

วรรณกรรมวิจารณ์

0.5
๕๖

อิงอร สุกข์พันธุ์วิเศษ

PL 4200.5

๑๒๓๒๗

ค.๒

๖๓๖๔๒๖๔๐

.๐๕๖๕๖๑๕๗

วรรณกรรมวิจารณ์

สถาบันวิทยบริการ

อิงอร สุพันธุ์วนิช

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อิงอร สุพันธุ์วณิช
วรรณกรรมวิจารณ์

พิมพ์ครั้งที่ 1 กรกฎาคม 2547 จำนวน 1,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

การผลิตและลอกเลียนแบบหนังสือเล่มนี้ไม่ว่ารูปแบบใดทั้งสิ้น
ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร

ISBN : 974-13-3090-1

เลขหมู่ PL4200.5
@2327 ค.ว
เลขทะเบียน A19527
วัน,เดือน,ปี 13 2 2547

ติดต่อสั่งซื้อ : ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทร. 0-2218-4687

ออกแบบปก : ทวีชาติ วิรามเวศย์ วรพงษ์ ลิ่มสวัสดิ์วัฒน์
7/129 อาคารสำนักงานเซ็นทรัลปิ่นเกล้า ชั้น 17
ห้อง 1701B ถ.บรมราชชนนี แขวงอรุณอมรินทร์
เขตบางกอกน้อย กทม. 10700

พิมพ์ที่ : บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด โทร. 0-2214-5060

เกริ่นความ

เมื่อมีผู้ตั้งคำถามว่าเราจะอ่านวรรณกรรมเพื่ออะไร อาจจะมีคำตอบหลากหลายจากจุดยืนและโลกทัศน์อันแตกต่างกัน ถ้าถามนักอักษรศาสตร์หรือผู้รักวรรณกรรม จะได้คำตอบว่าเป็นการสร้างปัญญา ก็จะเข้าใจตนเองและผู้อื่นอย่างประณีตลึกซึ้ง ถ้าถามคนรักนวนิยายอาจจะได้คำตอบว่าอ่านเพื่อความสุข อ่านแก้เหงาหรือแม้แต่อ่านฆ่าเวลา และแม้ปัจจุบัน โลกจะเปลี่ยนไปมากมายและมนุษย์สามารถหา “เพื่อน” จากสิ่งอื่นๆ ได้ไม่จบสิ้นแต่หนังสือและวรรณกรรมก็ยังคงเป็น “เพื่อนแท้” ของมนุษย์อยู่ต่อไป

หนังสือ **วรรณกรรมวิจารณ์** เล่มนี้เป็นหนังสือที่ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญการอ่านวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมยืนยันว่าไม่ตั้งใจสอนทฤษฎีด้วยการอธิบายทฤษฎี แต่จะแนะนำทฤษฎีด้วยการปฏิบัติให้เห็นจริง จากการวิจารณ์ด้วยทฤษฎีวรรณกรรมร่วมสมัย

ดังนั้น **วรรณกรรมวิจารณ์** จึงเป็นหนังสือที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนที่รักวรรณกรรม

ถ้าเชื่อว่าความเข้าใจทำให้เกิดความรักลึกซึ้ง และความเข้าใจลึกซึ้งทำให้เกิดความรักอันดีมั่งคั่งย่อมน่ายินดีว่าหนังสือนี้จะช่วยสร้างสัมพันธ์แห่งรักอันงดงามยิ่งขึ้น เอื้อให้ผู้อ่านวรรณกรรมกลายเป็นผู้รักวรรณกรรม สามารถถ่ายทอดคุณค่าให้คนอื่นๆ เข้าใจและรักวรรณกรรมต่อไปได้

รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา
หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

การอ่านมีความสำคัญเพื่อการเรียนรู้สิ่งต่างๆ การอ่านวรรณกรรมจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความคิด ความเปลี่ยนแปลงของผู้เขียนและของสังคมได้เป็นอย่างดี วรรณกรรมจะเป็นสื่อเชื่อมโยงระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน การเรียนรู้วรรณกรรมเกิดจากการอ่านอย่างพินิจพิจารณา แล้วนำมาเขียนถ่ายทอดเป็นบทวิจารณ์เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรมนั้นๆ ทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจารณ์มีมากมายหลายทฤษฎี แต่หนังสือนี้มีได้มุ่งเน้นที่การวิจารณ์ที่อิงทฤษฎีต่างๆมานัก การเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมเล่มนี้เกิดขึ้นจากการสอนวิชาเกี่ยวกับวรรณกรรมมาหลายปี นิสิตต่างก็ต้องการตัวอย่างมากกว่าการเรียนรู้ทฤษฎีและผู้เขียนเห็นว่าควรจะมีหนังสือที่ไม่เน้นหนักเชิงทฤษฎีที่เป็นวิชาการมากจนเกินไป เพียงแต่มีเกณฑ์ในการอ่าน การพิจารณาอย่างละเอียด แล้วนำมาเสนอเป็นส่วนๆเพื่อเป็นแนวทางในการวิจารณ์วรรณกรรม และใช้ประกอบวิชาเรียนที่เกี่ยวกับวรรณกรรมต่างๆ เช่น วรรณกรรมปัจจุบัน วรรณกรรมวิจารณ์ วิจารณ์การวรรณกรรม นวนิยายและเรื่องสั้น ฯลฯ ผู้เขียนจึงเห็นว่าหนังสือนี้จะเป็นการแนะนำแนวทางหนึ่งในการวิจารณ์วรรณกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการวิจารณ์ระดับลึกต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อิงอร สุพันธุ์วณิช

ภาควิชาภาษาไทย

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
เกริ่นความ	
คำนำ	
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ประวัติการวิจารณ์วรรณคดีไทย	9
บทที่ 3 การวิจารณ์วรรณคดีผสมแนวตะวันออก	18
- ทฤษฎีรัส	18
- ทฤษฎีอสังการ	26
บทที่ 4 การวิจารณ์วรรณคดีตามแนวตะวันตก	32
- การวิจารณ์วรรณคดีในแง่จิตวิทยาทั่วไป	33
- การวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ	34
- การวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์	35
บทที่ 5 การวิจารณ์วรรณคดีตามแนวการอ่านละเอียด (Close Reading) ของไทย	42
บทที่ 6 การวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน	66
บทที่ 7 วรรณกรรมปริทัศน์	74
- นุษยบทใบไม้ : ภาพสะท้อนสังคมไทย	79
- สุดแต่ใจจะไขว่คว้า : ปราบปรามและลบลวง	94
- แฉงเงี้ยว : วรรณกรรมสะท้อนสังคมชนบท	100
บทที่ 8 นานาทรรศน์แนวคิด	107
- อมตะ : ธาตุแท้ของความเป็นมนุษย์	111
- เวลา : มีอะไรในเวลา	119
- ทรายย์อมสี : คนดีที่หลุดกลวง	126
- ชัยชนะของคนแพ้ : รักแท้ในอุดมคติ	136
- ความรักในงานเขียนของกฤษณา อโศกสิน	142

บทที่ 9	พินิจตัวละคร	151
	- ผู้หญิงในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน คือชีวิต คือเลือดเนื้อ คือมนุษย์	154
	- นางอิจฉาในนวนิยาย	166
บทที่ 10	สะท้อนด้วยฉาก	178
	- ฉากอาหารในนวนิยายของ โสภาค สุวรรณ	187
บทที่ 11	หลากหลายและแนวเรื่องของนักเขียน	196
	- ภาพสะท้อนสังคมไทยผ่านงานเขียนที่ได้รับรางวัลของสีฟ้า	198
	- จินตนิยายของแก้วแก้ว : หลากรสหลายลีลา	236
	- สุวรรณณี สุคนธา	292
บทที่ 12	เรียนรู้เรื่องมุมมอง	301
	- เมื่อฝรั่งมองเมืองไทย	302
	- นวนิยายซีไรท์ : วรรณกรรมสะท้อนสังคม	316
บทที่ 13	สรุป	344
	บรรณานุกรม	347

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ปัจจุบันการอ่านมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยส่งเสริมให้ผู้อ่านมีความรู้กว้างขวางขึ้น การอ่านนั้นจำเป็นจะต้องมีการจับใจความสำคัญ หรือสารของเรื่องนั้นๆให้ได้ ถ้าผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาสำคัญของเรื่อง การอ่านก็จะเพิ่มอรรถรสมากยิ่งขึ้น หนังสือที่อ่านก็จะมีหลากหลาย ทั้งบันเทิงคดีและสารคดี นอกจากนี้คำที่ได้ยินกันบ่อยๆเกี่ยวกับการอ่านก็คือคำว่า วรรณคดีและวรรณกรรม เพื่อเป็นการปูพื้นให้เข้าใจคำดังกล่าว จึงใคร่ขอยกข้อความจากหนังสือการใช้ภาษามาอธิบายเพื่อความเข้าใจตรงกันเสียก่อน คือ

วรรณคดี-วรรณกรรม

คำว่า “วรรณคดี” มีความหมายที่ใช้กันทั่วไป 2 ประการ คือ ความหมายแรก ได้แก่เรื่องที่ตั้งเรียบเรียงออกมาเป็นหนังสือ หรือนัยหนึ่งหมายถึงหนังสือทั่วไปนั่นเอง แต่มีเงาความหมายว่าเป็นหนังสือเก่า ถือเป็นมรดกสืบทอดกันมาแต่โบราณ ส่วนความหมายที่สอง มีเงาความหมายคล้ายคลึงกับคำ “กวีนิพนธ์” คือถือว่าเป็นหนังสือที่ได้รับยกย่องแล้วจากกลุ่มคนที่นับว่าเป็นคนชั้นนำในวงการหนังสือ มีนัยลึกลงไปอีกว่าคุณค่าสูงส่งเข้าขั้นวรรณศิลป์ ถือเป็นแบบอย่างว่าดีควรยกย่องเชิดชูกันต่อไป

ส่วนคำว่า “วรรณกรรม” เป็นคำที่เกิดหลังคำวรรณคดี หมายถึงหนังสือหรือเอกสารที่ได้ประกอบขึ้นโดยมีชั้นเชิงทางศิลป์ มักเรียบเรียงขึ้นด้วยความพยายามที่จะสื่อสารประการต่างๆ เป็นที่น่าสังเกตว่า รูปแบบลักษณะงานเขียนในปัจจุบันส่วนใหญ่ถือว่าเป็นวรรณกรรมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้น นวนิยาย ร้อยกรอง บทกวี บทวิจารณ์ สารคดี (แต่ตำราเรียนโดยตรงไม่ถือว่าเป็นวรรณกรรม)

เฉพาะคำ “วรรณกรรมปัจจุบัน” วงการศึกษาส่วนใหญ่กำหนดให้ใช้เรียกหนังสือหรือเอกสารที่ตั้งเรียบเรียงขึ้น ตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา เพราะพิจารณาเห็นว่า ตั้งแต่

ช่วงนั้นหนังสือไทยค่อนข้างจะมีแนวโน้มเป็นลักษณะและรูปแบบสากล ไม่จำกัดแต่เฉพาะเอกลักษณ์แบบวรรณคดีไทยที่มีมาแต่เดิม

ข้อนำสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ ปัจจุบันมีนักอ่านนักวิจารณ์บางกลุ่มเรียกงานเขียนที่คนส่วนใหญ่ถือเป็นวรรณคดีว่า “วรรณกรรม” ที่เป็นเช่นนี้ก็ไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด หากเป็นเพราะยุคนี้เป็นยุคของความสงสัยใคร่ครวญในคุณค่าเดิมๆ ที่ยึดถือกันมาในสังคมไทย วรรณคดีบางเรื่องจึงถูกลดค่าให้เป็นเพียงแค่วรรณกรรม ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียกเห็นว่างานชิ้นนั้นมีคุณค่าไม่ถึงขั้นที่ควรเรียกว่าเป็นวรรณคดีตามความหมายที่สอง

บางคนใช้คำว่า วรรณกรรม ในความหมายกว้างที่สุดคือหมายถึง หนังสือทุกประเภท ทั้งวรรณคดีเก่าและหนังสือที่แต่งขึ้นใหม่

บันเทิงคดี-สารคดี

งานเขียนทั้งสองประเภทนี้ มีความแตกต่างกันที่ค่อนข้างเห็นได้ชัด กล่าวคือ “บันเทิงคดี” หมายถึงงานเขียนที่ผู้แต่งเจตนาให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านเป็นเบื้องต้น แต่ก็อาจจะมีสาระความรู้ที่มีค่าอย่างอยู่เบื้องหลังความเพลิดเพลินนั้น

ส่วน “สารคดี” หมายถึงงานเขียนที่ผู้แต่งเจตนาให้สาระความรู้เป็นเบื้องต้นมีความเพลิดเพลินเป็นเบื้องหลัง นักเขียนสารคดีที่มีฝีมือบางคนอาจจะเขียนสารคดีให้อ่านได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน เหนือกว่าบันเทิงคดีทั่วไปก็เป็นได้

มีข้อนำสังเกตว่า เอกสารหรือหนังสือที่เขียนเป็นวิชาการโดยตรง ไม่เรียกว่าเป็นสารคดี

นวนิยาย-เรื่องสั้น

“นวนิยาย” เป็นวรรณกรรมที่ได้รับรูปแบบมาจากตะวันตก กล่าวได้ว่ามีวิวัฒนาการมาจากการเล่านิยายซึ่งเป็นพฤติกรรมธรรมชาติของมนุษย์ ลักษณะจำกัดแน่นอนของนวนิยายคือ แต่งเป็นร้อยแก้ว มีวิธีการดำเนินเรื่องหลายแบบ ซึ่งผู้แต่งพลิกแพลงได้ตามความถนัดและความพอใจของตน จึงไม่จำเป็นต้องเรียบเรียงเรื่องราวตามลำดับเหตุการณ์ มีการแบ่งแยกกันอย่างเด่นชัดระหว่างสำนวนการบรรยายเรื่องหรือการพรรณาสัตว์ต่าง ๆ กับสำนวนสนทนาซึ่งเหมือนชีวิตจริงในสังคมขณะนั้นๆ

ส่วน “เรื่องสั้น” คือ นวนิยายสั้นๆ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนว่า เรื่องสั้นแค่ไหนจึงเป็นเรื่องสั้น และเรื่องยาวแค่ไหนจึงเป็นนวนิยาย ปัจจุบันถือกันว่า เรื่องสั้นไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบ หรือกลวิธีการแต่งแน่นอนตายตัว ไม่จำเป็นต้องมีการขมวดปมตอนจบเรื่องก็ได้ และไม่จำเป็นต้องมีแนวคิดเพียงแนวเดียวด้วย (แต่ก็ยังคงมีความนิยมเช่นนี้อยู่) มีข้อสังเกตว่า การบรรยายฉาก มักจะรีบทำให้เสร็จสิ้นเพื่อให้เข้าใจได้โดยเร็ว มีตัวละครสำคัญไม่มากนักและมักจะปล่อยตัวละครออกมาโดยเร็ว (ชลธิรา กลัดอยู่ และคณะ .2517: 164-168.)

เมื่อเราเข้าใจตรงกันแล้วว่าวรรณกรรม เรื่องสั้น นวนิยาย คืออะไร ก็จะเห็นได้ว่าเมื่อจะอ่านวรรณกรรมให้ได้รรถรสจำเป็นจะต้องมีการพิจารณาองค์ประกอบของวรรณกรรมนั้นๆเสียก่อน แล้วจึงจะวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมนั้นๆ นวนิยายและเรื่องสั้นเป็นรูปแบบที่เรานำมาจากต่างประเทศ ประมาธร้อยปีเศษมานี้เอง โดยจะมีเรื่องสั้นเรื่องแรกคือ สนุกนี้รัก ของ กรมหลวงพิชิตปรีชากร (ดูรายละเอียดใน เรื่องสั้นของไทย ของ อิงอร สุพันธ์วิช ลงพิมพ์ในวารสาร อักษรศาสตร์ ฉบับเดือน กรกฎาคม 2523.) ลงพิมพ์ในหนังสือจรูญานวิเศษ เล่มปีที่ 1 ฉบับที่ 8 วันที่ 6 เดือน 8 แรม 15 ค่ำ ปีมะแม 2488 ซึ่งตรงกับ พ.ศ. 2429 แต่ นางสาวสุภารัตน์ เสรีวัฒน์ ได้ออกความเห็นว่าเป็นเรื่องสั้นเรื่องแรก (สุภา

รัตน์ เสรีวัฒน์ 2520.) ส่วนนวนิยายนั้น เรามี นวนิยายไทย คือ ความพยายาม ที่แปลมาจากนวนิยายอังกฤษชื่อ Vandetta ของ Marie Corelli ผู้แปลใช้นามปากกาว่า แม่วัน (พระยาสุรินทรราชา) ลงพิมพ์ในลักวิทยา และพิมพ์รวมเล่มเมื่อจบตอน (พ.ศ. 2444) และมีนวนิยายไทยแต่เรื่องแรก คือ ความไม่พยายาม ของ ครูเหลี่ยม (หลวงวิลาสปริวัตร) (สุพรรณิ วราทร. 2519 : 54-56.)

ก่อนที่จะวิจารณ์วรรณกรรม ผู้ศึกษาควรจะเข้าใจว่าการวิจารณ์วรรณคดีหรือการวิจารณ์วรรณกรรมคืออะไร มีผู้กล่าวถึงไว้อย่างไรบ้าง ทั้งชาวต่างประเทศผู้เป็นเจ้าของศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจารณ์ และชาวไทยที่ศึกษาเรื่องดังกล่าว

การวิจารณ์วรรณคดีหรือการวิจารณ์วรรณกรรมนั้น ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้า ให้ความหมายไว้หลายนัยด้วยกัน เช่น

ในหนังสือ The World Book Encyclopedia ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจารณ์ คือ กิจกรรมหรือทักษะหรือศิลปะในการวิเคราะห์ และวินิจฉัยคุณค่างานทางศิลปะ” (The World Book Encyclopedia, Vol.3, 1960, p. 913.)

หนังสือ Encyclopedia Britannica ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจารณ์ คือ การอภิปรายเรื่องศิลปะอย่างมีเหตุผลและอย่างมีระบบ ซึ่งการอภิปรายนั้นเป็นการอธิบายหรือประเมินค่าทั้งทางเทคนิคและที่เกี่ยวกับศิลปะอื่นนั้นโดยตรง” (Encyclopedia Britannica, Vol.6, 1971, p. 784.)

สำหรับการให้ความหมายของคำว่า “การวิจารณ์วรรณกรรม” ในวงการศึกษานี้ของไทยก็ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านให้ความหมายไว้ เช่น

วิทย์ ศิวะศรียานนท์ กล่าวว่า การวิจารณ์ที่แท้คือการพิจารณาลักษณะของบทประพันธ์ แยกแยะส่วนประกอบที่สำคัญและหยิบยกออกมาแสดงว่าไพเราะงดงามเพียงใด

วิเคราะห์ความหมายของบทประพันธ์นั้น...แสดงหลักศิลปะและแนวความคิดของผู้ประพันธ์ซึ่งเป็นแนวทางในการแต่งหนังสือนั้น นอกจากนั้นจะต้องเปิดเผยให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆของงานนั้น และชี้ให้เห็นด้วยว่าแต่ละส่วนมีความสำคัญต่อส่วนรวมเพียงไร รวมความว่าการวิจารณ์คือการแสดงให้เห็นว่าหนังสือนั้นมีลักษณะอย่างไร ทั้งในส่วนเนื้อเรื่อง ความคิดเห็น และทำนองแต่ง เมื่อได้อธิบายลักษณะของหนังสือให้ผู้อ่านเข้าใจแล้วจึงวินิจฉัยลงไปว่าหนังสือที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร (วิทย์ ศิวะศรียานนท์, 2518: 217-218.)

กุหลาบ มลลิกะมาส กล่าวว่า “การวิจารณ์วรรณคดีคือการให้อรรถาธิบายในแง่ต่างๆเกี่ยวกับลักษณะของวรรณคดีที่นำมาวิจารณ์ พร้อมทั้งประเมินค่าของวรรณคดีใช้เกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้นอย่างไม่มีอคติ” (กุหลาบ มลลิกะมาส, 2528:12.)

สิทธา พินิจภูวดล กล่าวว่า “การวิจารณ์วรรณคดีคือการตัดสินคุณภาพของข้อเขียนว่าอะไรคือส่วนดีและอะไรคือส่วนเสีย วิธีการวิจารณ์วรรณคดีจะต้องอาศัยความซาบซึ้ง (appreciation) เป็นวิธีเบื้องต้นและความรู้ความเข้าใจในทฤษฎีวรรณกรรมเป็นเบื้องปลาย” (สิทธา พินิจภูวดลและคนอื่นๆ, 2514: 480.)

กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงให้ความเห็นเกี่ยวกับการวิจารณ์ไว้ดังนี้

“การติชมมีหลายชั้นหลายชนิดด้วยกันตั้งแต่ข้อสังเกตสั้นๆ (Short notice) การสำรวจดู (Review) ซึ่งได้แก่การวิจารณ์ตามความหมายของศัพท์ที่ใช้กันอยู่ ณ บัดนี้ ‘คำวิจารณ์’ เป็นอีกรูปหนึ่งของคำ ‘พิจารณา’ ซึ่งหมายถึงการสืบสวนหาข้อเท็จจริงและเหตุผล ถ้าจะเทียบกับวิธีพิจารณาของศาลแล้วก็ยังไม่เกิดความถึงขั้นพิพากษาแต่ คริติซิซึม (Criticism) รวมถึงการพิพากษาบทประพันธ์ด้วยว่าเป็นบทประพันธ์ที่ดีหรือไม่ดี หรืออีกนัยหนึ่งก็คือเป็นบทประพันธ์ที่มีค่าหรือไม่มีค่า ข้าพเจ้าจึงใช้คำว่า ‘วรรณคดีวิพากษ์’ (กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์, 2518: 82)

จะเห็นได้ว่าพระองค์เสนอให้ใช้คำว่า วรรณคดีวิพากษ์ ในความหมายของ Criticism แต่คำนี้คนไม่นิยม กลับไปนิยมใช้คำว่า วรรณคดีวิจารณ์ ซึ่งใช้กันมาจนทุกวันนี้

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ วิเคราะห์สวรรณคดีไทย (2517 : 7-10) เกี่ยวกับ หลักการวิจารณ์ พอสรุปได้ดังนี้คือ

1. วิเคราะห์ คือแยกแยะส่วนต่างๆออกดูให้ถี่ถ้วนที่สุดที่จะทำได้ เมื่อจะพิจารณางานเขียนชิ้นหนึ่งๆ ก็จะแยกแยะไปตามรูปแบบของงานนั้น เช่น บทละครรำ ก็จะดูเนื้อเรื่อง ลักษณะนิสัยของตัวละคร วิธีบรรยายเรื่อง กลอนดีหรือไม่ เป็นต้น

2. วินิจฉัยสาร วินิจฉัยคือการตีความนั่นเอง วรรณคดีบางเรื่อง บางชิ้น ผู้อ่านมีสิทธิ์จะตีความไปได้หลายทางโดยผู้แต่งเจตนาให้ตีความได้หลายทางก็ยังมีอีกด้วย

3. วิจารณ์ ความหมายก็คือพิจารณา การพิจารณามีทั้ง พิจารณาเนื้อหาและกลวิธี ถ้าเพียงแต่พิจารณาเนื้อหาหรือเพียงแต่ตีความได้แต่ไม่สามารถพิจารณากลวิธีของผู้แต่งหรือผู้เขียน การพิจารณานั้นจะอยู่ในระดับต่ำ ระดับต้น ถ้าจะเรียนวรรณคดีวิจารณ์เป็นวิชาเรียนต้องสามารถพิจารณากลวิธีของผู้แต่งได้

4. วิพากษ์ การวิเคราะห์ วินิจ และวิจารณ์นั้นเป็นสิ่งที่ชี้แจงหรือเรียนกันได้ แต่ขั้นวิพากษ์นี้เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล เป็นอัตวิสัย ต้องวินิจฉัยไตร่ตรองหลายแง่หลายด้าน แล้วจึงจะตัดสินลงไปว่าชอบหรือไม่ชอบ ว่าดีชั่ว หรือไม่ดีไม่ชั่วแต่ไม่ค่อยมีประโยชน์หรืองามหรือน่าเกลียด โดยสามารถชี้แจงเหตุผลประกอบการวินิจฉัย การวิพากษ์กับการวิจารณ์นั้นแยกออกจากกันยากเพราะในการพิจารณาวรรณคดี การที่จะบอกว่าวรรณคดีเรื่องใดบทใดดีหรือไม่ก็อยู่ที่กลวิธีหาใช่ขึ้นอยู่กับเนื้อหาหรือสารไม่

นอกจากนี้ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ยังได้กล่าวถึงวิธีการต่างๆ ที่ใช้ในการวิจารณ์วรรณคดี ใน วิเคราะห์สวรรณคดีไทย หน้า 13-20 สรุปความได้ดังนี้

การวิจารณ์วรรณคดีแนวต่างๆ

1. การวิจารณ์เชิงประวัติศาสตร์และตำนาน การวิจารณ์แนวนี้ได้รับความนิยมมานาน เป็นที่นิยมในหมู่ครูอาจารย์ ข้อเสียของการวิจารณ์แบบนี้คือถ้าไม่มีการวิจารณ์แบบอื่นสนับสนุน ก็จะตกเถียงกันอยู่ในวงแคบ ผู้ที่ไม่มีความรู้ไม่อาจจะมีส่วนร่วมด้วย ได้แต่เป็นผู้ฟังเท่านั้น
2. การวิจารณ์เชิงปรัชญา วิธีนี้เก่าแก่ที่สุดสำหรับการวิจารณ์ทางตะวันตกแต่ไม่ค่อยนิยมในเมืองไทยดังที่ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวไว้ว่า “การวิจารณ์เชิงปรัชญาเกือบไม่มีเลยในประเทศไทย” (เรื่องเดิม ,2517: 14)
3. การวิจารณ์เชิงจิตวิทยา เป็นที่นิยมกันในตะวันตกตั้งแต่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ เสนอแนวคิดจิตวิทยาต่างๆจนเป็นที่ยอมรับทั่วไป การวิจารณ์เชิงจิตวิทยาให้ความสนใจเรื่องสัญลักษณ์ด้วย
4. การวิจารณ์เชิงสังคมวิทยา แต่ก่อนคนไทยไม่ค่อยสนใจการวิจารณ์แนวนี้เพราะสังคมเรียบง่ายไม่ซับซ้อน เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงซับซ้อนขึ้นนักเขียนนักวิจารณ์จึงสนใจการวิจารณ์แนวนี้มากขึ้น
5. การวิจารณ์เฉพาะผลงาน การวิจารณ์เฉพาะชิ้นงานคือการใช้วิธีการต่างๆ ทั้งปรัชญา จิตวิทยา หรือสังคมวิทยา หรือศาสตร์แขนงใดก็ได้ที่เหมาะสมกับการวิจารณ์งานเขียนนั้นและวิจารณ์ตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล การวิจารณ์แนวนี้บางคนอาจเรียกว่าการวิจารณ์เชิงปฏิบัติหรือการวิจารณ์เชิงประจักษ์

6. การวิจารณ์เชิงจริยธรรมและตามแนวการศึกษา ในประเทศไทยยึดถือการวิจารณ์แบบนี้มานาน คือการวิจารณ์ว่าหนังสือนี้สอนใจได้ดี มีคติดี สุภาษิตดี ได้ความรู้ประเพณีและอื่นๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

ประวัติการวิจารณ์วรรณคดีไทย

ผู้สร้างวรรณคดีมาตั้งแต่ยุคสุโขทัย ก็คือ ผู้ปกครองประเทศ ในจารึกหลักที่ 1 พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ก็โปรดให้จารึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสมัยของพระองค์ แม้อต่อมาในสมัยอยุธยาผู้สร้างวรรณคดีก็ยังคงอยู่ในกลุ่มของชนชั้นสูง ตั้งแต่องค์พระมหากษัตริย์รวมทั้งเจ้านายและขุนนาง จะหาสามัญชนที่สร้างวรรณคดีได้น้อยมาก รวมทั้งผู้เสพวรรณคดีเองก็อยู่ในกลุ่มชนชั้นสูงที่มีการศึกษา เพราะสามัญชนที่มีความรู้อ่านออกเขียนได้นั้นมีน้อยมาก นี้อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ เหตุใดจึงแทบไม่พบการวิจารณ์วรรณคดีเลย และคนไทยก็ไม่นิยมที่จะวิจารณ์งานของคนอื่น เพราะ “ การทำให้คนตระหนกตกใจด้วยการมีความเห็นไม่ลงรอยกันเป็นการขาดคารวะ ” (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ , 2514 : 59) รวมทั้งสังคมไทยเป็นสังคมที่ยึดมั่นในสถาบันกษัตริย์ จึงมีอาจจะวิพากษ์วิจารณ์งานพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ แม้แต่วรรณกรรมล้อเลียน ก็เพิ่งจะปรากฏในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ เมื่อ พระมหามนตรี

(ทรัพย์) แต่งเรื่อง ระเด่นลันได ขึ้นเพื่อล้อเลียนเรื่อง อิเหนา

จะเห็นได้ว่า การศึกษาวรรณคดีวิจารณ์ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 1-5 จะไม่ใช่คำ “ วรรณคดีวิจารณ์ ” ตามความหมายปัจจุบัน แต่จะใช้ในความหมายที่กว้างที่สุด คือ หมายถึง “ ความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณคดี ... ” (เจตนา นาควัชระ , 2514 : 1) การวิจารณ์งานวรรณคดียุคแรก ๆ จึงเป็นเพียงประเมินค่าผลงานของตนเอง หรือผลงานของกวีอื่น ๆ ในด้านความไพเราะ การใช้คำ การใช้ฉันทลักษณ์ ซึ่งเป็นแนวสุนทรียภาพ และรูปแบบมากกว่าจะวิจารณ์เนื้อหาของเรื่อง

เมื่อไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกมากขึ้น ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำให้เกิดการวิจารณ์วรรณคดีอย่างมีหลักวิชามากขึ้น และ เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การวิจารณ์วรรณคดีก็ก้าวหน้างานเป็นศาสตร์มากขึ้น แม้องค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า ฯ เองก็ยังมีพระราชวินิจฉัยเรื่อง สุนทรนิทัศน์ ของ

กรมหลวงพิชิตปรีชากรว่า “กรมหลวงพิชิตปรีชากรทำหนังสือนี้ปรารถนาจะทำอย่างหนังสือโนเวล” (สุพรรณิ วราทร , 2516 :48)

นอกจากนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ยังทรงพระราชวิจารณ์เรื่องจดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี และ พระบรมราชวินิจฉัยเรื่องกฤษณาสนน้องคำฉันท์ ซึ่งเป็นการวิจารณ์เชิงประวัติอีกด้วย เทียนวรรณ และ ก.ศ. ร.กุหลาบ ได้วิจารณ์ พระอภัยมณี ของสุนทรภู่ ว่า มีเนื้อหาที่ให้คิดสอใจ นับว่าเป็นเชิงประเมินค่าในสมัยนี้ยังมีนักวิจารณ์คนอื่น ๆ อีก เช่น สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ , เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นต้น

ต่อมา พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “วรรณคดีสโมสร” ขึ้น เพื่อคัดหาหนังสือดีเด่นสมควรเป็นแบบอย่าง นับว่าเป็นการประเมินค่าวรรณคดี และมีหนังสือถึง 10 เล่ม ที่ได้รับยกย่องจากวรรณคดีสโมสร การวิจารณ์เชิงประวัตินี้ยังสืบทอดมาเรื่อย ๆ จาก ร.5 ถึง ร.6

ตำนานเสภา พระนิพนธ์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ นับเป็นบทวิเคราะห์ที่สืบค้นที่มาของเรื่อง ขุนช้างขุนแผน โดยตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารประวัติศาสตร์ และทรงเป็นผู้ให้คำอธิบายมูลเหตุการเล่นเสภา และประวัติการเล่นเสภา สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ยังทรงนิพนธ์ อธิบายว่าด้วยเรื่องพระอภัยมณี ที่เพิ่งเล็งไปที่การสืบหาเค้ามูลของเรื่อง จึงอาจจัดให้เป็นการวิจารณ์ลักษณะวรรณคดีเปรียบเทียบ เพื่อค้นหาบ่อเกิดของวรรณคดี

จะเห็นได้ว่า การวิจารณ์ต่าง ๆ นี้ มักจะไม่เสนอความคิดเห็นเชิงวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรง มักจะเน้นไปทางประเมินค่า หรือสืบหาข้อมูลมากกว่า แต่มีที่น่าสังเกตว่า มีบทวิจารณ์หนึ่งที่แต่งเป็นกลอนลงพิมพ์ในหนังสือดุสิตสมิต เล่ม 1 ฉบับ 8 วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2416 ใช้ชื่อว่า “นิราศลอนดอน” (ฉบับวิจารณ์) วิจารณ์หม่อมราชวงศ์

ผู้เขียนนิราศลอนดอน (ต้นฉบับ) ด้วยน้ำเสียงเย้ยหยันว่า หม่อมราโชทัยเป็นผู้ที่ตื่นยุโรป เพราะไม่เคยเห็นและไม่รู้จัก นับเป็นการวิจารณ์ผู้เขียนมากกว่าผลงาน

ผลงานบันเทิงคดี ทั้งนวนิยายและเรื่องสั้นเข้ามาเป็นที่นิยม เป็นเรื่องอ่านเล่นตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 5 แม้แต่เดิมจะมีอิทธิพลของตะวันตกมาก แต่เมื่อมาถึงสมัย พ.ศ. 2472 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่า ผลงานบันเทิงคดีทั้งนวนิยายและเรื่องสั้นมีลักษณะเป็นไทยแท้แล้ว และยังเป็นงานที่เสนอความจริงของชีวิตและสังคมอีกด้วย นักเขียนเด่น ๆ ในยุคนี้คือ ดอกไม้สด ศรีบูรพา ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์ ส่ง เทพาสิต เป็นต้น

ดอกไม้สด เขียน ศัตรูของเจ้าหล่อน (2472) นับเป็นงานเขียนที่แสดงแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว ที่ส่งอิทธิพลต่อนักเขียนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก

ศรีบูรพา เขียน สงครามชีวิต (2475) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์สังคมไทย ที่ส่งอิทธิพลความคิดแนวนี้สู่นักเขียนรุ่นหลัง แม้จนถึงปัจจุบันนี้

เมื่อ ม.จ. อากาศคำเริง รพีพัฒน์ เขียน ละครแห่งชีวิต (2472) ก็เป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นผู้บุกเบิกนวนิยายแสดงข้อคิด ใช้ฉากต่างประเทศ เป็นแนวเชิงอัตชีวประวัติ ฯลฯ นับเป็นที่น่าแปลกกว่านวนิยายอื่น ๆ ในสมัยนั้นจะได้รับการกล่าวขวัญถึงมากในหนังสือไทยเขมม ฉบับต้นเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2472 ว่า

“ ละครแห่งชีวิตเป็นเรื่องไทยเขียนตามโครงเรื่องที่แปลก ซึ่งยังไม่มีคนไทยเคยเขียนอย่างเรื่องชนิดนี้เลย นับว่าเป็นเรื่องแรกในประวัติศาสตร์แห่งโลกหนังสือของเมืองไทยเล่ม 1 .....ท่านอ่านละครแห่งชีวิตจบ ท่านจะได้รับความบันเทิงใจประการ 1 แลเป็นคติสอนใจอีกโสด 1 ด้วย ทั้งท่านจะเป็นผู้หนึ่งที่จะกล่าวรับรองข้าพเจ้าว่าเป็นเรื่องไทย ไม่เคยมีในเมืองไทย ซึ่งคนไทยเป็นผู้แต่งได้เรื่อง 1 ” (สุพรรณิ วราทร , เรื่องเดิม : 244.)

เรื่องละครแห่งชีวิตนี้ ก่อให้เกิดการวิจารณ์วรรณกรรมประเภทนวนิยายเป็นเรื่องแรก พระองค์เจ้าจุลจักรจักรพงษ์ทรงวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องนี้ และทำให้มีการวิจารณ์โต้ตอบเกี่ยวกับ นวนิยายเรื่องนี้อีกหลายครั้ง ทั้งด้านบวกและด้านลบ

จะเห็นได้ว่า หลังจากสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวลงมา การแต่งวรรณคดีเรื่องยาว ๆ และใช้คำประพันธ์ร้อยกรองจะลดความนิยมน้อยลง ส่วนรูปแบบใหม่ ๆ เช่น นวนิยายและเรื่องสั้น กลับได้รับความนิยมมากขึ้น จึงก่อให้เกิดการวิจารณ์ ละครแห่งชีวิต ขึ้น และทำให้การวิจารณ์เริ่มทวีบทบาทมากขึ้นในยุคหลัง ๆ แต่ถ้าจะกล่าวถึงผู้ที่นำหลักการของ วรรณคดีตะวันตกมาอธิบายผลงานวรรณกรรมอย่างมีระบบ คือ ส่ง เทพาสิต ก็เห็นจะได้ เนื่องจาก ส่ง เทพาสิต ได้เขียนบทความเรื่อง “เรื่องประโลมโลก” (2469) และ “เรื่องอ่านเล่น” (2470) ไปลงในหนังสือวิทยากรย์ โดยวิจารณ์ถึงข้อดีข้อเสีย ซึ่งปัญหาและให้ข้อเสนอแนะ จึงนับได้ว่า เป็นการกล่าวถึงคุณค่าที่แท้จริงของบันเทิงคดีสมัยใหม่ด้วยทัศนะที่ทันสมัย เป็นวิชาการ แต่ก็ไม่ใช่บทวิจารณ์วรรณคดีเฉพาะเจาะจงเรื่องเพียงแต่ให้ภาพรวม ๆ

เมื่อ ม.จ. อากาศคำเริง เขียน ผิวขาวผิวเหลือง พระองค์เจ้าจุลจักรจักรพงษ์ก็ทรงเขียนบทวิจารณ์อีกครั้งหนึ่ง เป็นบทวิจารณ์เชิงวิเคราะห์โครงสร้าง

ในขณะที่การวิจารณ์วรรณกรรมสมัยใหม่ดำเนินไปด้วยดี การวิจารณ์วรรณคดีเก่าก็ยังคงมีอยู่ คือ ตำนานละครอิเหนา และ ตำนานหนังสือสามก๊ก ซึ่งเป็นการวิจารณ์เชิงประวัติ เป็นพระนิพนธ์ของสมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ ส่วนการวิจารณ์เชิงสุนทรียภาพ ที่มุ่งไปที่ความงาม ความไพเราะ ของวรรณคดี ก็มีอยู่ไม่น้อยเช่นกัน พ.ศ. 2474 ราชบัณฑิตยสถานได้จัดตั้ง สมาคมวรรณคดีขึ้น เพื่อพิจารณาหาหนังสือดี อันเป็นการประเมินคำว่า “ความดี แต่งถูกต้องตามข้อบังคับของการประพันธ์ และสัมผัสดี” แต่การวิจารณ์แนวสุนทรียภาพแบบนี้ ก็นับได้ว่าเป็นการกล่าวรวม ๆ ยังไม่ลุ่มลึก หรือมีเหตุผลเพียงพอ จึงได้มีผู้เสนอวิธีการอย่างใหม่ในการพิจารณาสุนทรียภาพของวรรณคดี เพื่อให้สามารถพิจารณาวรรณคดีไทยได้ลุ่มลึก มีเหตุมีผล มากขึ้น เรียกวิธีแบบนี้ว่า วิธีการ

อ่านละเอียด และจัดได้ว่า กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หรือ น.ม.ส. เป็นผู้เริ่มนำวิธีการอย่างใหม่มาใช้ในการพิจารณาวรรณคดีโบราณของไทย เรื่อง นิราศนรินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2471 ต่อมา นายเปลื้อง ณ นคร ใช้นามปากกาว่า นายตำรา ณ เมืองใต้ ได้แต่ง ปรัชศน์แห่งวรรณคดีไทย ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2480 นับเป็นงานวิจารณ์แนวประวัติ วรรณคดีไทยเล่มแรกของไทย

เมื่อ พ.ศ. 2485 นายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม ก็แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทยขึ้น ให้มีหน้าที่ดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมภาษาไทย และได้จัดตั้ง วรรณคดีสมาคมขึ้นในคราวเดียวกัน วรรณคดีสมาคมได้ออกหนังสือชื่อ วรรณคดีสาร เพื่อเผยแพร่ภาษาและวรรณคดีไทย โดยมีกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากรเป็นบรรณาธิการ วารสารฉบับนี้สนับสนุนการวิจารณ์วรรณคดี และพระนิพนธ์ของพระองค์เจ้าวรรณไวทยากรเกี่ยวกับทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์ของตะวันตกมาจนถึงการวิจารณ์แนวใหม่ (New Criticism) ของ ไอ.เอ. ริชาร์ด ทำให้การวิจารณ์วรรณคดีของไทยมีหลักเกณฑ์มากขึ้นกว่ายุคสมัยก่อน ๆ

นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มผู้สนใจวรรณคดี และได้ร่วมกันออกหนังสือวงวรรณคดี ออกเผยแพร่เป็นรายเดือน ตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2492 ก็เลิกดำเนินการ อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า หนังสือวงวรรณคดีนี้ให้ความสำคัญกับการวิจารณ์มาก และได้รับการรับรองจากที่ประชุมเพนคลับนานาชาติครั้งที่ 20 ให้เป็น P.E.N. Club, Siamese Centre ตั้งแต่ พ.ศ. 2491

เวลาใกล้เคียงกัน ส. ธรรมยศได้ออกหนังสือ ศิลปะแห่งวรรณคดี ขึ้น หนังสือนี้ได้ให้ความรู้เรื่องทฤษฎีวรรณคดีตะวันตกเป็นเล่มแรก และกล่าวว่า

“ ประการแรกที่สำคัญที่สุดในการวิจารณ์เรื่องสารคดีหรือวรรณคดีก็คือ ต้องรักษา ‘การมีเกียรติในการติ – ชม อย่างเปิดเผย’ Openly หรือ Honestly criticized และก่อนที่เราจะลงมือวิจารณ์เรื่องอะไรลงไป จำต้องศึกษาเรื่องนั้น ๆ ให้ตลอด ” (ส. ธรรมยศ; 343)

มหาวิทยาลัยมีส่วนช่วยให้การวิจารณ์แพร่หลายมากขึ้น (พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ทรงเป็นผู้วางรากฐานในการเรียนการสอนวิชาวรรณคดีวิจารณ์ในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ในช่วงปี พ.ศ. 2481 หนังสือ มหาวิทยาลัย ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ลงพิมพ์บทวิจารณ์นวนิยายของนิสิตหลายเรื่อง เช่น บทวิจารณ์ “ผู้ดี” ของ ดอกไม้สด โดยนิลวรรณ ปิ่นทอง ที่เขียนวิเคราะห์ห้องคำประกอบของนวนิยายตั้งแต่การวางโครงเรื่อง การสร้างตัวละคร การใช้บทสนทนาที่เหมาะสมกับตัวละคร และคุณค่าในเชิงสั่งสอนให้ข้อคิด พร้อมทั้งชี้ให้เห็นข้อดีและข้อบกพร่องของเรื่องนี้อย่างชัดเจน

พราหมณ์ ป.ส. ศาสตรี เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีบทบาทด้านการสอนวิชาวรรณคดีวิจารณ์ และได้แปลตำรา อลังการศาสตร์ ของ ภคภู จากภาษาสันสกฤต เป็นภาษาไทย และลงพิมพ์เป็นตอนๆ ในหนังสือ วรรณคดี ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 เป็นต้นมา

กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ ทฤษฎีการวิจารณ์ของตะวันตกลงในหนังสือ วรรณคดีสาร ระหว่าง พ.ศ. 2485-2486

ต่อมา พ.ศ. 2486 ดร. วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้แต่งตำราเรื่อง วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์

เสฐียร โกเศศ ได้แต่ง การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2507

ดร. ม.ล. ต้อย ชุมสาย เป็นผู้ที่ให้แนวคิดในการนำความรู้ทางจิตวิทยามาใช้ในการประเมินคุณค่าวรรณคดี และได้เรียบเรียงตำราขึ้น เรื่อง วรรณคดีพินิจเชิงจิตวิทยา เมื่อปีพ.ศ.

ส่วนแนวคิด “ ศิลปะเพื่อชีวิต ” เริ่มต้นใน พ.ศ. 2492 และต่อเนื่อง ไปจนถึงหลัง พ.ศ. 2500 อิศนีย์ พลจันทร์ ใช้นามปากกาว่า อินทรายุทธ เป็นผู้นำความคิดนี้มาเผยแพร่ และเขียนบทความวิจารณ์วรรณคดีโบราณหลายเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง ลิลิตพระลอ ที่เขาวิจารณ์ว่า “ บำเรอไปในด้านกามราคารามณ์ของชนชั้นปกครอง ” (อินทรายุทธ , ข้อคิดจากวรรณคดี , 2517 : 15)

ในขณะที่ อินทรายุทธ สนใจการประเมินคุณค่าของวรรณคดีโดยพิจารณาจากเนื้อหาก่อนพิจารณารูปแบบซึ่งเป็นหลักการวิจารณ์ในแนวมากชีสม (ไชยันต์ รัชชกุล แปล , วรรณคดีวิจารณ์ในแนวทฤษฎีแบบมากซ์ ของ อนาโตลี ลูนาซาร์สกี , 2524 : 44.) บรรจง บรรเจิดศิลป์ กลับสนใจดูวรรณคดีจากสังคม ดูสังคมจากวรรณคดี เขาจึงเขียนบทวิจารณ์นวนิยายเรื่อง ข้างหลังภาพ และ จนกว่าจะพบกันอีก ของ ศรีบูรพา เพื่อสนับสนุนความคิดของเขาที่ว่า วรรณกรรมย่อมมีความสัมพันธ์กับสังคมและสะท้อนสังคม

หลังจาก พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา นวนิยายและเรื่องสั้นก็ซบเซาไประยะหนึ่ง เนื่องด้วยเหตุผลทางการเมืองมักจะมีผลงานแนวพาฝันออกมาเป็นจำนวนมาก

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ เขียน ตัวอย่างการวิจารณ์นวนิยาย ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2505 หนังสือนี้ได้เป็นแนวทางการวิจารณ์นวนิยาย และได้เขียน วิเคราะห์สวรรณคดีไทย เมื่อ พ.ศ. 2517 หนังสือนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และยังมีใช้มาจนถึงปัจจุบันนี้

ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 งานวรรณกรรมจะตื่นตัวเกี่ยวกับวรรณกรรมเพื่อชีวิต แต่หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ความสนใจวรรณกรรมแนวเพื่อชีวิตหยุดชะงักลง และกลับไปสนใจทฤษฎีแนวการเมืองมากขึ้น

ต่อมา เสถียร จันทิมาธร ได้เขียน สายธารวรรณกรรมเพื่อชีวิตของไทย ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2524 เพื่อมุ่งอธิบายพัฒนาการของวรรณกรรม โดยการวิเคราะห์เชิงประวัติควบคู่กับ

การศึกษาสังคมและการเมือง นอกจากนี้ก็จะมีนักวิจารณ์วรรณกรรมเขียนบทวิจารณ์เกี่ยวกับวรรณกรรมออกมาหลายคน เช่น

สุธา เศรษฐมานิต (ศาสตรี) เขียนวิจารณ์ “ ลักษณะเนื้อเรื่องในฟ้าบ่กั้น ของ ลาว คำหอม ” (2514)

วันเพ็ญ จันทรวโรจน์ และนิตยา มาสะวิสุทธิ เขียน “ หมอกานต์ คนนอกสังคม ” (2514)

สุกัญญา หาญตระกูล เขียน “ อีกมิติหนึ่งจากร้อยกรอง ของ คมทวน คันธนู ” (2523) เป็นต้น

หลังจาก พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา นักวิจารณ์มีความเห็นว่าหากจะศึกษาวรรณคดีหรือวรรณกรรมที่มีความซับซ้อนในตัวเองและมีความสัมพันธ์กับสิ่งอื่น ก็จะต้องใช้ความรู้หรือศาสตร์หลายศาสตร์ประกอบกัน จึงมีการนำศาสตร์แขนงอื่นมาใช้ในการวิจารณ์ เช่น การวิจารณ์กับจิตวิทยา การวิจารณ์กับปรัชญา ฯลฯ มากขึ้น

หลังจากมีการให้รางวัลวรรณกรรมซีไรท์ จะมีการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมต่าง ๆ เหล่านั้นตามวารสาร หนังสือรายปักษ์ รายเดือน ดูเป็นการเพิ่มสีสันให้กับวงการหนังสืออยู่ไม่น้อย เป็นที่น่าสังเกตว่า นักวิจารณ์จะค่อนข้างสนใจเรื่องสั้น หรือนวนิยายมากกว่าร้อยกรอง ปีใดที่มีการให้รางวัลนวนิยาย และเรื่องสั้นนั้น จะมีการประโคมข่าว วิจารณ์วิพากษ์ คาดเดากันอย่างหนาตา อาจเป็นเพราะรางวัลวรรณกรรมระดับชาตินี้อาจช่วยเพิ่มยอดขายให้แก่สำนักพิมพ์ก็เป็นได้

การวิจารณ์ในปัจจุบันจึงดูหลากหลายแนว ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ความคิดของผู้วิจารณ์ ความสนใจขณะนั้น สภาพสังคม การเมือง และการวิจารณ์ก็อดที่จะมีอคติมิได้ ในบางครั้ง เป็นที่น่าสังเกตว่า ปัจจุบันการวิจารณ์บันเทิงคดีร้อยแก้วจะได้รับความนิยมนมากกว่าร้อย

กรอง การวิจารณ์วรรณคดีโบราณนั้น ดูจะมีบทบาทอยู่ในวงการมหาวิทยาลัยที่เปิดสอน
 วิชาการวิจารณ์เท่านั้น การวิจารณ์วรรณคดีโบราณที่เป็นแบบฉบับ ไม่ได้ดูเคร่งเครียดจริงจัง
 เน้นหนักในทางการเมือง หรือเพื่อชีวิตเหมือนสมัยก่อน ในขณะที่การวิพากษ์ หรือสะท้อน
 สังคมกลับมีบทบาทมากขึ้นในระยะ 10 ปีหลัง (2536-2546) นักเขียนวรรณกรรมต่าง
 สะท้อนการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งสังคมเมืองและสังคมชนบท ผลกระทบต่อผู้คนใน
 สังคม ความเจริญของยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำลายความเป็นส่วนตัว หรือครอบครัว ฯลฯ เมื่อ
 งานวรรณกรรมออกมาลักษณะนี้ งานวิจารณ์วรรณกรรมจึงเน้นหนักไปในการวิจารณ์
 เชิงสังคมด้วยโดยปริยาย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณคดีไทย (พ.ศ. 2325-2525) ได้จาก
 ปาจารย์สาร ฉบับพิเศษ ทอใหม่ในสายน้ำ 200 ปี วรรณคดีวิจารณ์ไทย . สุวรรณณา เกรียงไกร
 เพชร, สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา บรรณาธิการ . พ.ศ.2532.

บทที่ 3

การวิจารณ์วรรณคดีไทยตามแนวทฤษฎีตะวันออก

ตะวันออกที่กล่าวนี้ คือ อินเดียที่เป็นบ่อเกิดสรรพวิชาหลายแขนง รวมทั้งภาษาบาลี และสันสกฤตที่เข้ามาอิทธิพลในภาษาไทยอยู่มาก ศ.ดร. กุสุมา รักษมณี ได้เขียนหนังสือ เรื่อง การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต สรุปความจาก หนังสือเล่มนี้ ได้ว่า ทฤษฎีสันสกฤต อาจแบ่งออกเป็น ทฤษฎีสำคัญ 8 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีรส ว่าด้วยอารมณ์ของผู้อ่าน
2. ทฤษฎีอสังการ ว่าด้วยความงามในการประพันธ์
3. ทฤษฎีคุณ ว่าด้วยลักษณะเด่นของการประพันธ์
4. ทฤษฎีรติ ว่าด้วยลีลาในการประพันธ์
5. ทฤษฎีชวนิ ว่าด้วยความหมายแฝงในการประพันธ์
6. ทฤษฎีวโภรกติ ว่าด้วยภาษาในการประพันธ์
7. ทฤษฎีอนุมิตติ ว่าด้วยการอนุมานความหมายในการประพันธ์
8. ทฤษฎีเอาจิตยะ ว่าด้วยความเหมาะสมในการประพันธ์

คนไทยอาจจะคุ้นเคยกับทฤษฎีรส และทฤษฎีอสังการมากกว่าทฤษฎีอื่น ๆ

ทฤษฎีรส

รส คือ ปฏิกริยาทางอารมณ์ที่เกิดขึ้นในใจผู้อ่านเมื่อได้รับรู้อารมณ์ที่กวีถ่ายทอดไว้ในวรรณคดี วรรณคดีเกิดขึ้นเมื่อกวีมีอารมณ์สะเทือนใจแล้วถ่ายทอดออกมาในบทประพันธ์ อารมณ์ต่าง ๆ ที่กวีแสดงไว้ในผลงานเรียกว่า ภาวะ มี 9 ภาวะ คือ

1. ความรัก (รติ)
2. ความขบขัน (हास्य)

3. ความทุกข์โศก (โศกะ)
4. ความโกรธ (โกรธะ)
5. ความมุงมั่น (อุตสาหะ)
6. ความน่ากลัว (ภยะ)
7. ความน่ารังเกียจ (หุคฺปสา)
8. ความน่าพิศวง (วิสมยะ)
9. ความสงบ (สมะ)

เมื่อผู้อ่านได้รับรู้ภาวะที่กวีแสดงไว้แล้วก็จะเกิดอารมณ์ตอบสนองต่อภาวะนั้น เรียกว่า รส มี 9 รส ดังนี้

1. ความซาบซึ้งในความรัก (ศฤงคารรส)
2. ความสนุกสนาน (หายรส)
3. ความสงสาร (กรุณารส)
4. ความแค้นเคือง (เราทรรส)
5. ความชื่นชมในความกล้า (วีรรส)
6. ความเกรงกลัว (ภยานกรส)
7. ความเบื่อระอาชิงชัง (พิภัตสรส)
8. ความอัศจรรย์ใจ (อัทฤตรส)
9. ความสงบใจ (สानตรส)

คนไทยเคยได้ยิน ได้ฟัง และเคยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับบรมวิจรรย์วรรณคดีโบราณอยู่ไม่น้อย เนื้อหาของวรรณคดีก็มีส่วนเอื้อต่อการเกิดรสได้ คือ วรรณคดีพุทธศาสนา วรรณคดีพิธีกรรม วรรณคดีสดุดี วรรณคดีนิราศ และ วรรณคดีบันเทิง การที่จะพิจารณาว่า วรรณคดีเรื่องใดหรือประเภทใดเอื้อต่อการเกิดรสหรือไม่นั้นต้องดูทั้งรูปแบบและเนื้อหา เพื่อให้เข้าใจจุดมุ่งหมายของผู้ประพันธ์

วรรณคดีพุทธศาสนา

วรรณคดีพุทธศาสนามีจุดประสงค์ที่จะชักจูงผู้อ่านให้เข้าถึงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยละเว้นความชั่ว มุ่งทำแต่ความดี และทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว วรรณคดีพุทธศาสนาจึงอาจแบ่งออกเป็นหลายประเภทตามวัตถุประสงค์คือ

1. วรรณคดีพุทธศาสนาที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงเรื่องที่เป็นนามธรรม คือความดีและความชั่วให้ปรากฏเป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่าย จึงต้องมีการกำหนดเวลา ขนาด หรือจำนวนเป็นตัวเลขให้เป็นรูปลักษณะที่ชัดเจนขึ้น เช่น บทพรรณนานารกในไตรภูมิพระร่วง เมื่อบรรยายภาพนรกที่น่ากลัว ผู้อ่านก็จะเกิดความกลัวต่อบาป ผู้อ่านที่ได้รับภยานกรสจากบทพรรณนานารกก็จะหาทางเลี่ยงไม่ยอมทำบาปเพราะกลัวตกนรก หรือเมื่อกวีพรรณนาเปรตผู้รับกรรมจากการนำอาหารที่เหลือเคนไปถวายพระสงฆ์ ผู้อ่านก็จะเกิดพิภัดสรรส เป็นต้น นันทโศปน์นทสูตรคำหลวง เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นว่า ทิฐิเป็นอธรรมที่พึงสละทิ้ง ผู้ประพันธ์ก็จะแสดงความพิสวาง ความรู้สึ้อัจฉรย์ใจเกิดอัทฤตรสซึ่งเหนือกว่าฝ่ายอธรรม เป็นต้น

2. วรรณคดีพุทธศาสนาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงความดีงามของหลักธรรมในพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติคำหลวง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการบำเพ็ญบารมีในพระชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ กวีได้แสดงให้เห็นความอุตสาหะของพระเวสสันดรทั้งการบำเพ็ญธรรม และการบำเพ็ญทาน พระเวสสันดรมีพระทัยมุ่งมั่นในการบำเพ็ญธรรมอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีความอุตสาหะก็ย่อมบรรลุผลได้ การที่จะมีความอุตสาหะบำเพ็ญธรรมที่เป็นของยากก็จะต้องมีจิตใจที่สงบและบริสุทธิ์เสียก่อน เรื่องนี้จึงประกอบไปด้วย วีรรส และ ศานติรส

3. วรรณคดีพุทธศาสนาที่มุ่งแสดงความสูงส่งของศาสนา เรื่องปฐมสมโพธิกถา กวีได้แสดงภาวะนำพิสวางว่า เมื่อพระมหาสัตว์จะเสด็จปฏิสนธิในพระครรภ์ของพระมารดานั้น ได้เกิดบุญนิมิต 32 ประการ ผู้อ่านที่มีศรัทธาเป็นพื้นฐานได้รับรู้ความนำพิสวางตามที่กวีพรรณนา ก็ย่อมเกิดความอัจฉรย์ใจ ประทับใจ เกิดเป็นอัทฤตรส

วรรณคดีพิธิกรรม

แต่งขึ้นโดยอาศัยพื้นฐานความเชื่อของคนในสังคมเป็นเงื่อนไขสำคัญ และต้องเป็นความเชื่อในอำนาจที่สามารถให้คุณให้โทษแก่ตนได้ เช่น อำนาจของภูติผีปีศาจและเทพเจ้า เป็นต้น

โองการแห่งน้ำ แต่งขึ้นเพื่อใช้อ่านในพิธีทำให้น้ำศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้ข้าราชการและเจ้าประเทศราชดื่มเพื่อแสดงความจงรักภักดีจึงจำเป็นต้องก่ออารมณ์เกรงกลัวให้เกิดขึ้นเสียก่อน กวีก็จะแสดงภาวะน่ากลัวในบทพรรณนาโทษทัณฑ์ต่าง ๆ สำหรับผู้ที่ไม่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ ผู้อ่านผู้ฟังก็จะเกิด ภัยนกรส คือ เกรงกลัวว่าจะถูกลงโทษโดยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่กวีเชิญมา

วรรณคดีสดุดี

มีจุดมุ่งหมายจะทำให้ผู้อ่านเกิดความชื่นชมในวีรกรรม หรือความอัศจรรย์ใจในบุญญาธิการของวีรบุรุษ

โคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์ , โคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรี ฯลฯ กวีจะแสดงคุณลักษณะของพระมหากษัตริย์ว่า พิเศษ สูงส่งเหนือกว่ามนุษย์ธรรมดา เปรียบพระมหากษัตริย์เป็นเทพเจ้า เปรียบเทียบบ้านเมืองของพระองค์ว่า สวยงามเจริญรุ่งเรืองราวกับสวรรค์ พระมหากษัตริย์มีสิ่งเสริมบารมี เช่น ช้างเผือก เป็นต้น ก็จะก่อให้เกิด อัทธูตรส และในกรณีที่มีการบรรยายการต่อสู้ระหว่างกษัตริย์ของไทยกับข้าศึก แสดงให้เห็นอุทสาหะของวีรกษัตริย์ไทยในการปราบข้าศึกศัตรู ผู้อ่านก็จะได้รับวีรรส

วรรณคดีนิราศ

มีการคร่ำครวญอันเนื่องมาจากความพลัดพรากสูญเสียพลัดพรากจากคนรักทวาทศมาส มีบทคร่ำครวญ ที่กวีมิได้แสดงความหวังที่จะได้พบนางอันเป็นที่รักอีก มีบทคร่ำครวญมี

ความทุกข์เพราะการพลัดพราก ผู้อ่านจะเกิดกรูณารส ถ้านิราศเรื่องใดที่กวีมีความหวังว่าจะกลับมาพบนางอันเป็นที่รักอีก ผู้อ่านก็จะได้รับ ศฤงคารรส แต่ถ้าหากกวีแต่งตามขนบเท่านั้น เช่น นิราศธารโศก ผู้อ่านก็จะไม่เกิดรสใด ๆ เพราะรู้สึกราวกับแต่งเรื่องนี้ไม่เป็นความจริง

วรรณคดีบันเทิง

แต่งขึ้นเพื่อความบันเทิงแก่ผู้อ่านเป็นสำคัญ จึงมีรสตามทฤษฎีสันสกฤตครบทั้ง 9 รส แต่รสที่ปรากฏเป็นรสเอกของเรื่อง คือ วีรรส และ กรูณารส นอกนั้นเป็นรสเสริมให้รสเอกเด่นขึ้น

ภยานกรรสนี้ คือ รสเกรงกลัว มักเป็นรสเสริมในวรรณคดีไทย พระอภัยมณี ตอนสุดสาครตกอยู่ในวงล้อมของพวกผีและยักษ์ ผู้เขียนก็จะบรรยาย จนผู้อ่านเกิดภยานกรรสนี้ ก่อนหรือกวีจะบรรยายความกล้าของสุดสาครที่ใช้ไม้เท้าปราบผีและยักษ์ ผู้อ่านก็จะเกิดขึ้นชมความกล้าของสุดสาคร จึงเกิด วีรรส

เราทรรส คือ รสแค้นเคือง จะไม่เกิดเป็นรสเอกใน วรรณคดีไทยจะเป็นเพียงรสเสริมเพื่อหนุนภาวะทุกข์โศก ทำให้ กรูณารส เด่นขึ้น เช่น ความโกรธของขุนช้างเมื่อลงพลายงามไปฆ่า ก็จะทำให้ร้ายอย่างรุนแรงผู้อ่านก็จะเกิดแค้นเคืองที่ขุนช้างทำทารุณกับพลายงาม ผู้อ่านก็จะเห็นใจผู้ถูกกระทำ ยิ่งแค้นเคืองมาก ก็ยิ่งเห็นว่าทุกข์โศกของอีกฝ่ายหนึ่งน่าเห็นใจมากขึ้น กรูณารสก็จะเด่นมากขึ้น

อัทฤตรส คือ รสอัศจรรย์ใจ ไม่เป็นรสเด่นในวรรณคดีจะเป็นรสเสริม เมื่อกวีต้องการแสดงความยิ่งใหญ่และสูงส่งของตัวละคร ในวรรณคดีที่ต้องการแสดงวีรรส อัทฤตรส จะเป็นรสเสริมที่จำเป็นมากที่สุด ใน รามเกียรติ์ วีรรสจะเป็นรสเอกเพราะมุ่งแสดงสถานะอู่อุตสาหะของพระรามผู้เป็นเทวบุตร มีบทบาทแสดงภาวะนำพิศวงแห่งบุญญาธิการของพระรามอยู่หลายตอน เช่น พระรามสามารถยกศิลาปี่ซึ่งเป็นธนูของพระอิศวร ได้อย่างคล่อง

ว่องไว ทั้ง ๆ ที่กษัตริย์เมืองอื่นยกไม้ไผ่ และพระรามยังเก่งกล้าสามารถกำแดงเคซให้ปรากฏ ตอนแผลงศร

หасыรต คือ รสनुกสนาน กวีไทยไม่นิยมแสดงเป็นรสเอกเพราะเห็นว่าวรรณคดีเป็นของสูง ไม่สมควรที่จะมุ่งสร้างวรรณคดีที่เรียกแต่เสียงหัวเราะเท่านั้น หасыรต จึงเป็นรสเอกในละครนอก เช่น การบรรยายพระสังข์ให้เป็นเงาะป่าบ้าใบ้ หรือมณีพิชัยที่อ่อนแอขลาดเขลาต่างๆ ที่อยู่ในฐานะเจ้าแผ่นดิน และหасыรตอาจเป็นรสเอกเฉพาะในรัชกาลที่ 2 เท่านั้นก็ได้ ในปลายรัชกาลที่ 3 มีวรรณคดีที่แสดงหасыรต อีก 3 เรื่อง คือ ระเด่นลันได พระมะเหลเถไถ และ อุณรุทร้อยเรื่อง ที่เป็นทั้งเรื่องขบขันล้อเลียนและเสียดสีด้วย ทั้ง 3 เรื่องนี้แต่งขึ้นในยุคที่คนไทยเริ่มได้รับอิทธิพลตะวันตก

พิภคตสรต คือรสร้างเกียง เมื่อระอา มักปรากฏเป็นรสเสริม กวีนิยมแสดงภาวะน่ารังเกียง น่าเบื่อระอาขึ้นในตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายรำคาญตัวละครตัวนั้น ที่อาจจะมึนรูปร่างอัปลักษณ์ และอาจจะมีกริยาอาการที่ชวนรำคาญหรือน่ารังเกียงอีกด้วย เช่น ขุนช้าง ที่มีรูปร่างหน้าตาที่น่ารังเกียง และมีกริยาอาการชวนให้น่าเบื่อครวที่นางวันทองถูกประหาร นอกจากนี้ยังแสดงความรังเกียงตัวละครที่มีพฤติกรรมนอกกรอบของสังคม เช่น กากี ที่เป็นหญิงจิตใจโหด กล้าวเท็ง

ตฤงคารต คือความซาบซึ้งในความรัก ไม่นับเป็นรสเอกในวรรณคดีไทย เป็นเพียงรสเสริมเท่านั้น กวีไทยจะมองความรักต่างจากกวีสันสกฤต กวีสันสกฤตถือว่าความรักเป็นเป้าหมายอย่างหนึ่งของชีวิตที่พึงแสวงหา จึงแสดงตฤงคารตในวรรณคดีหลายเรื่อง คือ เมฆทูต สกุนตลา ฯลฯ แต่กวีไทยถือว่าความรักเป็นเหตุของทุกข์ภัย ตามแนวคิดของพุทธศาสนา กวีมักแต่งเรื่องขึ้นมาเพื่อชี้ให้เห็นเป็นโทษของความรักมากกว่าจะทำให้ผู้อ่านซาบซึ้งในความรัก กวีจะทำให้ผู้อ่านเห็นว่า ความรักของตัวละครจะทำให้เกิดสิ่งเลวร้ายตามมา เช่น พระลอรักเพื่อนแพงมากจึงกลายเป็นความมัวเมา ขาดความขังคิด ละทิ้งบ้านเมืองไปยังเมืองศัตรู

ศานตรส คือรสสงบใจ แม้ไม่ปรากฏเป็นรสเอกของวรรณคดีบรรเทิง แต่ก็มีหลายเรื่องที่ยบลงด้วยศานตรส ศานตรสมักปรากฏเป็นการคลี่คลายความยุ่งยากนี้ทั้งปวง หลังจากผจญอุปสรรคและศัตรูอันเกิดจากกิเลส คือ ความโลภ โกรธ หลง แล้ว กวีจะแสดงให้เห็นว่าการตัดกิเลสทั้งปวงเป็นทางสู่ความสงบสุข เช่น หลังจากโศกนาฏกรรมของพระลอ และเพื่อนแพงแล้ว เมืองสรองและเมืองสรวงที่เคยเป็นอริกันก็หันกลับมาเป็นมิตรกัน

วรรณคดีบันเทิงส่วนมากจะมีวีรรสเป็นรสเอก วีรรมิได้จำกัดอยู่เพียงความชื่นชมต่อความกล้าหาญในการสู้รบเท่านั้น เพราะตามทฤษฎีสันสกฤต วีรรสสามารถแบ่งเป็นความกล้าหาญในการต่อสู้ และความกล้าหาญในการทำงาน และความกล้าหาญในการปฏิบัติธรรมไว้อีกด้วย แต่กวีไทยมีความคิดว่า วีรบุรุษมีความกล้าหาญเฉพาะในการต่อสู้ ทั้งต่อสู้กับศัตรูและต่อสู้กับอุปสรรคทั้งปวง และสามารถเอาชนะใจสตรีได้โดยไม่ยาก ก็เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจสิ่งที่มาประสมกันอยู่ในตัววีรบุรุษซึ่งเป็นตัวเอกของเรื่องเกิดจากคนไทยสมัยก่อนมีความคิดยึดมั่นเรื่องความเป็นผู้มีบุญ เมื่อพิจารณาวรรณคดีบันเทิงตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจะพบว่า ตัวเอกของเรื่องล้วนเป็นผู้มีบุญทั้งสิ้น ตัวละครเหล่านี้มีบุญเพราะเป็นกษัตริย์ แต่กษัตริย์ในวรรณคดีไทยเหล่านี้ก็มีได้เป็นผู้มีบุญทุกพระองค์

คนอินเดีย ถือว่า พระรามคืออวตารของพระนารายณ์ คนอินเดียยกย่องเทิดทูนพระราม การที่พระรามได้รับไฟร่พล หรือความจงรักภักดีจากนางสีดาดำเนินเกิดจากบุญบารมีของพระรามทั้งสิ้น แม้แต่ศัตรูก็พ่ายแพ้บุญบารมีของพระราม เมื่อไทยรับเรื่องพระรามเข้ามา เรามีความเชื่อสมมติเทพ เราถือว่าพระมหากษัตริย์ของไทย คือ องค์อวตารของพระนารายณ์ พระรามในวรรณคดีจึงมีฐานะเท่ากับพระมหากษัตริย์ เมื่อกวีกล่าวถึงพระรามจึงยกย่องและชื่นชมความเก่งกล้าสามารถอันเกิดจากบุญบารมี รสเอกของรามเกียรติ์สำนวนต่าง ๆ จึงเป็นความชื่นชมในความเก่งกล้า (วีรรส) โดยมีความอัศจรรย์ใจในบุญญาภิหาร (อัทฤตส) เป็นรสเสริม

สมุทรโฆษคำฉันท์ เสือโคคำฉันท์ สรรพสิทธิคำฉันท์ และบทละครนอกหลายเรื่อง มีตัวละครเอกล้วนเป็นพระโพธิสัตว์ ผู้ได้บำเพ็ญบุญบารมีมาแล้วหลายชาติ ความฝังใจเรื่องบุญบารมีจึงทำให้กวีแต่งให้เห็นว่า แม้พระสังข์จะถูกถ่วงน้ำแต่ก็รอดมาได้เพราะความมีบุญ พระสรรพสิทธิสามารถปราบยักษ์ที่ลักนางสุพรรณโสภาได้ก็เพราะบุญญาธิการ และเมื่อพระสมุทรโฆษเสด็จประพาสไพร่ก็มีเสียงอวยชัยให้พรจากทวยเทพ

การยอมรับความมีบุญญาธิการของตัวเอกในวรรณคดีไทยขยายขอบเขตออกไปถึงอนุรูปคำฉันท์ มีความเก่งกล้าสามารถเพราะเป็น “ หลานกฤษณเทพจักรี ” อิเหนาเป็นวีรบุรุษ เพราะมีเชื้อสายสืบมาจากองค์ปะการะตาทา ผู้เป็นเทวดา ในเรื่องพระอภัยมณี พระอภัยผู้เป็นตัวเอกของเรื่อง เป็นผู้มีความเก่งกล้าสามารถ พิชิตศัตรูได้หลายครั้งด้วยการใช้ดนตรีเป็นอาวุธ และพิชิตใจสตรีได้หลายคน นับเป็นการสร้างวีรบุรุษให้แตกต่างไปจากแบบฉบับที่เคยเป็นมา

กรณารส เป็นรสเอกอีกรสหนึ่งที่ปรากฏในงานบันเทิงของไทย ลิลิตพระลอ และขุนช้างขุนแผน มีกรณารสเป็นรสเอกที่โดดเด่นที่ทำให้เห็นทศนะของกวี และอิทธิพลของพุทธศาสนาที่มีต่อการประพันธ์ของไทยเป็นอย่างดี กรณารสในทศนะของกวีไทย คือ ความเห็นใจและสงสารอยากให้เราพ้นทุกข์ เกิดจากความคิดที่ว่า สัตว์โลกทั้งหลายเหมือนกับตน เมื่อเกิดความสงสารแล้วก็เท่ากับเราเอาใจช่วยเขาแล้ว ความอึดอึ้งใจจึงเกิดตามมา

ในเรื่องลิลิตพระลอ ภาวะหลักคือความทุกข์โศกของพระลออันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากความรักที่มีตัวแปรคือ ความหลง ความมัวเมา และความแค้น พระลอรุ่มหลงมัวเมาในรูปโฉมของเพื่อนแพ่ง และหลงตน ความรักที่มีความรุ่มหลงเป็นใหญ่ เมื่อต้องพบอุปสรรคคือความแค้นของเข่าย่า ความรักของพระลอ คือความทุกข์ เมื่อผู้อ่านอ่านแล้วก็เกิดความสงสารที่พระลอและเพื่อนแพ่งต้องตาย เรื่องขุนช้างขุนแผน ภาวะหลัก คือ ความทุกข์โศกของนางวันทอง นางต้องพบจุดจบเพราะขุนช้างขุนแผน หรือสังคมและคนรอบข้าง แต่ผลทำให้ผู้อ่านสงสารและเห็นใจนางวันทอง

เป็นที่น่าสังเกตว่า ทฤษฎีเรื่องรส ที่เรานำมาวิจารณ์งานวรรณคดีนั้น มักจะเป็นตอน ๆ ในวรรณคดีมากกว่าจะปรากฏทั้งเรื่อง แต่ ศ.ดร. กุสุมา รัชชมณี ได้วิเคราะห์รสวรรณคดีไทยทั้งเรื่องคือเรื่อง เสือโคคำฉันทน์ เป็นตัวอย่าง ดังจะหาอ่านได้จากหนังสือ การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต หน้า 220-227

ผู้ที่ไม่แตกฉานในทฤษฎีเรื่องรสนี้ อาจเห็นว่ายากและซับซ้อนมากกว่าการวิจารณ์ด้วยทฤษฎีอื่น ๆ ก็ได้

ทฤษฎีอรรถศาสตร์

อรรถศาสตร์ คือ การใช้ถ้อยคำที่ไพเราะและโวหารที่มีความหมายลึกซึ้งให้เป็นประหนึ่งอารมณ์ของบทประพันธ์ อรรถศาสตร์แบ่งออกได้เป็น อรรถศาสตร์ทางเสียงและความหมาย คำอรรถศาสตร์ที่ใช้ในความหมายที่แคบ ถ้าใช้คำว่า อรรถศาสตร์ จะมีความหมายกว้างขึ้น หมายถึง วิชาว่าด้วยการประพันธ์วรรณคดี

อรรถศาสตร์ทั้งทางเสียงและความหมายมีจำนวนมาก จะยกมาพอสังเขป ดังนี้

อรรถศาสตร์ทางเสียง คือ การเล่นคำให้เกิดความไพเราะของเสียงในบทประพันธ์ที่สำคัญได้แก่

1. ยมก คือ การซ้ำพยางค์ที่มีเสียงเหมือนกันแต่สื่อความหมายต่างกัน ในคำประพันธ์วรรคเดียวหรือบทเดียวกัน

2. อนุปราศ คือ การซ้ำเสียงพยัญชนะ ซึ่งอาจเป็นพยัญชนะเดียวหรือพยัญชนะซ้อนก็ได้ ในคำประพันธ์วรรคเดียวกัน

อรรถศาสตร์ทางความหมาย คือการใช้โวหารเปรียบเทียบ หรือโวหารแฝงความหมายเพื่อให้เกิดการตีความได้ลึกซึ้งต่าง ๆ กันไป ในระยะแรก ๆ มักเป็นโวหารง่าย ๆ ซึ่งเปรียบว่าสิ่งหนึ่งดี

งาม ฯลฯ เหมือนอีกสิ่งหนึ่งต่อมาจึงพลิกแพลงให้สลับซับซ้อนมากขึ้น จนเป็นการใช้ความหมายที่ซ่อนเร้นเจตนาของผู้พูด อลังการทางความหมายที่สำคัญได้แก่

1. อุปมา คือ การนำสิ่งที่กวีต้องการแสดงลักษณะเด่นไปเปรียบเทียบกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะเด่นนั้นเป็นที่ยอมรับกันแล้ว โดยมีคำที่มีความหมายทำนองว่า เหมือน คล้าย เป็นคำแสดงความเปรียบเทียบ เช่น ดวงหน้านางนวลกระจ่างดุจดวงจันทร์

2. รูปกะ คือ การเปรียบเทียบทำนองเดียวกับอุปมา แต่ด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ดวงหน้าของนางคือดวงจันทร์ (ลักษณะนี้ ตำราวรรณคดีไทยเรียกว่า “อุปลักษณ์”)

3. อติศโยคติ คือ การกล่าวให้เกินความจริง เช่น

จงอวดผิวเรืองรองของนางเถิด

ทองจะหมองลงทันที

จงเผยหน้าขึ้นมาเถิด

ท้องฟ้าจะมีดวงจันทร์ถึงสองดวง

(ลักษณะเช่นนี้ในภาษาไทย จะตรงกับ อติพจน์)

อลังการทางความหมายในสันสกฤตจะมีเป็นจำนวนมาก แต่จะเป็นลักษณะที่ไม่ตรงกับที่ไทยใช้อยู่ในคำประพันธ์จึงมิได้นำมากล่าวให้เห็น

เนื่องจาก อลังการ คือ การใช้ถ้อยคำที่ไพเราะ และโวหารที่มีความหมายลึกซึ้ง จึงน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่กวีมักจะใช้ในงานประพันธ์ของตน การใช้ภาษาที่วิจิตรที่ประดับด้วยอลังการจนต่างไปจากภาษาธรรมดา น่าจะมีความประสงค์ในการใช้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อแสดงความสามารถของตน

กวีเป็นผู้ที่มีอารมณ์และโสตประสาทอ่อนไหวมากกว่าบุคคลธรรมดา จึงต้องสรรหาคำที่พิเศษ สามารถแสดงความสามารถของตนให้ปรากฏเด่นชัดออกมา ดังจะเห็นได้จากกวีไทยที่นิยมเล่นคำที่มีความหมายต่างกัน แต่มีเสียงเหมือนกัน เช่น ต้องดูเทที่ ที่ต้อง คำแรกหมายถึง ต้นไม้ ต้องคำที่สอง หมายถึง ตะต้อง เป็นต้น

2. เพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์ที่ลึกซึ้ง

อารมณ์ที่ลึกซึ้งนี้อาจจะเป็นอารมณ์รัก เช่น

“ อากาศเป็นสมุดแสน	เป็นลาน เล่าฤ
ดินคั่งหมึกละลายธาร	ทั่วห้อง
เมรุจดงานปาน	ปากไก่ กี่ดี
จารึกรักเรียนร้าง	รำแล้วฤาหลอ ”
	(นิราศกรุงเก่า)

3. เพื่อเลี่ยงการกล่าวตรง ๆ

บางครั้งกวีจึงใจใช้ภาษาลังการเพื่อเลี่ยงการกล่าวออกมาตรง ๆ เช่น

“ กษัตริย์คือพฤษษา	ปวงประชาคือรากไม้
จะขึ้นต้นอยู่อย่างไร	เมื่อรากน้อยใหญ่ถูกทำลาย ”

บทประพันธ์นี้เป็นการเตือนพระมหากษัตริย์โดยอ้อม เพราะไม่อาจพูดตรง ๆ ได้ หรือการที่พระมหามนตรี (ทรัพย์) เปรียบเปรยพฤติกรรมของขุนนางผู้หนึ่งว่า

“ ถนนกว้างสี่วาไม่ได้ กัดหัวไหล่ไกวแขนให้ชัดเจน ” ถ้าหากว่าพระมหามนตรี (ทรัพย์) พูดตรง ๆ อาจจะถูกกระทบกระเทียบ เป็นการสบประมาท อาจถูกฟ้องร้อง จึงต้องเลี่ยงไปใช้ภาษาลังการแทน

การใช้ภาพพจน์นี้ บางครั้งกวีก็มิได้มุ่งให้เป็นอรรถาธิบาย เพียงแต่ใช้เป็นกลวิธีเสนอเนื้อหา หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจง่ายขึ้น บางครั้งการที่จะสื่อความคิดแก่บุคคลบางกลุ่มนั้นจำเป็นต้องใช้โวหารเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับนามธรรมซึ่งเข้าใจยากจึงต้องอาศัยการเปรียบเทียบให้เห็นจริง

อรรถาธิบายของสันสกฤตมีจำนวนมาก เมื่อ ถัลลนา ศิริเจริญ ศึกษาเกี่ยวกับการนำเอาอรรถาธิบายของสันสกฤตมาพิจารณาวรรณคดีไทยบางเรื่อง คือ มหาชาติคำหลวง (ถัลลนา ศิริเจริญ . อรรถาธิบายในมหาชาติคำหลวง . วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524, หน้า 23) จะพบว่า มีอรรถาธิบายเพียง 17 ชนิด เท่านั้น ขณะที่สันสกฤตมีอรรถาธิบาย 41 ชนิด ที่พบมากที่สุด คือ อุปมา การที่มีอรรถาธิบายตรงกับทฤษฎีสันสกฤตนี้ อาจเป็นเพราะ

1. บังเอิญที่กวีไทยรจนานำได้ตรงตามหลักเกณฑ์ของสันสกฤต
2. กวีไทยเรียนรู้จากตำราอรรถาธิบายของบาลีอีกทีหนึ่ง

ลักษณะภาษาของไทยและสันสกฤตจะต่างกัน ภาษาสันสกฤตจะมีสมาสสนธิใช้เป็นจำนวนมาก เมื่อปรากฏใช้ในคำประพันธ์ก็จะเกิดความไพเราะตามรูปคำสมาสหรือสนธิ นั้น แต่วรรณคดีไทยไม่ได้เป็นเช่นนั้น ภาษาไทยเป็นภาษาเสียงดนตรี นอกจากจะใช้ถ้อยคำให้เกิดความไพเราะด้วยระดับเสียงแล้ว คนไทยยังนิยมเล่นเสียงอักษรอีกด้วย กวีจึงถือว่าเสียงในวรรณคดีมีความสำคัญมาก เพราะวรรณคดีสมัยก่อนใช้อ่านเพื่อเสียง ความไพเราะของถ้อยคำจึงเป็นจุดเด่นของวรรณคดี ถัลลนา ศิริเจริญ ได้รวบรวมลักษณะพิเศษหรือเอกลักษณ์ของ วรรณคดีไทยไว้ 9 ประการ คือ

1. สัมผัสสระ	เช่น	ข้าแต่พระบาท พระโอรสราช
2. สัมผัสพยัญชนะข้ามวรรค	เช่น	เป็นฤๅษีสืบสร้าง
3. สัมผัสพยัญชนะเป็นคู่ ๆ	เช่น	ธ เสด็จลงตำราญสาริทธิ
4. สร้อยสลับวรรค	เช่น	อกคือดวงไฟร้อน <u>แลนา</u>
		เหตุเทวศจากถูกป้อน <u>แลนา</u>

5. อธิภาษ	เช่น	ระรินรศเรณู	
6. คำเพลง	เช่น	ท้าวมฤคคามฤค ในหิมเวศหิมวันต์	
7. คำประสม	เช่น	พลทรงสองสิพิราษฏร์ ก็บาดเนื่อบาดใจฟูน	
8. เล่นคำ	เช่น	ทิ้งรูปสัตว์ก็จะร้าง ทิ้งรูปร้างก็จะโรย	
9. กลบท	เช่น	โมงโมกมวงไม้ มุกมัน จากจิกแจจวงจันท์ จิงจ้อ โหมหินหิงหายหัน เหิงหาด คุยเทียมคำคุณคือ คัดค้ำแควคาง	

จะเห็นได้ว่า ลักษณะทั้ง 9 ประการเป็นเรื่องของเสียงทั้งสิ้น และน่าจะเป็นลักษณะของไทยเรามากกว่าจะรับมาจากสันสกฤต แม้แต่การใช้คำซ้ำ ทั้งคำที่ซ้ำติดกัน เช่น คล้ำคล้ำคลาพลแคล้ว (ตะเลงพาย) และซ้ำอย่างเว้นจังหวะ เช่น ได้ช้างได้วง ได้บัวได้นาง (จาริกหลักที่ 1) น่าจะเป็นลักษณะคำประพันธ์ไทยมากกว่าได้อิทธิพลจากสันสกฤต คือขมก ที่ตามหลักอঙ্กการสันสกฤตหมายถึงการซ้ำพยางค์ที่มีความหมายต่างกัน เช่น “ samasamasamo samah.” (ท่านเป็นผู้ที่) ไม่มีผู้ใดเทียบเท่า (asama) เป็นผู้เที่ยงธรรม (sama) ต่อผู้เสมอ (sama) และผู้ที่ไม่เสมอ (asama) (กับท่าน) ” เป็นการซ้ำพยางค์ sama ซึ่งหมายถึงผู้เที่ยงธรรมและผู้เสมอ และพยางค์ asama ซึ่งหมายถึงผู้ที่ไม่กับผู้ใดเทียบเท่าและผู้ที่ไม่เสมอ ในขณะที่การซ้ำคำในภาษาไทยจะเหมือนกันทั้งเสียงและความหมาย เช่น คล้ำคล้ำ เรียงเรียง เป็นต้น

จึงน่าจะเชื่อว่า ความงามในบทประพันธ์ไทยส่วนหนึ่งเป็นความสามารถพิเศษของกวีไทยที่จะรังสรรค์ออกมาให้ประจักษ์แก่ผู้อ่าน แต่ส่วนหนึ่งอาจได้จากอิทธิพลอินเดียที่ผ่านมาจากภาษาบาลี ดังการเปรียบเทียบจุมกดังขอกามเทพ ตามแนวนิยมของอินเดีย ใน ลิลิตพระลอว่า “ ทำนองนาสิกให้ คือเทพนิรมิตไว้ เปรียบด้วยขอกาม ”

จะเห็นได้ว่าเรื่องทฤษฎีรสและอสังการนั้น คนไทยจะใช้ทฤษฎีรสเพื่อพิจารณางานประพันธ์ของไทยเป็นตอน ๆ ไม่ค่อยนิยมวิจารณ์ทั้งเรื่อง ส่วนทฤษฎีอสังการนั้น คนไทยน่าจะรับมาเพียงบางส่วนของที่ผ่านมาจากวรรณคดีบาลี แต่ลักษณะอสังการทางด้านเสียงนั้น คนไทยน่าจะมียู่แล้วด้วยลักษณะของภาษา และ จะเห็นได้ว่าอสังการที่ไทยใช้ตรงกับทฤษฎีสันสกฤต คือ อุปมา เป็นส่วนใหญ่ และอาจจะใช้ รูปกะ ที่ตรงกับภาษาไทยว่า อุปลักษณะ รวมทั้งการใช้ อดีศโยคติ ที่ตรงกับอดีพจน์ในภาษาไทย เท่านั้น ส่วนอสังการอื่น ๆ ของสันสกฤตไม่น่าจะมีอิทธิพลต่อวรรณคดีไทย

(ดูรายละเอียด เรื่องรสและอสังการได้ ใน กุสุมา รักษมณี. การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต . กรุงเทพฯ..มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์, 2534.)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

การวิจารณ์วรรณคดีตามแนวตะวันตก

แต่เดิมนาวรรณคดีของไทยมักจะได้รับการศึกษาในเชิงประวัติ (Historical Approach) ที่มุ่งศึกษาวรรณคดีเรื่องหนึ่ง ๆ ว่าแต่งขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้แต่ง สำนวนภาษา ศัพท์ที่ปรากฏในวรรณคดี ฯลฯ เช่น พระบรมราชวินิจฉัยเรื่องกฤษณาสอนน้องคำฉันท์, พระราชวิจารณ์จดหมายเหตุความทรงจำกรมหลวงนรินทรเทวี ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือมีการศึกษาพิจารณาคุณค่าทางศีลธรรมจรรยาที่ปรากฏในวรรณคดีต่างๆ การประเมินคุณค่าของวรรณคดีแนวนี้ คือ พิจารณาว่าผู้แต่งระมัดระวังในการแต่งคำประพันธ์หรือการลำดับเรื่องราวตลอดจนดำเนินเนื้อเรื่องให้ตรงกับแบบแผนของโบราณที่ยกย่องกันว่าดีหรือไม่ อย่างไร

ต่อมาจะมีคนสนใจเกี่ยวกับการวิจารณ์เชิงสังคม เพราะเห็นว่า วรรณคดีและสังคมมีส่วนเกี่ยวข้องกัน และคิดว่าวรรณคดีที่ดีจะต้องเป็น วรรณคดีที่ทำหน้าที่รับใช้ประชาชนหรือต้องตีแผ่ความเลวร้ายของระบบสังคมหรือการเมืองให้ประชาชนได้รับรู้ จึงจัดได้ว่า การศึกษาวรรณคดีในแนวนี้เป็นการศึกษาในแง่ของสังคม (Sociological Approach)

ระยะหลังนักวิจารณ์ก็สนใจการวิจารณ์แนวจิตวิทยา เพราะเห็นว่า การจะพิจารณางานชิ้นใดชิ้นหนึ่ง จิตใจจะเป็นส่วนพื้นฐานที่สำคัญที่จะเข้าถึงศิลปะ การวิจารณ์แนวจิตวิทยานี้ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก เมื่อ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) และ คาล กุสตาฟ จุง (Carl Gustav jung) ได้เสนอทฤษฎีทางจิตวิทยาบางประการ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวิจารณ์วรรณคดีได้ ประกอบกับ ไอ.เอ. ริชาร์ด (I.A. Richards) ก็ได้คิดค้นเสนอวิธีการศึกษา วรรณคดีแบบใหม่ โดยใช้วิธีพิจารณาวรรณคดีอย่างละเอียด (Close reading) นักวิจารณ์จึงนำเอาวิธีการของทั้ง 3 คน มาผสมผสานกัน บางคนนำเอาศาสตร์

สาขาอื่นที่ตนสนใจและชำนาญเข้ามาประยุกต์ด้วย เพื่อให้เข้าใจเนื้อแท้ของวรรณคดีให้ลึกซึ้งที่สุดเท่าที่จะทำได้ เกิดเป็นทฤษฎีวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่ (Modern Literary Criticism) ซึ่งได้รับความนิยมกันในหมู่นักวิจารณ์วรรณคดีตะวันตก ประมาณ 80-90 ปีที่แล้ว และเมื่อ ชลธิรา ลัดดาวัฒนา ได้นำเอาทฤษฎีการวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย เพื่อเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต เมื่อ พ.ศ. 2513 การวิจารณ์ตามแนวนี้นี้ก็ได้รับความนิยมต่อมาอย่างต่อเนื่อง มีทั้งการนำมาใช้ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องต่อ ๆ มาหลายเรื่อง ในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ รวมทั้งมีการเรียนการสอน ฝึกวิจารณ์ และมีหนังสือเกี่ยวกับการวิจารณ์แนวนี้ออกมาหลายเล่ม เช่น สุนทรียภาพในภาษาไทย , หลังม่านวรรณศิลป์ ของดวงมณ จิตรจันทรงค์ วรรณคดีปวงชน ของ ชลธิรา กลัดค้อย (บรรณาธิการ) เป็นต้น

การนำหลักจิตวิทยามาใช้ในการวิจารณ์วรรณคดี อาจแบ่งออกได้เป็น 3 แนว คือ

1. การวิจารณ์วรรณคดีในแง่จิตวิทยาทั่วไป (Psychological Approach of Literary Criticism)
2. การวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ (Archetyped Approach of Literary Criticism)
3. การวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์

การวิจารณ์วรรณคดีในแง่จิตวิทยาทั่วไป

การวิจารณ์วรรณคดีในแง่จิตวิทยาทั่วไป ผู้วิจารณ์จะสนใจและให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของตัวละคร จิตสำนึกและจิตใต้สำนึกของตัวละคร ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละคร บางครั้งสนใจในเรื่อง กระแสสำนึก (Stream of consciousness) ด้วย นักจิตวิทยาจะมีวิธีนำจิตวิทยามาใช้ต่างๆ กัน แต่สรุปเป็น 2 แนวใหญ่ๆ คือ การวิจารณ์ตามแนวการวิเคราะห์ความฝัน และการวิจารณ์ตามแนวบุคลิกภาพและพฤติกรรม

การวิจารณ์แนวจิตวิทยานี้ ผู้วิจารณ์จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาค่อนข้างดี แล้วจึงนำมาประยุกต์ใช้กับวรรณคดีไทย เพราะมิใช่ว่าจะใช้ได้กับทุกเรื่อง ทุกตอน เคยมีคนนำเอาทฤษฎีแนวจิตวิทยานี้ไปใช้โดย นำทฤษฎีเป็นตัวตั้ง แล้วนำวรรณคดีไทยใส่เข้าไปวิจารณ์ตามเกณฑ์ต่าง ๆ จึงทำให้น่าวิตกว่า หากรู้ไม่จริงก็อาจจะวิเคราะห์วิจารณ์ผิดพลาดได้ ชลธิรา สัตยาวัดณา ได้ยกตัวอย่างการวิจารณ์โดยใช้ทฤษฎีการวิจารณ์แนวตะวันตกแผนใหม่นี้กับเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยเน้นหนักไปทางพฤติกรรมของตัวละคร โดยเฉพาะขุนช้างและขุนแผน โดยใช้หลักจิตวิทยาเรื่อง ความก้าวร้าว (Aggression) เป็นแกนสำคัญ

การวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ

การวิจารณ์แนวนี้จะเริ่มต้นจากตะวันตก ชลธิรา สัตยาวัดณา ได้นำมาทดลองวิจารณ์กับวรรณคดีไทย หลักแบบฉบับที่ปรากฏใช้ในวรรณคดีอาจแบ่งออกเป็น หลักแบบฉบับที่ใช้สัญลักษณ์สากล และหลักแบบฉบับที่ใช้สัญลักษณ์ส่วนบุคคล

หลักแบบฉบับที่ใช้สัญลักษณ์สากล คือ เหตุการณ์ที่สัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เช่น การเกิด การตาย ความตกต่ำ ฯลฯ ดังตัวอย่างที่เห็นว่า ชาวไทยโบราณเชื่อว่า เจ้าแม่โพสพ เป็นผู้ให้ความสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร นอกจากนี้ยังมีหลักแบบฉบับเกี่ยวกับบาปบุญคุณโทษ เช่น ชาวไทยเชื่อว่าเมื่อมนุษย์ทำบาปมาก ๆ เข้า พระเจ้าก็จะลงโทษ ให้เกิดไฟบรรลัยกัลป์ และน้ำท่วมโลก เป็นต้น หลักแบบฉบับนี้จะใช้สัญลักษณ์สากล ชาติต่าง ๆ มักจะมีเหมือนๆ กัน

หลักแบบฉบับที่ใช้สัญลักษณ์ส่วนบุคคล เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มีมากขึ้น จิตไร้สำนึกของมนุษย์จะสร้างสรรค์สัญลักษณ์ขึ้นมาใหม่ เป็นสัญลักษณ์ส่วนบุคคล เป็นสัญลักษณ์ส่วนตัวของกวีคนหนึ่งๆ การแปลหรือตีความจึงค่อนข้างยาก เพราะต้องศึกษาความคิด จินตนาการ การแสดงออกของกวีนั้น ๆ และต้องนำหลักจิตวิทยาทั่วไปหรือหลักมานุษยวิทยามาช่วยในการวิจารณ์ด้วย

หลักแบบฉบับที่ใช้นำมาวิจารณ์วรรณคดีไทย เช่น ปมอติพัธ จากวรรณกรรมบางเรื่อง เช่น ทรพี ที่พยายามวัดรอยเท้าของพ่อคือ ทรพา จากเรื่อง รามเกียรติ์ ที่แสดงให้เห็นหลัก จิตวิทยาว่า มนุษย์จะมีภาวะจิตที่เหมือนกันคือ ต้องการทำลาย ลบล้างอำนาจหรือชีวิตของผู้ให้กำเนิดที่มีเพศเดียวกับตน สิงห์ไกรภพ จากเรื่อง สิงห์ไกรภพ ที่สุนทรภู่สอดแทรกสัญลักษณ์ “ คั่นสรรพยา ” ที่มีสีตามใบไม้ เช่น สีเขียว (นก - อิศระ) สีแดง (นาคราช - เข้มแข็ง , ดุร้าย) สีเหลือง (ทอง - มั่งคั่ง , ร่ำรวย) เป็นต้น และอาจนำมาใช้วิจารณ์เรื่อง พระยาทรงพระยาพาน , สังข์ทอง และก่องข้าวน้อย ได้อีกด้วย

การวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์

การวิจารณ์วรรณคดีแนวนี้กำเนิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ราว ค.ศ. 1920 (พ.ศ. 2463) โดย I.A. Richards ซึ่งเป็นผู้สอนวิชาวรรณคดีในมหาวิทยาลัย Magdalene และ Harvard I.A. Richards พยายามสอนให้นักศึกษาอ่านบทประพันธ์ต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์วิจารณ์ทุกแง่มุม เขาจะสอนโดยการให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัดให้มากที่สุด แล้วเขาจึงวิเคราะห์และวิจารณ์แบบฝึกหัดเหล่านั้น ต่อมาเขาได้รวบรวมแบบฝึกหัดและคำวิจารณ์ต่าง ๆ มาเรียบเรียงพิมพ์เป็นหนังสือเกี่ยวกับวิชาวรรณคดีวิจารณ์ ชื่อ Practical Criticism (I.A. Richards , 1929) เมื่อปี ค.ศ. 1929 การวิจารณ์แนวนี้ภาษาไทยใช้ว่า การวิจารณ์เชิงปฏิบัติ และ ม.ถ. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ใช้ชื่อว่า การวิจารณ์เชิงประจักษ์ (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ . 2517 : 19) และต่อมาเขาได้แต่งหนังสือที่มีอิทธิพลต่อการวิจารณ์วรรณคดี คือ Principle of Literary Criticism (I.A. Richards , 1925) ซึ่งเขียนขึ้นใน ค.ศ. 1925

ในการสอนวรรณคดี I.A. Richards สอนให้นักศึกษาอ่านอย่างละเอียด (Close Reading) เพื่อจะได้เข้าถึงความงามของวรรณคดีนั้น ๆ เขากล่าวว่า คำหรือเสียงหนึ่ง ๆ มิได้มีแต่ความหมาย Surface Structure ที่ตรงตามพจนานุกรมเท่านั้น แต่ยังมี Deep Structure คือความหมายระดับลึกแฝงอยู่ด้วย ดังนั้น ในการพิจารณา คำ หรือเสียงหนึ่ง ๆ จะต้องพึงระลึกถึงความหมาย 4 นัย ดังนี้

1. **Sense** หมายถึงเนื้อหา หรือความหมายซึ่งก่อให้เกิดความคิดบางประการเกี่ยวกับข้อความหนึ่ง ๆ

2. **Feeling** หมายถึงความรู้สึกของผู้อ่านที่มีต่อข้อความที่กล่าวออกมา ความรู้สึกนี้มีความหมายกว้างขวางมาก คือ เมื่อผู้อ่านอ่านคำประพันธ์หนึ่ง ผู้อ่านจะต้องมีทั้งอารมณ์ทัศนคติ ความปรารถนา และความรู้สึกผลิตเพลินหรือไม่ผลิตเพลินด้วย

3. **Tone** หมายถึงน้ำเสียงหรือทัศนคติของผู้แต่งที่แสดงออกมาต่อผู้อ่าน น้ำเสียงนี้จะแฝงอยู่ในคำหรือเสียงหนึ่ง ๆ โดยผู้แต่งรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม

4. **Intension** หมายถึงจุดมุ่งหมายหรือความตั้งใจของผู้แต่งที่แสดงออกมาในคำประพันธ์ โดยความสำนึกคือ ตั้งใจที่จะแต่งเช่นนั้น หรือ อาจแสดงความตั้งใจโดยอำนาจของจิตได้สำนึกก็ได้

I.A. Richards ได้เสนอวิธีการวิจารณ์วรรณคดีไว้ว่า

1. นักวิจารณ์ไม่ควรเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี ตำนาน สถานที่ การเมือง ฯ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดี เพราะเป็นเพียงส่วนประกอบที่ไม่สำคัญ

2. ให้นำความรู้จากภายนอกมาช่วยวิจารณ์วรรณคดี โดยเฉพาะจิตวิทยา

3. นักวิจารณ์ต้องเสนอบทวิจารณ์อย่างรัดกุม มีเหตุผล มีระเบียบแบบแผน หลักฐานที่อ้างอิงไว้ต้องพิสูจน์ได้ นักวิจารณ์จะสรุปความคิดเห็นในการวิจารณ์ได้จากส่วนประกอบต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล

4. ผู้วิจารณ์ต้องศึกษาและวิเคราะห์ความหมายของคำตั้งแต่คำทุก ๆ คำ และเสียงทุก ๆ เสียง ทุก ๆ จังหวะ และความเคลื่อนไหว ในบทประพันธ์หนึ่ง ๆ อย่างละเอียด โดย

วิเคราะห์ว่า คำ เสียง จังหวะ และความเคลื่อนไหวหนึ่ง ๆ ให้ความรู้สึก แสง สี เสียง ภาพพจน์ จินตนาการ ฯลฯ แก่ผู้อ่านอย่างไรบ้าง ลึกซึ้งเพียงใด มีลำดับชั้นของความหมาย ที่ชั้น เขาไม่เห็นด้วยกับการวิจารณ์วรรณคดีที่เคร่งครัดกับแบบแผนทางฉันทลักษณ์หรือ ข้อบังคับอื่น ๆ ที่นักวิจารณ์แผนโบราณกำหนดไว้

5. I.A. Richards เชื่อมันใน ศิลปะเพื่อศิลปะ การอ่านบทประพันธ์หนึ่ง ๆ ควร เป็นการอ่านเฮอร์ส มิใช่อ่านเอาเรื่อง

6. ถ้าจะวิจารณ์ตัดสินหรือประเมินคุณค่าผลงาน ต้องเกิดจากการวิจารณ์มาเป็น ลำดับขั้นตอนแล้ว จึงสรุปว่าวรรณคดีนั้น ๆ มีคุณค่าหรือไม่ อย่างไร แง่ไหน ต้องวางตัว เป็นกลาง ไม่ลำเอียง หรือเป็นปฏิปักษ์ต่อนักประพันธ์ ต้องยุติธรรมที่สุด

นอกจากนี้เขายังได้เสนอข้อควรระวังในการวิจารณ์วรรณคดีไว้ดังนี้

ข้อควรระวังในการวิจารณ์วรรณคดี (การประเมินคุณค่างานประพันธ์ผู้วิจารณ์ต้องพึงระวัง ดังนี้)

1. ความหมายสี่นัย (Four kinds of meaning)

คำหรือเสียงในวรรณคดี ประกอบด้วยความหมาย 4 นัย ผู้อ่านจึงไม่ควรวิเคราะห์ ความหมายของวรรณคดีโดยการถอดใจความ เพราะจะได้ความหมายทางเนื้อหาเท่านั้น ถ้า หากความหมายทางความรู้สึก น้ำเสียง และจุดมุ่งหมายเลือนหายไป ก็จะเข้าใจวรรณคดีไม่ ครบทุกรส ผู้อ่านควรพยายามเข้าถึงรสของวรรณคดีให้ครบทุกรส เพื่อจะได้ประเมินค่าได้ ถูกต้อง

2. จังหวะและความเคลื่อนไหว (Rhythm and Movement)

จะแฝงอยู่ในถ้อยคำหรือเสียงที่ใช้ในคำประพันธ์เสมอ การพยายามอ่านออกเสียงคำ ประพันธ์ดัง ๆ จะช่วยให้เข้าใจความหมาย รู้สึกถึงจังหวะและมองเห็นความเคลื่อนไหวที่ แฝงอยู่ในคำหรือเสียงหนึ่ง ๆ

3. ภาพพจน์ (Imagery)

ภาพพจน์จะช่วยให้เข้าใจความหมายของวรรณคดีได้ลึกซึ้งขึ้น ผู้อ่านจึงต้องอ่านและ วิเคราะห์ความหมายของคำออกมาเป็นภาพให้ถูกต้องตรงกับความคิดของผู้แต่ง

4. นัยประหวัด (Irrelevant association)

นัยประหวัดเป็นศัพท์จิตวิทยา นัยประหวัด หมายถึง การติดต่อ หรือเกี่ยวเนื่อง ระหว่างประสบการณ์หนึ่งกับประสบการณ์อื่นที่เคยผ่านมา เนื่องจากความนึกคิดของคนไม่ มีขอบเขตจำกัดแน่นอน นัยประหวัดของคำจึงไม่มีที่สิ้นสุด บางคนนำเอาประสบการณ์ ส่วนตัวซึ่งบังเอิญมีนัยประหวัดกับคำบางคำในบทประพันธ์นั้นมาสัมพันธ์กัน ทำให้ ตีความหมายของคำประพันธ์นั้น ๆ ผิดไป

5. ความหมายกักตุน (Stock response)

บางคนจะวิจารณ์วรรณคดีโดยใช้ความหมายที่เรากักตุนไว้ในใจ ซึ่งอาจไม่ตรงกับ คำที่กวีใช้ เพราะบางครั้งกวีจะใช้คำที่มีความหมายแตกต่างไปจากความหมายที่เราเข้าใจ เช่น ดอกไม้แรกแย้ม ความหมายที่คนทั่วไปเข้าใจ คือ วยสาวของสตรี แต่กวีบางคน อาจจะใช้ในความหมายถึงการเชิดชูชนของสตรี ก็ได้

6. อารมณ์อ่อนไหวง่าย (Sentimentality)

อารมณ์ที่อ่อนไหวง่าย ติงง่าย เสียใจง่าย เกลียดง่าย โกรธง่าย รักง่าย ฯลฯ เป็น ภาวะจิตเฉพาะบุคคล บางคนไปอ่านงานประพันธ์ก็จะสะเทือนใจรุนแรงมากกว่าที่กวีตั้งใจ

7. ปฏิกริยาต่อต้าน (Inhibition)

ผู้วิจารณ์ไม่ควรฝืนความรู้สึก ผู้อ่านควรอ่านด้วยการปล่อยอารมณ์ให้ซาบซึ้ง คิ่มคำ หรือคล้อยตามวรรณคดีที่ปรากฏ

8. Doctrinal adhesions

ผู้อ่านไม่ควรประเมินคุณค่าของงานประพันธ์ว่าไม่ดี ไม่ควรยกย่อง ในกรณีกวีบางคนอาจแสดงความเห็นแปลกใหม่ ไม่ตรงกับความคิดเห็นของผู้อ่านหรือสังคม

9. การยึดมั่นกับแบบแผนต้นทฤษฎีตามเกณฑ์โบราณ (Technical presupposition)

การประเมินคุณค่าด้วยแบบแผนของฉันทลักษณ์ที่กำหนดไว้แต่โบราณ เป็นสิ่งที่ทำให้ประเมินค่างานประพันธ์ผิดจากความจริง และ นักวิจารณ์ไม่ควรต่อต้านวิธีเขียนที่ไม่ตรงกับแบบแผนข้อบังคับโบราณ

10. การคาดหวังสูง (Critical preconception)

ในการอ่านบทประพันธ์ ผู้อ่านบางคนอาจจะตั้งความหวัง (Expectation) ไว้ว่า บทประพันธ์ทุกบทย่อมมีคุณค่าแฝงอยู่ จึงพยายามวิเคราะห์วิจารณ์ให้ลึกซึ้ง จนบางครั้งเกินความจริง และประเมินคุณค่าสูงเกินกว่าที่เป็นจริง

หลังจาก I.A. Richards ได้ให้ความสำคัญกับการวิจารณ์ด้วยการอ่านละเอียดแล้ว หลังจากนั้นจะมีนักวิจารณ์วรรณคดีอีกคนหนึ่ง คือ Cleanth Brooks ได้ค้นคว้าทฤษฎีวิจารณ์สืบต่อจาก I.A. Richards และเขียนหนังสือ *Modern poetry and the Tradition* ขึ้นในปี ค.ศ. 1939 และ *The Well Wrought Urn* ในปี ค.ศ. 1947

Brooks ได้พูดถึงคำที่ใช้เกี่ยวกับวรรณคดี ดังนี้

1. Imagination and Fancy (จินตนาการและแฟนซี)

Imagination หมายถึงลักษณะวรรณคดีที่แสดงจินตนาการสูงส่งของกวี

Fancy หมายถึงข้อความที่สะดุดตา หรือเนื้อเรื่องที่ทำให้รู้สึกสะเทือนใจอย่างรวดเร็ว

วรรณคดีทุกชิ้นควรมีความงามทั้ง Imagination และ Fancy วรรณคดีที่ดีเด่นมากก็จะมี Fancy น้อย ที่ดีเด่นน้อยก็จะมี Fancy มาก Brooks เสนอว่า กวีควรใช้ถ้อยคำสั้น ๆ รัดกุม แต่ให้ความหมายซับซ้อนและให้ความรู้อย่างลึกซึ้ง

2. Symbolism and Imagery (สัญลักษณ์และภาพพจน์)

สัญลักษณ์หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักเป็นรูปธรรมที่เป็นเครื่องแทนนามธรรม เช่น ดอกไม้ ใช้แทนหญิงงาม น้ำค้างมักแทนความบริสุทธิ์ พระเพลิงใช้แทนความร้อนแรง (ม.ล. บุญเหลือ, 2517, หน้า 15)

Brooks เชื่อมันว่าบทประพันธ์ทุกบทหรือวรรณคดีทุกเรื่องล้วนแต่มีระบบสัญลักษณ์ซึ่งอาจนำมาวิเคราะห์ให้เข้าใจความหมายแฝงได้ นักวิจารณ์มีหน้าที่วิเคราะห์วรรณคดีเพื่อค้นหาสัญลักษณ์แล้ววิจารณ์สัญลักษณ์ให้เป็นที่เข้าใจของคนทั่วไป เขายังบอกอีกว่า วรรณคดีเรื่องหนึ่ง ๆ มิได้มีสัญลักษณ์เดียวแต่ยังมีสัญลักษณ์ติดต่อกันเกี่ยวพันกันไปดุจสายโซ่ ทุกสัญลักษณ์มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน สัญลักษณ์ตามความเห็นของเขาประกอบด้วยภาพพจน์คู่ (couple image) ภาพพจน์หนึ่งแสดงความหมายปลอมแปลงที่เห็นได้ชัด อีกภาพพจน์หนึ่งแฝงความหมายที่แท้จริงไว้ ภาพพจน์กับสัญลักษณ์จึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน Brooks ยกย่องว่า ภาพพจน์กับสัญลักษณ์จัดเป็นลักษณะวรรณคดีที่มีความงามถึงขั้น Imagination ซึ่งก่อให้เกิดจินตนาการได้ลึกซึ้งกว้างขวาง

3. Paradox and Ambiguity

Paradox หมายความว่าคำหรือกลุ่มคำหนึ่ง ๆ อาจจะมีความหมายที่แสดงลักษณะตรงกันข้ามได้ เช่น น้ำตา เป็นได้ทั้งสัญลักษณ์ของความทุกข์และความทุกข์ น้ำตาจึงเป็น พาราไดออกซ์ ในขณะเดียวกัน เราอาจวิเคราะห์ความหมายของความทุกข์และสุขได้ละเอียดซับซ้อนขึ้นอีกหลายแง่ เช่น ความทุกข์ อาจจะหมายถึง ความเศร้าโศก ความเสียใจ ความเจ็บใจ ความแค้นใจ ความน้อยใจ ความโกรธ ฯลฯ ความสุข อาจหมายถึง ความดีใจ ความตื่นเต้น ความตื่นตันใจ ความชุ่มชื่นใจ ความโล่งใจ ฯลฯ ความหมายทุกนัยที่กล่าวนี้

ล้วนมีนัยประหวัดถึงน้ำตา หรือเป็นเหตุให้ร้องไห้ได้ทั้งนั้น ตัวอย่างที่ยกมานี้จึงแสดงว่า คำหรือกลุ่มคำมักจะมีความหมายซับซ้อน สามารถแจกแจงไปได้หลายแง่ หรือที่เรียกกันว่า ambiguity บรูคส์ เสนอแนะให้นำทฤษฎีเกี่ยวกับ พาราไดออกซ์ และ แอมบิกิวตี้ มาใช้ในการวิจารณ์วรรณคดีด้วย เพราะจะช่วยให้เข้าใจความหมายของวรรณคดีได้ดีขึ้น

จากลักษณะกว้าง ๆ ที่กล่าวมาอาจจะสรุปได้ว่า การวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์ คือการวิเคราะห์เสียง คำ และจังหวะของคำและข้อความอย่างละเอียด เพื่อนำไปวิจารณ์ความหมายในแง่ต่าง ๆ เช่น สัญลักษณ์ ภาพพจน์ จินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก และนัยประหวัดอื่น ๆ ทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และช่วยสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างผู้แต่งกับผู้อ่านวรรณคดี การเสนอบทวิจารณ์ก็เป็นการเสนอตามหลักวิทยาศาสตร์ มีเหตุมีผลสนับสนุนข้อวิจารณ์ ไม่วิจารณ์อย่างเลื่อนลอย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(บทนี้เรียบเรียงจาก ชลธิรา สัตยวัดณา .การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับวรรณคดีไทย วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513 .)

บทที่ 5

การวิจารณ์วรรณคดีตามแนวการอ่านละเอียดของไทย

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ หรือ น.ม.ส. ทรงเป็นนักวิจารณ์คนแรกๆ ที่เริ่มการวิจารณ์แบบอ่านละเอียด โดยทรงใช้วิธีการนี้ ในการอ่าน นิราศนรินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2476 การอ่านละเอียดของ น.ม.ส. มีลักษณะทำนองเดียวกับการอ่านละเอียดของการวิจารณ์แนวใหม่ (New Criticism) ของ I.A. Richards โดย น.ม.ส. ได้พิจารณาการใช้คำ ความหมายของคำ น้ำหนักของเสียง และความหมายของการใช้คำในบริบท แนววิจารณ์ของ น.ม.ส. ได้มีบทบาทมากขึ้นในสมัยต่อมา

การอ่านละเอียด เป็นบันไดสำคัญที่จะทำให้เข้าถึงรสของงานได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงให้ข้อคิดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า

ในการอ่านละเอียดนั้น ย่อมจะเห็นทั้งความดีและความด่างพร้อยของโคลงไปด้วยกัน...ถ้าท่านพิจารณาทุกบรรทัดแลทุกคำไซ้ร้ ภาพก็ลอนทั้งหลายที่ท่านเห็นว่าดีจะเหลือน้อยกว่าที่ท่านเห็นเดี๋ยวนี้เป็นอันมาก เพราะความด่างพร้อยที่ท่านๆ ไม่เคยสังเกตนั้นจะเด่นขึ้นมาหมด ท่านก็จะเกิดความรำคาญกว้างหึ่ง...เมื่อเป็นเช่นนั้นท่านก็จะได้รับความเดือดร้อนที่ไม่ใครจะมีหนังสืออ่าน แต่ความเดือดร้อนของท่านจะเป็นประโยชน์แก่เมืองไทย เพราะถ้าท่านไม่อ่านหนังสือแต่งแล้วๆ หนังสือชนิดนั้นๆ ขายไม่ได้ก็จะไม่มีใครแต่ง หนังสือที่แต่งออกมากก็จะต้องเป็นหนังสือดีทั้งนั้น

(จาก ปาฐกถาเรื่องนิราศนรินทร์ ที่ทรงแสดง ณ สามัคยาจารย์สโมสร, 18 สิงหาคม 2476)

กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงวิจารณ์นิราศนรินทร์ อย่างละเอียดตั้งแต่การสันนิษฐานศัพท์ คำว่านิราศ สันนิษฐานว่า ผู้แต่งคือนรินทร์อื่น คือใคร เหตุใดพระองค์จึงอ่านนิราศ

นรินทร์ครั้งหลัง พระองค์ทรงยกตัวอย่างโคลงบทต่างๆ ที่พระองค์วิจารณ์ว่ามีข้อบกพร่อง
อย่างไรบ้าง ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนี้มากขึ้น

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิราศนรินทร์

ฉันพูดเรื่องนิราศนรินทร์วันนี้ เป็นการพูดเรื่องหญ้าปากคอก ใครเคยอ่านหนังสือ มากหน่อย ก็คงเคยอ่านนิราศนรินทร์ทุกคน ขึ้นต้นตั้งแต่ที่ลูกบังคับในโรงเรียนมาแล้ว

หญ้าปากคอกนั้นเรามักจะคุ้นกันไป จนไม่มีใครจะสังเกต เหมือนห้องใน สามัคยาจารย์สโมสรที่เรากำลังประชุมอยู่เดี๋ยวนี้ มีหน้าตาก็หน้าต่า ท่านรู้หรือไม่ อย่าเหลียวดู ไม่รู้ จริงหรือไม่จริง หญ้าปากคอกมีหลายชนิด เราไม่เคยสังเกต แต่บางชนิดอาจเป็นหญ้าใหม่ใน พฤษศาสตร์ คือนักปราชญ์ยังไม่เคยพบจึงยังไม่เคยนำไปลงไว้ในตำราที่ได้ ดันไม้ในขามนี้ มีสองสามอย่าง ซึ่งเรียกชื่อเป็นภาษาลตินในตำราพฤษศาสตร์ว่า เป็น ดันไม้ชนิดนั้น ๆ ของฉัน เป็นต้นว่า จำปีหลวง คือจำปีชนิดหนึ่งซึ่งมีในภาคเหนือแห่ง สยามนี้ เรียกชื่อในตำราพฤษศาสตร์ทั่วโลกว่า จำปากของรัชนี้ (คือฉัน) เพราะเหตุว่า ตำราพฤษศาสตร์ ไม่เคยรู้จักจำปีชนิดนั้น จนได้พบในสยาม แล้วส่งไปให้จดทะเบียนใน ชื่อฉัน เสมอว่าฉันเป็นผู้ค้นพบจำปีชนิดนั้น และนำออกให้รู้จักกันในพฤษศาสตร์ อันที่จริงฉันไม่มีความรู้เรื่องพฤษศาสตร์เลย แต่เพราะเหตุชั่วพลัดชั่วผล ก็มีชื่อในตำราได้ ที่ฉันนำเอาชื่อดันไม้มากล่าว ในขณะที่พูดเรื่องนิราศนรินทร์นี้ เป็นตัวอย่างนำมาเปรียบ เพื่อ แสดงให้เห็นว่า บุคคลผู้สนใจในเรื่องกาพย์กลอน แม้ไม่มีความรู้ลึกซึ้ง ก็อาจชั่วพลัดชั่วผล เห็นอะไรซึ่งกวีใหญ่และนักปราชญ์ผู้มีปัญญาสุขุม ไม่เคยสังเกตก็ได้ เพราะฉะนั้น ถ้าท่าน ได้ยินฉันพูดอะไรแปลกหูซึ่งท่านไม่เคยนึก หรือผิดกับที่เคยได้ยินครูบาอาจารย์กล่าว ก็จง นึกเทียบกับจำปีหลวงว่า นักปราชญ์พฤษศาสตร์ทั้งหลายได้ความรู้เรื่องดันไม้ชนิดนั้น จาก ผู้ไม่รู้อะไรเลย

ศัพท์นิราศ

ศัพท์นิราศมาจากคำไหนในภาษาไทย ฉันไม่บ่งความเห็นไว้ในที่นี้ แต่ที่มักจะ เข้าใจกันว่า นิราศมาจากคำศัพท์สกฤตแลบาลี แปลว่า ปราศจากความหวัง (ไม่มีอาศ) นั้น ฉันไม่วางใจว่า เป็นศัพท์เดียวที่ใช้เป็นชื่อหนังสือพรรณนาความร้างเมียบได้ ที่แปลนิราศว่า

ไม่มีอาศำนันก็ถูก แต่จะแปลหนังสือนิราศว่า หนังสือไม่มี อาศา (คือความหวัง) นั้น ดูไม่เข้ากันเลย ถ้าจะพูดตามทางศาสนาของเรา อาศาเป็นเครื่องร้อน เป็นของไม่ดี ไม่มีอาศาก็ถอดเครื่องร้อนได้ เป็นความสุข ภาษา สักกตมมีสุภายิตว่า อาศา หิ ปรมั ทุขัง ในราศุย์ ปรมั สุขัง (ความหวังเป็นทุกข์ยิ่ง ปราศจากความหวังเป็นสุขยิ่ง) ในภาษาบาลีมีตัวอย่างในวิสุทธิชาดก ว่า นิราสนุตติ ปุตุตทาราทีหิ นิราสจิตตัม ความว่านิราสจิต คือจิตที่พราศจากถูกเมียบได้ โดยไม่เดือนร้อนกังวล หมายความว่าตัดขาดได้ในเวลากำหนด ไม่ใช่คร่ำครวญในคราวพราศอย่างหนังสือนิราศของเรา เป็นการตรงกันข้ามละนี้ ถ้านิราศ หรือนิราส ทั้งใน สักกตมและบาลี มีความว่าตัดความร้อนได้เป็นของดีในทางศาสนาและเราเอามาใช้เป็นชื่อหนังสือที่คร่ำครวญถึงเมียบ อันเต็มไปด้วยความร้อนไชรี้ ก็ดูไม่เข้ากันเลย พุดซ้ำอีก ถ้านิราศ คือไม่มีอาศำนัน เป็นบรมสุขดังในภายิตสักกตที่อ้างเมื่อตะก็คือ ไนราศุย์ ปรมั สุขัง ฝังไกล้ ๆ เข้าไปกับพระนิพพาน (นิพพานั ปรมั สุขัง) ไชรี้ คำเดียวกัน ซึ่งมีความไปในทางเป็นบรมสุขนั้น จะเอามาเป็นชื่อหนังสือ ซึ่งแสดงบรมทุกข์ คือ โหยหวนครวญคร่ำถึงเมียบอย่างไรได้ เพราะฉะนั้นจึงไม่น่าเชื่อว่า นิราศซึ่งเป็นชื่อหนังสือชนิดหนึ่งของเรานั้นจะมาจากคำที่แปลว่าไม่มี ความหวังหรือถ้าจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือว่า ของตรงกันข้ามไม่ควรเชื่อว่ามาจากกัน สีด่าจะมาจากสืขาวไม่ได้

ที่กล่าวมานี้ น่าจะเอาเป็นยุติกันได้ว่า หนังสือนิราศนั้น ไม่ได้แปลว่าหนังสือไม่มีอาศา แต่ยังมีพยานประกอบอีกข้อหนึ่งซึ่งจะนำมากล่าว ถ้าว่่าข้อที่กล่าวนี้ไม่ถูก ก็ต้องว่ากวีไทยทั้งหลายโง่หมด รวมทั้งสมเด็จพระปรมาณูชิตด้วย สมเด็จพระปรมาณูชิต ทรงแต่งในแถลงพ่ายว่า

ไชร้ซังซังแม่แล้ว	จั้งจร
ขัดพระเดชอดิศร	ห่อนได้
จำเรียนนิราสมร	เสมอชีพ
เชอญแม่ดับเทวศให้	อยู่ถ้ากินสม

คิดโฉมนางโพธิ์ผู้	เพ็ญศรี
เคยร่วมรมย์ฤดี	ด้บริอ่อน
ถนอมนุชแนบนาก็	ภูตเสน่ห์
นิกนिरารศซื่อน	อกให้โหยถวิล

ปางแสนเสาวลักษณ์ล้วน	เคียมเคย
คิดเมื่อยามเรียมเสวอย	แวกล้อม
ปางร้างนिरาเสบอย	บอมเทศ
เสวอยบ่ยลเขาวห้อม	อยู่ให้เห็นโฉม

เคยตระโบมบัวมาศแก้ว	กับกร
เกี่ยวตระกองบังอร	อู่เนื้อ
ปางร้างนिरาสมร	มาเทศ
ถวิลบ่วายรศกึ่ง	กวดเกี่ยวกำยเขนย

ในโคลง 4 บทที่ยกมาข้างนี้ สมเด็จพระประมัญชิตทรงใช้นิราไม่มี ศ สะกด ทำให้เห็นว่า ไม่มีระวางไปถึงอาศาศเลย ถ้านิราศแปลว่าไม่มี อาศาศไซร์ ตัดตัว ศ เสียอาศาศก็หลุดไป สมเด็จพระประมัญชิต ท่านทรงทราบ ท่านจะทรงใช้กระนั้นอย่างไรได้ แต่โคลงบางบทความอย่างเดียวกันทรงใช้ว่า นิราศก็มี คือ

จำใจจำจากเจ้า	จำจร
จำนิราศเรมสมร	แม่ร้าง
เพราะเพื่อจะไปรอรู	อรินราช แลแม่
จำทุกข์จำเทวศร้าง	สวาดิว้าห้วนถวิล

ในโคลงบทหลังนี้ทรงใช้นิราศ ไม่ใช้นิรา แต่ถ้าจะทรงใช้นิรา แทนนิราศในที่นั้นก็
ไม่เสียความ จึงชวนให้คิดว่า เหตุไรจึงทรงใช้นิราบ้าง นิราศบ้าง จะเข้าใจความข้อนี้ ต้องขัด
เกลาหูของเราให้เป็นหูกวี คล้ายพระกรรมของท่านแล้ว ลองท่องดูตั้ง ๆ ว่า

จำใจจำจากเจ้า	จำจร
จำนิราศแรมสมร	แม่ร้าง
จำใจจำจากเจ้า	จำจร
จำนิราศแรมสมร	แม่ร้าง

คงจะเห็นว่า ในที่ตรงนั้นนิราศแน่นกว่านิรา ไพเราะกว่ากันเป็นกอง ถ้าเปลี่ยน ถึงจะ
ไม่เสียความก็เสียไพเราะส่วนในที่ซึ่งทรงใช้นิรานั้น บางแห่งลองไปเปลี่ยนเป็นนิราศเข้าจะ
เป็นอย่างไรบ้าง

ยามร้างนิราศบอย	บอมเทวศ
ยามร้างนิราศบอย	บอมเทวศ

ละนี้ จะเปลี่ยนไม่ได้

ส่วนนรินทร์อื่นนั้น ในนิราศของแกทั้งหมด ใช้นิรา 2 แห่ง ใช้นิราศ แห่ง
เดียว ดังจะขมมากล่าวให้ฟังดังนี้

วัดหงษ์เหมราชร้าง	รังถวย นามนา
เวียนนิราศเรือนสาย	สาวคิสร้อย
หงษ์ทรงสี่กักรผาย	พรหมโลก แลฤา
จะสั่งสารนุชคล้อย	กลาดท้าวไปทัน

บางกกกลกล่อมแก้ว	กับแค
ครตระกองนุชแปร	ปรับเนื้อ
ลาญโลมวิไลยแดง	ชรมุ่น ออกเอย
จ่านีรารศกึ่ง	กกแก้วกับทรวง

ขอให้สังเกตว่า ในโคลงบทที่ว่าด้วยวัดหงษนั้นนรินทร์อินใช้ นิรา ในที่ซึ่งสมเด็จพระปรมานุชิตทรงใช้นิราศ ถ้านรินทร์อินจะเปลี่ยนเป็น “เรียบนิราศเรือนสลายสวาดิสร้อย” ก็ไม่เสีย แต่ว่านิราก็อ่ไม่ขัด เพราะเรียบเป็นคำตัว ร ตั้งแน่นอนอยู่ข้างหน้าแล้ว

(พูดถึงโคลงบทที่ว่าด้วยวัดหงษ ขอกล่าวในวงเล็บเป็นคำแทรกกว่า ในชุมนุมที่ฟังอยู่เวลานี้ คงจะมีครูหลายคนที่สอนนิราศนรินทร์ในโรงเรียน ในโรงเรียนมักจะสอนโคลงบทนี้ผิดกันบ่อย ๆ เพราะความในบาทต้น “วัดหงษเหมราชร้าง รังถวายเป็นนามนา “ นั้น มักจะเข้าใจกันว่า หมายความว่า วัดนั้นให้ชื่อว่าวัดหงษเท่านั้นเอง แต่หงษทองหายไปในไหนเสียแล้ว ที่เข้าใจเช่นนี้ไม่ถูก ที่ถูกต้องควรเข้าใจความหมายของผู้แต่งว่า

บาทต้น วัดหงษารามนี้ พญาหงษทองทิ้งร้างไว้ถวายเป็นนามอาราม
 บาทสอง ตัวนรินทร์อินเองร้างมาจากเมีย
 บาทสาม หงษซึ่งเป็นพาหนะของพระสี่พักตร์ไปพรหมโลกเสียแล้ว
 บาทสี่ จะสั่งให้ช่วยพาข่าวไปบอกเมียก็ไม่ทัน)

กล่าวถึงคำว่านิราศต่อไปว่า นรินทร์อินใช้คำนี้ในโคลงของแกแห่งเดียวเท่านั้น คือโคลงบทสุดท้ายว่า

“โคลงเรื่องนิราศนี้	นรินทร์อิน
รองบาทบวรวังถวิล	ว่าไว้”

ที่ใช้ นิราศ ในโคลงบทหลังนี้ จะใช้ นิรา แทนไม่ได้เพราะผิดเอก

อนึ่งน่าสังเกตว่า ในที่ซึ่งใช้ว่านิรานั้น ต้องว่านิราอะไร คือมีนามศัพท์มาข้างหลัง เช่น นิราสมร นิราเรือน เป็นต้น ส่วนคำนิราศนั้น ใช้เป็นนามก็ได้ ใช้อย่างที่ใช้นิราศก็ได้

ตามที่กล่าวมานี้ชวนให้นึกว่า นิราศก็ดี นิราศก็ดีไป ๆ มา ๆ มันจะมาจากนิร คำเดียวก็เป็นได้ ถ้าจะถามว่านิราอะไร ก็เห็นจะต้องตอบว่า หมายถึงเข้าใจว่านิรเมีย คือในคราวที่จากบ้านไปนั้น เมียไม่ได้ไปด้วย ส่วนที่นิรทำไมเต็มสระอาและ ศ สะกดนั้นเล่า การเต็มสระอาของไทยไม่เป็นของประหลาด และที่เอาตัว ศ สะกดนั้น ก็ไม่ประหลาดเหมือนกัน คำที่เราใช้กันในภาษาไทย เห็นจะมีหลายคำที่เต็มสระ อา แล้ว สะกด ศ เข้าไปเฉย ๆ เช่น กมล แปลงเป็น กมลาศ ดังที่ใช้ในเพลงพ่ายว่า “แม่นดวงกมลาศได้มาดล “ เป็นต้น

ฉันขอบอกอีกครั้งหนึ่งว่า คำว่า นิราศก็ดี นิราศก็ดี ที่ไทยเราใช้เป็นชื่อหนังสือชนิดหนึ่งในวรรณคดีนั้น ฉันไม่กล่าวยืนยันว่า เป็นคำมาจากสัสกฤตหรือบาลี แต่ถ้าเปิดดูในดิक्ขันนารี ของมอเนียวิลเลียมส์ก็ตาม หรือของอัปเต ก็ตาม ท่านจะพบคำว่า นิราศ แปลว่าปราศหวัง และ นิราศ แปลว่าถูกขัง ถูกบังคับให้ออก หรือถูกบังคับให้ไป ถ้ารำลึกว่าผู้แต่งนิราศ ที่จากเมียไป ก็เพราะถูกบังคับ ไม่เช่นนั้นก็ไม่ไป เช่น

“ ไซ้ชิงชังแม่แล้ว	จึงจร
ขัดพระเดชอดิศร	ห่อนได้ “ (เพลงพ่าย)

ฉะนั้นก็อาจนึกต่อไปอีกทางหนึ่งว่า นิราศ (หรือนิราศ) เป็นหนังสือแต่งในคราวที่ถูกบังคับให้จากไป จะเป็นราชการบังคับ หรือกิจการอื่นบังคับ ก็เป็นได้ ที่กล่าวนี้จะมีผิดถูกอย่างไรไม่รู้ แต่เมื่อทราบว่ามีทางที่อาจเป็นไปได้เช่นนี้ ก็นำมากล่าวไว้ ว่ายังมีอีกทางหนึ่ง

นิราศคือหนังสือชนิดไร

ศัพท์นิราศจะมาจากไหนก็ตาม แต่ถ้าจะอธิบายว่านิราศเป็นหนังสืออย่างไร ก็อาจอธิบายได้ตามคำของสุนทรภู่ซึ่งเริ่มนิราศอิเหนาว่า “ นิราศร้างห่างเหสนหา ปางอิเหนาเศร้า

สุดถึงบุษบา พระพายพาพัดน้องเที่ยวล่องลอย “ คำว่า “ ร้างห่างเหสนหา “ นั้นแหละเป็นคำอธิบายศัพท์นิราศซึ่งใช้เป็นชื่อชนิดของหนังสือ ก็ว่านิราศเป็นหนังสือซึ่งร้างไปจากความรัก คือเมีย ถ้าเมียไม่รักก็ไม่นิราศ หนังสือชนิดนั้นจับเอาความเศร้า เพราะร้างรักนั้นเป็นแก่นของเรื่องถ้ากล่าวละเอียดไปในทางอื่นก็เป็นกระทู้ ทั้งนี้ นิราศบางเรื่องกระทู้สำคัญกว่าแก่น เช่นนิราศลอนดอนเป็นต้น แต่แก่นต้องมี ถ้าไม่มีไม่เป็นนิราศ ที่กล่าวนี้ก็กล่าวตามลักษณะแห่งนิราศโดยมาก แต่ถ้าฉันจะแต่งโคลงเรื่องอยู่บ้านรำไรว่าร้างจากเมืองลำพูน เพราะไม่เคยไป และคร่ำครวญถึงสาวชื่อดีอะไรที่ถือกันว่าสวยนัก แต่ฉันไม่เคยเห็น แล้วเรียกหนังสือนั้นว่านิราศลำพูนก็เห็นจะได้ ที่นี้สมมุติต่อไปว่าฉันแต่งโคลงไพเราะ และสมมุติว่าท่านชอบอ่านโคลงไพเราะท่านก็อ่านโคลงเหล่านั้นแล้วเรียกว่า นิราศลำพูนตามที่ฉันตั้งชื่อ ถ้าใครทักท้วงท่านก็ตอบว่า ผู้แต่งตั้งชื่ออย่างนั้นถ้าไม่เรียกตามเจ้าของ จะเรียกว่าอะไร นิราศเหลว ๆ เช่นนั้น ที่จริงฉันเคยแต่งประมาณ 10 ปีมาแล้ว (ทรงปาฐกถาเรื่องนี้ เมื่อ 18 สิงหาคม พ.ศ. 2476) เรียกว่า นิราศโคมลอย แต่งเมื่อไม่ได้ไปไหนเลย และเมื่อก็งยังไม่มี รัก ผู้หญิงก็ยังไม่ได้รับรัก แต่งเล่นเหลว ๆ เท่านั้นเอง

อนึ่ง เจ้าฟ้าธรรมธิเบศร พระมหาอุปราช แผ่นดินขุนหลวงบรมโกษฐ ทรงแต่งนิราศในคราวที่เจ้าจอมหม่อมห้ามตามเสด็จเวดล้อมพร้อมหน้า ลงท้ายจึงทรงเขียนว่า

จบเสร็จคร่ำครวญกาพย์

บทพิลาปถึงสาวศรี

แต่งตามประเพณี

ใช้เมียรักจักจากจริง

ฉะนี้ เป็นต้น

แต่ถ้าจะพูดตามทางที่เขาแต่งนิราศกัน นางเอกก็ไม่ใช่คน เป็นเพียงความคิดเท่านั้น การกล่าวถึงนางเอกในนิราศ เป็นการเชิดความงามอันมีโดยความนึก และความงามนั้นเป็นคุณนาม ถึงจะมีในตัวมนุษย์บ้างก็ไม่ใช่มนุษย์ เพราะฉะนั้นการที่กล่าวความงามของนางเอกเปรียบกับสิ่งต่าง ๆ นั้น ก็เป็นการกล่าวตามเคย หรือเพื่อจะให้ไพเราะไม่ได้ตั้งใจจะให้ใครเชื่อว่าจริง ยิ่งตัวเมียเอก (ถ้ามี) ถ้าไปบอกแก่ว่า ผิวแกเย้มะลิให้ได้ฮาย แกคงจะหัวเราะว่า

พูดบ้า ๆ ไม่เชื่อเป็นอันขาด แม้จะกล่าวว่าเป็นห่วงกลัวแกจะมีคู่ แก่ก็ไม่โกรธว่าดูถูก เพราะไม่ถือว่าพูดถึงแกจริง ๆ

ดังนั้นแหละ นางเอกในนิราศ จึงไม่จำเป็นจะต้องมีตัวตน เป็นเพียงความคิดหรือเครื่องนึกขึ้น สำหรับช่วยให้แต่งไพเราะเท่านั้น ตามความจริงเมียอาจเป็นยายแก่ หรือหญิงขี้ริ้ว ซึ่งเมื่อนึกถึงจริง ๆ ก็ไม่เป็นเรื่องจูงปัญญาให้โคลงกลอนไพเราะเกิดขึ้นได้ สุทรภู่เมื่อแต่งนิราศ ฉันทน์ก็ว่าแกไม่ได้คิดถึงยายจันจริง ๆ และไม่ได้นึกถึงหญิงคนไหน แกนึกถึงซุ่มนุญ ความงาม ซึ่งสมมติว่ามีในตัวนางเอกเท่านั้น ที่พูดนี้เป็นส่วนความคิด ความรู้สึกของตัวเองในเรื่องแต่งนิราศ ผู้แต่ง โคลงกลอนสังวาสอย่างอื่นบางคนอาจต้องนึกถึงหญิงมีตัวมีตนจริง ๆ (ไม่จำเป็นจะต้องเมียของตัวเอง) จึงแต่งได้ไพเราะก็เป็นได้

หนึ่งในเพลงพ่ายตั้งแต่ “พระผาดผายสู่ห้อง หอนุชนวลน้อม หนุ่มหน้าพระสนม” ไปนั้นก็นิราศเรานี้เอง สมเด็จพระปรมานุชิต ทรงแต่งนิราศพระมหาอุปราช 198 ปี ก่อนสมเด็จพระปรมานุชิตประสูติ ท่านไม่อาจทรงทราบได้ว่า พระมหาอุปราชามีชายาหลวง ชายาน้อยนักสนมกรมในกี่มากน้อย ทรงนึกว่าคงจะมี แต่จะมีนามและตำแหน่งอย่างไร ไม่ปรากฏในหนังสือ ไม่ทรงทราบว่าเรียกอย่างไร จึงจะถูก จึงทรงแต่งว่า “สาวสนมสนองนารถให้ ทูลสาร “ ถ้าพระมหาอุปราชามีเมียหลวงไปเรียกแก้วว่าสาวสนม แกคงจะโกรธถึงไม่มองหน้า ในเพลงพ่ายต่อ ๆ ไป สมเด็จพระปรมานุชิต ทรงเรียกนางเอกว่า “อ่อนให้” ก็เป็นอันใช้ได้ ข้อที่ไม่มีมีใครทราบว่า พระมหาอุปราชามีชายามากหรือน้อย หรือ ไม่มีเลยนั้น ไม่เป็นเหตุกีดกันการแต่งนิราศพระมหาอุปราชาน ใน เพลงพ่าย ซึ่งเป็น โคลงไพเราะที่สุดที่ฉันรู้จัก จะเอานรินทรอิน หรือใครไปเทียบไม่ได้ทั้งนั้น

นรินทรอินคือใคร

“ โคลงเรื่องนิราศนี้

นรินทรอิน

รองบาทบวรวังถวิล

ว่าไว้“

รู้เท่านั้นเอง แก่เป็นลูกเต้าเหล่าใคร ก่อนแต่งนิราศหรือเมื่อแต่งแล้วมีประวัติอย่างไร ก็ไม่รู้อีกเลย ในทำเนียบวังหน้า มีตำแหน่งมหาดเล็กหุ้มแพรชื่อนายนรินทร์ธิเบศร์ผู้แต่งนิราศ แสดงตนว่า ชื่อนรินทร์อื่นเป็นข้าราชการวังหน้า เราก็เข้าใจว่าชื่อนายนรินทร์ธิเบศร์ นามเดิมชื่อนิน เป็นสิ้นความรู้ของเราอยู่เพียงเท่านั้น แต่การที่ทราบว่ กรมพระราชวังบวรวิษัยวรวรรณที่ 2 มีมหาดเล็กคนหนึ่งชื่อนิน ซึ่งทรงตั้งเป็นนายนรินทร์ธิเบศร์นั้น ก็ควรคิดว่าเป็นความรู้มากเพราะรู้แทรกลงไปถึงมหาดเล็กหุ้มแพร ซึ่งเป็นตำแหน่งต่ำ ๆ ส่วนข้าราชการตำแหน่งสูง ๆ เป็นต้นว่าหน้าที่กลาโหม มหาดไทยในวังหน้า จะมีใครบ้างเราไม่รู้ทั้งนั้น ฉันทหาญจะกล่าวว่ ในพวกท่านที่นั่งอยู่เวลานี้มี 90 คนใน 100 ที่ไม่ทราบพระนามเดิมของกรมพระราชวังบวรพระองค์นั้น แต่ทุกคนทราบนามเดิมของนายนรินทร์ธิเบศร์มหาดเล็กของท่าน กรมพระราชวังบวรมหาเสนาณรงค์เป็นหลักบ้านเมืองในสมัยของท่าน ทรงว่าราชการต่างพระเนตรพระกรรณสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ไม่มีผู้ใดจะใกล้เคียงท่านเลยนายนรินทร์ธิเบศร์เป็นคนรับใช้ของท่านส่วนพระองค์ ไม่มีตำแหน่งสำคัญในราชการบ้านเมือง แต่ในเวลาี้ เราออกชื่อนรินทร์อื่นบ่อยกว่าเจ้านายของนรินทร์อื่นเสียอีก เหตุที่เรารู้จักชื่อนรินทร์อื่น เพราะแก่แต่งหนังสือไว้เป็นอนุสาวรีย์และหนังสือของแก็ค็พอจะเป็นอนุสาวรีย์ได้ เมื่อเร็ว ๆ นี้ ฉันทค้นหนังสือหอพระสมุดวชิรญาณ พบนิราศเล่มหนึ่ง เรียกว่านิราศนายเสนห์ เข้าใจว่าเห็นจะนายเสนห์หุ้มแพรแต่งไว้ฉันทไม่รู้ว่นายเสนห์นั้นใคร ก็เพราะนิราศที่แก่แต่งไว้ฉันทไม่คิดพอจะเป็นอนุสาวรีย์ได้ คนเราแต่งหนังสือกันลงไป แต่น้อยคนแต่งดีพอที่จะไม่ศูนย์ และจะเป็นอนุสาวรีย์ของผู้แต่งได้ กวีโรมันโบราณคนหนึ่ง ชื่อฮอเรซ Horace ตายก่อนพระเยซูเกิด แต่งฉันทบทหนึ่งอยู่ท้ายสมุดเล่มหนึ่งของแก็ค้นต้นว่ “ข้าพเจ้าได้สร้างแล้วซึ่งอนุสาวรีย์อันจะยืนยงนานกว่าอนุสาวรีย์ทำด้วยทองผสม” เป็นข้อซึ่งน่าจะเห็นว่าใกล้ความจริงมาก เมื่อฉันทเป็นนักเรียน ถ้านับก็ราว 2000 ปี จากอายุฮอเรซ ได้ท่องอนุสาวรีย์ของแกเจ้าได้ฉันทใจตั้ง 2 เล่ม และสมุดฉันทที่บ้านฉันทก็มีอยู่จนเดี๋ยวนี ฉันทฮอเรซทำอนุสาวรีย์ด้วยทองผสม อนุสาวรีย์นั้นก็คงจะไม่อยู่จนปานนี้เพราะแกเป็นคนเล็กคนน้อย หรือถ้ายังอยู่ก็คงจะอยู่ที่กรุงโรม ไม่มีสำเนาหลายหมื่นหลายแสนเที่ยวอยู่ไปทุกหนทุกแห่งเหมือนอนุสาวรีย์หนังสือของแกเป็นแน่ ถ้าพูดให้ใกล้เราเข้ามา ท่านทราบหรือเปล่าว่ ในสมัยเดียวกับนรินทร์อื่นนั้น มีสมเด็จพระราชาคณะองค์หนึ่งชื่อสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ นามเดิมชื่อขุน ครอบวัดโมลีโลกีที่คลองบางหลวง อนุสาวรีย์คือรูปของท่านหล่อด้วยทองเหลือง

ยังมีอยู่ที่วัดนั้นจนบัดนี้ (พ.ศ. 2476) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ชุน) เป็นอาจารย์ของ
 เจ้านายในสมัยของท่าน เป็นที่นับถือของคนทั่วไป ตั้งแต่พระเจ้าแผ่นดินลงมา เป็นบุคคล
 สำคัญกว่ามหาดเล็กหุ้มแพรเป็นกอง เหตุไฉนสาวรีย์ของท่านจึงไม่มีใครรู้จักเหมือน
 อนุสาวรีย์ของมหาดเล็กหุ้มแพร

เหตุใดฉันจึงอ่านนิราศนรินทร์ครั้งหลัง

บัดนี้ฉันจะชี้แจงว่า เหตุใดจึงได้อ่านนิราศนรินทร์ครั้งหลัง จนนำมาพูดในวันนี้
 (17 สิงหาคม พ.ศ. 2476) โคลงนิราศชุดนี้ทุกคนว่าดี มีน้อยคนที่เข้าใจโคลงทุกบท
 ฉันไม่เข้าใจก็เยอะ ท่านไม่เข้าใจก็หลายแห่ง และถ้าไม่เข้าใจทำไมจึงรู้ว่าดี ฉันนึกว่าเรา
 โดยมาก เมื่ออ่านโคลงชุดเก่า ๆ นั้นไม่เข้าใจตรงไหนก็ผ่านไป นึกว่าครุ่นนั้นว่าดี อาจารย์นี้
 ว่าดี เราว่าดีด้วยก็คงไม่ผิด เราอ่านโคลงบทที่ 129 ในนรินทร์อื่นว่า “ พวงจาวเจ็ดแจ่ม
 แก้ว จักรพรรดิพี่เอย ” ไพเราะหรือไม่ ตอบว่าไพเราะ ดีหรือไม่ ตอบว่าดี ก็ถ้ากระนั้นพวง
 จาวแปลว่าอะไร ทั้งหมดนั้นหมายความว่าอะไร คำว่าจาว เรารู้จักแต่จาวมะพร้าว จาว
 ตาล นี้พวงจาวแล้วมีหน้าซ้ำแจ่มแจ่มแก้วจักรพรรดิด้วย โคลงทบาทสมาสบทหนึ่งว่า

ดาเรียมกระห่องตั้ง	ดาเรือ แม่ฮา
ดาหลังดูดูดาบ	หน่อน้อง
ชลธารนทีเจือ	จาวหลัง ไหลมา
อกแผ่นดินฟ้าฟ่อง	เพื่อนาง ๆ

ฉะนี้จาวจะแปลว่าอะไร ท่านก็ไม่รู้แน่ ฉันก็ไม่รู้แน่ แต่ท่านทั้งหลายทั้งฉัน
 ช่วยกันว่า “ พวงจาวเจ็ดแจ่มแก้ว จักรพรรดิพี่เอย ” ไพเราะนัก ถ้าใครถามว่าอะไร ก็
 ชักจะโกรธเอาด้วยซ้ำ

ฉันจะพูดความลับสักข้อหนึ่งความในใจท่านด้วย ในใจฉันด้วย ความลับนั้นคือว่า
 เราจะรู้ว่ากาพย์กลอนชุดไหนดี ก็เพราะคนอื่นเขาว่าดีมาก่อน เราเองไม่รู้เองว่าดีหรือไม่ ถึง

จะชอบก็ไม่กล้าว่าดี เพราะกลัวจะผิดและกลัวจะเสียเหลี่ยม คนที่กลัวเสียเหลี่ยมนั้น เพราะมีเหลี่ยมจะเสีย และรู้ว่าเหลี่ยมอ่อน ถ้ารู้ว่าเหลี่ยมแข็ง ก็ไม่กลัวเสียเราโดยมากเหลี่ยมอ่อน

ในข้อที่ว่า เราเห็นภาพยกลอน ก็มักจะไม่ว่าดี จะขอนำเรื่องในประวัติ วรรณคดี อังกฤษมาเล่าเรื่องหนึ่ง คือว่า เมื่อมิลตันแต่งปรีดิษฐ์ลอคซ์สำเร็จแล้ว ก็ขายต้นฉบับให้ผู้พิมพ์เป็นเงินนิดเดียว ผู้พิมพ์รับหนังสือไปพิมพ์แล้วก็ขายไม่ออก เพราะไม่มีใครรู้ว่าดี จนท่านขุนนางคนหนึ่งไปเที่ยวหาหนังสือในร้าน เจ้าของร้านขอให้ช่วยซื้อปรีดิษฐ์ลอคซ์สักเล่ม เพราะจะเป็นกระดาษทิ้งตะกร้าอยู่แล้ว ถ้าอ่านเห็นเป็นหนังสือดี ก็ช่วยให้บอกกล่าวต่อไปด้วย ท่านขุนนางซื้อเล่มหนึ่งแล้ว ส่งไปให้ใครคนหนึ่ง ซึ่งมีตำแหน่งเป็นราชกวีอยู่ในเวลานั้น ใครเห็นได้หนังสือไปอ่าน ไม่ช้าก็ส่งคืน และเขียนบอกไปว่า "This man cuts us all out, and the Ancients too" ความว่า อ้ายเจ้าคนที่แต่งหนังสือเล่มนี้ ทำให้เราเลวไปหมดทั้งกวีโบราณด้วย แต่นั้นมาคนก็รู้ว่าปรีดิษฐ์ลอคซ์ เป็นหนังสือดีชั้นเลิศ และในปัจจุบันนับถือกันว่า มิลตันเป็นกวีชั้นเอกไล่เดียวกับเชกสเปียร์

ส่วน นิราศนรินทรนั้น เราควรจะขอบใจท่านที่เป็นคนแรกที่ว่าดี ถ้าไม่อย่างนั้น บางทีเราจะไม่รู้ว่าดีจนปานนี้ เฉพาะตัวฉันเอง เมื่อได้ยินคนอื่นว่าดีแล้วก็ว่าบ้าง ได้อ่านหลายครั้ง และเดี๋ยวนี้นับว่าเป็นโคลงดีจริง ๆ ไม่ใช่ดีที่สุดแต่จะหาโคลงชุดไหนมาดีกว่า หรือแม้แต่เสมอนั้น มีน้อย ฉันเคยจำโคลงนิราศนรินทรได้มาก แต่นานเข้าก็ลืมไปบ้าง ถึงกระนั้น ก็ยังพึงใจอยู่เสมอว่า นิราศนรินทรดีนัก เดี่ยวนี้แม้เมื่อได้เขียนปาฐกถานี้แล้ว ก็ยังเห็นเช่นนั้น

วันหนึ่งเทวดาคลใจจะให้มามีเรื่องมาพูดวันนี้ เผอิญไปเปิดพบคำนำนิราศนรินทรฉบับพิมพ์ฉบับหนึ่ง เป็นคำนำซึ่งฉันจะคงเคยเห็นแล้ว แต่หากลืมเสีย คำนำนั้นกล่าวว่า นิราศนรินทรนี้นับถือกันในหมู่กวีว่า เป็นโคลงแต่งดีอย่างเอกเรื่องหนึ่ง พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย) เคยกล่าวว่า ได้ลองพิจารณาหาที่ดีนิราศนรินทรนี้แล้ว ไม่พบแห่งใดที่จะแก้ไขให้ดียิ่งขึ้นได้

ฉันอ่านคำนำดังนั้นแล้ว ก็อึ้งนึกว่า การเห็นภาพยกลอนดินนั้น ย่อมเป็นเรื่องต่างคนต่างใจ โคลงทั้งชุดที่เรานับถือว่ามีคุณค่าเป็นชั้นยอด ก็อาจมีบางแห่งซึ่งไม่ถูกใจเรา ท่านอาจารย์น้อยเองเป็นกวีชั้นสูง เป็นที่นับถือของกวีรุ่นหลัง ดังซึ่งเคยเป็นที่นับถือของกวีรุ่นเดียวกัน แต่ท่านอาจารย์จะพอใจายกระมัง จึงว่านิราศนรินทร์ ไม่มีตรงไหนที่อาจแก้ไขให้ดีขึ้นได้ บางทีตัวเราเอง จะพอใจยากกว่าท่านอาจารย์ เพราะฉะนั้นถึงไม่เคยพบคำไหนในนิราศนรินทร์ที่เคยนึกอยากแก้ไข ก็อยากจะทำให้รู้แน่ๆ เป็นเช่นนั้นเพียงแท้หรือไม่ เหตุฉะนี้จึงจับขึ้นอ่านอีกครั้งหนึ่ง พิจารณาอย่างละเอียดจนถ้อยคำสัมผัส และข้อความในโคลงบทหนึ่ง ๆ เพื่อจะดูว่าตามความเห็นของเราเอง นิราศนรินทร์จะหาตรงไหนบกพร่องหรือที่จะแก้ไขให้ดีขึ้นไม่ได้จริง ๆ แน่หรือ

ดังนี้ การอ่านนิราศนรินทร์ครั้งนั้น จึงเป็นไปโดยบาปจิต คืออ่านจะจับผิด และในที่นี้จะนำมากล่าวว่าจับได้บ้างหรือไม่ ในการอ่านละเอียดนั้น ย่อมจะเห็นทั้งความดีและความต่างพริ้วของโคลงไปด้วยกัน ดังจะยกมากล่าวให้ท่านเห็นตามควรแก่เวลา เพื่อจะทำเช่นนี้ จะต้องนำโคลงมาอ่านบางบทพอเป็นตัวอย่าง ถ้าท่านชอบวิธีอ่านละเอียดของฉัน ท่านก็ย่อมจะนำไปอ่านเอาเองได้ แต่ฉันควรจะบอกให้ท่านรู้ว่า ถ้าท่านอ่านพิจารณาทุกบรรทัด และทุกคำไซ้ ภาพยกลอนทั้งหลายที่ท่านเห็นว่าดี จะเหลือน้อยกว่าที่ท่านเห็นเดี๋ยวนั้นเป็นอันมาก เพราะความต่างพริ้วที่ท่านไม่เคยสังเกตนั้น จะเด่นขึ้นมาหมด ฉันต้องบอกให้ท่านรู้ตัวในข้อนี้ เพราะว่า ถ้าท่านอ่านอย่างฉันอ่าน ภาพยกลอนโดยมาก เมื่อท่านจับคู่สักครูหนึ่งแล้ว ก็จะขว้างทิ้ง เพราะรำคาญความต่างพริ้วต่าง ๆ ภาพยกลอนที่ท่านจะอ่านได้คงเหลือน้อยอึ่ง ถ้าท่านอ่านภาพยกลอนด้วยพิณพิเคราะห์นั้น ไปใช้ในเมื่ออ่านหนังสือร้อยแก้ว ถ้าเห็นใช้ถ้อยคำและลำดับสำนวนเหลว ๆ ท่านจะเกิดรำคาญขว้างทิ้งเหมือนกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านก็จะได้รับความเดือดร้อนที่ไม่ใครจะมีหนังสืออ่าน แต่ความเดือดร้อนของท่าน จะเป็นประโยชน์แก่เมืองไทย เพราะถ้าท่านไม่อ่านหนังสือแต่งแล้ว ๆ หนังสือชนิดนั้นขายไม่ได้ ก็จะไม่มีการแต่ง หนังสือที่แต่งออกมาก็จะต้องเป็นหนังสือดีทั้งนั้น ในชั้นที่ใจท่านเป็นเช่นนั้น ท่านอาจเหมือนฉันอีกอย่างหนึ่ง คือว่า ภาพยกลอนเรื่องใดของใครก็ตาม ถ้าเขาแต่งดี เราอ่านได้ความเพลินและความรู้ ก็รู้สึกบุญคุณผู้แต่ง เวลาอ่านอยากจะพนมมือ เมื่ออ่านจบแล้ว

อยากจะยกมือไหว้ เหมือนฟังเทศน์จบ ผู้แต่งอาจเป็นคนเหลวไหล ซึ่งเราไม่คบก็เป็นได้ แต่ถึงกระนั้นก็ยังมึนน้ำใจไมตรีอยู่นั่นเอง

ตอนนี้จะนำโคลงในนิราศนรินทร์มาอ่านบ้าง พอเป็นตัวอย่างความประสงค์เบื้องต้น ก็อาจจะจับผิด แต่ถ้าพูดจริง ๆ โคลงที่จะจับผิดได้นั้นมีน้อย คำที่พูดต่อไปนี้ เห็นจะชมมากกว่าติ แต่คำไหนจริงจังจะมีบ้างหรือไม่ เชิญท่านฟังต่อไป (ตัวสะกดในโคลงที่นำมานี้ ฉันใช้ตามที่เชื่อว่านรินทร์อื่นใช้คือตามวิธีตัวสะกดในสมัยนั้น)

อุชชยายสล่มแล้ว	ลอยสวรรค์ ลงฤ
สิงหาศน์ปรางค์รัตนंबर	เจ็ดหล้า
บุญเพรงพระหากสวรรค์	ศาสนรุ่ง เรื่องแฮ
บังอบายเบิกฟ้า	ฝีกพื้นใจเมือง ฯ

โคลงบทนี้ไพเราะนัก บท 1 บท 2 ดีพอเทียมกัน บท 3 ดีกว่า 2 บทต้น บท 4 ดีที่สุดส่งสูงลิ่ว ความดีหมดทุกคำ แต่ฉันมีสงสัยในบท ๑ อุชชยายสล่มแล้วลอยสวรรค์ ลงฤ อุชชยาหมายความว่าสยาม หรือหมายความว่าเฉพาะกรุงเก่า ถ้าหมายความว่าสยาม ทำไมเมื่อล่มลงไปข้างล่างแล้ว จึงลอยลงมาจากข้างบน ถ้าหมายความว่ากรุงเก่าก็ต้องตีความว่า กรุงเก่าล่มลงไปแล้ว กรุงเทพลอยลงมาแทน ออกจะต้องเดาช่วยอยู่สักหน่อย การที่แต่งเช่นนี้ไม่เสียหายในเชิงกวี เพราะกวีมีสิทธิจะพูดเล่น ๆ ไว้ให้ผู้อ่านเข้าใจเอาเอง ที่กล่าวนี้เป็นการชี้ให้เห็นความสงสัย ไม่ใช่หมายความว่า จะจับผิดได้ อันที่จริง โคลงบทนี้ดีเอามาก ๆ

เรื่องเรื่อง ไตรรัตนพื้น	พันแสง
รินรศพระธรรมแสดง	คำเข้า
เจดีย์ระคะแซง	เสียดยอด
ขลยั้งแสงแก้วแก้ว	แก่นหล้าหลากสวรรค์

โคลงบทนี้ดีคาด ๆ ทรามกว่าบทต้น แต่ก็ต้องว่าดี

โบสถ์ระเบียงมรฎูปพื้น	ไพหาร
ธรรมาศน์ศาลาลาน	พระแผ้ว
หอไตรระฆังขาน	ภายคำ
ไชประทีปโคมแก้ว	กำฟ้าเพื่อนจันทร์

บาทต้นคำว่า “พื้น” เข้าไปอยู่ที่นั่นทำไม ไม่เข้าใจ บาทที่ 2 ลานพระแผ้วก็เข้าใจยาก ถ้าเข้าใจก็เข้าใจโดยเดา เอาแน่ไม่ได้ เพราะไม่เห็นแจ่มออกมาทันทีในเวลาที่น่าอ่าน บาท 3 ดิ บาท 4 ดิมาก ส่งอย่างไรเพราะจริง ๆ แต่มีปัญหาว่า “ไชประทีปโคมแก้ว” นั้น ไช้ที่หอรระฆัง หรือไตรย หรือศาลา หรือธรรมาศน์ หรือที่ไหน

แปลลงปางบาราศห้อง	โหยครวญ
เสนาะเสน่ห์กำศรวล	สั่งแก้ว
โอบองค์ผอินออน	ออกโอบฐู อรเอย
ยามหนึ่งหรือแกล้วแกล้ว	คลาศคล้ายขวบปี

โคลงบทนี้อยู่ในพวกดีที่สุด บาท 3 ยิ่งดีนัก แต่สงสัยบาท 2 ทำไมจึงเสนาะเสน่ห์ ถ้าเสนาะแปลว่าน่าฟังว่าไพเราะและเสน่ห์แปลว่าความรัก ก็ไม่เข้าใจว่าทำไมจึงไพเราะความรัก แต่ถ้าเสน่ห์ในที่นั้น หมายความว่า บุคคลผู้เป็นที่รัก ทำนองที่ผิวอังกฤษเรียกว่า My love ก็พอจะตีความไพเราะสำเนียงนางผู้เป็นที่รักได้กระมัง แต่ถ้าเสน่ห์แปลว่าบุคคลผู้เป็นที่รักไม่ได้ ก็โง่งงจึงว่าเสนาะเสน่ห์ คำว่าเสนานั้น เราใช้กันเดี๋ยวนี้แปลว่าไพเราะ ว่าน่าฟัง อย่างในเพลงพ่ายที่ว่า

ถวิลปางบาราศเจ้า	จากเวียง
ยังเสนาะสำเนียง	ลห้อย

แต่ศรีปราชญ์ใช้ในโคลงกำศรวลดังนี้

เสนาะหน้าเจ้าแวน	ไวจนน
ปางจากอูชยานาน	จึงเต้า
เสนาะกรกรายบรร	อกหย่อน
เมรุทเท่าหน้า	กำสรวล ฯ

ละนี้เสนาะจะแปลว่าอะไร ที่ว่านี่เป็นคำหนดิตัวเราเองว่าไม่รู้ ไม่ใช่คำหนดิรินทรอื่น
อนึ่ง ฉันทเองได้เคยใช้เสนาะเสนห์ใน โคลงซึ่งแต่งไว้นานแล้วขอบอกกล่าวเพื่อไม่ให้ถูกคำหนดิ
ว่า ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง

⁹ โหมครจกฝักฟ้า	ฤติน ดีฤ
เกรงเทพไ้ธรณินทร์	ลอบกล้า
ฝักลมเลื่อน โหมบิน	บนเล่า นะแม่
ลมจะชายชักช้า	ชอกเนื้อเรียบสวงน

โคลงบทนี้ดีทั้งบท บาท 3 ดีมาก แต่บาท 4 ก็ดีถึงกัน ส่วนบาท 1 นั้น ถ้าเป็นฉันทจะใช้
“โหมครจะฝักฟ้า” แทน “โหมครจกฝักฟ้า” คือใช้ จะ แทน จก เพราะตรงนั้นเฉพาะใน
โคลงบทนี้ใช้คำเบาดีกว่าคำหนัก แต่นั่นก็ต่างคนต่างใจ ดิกันไม่ได้

บาท 2 ที่ว่า “เกรงเทพไ้ธรณินทร์ ลอบกล้า” นั้นทำให้สงสัย เพราะธรณินทร์แปลว่า
พระเจ้าแผ่นดิน นรินทรอื่นเห็นจะไม่กล้ากล่าวว่ เกรงพระพุทธเลิศหล้าจะทรง “ลอบกล้า”
เมียของแก เห็นจะหมายเอาเพียงเทวดาดิน คือกุมเทวดาแลพฤกษเทวดาเป็นต้นเท่านั้นเอง ถ้า
เช่นนั้นเหตุไร จึงใช้คำซึ่งอาจแปลว่า พระพุทธเลิศหล้า หรือจะเขียนว่า ธรณินใช้อย่างครณิ
แต่หากมาถูกแก้ในฉบับพิมพ์ก็เป็นได้

¹⁰ ฝักอุมาสมรแม่แล้	ลักษมี เล่านา
ทราบสมญจักรี	เกลือกไกล้
เรียบคิศจจนตรี	โลกล่วง แล้วแม่

โหมฝากใจแม่ได้

ยิ่งค้ำย ใครครอง

โคลงบทนี้โด่งดังที่สุดในนิราศนรินทร์ นักนิพนธ์ชั้นหลัง ๆ นำเอาไปกล่าวเป็นตัวอย่างบ่อย ๆ และถ้าจะพูดตามจริง ก็เป็น โคลงดี แต่มีคำท้วงบ้าง

บทต้น “ฝากอุมาสมรมแม่แล้ ลักษมี เล่านา” นั้น ฉบับสมุดไทยตัวรงบางฉบับเป็น “สมรมแม่แล้แล้ว” ก็มี แต่ฉันนึกว่าแล้ เห็นจะถูก ถ้ำแล้ว ก็ต้องเข้าใจว่า ฝากพระ อุมาแล้ จึงฝากพระลักษมี ถูกพระอิศวร “กล้ำ” แล้วยังจะพระนารายณ์ซ้ำอีก จะไม่ได้เรื่องหนักขึ้น แต่โคลงบทนี้ฉันได้เคยแก้โดยไม่ได้ตั้งใจจะแก้ คือจำได้แล้วนานเข้าก็จำผิด เลยกกลายเป็น

ฝากอุมาสมรมแม่แม่

ลักษมี เล่านา

ฉันจำผิดและท่องผิดอยู่จนอ่านครั้งหลังจึงรู้ว่าผิด แต่ก็ออกจะเห็นไม่เลวเหมือนกัน

ส่วน บท 2 ในโคลงบทนี้คือ “ ทราบสยมภูวจักรี เกลือกไกล้ ” นั้นฟังดูก็ไพเราะ แต่ว่าตามลักษณะ โคลงเอกเจ็ดโทสี่ เอกต้องอยู่ในบาท 2 นี้ 2 แห่ง เอกแรกอยู่ที่คำไหน เชิญท่านค้นดูสักที

ตามนิยมของเรา สยม แทนเอกไม่ได้ แต่ท่านอาจว่าสะแทนเอกได้ ถูกแล้ว สะแทนเอกได้ แต่ท่านจะต้องอ่านยมภูวจักรี ห้าพยางค์ให้เป็นสามพยางค์ น่ากลัวสำลัก พูดสั้น ๆ บาท 2 แห่ง โคลงบทที่ขึ้นชื่อมากที่สุดในนิราศนรินทร์นี้ ผิดเอกอย่างไม่มีทางรอด มิฉะนั้นก็เย็นอย่างไม่มีประตุแก่เลย โคลงบทนี้ฉันจำได้มาตั้งแต่เด็กจนผู้ใหญ่ เพิ่งจะมารู้ว่า ผิดเอก เมื่ออ่านจะจับผิดนี้เอง

โคลงบทนี้ ถ้าให้อภัยที่ผิดเอก แล้วไพเราะนักฉันก็เคยแต่งทำนองนี้ ไม่เหมือนที่เดียว แต่จวนจะผิดมิผิดแท้ เป็นการผิดซำงน้ำมัน แต่เห็นไพเราะก็ทนเอา

เมื่ออ่านนิราศนรินทร์ ตรวจมาเพียงโคลงบทที่ 11 นี้ ก็ได้ความว่า มีที่จะแก้ไขให้ดีขึ้นได้แห่งหนึ่งแล้ว เพราะในที่ซึ่งผิดเอกลั้น ถ้าแก้ไขถูก ถึงจะแก้ไขอย่างไรก็ดีดีกว่าผิดที่นั่น การที่จะแก้ไม่น่าไม่ยาก เพราะชื่อพระอิศวรนั้นมีตั้ง 1000 ชื่อ เลือกที่ถูกเอกลมาแทนสขมภูว คำเดีวยกี้แล้วกัน

¹² สงสารเป็นห่วงให้	แทนขวัญ แม่ฮา
ขวัญแม่สมบุรณ์จันทร์	แจ่มหน้า
เกศินีพร	โฉภาส
งามเงื่อนหางยูงฟ้า	ผำกเจ้าจงดี้

โคลงบทนี้ส่งอ่อนอยู่หน่อย นอกจากนั้นก็ไพเราะดี แต่สงสัยบาท 3 ว่าจะกััดผิดฉบับหอสมุดว่า “เกศินีพร โฉภาส” ทั้ง 2 ฉบับ ไม่น่าเชื่อว่าถูก กวีอย่างนรินทร์อื่นจะเขียนว่าเกศินี อย่างฉบับกระทรวงธรรมการ ก็ถ้าเช่นนั้นจะเดาว่านรินทร์อื่นเขียนไว้อย่างไรเล่า ฉันได้สอบสมุดไทยสมุดฝรั่งกว่า 10 ฉบับ ก็ไม่ได้ความ จึงย้ายไปค้นหาที่สังเกตจากโคลงอื่น ๆ พบโคลงเก่าชุดหนึ่ง เรียกว่านิราศ สังวาศ มีโคลงบทหนึ่งขึ้นต้นว่า “เกศินีลพร โฉภาส” เห็นว่าควรจะลงความเห็นยุดี้ได้

¹³ เรียมจักเน้นน้อง	จงเนา นะแม่
ศรีสวัสดิ์เทอญเยาว์	อย่าอ่อน
อำนาจสัจย์สองเรา	คืนร่วมกันแม่
การณรงค์ราชการร้อน	เร่งแล้วเรียมลา

โคลงบทนี้ก็ไพเราะดี แต่บาทสุดท้ายผิดเอก หรือถ้าไม่ให้ผิดเอก ก็เย็นปนปีจวนจะเหมือน “ทราบสขมภูวจักรี”

¹⁸ ชาวแพแม่เง้า	ชายของ
แพพัตราดาตทอง	เทศข้อม

รฤกสีสไบกรอง
 ซรับสอดสองสีห้อม

เครือมาศ แม่เฮย
 ห่อหุ้มบัวบัง

โคลงบทนี้ดี บาท 3 และบาท 4 ส่งดีมาก แต่ไม่เข้าใจ “แม่แม่” หมายความว่า ภาระใด ความเข้าใจกันโดยมากกว่าแม่แม่คือทำขึ้นเชิงเงงอน แต่ฉันไม่เชื่อว่าถูก ในคลองบางหลวงแต่ก่อน มีแพแพจะตลอดลำคลอง จอดถี่บ้างห่างบ้าง ตั้งแต่ปากคลองไปจดด้านคนอยู่แพนั้น ย่อมจะมีตั้งแต่ตาแก่ยายเต่าไปจนลูกเล็กเด็กน้อย จะว่าคนอยู่แพแสนงอนกว่าคนอยู่บนบก ก็ว่าไม่ได้ ยิ่งพวกที่ค้าขายถ้าขึ้นแสนงอนก็เห็นจะขายของไม่ดี จะมีบ้างก็แต่นางสาว ๆ บางคน ซึ่งคงจะแสนงอน แต่กับพวกเจ้าหนุ่ม ๆ ที่เข้าไปติดพันเท่านั้นเห็นจะหาแสนงอนกับผู้ที่ผ่านไปกับเรือกระบวนทัพไม่ แต่ถ้าแม่แม่ไม่ได้แปลว่าแสนงอนจะแปลว่า ภาระใด ข้อนี้ฉันคิดมานานแล้ว และยังคงคิดอยู่จนเดี๋ยวนี้ ได้ข้อคิดว่าบางทีจะคัดต้นฉบับผิด ได้ตรวจฉบับพิมพ์ทุกฉบับที่มี ก็เป็น “แม่แม่” ทั้งนั้น ต้นฉบับสมุดไทยตั้ง 12 ฉบับก็เช่นเดียวกัน โดยมาก แต่มี 2 ฉบับที่ว่า “ชาวแพแพแม่ค้ำ ขายของ ” อาจถูกก็ได้ แต่ไม่ไว้ใจเลย

²⁴ บางขุนเทียนถิ่นบ้าน	นามมี
เทียนว่าเทียนสี	สว่างเหี้ย
เย็นยามพระสุริยสี	ลาโลกย์ ลงแม่
เทียนแม่จูดจักเข้า	สู่ห้องหาใคร

โคลงบทนี้นำมาอ่านเพื่อจะแสดงว่าไพเราะมาก บาทต้นก็ไม่สู้ภาระใด แต่เป็นชื่อ คำบาลซึ่งไม่เข้าหูกวี จะทำภาระใดได้ เมื่อพ้นบาทต้นไปแล้ว ก็ดีขึ้นทุก ๆ บาท จนถึงบาท ส่งดีนัก แต่ต้องอ่าน “แม่” เป็นคำเบา จึงจะไพเราะแท้ ถ้าอ่าน “แม่” เป็นคำหนักก็เสีย

³³ หวัคบือกบิลราชรำ	รณรงค์ แลฤา
ตัดคบาลกบือดง	เค็ดหัววัน
สืบเศียรทรพิคง	คำเล่า แลแม่

เสมอพีเด็คสมรดิน

ขาดด้วย กมเวร ๔

โคลงบทนี้ฉันเห็นอยู่ในพวกดีเลิศของนรินทร์อื่น ถ้าจะอ่อนอยู่แต่คำสุดท้ายคือเวร คำเดียว ทำให้ส่งต่อไปหน่อยมิฉะนั้นดีหมด แต่โคลงบทนี้ทำให้ฉันงงอยู่นาน ดังจะ นำมากล่าวตามลำดับ

ในบาทต้นกล่าวถึงทศพิศกับพาลีต่อสู้กัน คำว่า “กบิล” ที่แปลว่าลิงนั้น นรินทร์อื่น เขียนสะกด ล อย่างที่ใช้กันแต่ก่อน นิราศนรินทร์ฉบับสมุดไทย และฉบับที่พิมพ์รุ่นเก่า ๆ ใช้สะกด ล ทั้งนี้ เพ็งจะมาถูกแก้เป็น กบินทร์ นั้น ถ้าแปลว่าพญาลิงก็ถูก แต่นรินทร์อื่น ไม่ได้เขียนอย่างนั้น คำว่า กบิล แปลว่าสีดำแดง และว่าสัตว์มีขนดำแดงก็ได้ (1) Tawny (2) Having tawny hair (Apte) ที่ใช้หมายความว่า ลิง จึงถูกและไม่ควรแก้

บาท 4 โคลงบทนี้ ทำให้ชักอ้วนเป็นอันมาก แต่ก่อนอ่านเห็นไพเราะแล้วก็พอใจ ไม่ได้นึกถึงความ คราวนี้พิจารณาคำและความโดยละเอียดก็เกิดขุ่น คือคำว่า “พีเด็คสมร” นั้นต้องเข้าใจ ผู้แต่งเด็ดเมีย เข้าใจอย่างอื่นไม่ได้ ถ้าเช่นนั้นเรื่องราวที่ว่าพาลีฆ่าทศพิศตัดหัว “เด็ดหัว” นั้นจะเปรียบเสมอกับ “พีเด็คสมร” อย่างไรได้ ผู้แต่งไม่ได้เด็ดเมียเลย เหตุไฉน จึงเอาสิ่งที่ไม่ได้ทำมาเปรียบกับลิงตัดหัวควาย

ฉันงงนอนอยู่หลายวัน เห็นทางที่พอจะเข้าใจได้อยู่ทางเดียว คือคัดต้นฉบับผิด ถ้าเป็น เด็จ แปลว่าขาดก็พอเข้าใจ แต่ฉบับที่สอบหลายฉบับ ทั้งสมุดไทยและสมุดฝรั่งก็เป็น “เด็ด” ทุกฉบับ จึงเป็นอันยังไม่สิ้นงง ในที่สุดอ่านกลับไปกลับมา จึงไปสังเกตบาท 2 เข้าอีกแห่งหนึ่งว่า “ตัดกบาลกบือดง เด็ดหัว” เหตุใดเมื่อตัดแล้วจึงเด็ดอีก นรินทร์อื่นเป็นกวีอย่างดี ไม่แต่งอย่างนั้นเป็นแน่ ความหมายของแกคือ “ตัดกบาลกบือดง ขาดหัว” แต่ ขาด ไม่ได้สัมผัสอักษรกับ ดง จึงเปลี่ยนเป็น เด็จ (แปลว่าขาด) ตามวิสัยกวี

เมื่อเห็นจะนี่ก็สิ้นจณน กล่าวได้เต็มปากว่า ฉบับที่เคยเห็นล้วนแต่ผิดทั้งนั้น อันที่จริง เด็ด กับ เด็จ เดิมมันคำเดียวกัน หากเรามาใช้แบ่งออกเป็น 2 ความ จึงใช้ตัวสะกด 2 อย่าง

เวลาเปลืองไปมากแล้ว ฉันจะหยุดอ่านตัวอย่างโคลงในนิราศนรินทร์เพียงเท่านี้ และกล่าวส่งท้ายว่า ถ้าท่านริเริ่มจะแต่งโคลงทั้งชุด ก็ลองแต่งนิราศ เพราะจะหาอะไรง่ายกว่านั้นไม่มี ข้อยากของการแต่งนิราศ อยู่ในความง่ายนั่นเอง คือว่า เพราะเหตุมันง่ายใคร ๆ ก็แต่งดีโดยมาก เราจะแต่งให้ดีเลิศลอยเกินคนอื่น ๆ ไปนั้นยาก ส่วนนิราศนรินทร์นั้น อยู่ในพวกดีและดีเอามาก ๆ ก็จริง แต่ที่จะว่าหาด่างพร้อมไม่ได้เลยนั้นไม่ถูก ผู้แต่งกาพย์กลอนมีน้อยนักที่จะระวังถ้อยคำไปทุกคำ และคนอ่านที่สังเกตถ้อยคำทุกคำพูดตามส่วนยังมีน้อยกว่านั้นไปอีก คนอ่านโดยมากอ่านกาพย์กลอนเห็นคำไพเราะพร่าไปเหมือนเพชรในหัวแหวน ไม่ใคร่จะดูให้ละเอียดว่า ฝีมือสลักฝีมือขึ้นรูปและฝีมือขัดเกลามือที่อยู่ในแหวนนั้น ดีละเอียดลออหมดทั้งวงหรือไม่ โคลงบทหนึ่ง ๆ ถ้าไม่มีคำที่จะแก้ไขดีขึ้นได้เลยตามความเห็นของกวีคนไหน กวีคนนั้นก็ขอมนับถือว่าเป็นโคลงดี แต่ถ้าจะยกขึ้นพิจารณาทั้งชุด ก็คงจะมีด่างพร้อมบ้าง นับประสาแต่อะไร แม้โคลงในเพลงพ่าย ซึ่งขัดเกลายิ่งกว่าโคลงชุดไหน ๆ หมด ยังมีพลาดได้เหมือนกัน

นิราศนรินทร์ไม่ได้ขัดเกลารายเพลงพ่าย มีหลายบทหลายบาท ซึ่งถ้าเป็นสมเด็จพระปรมานุชิต ก็คงไม่ทรงปล่อยไว้ นรินทร์อื่นที่ใช้กระดาษทราชมามาก แต่ยังไม่เต็มทีประเดี๋ยว ๆ ก็ปล่อยขรุขระไว้ แต่ในวันนี้ (17 สิงหาคม พ.ศ. 2476) ฉันไม่ได้ยกขึ้นชี้ เพราะเป็นความเห็นบุคคลซึ่งพอใจอยากเท่านั้น ส่วนผู้อ่านโดยมากนั้นเล่าเมื่อชอบใจตรงไหนก็เจาะจงสังเกตตรงนั้น ที่ไหนไม่จับใจ หรือไม่เข้าใจก็อ่านผ่าน ๆ ไป เมื่ออ่านจบแล้วก็พึงใจอยู่แต่ตอนที่ชอบแล้วเลยยกย่องทั้งหมด

การแต่งโคลง ที่จะขังน้ำหนักราคาที่ใช้ทุกคำนั้นย่อมจะยาก เพราะถูกบังคับทั้งจำนวนคำ ทั้งเอกโทและทั้งสัมผัส ยิ่งเพียรจะให้ไพเราะ ก็ยิ่งยากหนักขึ้น เหตุฉะนั้นกวีที่แต่ง

โคลงทั้งชุด ๆ ยาว ๆ จึงไม่มีใครพิถีพิถันตลอดแต่ต้นจนปลาย และฉันนึกว่านรินทรอินมิได้พิถีพิถันเต็มที่ มิฉะนั้นนิราศของแกคงจะดีกว่านั้นขึ้นไปอีก

อนึ่ง คนที่แต่งโคลงชุดเกลาเต็มที่แล้วนั้น บางทีจุดนิตรอยหน่อยหลงตาไปก็ได้ ข้อนี้อาจบอกตัวเองเป็นตัวอย่าง เพราะฉันทราบความรู้สึกของฉัน แต่ไปทราบความรู้สึกคนอื่นไม่ได้ โคลงบทหนึ่งแต่งไว้กว่า 30 ปีแล้ว

ทศพัศตรเพ่งพัศตรป้อง	ชมเปาะ
เลิศวิไลยแลเหมาะ	จิตข้า
เชิญขนิษฐสถิตเกาะ	สวัสดิ์กับ เรียมเทอญ
นอนนั่งนึกแนบหน้า	นุชน้องนวลเสมอ

โคลงบทนี้ เมื่อ 30 ปีแล้ว ฉันนึกว่าไม่มีที่ติเลย แก้ให้ดีขึ้นไม่ได้ แต่มาเดี๋ยวนี้คิดว่า “จิตข้า” นั้นอ่อนไปเสียแล้ว อนึ่ง “นุชน้อง” นั้นทับศัพท์ จริงดook เขาใช้กันอย่างนั้นลงไป แต่ถ้าไม่ทับศัพท์ได้จะดีกว่า เมื่อคราวงานเปิดสะพาน พระพุทธยอดฟ้า ฉันได้รับมอบให้แต่งเห่เรือ สำหรับแห่เวลาเสด็จพยุหยาตราชลมารค ฉันก็แต่งตามแบบที่เคยแต่งกันมาแต่เดิม โคลงท้ายเห่ว่า

สรวมชีพัญชิตชรวง	อาเศียร
ทศพิธราชธรรมเสถียร	เทอดกล้า
ฉนำฉนำเนื่องจำเนียร	นิรทุกข์ พระเทอญ
เฝ้าพระพุทธยอดฟ้า	ยิ่งฟ้าสถาพร

โคลงบทนี้เมื่อแต่งแล้ว นึกว่าไม่มีคำไหนจะเปลี่ยนให้ดีขึ้นได้สักคำเดียว คือฉันไม่มี และเดี๋ยวนี้ก็ยังไม่ มี แต่ฉันก็ไม่แน่ใจดook ต่อไปอีกหลาย ๆ ปี ฉันอาจเห็นด่างพร้อยที่ไหนก็เป็นได้ นี่แหละแม้เจ้าของเองยังเป็นเช่นนี้ คนอื่น ๆ อาจเป็นได้เช่นไรเล่า โคลงบทหลังของฉันนั้น ถ้าอยู่ไปได้ ๒๐๐ ปี ก็จะเป็นโคลงที่ไม่มีที่ติเลย เพราะภาษาจะเปลี่ยนไป

จนคนอ่านไม่ใคร่เข้าใจ และเมื่อไม่เข้าใจแล้ว นั้นแหละดีแน่ ในสมัยนี้เราชมกำศรวญยวน พ่ายกันมาก เพราะไม่ใคร่เข้าใจ ถ้าเห็นคำหนักก็ไม่กล้าติ ก็เมื่อเราไม่รู้ จะรู้ว่าไม่ใช่อะไรก็ได้ เมื่อเราไม่รู้ ถ้ารู้ก็ต้องรู้ว่าดี ถ้าท่านไม่เชื่อคำที่ฉันว่า กลับไปบ้านท่านจงอ่านกำศรวญยวนพ่ายดูเถิด ท่านจะรู้สึก ว่า ท่านรู้ดีเพราะไม่เข้าใจนั่นเอง ถ้าท่านอ่านแล้วเข้าใจตลอด จงเขียนจดหมายไปต่อว่าฉัน ถ้าท่านทำให้เห็นว่าท่านเข้าใจจริง ท่านจะปรับฉัน ๕ ตำลึงก็ได้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น. นิราศนรินทร์ ใน ผสมผสาน ชุดที่ 3. พระนคร: เขมมบรรณกิจ

บทที่ 6

การวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน

คำว่าวรรณกรรม ธรรมดาจะใช้ในความหมายถึงหนังสือที่แต่งทั่วไปทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง สารคดี และบันเทิงคดี แต่ในที่นี้จะหมายถึงนวนิยายและเรื่องสั้นเท่านั้น

การวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน ในที่นี้จะหมายถึงการวิจารณ์นวนิยายและเรื่องสั้นเท่านั้น มิได้รวมไปถึงกวีนิพนธ์ และสารคดีอื่นๆ เนื่องจากงานประพันธ์แต่ละชนิดจะมีกฎเกณฑ์การวิจารณ์แตกต่างกันไปตามรูปแบบของงานประพันธ์นั้นๆ

การวิจารณ์นวนิยาย (เรื่องสั้น) นั้น มีผู้ให้หลักเกณฑ์การวิจารณ์ไว้หลายคนดังนี้

รีเน เวลเลค (Rene Wellek) และออสติน เวิร์เรน (Austin Warren) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยายไว้ว่า “การวิจารณ์นวนิยายนั้นตามปกติจะเป็นการวิจารณ์เพื่อบอกลักษณะขององค์ประกอบที่สำคัญของนวนิยาย ซึ่งมี 3 ส่วนคือ โครงเรื่อง การสร้างตัวละครและฉาก แต่ผู้วิจารณ์ไม่จำเป็นต้องไปพิจารณาว่าองค์ประกอบแต่ละส่วนนั้นจะเป็นสิ่งที่กำหนดลักษณะขององค์ประกอบอื่นๆหรือไม่” (Rene Wellek and Austin Warren, 1973 :216.)

วอลเทอร์ เจ. เดอ มอร์ดอง (Walter J. De Mordaunt, 1965 : 20-22.) ได้เสนอแนะแนวทางในการวิจารณ์นวนิยายไว้ว่า ผู้วิจารณ์อาจวิจารณ์โดยการตอบคำถามตามหัวข้อต่างๆ ดังนี้

โครงเรื่องและโครงสร้าง (Plot and Structure)

1. นวนิยายเรื่องนี้มีบทนำเรื่องหรือไม่ ถ้ามีบทนำเรื่องนั้นมีจุดมุ่งหมายอะไร และบทนำเรื่องนั้นมีบทบาทในการนำผู้อ่านเข้าสู่เรื่องราวอย่างไร
2. ผู้แต่งใช้เทคนิคการเล่าเรื่องย้อนหลังหรือมีเรื่องซ้อนเรื่องหรือไม่ ถ้ามีจงอธิบายถึงกลวิธีที่ผู้แต่งซ้อนเรื่องเข้าด้วยกัน และเรื่องราวเหล่านั้นประสมประสานกันอย่างไร
3. จงอธิบายถึงเหตุการณ์ต่างๆว่า เหตุการณ์ใดเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เรื่องดำเนินไป และเหตุการณ์ใดที่ออกนอกเรื่อง
4. ผู้แต่งมีกลวิธีอย่างไรจึงทำให้ผู้อ่านเกิดการรอกอย และจงวิจารณ์ถึงองค์ประกอบของโครงเรื่อง ตลอดจนสไตล์ของผู้แต่ง
5. หากใดเป็นฉากที่สำคัญที่สุด
6. จงอธิบายว่าความขัดแย้งต่างๆในเรื่องนั้นส่งผลให้เกิดแรงผลักดันอะไรและส่งผลต่อการสร้างตัวละครอย่างไร

กลวิธีในการเล่าเรื่อง (Point of View)

1. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีในการเล่าเรื่องกับโครงเรื่อง
2. นวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งใช้กลวิธีในการเล่าเรื่องโดยเล่าจากทัศนะของบุรุษที่หนึ่งหรือไม่ ถ้าใช้ผู้เล่านั้นมีบทบาทสำคัญในเรื่องราวตอนใด
3. นวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งใช้กลวิธีในการเล่าเรื่องโดยเล่าจากทัศนะของบุรุษที่สามมากน้อยเพียงใด และใช้ได้เหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
4. ผู้แต่งใช้กลวิธีในการบรรยายแบบผู้บรรยายรู้แจ้งหมดทุกประการบ้างหรือไม่และใช้พรรณานาบุคลิกภาพของตัวละครได้ชัดเจนแจ่มแจ้งเพียงไร จงอธิบายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ
5. ผู้แต่งใช้เทคนิคแบบกระแสดิจประหวัดในการแต่งบ้างหรือไม่ ถ้าใช้ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายอย่างไร

แก่นของเรื่องและจุดมุ่งหมาย (Theme and Purpose)

1. จงอธิบายถึงประสบการณ์ที่สำคัญในชีวิตมนุษย์ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้พร้อมทั้งอธิบายว่าตัวละครเอกของเรื่องได้แก้ปัญหาชีวิตของเขาอย่างไร
2. การแตงนวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งได้แสดงจุดมุ่งหมายของเรื่องให้ผู้อ่านเห็นได้อย่างแจ่มชัดหรือไม่
3. จงอธิบายถึงจุดมุ่งหมาย ปรัชญาหรือทัศนคติของผู้เขียนที่มีต่อชีวิต

การสร้างตัวละคร (Characterization)

1. ตัวละครใดที่มีบทบาทสำคัญต่อแก่นของเรื่อง จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครนั้นกับแก่นของเรื่อง
2. ตัวละครต่างๆมีลักษณะเด่นชัดเพียงใด ตัวละครเหล่านั้นเป็นตัวแทนของชนชั้นใดหรือไม่ ถ้าเป็น จงอธิบายถึงลักษณะเด่นของเขาซึ่งแตกต่างจากลักษณะ โดยทั่วไป
3. อะไรคือคุณลักษณะที่สำคัญของตัวละครสำคัญ ซึ่งเป็นผลให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดสุดยอดเช่นนั้น
4. จงอธิบายถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญอื่นๆระหว่างตัวละคร
5. จงอธิบายถึงคุณลักษณะพิเศษของตัวละครสำคัญซึ่งผูกใจผู้อ่าน ใ้ผู้อ่านติดตามเรื่องราวของเขา

แรงจูงใจ (Motivation)

1. ตัวละครได้แสดงพฤติกรรมสอดคล้องกับคุณลักษณะที่ผู้แต่งได้ปูพื้นไว้ในตอนต้นเรื่องหรือไม่ พฤติกรรมของตัวละครนั้นสมเหตุสมผลเพียงไร ท่านคิดว่าพฤติกรรมของตัวละครมีข้อดีข้อเสียอย่างไรบ้าง
2. ผู้เขียนได้บรรยายถึงเหตุการณ์บางอย่างซึ่งเป็นผลทำให้ผู้อ่านคาดคะเนได้ว่าเรื่องจะต้องจบทำนองนี้ทำนองนั้นบ้างหรือไม่ ถ้ามีจงอธิบาย
3. ผู้เขียนใช้กลวิธีอะไรบ้างในการจูงใจให้ผู้อ่านติดตามเรื่อง
4. มีการใช้ภาษาถิ่นเพื่อจูงใจให้ผู้อ่านสนใจตัวละครบ้างหรือไม่

ฉาก (Scene)

1. นวนิยายเรื่องนี้ใช้ฉากมากน้อยเพียงไร และฉากต่างๆเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการดำเนินเรื่องอย่างไร
2. ผู้แต่งบรรยายฉากได้แจ่มแจ้งและชัดเจนเพียงไร
3. จงอธิบายถึงกลวิธีที่ผู้แต่งใช้ เพื่อแสดงว่า เวลา สถานที่ และเหตุการณ์ในท้องเรื่องได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
4. ถ้ามีการเล่าเรื่องย้อนหลัง จงพิจารณาว่าการเล่าเรื่องย้อนหลังนั้นมีความสัมพันธ์กับเทคนิคการเล่าเรื่องแบบกระแสดิจประหวัดหรือไม่ อย่างไร

เฮเลน อี เฮนส์ (Helen E. Haines, 1974: 247-252.) กล่าวว่าในการวิจารณ์นวนิยายนั้นจุดสำคัญที่ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณามีดังต่อไปนี้ คือ

1. แกนของเรื่อง เนื้อหา โครงเรื่อง (Theme, Subject and Plot) จะต้องอธิบายให้ทราบว่าแกนของเรื่อง เนื้อหา และ โครงเรื่องของนวนิยายที่วิจารณ์นั้นเป็นอย่างไร สำหรับแกนของเรื่องนั้นคือแนวคิดที่สำคัญของเรื่อง เนื้อหาคือพฤติกรรมหรือประสบการณ์ที่เด่นๆของมนุษย์ ซึ่งผู้แต่งได้หยิบยกมาแสดงไว้ใน นวนิยาย ส่วนโครงเรื่องคือโครงร่างของเรื่อง

2. ฉากและช่วงเวลา (Setting and Period) ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาว่าเนื้อเรื่องของนวนิยายเรื่องที่ตนวิจารณ์นั้นเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใด เนื้อเรื่องถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่เนื้อเรื่องดำเนินไปตามลำดับเวลาหรือไม่ ส่วนด้านฉากนั้นให้พิจารณาว่าฉากที่ปรากฏในเรื่องสมจริงหรือไม่ และฉากที่ผู้แต่งใช้นั้นมีอิทธิพลต่อตัวละครหรือไม่ อย่างไร

3. การสร้างตัวละคร (Characterization) ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาว่าตัวละครมีลักษณะอย่างไร การสร้างตัวละครนั้นถูกต้องสมจริงตามธรรมชาติของมนุษย์หรือไม่

4. โครงสร้าง (Structure) ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาว่าองค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของนวนิยายซึ่งได้แก่ แก่นของเรื่อง เนื้อหา โครงเรื่อง ฉาก และการสร้างตัวละครนั้น ประสมประสานกันอย่างไรมีเอกภาพหรือไม่

5. รูปแบบและประเภท (Form and Type) ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาว่านวนิยายเรื่องที่ตนวิจารณ์นั้นมีรูปแบบอย่างไร เช่น อัดชีวประวัติ ความทรงจำ บันทึก จดหมาย รูปแบบสะสมหรือรูปแบบอื่นๆ และให้พิจารณาว่านวนิยายนั้นเป็นนวนิยายประเภทใด

6. กลวิธีในการแต่ง (Treatment) ให้พิจารณาถึงเทคนิค กลวิธี และสไตล์ในการแต่ง เช่น ผู้แต่งใช้เทคนิคการเล่าเรื่องย้อนหลัง เทคนิคการเล่าเรื่องแบบกระเสจิดประหวัดบ้างหรือไม่ ผู้แต่งเอาตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัวหรือไม่ หรือการแต่งแบบเพื่อฝัน

7. สาระสำคัญ (Significance) คือให้วิจารณ์นวนิยายว่านวนิยายเรื่องนี้มีสาระสำคัญอะไรบ้างทั้งในด้านที่เกี่ยวข้องกับตัวละคร ฉาก ความมุ่งหมาย และเนื้อหาของนวนิยาย

เค แอล นิกเคอร์โบเกอร์ และ เอช วิลลาร์ด เรนิงเจอร์ (K.L. Knickerbocker and H. Willard Reninger, 1955: 15-25.) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยายว่าในการวิจารณ์นวนิยายผู้วิจารณ์จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและโครงสร้างของนวนิยายเสียก่อนเพื่อนำมาเป็นแนวในการวิจารณ์ ทั้งนี้เพื่อมิให้ออกคตินเนื่องมาจากความประทับใจครั้งแรกของผู้วิจารณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ดั้งเดิมที่มีอิทธิพลเกินไปต่อการวิจารณ์ หรือตัดสินคุณค่านวนิยายเรื่องสั้น อนึ่ง เมื่อจะเริ่มวิเคราะห์นวนิยายเรื่องใดผู้วิจารณ์ควรตั้งคำถามถามตนเองก่อนว่า “มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นกับใคร เพราะเหตุใด” เพราะคำถามนี้จะทำให้ผู้วิจารณ์มุ่งพิจารณาถึงโครงเรื่อง ตัวละครและแก่นของเรื่อง ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของนวนิยาย และได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยายไว้ 10 ประการ ดังนี้

1. ข้อเท็จจริงของเรื่อง (The facts of the story)
2. การควบคุมแกนของเรื่องของผู้แต่ง (Author's controlling theme)
3. โครงเรื่องหรือโครงสร้างของพฤติกรรม (Plot or the structure of action)
4. ตัวละคร (Character)
5. สัญลักษณ์ (Symbolism)
6. กลวิธีในการเล่าเรื่อง (Narrator's point of view)
7. ทัศนียภาพและฉาก (Panorama and Scene)
8. ความน่าเชื่อถือและสิ่งลวงตา (Credibility and the illusion of truth)
9. น้ำเสียงและบรรยากาศของเรื่อง (Tone and Atmosphere)
10. ความหมายของเรื่อง (The meaning of the story : The parts and the whole)

เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยายนี้ในวงการศึกษาของไทยก็ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าและวางหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ไว้หลายแนวด้วยกัน คือ

เทือก กุสุมา ฌ อยุรยา (ม โททร (นามแฝง), 2514 : 13.) ได้เสนอแนะหลักเกณฑ์ในการวิจารณ์นวนิยาย ไว้ว่าควรวิจารณ์ตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. โครงเรื่องหรือการดำเนินเรื่อง
2. ฉาก
3. บทสนทนา
4. ตัวละคร
5. คติธรรมหรือปรัชญา

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2521: 78) ได้เสนอแนะแนวทางในการวิจารณ์ ไว้ว่าอาจจะวิจารณ์ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. โครงเรื่องและเหตุการณ์ในเรื่อง(Plot and Events)
2. สาระดีหรือแก่นของเรื่อง(Theme)
3. เวลาและสถานที่ (Setting)
4. ตัวละครในเรื่อง และบทสนทนา (Characters)
5. เทคนิคหรือกลวิธีในการแต่ง (Techniques)
6. สไตล์(Style)การแต่ง
7. ทางเสียงของผู้แต่ง (Tone)
8. แนวคิดหรือปรัชญาในการแต่ง (Philosophy)

เจือ สตะเวทิน (2516: 115.)ได้เสนอแนะแนวทางในการวิจารณ์ ไว้ว่าอาจจะวิจารณ์ตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. ความคิดเห็นของเรื่อง
2. โครงเรื่อง
3. ตัวละคร
4. ฉาก
5. บทสนทนา
6. ท่วงทำนองเขียนของผู้แต่ง
7. ผลต่อสังคมหรือผู้อ่าน

ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2511.) ได้เสนอแนะแนวทางการพิจารณานวนิยายไว้ตามหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. เนื้อหา
2. กลวิธี
3. โครงเรื่อง

4. เนื้อเรื่อง
5. ตัวละคร
6. พรรณนะหรือปรัชญาของผู้แต่ง
7. ฉาก
8. สำนวนภาษา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า สิ่งที่จะต้องพิจารณาในการศึกษาวรรณกรรม ก็คือ เนื้อหา ซึ่งอาจจะเป็น โครงเรื่องหรือเนื้อเรื่อง แนวคิด กลวิธี ทักษะคดีของผู้แต่ง และสำนวนภาษา จะเห็นได้ว่าแนวคิด (หรือสาร หรือสารัตถะ หรือแก่นเรื่อง) เป็นสิ่งที่ผู้อ่านวรรณกรรมจำเป็นต้องพิจารณา มาก เพราะจะช่วยให้เข้าใจเรื่องได้ดีขึ้น และการพิจารณาวรรณกรรมบางครั้งอาจจะดูทุกประเด็นดังที่กล่าวมาแล้ว หรือบางครั้งการวิจารณ์วรรณกรรมอาจจะเลือกประเด็นใดประเด็นหนึ่งมาศึกษาก็ได้ เช่น แนวคิด (สาร สารัตถะ แก่นเรื่อง) การสร้างตัวละคร ฉาก หรือกลวิธีอื่นๆที่น่าสนใจ ดังที่ยกตัวอย่างประกอบในบทต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 7

วรรณกรรมปริทัศน์

มีผู้อ่านวรรณกรรมหลายคนที่ต้องการจะเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรม แต่ไม่รู้จะเริ่มต้นอย่างไรดี ควรจะเขียนสั้นหรือยาวเพียงใด ควรใช้กฎเกณฑ์ใดในการเขียนวิจารณ์หรือพิจารณาวรรณกรรมนั้นๆ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นคำถามที่เคยได้ยินกันมาไม่น้อย

การที่จะเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ควรจะเริ่มต้นด้วยใจที่รักการอ่านเสียก่อน เมื่ออ่านหนังสือเล่มนั้นๆจบลงแล้ว ก็ตั้งคำถามกับตัวเองว่า เรื่องนั้น น่าสนใจหรือไม่อย่างไร จุดคิดของหนังสือเล่มนั้นอยู่ที่ใด การวิจารณ์ก็คือการพิจารณาอย่างละเอียดนั่นเอง แต่เป็นการพิจารณาเพื่อดูคุณค่าของวรรณกรรมหรือหนังสือเล่มนั้นๆ ว่ามีคุณค่าทางด้านใด เช่น คุณค่าทางด้านประเพณีอารมณ์ คุณค่าทางการให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต หรือคุณค่าทางการสะท้อนประเพณี วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ หรืออื่นๆ การวิจารณ์มีไว้เพื่อการทำลายหรือมุ่งอ่านเพื่อหาข้อบกพร่อง จับผิด ถ้าเป็นลักษณะนี้การวิจารณ์ก็ไม่เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ผู้อ่านอาจจะไม่ชอบหนังสือเล่มนั้นๆเลย ถ้าเช่นนั้นก็ควรมองข้ามไป อย่าใส่ใจเสียเลยจะดีกว่า เพราะถ้าหนังสือใดเลวจนหาคุณค่าด้านใดมิได้แล้ว ก็ไม่ควรจะนำมากล่าวถึง

เมื่อเข้าใจประเด็นหลักของการวิจารณ์แล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณา คือ

1. วิธีเลือกหนังสือ

หนังสือที่จะนำมาวิจารณ์นั้นควรจะเป็นเรื่องที่อยู่ในกระแสนิยม เพิ่งตีพิมพ์เสร็จเมื่อไม่นานมานี้ มีเนื้อหาน่าสนใจ เป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลจากการประกวดต่างๆ เช่น จากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ หรือจากงานประกวดหนังสือระดับชาติ เช่น หนังสือที่ได้รับรางวัล ซีไรท์ เป็นหนังสือที่มีกลวิธีการแต่งน่าสนใจ หรือถึงแม้จะเป็นหนังสือเก่า

แต่ถ้ามีเนื้อหาและแนวคิดที่ทรงคุณค่า ก็อาจจะนำมาเขียนวิจารณ์ได้ ดังที่ได้กล่าวมานี้ เป็นลักษณะกว้างๆ ในการเลือกหนังสือเล่มหนึ่งเล่มใดมาพิจารณา

2. อ่านอย่างละเอียด

เมื่อเลือกหนังสือที่ต้องการอ่านได้แล้ว สิ่งที่ต้องทำต่อไป คืออ่านละเอียด ตั้งแต่ชื่อเรื่อง คำนำของผู้จัดพิมพ์ คำนำของผู้เขียน ปกใน ปกหลัง และเนื้อเรื่อง ฯลฯ การที่ต้องพิจารณาอ่านอย่างละเอียดเพื่อที่ผู้อ่านจะได้เข้าใจถึงเรื่องราวความเป็นมา สิ่งที่เกิดหว้งภายในเรื่องเสียก่อน การอ่านเนื้อหาที่ต้องอ่านอย่างพินิจพิเคราะห์ พิจารณา เก็บรายละเอียดสิ่งต่างๆ ที่ได้อ่านไว้เป็นข้อมูลเพื่อตอบคำถามตัวเองว่าเหตุใดหนังสือเล่มนั้นจึงน่าอ่าน

3. เขียนวิจารณ์

เมื่อผู้อ่านต้องการจะวิจารณ์หนังสือเล่มที่อ่าน ก็ต้องตั้งจุดประสงค์เสียก่อนว่า จะเขียนวิจารณ์อะไร เพราะหนังสือเล่มหนึ่งมีอะไรให้เขียนถึงมากมาย การเขียนวิจารณ์สำหรับผู้เริ่มต้นนั้น อาจจะเริ่มต้นด้วยการพิจารณาองค์ประกอบกว้างๆ ของหนังสือนั้นๆ เสียก่อน ถ้าเป็นนวนิยายหรือเรื่องสั้น อาจจะพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ คือ

- ก. โครงเรื่อง/เนื้อเรื่อง
- ข. แนวคิด (สาร/แก่นเรื่อง)
- ค. ตัวละคร
- ง. ฉาก
- จ. กลวิธีการประพันธ์
- ฉ. การใช้ภาษา

ผู้อ่านต้องทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ เหล่านี้ว่าเป็นอย่างไร เช่น โครงเรื่อง หรือเนื้อเรื่องย่อ นั้น เมื่อจะเขียนวิจารณ์อาจจะเลือกเขียนถึงเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อมิให้น่าเบื่อเกินไป เช่น

โครงเรื่อง

เขาชื่อกานต์ : หมอที่มีอุดมการณ์คนหนึ่ง แต่งงานกับหญิงสาวชาวกรุงแล้ว ออกไปทำงานในชนบท แต่ชีวิตครอบครัวและการทำงานเริ่มมีปัญหา ในที่สุดหมอกันต์ก็ถูกยิงตายด้วยเหตุผลที่ไม่ชัดเจน

สี่แผ่นดิน : ชีวิตของพลอยตั้งแต่เด็กกระทั่งเป็นสาวจนถึงแก่กรรม และสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 8

อมตะ : วิทยาการความเจริญสมัยใหม่ทำให้คนต้องการมีชีวิตเป็นนิรันดร์ จึงพยายามหาทางต่ออายุให้เป็นอมตะด้วยการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะ

เนื้อเรื่องย่อ

ปูนปิดทอง เนื้อเรื่องย่อ คือ เรื่องของสองเมืองและบาลี ผู้มีปัญหาที่เกิดจากการที่พ่อแม่หย่าร้างกัน และทอดทิ้งลูกให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจ สองเมืองได้พยายามสร้างตัวจนมีฐานะ และได้มาพบกับบาลี สาวสมัยใหม่ที่ที่ใช้ชีวิตแบบสาวตะวันตก ทั้งคู่พยายามเข้าใจกันและร่วมกันสร้างครอบครัว แต่ก็ยังมีปัญหาอื่นๆตามมา เช่น เรื่องของพี่น้องที่เป็นขโมย แต่ 2 คนก็พยายามฝ่าฟันปัญหา และในที่สุดก็พยายามเข้าใจพ่อแม่ที่ทอดทิ้งตนไป

แนวคิด

แนวคิดจะเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยากสำหรับนักอ่านที่ยังไม่ค่อยมีประสบการณ์มากนัก แต่แนวคิดจะได้จากการอ่านเนื้อเรื่อง บทสนทนา บทบรรยายของผู้เขียน เป็นจุดรวมที่ผู้เขียนต้องการจะบอกแก่ผู้อ่าน เช่น

อมตะ : ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปในด้านวิทยาศาสตร์เพียงใด สิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาหลายล้านปีก็คือกิเลส กิเลสเป็นอมตะที่ยังคงอยู่ในจิตใจของมนุษย์

ปูนปิดทอง : พ่อแม่ไม่ควรจะเป็นแต่เพียงผู้ให้กำเนิดเท่านั้น แต่ควรจะอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยความรักและห่วงใย เป็นต้น

ตัวละคร

ผู้อ่านอาจจะพิจารณาจากตัวละครเด่นๆ เช่น ตัวละครเอกฝ่ายชาย ตัวละครเอกฝ่ายหญิง หรือตัวอิจฉา ตัวละครคู่เปรียบ ว่าเป็นอย่างไร

ฉาก

อาจเป็นชนบท ตัวเมือง ต่างประเทศ หรือฉากในจินตนาการก็ได้

กลวิธีการประพันธ์

มีหลากหลายตั้งแต่ การเปิดเรื่อง การปิดเรื่อง การสร้างความขัดแย้ง ผู้อ่านอาจจะหาอ่านได้จากทฤษฎีการวิจารณ์อื่นๆ หรืออาจจะไม่ใช้ทฤษฎีใดๆเลยก็ได้ อาจจะมาจากการสังเกต การอ่านละเอียด และพิจารณาว่าผู้เขียนใช้กลวิธีใดที่ทำให้เรื่องสนุกสนานน่าติดตาม

เมื่อผู้อ่านเข้าใจลักษณะกว้างๆขององค์ประกอบแล้วก็อาจเริ่มต้นเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมได้ วิธีเขียนก็อาจจะแตกต่างกันไปแต่ละคน บางคนจะขึ้นต้นด้วยการแนะนำนักเขียน เช่น นิคม รายยวา เป็นใคร มีผลงานอะไร ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหา บางคนก็จะขึ้นต้นด้วยการเล่าเรื่องย่อ บางคนก็ขึ้นต้นด้วยการนำข้อคิดที่ได้จากเรื่องมาเกริ่นนำเพื่อเข้าสู่เรื่อง การเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมไม่มีสูตรตายตัว ขึ้นอยู่กับการเขียนที่ผู้วิจารณ์คิดว่าเหมาะสม การเขียนถึงนวนิยายเรื่องเดียว เรื่องสั้นเรื่องเดียวกับการเขียนถึงรวมเรื่องสั้น

ก็จะแตกต่างกันออกไป ในบทนี้ได้ยกตัวอย่างการเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมอย่างกว้างๆ มาให้ดูทั้ง 2 ลักษณะ คือ เขียนถึงนวนิยายเพียงเรื่องเดียว คือ **บุษบกใบไม้** ของ กฤษณา อโศกสิน และ **สุดแต่ใจจะไขว่คว้า** ของ โบตัน และรวมเรื่องสั้น **แล้งเข็ญ สุชาติ สวัสดิศรี** บรรณาธิการ และเพื่อที่จะทำให้การวิจารณ์เรื่องเหล่านี้มีจุดเด่นขึ้น จึงตั้งชื่อ ส่วนขยาย เพื่อให้น่าสนใจขึ้น ดังนี้

บุษบกใบไม้ : ภาพสะท้อนสังคมไทย

สุดแต่ใจจะไขว่คว้า : ปราบปรามและลบล้าง

แล้งเข็ญ : วรรณกรรมสะท้อนสังคมชนบท

จาก **บุษบกใบไม้** จะมีการเขียนหัวข้อไว้ให้เห็นชัดเจนแยกเป็นส่วนๆ ตั้งแต่เนื้อเรื่องย่อ ตัวละคร แนวคิด ฉาก และกลวิธีการแต่ง แต่ละส่วนจะให้ภาพไปตามลำดับ แต่เมื่อฝึกฝนจนเข้าใจแล้ว การตั้งเป็นหัวข้อก็อาจจะไม่จำเป็น อาจแบ่งด้วยการใช้ย่อหน้าช่วยก็ได้ จะเห็นได้จาก **สุดแต่ใจจะไขว่คว้า** และเมื่อจะต้องเขียนบทวิจารณ์รวมเรื่องสั้น ก็จะต้องพยายามหาแนวเรื่องร่วมกันหรือสิ่งที่เหมือนกันเสียก่อน แล้วจึงหาจุดเด่นๆ ของเรื่องนั้นออกมา ส่วนใหญ่เมื่อจะพิจารณารวมเรื่องสั้นมักจะหาแนวคิดหลักที่ร่วมกัน เรื่องใดที่พูดถึงสิ่งเดียวกันก็พยายามจัดเป็นหมวดหมู่ นอกจากนั้นยังต้องดูเกี่ยวกับกลวิธีและการใช้ภาษาประกอบด้วย

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บุษบกใบไม้ : ภาพสะท้อนสังคมไทย

กฤษณา อโศกสิน เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะของนักเขียนนวนิยายเจ้าของรางวัล สปอ. , รางวัลซีไรท์ , รางวัลดีเด่นและชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือฯ ในงาน สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ บุษบกใบไม้เป็นรางวัลดีเด่นประเภท นวนิยายประจำปี 2529 โดยได้รับคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย

กฤษณา อโศกสินเป็นนักเขียนที่มีความสามารถอย่างยิ่งในการสร้างบุคลิกตัวละคร ให้สามารถแสดงบทบาทต่าง ๆ กัน ด้วยคำพูดที่เป็นธรรมชาติเหมาะสมกับตัวละครนั้นๆ โดยมักจะสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับสังคมในแง่ต่างๆ ผ่านตัวละครที่สร้างขึ้นอยู่เสมอ ดังตัวอย่างบทประพันธ์ จากในเนื้อเรื่องต่อไปนี้

“คนเราเกิดมานี้ ถ้าไม่สร้างก็ไม่ควรทำลาย หรือถ้าจะทำลายก็ต้อง ทำลายของเหลวเพื่อสร้างของดีขึ้นมาแทน ของที่ดีอยู่แล้วถ้ารักษา ก็ถือว่า สร้างได้เหมือนกัน แต่ถ้าปล่อยปละละเลยทอดทิ้งทำของดีให้เสื่อมทรามลง ก็ถือว่าทำลายได้เช่นกัน”

เรื่องบุษบกใบไม้เป็นเรื่องที่เล่าถึงผู้ชายคนหนึ่งซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตข้าราชการของกรมป่าไม้ ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่รับสินบน โดยผู้แต่งได้สร้างสีสันให้กับเรื่องโดยสร้างนางเอกที่แหวกกรอบจากนางเอกทั่วไปคือ เป็นคนไร้สาระ ก่อนข้างสนใจกับตัวเอง ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงมีความสวยอยู่ให้เป็นผู้ที่มีบทบาทขัดแย้งต่อพฤติกรรมที่ดีของพระเอก เป็นการส่งให้ตัวละครเอกฝ่ายชายมีความโดดเด่นชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เนื้อเรื่องย่อ

เจ้าหน้าที่ป่าไม้หนุ่มผู้หนึ่ง มีชื่อว่า สามภพ ซึ่งทำงานอยู่ในตำแหน่งหัวหน้าของหน่วยรักษาต้นน้ำลำธาร ที่จังหวัดเชียงราย เดินทางเข้ามาในกรุงเทพฯ เพื่อมาประชุมขออนุมัติเงินงบประมาณเพื่อใช้ในปีถัดไป และก็ได้มาพบกับหญิงสาวหน้าตาสะสวยคนหนึ่ง ชื่อว่า ปีทอง ในงานแต่งงานของ ชะตา ซึ่งเป็นน้องสาวของเพื่อนเขา เมื่อปีทองเห็นสามภพครั้งแรกก็รู้สึกถูกใจและหาทางตีสนิท จนกระทั่งสามารถตามติดสามภพกลับไปเชียงรายได้

ปีทองชวนชะตาผู้เป็นเพื่อนและเขตซึ่งเป็นสามีไปเชียงรายด้วยกัน โดยที่ ปีทองคิดว่า การไปครั้งนี้จะทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างปีทองและสามภพดียิ่งขึ้น แต่ก็ได้เป็นเช่นนั้นไม่ สามภพกลับมองเห็นธาตุแท้และความไม่มีหัวใจของปีทองมากยิ่งขึ้น จึงไม่เกิดความรักแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับรู้สึกสงสารที่ปีทองมีความเลือนลอย ไม่มีสาระ และคิดเป็นห่วงอนาคตของปีทองมากกว่า

ในตอนแรกๆนั้นสามภพรู้สึกว่ามีปีทองเป็นคนเอาแต่ใจ ไม่มีหัวใจ ย่อท้อและมักเปื้อนในเรื่องที่มีสาระ แต่เมื่อมาคิดอีกทีแล้วก็เข้าใจว่าไม่ใช่ความผิดของปีทอง หากเป็นความผิดของบุพการีที่อบรมเธอมาเช่นนั้น หลังจากที่ถูกไล่ออกจากเชียงรายแล้ว ปีทองก็ได้ทราบข่าวว่าพี่ชายของตน ปานทอง เสียชีวิต เหตุการณ์นี้ทำให้ปีทองได้รู้ว่าชายที่ตนหมายปองอยู่นั้นกับเพื่อนที่คิดว่าสนิทที่สุดไม่ได้สนใจ ใยดีกับหล่อนเท่าที่ควรนัก ทำให้ปีทองนึกน้อยใจเป็นอย่างมาก

หลังจากที่พี่ชายเสียชีวิตไปได้ไม่กี่วัน ปีทองก็เริ่มรู้สึกว่าตัวเองเหงาและ สับสน จึงต้องการหางานทำแต่ติดอยู่ที่ตัวเองเป็นคนที่มีความรู้น้อย ดังนั้นจึงหางานทำได้ยาก แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ชีวันซึ่งเป็นพี่ชายของชะตาก็ฝากงานโอเปอร์เรเตอร์ที่บริษัทของเขาให้กับปีทองจนได้

ในระยะหลังนี้สามภพก็ได้ลงมาทำธุรกิจที่กรุงเทพฯ และก็ได้ค้นพบกับชีวิตที่อบอุ่นครั้ง
 ดั่งนั้นจึงทำให้ปีทองมาคอยตามที่อยู่ตลอดเวลา แต่ตอนนี้นิสัยของปีทองเริ่มเปลี่ยนไป คือ
 เปลี่ยนจากคนที่เคยใช้ชีวิตอย่างสนุกสนานร่าเริง กลายเป็นผู้ที่ อมทุกข์และไม่ค่อยสดใส
 เหมือนแต่ก่อน นิสัยที่เปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดนี้ทำให้สามภพเริ่มมีจิตใจโน้มเอียงและเห็น
 ใจปีทองมากขึ้น

หลังจากที่ปีทองทำงานได้ไม่ถึงเดือน ชีวิตและปีทองก็ได้มีโอกาสขึ้นไปบนดอยที่
 เชียงรายอีกครั้งหนึ่ง ในครั้งนี้ปีทองได้เห็นการปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มแข็งของสามภพและ
 เป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ปีทองคิดได้ถึงความไม่แน่นอนของทุกสิ่งไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ที่สามภพ
 อดุสาล์ลงแรงปลูกเพียงเพื่อรอให้ถึงวันเจริญเติบโตได้อย่างแข็งแรง แต่แล้วก็มีอันจะต้อง
 วอดวายด้วยไฟซึ่งมนุษย์เป็นผู้ทำให้มันเกิดขึ้น อีกทั้งยังรวมไปถึงเรื่องความหวังทะนงใน
 ฐานะความร่ำรวยที่ได้มามิชอบและรูปโฉมงดงามของตน การขึ้นไปเชียงรายครั้งนี้ปีทองไม่
 เหลือความคิดเช่นนี้อีกต่อไปแล้ว

เมื่อปีทองกลับมาจากการเที่ยวเชียงรายในครั้งนั้น ปีทองก็ต้องได้รับข่าวร้ายอีกเป็น
 ครั้งที่สอง ปองทอง พี่ชายคนรองป่วยเป็นโรคโลหิตเมีย ต้องนอนรอความตายเท่านั้น จาก
 เหตุการณ์นี้ทำให้ปีทองเข้มแข็งและเป็นผู้ใหญ่ขึ้นมาก เนื่องจากคิดว่าตนเป็นเพียงผู้เดียว
 ที่จะต้องเข้มแข็งและเป็นหลักของครอบครัวให้ได้

อีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้สามภพกับปีทองรู้สึกเห็นใจซึ่งกันและกัน
 มากขึ้นคือ การถูกส่งย้ายด่วนให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในภาคอีสาน โดยที่ สามภพเองก็ไม่ทราบ
 ถึงเหตุผลของการย้าย ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจที่สามภพมีให้แก่ปีทองนั้น ไม่ได้เกินเลยไป
 กว่าความหวังดีของพี่ชายที่มีให้แก่น้องสาว โดยหวังว่าปีทองจะกลับตัวกลับใจเป็นคนที่ม
 คุณค่าต่อสังคมมากยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ แต่ปีทองกลับไม่เข้าใจและไม่เข้าใจถึงความรู้สึกที่
 แท้จริงของสามภพ โดยจะนึกน้อยใจอยู่ตลอดเวลาว่าสามภพนั้นไม่เคยสนใจใยดีหล่อน
 เพราะสามภพคอยสั่งสอนและว่ากล่าวในความไม่เข้าท่าของหล่อนอยู่ตลอดเวลา

ในที่สุดเรื่องก็จบลงตอนที่สามภพไปทำงานปลูกป่าอยู่ที่ภาคอีสานโดยมี ปีทอง เขียนจดหมายติดต่อกับสามภพอยู่เป็นระยะๆทำให้ผู้อ่านคิดต่อไปเองว่าเมื่อ ปีทองพัฒนาความรู้สึกดีขึ้นสามภพอาจจะใจอ่อนมองเห็นความดีของपीทองบ้าง

ลักษณะตัวละคร

ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่องนี้มีชื่อว่า สามภพ เป็นข้าราชการของกรมป่าไม้ มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าของหน่วยรักษาต้นน้ำลำธาร ประจำอยู่ที่จังหวัดเชียงราย มีรูปร่างสูงใหญ่ ผิวคล้ำ อายุประมาณ 30 ปี เป็นคนละเอียดอ่อน รักต้นไม้และสัตว์ป่า มีความสุขกับการทำงาน ดังนั้นจึงมีความคิดว่าตัวเองคงจะไม่มีเวลาให้กับครอบครัวจึงไม่คิดที่จะมองหาผู้หญิงมาเป็นคู่ครอง

สามภพถือหลักในการทำงานสามข้อด้วยกันคือ ข้อหนึ่ง สละชีวิตผาสุกส่วนตัวเอง ไม่นำประโยชน์ส่วนรวมมาเป็นของตน สาม รู้ว่าตรงไหนเป็นปัญหา ก็พยายามคลายปมแก้ปัญหานั้น และก็ยังเป็นคนที่ยอมรับสภาพของงานที่ทำและไม่ก้าวก่ายหน้าที่ที่ไม่ใช่ความรับผิดชอบของตนอีกด้วย โดยสามารถทำใจได้ถึงแม้ว่างานนั้นจะถูกขัดขวางและทำลายโดยฝ่ายตรงข้ามก็ตาม ดังข้อความในบทประพันธ์ที่ว่า

“มันก็เรื่องของเขานี้ไม่เกี่ยวกับเรา เรามีหน้าที่ปลูกเราก็ปลูก ก็ดูแลสิ่งที่เราปลูกไป ส่วนป่าอื่นที่มีคนจ้องหาทางโค่น เราก็ต้องปล่อยให้คนที่เขามีหน้าที่จับกุมตรวจตรากวาดล้างกันไป เราไม่เกี่ยว”

และข้อความที่ว่า

“ผมคิดว่า ผมเอาแค่การร่วมมือจากเขา...ร่วมมือที่จะช่วยให้เราปลูกป่าได้อย่างที่เราหวัง ส่วนการบ่อนทำลายอย่างอื่นผมยกให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายปราบ ถ้าเขาปราบได้ผมก็ดีใจ แต่ถ้าเขาปราบไม่ได้เพราะยังติดขัด

เรื่องการเมืองหรือผลประโยชน์ ผมก็เสียใจ แล้วก็ได้แต่ก้มหน้าก้มตาทำงานของผมต่อไป”

ส่วนความรู้สึกที่สามภพมีให้กับนางเอกของเรื่องคือปีทองนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นความรักและเอ็นดูอย่างพี่ที่มีให้กับน้องและพร้อมที่จะขัดเกลาให้ปีทองมีความคิดและประพฤติตัวในทางที่ถูกต้องเสมอ ดังข้อความต่อไปนี้

“เพราะอย่างน้อยๆสามภพก็ไม่ใช้คนใจดำอะไรนักหนา แม้เขาไม่เคยคิดที่จะชอบผู้หญิงลักษณะนี้ก็ตาม แต่เมื่อเข้ามาใกล้ก็อดใจไม่ได้เห็นว่าแท้จริงแล้วหล่อ่นก็คือเด็กธรรมดาคนหนึ่งซึ่งอาจจะมียศคนคิดผิดๆได้ หากเขาก็คิดว่านี่ไม่ใช่ความผิดของหล่อ่นเลยแม้แต่น้อย”

ส่วนตัวละครเอกที่ถือได้ว่าเป็นนางเอกของเรื่องนี้ก็คือ ปีทอง (เป็นลูกสาวของป่าไม้เขตชื่อ นายประจัน) เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูงมาก หน้าตาผิวพรรณสวย ไม่ค่อยสงวนกิริยาและความรู้สึก อยากรู้หรืออยากได้ก็ต้องได้ทันที เขาแต่ใจตัวเอง สามารถพูดโพล่งในสิ่งที่ไม่ควรพูดได้ทันทีโดยไม่อ้อมค้อม ใจเร็ว เชื้อมั่นในรูปสมบัติของตัวเอง ทะนงในทรัพย์สมบัติซึ่งคนคิดว่าเป็นฐานรองรับอันสำคัญของมนุษย์ยิ่งกว่าสิ่งอื่นใดในโลก

ในนวนิยายเรื่องนี้ผู้แต่งได้สร้างให้ปีทองเป็นตัวแทนของคนไร้สาระไม่รู้จักหาความรู้ใส่ตน และเป็นคนไร้ค่าในสังคม ซึ่งจะต่างกับสามภพที่เป็นตัวพระเอกอย่างสิ้นเชิง ดังในบทประพันธ์ที่กล่าวถึงชีวิตประจำวันของปีทองในตอนหนึ่งว่า

“เข่าขึ้นก็มีหน้าที่เลือกเสื้อผ้าสวยๆสวมใส่ไปทำงาน เย็นลงก็นึกแต่ว่าจะไปแวะเวียนที่ไหนดี เพราะกลับถึงบ้านแต่วันนั้นก็แข็ง ครั้นเสาร์อาทิตย์ก็มีแต่กำหนดการนัดหมาย หาของกินดูภาพยนตร์บ้างไปชายทะเล ใกล้เคียงบ้าง หรือไม่ก็แวะไปเลือกแบบเสื้อจากแค็ตตาล็อกกรุ๊ปล่างที่ร้านตัดเสื้อ

ประจำตัว นอกเหนือไปจากชื่อเสียงสำเร็จรูปแบบต่างๆที่แขวนขายเกร่ออยู่ตามร้านหรรษาซึ่งขึ้นชื่อลือชาว่าเป็นดีไซเนอร์ เรื่องพุดคุยระหว่างเพื่อนฝูงก็มีแต่เรื่องที่ชวนให้จิตใจรื่นรมย์ เป็นต้นว่า เรื่องคนนั้นรักคนนี้ ผละไปจากคนโน้น คนนี้เปิดร้านที่นั่น คนนั้นเปิดบาร์ที่โน้น คนนั้นเจ๊งจากที่นี้ไปเข้าหุ้กับอีกคน เรื่องทำนองนี้สนุกสำหรับปีทอง หล่อนไม่ชอบคุยเรื่องที่เป็นปัญหาแม้แต่ปัญหาระดับชาวบ้านอย่างเช่นน้ำตาทรายขึ้นราคาหรือขาดตลาด”

นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้สร้างตัวละครขึ้นมาอีกตัวหนึ่ง ซึ่งจะมิบทบาทในการเปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้ทราบถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลที่มีลักษณะนิสัยต่างกันอย่างสิ้นเชิงตัวละครตัวนี้มีชื่อว่า ชะตา เป็นน้องของซิวันและเป็นเพื่อนเรียนมาด้วยกันกับปีทอง ผู้แต่งได้สร้างตัวละครตัวนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวเปรียบเทียบให้ผู้อ่านได้เห็นความแตกต่างระหว่างผู้หญิงสองคน โดยที่ตัวละครตัวนี้จะมិនิสัยต่างกับปีทองซึ่งเป็นนางเอกของเรื่องราวฟ้ากับดินคือ

“หล่อนเป็นผู้หญิงคนละชนิดกับปีทอง คือมักสนใจในปัญหาต่างๆรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เป็นเสมือนหนึ่งปลวกซึ่งจะกัดกินเนื้อไม้ให้ผุร่อนหักโค่นลงไปได้ในอนาคต หล่อนห่วงใยเรื่องคอร์ปชั่นซึ่งแพร่กรงเล็บออกไปทุกทิศทุกทางและยังไม่มีวิ้วว่าจะปราบได้

ห่วงการโค่นป่าไม้ทุกภาค ห่วงปัญหาเศรษฐกิจซึ่งกำลังทรุดโทรมหนัก ห่วงไปเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ผิดกับปีทองซึ่งไม่คิดอะไรนอกจากกินเที่ยว แต่งตัว ใช้เงินและไม่ปรารถนาจะแตกฉานในเรื่องใด”

นอกจากตัวละครเด่นๆที่เป็นผู้หญิงอย่างปีทองซึ่งเป็นตัวแทนของความรู้สึกระและ ความฟุ้งเฟ้อกับผู้หญิงอย่างชะตาซึ่งเป็นตัวแทนของความมีสาระและรู้จักขบคิดปัญหาต่างๆแล้ว ผู้แต่งยังได้สร้างตัวละครขึ้นมาอีกตัวหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนของความลึกถ้ำและความซำ

ร้ายที่แอบแฝงอยู่ในคราบของคนที่มีมองจากภายนอกแล้วดูดี ตัวละครตัวนี้ชื่อว่า ใจใส ซึ่งเป็นหญิงที่ลึกลับไม่ค่อยพูดจา ยิ้มยาก ใจแข็ง ทำงานทำทาบกับสิ่งผิดกฎหมายอันได้แก่ การค้าไม้เถื่อน ลักลอบขนยาเสพติดได้อย่างไม่สะทกสะท้าน กล้าเสี่ยงภัยอันตรายและเอาตัวเข้าแลกเพื่อคอบโกยผลประโยชน์ในทุกๆ สิ่งที่จะได้มาเป็นของตัวเอง

ตัวละครตัวนี้เป็นตัวแทนของความลึกลับ ปดบัง ซ่อนเร้นความรู้สึกอันชั่วร้ายไม่ให้ใครได้ล่วงรู้ ซึ่งทำให้ตัวละครตัวนี้ถูกนำมาเปรียบเทียบกับปีทองอยู่เสมอๆ ในเรื่องของ การเลือกคบคน โดยที่สามภพได้ให้ข้อสังเกตเอาไว้ว่า ถึงแม้ว่าปีทองจะเป็นคนที่แสดงอารมณ์ออกมาภายนอกอย่างเต็มที่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามก็ยังน่าคบมากกว่าผู้หญิงอย่างใจใสที่มักไม่แสดงอารมณ์ที่แท้จริงออกมาและเป็นผู้ที่ซ่อนเงี้ยวไว้ภายใน ซึ่งน่ากลัวกว่าปีทองมากนัก ดังในบทประพันธ์ที่ว่า

“ยามหล่อนพูดยืดยาว มีคนเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่เคยได้ยินน้ำเสียง
ที่เคยห้วนสั้น มีแต่กระแเสยาะเย้ยถากถาง ทั้งเล่ห์เหลี่ยมเลศนัยสารพัด ดู
ไม่ออกเลยว่าประโยชน์จะหลุดจากริมฝีปากที่เคยปิดสนิท พูดยาก ยิ้ม
ยาก อย่างดีก็มีแค่แววยิ้มในหน่วยตาบเดียว”

จุดประสงค์ของผู้แต่งและข้อคิดที่ได้

กฤษณา อโศกสิน ได้กล่าวไว้ในคำนำเกี่ยวกับแนวคิดหลักของเรื่องนี้ว่า ผู้เขียนต้องการเพียงแต่สื่อสารความรู้สึกห่วงใยป่าไม้ของประเทศและให้เห็นคุณค่าของป่าไม้ ลึกลงไปกว่านั้นก็คือ ต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่า ซึ่งในบางตอนของบทประพันธ์ก็ได้เขียนแสดงความรู้สึกห่วงใย โดยผ่านการบรรยายให้เห็นถึงลักษณะภูมิประเทศดังนี้

“เขาพาผ่านสันเขามายืนริมเขาริมเขาชี้ให้ดูหมู่ไม้ที่งอกงามสูงบ้างต่ำบ้าง
ลึกลงไปในหุบเหวซึ่งเหมือนอ่างใหญ่หึมา แสงแดดที่เหมือนทองคำ
ธรรมชาติดูปลอดอยู่ดูสถาน และเห็นคอยที่ลดหลั่นลงไปเป็นช่วงๆ เห็น

หมู่บ้านกระห่อมน้อยสองสามกระห่อม แต่สีสันของที่โล่งว่างบางตอน ก็ยังอยู่เป็นสีสันของคืนที่เห็นแล้วทรมานใจอย่างยิ่ง เมื่อหวนรำลึกนึกถึง ครั้งทำสิบลูกสิบปีก่อนเมื่อสีดินแดงเหล่านี้ไม่เคยมีโอกาสหยุดขึ้นในสายตา เพราะถูกป่าที่บปกคลุมอย่างหนาแน่น”

ส่วนข้อคิดที่เด่นรองลงมาจากเรื่องของความรู้สึกเป็นห่วงเป็นใยไปไม้ก็คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งถ้าข้าราชการไม่ว่าหัวหน้าหรือลูกน้องเป็นผู้ที่มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่องานของเขาแล้วนั้นก็ทำให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายได้อย่างง่ายดายและสะดวกราบรื่น ดังตัวอย่างบทประพันธ์จากเรื่อง ดังนี้

“เขาปกครองคนอย่างเพื่อนอย่างญาติ คือถ้อยทีถ้อยคอยกัน รับฟังความคิดอ่านของกันและกัน ยามสนุกก็สรวลเสเฮฮาเที่ยวเตร่ร่วมกัน แต่ยามทำงานต้องทำจริง จะเกรงบิดพลิ้วมิได้ สามภพประกาศไว้อย่างจริงจังว่า ถ้าคุณอยู่กับผมคุณต้องทำงาน เรื่องการขึ้นเงินเดือนผมจะเสนออย่างเป็นธรรมที่สุดกับทุกคนที่ทำงาน ผมชอบคนประจบเหมือนกัน แต่ต้องประจบด้วยการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต”

ข้อคิดอีกประการหนึ่งซึ่งดูเหมือนว่าจะแทรกอยู่ในทุกบททุกตอนของเรื่องเลขที่เดียว ข้อคิดนี้คือ ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน มีเกิดก็มีดับ ไม่มีสิ่งใดที่อยู่ยืนยงค้ำฟ้า ดังเช่นในเรื่องของต้นไม้ที่สามภพปลูกซึ่งกำลังขึ้นอยู่อย่างสวยงาม แต่ก็มาถูกเผาและโค่นโดยผู้ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น หรือจะเป็นเรื่องที่พี่ชายของปีทองทั้งสองคนคือ ปานทองและปองทอง ทั้งสองนั้นกำลังเป็นคนหนุ่ม มีหน้าที่การงานที่กำลังรุ่งโรจน์แต่ก็จำต้องมีอันเป็นไป โดยปานทองนั้นต้องเสียชีวิตด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ ส่วนปองทองก็ต้องมานอนรอความตายเนื่องจากป่วยเป็นโรคลิวติเมียที่ไม่มีทางรักษาให้หายขาดได้ และสุดท้ายคนดีที่ซื่อสัตย์สุจริตอย่างสามภพก็หนีไม่พ้นหลักของความไม่แน่นอนนี้ด้วยเช่นกัน

คือ ถูกคำสั่งให้ย้ายอย่าง “สายฟ้าแลบ” โดยให้ไปอยู่ที่ภาคอีสาน โดยที่ตัวเขาเองก็ยังไม่รู้ถึงสาเหตุที่ย้ายไปเหมือนกัน

นอกจากนี้ยังมีข้อคิดรองที่ผู้เขียนพยายามเสนอให้ผู้อ่านได้ทราบอีกดังนี้คือ

- ความรักฉันทน์พี่น้องที่คอยห่วงใยดูแลเด็กเดือนสี่สอนนั้น ย่อมมั่นคงและมีค่ากว่าความรักใคร่ที่หนุ่มสาวมิให้แก่กันมากนัก ดังจะเห็นได้จากการที่สามภพนั้นพยายามกล่อมเกลาคิดใจของปีทองอยู่เสมอทุกครั้งที่พบกัน และเมื่อถึงคราวที่ต้องอยู่ในสถานการณ์ที่สามภพมีโอกาสสวนลามปีทองได้ เขาก็ไม่ได้ทำเช่นนั้น แต่เขากลับคิดเป็นห่วงเป็นใยเธอ และพยายามสั่งสอนให้เธอคิดถึงสิ่งอื่นๆ ที่มีสาระมากกว่าเรื่องความสวยงาม

- นิสัยใจคอและพฤติกรรมของมนุษย์นั้นสามารถฝึกฝนได้ถ้าเริ่มต้นทำตั้งแต่ยังเด็ก เพราะถ้าเริ่มเมื่อมีอายุมากขึ้นแล้วก็อาจจะฝึกฝนยากหรือสายจนเกินแก้ไขก็ได้ ในเรื่องนี้ตอนแรกปีทองจะมีความรู้สึกและพฤติกรรมที่ต่อต้านและไม่รับฟังคำสั่งสอนของสามภพอยู่ตลอดเวลา แต่ในที่สุดความหวังดีที่สามภพมิให้แก่ปีทองก็เป็นแรงผลักดันให้สามภพสามารถกล่อมเกลาคิดใจอันแข็งกระด้างของเธอทีละเล็กทีละน้อยจนในที่สุดก็ยอมรับฟังคำสั่งสอนจากเขาได้โดยไม่รู้สึกรู้สียงเรื่องราวที่เขานำมาสอนอีกต่อไปแล้ว เนื่องด้วยปีทองเข้าใจว่าเขามิได้เสแสร้งเป็นคนดี หากเขาเป็นอย่างนั้นโดยเนื้อแท้ของเขาเอง เขาถูกอบรมมาให้ซื่อตรงทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น เขาปฏิบัติตนเช่นนั้นจนเป็นปกตินิสัย เพราะฉะนั้นจะไม่มีสิ่งใดสามารถเปลี่ยนเขาให้เป็นอื่นได้เลย

นอกจากความคิดต่างๆ มากมายที่ได้จากเรื่องนี้แล้ว กฤษณาก็ยังสอดแทรกความรู้สึกรู้สึกที่มีต่อปัญหาสังคมต่างๆ ได้แก่ ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า ปัญหาโสเภณีและปัญหา ยาเสพติดและยังได้เสียดสีระบบข้าราชการที่มีการรับสินบนและถูกรอบคลุมโดยอิทธิพลของกลุ่มค้ายาเสพติดอีกด้วย และแม้แต่ปัญหาในเรื่องของการใช้ภาษาที่ดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยๆ กฤษณาก็ยังกล่าวถึงเช่นกัน ดังนี้

“บางคนแค่คำว่าภาษาอังกฤษ แค่นี้พูดไม่ได้ ภาษาอังกฤษอยู่จนจบมหาวิทยาลัย อย่างเช่นคำว่าจักรีแห่งละตูกน้องบางคนของผมยังออกเสียงอยู่ ได้ว่าวันจ๊กก็ บ้าหรือเปล่าก็ไม่รู้”

และที่จะลืมเสียไม่ได้ก็คือความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับต้นไม้ ซึ่งจะสอดแทรกเข้ามาในบทสนทนาของตัวละครอยู่เสมอๆ เช่น

“ข้อทั้งนั้น เห็นไหมตา” เขาชี้ให้ดูไม้ยืนต้นซึ่งผุดขึ้นดาดดาช เป็นไม้ขนาดใหญ่แต่ที่เขาชี้ให้ดูยังมีขนาดปานกลาง ใบคล้ายใบโพธิ์ ได้ ท้องใบมีขนยิบๆ สูงตรงขึ้นไปในอากาศ แผ่กิ่งก้านออกข้างๆ เพียงพอให้ร่มเงา เสียง่าย มีประโยชน์ใช้ทำพื้น ทำฝาบ้านหรือจะเอาไปกลึงทำอะไรก็ได้ ทำเครื่องเรือนก็ได้ เครื่องใช้ในการกลกรรมก็ได้

ฉาก

ผู้แต่งจะใช้ฉากที่สมจริงและมักจะเป็นฉากของธรรมชาติบนคอยในจังหวัดเชียงราย เสียส่วนใหญ่ เช่น

“เขาพาหล่อนเดินลงไปตามตลาดซึ่งเป็นดินตูกรังสีแดงสด ท้องฟ้าขาวเป็นละอองละอไอไม่สร้างชา หกนาฬิกาเศษยังดูมืดครึ้ม เหมือนยังไม่อรุณ ภูเขาเบื้องหน้าเป็นบางส่วนแลเห็นสีเขียวข้มทะมึน โผล่จากหมอกควันออกมาใดๆ เหมือนมีม่านขาวบางเบาห่อหุ้ม”

และฉากที่พรรณนาให้เห็นได้อย่างชัดเจน คือ

“สายหมอกขาวที่ปิดคลุมแนวไม้โปร่งเหมือนเอาผ้าป่าชุ่มน้ำ ห่อหุ้มพืชพันธุ์เขียวขจีจนแลเห็นสีสนสดชื่นเหล่านั้นเพียงรำไรก็ค่อยๆ ชัดเจนขึ้นแม้มองจากที่ไกลด้วยตาเปล่าสายฝนที่เคยพรปรายบางวันหนัก

หนานงเหมือนฟ้าพิโรธ บางวันแม้จะซู่ซ่าลงมาเป็นสายบางเล็กเหมือนเส้นเงินที่ทิ้งดิ่งลงจากฟ้าอย่างอ่อนโยนนุ่มนวลหากทำให้ถนนลื่น ดินทรายบางตอนอุ่มน้ำเพราะไม่ได้ตกคายฉวยหากพรมร่างอยู่อย่างนั้นเป็นวันเป็นคืนก็หยุดสนิทปล่อยให้แดดอุ่นมีโอกาสดาดส่องลงมาอบไล่อู้อู่ตรงนั้นตรงนี้... ดูช่วยกางแขนออกโอบกอดถ่ายเทความร้อนเพื่อคลี่คลายความเย็นหนาวให้แก่สรรพสิ่ง”

กลวิธีในการแต่ง

ผู้แต่งได้ใช้การดำเนินเรื่องไปตามลำดับคือดำเนินเรื่องไปเรื่อยๆตามระยะเวลาที่เกิดขึ้น โดยผู้เขียนใช้การบรรยายความรู้สึกของตัวละครเพื่อเปิดและปิดเรื่อง

ประการแรกนั้นกฤษณาได้พยายามที่จะมุ่งชี้ให้เห็นถึงชีวิตในด้านความดีงามให้ผู้อ่านได้รับรู้ในขณะที่งานเขียนมากมายในสมัยนี้จะมุ่งชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปในด้านลบของสังคม เช่น ความเสื่อมโทรมและพฤติกรรมอันเลวร้ายต่างๆของมนุษย์ ดังนั้นกฤษณาจึงจำลองชีวิตของสามภพซึ่งเป็นข้าราชการของกรมป่าไม้ผู้มีอุดมคติและอุดมการณ์สูงส่งในขณะเดียวกันก็ได้นำเอาชีวิตของคนอื่นๆมาเป็นภาพเปรียบเทียบเพื่อส่งภาพของสามภพให้เด่นชัดขึ้นมา

ประการที่สอง ด้านความสมจริง เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่มีความสามารถอย่างยิ่งในการสร้างบุคลิกลักษณะตัวละคร โดยสามารถเขียนให้ตัวละครเหล่านี้แสดงบทบาทต่างๆด้วยคำพูดที่เป็นธรรมชาติได้อย่างง่ายดาย ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกว่าตัวละครทุกตัวเดินอยู่ในชีวิตจริง บนถนน ในที่ทำงาน บนรถไฟ และผู้อ่านรู้จักตัวละครเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวละครที่เป็นตัวเอกฝ่ายหญิงคือปีทอง กฤษณาได้สร้างภาพลักษณ์ของนางเอกที่ต่างไปจากเดิมๆที่นางเอกที่อยู่ในสภาพที่สมควรแก่การชื่นชมตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นความสวยหรือความฉลาด กฤษณาสร้างปีทองให้เป็นนางเอกที่แม้จะยังสาวอยู่แต่คิดจะเป็นคนไร้สาระ ก่อนข้างโง่และดูเหมือนว่าผู้หญิง

สวยแต่ใจ รำรวยและมีชีวิตไร้สาระน่ารังเกียจเช่นปีทองนี้จะมีอยู่กี่เดือนในตลาดในกรุงเทพฯ ซึ่งจะไม่มียกเขียนคนไหนกล้ายกเธอขึ้นมาเป็นนางเอก แต่กฤษณากล้าและด้วยความชาญฉลาด กฤษณาจึงได้ใช้พฤติกรรมไร้สาระของนางเอกนี้เป็นบทขัดแย้งที่ส่งให้เห็นพฤติกรรมดีซึ่งเป็นแบบอย่างของตัวเองละครเอกฝ่ายชายชัดเจนมากยิ่งขึ้น และยังให้ฝ่ายชายเป็นผู้ที่นางเอกทอดสะพานตามตืออย่างน่ารำคาญตลอดเวลา แต่พระเอกกลับไม่ฉวยโอกาสหากช่วยกล่อมเกลตาและอาศัยความรักและความศรัทธาที่ฝ่ายหญิงมีอยู่ช่วยพัฒนาจิตสำนึกของเธอจนมาถึงจุดที่ดีงามมากกว่าที่เธอเป็นอยู่มากมายก็ยิ่งเสริมให้ความน่าเป็นแบบอย่างของสามภพเด่นชัดขึ้นไปอีก ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้ปีทองมีความคิดที่จะพัฒนานิสัยให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังคำสัญญาของปีทองที่ให้แก่สามภพว่า

“ขอบคุณค่ะที่สาม ขอบคุณจริงๆ ปีบอกแล้วว่าปีทราบดีว่าที่สามหวังดีกับปีมาก ปีคงจะดีขึ้นแน่ๆ ถ้าที่สามมากรุงเทพฯ คราวหน้าปีจะทำให้ที่สามเห็นว่าปีดีขึ้น ไม่ถึงยี่สิบห้าเปอร์เซ็นต์ก็สิบเปอร์เซ็นต์ สรุปก็คือยังไงก็ต้องดีกว่าที่ที่สามเห็นปีวันนี้”

เนื่องจากว่ากฤษณานั้นเป็นนักเขียนที่ถนัดในเรื่องของการให้รายละเอียดตัวละครไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์หรือพฤติกรรม ดังนั้นจึงทำให้นวนิยายของกฤษณาไม่ค่อยมีความน่าสนใจในด้านการวางโครงเรื่อง ความตื่นเต้นในเรื่องต่างๆ จึงไม่ค่อยมีมากนัก หากแต่จะบรรยายการกระทำของตัวละครหรือพรรณนาความรู้สึกนึกคิดของตัวละครให้ซึมซาบเข้าไปในใจของผู้อ่านทีละน้อย กว่าผู้อ่านจะรู้ตัวก็พบว่ารักและติดใจสามภพหรือเป็อรำคาญและเวทนาปีทองเข้าไปแล้วเต็มที วิธีการเช่นนี้หาใครทำเช่นกฤษณาได้ยากยิ่งนัก

ประการที่สาม ด้านการใช้ภาษา กฤษณาได้ชื่อว่าเป็นนักเขียนที่มีความพิถีพิถันในเรื่องของการใช้ภาษาเป็นอย่างมาก การบรรยายหรือพรรณนาในบทตอนต่างๆ ล้วนทำได้เหมาะสมอย่างยิ่ง ดังตัวอย่างของบทประพันธ์ดังต่อไปนี้ซึ่งเป็นการพรรณนาให้เห็นภาพ

“ภูเขาลูกยาวทอดตัวเหยียดเป็นแนวอยู่เบื้องหน้าเหมือนหญิงสาวนอนหงายดูท้องฟ้าทรงอกของนางพุ่งชัน ผมสยายไปข้างหลัง ดวงอาทิตย์สาดแสงสีชมพูก่อมทองได้ระเรื่ออยู่ตรงช่วงคอคอดก๊อบอก นางนอนดูฟ้าทั้งทิวาและราตรีอยู่ในท่านี้ชั่วกัปชั่วกัลป์มาแล้วและจะนอนอยู่ต่อไปชั่วนิรันดร หากเรือนร่างของนางตั้งแต่หัวจรดปลายเท้าซึ่งเคยเป็นที่ข่มขู่มของมวลหมู่พฤษย์ไพรอันใหญ่กว้างและอึดทึบด้วยความข่มขู่มจำ โอบอ้อมไว้เหมือนคลังเก็บสมบัติแผ่นดินมีราคะมหาศาล ค่อยๆไปรุ่งบางลงไปทุกวันวารที่ผ่านผัน มองแต่ไกลเหมือนสีเขียวอันทึบแน่นนำปลื้มเปรม แต่พอรถไต่ค่อยขึ้นไปสูงสุดจนถึงยอดดอกของนางแล้วปรายตาลงมา สิ่งที่น่าตกตะลึงคือ สีสนิมเหล็กของดินคอยสลัดกับหมู่ไม้โปร่งไม้ไข่ป่าที่ทึบเหมือนที่ตาเห็นเมื่อรถแล่นอยู่เบื้องล่าง”

นอกจากนี้ยังมีการใช้ภาษาพูดที่เหมาะสมกับการสนทนาระหว่างเพื่อน เช่น การใช้ภาษาพูดระหว่างสามภพกับชีวิตัน

“มันไม่มีเรื่องอื่นหรือเอ็งเอ๊ย นอกจากผิดเส้น เพราะไอ้เรื่องผิดเส้นนี่ คำสั่งย้ายด่วนมันมีมาชะนักต่อนักแล้ว ก็เอ็งอยากเลือกรับราชการเมืองไทยนี้หว่า มันก็งั้นแหละ ไอ้การปูนบำเหน็จหรือแป๊กใครนะมันเกิดจากอารมณ์คนๆเดียวหรือสองสามคนเท่านั้นเอง ชีวิตรู้สึกโกรธเกรี้ยวขึ้นมาทันควัน สงสารเพื่อนเหลือประมาณ โธ่เอ๊ย ไอ้ทุยเอ๊ย คนคืออย่างเอ็งนี่นะนะ ผู้คนเขาชวนกันแปลดอกแปลใจจนอยากเอาเข้าพิพิธภัณฑที่นั่นแหละ ไม่ได้มีกฎเกณฑ์อะไรเลย”

กฤษณา ยังใช้กลวิธีการเปรียบเทียบได้อย่างสมจริงและชัดเจน โดยผ่านบทสนทนาของตัวละครอีกด้วย เช่น

“ดอกไม้อายุสั้นแต่คนอายุยืนกว่ามากและมีประโยชน์กว่ามาก ไม่ใช่แค่บานแค่วันเดียวอะไรอย่างคุณรักษ์ว่านะคะ ตอนดูมเสียอีกไม่มีคุณภาพอะไร นอกจากเนื้อหนังเต่งตึงนิดหน่อย ประสบการณ์ก็ไม่มี ความรู้หรือก็ไม่แน่น ไม่มีน้ำหนักสักเท่าไร พอถึงวัยบานนี่ซิคะถึงจะเริ่มแก่เริ่มโรย แต่ในด้านเนื้อหากลับหอมหวานคงทนขึ้น ผิดกับดอกไม้ดอกคะ”

และเปรียบเทียบลักษณะนิสัยของปีทองกับเครื่องปั้นดินเผาได้อย่างกลมกลืนและเป็นจริง ดังนี้

“แม้ลักษณะของหญิงสาวตรงหน้าจะทำให้เขาไม่เคยคิดจะพูดเรื่องชนิดนี้กับหล่อน แต่คิดอีกทีเขาก็นึกในด้านดีที่ว่าไม่ใช่ความผิดของหล่อนที่เกิดขึ้นมาเป็นคนรักสบาย ฉาบฉวย คิดแต่เรื่องรื่นรมย์และบันเทิงเช่นนี้ หากเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้หล่อหลอมหล่อนจนกลายเป็นเครื่องปั้นดินเผาฝีมือเดว และเผาด้วยความร้อนที่ไม่ได้มาตรฐาน เมื่อนำออกจากเตาก็เลยถูกกลายเป็นเนื้อเครื่องปั้นดินเผาที่สุกบ้างดิบบ้าง ส่งขายไม่ได้หรือแม้แต่จะเก็บไว้ใช้ในบ้านก็ยังคงจะกระอักกระอ่วนใจ”

ประการที่สี่ มีการสอดแทรกกลวิธีการเขียนที่น่าสนใจคือ ปล่อยให้ผู้อ่านได้คิดต่อเอง เช่น ตอนที่สุดท้อสุดสามภพว่าเป็นคนที่ไม่มีความประสพการณ์เกี่ยวกับชีวิตที่ศิวิไลซ์ โดยบอกสามภพว่า

“คุณนะไม่ใช่แบบที่เขาวัวเส้นผมบังภูเขาหรอกนะคะ...แต่เป็นแบบภูเขาบังเส้นผม”

แต่ผู้แต่งก็ไม่ได้อธิบายต่อไปว่าประโยคที่ว่าภูเขาบังเส้นผมหมายความว่าอย่างไร โดยปล่อยให้ผู้อ่านคิดเอาเอง

ดังนั้นหากพิจารณา**บุษบกใบไม้**ในฐานะนวนิยายเล่มหนึ่งก็นับว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่าอ่านอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ดีก็ยังมีข้อสังเกตเล็กๆน้อยๆอยู่บ้าง เมื่อภรรยาให้ป๋องเป็นคนใจคำว่า**บุษบกใบไม้**แทนผู้เขียนต่างๆที่ป๋องเป็นคนที่ไม่ได้มีความคิดอะไรลึกซึ้ง ไม่สนใจชนบทหรือป่าไม้มาก่อนและไม่ได้แสดงให้เห็นว่าเธอเป็นคนมีความสามารถในการใช้ภาษาจนสามารถรู้จักคำว่า**บุษบก**ซึ่งจะหาคนทั่วไปรู้จักได้ยากเต็มที

ความจริงแล้วการพยายามทำให้ผู้อ่านเข้าใจชื่อเรื่องที่ตั้งขึ้นนี้ น่าจะเป็นการอธิบายของผู้เขียนเองที่จะสอดแทรกไว้ในตอนใดตอนหนึ่ง โดยมีใจคำพูดของตัวละครเพราะหากไม่ใช่กวีหรือนักเขียนผู้มีความคิดละเอียดลึกซึ้งแล้วยากที่จะหาคนทั่วไปหรือข้าราชการกรมป่าไม้สักคนเข้าใจคำนี้ หรือสามารถนำคำนี้มาใช้ทั่วไป

บุษบกใบไม้จึงเหมาะสำหรับการอ่านเพื่อความเพลิดเพลินโดยมีการแฝงความคิดในเรื่องของการรักป่าเข้ามาอย่างแยบยล และหากจะพิจารณาดูถึงจุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ว่าเพื่อสื่อสารความรู้สึกห่วงใยป่าไม้ของประเทศนั้น ก็นับว่าผู้เขียนทำได้ตรงตามเป้าหมาย แต่ที่วลีลงไปก็คือต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่านั้นยังไม่อาจพิจารณาได้ เนื่องจากว่า**บุษบกใบไม้**จะชวนให้ผู้อ่านรู้สึกห่วงใยและผูกพันกับข้าราชการดีๆอย่างสามภพ แต่ยังไม่อาจปลุกเร้าความรู้สึกต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่าให้เกิดขึ้นมาในใจ เพราะไม่มีตอนใดที่กระตุ้นจิตใจของผู้อ่านได้มากพอ

แต่ในยุคสมัยที่คนเขียนหนังสือเขียนแต่เรื่องราวบนถนน โลภภัยหรือเรื่องผีสาง พิศดารกันอย่างมากมายนั้น **บุษบกใบไม้**จัดได้ว่าเป็นเล่มหนึ่งที่พยายามชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญซึ่งคนส่วนใหญ่อาจจะลืมๆกันไปบ้าง และการที่**บุษบกใบไม้**ได้มีโอกาสในการสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้นจึงเป็นเรื่องที่น่าภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง.

บรรณานุกรม

ภรรยา อโศกสิน. **บุษบกใบไม้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สายคำ, 2529.

สุดแต่ใจจะไขว่คว้า: ปรารถนาและลมดวง

สุดแต่ใจจะไขว่คว้า เป็นเรื่องที่แต่งโดยโบตัน ซึ่งเป็นนามปากกาของ สุภา สิริสิงห์ โบตันได้แต่งเรื่องนี้ขึ้นในปี พ.ศ. 2528 โดยตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารขวัญเรือน

เรื่องนี้เป็นเรื่องของ พรรณพงศ์และพัฒนะ สองตัวละครเด่นที่มีลักษณะการกระทำที่แตกต่างกัน ตัวละครตัวหนึ่งดีและอีกตัวหนึ่งเลว และในตอนจบตัวละครที่ดีก็ได้รับผลดีจากการกระทำนั้น ในขณะที่เดียวกันตัวละครที่เลวก็ได้รับผลเลวจากการกระทำของตน เช่นเดียวกัน

โบตันเขียนเสนอเรื่องราวของครอบครัวที่มีฐานะปานกลางพอมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ครอบครัวประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และลูกๆ 5 คน คนโตเป็นหญิงชื่อพุดจิบ ตามคนต่อมาเป็นชายคือ พรรณพงศ์ พัฒนะ และพรพุฒิ ส่วนคนสุดท้ายเป็นหญิงชื่อว่า พิณมรณีย์ เด็กทั้ง 5 คนนี้มีอายุไล่เลี่ยกันแก่กว่ากันเพียงปีเดียวเท่านั้น พุดจิบเป็นพี่สาวที่เป็นแม่บ้านแม่เรือน รักน้องและดูแลเอาใจใส่น้องๆ เป็นอย่างดี พรรณพงศ์เป็นลูกชายคนต่อมา เรียนเก่งแต่นิสัยไม่ค่อยดี ไม่ประมาณตน มีความทะเยอทะยานสูงไม่สนใจว่าใครจะเป็นอย่างไร จึงทำให้พี่น้องไม่รักแต่เป็นความหวังของพ่อ พัฒนาลูกชายคนที่สาม เรียนไม่เก่งแต่มีความมานะพยายาม ชอบประดิษฐ์สิ่งของ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ รักพี่น้อง มีความโอบอ้อมอารี พี่น้องก็รักเขาโดยเฉพาะพิณมรณีย์น้องสาวคนสุดท้ายที่เขาสนิทด้วยมากที่สุด พรพุฒิเป็นเด็กช่างฝัน ใฝ่ฝันไม่ชอบยุ่งกับใครและไม่ค่อยมีบทบาทในเรื่อง พิณมรณีย์เป็นน้องสาวคนสุดท้ายท้อ เป็นคนโอบอ้อมอารี รักและเคารพพัฒนะมาก

เด็กทั้งห้าเติบโตขึ้นมาพร้อมๆ กัน เมื่อลูกๆ โตขึ้นพ่อแม่ก็เริ่มส่งลูกๆ เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ พรรณพงศ์เข้าโรงเรียนสวนกุหลาบได้ ทำให้พรรณพงศ์และพุดจิบเข้ามากรุงเทพฯ พ่อแม่ได้ซื้อห้องแถวใกล้ๆ โรงเรียนให้อยู่กัน พุดจิบไปเรียนตัดเย็บเสื้อผ้าและพอจบก็ได้รับจ้างตัดเสื้ออยู่กับบ้าน พรรณพงศ์เมื่อจบจากโรงเรียนสวนกุหลาบแล้วก็สามารถสอบเข้าคณะรัฐศาสตร์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้ ทำให้พ่อภูมิใจและดีใจมาก

พัฒนา ไม่ได้เข้ามากรุงเทพฯ เหมือนพี่น้องคนอื่นๆ แต่ได้ฝึกงานกับช่างตี เมื่อมีความชำนาญมากพอ ก็ได้ออกมาตั้งร้าน “พัฒนาการช่าง” เป็นของตนเอง พุดจิบเป็นคนส่งเสียให้พรุฒิเรียน เขาได้เข้าเรียนที่โรงเรียนช่างศิลป์และพัฒนาเป็นคนส่งเสียให้พัฒนีย์เรียน พัฒนีย์ได้เข้าเรียนทางด้านพยาบาล

ทุกคนที่เข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ จะมาอยู่รวมกันที่ห้องแถวที่พ่อแม่ซื้อไว้ให้ (ยกเว้นพัฒนีย์ที่ต้องไปค้างที่หอพัก) นอกจากนี้ยังมีญาติมาขออาศัยที่ห้องแถวด้วยคือ ไหวฑูรย์กับแม่ของเขา ทุกคนในบ้านช่วยกันดูแลและทำงานบ้านยกเว้นแต่พรรณพงศ์คนเดียวที่คอยเอาเปรียบคนอื่น โดยอ้างว่าต้องดูหนังสือและทำการบ้านเพื่อไม่ให้คะแนนตก จะได้ไม่ทำให้พ่อผิดหวัง นั่นก็เป็นเพียงข้ออ้าง แท้จริงแล้วเขาได้หลงระเริงอยู่กับความเจริญของกรุงเทพฯ จนลืมตัวและมัวภาควินิจใจอยู่กับความหล่อและความฉลาดของตน

เมื่อสมัยที่เขาอยู่จุฬาฯ เขาได้คบกับชวลิต หลานนายเบงก์ใหญ่โดยหวังผลภายหลัง มีอยู่ครั้งหนึ่งชวลิตได้ชวนพรรณพงศ์ให้ไปเที่ยวชายทะเลกับครอบครัวของเขา พัฒนีย์ได้ไปกับเขาด้วย ทำให้ลุงเซาว์ลุงของชวลิตได้พบเธอ และได้หลงเธอทันทีที่ได้เห็น

ส่วนพัฒนาเมื่อได้เปิดคูเป็นของตนเองแล้วกิจการก็เจริญขึ้นเรื่อยๆ ด้วยความพยายามของเขาเอง โดยมีผู้ใหญ่ที่เขานับถือคอยให้ความช่วยเหลือ เมื่อพรรณพงศ์เรียนจบ เขาได้ไปสมัครงานไว้หลายแห่งแต่ไม่มีที่ไหนรับ ทำให้เขาต้องกลับไปขอความช่วยเหลือจากลุงเซาว์ ทำให้เขาได้งานที่ธนาคารของลุงเซาว์ แต่นี้ยังไม่ใช่ว่าเขาพอใจ เขายังต้องการไปต่างประเทศ ลุงเซาว์เสนอว่าหากต้องการเช่นนั้น เขาต้องนำน้องสาวคือพัฒนีย์มาให้ลุงเซาว์ ด้วยความเห็นแก่ตัวและความทะเยอทะยานของพรรณพงศ์ทำให้เขาทำตามนั้น เมื่อทุกคนในบ้านทราบความจริงนี้ก็โกรธและเสียใจมาก และได้ถึงกับตัดญาติกับเขา

นอกจากตัวละครและความเป็นไปในบ้านนี้แล้วในเรื่องยังมีครอบครัวของกำนันมา มีบทบาทด้วยกล่าวคือ กำนันมีลูกสาว 2 คน คือ วันแรม และวันสว่าง ทั้งสองพี่น้องสนิท

สนมกับทุกคนในบ้านนี้ตั้งแต่ยังเล็กแต่ละจะสนิทกับพัฒนาและพิณมย์มากเป็นพิเศษเพราะวัยใกล้เคียงกัน เมื่อโตขึ้นวันแรมสวยอย่างสาวเปรี้ยว เป็นสาวสังคมในขณะที่วันสว่างสวยเข้มและไม่ได้เป็นสาวสังคมอย่างพี่สาว ทั้งพรรณพงศ์และพัฒนะต่างหลงรักวันแรมด้วยกันทั้งคู่ แต่วันแรมมีใจให้กับพรรณพงศ์ ทำให้พัฒนะรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ ต่อมาเมื่อวันแรมได้ไปศึกษาต่อที่ต่างประเทศทำให้พรรณพงศ์อยากตามไปด้วยจนทำให้เขาตัดสินใจหลอกน้องให้ไปเป็นเมียของลุงเขาวัว

การตั้งชื่อเรื่องว่า สุดแต่ใจจะไขว่คว้า สะท้อนให้เห็นแนวคิดของเรื่อง คือ คนเราอาจเกิดมาไม่เท่าเทียมกันทุกคนเพราะเลือกเกิดไม่ได้ แต่เราสามารถที่จะเลือกกว่าจะเป็นคนดีหรือคนเลวได้ เพราะขึ้นอยู่กับการกระทำของเราเองที่จะไขว่คว้าสิ่งดีหรือสิ่งเลว

การสร้างตัวละคร ผู้แต่งได้ใช้ตัวละครที่มีลักษณะตรงข้ามกันมาเป็นคู่เปรียบอย่างเห็นได้ชัดคือพรรณพงศ์กับพัฒนะ พรรณพงศ์เป็นคนหัวดีพอเลยรัก เอาใจมากจึงทำให้กลายเป็นคนที่ชอบเอาเปรียบผู้อื่นอยู่เสมอ เห็นแก่ตัวและเอาเปรียบคนอื่นอยู่เสมอ

ผู้เขียนได้ค่อยๆ ฟู้นการกระทำของเขาตั้งแต่ยังเด็กที่ชอบรังแกน้อง จนทำให้ผู้อ่านไม่รู้สึกแปลกใจมากนักเมื่อพรรณพงศ์ตัดสินใจหลอกน้องให้ไปเป็นของลุงเขาวัว เพื่อที่เขาจะสามารถไปเรียนต่อต่างประเทศได้ ทำให้ในตอนจบเขาได้รับผลตอบแทนที่สาสมกับการกระทำนั้นก็คือ การที่ทุกคนตัดญาติกับเขาโดยสิ้นเชิง

โบตัน ตั้งชื่อตัวละครที่ได้รับความนิยมเจริญด้วยความอุตสาหะของตนว่า “พัฒนะ” ซึ่งมีความหมายว่าเจริญ เป็นการเน้นกับคนอ่านอีกครั้งถึงการกระทำของตัวละครและสิ่งที่ตัวละครจะได้รับ นอกจากนี้ โบตันยังได้ตั้งชื่อตัวละคร 2 ตัวให้มีความขัดแย้งกันกับบุคลิกภาพของตัวละคร คือวันแรมและวันสว่างลูกสาวสองคนของกำนัน วันแรมเป็นสาวเปรี้ยว เก่งกล้าเป็นสาวสังคมไม่กลัวใคร บุคลิกของเธอตรงกันข้ามกับชื่อของเธอที่ชื่อว่าวันแรม ซึ่งในความรู้สึกของคนทั่วไปจะรู้สึกว่า เป็นคนที่สงบ เรียบร้อย เป็นวันข้างแรมที่เงียบสงัด ส่วนวันสว่างเป็นคนที่เรียวร้อย มีเหตุผลมากกว่าพี่สาว ไม่ค่อยชอบสังคมเท่าใดนักแต่

กลับได้ชื่อว่าวันสว่างซึ่งให้ความรู้สึกครึกครื้น สดชื่น แต่ในมุมกลับกันเราอาจตีความหมายของชื่อตัวละครทั้งสองได้ตามสภาพจิตใจและการกระทำของเธอกล่าวคือ วันแรมเป็นคนที่รักสนุกไปวันๆ ไม่ได้คิดเหลียวแลคนรอบข้างเลยว่าเป็นอย่างไรขอเพียงให้ตนมีความสุขก็พอใจซึ่งก็เปรียบเทียบกับวัน(ข้าง)แรมที่มีคมนไม่สามารถมองเห็นหนทางการดำเนินชีวิตที่ควรจะได้ เห็นได้ในขณะที่วันสว่างสามารถมองเห็นและปฏิบัติตัวในแนวทางที่ควรจะเป็นได้

ผู้แต่งเปิดเรื่องด้วยการบรรยายฉากว่า

**“พ่อปูเลื่อนนอกชานบ้าน แม่ยกถาดเคลือบใบใหญ่มาวางตรงกลาง
ตุ๊กๆช่วยกันลำเลียงกับข้าวมาวางในถาด แกงเผ็ดปลาตุก น้ำแกงมันย่อง
แกงจืดผักตำลึงหมู ยำผักกระเฉดถ้วยน้อยๆกับกุนเชียงทอดจานเล็ก”**

ถ้าเราพิจารณาจากข้อความดังกล่าวนี้แล้วก็ทำให้เราสามารถเข้าใจได้คร่าวๆถึงสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวที่ผู้แต่งต้องการพูดถึง

ผู้แต่งได้แต่งเรื่องนี้ขึ้นโดยมีการดำเนินเรื่องที่ค่อยๆเป็นค่อยๆไปโดยผู้แต่งได้ปูพื้นตัวละครแต่ละตัวตั้งแต่เด็ก ทั้งทางด้านอุปนิสัย ความสัมพันธ์กับผู้อื่นให้กับผู้อ่านได้ทราบให้ตัวละครแต่ละตัวดำเนินชีวิตตามลำดับเหตุการณ์ เหตุการณ์ทุกเหตุการณ์ล้วนเป็นเหตุเป็นผลกัน ทำให้ผู้อ่านเชื่อในเรื่องที่อ่านและรู้สึกว่าเป็นเรื่องจริง ในการดำเนินเรื่องบางตอนมีการดำเนินเรื่องย้อนหลัง (flash back) เช่นเมื่อต้องการจะแสดงให้เห็นว่าพรรณพงศ์ไม่มีความรับผิดชอบต่อน้องและสามารถรังแกน้องได้โดยที่ไม่ได้คิดถึงความเป็นที่เป็นน้องเลย ก็มีการเล่าเรื่องย้อนหลังไปว่าเมื่อตอนเด็กพรรณพงศ์มีรังแกน้องและไม่ลงรอยกับพี่เป็นการเสริมให้ผู้อ่านทราบว่าพรรณพงศ์มีลักษณะเช่นนี้มาตั้งแต่เด็กแล้ว

หรือตอนที่พรรณพงศ์ได้พาตุ๊กจิบและพิณรมย์ไปรู้จักกับลุงเขาวงก็ได้ใช้กลวิธีการดำเนินเรื่องแบบคาดเดาเรื่องไปข้างหน้า (fore shadowing) เช่นในตอนที่ลุงเขาวงรู้สึกพอใจ

พิณรมย์และต้องการได้เธอมาเซชมผู้ประพันธ์ก็ได้ให้ตัวละครคิดและบรรยายให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นภายหน้าว่า คนอย่างนายเซวออยากได้อะไรก็ต้องได้ ในที่สุดนายเซวอก็สามารถได้พิณรมย์มาเซชมอย่างที่มีการคาดเดาไว้

ในตอนจบของเรื่องผู้แต่งได้ปิดเรื่องด้วยการสรุปเหตุการณ์ทั้งหมดว่าตัวละครแต่ละตัวจะได้ดำเนินชีวิตอย่างไรต่อไป และมีการให้ข้อคิดเอาไว้ด้วยการใช้ข้อความที่เป็นอุปมาอุปไมย มีการเปรียบเทียบระหว่างค่านิยมในการวัดคุณค่าของคนในปัจจุบัน กับการประเมินค่าที่ดิน แต่ก่อนคนเราจะวัดคุณค่าของคนที่คุณธรรม แต่ปัจจุบันเราดูจากฐานะและระดับการศึกษา เปรียบได้กับแต่ก่อนเราตีค่าของที่ดินจากความอุดมสมบูรณ์แต่ปัจจุบันเราตีความใกล้ไกลที่ดินจากถนนเป็นเครื่องวัดความมีค่าของที่ดินแทน การเปรียบเทียบแสดงให้เราเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดความเชื่อของสังคมได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

การใช้ภาษาในเรื่อง *สุดแต่ใจจะไขว่คว้า* นี้ส่วนมากมักเป็นบทสนทนาซึ่งมักใช้ภาษาระดับกึ่งทางการและระดับสนทนาเพราะการดำเนินเรื่องส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในครอบครัวและกลุ่มคนที่รู้จักสนิทสนม นอกจากนี้การบรรยายเรื่องก็ใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการเช่นกัน โดยมีลักษณะเหมือนมีคนมาเล่าให้ฟัง

เรื่อง *สุดแต่ใจจะไขว่คว้า* นี้เป็นเรื่องที่ให้ข้อคิดกับผู้อ่านหลายประการ เช่น พรรณพงศ์ตัวละครที่มีความทะเยอทะยานตลอดเวลาสามารถทำทุกอย่างแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ไม่ดีเพียงเพื่อให้ตนเองได้ประสบความสำเร็จ เป็นตัวละครตัวหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีบุคคลเช่นนี้อยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้อ่านถูกคิดและไม่ต้องการจะเลียนแบบการกระทำเช่นนี้

หรือการที่พ่อแม่เอาใจใส่ลูกๆ ไม่ดีพอก็อาจทำให้เด็กเสียคนได้เช่นวันแรมและพรรณพงศ์ เมื่ออยู่ด้วยกันก็ประพุดตัวในทางที่ดีแต่พออยู่ไกลหูไกลตาพ่อแม่ เพราะได้เข้ามาเรียนต่อในกรุงเทพฯ ก็ทำให้วันแรมและพรรณพงศ์มีลักษณะนิสัยที่เปลี่ยนไป เช่นวันแรมนิยมคบเพื่อนผู้ชายมากหน้าหลายตา หรือมั่วสุมกันตามแหล่งบันเทิง

การที่พ่อแม่ให้ความรักกับลูกอย่างไม่ถูกต้องก็จะทำให้เด็กคนนั้นเสียคนได้ เช่นกรณีของพรรณพงศ์ที่พ่อแม่ให้ความรักกับเขาอย่างมากจนทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองจะต้องดีกว่าคนอื่นซึ่งมีผลทำให้เขาเป็นคนทะเลาะทะเลาะ และดูถูกคนอื่นเมื่อโตขึ้น

สุดแต่ใจจะไขว่คว้า จึงเป็นนวนิยายที่สอนใจมนุษย์ได้ตั้งแต่ชื่อเรื่อง ผู้เขียนใช้คำว่าไขว่คว้า แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องการได้มา ต้องแสวงหาต้องคว้าไว้ ตัวละครทั้งพรรณพงศ์และพัฒนะจะแสดงให้เห็นว่าควรจะไขว่คว้าความดีหรือความชั่วให้ตัวเอง ก็สุดแต่ใจที่จะไขว่คว้ามา นั่นเอง

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

โบตัน. สุดแต่ใจจะไขว่คว้า. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น , 2529.

ศูนย์สารนิเทศมนุษยศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แล้งเข็ญ : วรรณกรรมสะท้อนสังคมชนบท

แล้งเข็ญ รวมเรื่องสั้นร่วมสมัยของไทยชุด “ชนบท” นี้ มีเรื่องสั้นรวม 12 เรื่องด้วยกัน เป็นเรื่องสั้นที่สะท้อนภาพและปัญหาของชนบทซึ่งแต่งตั้งแต่ พ.ศ.2507 ถึง 2518 ชื่อของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ซึ่งเป็นบรรณาธิการ คงพอจะเป็นหลักประกันได้ว่าผู้อ่านจะไม่ผิดหวังกับหนังสือเล่มนี้ ถ้ามองจากชื่อ แล้งเข็ญ ผู้อ่านก็คงจะเดาได้แล้วว่า เรื่องสั้นข้างในจะมีเนื้อหาและแนวคิดเน้นไปในแนวไหน เรื่องสั้นต่าง ๆ เหล่านี้เคยตีพิมพ์ในอนุสารวรรณศิลป์ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ หรือวารสารอื่น ๆ มาแล้ว เรื่องสั้นทั้งหมดนี้จะมีเนื้อหาจริงจังหนักแน่น และสะท้อนให้เห็นสภาพต่าง ๆ คือ สังคมชนบท การทำมาหาเลี้ยงชีพ ความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด การต่อสู้เพื่อการอยู่รอด ศีลธรรม ฯลฯ

ผู้ที่หวังจะอ่านเรื่องพาฝันที่มีพระเอก นางเอก การแย่งรักหักสวาท ก็มองผ่านแล้งเข็ญนี้ไปได้ เรื่องสั้นทั้ง 12 เรื่องนี้ ถึงแม้จะมีแนวเรื่องหลักร่วมกันคือ เรื่องเกี่ยวกับชนบทก็จริง แต่วิธีการเสนอเนื้อหา ปัญหา เรื่องราวต่าง ๆ นั้นแตกต่างกันไป บางเรื่องก็อ่านแล้วเข้าใจง่ายไม่สลับซับซ้อน เช่น ไปเรียไร ของ นิมิตร ภูมิถาวร ตัวเดินทาง ของ ประเสริฐ สว่างเกษม ครูประชาบาล ของ ประเสริฐ จันดำ บางเรื่องก็มีลีลาการแต่งที่ค่อนข้างจะเข้าใจยากอยู่สักหน่อย เช่น สัมป่อยดอกเหลือง ของ ไพฑูรย์ สุวรรณภูฏ แต่ถ้าเราอ่านด้วยความตั้งใจก็จะเห็นความประณีตทางด้านศิลปะการแต่งได้เป็นอย่างดี มีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ และเสนอความคิดเด่นของเรื่องได้น่าสนใจยิ่ง

ขณะที่อ่านเรื่องสั้นชุดนี้ เราจะได้อะไรหลาย ๆ อย่างไปพร้อมกัน คือได้รับความเพลิดเพลิน ได้ปรัชญาชีวิตถ้าคิดให้ลึกซึ้ง มองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ซึ่งยังคงเป็นอยู่ในปัจจุบัน และหนทางที่จะแก้ปัญหา ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ประดังกันเข้ามาขณะที่อ่าน อย่างน้อยที่สุดก็กระตุ้นให้เราเห็นสภาพของชนบทที่แท้จริง ชนบทส่วนใหญ่ของประเทศ มิใช่ส่วนที่เจริญบางแห่งที่เราเคยไปเที่ยวเท่านั้น มิใช่ชนบทที่สวยงาม แต่เป็นชนบทที่แห้งแล้ง อดอยาก ขากแค้น อยู่ได้ด้วยความหวังริบหรี่ สภาพเช่นนี้มีปรากฏชัดใน สิ่งที่หลงเหลือ นาน้ำฟ้า เบื่อ แล้งเข็ญ

ถ้าเราตระหนักว่า ปรัชญาการมองโลกในปัจจุบัน คือ การมองสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพความเป็นจริง มิใช่มองผ่านแว่นสีชมพู แล้งเข็ญจะช่วยยืนยันให้เรามองโลกได้ตามที่มันเป็นอยู่จริง เราจะพบความเอารัดเอาเปรียบของคน ความหวัง ความอดอยาก ความรู้สึกนึกคิดของคนแก่ที่รอความตาย ความพินาศ ความคิดของเด็ก ๆ อุดมคติของคนหนุ่มสาว ปัญหาเชื้อชาติ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะแสดงให้เห็นเด่นชัด

แนวคิดเด่น ๆ ในแล้งเข็ญ มีอยู่หลายแนวด้วยกัน เช่น กรณีที่ชาวชนบทถูกเอารัดเอาเปรียบต่าง ๆ นานา เป็นเรื่องที่พูดกันมานานมาแล้ว และก็ยังคงเป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ คนที่เอารัดเอาเปรียบก็มีตั้งแต่หมอไปจนถึงพวกนายทุนประเภทต่าง ๆ เรื่องสั้นบางเรื่องสะท้อนให้เห็นได้ชัดเจน เช่น

“เซรุ่มหลวงหมด มีแต่เซรุ่มของฉัน จะเอาไหม”

“โธ่ ลูกสาวผมจะตายอยู่แล้ว”

“ห้าร้อยบาทสำหรับค่าฉีดเซรุ่ม”

(“ตากชีวิต” – มนุษย์ วัฒนโกเมร)

“เขาวาด้าไม่มี เขาจะรีบที่นาประกัน...” แม้ว่าต่อ

“หา ที่นาเธอ เงิน 700 บาท จะเอาที่นา มันจะบ้าไปหน่อยแล้ว ถึงข้าจะไม่รู้หนังสือ แต่ข้าก็พอรู้ที่อยู่หรือกว่า นานนั้นค้ำมันหลายพัน มันจะเอายังไงของมันแน่”

(“น่าน้ำฟ้า” – สถาพร ศรีลัจจัง)

อีกแนวคิดหนึ่งซึ่งน่าสนใจและปรากฏตรงกันในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ก็คือ ความสงสัยในค่านิยมเรื่องบาปบุญคุณโทษ หรือค่านิยมที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น

“...เขาเปิดฝาลอบออก เทมันออกมา มันดี้นรหนาแน่นเต็มที นาที่ต่อมา ข้าพเจ้าเห็นเขาเข้าไปเหยียบท่อนไม้ขนาดซี่งข้างตัวขึ้นมา เงื่อสุดหล้า แล้วฟาดไปบนหัวของเจ้าปตาชอนนั้นสุดแรง หัวของมันบี้แบน และกลิ่นคาวคั่งขึ้นมากกระทบจมูก ข้าพเจ้าได้เห็นมันดินครั้งสุดท้าย และเสียงของเขาลอยมาจากที่ไหนสักแห่ง “อุตสาห์คอยมาตั้งแต่เช้า นึกแล้วว่า จะต้องได้ไปแกงส้มถวายเป็นเพลพระรูดงค์พรงนี้” นัยน์ตาซึ่งเหมือนนักบุญของเขา แวววามไปด้วยความเชื่อมั่นในบาปบุญคุณโทษ

(“มิตีที่สี่ของบาป” – ภักดี ริมมากุลทรัพย์)

“เชิญครับ เชิญมาทำบุญร่วมกัน มีมากทำมาก มีน้อยทำน้อย ท่านทำบุญวันนี้เหมือนกับท่านตีตัวไปสวรรค์...”

(“ตัวเดินทาง” – ประเสริฐ สว่างเกษม)

“...พระบางองค์ก็ยังทำตัวเป็นหนุ่มอย่างน่าสลดใจ ท่านกระหึ้นกระหือหรือทุกครั้งทีเห็นสาว ๆ เหมือนคนที่ไม่เคยพบเห็นผู้หญิงมาเลยในชีวิต ลองขนาดเล่นห่วยได้ดินกับเป็นหนุ่มกรุ้มกริมเสียแล้ว เรื่องจะแอบฉันทัวเขินนั้นมิต้องสงสัยอะไรอีก พยานหลักฐานก็คือคำสารภาพของเด็กวัด คนที่ไปซื้อข้าวหอมมานั่นเอง...”

(“คนสี่เหลียง” – นิเวศน์ กัณฑ์ไทยราษฎร์)

จากเรื่องสั้นต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้เราเห็นได้ว่าในบรรดาผู้ที่มีศรัทธาในศาสนานั้น คนที่จะรู้ถึงแก่นแท้ของศาสนาแทบจะไม่มีเลย มีแต่คนหวังจะได้บุญ ทำบุญเอาหน้า (เช่น คุณนายน้อมในเรื่อง ยาย ของ มน.เมธิ) เท่านั้นเอง และแม้แต่ตัวพระสงฆ์เองก็ยังคงเป็นผู้ที่ทำให้ศาสนาเสื่อมลงด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาก็เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่องสั้นชุดนี้ ประเสริฐ
จันดำ ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาของครูประชาบาลที่ไม่มีนักเรียนไปเรียนใน ครูประชาบาล

นิมิตร ภูมิดาว ได้สะท้อนให้เห็นปัญหาของครูประชาบาลเรื่องการเรียไร ไว้ว่า

“หน้าที่ครูประชาบาลบ้านนอกอย่างข้าพเจ้าไม่ได้สอนหนังสืออย่างเดียว
ต้องช่วยกันหาเงินมาใช้จ่ายในโรงเรียนด้วย คอยงบประมาณก็แยไม่ทันการ เพราะ
โรงเรียนประชาบาลทั่วเมืองไทยมีเป็นหมื่นเป็นแสนโรง เงินด้านเอาไปเฉลี่ยกันได้
โรงละไม่กี่บาท คอยกันไม่ไหว”

(“ไปเรียไร”)

มกฏ อรดี พูดถึงปัญหาการศึกษา ไว้ว่า

“วิชาหน้าที่พลเมืองชั้นประถมต้นที่ระบุไว้ในตำราเรียน ดูจะขาดบางสิ่ง
บางอย่างไปสำหรับนักเรียนน้อย ๆ ของฉัน และบางสิ่งก็เกินเข้ามาในความรู้สึกว่า
จำเป็นสำหรับการรับรู้ของพวกเขา”

(“บทกวีของรอธิม มะหมาด”)

มานพ ถนอมศรี ได้พูดถึงครูหนุ่มผู้มีความตั้งใจ มีอุดมคติ

“ต้องเป็นผู้บุกเบิกในโรงเรียนบ้านกระเบา เขาจะสอนให้ทุกคนอยู่
กันด้วยความรัก และความเสมอภาค เขาจะต้องให้ทุกคนเกลียดชังสงคราม
หรืออะไรก็ตามที่เป็นความเห็นแก่ได้อย่างโหดเหี้ยม เขาจะต้องให้ทุกคน
เข้าใจหน้าที่ของตัวเอง และซื่อสัตย์กับมันอย่างที่สุด เขาจะ...เขา...เขา...”

(“ความตั้งใจ”)

แต่ในที่สุดครุหนุ่มผู้นี้ก็ต้องเข้าใจว่า สิ่งที่เขาคิดไว้เป็นเพียงอุดมคติเท่านั้น

แนวคิดเกี่ยวกับมนุษย์ ก็มีอยู่ไม่น้อยในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ มีคำถามในเรื่องสั้นหลายเรื่อง เช่น คนบนต้นไม้ ฟ้าเปลี่ยนสีที่ของค้อท ในห้วงนึกว่า ทำไมมนุษย์จะอยู่อย่างสงบ เลิกเอาเปรียบกันและอยู่ด้วยกันอย่างเห็นอกเห็นใจไม่ได้หรือ ทำไมต้องมีความวุ่นวาย สงคราม...

“อะไรทำให้มนุษย์วุ่นวาย โดยเราต่างพากันนั่งง่วนและโยนความผิดไปให้...เมื่อวัตถุเจริญขึ้น ใจคนก็ต่ำลง ซึ่งเป็นเพียงข้อสังเกตที่ไม่ได้แก้ไขอะไรเลย ผมว่าเพราะเราวิ่งเร่ไปกับกฎเกณฑ์ของสังคมที่ซับซ้อนขึ้น โดยพากันลืมนึกว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นหรือแม้แต่สังคมก็เกิดขึ้นจากมนุษย์นี่เอง”

(“ในห้วงนึก” – ศรีศักดิ์ นพรัตน์)

และมนุษย์เองก็จะเป็นผู้ให้คำตอบว่า มนุษย์นั้นแหละเป็นผู้ทำลาย เป็นผู้ละโมภ และจะไม่มีวันหลีกเลี่ยงหนีพ้นสิ่งต่าง ๆ รอบตัว

“บนพื้นดินมีแต่สิ่งสกปรกน่าขยะแขยง เขาอยากหนีมันไปให้พ้น เขายังสงสัยว่า ถ้าเขาเป็นนกและขึ้นมาทำรังอยู่บนต้นไม้ ความสกปรกบนพื้นดินจะติดตามมารบกวนได้ไหม เขาจะหนีพ้นหรือไม่หนอ...เขาสลัดหัวขับไล่ความคิดที่กำดั่งจะฟุ้งชานแล้วปีนขึ้นไปจนถึงโพรงซึ่งมีลูกนกตัวเล็ก ๆ อยู่สองตัว เขารู้สึกหัวใจเต้นแรงขณะเอื้อมมือเข้าไป...แม่กกและพ่อนกกลาบินเข้ามาด้วยความโกรธ มันบินวนเวียนเหนือยอดไม้และส่งเสียงร้องดังสะท้านคล้ายหัวใจจะแตกสลาย”

(“คนบนต้นไม้” - นิคม รายยวา)

ส่วนปัญหาเรื่องชวานานั้น เรื่องสั้นที่แต่งในช่วงแรก ๆ จะสะท้อนให้เห็นภาวะจำยอมของชวานาผู้ถูกนายทุนขูดรีดต่าง ๆ นานา ถูกเล่ห์เหลี่ยมหรือความจำเป็นทำให้จำต้องยอมจำนองที่ดินแก่นายทุน แต่แล้วพอมาถึงช่วงหลัง ๆ ก็ให้เห็นได้ว่า ความอดทนของชวานาถึงขีดสุด พวกเขาจะไม่ยอมกันอีกต่อไป

“...ข้าเตรียมไว้ให้เขาแล้ว...มันคงคุ้มกันหรือก ปีนลูกของกระบอก
เก่าของปู่เืองคงยังใช้การได้อยู่”

(“น่าน้ำฟ้า” - สถาพร ศรีสังข์)

นอกเหนือไปจากเนื้อหาและแนวคิดเด่น ๆ ที่ยกมาเป็นตัวอย่างเพื่อแสดงความน่าสนใจของแล้งเช็ญแล้ว วิธีการเขียน การเปรียบเทียบ การใช้ภาษา ในแต่ละเรื่องนับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจไม่น้อย เช่น ตี้นวนหนึ่งของ วิชัย โชควิวัฒน์ จะเขียนด้วยสำนวนภาษาเรียบ ๆ เข้าใจง่าย ไม่มีศัพท์แสงทางวิชาการแพทย์เข้ามาทำให้เข้าใจยาก ฟ้าเปลี่ยนสีที่ของดื้อท มงคล วัชรวงค์กุล สามารถใช้คำได้เหมาะสมกับเรื่อง พูดถึงศัพท์ชาวเรือได้สมจริง เช่น ลมเป็นเชิง (ลมฝ่ายใต้) ใต้แผ่นพรวดเหยียบเขี้ยว (หน้าต่าที่ยกขึ้นด้วยมือ) เด้ง (คลื่น) ลูกย่อย การเปรียบเทียบในเรื่อง แหลมตะลุมพุก ของ มนัส สัตยารักษ์ ก็ทำได้แปลกดี เช่น

“เสียงที่ซัดหาคเป็นจังหวะเบา ๆ เหมือนเสียงกรนของปีศาจที่อ้อม
แปล้งนหลับสนิท แต่ไม่มีใครรู้ได้หรือกว่า มันจะตื่นขึ้นมาอาละวาดอีก
เมื่อใด”

ฉากที่ปรากฏในชุดชนบทนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นฉากท้องทุ่งที่แห้งแล้งร้อนระอุด้วย
เปลวแดด ทำให้

“ทุกชีวิตรอคอยแต่วันฝนตกสำหรับหน้าแล้งอย่างนี้”

(“หน้าแล้ง!!” - ไพโรจน์ ทองประเสริฐ)

หรือ ไม่ก็เป็นฉาก

“น้ำแข็งอยู่เต็มท้องทุ่ง แลไกลไปอีกฟาก เหมือนไปจรดขอบฟ้า
ยอดข้าวแซมผิวน้ำขึ้นมาเป็นระยะ ๆ ยอดของมันไหวไปมาด้วยแรงลมที่พัด
มาจากมุมโลกหนึ่งไปสู่อีกมุมโลกหนึ่ง”

(“เบื่อ” – นิธิ เอียวศรีวงศ์)

สภาพการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแสงเงานี้เป็นความจริงที่เราปฏิเสธไม่ได้ เมื่อเรา
อ่านแล้วทำให้เกิดความสลดหดหู่ เห็นใจและเข้าใจมนุษย์มากขึ้น จึงน่าจะถือได้ว่า แสงเงา
เป็นชุดเรื่องสั้นที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งเล่มหนึ่งที่สะท้อนความเป็นไปของชนบทไทย และ
สะท้อนความคิดที่เกี่ยวกับมนุษย์ออกมาด้วยภาษาและลีลา การเขียนที่หลากหลายของ
นักเขียนหลายคน

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

สุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ. แสงเงา : รวมเรื่องสั้นร่วมสมัยของไทย. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์ดวงกมล 2518.

บทที่ 8

นานาทัศน์แนวคิด

เมื่อได้พิจารณาการเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรม โดยพิจารณาองค์ประกอบตั้งแต่ โครงเรื่อง / เนื้อเรื่อง ตัวละคร แนวคิด ฉาก ภาษาและกลวิธีการประพันธ์ไปอย่างกว้างๆ แล้ว ผู้เขียนบทวิจารณ์อาจจะมุ่งศึกษาและเขียนถึงแนวคิดให้ละเอียดลึกซึ้งขึ้นก็ได้ ก่อนที่จะไปถึงขั้นการเขียน ก็ควรจะต้องทราบความหมายของแนวคิดเสียก่อน มีผู้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับแนวคิดไว้หลายคน ดังนี้

แนวเรื่องหรือแก่นเรื่อง คือ ความหมายรวมของเรื่องและผู้แต่งต้องการจะสื่อถึงผู้อ่านนวนิยายบางเรื่อง (เช่นเดียวกับบทละคร) อาจจะมีแนวเรื่องมากกว่าหนึ่ง ในขณะที่เนื้อหาของเรื่องทั้งหมดจะให้ความบันเทิงและเพลิดเพลินแก่ผู้อ่าน แนวเรื่องจะให้บทเรียน ข้อคิด ประสพการณ์เทียบกับชีวิตตัวเอง และเกิดปัญญาที่จะมองเห็นชีวิตในแง่มุมที่กว้างขวางและเข้าใจชีวิตมากขึ้น (ชัตสฎณี สนิทฐสิงห์, 2538: 14.)

กุหลาบ มัลลิกะมาส กล่าวว่า สารัตถะ คือ ลักษณะอันเป็นวิสัยธรรมคาธรรมชาติของมนุษย์ที่ผู้แต่งมองเห็น และมุ่งหมายจะแสดงลักษณะนั้นออกมาให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน สารัตถะของเรื่องจึงเป็น สาร (Message) ที่ผู้แต่งสื่อมายังผู้อ่านแสดงให้เข้าใจถึงธรรมชาติของลักษณะของชีวิตมนุษย์ (กุหลาบ มัลลิกะมาส, 2528:108.)

ยุพร แสงทักษิณ ให้ความหมายของแนวคิดว่า คือ ความคิดสำคัญของเรื่องเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน ส่วนประกอบต่างๆ เช่น โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฯลฯ ต่างก็ถูกสร้างขึ้นเพื่อเสนอแนวคิดที่ผู้ประพันธ์ต้องการทั้งสิ้น โดยปกติผู้ประพันธ์ต้องการกำหนดแนวคิดไว้ในใจก่อนเขียน เพื่อคุมเรื่องให้มีเอกภาพ (ยุพร แสงทักษิณ, 2541.)

จะเห็นได้ว่าบางคนจะใช้คำว่า แนวคิด บางทีก็ใช้ว่า สารหรือสารัตถะ และ อาจจะสรุปได้ว่าแนวคิด คือ สารสำคัญของเรื่องและผู้แต่งต้องการสื่อมาถึงผู้อ่าน และ แนวคิดจะเป็นส่วนที่เชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆของเรื่อง คือ โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก ฯลฯ ให้ประสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

ในการพิจารณาแนวคิดของผู้เขียน อาจจะทำได้หลายลักษณะ ในที่นี้จะกล่าวถึง เพียง 2 ลักษณะ คือ แนวคิดที่ปรากฏในวรรณกรรมแต่ละเรื่อง จากตัวอย่าง คือ อมตะ ของ วิมล ไทรนิมิต เวลา ของชาติ กอบจิตติ ทรายัยอมลี ของ กฤษณา อโศกสิน และ ชัยชนะของคนแพ้ ของ เสนีย์ เสาวพงศ์

เนื่องจากวรรณกรรมสมัยใหม่ แนวคิดของเรื่องมักจะปรากฏตั้งแต่ชื่อเรื่อง ทำให้เราคาดเดาได้ว่า เรื่องนั้นๆเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร เมื่อจะเขียนวิจารณ์แนวคิด ผู้เขียนบทวิจารณ์อาจจะเขียนส่วนขยายเพื่อให้คนอ่านเข้าใจเรื่องได้ชัดเจน เช่น

อมตะ : ธาตุแท้ของความเป็นมนุษย์

เวลา : มีอะไรในเวลา?

ทรายัยอมลี : คนดีที่หลอกลวง

ชัยชนะของคนแพ้ : รักแท้ในอุดมคติ

นอกจากการเขียนบทวิจารณ์แนวคิดในแต่ละเรื่องแล้ว บางครั้งนักเขียนคนหนึ่ง อาจจะถนัดเขียนเรื่องไปในแนวใดแนวหนึ่ง เช่น แนวพาฝัน แนวการเมือง แนวอิงประวัติศาสตร์ แนวสมจริง แนวชีวิตครอบครัว แนวจินตนิยาย แนวลูกทุ่ง แนววิทยาศาสตร์ ฯลฯ หรือแม้แต่นักเขียนคนเดียวก็ตาม ก็อาจจะเขียนเรื่องออกมาได้หลายแนว เช่น ว.วินิจฉัยกุล เมื่อเขียนเรื่องสะท้อนสังคมก็จะใช้นามปากกาหนึ่ง เมื่อเขียนจินตนิยายก็จะใช้อีกนามปากกาหนึ่ง และแนวเรื่องที่เขียนแนวใดแนวหนึ่งก็อาจจะเสนอแนวคิดไว้หลากหลายก็ได้ เช่น งานเขียนของกฤษณา อโศกสิน ซึ่งจะถนัดเขียนแนวสะท้อนปัญหาครอบครัว แต่ในนวนิยายเหล่านั้นเราอาจจะศึกษาเพื่อดูมุมมองใดมุมมอง

หนึ่งในงานเขียนเหล่านั้นก็ได้ เช่น เรื่องความรักที่อาจจะแบ่งแนวคิดออกไปได้หลากหลาย หรืออาจจะศึกษาเกี่ยวกับพุทธธรรมในงานเขียนของกฤษณา เป็นต้น ในที่นี้ได้ยกตัวอย่าง เรื่อง ความรักในงานเขียนของกฤษณา อโศกสิน มาให้ดูเป็นตัวอย่าง

บางคนอาจจะสงสัยว่าในนวนิยายเรื่องหนึ่งๆจะมีแนวคิดหลายแนวคิดได้ไหม จะเห็นได้ว่าเป็นไปได้ที่นวนิยายเรื่องหนึ่งๆอาจจะมีทั้งแนวคิดหลักและแนวคิดรอง เช่นเรื่อง **เขาสีอกานต์** ของ สุวรรณี สุคนธา แนวคิดหลัก คือ คนที่ไม่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ก็ไม่สามารถจะอยู่ในสังคม จะเห็นได้ว่าหมอกานต์ผู้มีอุดมคติ แต่ไม่รู้จักปรับตัวให้เข้ากับคนรอบข้างจึงก่อให้เกิดศัตรู จนต้องถูกยิงจนเสียชีวิต ส่วนแนวคิดรอง คือ การแต่งงานที่ปราศจากความรักเป็นพื้นฐาน จะก่อให้เกิดความยุ่งยาก และปัญหาติดตามมาเหมือนชีวิตของหมอกานต์และहत्य ที่แต่งงานกันโดยความเหมาะสมมากกว่าความรักจึงทำให้มีปัญหา હત્યไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับชนบทจึงเข้ามากรุงเทพฯ เมื่อกลับไปพบโตมรอุรักเก่าจึงก่อปัญหาตามมาเป็นลูกโซ่

และมีอีกหลายๆ คนที่ถามว่า คำว่า แนวคิด โลกทัศน์ และทัศนคติต่างกันอย่างไร ถ้าจะพิจารณากันอย่างละเอียดจะเห็นว่า แนวคิดนั้นคือสารหรือประเด็นหลักที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อถึงผู้อ่าน โดยใช้กลวิธีต่างๆ ผ่านโครงเรื่อง ตัวละคร ฉากและการใช้ภาษาที่สอดคล้องประสานกลมกลืนกันตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง เช่น ตะกวดกับคบบุ ของ นิคม รายยาว ที่ต้องการจะสื่อว่าแท้จริงแล้วมนุษย์ทุกคนมีความเลวร้ายอยู่ในตัว จะมากบ้าง น้อยบ้างเท่านั้นเอง ผู้เขียนก็จะสร้างตัวละครตัวหนึ่งให้เป็นจิตรกรวาดรูปคนที่มีตะกวดอยู่ในท้อง บางคนมีตะกวดตัวใหญ่ บางคนมีตะกวดตัวเล็ก บางคนมีหลายตัว บางคนมีตัวเดียว ประกอบกับคำว่าตะกวดซึ่งเป็นสัตว์ที่คนเชื่อว่านำความเลวร้ายมาสู่ตน หรือสังคม ตลอดทั้งเรื่องจะพูดถึงตะกวดหลายครั้ง เมื่อตะกวดโผล่มาครั้งใดก็จะเกิดเรื่องไม่ดีขึ้นมาทุกครั้ง ตั้งแต่การพบศพคนตาย การเรียกค่าไถ่ คนก็ยังปักใจเชื่อว่า ตะกวดนำความเลวร้ายมาให้ แท้จริงแล้วมนุษย์ลืมหรือจงใจจะลืมไปว่าตะกวดไม่ได้มีอิทธิพลอย่างใดต่อมนุษย์ แต่ความเลวร้ายทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น ล้วนแล้วมา

จากมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั่นเอง จะเห็นได้ว่าผู้เขียนสร้างเรื่อง ตัวละคร การใช้ภาษา เพื่อจะสื่อแนวคิดออกมา

คำว่าโลกทัศน์นั้น อาจจะใช้กว้างกว่า คือ ความคิดหรือมุมมองอาจจะเป็น ความคิดเกี่ยวกับอะไรก็ได้ เช่น โลกทัศน์เกี่ยวกับสังคม โลกทัศน์เกี่ยวกับสตรี โลกทัศน์เกี่ยวกับข้าราชการ โลกทัศน์เกี่ยวกับความเชื่อ ฯลฯ เป็นต้น เหล่านี้อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้องค์ประกอบเกือบทุกส่วนเหมือนการพิจารณาแนวคิด ในนวนิยายเรื่องหนึ่ง มักจะมีแนวคิดหลักและแนวคิดรองอีกเพียงหนึ่งหรือสองแนวคิด แต่โลกทัศน์อาจจะมีได้มากมาย

ส่วนคำว่าทัศนคติของผู้ประพันธ์ คือ ความคิดของผู้ประพันธ์ที่มีต่อเรื่องต่างๆ เป็นได้ว่าในสมัยหนึ่งจะใช้คำว่าทัศนคติ แต่ปัจจุบันจะใช้คำว่าโลกทัศน์เพื่อให้ฟังดูทันสมัยกว่าทัศนคติ

เมื่อจะเขียนถึงแนวคิดจะต้องพิจารณาแนวคิดเป็นประเด็นสำคัญ แต่การจะเข้าใจแนวคิดก็อาจจะต้องพูดถึงโครงเรื่อง ตัวละคร กลวิธีและภาษาที่สื่อแนวคิดนั้นๆออกมาด้วย เพราะแนวคิดจะปรากฏได้ก็ต่อเมื่อองค์ประกอบต่างๆดังกล่าวมาแล้ว ผู้เขียนอาจจะเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร ผ่านคำพูดบรรยายหรือบทสนทนา ด้วยการพิจารณาสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยเน้นให้เข้าใจแนวคิดได้ดีขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อมตะ : ธาตุแท้ของความเป็นมนุษย์

อมตะ เป็นนวนิยายของ วิมล ไทรนิ่มนวล ที่ได้รับรางวัลซีไรต์เมื่อปี 2543 เรื่องนี้เป็นเรื่องของพรหมินทร์ นายแพทย์และประธานบริษัทที่ร่ำรวยมาก เขากลัวความตายและต้องการจะมีชีวิตอยู่เป็นอมตะไปตลอดกาล จึงคิด โครงการ โคลนมนุษย์ขึ้นมา โดยอาศัยเซลล์จากร่างกายของเขาไปสร้างมนุษย์โคลนขึ้นมา เพื่อจะได้ไว้ใช้ปลูกถ่ายอวัยวะยามที่เขามีอายุมากขึ้น จากการทดลองมีเพียง 2 คนเท่านั้นที่มีสภาพและคุณสมบัติพอที่จะใช้งานได้ คนหนึ่งคือ อรชุน ได้หนีไปกับมารดาตั้งแต่ยังเล็ก จึงได้มีโอกาสมีชีวิตรอดไปผ่าตัดแปลงโฉมและตั้งใจจะกลับมาแก้แค้นพรหมินทร์ ส่วนอีกคนหนึ่งคือ ชีวิน ซึ่งได้รับการเลี้ยงดูประดุจลูก ทำให้เขาเข้าใจผิดว่าเป็นลูกแท้ๆ ของผู้ที่เลี้ยงดูเขา มาเมื่อพรหมินทร์อายุ 55 ปี เขาก็คิดจะเปลี่ยนอวัยวะกับชีวิน เมื่อชีวินทราบความจริงก็เสียใจมาก หนีไปชั่วขณะหนึ่งแล้วกลับมาขอมให้พรหมินทร์ใช้อวัยวะของเขา เป็นการแสดงความกตัญญู ตอบแทนที่ได้รับการเลี้ยงดูมาอย่างดี เมื่ออรชุนทราบข่าวการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะ เขาก็เสนอตัวให้พรหมินทร์ใช้ร่างกายของเขา โดยมีข้อแม้ว่า ให้ผ่าตัดนัยน์ตา แขน และขา คินให้ชีวินดั้งเดิม และให้ผ่าตัดนำสมองของพรหมินทร์มาใส่ในศีรษะของเขา เพราะพรหมินทร์เชื่อว่า สมองเป็นผู้สั่งการทั้งหมด แม้จะเปลี่ยนร่างแต่สมองยังเป็นของพรหมินทร์อยู่

**“เมื่อเอาสมองของพรหมินทร์มาใส่แทนสมองผม (อรชุน) ผมก็จะ
เป็นตัวของพรหมินทร์ ร่างกายของผมจะเป็นเพียงเครื่องมือสักอย่างหนึ่ง
ที่เขาสามารถควบคุมได้เท่านั้น”**

ขณะที่อรชุนเชื่อว่า จิต เป็นตัวกำหนดทุกอย่าง แม้จะเปลี่ยนสมอง แต่เขาก็สามารถบังคับร่างกายได้เหมือนเดิม อรชุนกล่าวว่า การผ่าตัดเปลี่ยนถ่ายสมองจะประหยัดเวลาได้มาก เพราะร่างกายของเขาสมบูรณ์ดีมาก จะทำให้พรหมินทร์เป็นอมตะ ไม่ต้องผ่าตัดอีกหลายครั้ง ผลของการผ่าตัดเสร็จสมบูรณ์ แต่มีคำถามที่อาจตามมาคือ ร่างของอรชุน สมองของพรหมินทร์ จะเป็นพรหมินทร์หรืออรชุนกันแน่ ถ้าเป็นพรหมินทร์ก็แสดงว่า ต่อไปนี้ มนุษย์จะเป็นอมตะตลอดกาล เขาชนะความตายได้ แต่เป็นอรชุน ก็แสดงว่าอรชุนก็แก้แค้นได้สำเร็จ

เขาได้ครอบครองอาณาจักรของพรหมินทร์ มีอำนาจ เงินตรา และทุกอย่าง พรหมินทร์ กลายเป็นเพียงร่างที่ถูกเก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์เท่านั้น ตอนท้ายเรื่อง ผู้เขียนจบลงตรงที่ว่า

“มนุษย์ใช้เวลาไม่น้อยกว่า 4 ล้านปี เพื่อแสวงหาความเป็นอมตะ ให้แก่ชีวิตตน แต่ครั้งแล้วครั้งเล่า พวกเขาด้วนล้มเหลว... บัดนี้... กฎไตรลักษณ์ได้ถูกทำลายลงแล้ว... ด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันวิเศษสุดของเรา... มนุษยชาติจะเป็นอมตะตลอดไป...”

“เราทำสำเร็จแล้ว”...

“ใช่ สำเร็จจนได้!” พรหมินทร์ยิ้ม ดวงตาเป็นประกาย

คำถามก็คือว่า พรหมินทร์ในที่นี้คือ พรหมินทร์คนใหม่ในร่างของอรชุน ที่มีสมองของพรหมินทร์ใช่หรือไม่ หรือเนื้อแท้แล้วก็คืออรชุนคนเดิมนั่นเอง ที่ครอบครองความเป็นพรหมินทร์ เพราะมีตอนหนึ่งที่พรหมินทร์กล่าวว่า

“ก่อนที่ผมจะพบกับท่านในวันนี้ ผมเองก็ยังคงแนะนำตัวเองกับตัวเองอยู่หลายครั้งด้วยกัน... เพราะผมก็ไม่อยากเชื่อว่าตัวเองเป็นตัวเองดังที่เห็น”

เรื่องอมตะนี้ ผู้เขียนได้สร้างเรื่องให้ซับซ้อน โดยใช้จินตนาการและความคิดทางพุทธปรัชญาเกี่ยวกับจิต วิญญาณ การเวียนว่ายตายเกิด กิเลส ตัณหา พยาบาท การแก้แค้น ฯลฯ ทำให้เรามองเห็นว่า แม้โลกจะพัฒนาไปเพียงใด มนุษย์มีศักยภาพในการที่จะพัฒนาเทคโนโลยีสู่ชั้นวิชาการสูงสุดแค่ไหน แต่สิ่งหนึ่งซึ่งไม่เคยเปลี่ยนแปลง ไม่เคยพัฒนา ยังคงอยู่ครอบครองมนุษย์มาตลอดมากกว่า 4 ล้านปี สิ่งนั้นเป็นอมตะโดยแท้ สิ่งนั้นคือ กิเลสตัณหา นั่นเอง มนุษย์ยังครอบครองกิเลส โลก เห็นแก่ตัว ไม่นึกถึงสิ่งอื่นใดสำคัญกว่าตนเอง ผู้เขียน

ได้ปูพื้นลักษณะนิสัยของพรหมินทร์ตั้งแต่เด็ก ให้ผู้อ่านทราบว่าเขาเป็นคนที่สนใจใฝ่รู้ สามารถนำเอาสัตว์มาฆ่าเพื่ออยากรู้ว่าชีวิตทำงานอย่างไร โดยปราศจากความเห็นใจหรือเข้าใจมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหมด เขาต้องการเป็นอมตะ ครอบครองอาณาจักร อำนาจ ความร่ำรวย จนทำได้ทุกอย่าง แม้แต่ภรรยาของเขาเอง ก็ยังไม่สามารถทนความคิดเขาได้ เธอจึงหนีไป

คณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2543 ได้เขียนถึงนวนิยายเล่มนี้ว่า

“เป็นนวนิยายเชิงจินตนาการถึงโลกอนาคต เกี่ยวกับการแสวงหาความเป็นอมตะของชีวิต โดยใช้รูปแบบวิวิทยาศาสตร์ระหว่างแนวคิดบริโลกนิยมกับแนวคิดทางศาสนาของโลกตะวันออก โครงเรื่องหลักคือการทำโคลนมนุษย์ในอนาคต และการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะ อันนำไปสู่ปัญหาด้านมนุษยธรรมและจริยธรรม จุดเด่นของนวนิยายเรื่อง อมตะ คือ การที่ผู้เขียนสามารถนำประเด็นที่คาดการณืว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งในอนาคตมาผูกเรื่องและสร้างตัวละครที่เป็นตัวแทนของความคิดความเชื่อ 2 แนวได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เพิ่มสีสันด้วยการเสียดสีและวิพากษ์วิจารณ์สังคมปัจจุบัน สร้างความสะเทือนใจและกระตุ้นให้ตระหนักถึงปัญหาาร่วมกันของมนุษยชาติ ทำทนายให้ขบคิดต่อว่า อะไรคือความหมายที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์และความเป็นอมตะ...”

ผู้เขียนสร้างตัวละครได้น่าสนใจ โดยเฉพาะอรชุน เพราะพรหมินทร์นั้น ผู้อ่านก็คาดหวังแล้วว่าเขาเป็นคนเห็นแก่ตัว เขาบอกจูดเย็นหรือความต้องการของเขาอย่างเด่นชัด เขาแสดงอย่างแจ่มชัดว่าเขามีกิเลส มีความต้องการ มีความปรารถนาจะเป็นอมตะจึงทำทุกอย่าง ในขณะที่อรชุน ถึงแม้จะตั้งเป้าหมายว่าจะแก้แค้นพรหมินทร์ แต่พฤติกรรมที่แอบแฝง ไม่เปิดเผย เป็นสิ่งที่น่ากลัวกว่า อรชุนไปมีความสัมพันธ์กับลูกสาวของพรหมินทร์ ทั้งๆ ที่รู้

เพราะต้องการมีลูกกับเธอ เป็นการแก้แค้นอย่างขมขื่น เขามีอาชีพเป็นที่ปรึกษาทางจิต แสดงตนและพูดจาฉลาดเกี่ยวกับกิเลส ความโลภ ปรัชญาทางพุทธศาสนา การเวียนว่ายตายเกิด ดูราวกับเป็นผู้ทรงคุณธรรม สละแล้วซึ่งกิเลส เข้าถึงธรรมะขั้นสูง เป็นการนำธรรมะสูงสุดมาฉาบหน้าตัวเองไว้ เบื้องหลังเขาก็คือ คนหนึ่งที่เต็มไปด้วยกิเลส มีความพยายามซ่อนลึกลงไปใน

ผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องว่า อมตะ ก็ก่อให้เกิดคำถามแล้วว่า อมตะคืออะไร คือชีวิตที่เป็นอมตะ กิเลสที่เป็นอมตะ ความเห็นแก่ตัวที่เป็นอมตะ หรืออะไรกันแน่ แม้แต่ชื่อตัวละคร พรหมินทร์ คือพระพรหม ผู้สร้างโลก เขาคือคนสร้างคน โคลน สร้างอาณาจักร มีอำนาจเงินตรา และทุกอย่าง อรชุนคือนักรบที่มีความกล้าที่จะต่อสู้กับศัตรู หรือ ชีวิน คือชีวิต ชีวิตคน โคลนหรือชีวิตมนุษย์ก็ล้วนเป็นมนุษย์เหมือนกัน ชีวินเป็นคน โคลน กลับมีอารมณ์ความรู้สึกอ่อนไหวมากกว่าพรหมินทร์ที่เป็นคนแท้ๆ เสียอีก ชีวินยอมพ่ายแพ้ให้ผู้ที่เขาคิดว่าเป็นพ่อ ขอมให้ถ่ายทอดวิยะ ไปใช้ ส่วนอรชุนกล่าวกับพรหมินทร์ว่า

“ผมมาเพื่อเทคโอเวอร์กิจการทั้งหมดของท่าน รวมทั้งชีวิตของท่านด้วย”

อรชุนเชื่อมั่นอย่างมากว่าจิตเป็นผู้บงการทุกอย่าง แม้กายจะตายไปแล้ว จิตจะยังคงอยู่ เขากล่าวว่า **“ทันทีที่ชีวิตผมจากไป ผมก็จะกลับมาอีก”** และเขาก็คิดว่า ถ้าเขามีอำนาจหรือเทคโอเวอร์กิจการทั้งหมดของพรหมินทร์แล้ว เขาจะปลดปล่อยคน โคลนที่พรหมินทร์สร้างขึ้นมาได้อย่างไร ขณะที่อรชุนปลอม โยนชีวิน ชีวินเข้าใจชีวิตได้มากขึ้น และเข้าใจอรชุนมากขึ้นด้วย จนถึงกับกล่าวว่า **“แล้วมันจะต่างกันตรงไหนระหว่างคุณกับพรหมินทร์”** หลังจากที่รู้ว่าอรชุนมีความสัมพันธ์กับลูกสาวของพรหมินทร์ จนตั้งใจจะมีลูกเพื่อให้พรหมินทร์เป็นทุกข์ใจ คำพูดของชีวินทำให้อรชุนคิด ไปถึงคำพูดของพรหมินทร์ที่ว่า

“ธาตุแท้มนุษย์นั้นเห็นแก่ตัวและชั่วร้าย” และ “ศีลธรรมความดีที่คนเรากล่าวอ้างกันนั้น ที่แท้ก็เป็นเพียงแพ็คเคจ เพื่อสร้าง ‘มูลค่าเพิ่ม’ ให้ตนเองเท่านั้น”

แท้จริงแล้วไม่ว่าพรหมินทร์ มนุษย์แท้ที่มีกิเลส พยายามทำทุกอย่างเพื่ออำนาจและความมั่งคั่งหรือเพื่อชีวิตที่ยืนยงคงกระพัน หรืออรชุน มนุษย์โคลนที่มีกิเลส ต้องการแก้แค้นพรหมินทร์ เพราะเขาเห็นว่า

“เป็นเรื่องจำเป็น ไม่เช่นนั้นก็ต้องมีมนุษย์โคลนถูกผลิตขึ้นและโดนฆ่าต่อไปไม่สิ้นสุด”

2 คนนี้ล้วนมีความเหมือนในความต่าง และมีความต่างในความเหมือน อรชุนกล่าวว่า

“ผมจะทำมันทุกวิถี เพื่อให้กฎหมายและสังคมยอมรับว่า คนโคลนนั้นเป็นมนุษย์เหมือนคนต้นแบบ และจะไม่ยอมให้มีการผ่าตัดเปลี่ยนถ่ายอวัยวะใดๆ ทั้งสิ้น รวมทั้งจะไม่ยอมให้มีการทำโคลนต่อไปอีกด้วย ถ้าผมต่อสู้ด้วยสันติวิธีไม่ได้ผล ผมก็จะสู้ด้วยความรุนแรง ผมจะทำโคลนคนออกมาให้มากที่สุด... ผมจะสร้างกองทัพโคลนขึ้นมา สร้างให้มันมโหฬาร แล้วอย่าไปบนหน้าไอ้พวกสัตว์ในร่างคนให้สิ้นซาก... ผมสาบานได้เลยว่าจะไม่มีไอ้สัตว์หน้าไหนทำได้อย่างผม”

ทำให้น่าคิดว่า ถ้าโลกนี้มี คนโคลน เต็มไปหมด จนแยกไม่ออกว่าใครเป็นใครแล้ว โลกเราจะวุ่นวายขนาดไหน คนโคลนจะคิดอย่างมนุษย์หรือไม่ เราก็ตอบไม่ได้ ขนาด โลกเรามีมนุษย์ธรรมดาๆ ยังวุ่นวายถึงปานจะนี่ ถ้ามีคนโคลนที่เราดูไม่ออกมาอยู่ด้วย ไม่อยากจะคาดเดาเลยว่าโลกนี้จะเป็นเช่นใด

พุทธปรัชญาที่วิมลนำมาสอดแทรกไว้ในนวนิยายเล่มนี้ไม่ได้ยากจนเกินไปสำหรับผู้
ที่เคยอ่านหรือฟังธรรมะมาบ้าง ถ้าเราค่อยๆ คิดตามไป ก็จะเข้าใจชีวิตได้มากขึ้น เช่น

“เมื่อคุณคิดหรือจับยึดเอา ‘ใคร’ มาเป็นตัวคุณ เป็นของคุณแล้ว คุณ
ก็ต้องตกอยู่ในวังวนแห่งความทุกข์ไม่รู้จบ... อะไรล่ะ ที่เป็นเหตุทำให้เกิด
และตายไม่รู้จบ... อะไร ก็คือความอยากหรือตัณหาในใจคุณนั่นแหละ... ถ้า
คุณอยากจะมีอิสรภาพ ไม่ต้องตกเป็นข้าทาสของตัณหา คุณก็ต้องฝึกพินิจ
พิจารณาให้เห็นมัน”

สำหรับผู้ที่เคยปฏิบัติธรรมมาแล้ว จะเห็นว่าสิ่งที่วิมลนำมาเขียนนั้นเป็นพื้นฐาน
สำหรับการฝึกจิตนั่นเอง ไม่มีอะไรแปลกใหม่

ผู้เขียนจบลง โดยให้พรหมินทร์ แดลงข่าวกับนักข่าวและสื่อมวลชนทุกแขนงว่าการ
ผ่าตัดเปลี่ยนถ่ายสมองสำเร็จด้วยดี สมองของพรหมินทร์ได้อยู่ในร่างของอรชุน และต่อไปนี่
แม้จะมีแต่พรหมินทร์ ประธานคณะกรรมการบริษัท โรงพยาบาลสยามสกลเวช คัมปะนี จำกัด
เท่านั้น ชื่อของอรชุนจะลบเลือนหายไป สมองของพรหมินทร์ในร่างของอรชุนจะมีอำนาจ
เงินตรา และทุกสิ่งที่เป็นปรารถนา เป็นอมตะตลอดกาล แต่ถ้าพิจารณาดีๆ จะเห็นได้ว่าแท้จริง
แล้ว วิวาทะระหว่างพรหมินทร์และอรชุน ใครจะเป็นฝ่ายชนะกันแน่ ผู้ที่คงอยู่คือ อรชุน หรือ
พรหมินทร์ ถ้าพิจารณาดีๆ จะเห็นว่า แท้จริง น่าจะเป็น อรชุน ที่เชื่อมั่นในทฤษฎีจิต และการ
เวียนว่ายตายเกิด เขาเชื่อว่าจิตจะกลับมาเกิดใหม่และมีอำนาจ ตอนแดลงข่าว พรหมินทร์ (ใน
ร่างอรชุน) ทูบ โปะเดียม และ

“นั่นนี่ตาสาตประกายสะใจอย่างเปิดเผย”

“เขามองเข้าไปในกล้องโทรทัศน์ด้วยสายตาดูเย้ยหยัน”

จากนั้นเขาประกาศเหมือนองโจจะสื่อกับใครบางคนซึ่งอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่ง... “เรา
น่าจะสำเร็จแล้ว!” และจบลงด้วยประโยคที่ว่า

“ใช่! สำเร็จจนได้” พรหมินทร์ยิ้ม ดวงตาเป็นประกาย

เหล่านี้แสดงว่า แท้ที่จริงแล้ว ผู้รับชัยชนะคือ อรชุน โดยแท้ ที่ต้องการประกาศให้คน
โคลนอีกคนหนึ่งคือ ชีวิน ได้รับรู้ว่าในที่สุด มนุษย์ที่คิดว่าเป็นผู้ชนะ กลับเป็นฝ่ายพ่ายแพ้
โดยที่ไม่รู้ตัวด้วยซ้ำว่า อยู่ใต้อำนาจของคนโคลนเท่านั้น

ด้วยแนวคิดที่ว่า กิเลสเท่านั้นที่เป็นอมตะ คงทนไม่มีวันตาย ไม่ว่ากาลเวลาจะผ่าน
ผ่านไปนานเท่าใด ไม่มีอายุขัย ผ่านพันยุคสมัยและเทคโนโลยี จึงทำให้เรื่องนี้มีลักษณะเป็น
สากลด้วยแนวคิด เพราะกิเลสค้นหาไม่มีชาติภพ ไม่มีเพศ ไม่มีวัย ไร้ช่องว่างระหว่าง
กาลเวลา กิเลสที่แทรกซึมไปในทุกหมู่เหล่า ทุกเพศ ผิวพรรณ ชนชั้นวรรณะ ต่อหน้าและ
ลับหลัง จึงเป็นอมตะ เป็นอกาลิกโดยแท้

อมตะ ให้อะไรกับสังคม

เมื่อคิดให้ดีๆ แล้ว อมตะ ให้อะไรกับสังคม หลายประการ ประการแรกคือ การให้มนุษย์
พึงตระหนักว่า กิเลสค้นหา ความทะยานอยาก เป็นสิ่งที่แอบแฝงอยู่ในใจของมนุษย์ทุกหมู่
เหล่า เราควรศึกษา และทำความเข้าใจเรื่องกิเลส ควรควบคุมกิเลส มิใช่ให้กิเลสมาครอบงำ
เรา การเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนา จะทำให้เราเข้าใจชีวิต และปรับตัวให้เป็นอยู่ได้ในโลก
ปัจจุบัน โดยไม่ทุกข์มากจนเกินไป ประการต่อมา อมตะ ทำให้เรามองเห็นและเข้าใจว่า
มนุษย์คือสัตว์สังคมที่น่ากลัวที่สุด เพราะเห็นแก่ตัว เอาเปรียบ เอาแต่ได้โดยไม่คำนึงถึงคนอื่น
ต้องการอำนาจ ต้องการเป็น **แชมป์** **มิใช่ โนบอดี** จึงเสาะแสวงหาทุกวิถีทางเพื่อความเป็น
อมตะ อำนาจ เงินตรา และความทะยานอยาก ทำให้มนุษย์ฆ่าฟันกันเอง ทั้งทางตรงและ
ทางอ้อม นอกจากนี้ อมตะ ยังแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่ได้เป็นอย่างที่เราเห็นเสมอไป ผู้ที่มี

หน้าฉากร้ายราย มีอำนาจ เบื้องหลังอาจโหดร้าย เห็นแก่ตัว และมีอะไรเลวร้ายแอบซ่อนอยู่ก็ได้ สิ่งที่น่าสนใจประการสุดท้ายก็คือ คนที่เปิดเผยตัวเองกับคนที่ปกปิดตัวเอง ใครจะนำกลัวกว่ากัน ในที่นี้คือเปิดเผยตัวตนว่าเป็นคนไม่ดี เห็นแก่ตัว มีกิเลสตัณหา มีความทะเยอทะยานอยาก คนประเภทนี้ เมื่อเราเห็น เราก็จะระวังตัว ไม่อยากอยู่ใกล้ แต่คนที่ปกปิดตัวเองและแสดงแต่สิ่งดีๆ ออกมา เราจะไม่ทันระวังตัว คนพวกนี้มีอยู่มากใน โลกแห่งความเป็นจริง ซึ่งยากจะรู้ซึ่งได้ เหล่านี้ นับว่า อมตะ ได้ให้ข้อคิดกับผู้อ่านได้เป็นอย่างดีทีเดียว

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

วิมล ไทรนันทวล. อมตะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:สยามประเทศสำนักพิมพ์, 2543.

เวลา: มีอะไรในเวลา?

เวลา เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรท์ประจำปี 2537 โดยชาติ กอบจิตติ นักเขียน ผู้ที่เคยได้รับรางวัลซีไรท์ และรางวัลยอดเยี่ยมในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ปี 2525 จากเรื่องคำพิพากษา และมีผลงานในวงวรรณกรรมอีกมากมายหลายเรื่อง

เวลา เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคนชรา 7 คนที่เรื้อนพยาบาลบ้านพักคนชราที่ดำเนินไปเป็นประจำในแต่ละวัน โดยที่คนชราเหล่านี้ได้แสดงความคิด ความเชื่อ ทักษะคติของแต่ละคนที่แตกต่างกัน ไปออกมา

ผู้เขียนดำเนินเรื่องโดยให้ตัวละครเอกที่เป็นนักสร้างหนังสือ อายุ 65 ปี เข้าไปนั่งชมละครเวทีที่เสนอเรื่องราวของคนชราดังกล่าว ผู้อ่านจะได้รับรู้เรื่อง ได้คิด และได้ค้นพบสิ่งต่างๆ ไปพร้อมๆ และเท่าๆ กับตัวละครเอกนี้ ด้วยมุมมอง “ผม” ของตัวละครเอก และยังมี การดำเนินเรื่องโดยการบรรยายสิ่งที่นอกเหนือจากการรู้เห็นของ “ผม” ด้วยการใส่ “ผู้รู้แจ้ง” ตามแบบนวนิยายธรรมดา

แนวคิดที่ชาติต้องการเสนอ คือ ชีวิตนี้ไม่มีอะไรเที่ยงแท้ เวลาพาเรามาพบความจริงในที่สุดว่า จุดหมายที่ค้นหาตลอดชีวิตคือความว่างเปล่า เกิดมาเพื่อรอวันตาย และไม่ ว่าคนเราจะพยายามไขว่คว้าหาทรัพย์สินเงินทอง ลาก ยศ สรรเสริญสักเท่าใด สุดท้ายก็ สูญสลายไปหมด ไม่มีสิ่งใดคงจีรังยั่งยืนติดตัวเราไปได้ เราจึงไม่ควรยึดติดกับมัน

“มันก็เหมือนกันล่ะค่ะ แม่บุญเรือน” ยายนวลว่า “ไม่ต้องมา แสดงประวัติกันหรอก ถ้าแก่กันจริงก็ไม่ต้องมาอยู่ที่นี้กันหรอก”

“แต่ฉันมันคนมีชาติตระกูล มีทาส มีบริวาร”

“แล้วตอนนี้อยู่ที่ไหนล่ะ ทาสบริวารของแม่น่ะ อยู่ที่ไหน”

นอกจากนี้ยังเสนอแนวคิดว่า ชีวิตมนุษย์มีเวลาเป็นตัวกำหนด เวลาคำถามความเกิดมาให้เรา แล้วจากนั้นก็พาเราไปสู่ความแก่ ความเจ็บป่วย และความตายในที่สุด แต่ก็ไม่มีมนุษย์คนไหนสามารถหลีกเลี่ยงการกำหนดนี้ได้แม้ว่าจะไม่ต้องการเลย เมื่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตต้องดำเนินไปตามเวลาที่กำหนดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มนุษย์จึงเป็นทาสของเวลาชาติได้แสดงแนวคิดนี้ตลอดทั้งเรื่อง เช่น การแสดงบนเวทีในเรื่องที่จำเจและเป็นไปอย่างเชื่องช้าจนผู้ชมรู้สึกอึดอัดเป็นเพราะกำลังถูกเวลาคัดค้านและตกเป็นทาสของเวลาอยู่

“ติก-ต็อก ติก-ต็อก
ติก-ต็อก ติก-ต็อก

เวลายังคงเดินตามหน้าที่ของมัน ถูกตุ่มนาฬิกายังคงแกว่งแล้ว-
แกว่งแล้ว เวลาผ่านไป ผ่านไปโดยไม่มีอะไรเกิดขึ้นบนเวที

ห้านาทีผ่านไป ผ่านไปโดยไม่มีอะไรเกิดขึ้นบนเวที ผ่านไปอย่าง
เชื่องช้าผมเริ่มรู้สึกอึดอัด อึดอัดกับการที่นั่งเฝ้ามองนาฬิกาเดิน อึดอัดกับ
ความเชื่องช้าที่แลเห็น”

“ผมเลิกสนใจละครบนเวที หันมาวาดสายตาคนดู อยากรู้
ความรู้สึกของเขาจะเป็นเช่นเดียวกับผมหรือไม่ และถ้าคนทำละครเรื่องนี้
ได้มานั่งร่วมอยู่กับผมด้วย เขาคงจะเห็นเช่นเดียวกับผมเห็น คือ เห็นคนดู
ไม่ได้สนใจละครของเขา บ้างซุบซิบกัน บ้างคุยกัน เหมือนจะฆ่าเวลาเพื่อ
รอคอยให้ละครจบลงจะได้กลับบ้านกลับบ้านของเสียที”

จะเห็นได้ว่า “ผม” และผู้ชมละครรู้สึกอึดอัดกับการดูละคร จึงทำให้รู้สึกเหมือนกับ
ว่าเวลาผ่านไปอย่างเชื่องช้ามาก ทั้งๆ ที่จริงแล้วเวลาที่ดำเนินไปตามปกติของมัน เท่ากันทั้ง
เวลาสุขและเวลาทุกข์ แต่คนเรามักบ่นกันว่า เวลาแห่งความทุกข์ช่างยาวนานเหลือเกินกว่า

จะผ่านไปได้ แต่ช่วงเวลาของความสุขเล่าก็มันผ่านไปอย่างรวดเร็วจนน่าเสียดาย ทั้งนี้เพราะคนเราล้วนตกเป็นทาสของเวลา ไม่สามารถยืดหรือหดเวลาช่วงใดช่วงหนึ่งตามความพอใจของตนได้นั่นเอง

หรือตอนที่ ยายสอน ได้คุยกับเด็กหนุ่ม นางได้สอนเขาว่ามนุษย์นั้นไม่มีทางพ้นความเป็นทาสได้ โดยเฉพาะที่ต้องเป็นทาสของเวลาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ทุกคน

“ใครบอกเอ็งว่าทาสหมดแล้ว ทาสมันยังมีอยู่ทั่วไป เอ็งก็เป็นทาส ยายก็เป็นทาส พ่อแม่เอ็งก็เป็นทาส ทุกคนเป็นทาสทั้งนั้นนะ”

“ไม่มีใครหลุดหรอก หลุดจากไอนั้นก็ไปเป็นทาสไอนี้ หลุดจากตรงนี้ก็ไปติดตรงนั้น”

“นางคิดทบทวนต่อ ถึงเรื่องที่พูดจากับเด็กหนุ่ม นึกถึงเรื่องทาสที่นางบอกมัน นึกถึงตรงที่มันถามนางว่า ใครเป็นนายทาส นางตอบมันว่า มันขึ้นอยู่กับเราไปติดกับอะไร อันนั้นก็ป็นนาย แต่นางลืมบอกกับมันว่า ยังมีนายใหญ่ของมันอีกเสียนาฬิกาตีบอกเวลาหกโมงเย็น...นางเหลียวไปทางเสียนาฬิกา-แม้จะไม่อยากไปกับมัน ไม่อยากติดกับมัน มันก็กระซากลากถูให้ติดตามมันไป นางคิด”

เวลา มีจุดเด่นอยู่ที่กลวิธีการแต่ง ชาติสามารถผสมผสานเทคนิคของการเขียนถึง 3 ประเภท คือ การเขียนนวนิยาย การเขียนบทละคร และการเขียนบทภาพยนตร์ รวมไว้ในงานเขียนเรื่องเดียว ซึ่งนับว่าท้าทาย และต้องใช้ความสามารถในการแต่งเป็นอย่างมาก เพราะต้องทำให้เทคนิคที่แตกต่างกันทั้งสามวิธีนั้นผสมผสานกันอย่างกลมกลืนที่สุด เพื่อจะเสนอแนวคิดได้อย่างสมบูรณ์

ในการใช้กลวิธีของบทละคร ชาติใช้มุมมองของความเป็นคนดูละครคนหนึ่ง คือ “ผม” เป็นตัวแทนของการเล่าเรื่อง แต่เป็นผู้เล่าที่เล่าจากสิ่งที่ตนรู้ เห็น หรือคิด เท่าที่ละครกำลังดำเนินไป ไม่ได้รับรู้ความคิดหรือภูมิหลังที่อยู่เบื้องหลังการกระทำของตัวละคร ดังนั้น การมองและการตัดสินใจของตัวละครของ “ผม” จึงเป็นการมองจากการกระทำภายนอกของตัวละครเท่านั้น

“สิบบาทขาย” ทำทางทวงถามนั้นคล้องแคล้วจนผมดูเกินเลยไปว่า
เป็นทำทางของเด็กเจ้าเล่ห์” แต่เมื่อได้ทราบความจริง “ผม” ก็ได้คิดว่า

“ผมเชื่อแน่ว่าเธอรู้สึกผิดเช่นเดียวกับที่ผมรู้สึกครั้งแรก ผมคิดว่า
เจ้าหนูนั้นคงเจ้าเล่ห์หาวิธีขายของเช่นเดียวกับเด็กหลายๆ คนที่ถูกสังคม
เลียมสอน ไม่ได้คิดว่าเจ้าหนูจะให้คนแก่เพียงเพราะคิดถึงยาทวดของเธอ”

และกลวิธีในการแตงนวนิยาย ชาติให้มีการบรรยายเรื่องโดย “ผู้รู้แจ้ง” คือ สามารถ
รู้และเล่าความคิด ความรู้สึก ตลอดจนความเป็นมาเป็นไปในอดีตของทุกตัวละครได้หมด
ในที่นี้ “ผม” อยู่ในฐานะตัวละครตัวหนึ่งเท่านั้นจึงไม่รู้เรื่องนี้ จะมีเพียงผู้อ่านเท่านั้นที่
การใช้กลวิธีแบบนี้มีใช้ในนวนิยายส่วนมาก จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่ซับซ้อนได้ง่ายและ
มากขึ้น เพราะได้รู้มูลเหตุของการกระทำ แรงจูงใจ หรือทัศนคติของตัวละครที่มีผลต่อการ
กระทำของเขา วิธีนี้จะทำให้ผู้อ่านไม่เบื่อก่อนที่จะรับรู้การกระทำของคนชราที่มีแต่ความน่า
รังเกียจ เพราะได้คิด ได้เข้าใจความรู้สึกส่วนลึกของเขามากขึ้นกว่าที่จะได้รู้จาก “ผม”
และยังทำให้ผู้อ่านได้สะกิดใจว่า การที่คนเราไม่เข้าใจ ไม่เห็นใจ หรือรำคาญคนชรา เป็น
เพราะเราไม่เคยรับรู้และเข้าใจสภาพจิตใจ ปัญหา และความทุกข์ที่แท้จริงของเขา การ
พยายามรับรู้และทำความเข้าใจ จึงอาจเป็นหนทางที่สามารถลดปัญหาช่องว่างระหว่างวัยที่
ก่อให้เกิดปัญหาคคนชราถูกทอดทิ้งในสังคมปัจจุบันลงได้

ชาติให้ตัวละครเอกเป็นนักสร้างหนัง เข้าไปดูละครเวที จะได้ใช้กลวิธีของ
ภาพยนตร์ โดยตัวละครเอกได้ลองจัดฉากและองค์ประกอบต่างๆ ตามแบบภาพยนตร์ตรงที่

เขาคิดว่าละครเวทีซึ่งทำได้ไม่ดีพอ เป็นการสร้างมุมมองใหม่และเพิ่มสีสันให้เรื่อง น่าสนใจยิ่งขึ้น

แม้ว่ากลวิธีหลักจะเป็นกลวิธีของการเขียนนวนิยาย แต่การนำกลวิธีอีกสองแบบมาใช้ด้วยนั้น ช่วยเสริมความน่าสนใจ ทำให้ไม่น่าเบื่อจนเกินไป เพราะถ้าเสนอเรื่องราวของคนชราที่ไม่เข้าใจให้ติดตามอยู่แล้ว โดยใช้กลวิธีของนวนิยายแบบเดิมๆ ก็จะทำให้เรื่องยิ่งดูธรรมดาและไม่น่าสนใจ และกลวิธีอีกสองแบบก็ยังช่วยเสนอแนวคิดของเรื่องได้ดียิ่งขึ้นด้วยการเสนอเรื่องราวของชีวิตด้วยละครเสมือนเป็นการย้ำแนวคิดหลักของเรื่องว่าชีวิตไม่แน่นอน ไม่มีอะไร เหมือนการแสดงที่แต่งขึ้น สมมติขึ้นเท่านั้น

ชาติให้คนชราในบ้านพักคนชราเป็นตัวละคร เสนอแนวคิดของความไม่เที่ยงแท้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสมกว่าตัวละครวัยอื่น เพราะคนชราเป็นตัวแทนที่สะท้อนภาพต่อผู้ และเดินทางผ่านชีวิตมายาวนานของคนได้ชัดเจนที่สุด เราจะเห็นได้ว่า กว่าจะมาถึงจุดที่ใกล้สิ้นสุด จนเหลือเวลาอยู่อีกไม่นานนั้น จริงๆ แล้ว เขาไม่ได้อะไรเลย ชีวิตไม่มีอะไรเที่ยงแท้ และเป็นตัวตนจริงๆ เลย คนเราเกิดมาเพียงเพื่อเดินทางตามเวลาเท่านั้นเอง สิ่งที่ย้ำย้ำแนวคิดที่ว่าชีวิตไม่มีอะไรมาตั้งแต่ต้น ก็คือ เสียงของตาแก่จากลูกกรงเหล็กว่า

“ไม่มีอะไร ไม่มีอะไรจริงๆ”

เสียงนี้ดังขึ้นเป็นเสียงแรกบนเวที และดังขึ้นอีกเป็นระยะๆ และดังตอบโต้เรื่องที่นำมาเสนอ เช่น ตอนที่ลูกชายทับทิมมาเล่าเรื่อง ดอกบัวสีขาวกับเงาสีเงิน ก็มีเสียงดังขึ้นว่า

“ไม่มีอะไร ไม่มีอะไรจริงๆ เสียงตะโกนจากห้องลูกกรงดังสงขึ้น

ผมเห็นยายสอนหันกลับมามองทางห้องลูกกรงนางยิ้มขึ้นอย่างมีความสุข ในยิ้มของนางนั้นเหมือนกับนางได้พบของมีค่าบางอย่าง หลังจากที่เคยพยายามหามันมาตลอดชีวิต”

ในความเป็นละคร ชาตีมักใช้วงเล็บบรรยายการกระทำและอาการของตัวละคร เพื่อ
กระชับการบรรยายให้กะทัดรัด เข้าใจง่าย และเห็นภาพง่ายกว่าการบรรยายธรรมดา

(จะหยิบขวดน้ำแดงแต่ชะงักมือ) “อุตสาห์เก็บไว้กิน นอยมาขโมยกินอีก”
(พิมพ์) “คุณพระคุณเจ้าเมตตาลูก”

การใช้วงเล็บของชาติไม่ใช่ว่าการเพิ่มรายละเอียดที่ไม่ค่อยสำคัญ และสามารถอ่านละ
ข้ามไปได้เหมือนการใช้วงเล็บทั่วไป การใช้วงเล็บในเรื่องนี้จะสามารถทำให้เราเห็นลักษณา
การของตัวละครชัดเจน และเสริมให้เข้าใจความคิดและพฤติกรรมของตัวละครมากขึ้น
นับเป็นอีกกลวิธีหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่องนี้

การใช้สัญลักษณ์ในเรื่องเป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่งในการช่วยเสนอแนวคิด
สัญลักษณ์ที่ดี นอกจากจะเพิ่มความน่าสนใจให้ผู้อ่านคิดไตร่ตรองตามแล้ว ยังเป็นหนทาง
ไปสู่ความเข้าใจแนวคิดของเรื่องได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย เช่น การใช้นาฬิกาที่เป็นเหมือน
ตัวแทนของเวลาในเรื่อง ตั้งแต่การเปิดเรื่องในความมืด ทันทีที่มีแสงสว่างก็เห็นนาฬิกาทรง
โบราณพร้อมทั้งเสียงที่ดังขึ้น นาฬิกานี้ ถึงแม้เก่ามากแล้วแต่ก็ยังเดินบอกเวลาอยู่ เหมือน
เวลาที่ดำเนินไปเรื่อยๆ ไม่มีหยุด แต่นาฬิกาบนเวทีเดินเร็วกว่าเวลาจริงเพราะต้องให้เนื้อ
เรื่องจบภายในเวลาที่กำหนด แต่เวลาจริงๆ ไม่เคยหยุด และไม่มีใครทำให้มันหยุดหรือ
เปลี่ยนแปลงมันได้ มันยังดำเนินไปตามหน้าที่ของมันอย่างมั่นคง และพาเราไปกับมันอย่าง
ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

หรือการใช้ดอกบัวสีขาวเงาเงินที่ลูกชายของยายทับทิมมาเล่าให้ฟัง ดอกบัวสีขาว
คงหมายถึงความดี ความบริสุทธิ์ และเงาเงินก็คือสิ่งที่เป็นเปลือกนอกของความดี เช่น
ลาภ ยศ สรรเสริญที่คนในสังคมล้วนต้องการ และพากันแก่งแย่งกันเหมือนพวกสัตว์ใน
เรื่อง แต่การที่ลูกชายยายทับทิมที่เป็นบ้านำเอาเรื่องนี้มาเล่า แสดงว่าเขาเข้าใจชีวิตได้
มากกว่าคนปกติในสังคมเสียอีก เขาจึงเป็นตัวแทนของคนที่มีจิตสำนึกที่ไม่ยึดติดกับสิ่งที่

ช่วยวนกิเลสมนุษย์ ถึงแม้จะบ้าและไม่สามารรถเลี้ยงแม่ได้ แต่เขาก็มาเยี่ยมแม่เป็นประจำ ไม่เคยออกตัญญูทอดทิ้งพ่อแม่เหมือนคนปกติอีกหลายคนในสังคม

เวลา นอกจากจะมีความคิดเด่นและน่าสนใจในกลวิธีการแต่งที่แปลกใหม่ และแสดงถึงความสามารถของผู้เขียนอย่างเห็นได้ชัดเจนแล้ว ยังทำให้เรารู้สึกสะเทือนใจไปกับวัฏจักรชีวิตที่คนเราจะต้องประสบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และซึ่งใจในความรักของบุพการีที่แม่จะถูกทอดทิ้ง แต่ท่านก็ยังรักรับริษูธรรมมอบให้ลูกอย่างไม่เสื่อมคลาย เวลา จึงสามารถย้าสำนึกของความมกตัญญูให้เราลองหันมาดูตัวเองว่า เราได้ดูแลบุพการีของเราดีพอแล้วหรือยังและเวลา ยังทำให้เราเข้าใจและปลงชีวิตได้มากขึ้น เมื่อจุดสุดท้ายไม่มีอะไรเลย เราก็ไม่ควรยึดติดกับสิ่งที่เป็น “เปลือก” มากนัก และเมื่อเราเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ข้อนี้แล้วว่า ไม่มีใครหยุดเวลาหรือรังตัวเองออกจากการควบคุมของเวลาได้ เราก็จะสามารถปล่อยให้เวลาพาไปอย่างเข้าใจและยอมรับได้ เวลา จึงเป็นนวนิยายที่ควรค่ากับรางวัลซีไรท์เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีคุณค่าทั้งทางวรรณศิลป์ และมีคุณค่าแก่จิตใจ ทั้งยังให้คติทางพุทธปรัชญาที่เพิ่มความเข้าใจชีวิตที่แท้จริงให้กับผู้อื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ชาติ กอบจิตติ. เวลา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หอน, 2536.

ทรายย้อมสี : คนดีที่หกลวง

กฤษณา มีผลงานการประพันธ์มากมายหลายเรื่องด้วยกัน และมักจะใช้ปัญหาความขัดแย้งทั้งทางความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมเป็นแก่นเรื่อง และบางครั้งก็จะแสดงแก่นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวหรือปัญหาสังคมในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป กฤษณาจะหยิบเอาปัญหาทั่วไปเหล่านี้มาเรียงร้อยเป็นเรื่องราวด้วยลีลาทางวรรณศิลป์ที่งดงาม ทำให้ผลงานของกฤษณามีคุณค่าทั้งทางด้านความบันเทิงและคุณค่าทางความคิด

ผลงานของกฤษณาหลายเรื่องได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การสปอ. คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ สมาคมผู้จัดพิมพ์และจำหน่ายหนังสือ เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงคุณค่าผลงานของกฤษณาได้

ผลงานสะท้อนพฤติกรรมของคนแบบหนึ่งที่พบเห็นได้ในสังคมปัจจุบันนี้เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ ก็คือ ทรายย้อมสี ซึ่งกฤษณาได้ประพันธ์ขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2521-พ.ศ. 2523 ที่น่าสังเกตก็คือ ฉากและบรรยากาศตลอดจนภาพโดยรวมของสังคม รวมถึงแนวคิดของเรื่องยังไม่ล้าสมัย ยังสามารถพบเห็นอยู่ในสังคมสมัยปัจจุบัน ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดที่ได้จากนวนิยายนี้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ตลอดเวลา

กฤษณาต้องการเสนอแนวคิดว่า คนในสังคมทุกวันนี้ต่างก็อำพรางตัวตนที่แท้จริงไว้ สิ่งที่ฉาบไว้ให้คนภายนอกได้เห็นก็คือความสวยงามทั้งด้านรูปร่างหน้าตาและลักษณะนิสัย ส่วนความเป็นตัวตนที่แท้จริงซึ่งอาจมีทั้งความทะยานอยาก ความเห็นแก่ตัวและความร้ายกาจอีกมากมายก็จะถูกซ่อนอย่างเนียนเนียนไว้ภายใต้รูปลักษณ์ที่สวยงาม และคนส่วนใหญ่ในสังคมก็หลงมกมายอยู่กับความงดงามภายนอกที่เห็นด้วยตา ตัดสินใจว่าใครดีใครร้ายจากลักษณะภายนอกที่ตนเห็น น้อยคนนักที่จะเพ่งพิจารณาถึงความดีงามของจิตใจซึ่งซ่อนอยู่ภายใน

แนวคิดจะเห็นได้จากชื่อของนวนิยาย **ทรายย่อมสี** เป็นความเปรียบที่กฤษณาสร้าง ขึ้น โดยเปรียบคนในสังคมเป็นดังทรายเม็ดต่างๆที่มารวมกัน โดยทรายเหล่านั้นต่างก็ยอม ค้ำยมีที่สวยงาม อ่อนหวาน แต่อย่างไรก็ตามตราบโคที่คนเราซึ่งต้องดำเนินชีวิตภายใต้กฎ แห่งธรรมชาติที่ว่าด้วยความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง วันใดวันหนึ่งสีสนที่ยอมเม็ด ทรายไว้ก็จะต้องหลุดล่อนออกมา และวันนั้นแก่นแท้ของคอนั้นก็จะเผยออกมาให้ผู้คน รอบข้างได้เห็น เม็ดทรายที่ไร้สีสนนั้นก็คงเป็นแค่เพียงเม็ดทรายสีหม่นเม็ดหนึ่งเท่านั้น

นอกจากชื่อเรื่องที่บอกให้ทราบแก่นเรื่องตั้งแต่ต้นแล้ว ส่วนประกอบที่แสดงให้ เห็นถึงแก่นเรื่องได้ชัดเจนที่สุดก็คือ ตัวละครเอก และเสริมให้ชัดขึ้นด้วยตัวละครอื่นที่ แวดล้อมและมีปฏิสัมพันธ์กับตัวละครเอกกล่าวคือ

มณีนง เป็นตัวละครเอกของเรื่อง เธอเป็นผู้หญิงที่มีความเพียบพร้อมทั้งรูปร่าง หน้าตาที่สวยงาม และสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด ความสามารถในการทำงานที่อยู่ในระดับ แนวน้ำเท่าเทียมกับผู้ชาย อีกทั้งบุคลิกลักษณะที่เรียบร้อยอ่อนหวาน น่าเชื่อถืออย่าง แท้จริง แต่สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงสีสนอันสวยงามที่เคลือบข้อมตัวคนที่แท้จริงของผู้หญิงอย่าง มณีนงไว้ได้อย่างดียิ่ง สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยหนุนแรงให้มณีนงก้าวไปสู่ความสำเร็จใน ชีวิตได้ง่ายขึ้น เธอใช้บุคลิกลักษณะที่เป็นเหมือน พรสวรรค์นี้หลอกลวงกอบ โภยเอา ผลประโยชน์จากคนรอบข้างได้โดยไม่มีใครเคยสงสัย ทุกคนต่างเชื่อเธออย่างแท้จริงเพราะ เขาเหล่านั้นมองแต่ภาพภายนอกไม่ได้พิจารณาให้ถ่องแท้ถึงจิตใจ เชื่อในสิ่งที่ตนมองหรือ สัมผัสได้เท่านั้น

ผู้เขียนให้ตัวละครเอกชื่อว่า **มณีนง** คำว่ามณี คือ แก้วมีค่า บุคลิกลักษณะของมณีนง ก็เปรียบได้กับมณีอันมีค่า แต่แล้วมณีกลับประทุติตัวหลอกลวงผู้อื่น โดยใช้คุณสมบัติ ของเธอที่สวยงามอ่อนหวานฉาบหน้าไว้ มณีนงจึงเป็นเพียงทรายที่ยอมสีให้ดูงดงามราวกับ มณีเท่านั้น แท้จริงมณีนงไม่ได้มีคุณค่าเลิศเลอเป็นมณีแม้แต่น้อย

เนื้อหาของนวนิยายเรื่องนี้ก็สัมพันธ์กับแนวคิดของเรื่อง เหตุการณ์ตลอดทั้งเรื่องจะเป็นชีวิตของมณีขัง ความที่เธอเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างหน้าตาดี มีกิริยามารยาทอันอ่อนหวาน เป็นเสน่ห์ดึงดูดให้คนรอบข้างหลงใหลชื่นชมเธอ และนั่นก็เป็นการสนับสนุนให้เธอใช้สติปัญญาอันชาญฉลาดรวมกับความงามที่เธอมีกรุยทางนำไปสู่สิ่งที่เธอต้องการ ทั้งทางหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัว หลายต่อหลายครั้งที่เธอหลอกลวงคนรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นน้องสาว เพื่อนชายที่หมายปองเธอ เพื่อนสนิทที่สุด เป็นต้น

คนเหล่านี้ชื่นชมความสามารถ ความสวยงามน่ารักพร้อมทั้งอุปนิสัยที่น่าเชื่อถือของเธอ จึงถูกเธอหลอกได้ง่ายๆ ที่เห็นชัดที่สุดคือเรื่องเงินทอง มณีขังจะขยี้มเงินจากคนรอบข้าง โดยการอ้างเหตุผลที่น่าเชื่อถือ เช่น เธอขยี้มเงินจากประณีตเพื่อนสนิท โดยอ้างว่าต้องเอาไปใช้หนี้แทนพ่อที่บ้านในต่างจังหวัด ขณะที่เธอขยี้มเงินเวณิก ลูกพี่ลูกน้องโดยอ้างว่าเงินเดือนของเธอไม่พอ และเธอใช้เสน่ห์ที่เธอมีหลอกขยี้มเงินพี่เพื่อนชายที่หมายปองเธอ โดยเธอให้ความหวังลมๆแล้งๆกับเขาว่าเธอจะเลือกเขาเป็นคู่ชีวิตแท้ๆแล้วสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เธอแต่งขึ้นหลอกให้คนเหล่านี้เชื่อและให้เธอขยี้มเงิน แต่เมื่อถึงกำหนดเวลาที่มณีขังจะต้องคืนเงิน เธอก็จะมีวิธีผัดผ่อนไปได้โดยใช้คำพูดที่อ่อนหวาน และน้ำเสียงที่น่าเชื่อถือ ขอเลื่อนกำหนดใช้หนี้ออกไปอีก บรรดาเจ้าหน้าที่ของเธอต่างก็เห็นใจและเชื่อเธอต่อไปเช่นเดิมว่าคราวหน้าคงจะได้เงินคืน แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่มีวันแว่วว่ามณีขังจะนำเงินมาคืนจนทำให้ทุกคนเริ่มสงสัยว่ามณีขังมีรายจ่ายมากมายขนาดนั้นได้อย่างไร

ในที่สุดทุกคนก็เริ่มพบว่าแท้จริงแล้วมณีขังมีความลึกลับซับซ้อนซ่อนอยู่หลายเรื่องไม่เคยมีใครสังเกตเห็นมาก่อน เพราะถูกบังตาให้มีคมนด้วยรูปลักษณะภายนอกของเธอ แต่เมื่อเริ่มเห็นถึงเนื้อแท้ของมณีขัง ก็แทบไม่มีใครจะเชื่อได้ว่าแท้จริงแล้วมณีขังหลอกทุกคนตั้งแต่คนในครอบครัวญาติสนิทมิตรสหายที่ล้วนชื่นชมมณีขัง เชื่อมั่นเสมอมาว่าเธอเป็นคนดีพร้อมทั้งกาย วาจาและใจ แต่มณีขังกลับกลายมาเป็นคนที่พุดตลวงหลอกลวง เพียงเพื่อสนองตอบความต้องการของเธอทางด้านวัตถุ และที่สำคัญคือการตอบสนองอารมณ์รักของตนเอง เธอทุ่มเทเงินทองที่เธอหามาได้จากการทำงานและการหลอกคนอื่นให้กับรายจ่ายที่

ฟุ่มเฟือยทั้งของเธอเองและราวีเด็กหนุ่มที่เธอเลียด โดยการแข่งดีก็ให้เขาอยู่กับแม่และเปิดร้านขายของให้

ท้ายสุดแล้วเมื่อทุกคนจับได้แน่วว่ามณีนงหลอกหลวง เธอก็ไม่ได้สะทกสะท้านอะไร เธอไม่รู้สีกด้วยซ้ำว่าเธอผิด เธอก็ยังคงโลดเล่นต่อไปบนวิถีทางของเธอ

การที่มณีนงเป็นคนมีนิสัยที่ชอบหลอกหลวงคนอื่นเพื่อผลประโยชน์ของตน ผู้คนที่แวดล้อมมณีนงก็มีส่วนด้วยเหมือนกัน คนรอบข้างมณีนงไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ น้องสาวญาติสนิท เพื่อนสนิท หรือแม้แต่ผู้ร่วมงานของเธอ ต่างก็ยกย่องชื่นชมรูปลักษณ์ภายนอกที่เป็นเธอ โดยไม่เคยเฉลียวใจเลยว่าเนื้อแท้ข้างในของมณีนงจะเป็นเช่นไร เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็ยิ่งทำให้มณีนงได้ใจและยิ่งทำให้เธอมั่นใจมากยิ่งขึ้นว่า เธอสามารถจะหาผลประโยชน์ได้จากคนเหล่านี้และคนอื่นๆที่ไม่รู้จักเธอ

ลักษณะนิสัยเด่นอีกข้อหนึ่งของมณีนงก็คือ ความเชื่อมั่นในตนเองสูง มณีนงรู้ตัวดีว่าตัวเองมีเสน่ห์ที่ธรรมชาติสร้างมาให้ อีกทั้งคนรอบข้างต่างก็ให้ความสำคัญกับเธอ ไม่เคยเลยสักครั้งเดียวที่คนในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดจะตำหนิมณีนง มณีนงก็ไม่เคยฟังคำตักเตือนของใคร แม้ภายนอกเธอจะนิ่งเงียบเหมือนไม่ต่อต้าน แต่แท้จริงแล้วเธอมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ความมั่นใจว่าตัวเองมีคุณค่ามากนี้กลับไม่ได้ส่งผลดีต่อมณีนงนักเพราะเธอใช้มันในทางที่ผิด เมื่อเธอผิดหวังจากราวี เธอก็ไม่สนใจ เธอตัดสินใจเป็นภรรยาของเจ้านายได้อย่างรวดเร็ว การที่เธอทำเช่นนี้เป็นเพราะมณีนงต้องการที่จะปิดรอยแผลที่ทำให้เธอขาดความมั่นใจจากการถูกราวีทรยศ เป็นการยืนยันให้เธอมั่นใจถึงความมีคุณค่าของตัวเอง

นอกจากนี้มณีนงยังเป็นผู้หญิงที่มีความเข้มแข็งมาก แม้ว่าเธอจะพบปัญหาหนักหนาเพียงใดก็ตาม เธอก็ไม่เคยเลยที่จะตระหนกตกใจจนไม่สามารถแก้ปัญหาหนักได้ เธอจะตั้งสติ สงบอารมณ์ และคิดไตร่ตรองอย่างว่องไวจนแก้ไขปัญหาไปได้ แต่น่าเสียดายที่

มณีนงผู้มีลักษณะนิสัยที่ดีเพียบพร้อมนี้ใช้สิ่งที่เธอมีไปในทางที่เห็นแก่ตัว คือใช้ตอบสนองความต้องการของเธอเพียงอย่างเดียว

กฤษณาสร้างตัวละครเพื่อสื่อแนวคิดได้อย่างเด่นชัด เพราะนอกจากตัวละครเอกแล้ว กฤษณายังได้สร้างตัวละครเสริมอื่นๆ ที่มีบุคลิกลักษณะที่ตรงกันข้ามกับมณีนงอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นวงศ์ทิพย์น้องสาวของเธอ ประณีตเพื่อนสนิท หรือชลาไสซึ่งเป็นผู้หญิงเช่นเดียวกับมณีนง แต่ไม่มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม กิริยาที่ไม่เรียบร้อยงดงาม ในทางตรงกันข้ามพวกเธอจะมีนิสัยที่กระด้าง พุดจาตรงไปตรงมาและไม่ใช้ชีวิตฟุ้งเพื่อเกินตัวอย่างที่มณีนงทำ แต่กลับมีความจริงใจมากมายน่าสนใจกว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก ไม่เห็นแก่ตัว ไม่มุ่งแต่ตักตวงผลประโยชน์ แต่ก็น่าแปลกใจที่ไม่ค่อยมีใครชื่นชมคนที่มณีนงเช่นนี้ แม้แต่เจ้าตัวเองก็ยังชื่นชมมณีนง ตัวละครเหล่านี้เป็นสิ่งที่ส่งให้แนวคิดของเรื่องนี้เด่นชัด

กลวิธีการแต่งก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่เสนอแนวคิดได้อย่างเด่นชัด คือ ตั้งแต่การเปิดเรื่องในช่วงต้นๆ ผู้อ่านก็จะได้รู้จักผู้หญิงที่ชื่อมณีนงได้อย่างครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นในด้านประวัติชีวิต หน้าที่การงาน และที่สำคัญที่สุดก็คืออุปนิสัยของมณีนง รวมทั้งเราก็จะสามารถรู้ถึงภูมิหลังที่ผลักดันให้มณีนงเป็นคนแบบนั้น ส่วนการดำเนินเรื่องต่อมาก็จะเป็นการคลี่คลายปมปัญหาในใจของคนรอบๆตัวมณีนง การที่เวณิกกับประณีตค่อยๆ ปะติดปะต่อเรื่องราวของมณีนงจนสรุปความได้ว่ามณีนงหลอกหลวงทุกคน ก็ทำได้น่าสนใจและชวนติดตาม

กฤษณาใช้เรื่องเงินทองเป็นการคลายปมความสงสัยปมแรก เมื่อประณีตและเวณิกได้นัดพูดคุยและพบว่ามณีนงผิดคำพูดกับตนทั้งคู่เหมือนกัน อีกทั้งเหตุผลที่มณีนงอ้างในการหยิบยืมเงินทองของทั้งสองก็ไม่ตรงกัน การที่ปมแรกของการไขปริศนาเกี่ยวกับมณีนงเป็นเรื่องของเงิน ก็เพราะเป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจนที่สุด อีกทั้งก็เป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดปัญหาระหว่างคนใกล้ชิดในแทบจะทุกสังคม

ปมที่สองของการไขปริศนาของมณีนงก็คือ ผู้ชายของเธอที่เธอทุ่มเทเงินทองจำนวนมากเพื่อผูกมัดเขาไว้ด้วยบุญคุณที่เขานำมากองให้ในรูปของวัตถุที่ทรูหรา แต่จุดที่ทำให้เรื่องคลี่คลายออกมาก็เนื่องจากราวิ เด็กหนุ่มที่มณีนงให้การอุปการะและหวังที่จะแต่งงานกับเขา แต่เขากลับเริ่มต้องการอิสระอย่างที่คนวัยหนุ่มเช่นเขาควรจะมี เขาได้เริ่มไปติดพันชลาไส น้องสามีมองเวณิก

กลวิธีนี้เป็นการโยงให้ปมที่มณีนงซุกซ่อนไว้เผยออกมาให้ผู้ต้องการหาคำตอบดั่งที่เวณิกได้พบ ซึ่งไม่ได้เป็นความบังเอิญที่น่าเบื่อหน่ายเหมือนนวนิยายแนวอื่นๆ

จุดสุดขั้นของเรื่องไม่ได้รุนแรงอย่างที่คิด เพราะผู้แต่งต้องการสร้างให้เห็นความผิดหวังของคนรอบข้าง ความรู้สึกงุนงงกับสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างไม่เคยคาดคิดมาก่อน ตัวละครจะมีความอึดอัดไม่แน่ใจที่จะคาดคั้นเอาความจริง เพราะกลัวจะรับไม่ได้มากยิ่งขึ้น แต่เมื่อซักถามออกไป คำตอบที่ได้ทั้งผู้อ่านและตัวละครต่างก็คงผิผาด เพราะมณีนงก็ยังคงเป็นมณีนง อยู่นั่นเอง

เธอใช้พรสวรรค์ที่เธอมีครองสติได้อย่างดียิ่ง แม้ว่าเธอจะเพิ่งแยกทางจากราวิ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นเพียงคนเดียวที่เธอจริงใจด้วย และเมื่อเธอกลับมาพบว่าแม่ น้องสาว และญาติต่างก็ทราบความจริงที่เธอปิดบังไว้แล้ว เธอก็ไม่สะทกสะท้านกับความผิผินั้นๆเลย เธอยังคงคิดว่าเธอสามารถจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ เพราะแทนที่เธอจะสำนึกและแก้ไขความผิผินั้นและกลับตัวเป็นคนใหม่ที่ดีขึ้น มณีนงกลับยอมไปเป็นภรรยาใหม่ของเจ้านาย เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายและเพื่อหาผลประโยชน์ทางหน้าที่การงานและในวงสังคมต่อไปโดยไม่สนใจต่อศีลธรรม

การจบเรื่องเช่นนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหักมุมของเรื่องได้อย่างน่าสนใจ ดังนั้นกลวิธีการสร้างเรื่องเช่นนี้นอกจากเสริมแนวคิดของเรื่องให้เด่นชัดขึ้นแล้ว ยังทำให้เนื้อเรื่องมีความน่าสนใจชวนติดตามอีกด้วย

ดั่งที่ได้กล่าวตั้งแต่ต้นแล้วว่า กฤษณา เป็นนักเขียนที่มีความโดดเด่นมากในการหยิบยกปัญหาสังคมในปัจจุบัน ทั้งที่เป็นเพียงปัญหาในวงแคบๆ เช่น ครอบครัว หรือ ปัญหาในวงกว้างเช่นค่านิยมต่างๆในสังคมที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต่างจากอดีตอย่างมาก นอกจากนี้จะนำปัญหาที่ต้องการพูดถึงประเด็นใดประเด็นหนึ่งมาสร้างเป็นแก่นเรื่อง กฤษณายังได้สอดแทรกปัญหาปลีกย่อยอื่นๆไว้เกือบจะตลอดทั้งเรื่อง โดยจะใช้เป็นแนวคิดรองๆลงมา และถ้าพิจารณาให้ชัดเจนก็จะเห็นว่าแนวคิดรองบางส่วนก็มีผลผลักดันให้ตัวละครเอกมีพฤติกรรมนั้นด้วย ซึ่งจะเห็นได้ชัดในเรื่อง **ทราวย้อมสี** นี้

กฤษณา พยายามชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติของทุกคนมักจะมีกิเลสตัณหา จะต้องมี ความอยากได้ใคร่มีเป็นธรรมดา แต่ขึ้นอยู่กับว่าใครสามารถควบคุมความต้องการเหล่านั้น ให้อยู่ในเกณฑ์ที่พอเหมาะพอควร ไม่ทำให้ทั้งตัวเองและคนอื่นมีความทุกข์ แต่สังคมทุกวันนี้คนส่วนใหญ่ยึดติดกับวัตถุหลงใหลอยากได้สิ่งที่ฟุ่มเฟือย มีราคาแพง มียี่ห้อดังๆ ใหม่ๆที่บางครั้งฐานะความเป็นอยู่ไม่เอื้อต่อการซื้อสิ่งเหล่านั้นมา แต่ถ้ามีโอกาสได้ลองหยิบจับเข้าและไม่รู้จักระงับความอยากนั้นไว้บ้างก็จะต้องพบกับความทุกข์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ก็คือ มณีขิง และ ราวี

มณีขิง มักจะอ้างเสมอว่าเธอจะต้องใช้ของชั้นดีอันดับหนึ่งเสมอ เพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพของเธอให้ดูดีอยู่ตลอดเวลา เพราะการทำงานโฆษณาของเธอจะต้องออกไปพบปะผู้คนมากหน้าหลายตา เธอจะต้องปรุงแต่งให้ตัวของเธอมีความน่าเชื่อถือ โดยการ ใช้ของชั้นหนึ่ง ตั้งแต่รถยนต์จนถึงชุดชั้นใน แต่แท้จริงแล้วเธอยอมสูญเสียเงินจำนวนมากเพื่อตอบสนองกิเลสของตน เพราะความอยากเท่าเทียมกับพวกคนชั้นสูงในสังคมที่เธอได้เข้าไปรู้จักมักคุ้นด้วย

เธอได้แพร่ความคิดแบบวัตถุนิยมนี้ไปยัง ราวี หนุ่มน้อยที่เธอรักใคร่และได้อุปถัมภ์ เขา มณีขิงสามารถหาทุกสิ่งที่เป็นของโก้หรู สินค้าดังๆมากมายหลากหลายชนิดมาปรนเปรอราวีเพื่อผูกมัดเขา และราวีก็คือคนสามัญ เขาก็ยอมลุ่มหลงความหรูหราฟุ้งเฟ้อที่มณีขิงหยิบยื่นให้เขา แต่ท้ายที่สุดเขาก็ตระหนักว่าการที่เขายึดติดกับวัตถุมากเกินไปนั้น ทำ

ให้เขาเป็นทุกข์ เขาจะไม่มี ความภาคภูมิใจในตัวเองเลย トラบโดก็ยังยึดติดอยู่กับความโก้หรู สุขสบายที่มณีนงหีบยื่นให้ ถ้าพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้ว การให้ของมณีนงไม่ได้ให้อ่างผู้ให้จริงๆ ซึ่งจะต้องไม่หวังผลตอบแทน แต่การให้ของมณีนงเป็นการให้เพื่อเก็บเกี่ยวสิ่งที่ตนปรารถนา นั่นก็คือตัวของราวี ท้ายที่สุดเธอก็ถึงขั้นลำเลิกบุญคุณเมื่อราวีคิดจะตีจากเธอไป ส่วนนี้สามารถโยงเข้าไปหาแนวคิดรองอีกข้อหนึ่งที่แทรกอยู่ใน ทรายัยอมลี ได้ แนวคิดรองนั้นก็คือ

คนในสังคมทุกวันนี้ ไม่ว่าจะทำอะไร สิ่งที่จะคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือผลประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม เมื่อคนในสังคมต่างก็คิดเช่นนี้ก็คงไม่มีสิ่งทีเรียกว่าความจริงใจในสังคมและการเอารัดเอาเปรียบก็ย่อมเกิดขึ้น คนที่รู้ไม่เท่าทันก็ย่อมจะตกเป็นเหยื่ออันโอชะของคนที่มีเล่ห์เหลี่ยมมากกว่า เห็นได้ชัดที่สุดจากการที่มณีนงได้หลอกขโมยเงินพิง หนุมขั้วราชการต่างจังหวัดที่หลงรักมณีนง และเป็นคนที่ค่อนข้างประหยัดจนถึงขั้นตระหนี่ เขาจึงมีเงินเหลือเก็บก้อนโตให้มณีนงกู้ยืม โดยมณีนงรู้ว่าตนเองจะใช้คำหวานใดหยอดให้ตนได้ประโยชน์จากพิงมากที่สุด

อีกตัวอย่างหนึ่งที่สนับสนุนแนวคิดรองข้อนี้ก็คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบูรณะกับมณีนงและมณีนงกับเพื่อนร่วมงานในแวดวงธุรกิจ ทุกคนต่างมีเครื่องคำนวณในสมองตลอดเวลา การกระทำอะไรก็ตามก็จะต้องเป็นการหวานพีชหวังผล และผลที่หวังนั้นจะต้องมีมูลค่ามากกว่าต้นทุนที่ใช้ในการหวานหลายเท่าตัว อย่างเช่นบูรณะซึ่งมีฐานะเป็นเจ้านายของมณีนง เขาชื่นชมความสามารถ ความสาว ความสวยของมณีนง แต่เขาก็ไม่ได้ลุ่มหลงถึงขนาดยอมทุ่มเททุกสิ่งทีมณีนงต้องการในทันที เขาจะต้องวิเคราะห์อย่างละเอียดถี่ถ้วนว่าการที่เขาตกลงช่วยเหลือมณีนงแล้วเขาจะได้รับผลประโยชน์ที่คุ้มค่าที่สุด เขาตกลงช่วยเหลือเรื่องเงินของมณีนงที่เธออ้างว่าต้องนำไปจ่ายค่าตึกแถวที่เธอซื้อ แต่มณีนงก็คือมณีนง เธอยังคงใช้สิ่งที่ให้คุณต่อเธอมาแต่กำเนิด นั่นก็คือรูปลักษณ์ภายนอกหล่อลวงบูรณะอีกเช่นกัน ตรงจุดนี้ยิ่งชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าคนในสังคมทุกวันนี้จึงองแต่จะหาผลประโยชน์ให้ตนเอง ไม่ยอมให้ตนเสียประโยชน์ให้ใครแบบให้เปล่า บางครั้งเราก็มองไม่แน่ใจว่าใครได้เปรียบใคร ดังเช่นบูรณะที่คิดว่าตนได้ประโยชน์คุ้มค่าเงินที่ช่วยมณีนง

เพราะนอกจากจะได้ตัวเธอมาครอบครองแล้ว เขายังสามารถใช้เธอเป็นกำลังสำคัญในการขยายธุรกิจของเขา เพราะมณีขงเป็นผู้หญิงที่มีศักยภาพสูงในการทำงาน ขณะเดียวกันมณีขงก็คิดจะกอบโกยจากบูรณะเช่นกันทั้งทางด้านการงานและการเงิน

กฤษณาได้เสนอให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หากคนไม่มีความอยากมีอยากได้มากนัก ดำเนินชีวิตไปตามที่ตนเองเป็นอยู่ พอใจในสิ่งที่ตัวเองมี ก็จะมีความสุข เห็นได้จากตัวละคร เช่น วงศ์ทิพย์ ที่ไม่เคยฟุ้งเฟ้ออยากมีอยากได้เช่นมณีขงผู้เป็นพี่สาว หรือชลาไสน้องสามีของวนฉิก เมื่อเปรียบเทียบกับมณีขงแล้ว ทั้งสองคนนี้พบความสุขที่แท้จริงมากกว่ามณีขง ทั้งคู่ไม่ต้องดิ้นรนจนดูเป็นการทรมานทรมาย เพื่อไขว่คว้าสิ่งที่อยู่ไกลและสูงขึ้นไป อย่างที่มณีขงทำ ทั้งวงศ์ทิพย์และชลาไสดำเนินชีวิตไปตามฐานะของตน ไม่ทะยานอยากจนเกินไป จึงไม่มีความทุกข์อย่างที่มณีขงได้รับ

นอกจากภาพของคนในสังคมที่เปลี่ยนไปนิยมวัตถุ หวังแต่ผลประโยชน์กันอย่างออกหน้าออกตาจนลืมความดีงามในจิตใจแล้ว กฤษณายังได้เสนอภาพรวมของสังคมที่แตกต่างกันสองแบบ คือสังคมในเมืองกับสังคมในต่างจังหวัด การสร้างให้พื้นเพของตัวละครส่วนใหญ่มาจากต่างจังหวัดนั้น เป็นการสะท้อนภาพที่ชัดเจนของสังคมทุกวันนี้ว่ามีผู้คนจากต่างจังหวัดหลั่งไหลเข้ามาทำงานและศึกษาเล่าเรียนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งๆที่สังคมในต่างจังหวัดนั้นมีความน่าอยู่มากกว่า ไม่มีทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชีวิตตลอดจนความจริงใจของคน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ในทางตรงกันข้าม สังคมเมืองใหญ่เช่นกรุงเทพฯมีแต่การแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นการประจบหาอาชีพหน้าที่การงาน การศึกษา ทุกคนต่างไม่มีใครมองหน้าใคร ต่างก้มหน้าก้มตาเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ของตนให้มากที่สุด

แนวคิดเหล่านี้จะเห็นได้ในบทสนทนาหลายตอน เช่นมณีขงอธิบายให้พ่อแม่และน้องสาวของเธอฟังเกี่ยวกับอาชีพของเธอที่ต้องแข่งขันทำงาน ในบางครั้งต้องใช้เล่ห์เหลี่ยมเพื่อให้งานสำเร็จ แม้จะต้องใส่หน้ากากเข้าหากันก็ต้องทำได้ แต่ก็มีหลายครั้งที่เมื่อตัวละครรู้สึกท้อแท้เหน็ดเหนื่อยกับชีวิตในกรุงเทพฯก็จะปลีกตัวออกไปยังต่างจังหวัดเพื่อเก็บ

เกี่ยวพลั้งกลับมาต่อผู้ใหม่ เช่น ซลาโ ได้กลับไปพักที่บ้านช่วงหนึ่งแล้ว เธอก็กลับมา
ผจญชีวิตในกรุงเทพฯ ใหม่

แนวคิดย่อยที่มักปรากฏในงานของกฤษณาอยู่เสมอ นั่นก็คือเรื่องของครอบครัวและ
ปรัชญาในการใช้ชีวิต สิ่งแรกที่จำเป็นสำหรับชีวิตคู่ก็คือความรักความเข้าใจ การร่วมกัน
แก้ไขปัญหา และสิ่งที่สำคัญก็คือการไม่ทะนงในความรักที่อีกฝ่ายมีให้จนทำอะไรไม่
เกรงใจอีกฝ่ายหนึ่ง เพราะอาจเป็นรอยร้าวเริ่มแรกที่จะนำไปสู่ความแตกแยกในชีวิตคู่ ดัง
จะเห็นได้จากความคิดของเวณิกที่เธอจะมีความเกรงอกเกรงใจโอกาสสามีเธออยู่เสมอ แม้
เธอจะรู้ว่าโอกาสรักเธอมากแค่ไหนก็ตาม ทั้งความรักความเข้าใจและความเกรงอกเกรงใจ
ซึ่งกันและกัน ทำให้ชีวิตครอบครัวของเวณิกมีความสุข

แนวคิดหลักและแนวคิดรองที่ได้กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ผู้อ่านทุกท่านได้พบเห็นอยู่
โดยทั่วไป เป็นสิ่งที่สามารถคิดและนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่ชีวิตของผู้อ่านได้เป็น
อย่างดี สรุปแล้วลักษณะบุคคลเยี่ยงมณีนั้นมีอยู่ให้เห็นได้คาดคั้นในสังคมทุกวันนี้
ผู้หญิงอย่างมณีนั้นมีคุณสมบัติเพียบพร้อมทั้งรูปโฉมและสติปัญญา แต่เธอต้องมีความ
ทุกข์ก็เพราะเธอใช้สิ่งที่มีอยู่ในตัวเองไปในทางที่ผิด เพื่อตอบสนองความต้องการที่มีมาก
เกินไปของเธอเอง ถ้าผู้อ่านมีความเพียบพร้อมเยี่ยงมณีนี้อาจจะตัดสินใจเป็นเพียงเม็ดยา
ที่ย่อมสี้ไว้ หรือท่านจะเลือกเป็นมณีนี้อีกโดยไม่ต้องนำสีสันใดมาเคลือบฉาบไว้เลยก็
ขึ้นอยู่กับทางเลือกของตนเอง

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

กฤษณา อโศกสิน. ทราย่อมสี้. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2540.

ชัยชนะของคนแพ้ : รักแท้ในอุดมคติ

ชีวิตมนุษย์ที่เป็นจริงกับชีวิตในอุดมคติแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ในอุดมคติเราสามารถสร้างให้มนุษย์ถึงพร้อมด้วยความดีทั้งกายและใจ แต่ชีวิตจริงยากที่จะเป็นไปได้ ชัยชนะของคนแพ้ ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ มุ่งเสนอภาพมนุษย์ในอุดมคติเพื่อเติมพลังความใฝ่ฝันให้มนุษย์

เสนีย์ เสาวพงศ์ ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากหม่อมเจ้าอากาศดำเกิง ผู้เขียนละครแห่งชีวิต นวนิยายเรื่อง ชัยชนะของคนแพ้ นี้มุ่งเสนอภาพชีวิตคนในแง่มุมต่างๆ กันไป โดยเน้นทัศนคติของแต่ละบุคคล เสนีย์ เสาวพงศ์วางโครงเรื่องง่ายๆ เป็นเรื่องราวของหนุ่มนักหนังสือพิมพ์ไทยพบรักกับนักหนังสือพิมพ์สาวชาวรัสเซีย ทั้งคู่มีอุดมคติและความหวัง แต่รักนี้ไม่จบลงด้วยการแต่งงาน เพราะปัญหาความแตกต่างกันหลายด้าน ความรักจึงกลายเป็นมิตรภาพที่มีอาจลึม

เรื่องราวความรักของเสนีย์และมาเนีย ชานนอฟสกายา อิวานอฟนาเปิดฉากบนเรือโดยสารซึ่งตามมาดูที่จะเดินทางจากเซี่ยงไฮ้ไปไคเร็น เสนีย์เป็นตัวแทนหนังสือพิมพ์ไทยไปสังเกตการณ์พิพาทโนโมฮันที่มานจูว ส่วนมาเนียมีงานบางอย่างที่นั่นเช่นกันในฐานะนักหนังสือพิมพ์รัสเซียแดง เสนีย์ได้มีโอกาสไปอยู่ที่ฮาร์บินและที่นี้เองเสนีย์รู้จักคนอื่นอีกหลายคน แซมซุคอฟเป็นครูสอนเต้นรำที่ฟลอริดาคาบาเรต์ มาเนียบอกแก่เสนีย์ว่าชายผู้นี้มีเบื้องหลังที่สกปรก เขาหลอกหญิงชาวรัสเซียขาวไปขายที่เซี่ยงไฮ้ เขามักบอกเสนีย์เสมอว่าฮาร์บินเป็นเมืองอันตราย แซมซุคอฟเป็นเจ้านายของดาเนียหญิงเต้นรำที่งดงามและเป็นแบบฉบับของผู้หญิงที่เต็มเปี่ยมด้วยความรัก อ่อนแอ น่าทะนุถนอม เธอเป็นคู่รักของอากาศดีโปคานี เพื่อนนักหนังสือพิมพ์ชาวรัสเซียขาวของเสนีย์ ชีวิตรักของทั้งคู่ต้องพบจุดจบอย่างน่าเศร้า เพราะเพื่อดาเนีย อากาศดีต้องละทิ้งอุดมการณ์ของตนแล้วเดินทางไปเสี่ยงโชคที่มองโกเลีย เขาหวังจะพบความสำเร็จและมีชีวิตรักที่เป็นสุข แต่โชคไม่เข้าข้างเขา อากาศดีเสียชีวิตทิ้งดาเนียให้เศร้าโศกและแค้นกว้าง ในที่สุดเธอก็ตัดสินใจไปเป็นดาราทองยนต์ซึ่งไม่รู้ว่าจะต้องเผชิญกับอะไร เพื่อนอีกคนที่ทำให้เสนีย์ได้รับแง่มุมความรักใหม่ๆ คือ

นิโกลัย มิกไฮโลวิช ตูเกาสกี ผู้ซึ่งไม่เห็นด้วยกับความรักและการแต่งงาน เขามองว่าผู้หญิงทุกคนเหมือนปลาที่ทุกตัวมีควา ตูเกาสกีสนใจความสามารถของเสนีย์จึงชวนไปทำงานด้วยโดยเสนีย์จะมีโอกาสเดินทางในรัสเซีย การเดินทางเป็นสิ่งที่เสนีย์ปรารถนาแต่แล้วเขาก็ระลึกถึงสิ่งที่มาเนียเคยบอกกับเขาบนเรือชิงเดามารู ทำให้เสนีย์สำนึกถึงหน้าที่นักหนังสือพิมพ์ของเขาที่มีต่อประเทศไทย จึงตัดสินใจเด็ดขาดที่จะกลับเมืองไทยเพื่อทำงานให้บรรลุตามอุดมการณ์ของเขา

เสนีย์มีคนที่รักชื่อสุมพรอยู่ที่เมืองไทย แต่เพราะการเดินทางทำให้ไม่มีเวลารวมทั้งเหตุผลอื่น ทำให้สุมพรแต่งงานไปกับชายอื่น เสนีย์เคยนึกถึงแต่การสูญเสียครั้งนี้ แต่กาลเวลาและโลกกว้างที่เสนีย์พบช่วยให้เขาเย็นลง เขาให้อภัยแก่สุมพรและอวยพรให้เธอประสบแต่ความสุข และแล้วเสนีย์ก็ได้พบรักแท้ระหว่างเขากับมาเนีย ความคิด สำนึก อุดมการณ์และความเหงาทำให้ความรักของทั้งคู่งอกงาม แม้รู้ว่าไม่อาจร่วมชีวิตกันได้แต่ก็ยังคงรักด้วยใจ เชื้อชาติ ศาสนา และผิวเป็นอุปสรรคสำคัญของความรัก มาเนียทำงานเพื่อบรรลุอุดมคติอันจะก่อให้เกิดระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ เธอไม่อาจทิ้งอุดมคตินี้ได้จึงไม่แต่งงานกับเสนีย์ เสนีย์และมาเนียตระหนักว่าแม้ทั้งคู่จะได้รับชัยชนะเพราะรักของทั้งคู่ตอบสนองกันและกัน แต่ก็ยังเป็นชัยชนะของผู้แพ้ที่รักนั้น มิอาจจบลงด้วยการแต่งงาน แต่สิ่งที่มั่นคงกว่าความรักคือมิตรภาพที่สานความสัมพันธ์ของทั้งสองให้ยั่งยืนมิรู้ลืม

จะเห็นได้ว่าเสนีย์ได้รับอิทธิพลจากหม่อมเจ้าอากาศดำเกิงอย่างเต็มที่คือความรักต่างเชื้อชาติที่ไม่อาจจบลงด้วยการแต่งงาน เสนีย์ได้ขยายความแนวคิดนี้ด้วยการเสนอว่า ความรักต้องขึ้นอยู่กับเวลา โอกาสและความเหมาะสม แม้จะเป็นหญิงชาติเดียวกันอย่างสุมพรก็ตาม และความรักต้องมาคู่กับความอดทนเสมอ อดทนต่อความผิดหวังที่ต้องสูญเสียคนรัก และอดทนต่อความสมหวังที่ไม่ลงเอยด้วยการแต่งงาน ดูเหมือนว่าเสนีย์ตั้งใจจะเสนอความรักและชีวิตในแง่มุมต่างๆ ผสมผสานไปกับหลักพุทธศาสนา คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยงนั่นเอง และเน้นให้ผู้อ่านมีความหวังพร้อมกับเห็นความสำคัญของมิตรภาพ เสนีย์ชี้ให้เห็นว่าการที่คนเราจะผูกพันกัน มักเริ่มต้นด้วยมิตรภาพแล้วพัฒนาเป็นความหวังและ

สรุปด้วยความรัก แล้วก็ย้อนกลับเป็นวงจรลูกโซ่เช่นนี้ไม่จบสิ้น เสนีย์ต้องการให้ผู้อ่านมองเห็นความจริงข้อนี้และเข้าใจให้ยอมรับ เมื่อเราสามารถเข้าใจชีวิตก็ไม่ยากเกินไปที่เราจะใช้ชีวิต

“...ปรัชญาแห่งชีวิตของฉันมีว่า เรามีทุกสิ่งทุกอย่างเสียไป เรา ยืนเพื่อการหกล้ม เราเกิดเพื่อการตาย และเรามีความรักเพื่อการเสียความ รักนั้นไป...”

นอกจากแนวคิดหลักเรื่องความรักแล้ว แนวคิดรองคือชีวิตมนุษย์ซึ่งเสนีย์รับ อิทธิพลจาก ละครแห่งชีวิต เช่นกัน เสนีย์ให้นิยามว่าชีวิตคือบทบาทของละครโรงใหญ่ซึ่งมี ธรรมชาติและเหตุผลเป็นคู่กำกับ แต่เบื้องหลังความยุ่งยากในชีวิตคือความรัก ดังนั้นเสนีย์ จึงสร้างตัวละครที่หลากหลายขึ้น เพื่อถ่ายทอดแนวคิดทั้งหลักและรองโดยเสนอออกมาใน รูปของการเปรียบเทียบ ตัวละครของเสนีย์ล้วนผูกพันกันด้วยความรัก แม้แต่ละคนจะมีวิถี ชีวิตแตกต่างกันไป

ความรักของอาภาคีและดาเนียบจบลงด้วยการพลัดพรากเช่นเดียวกับเสนีย์และมานีเย แต่ชีวิตและมุมมองเรื่องความรักของทั้งคู่ก็แตกต่างกัน อาภาคียอมละทิ้งอุดมคติ เกียรติยศและชื่อเสียงของเขาเพื่อเงิน เขาเห็นว่าจำเป็นต่อความรัก เพราะเขาบูชาความรักเหนือสิ่งอื่นใด ส่วนเสนีย์ยึดมั่นอุดมคติและทรนงต่ออาชีพของตน เขาบูชาความรักที่มี เหตุผล และใช้เหตุผลมากกว่าหัวใจ ส่วนมานีเยและดาเนียบแตกต่างกันตั้งแต่เชื้อชาติและ ความคิด ดาเนียบเป็นหญิงสาวรูปร่างงามและเป็นทนายของระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ แต่มานีเยนั้นงามแบบผู้หญิงสมัยใหม่ที่ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่ผู้ชาย มีความคิดอุดมคติ เกี่ยวกับการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ดาเนียบอ่อนแอทั้งร่างกายและจิตใจ ส่วนมานีเย จิตใจแข็งแกร่ง เต็มไปด้วยความหวังและอุดมการณ์ เธอจึงพร้อมจะฝ่าฟันอุปสรรคทุก อย่างที่ขวางหน้า เธอเห็นความรักสำคัญน้อยกว่าอุดมคติที่เธอยึดมั่นและมุ่งมั่นให้สำเร็จ

ถึงแม้เสนีย์จะเสนอเรื่องความรักแต่ดูเกาส์ก็เป็นตัวละครที่ต่อต้านความรักและการมีครอบครัว เสนีย์ไม่อาจบอกสาเหตุได้ว่าทำไมดูเกาส์ก็จึงคิดแบบนี้ เพราะผู้ประพันธ์ยึดมั่นในความรัก จึงยากที่จะอธิบายถึงการต่อต้านความรัก เขาเพียงแต่ยกนักปรัชญาชื่อโซเปนเฮออร์ซึ่งปฏิเสธความรักและชีวิตสมรสเพราะพบแต่ความล้มเหลวขึ้นมาอ้าง เพื่อให้ความคิดแง่ร้ายเกี่ยวกับผู้หญิงของดูเกาส์ก็สมเหตุสมผล ดูเกาส์ก็เป็นตัวละครที่ช่วยให้เสนีย์แสดงความมั่นคงต่ออุดมคติและความสำนึกในหน้าที่ให้ปรากฏแก่ผู้อ่าน เสนีย์กลับเมืองไทยและปฏิเสธการเดินทางร่วมกับดูเกาส์

แนวคิดสุดท้ายที่เสนีย์ต้องการเสนอคือ มิตรภาพไม่ว่าจะเป็นมิตรภาพระหว่างเพื่อนนักหนังสือพิมพ์ด้วยกัน เช่น ความช่วยเหลือของลิเซ็ง เขี้ยวขาวเซียงไฮ้อีวินิงโพสต์จดหมายจากรอยเพื่อนรักของเสนีย์ การแทรกตัวเข้าไปยุ่งเรื่องของดาเนีย และอากาศดีของเสนีย์ มิตรภาพที่ดูเกาส์มีต่อเสนีย์เพื่อนผู้ต่างความคิด หรือมิตรภาพที่มาแทนที่ความรักระหว่างมาเนียและเสนีย์เป็นมิตรภาพที่ยั่งยืนตลอดไป เป็นชัยชนะของผู้ฝ่ายรักทั้งสองที่เห็นว่าการแต่งงานมิใช่ปลายทางของความรัก ความรู้สึกดีๆ ที่มีต่อกันสามารถดำเนินต่อไปได้ในฐานะมิตรที่หวังดีต่อกัน จะเห็นได้ว่า ความรัก วิธีชีวิตและมิตรภาพของเสนีย์เป็นเพียงอุดมคติ ดังนั้นตัวละครทุกตัวจึงเป็นตัวแทนของคนในอุดมคติเท่านั้น

เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดและตัวละคร เสนีย์จึงใช้ฉากต่างประเทศที่ผู้อ่านชาวไทยน้อยคนนักที่มีโอกาสเห็นสถานที่จริง เป็นการหลีกเลี่ยงจากภาพชีวิตจำเริญในประเทศไทย เสนีย์ได้ให้รายละเอียดทั้งสภาพภูมิศาสตร์ ภูมิอากาศ ประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเมืองฮาร์บินและมานจูกุว ผู้อ่านจึงรู้จักเมืองนี้ค่อนข้างละเอียด รู้จักเขตต่างๆ ถนนหนทาง โบสถ์ออร์ทอด็อกซ์ และแม่น้ำหลักของเมือง แม่น้ำซุงการี การแต่งตัวและอุณหภูมิสภาพอากาศที่หนาวเย็น กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงการปกครองของรัสเซีย และแผนผังเมืองฮาร์บินเพื่อประกอบความเข้าใจและความสมจริง

กลวิธีในการดำเนินเรื่องของเสนีย์เรียบง่าย เป็นไปตามลำดับเวลา เสนีย์จะเสนอตัวละครแต่ละตัวผ่านสายตาของเขา และจะสอดแทรกความคิดเห็นส่วนตัวลงไปด้วย แต่

ไม่ปล่อยให้ผู้อ่านหลุดออกจากตัวละคร เสนีย์ต้องการให้ผู้อ่านติดตามความคิดของเขาและตัวละครทุกตัวที่เกิดขึ้นจากการประสพกับโลกกว้าง พบคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างความคิด ต่างวัฒนธรรม พวกเขาต้องต่อสู้อย่างอดทนกับความลำบาก ความไม่สมหวัง ความเห็นแก่ตัวและความเสียสละด้วยความรัก เมื่ออ่านนวนิยายเล่มนี้จึงรู้สึกเหมือนกับมีการเชื่อมโยงกันทางความคิดระหว่างผู้ประพันธ์กับผู้อ่านตลอดเวลา เห็นได้จากสรรพนาม “ท่าน” ที่ เสนีย์ใช้บ่อยครั้งซึ่งหมายถึงผู้อ่านนั่นเอง

เสนีย์ให้ผู้อ่านรู้จักสุขุมพรด้วยจดหมายเพียง 2 ฉบับเท่านั้น โดยไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสุขุมพรเลย แต่จากสำนวนและความคิดที่ถ่ายทอดลงบนจดหมายของสุขุมพรเองหรือจากเสนีย์ ผู้อ่านก็รู้จักอุปนิสัยของสุขุมพรว่าเธอรักสวรั้งาม กลัวแก่และมีใจโลเล เธอมีการศึกษาดีและอ้างเหตุผลต่างๆที่จะเลิกรักกับเสนีย์ นอกจากจะบรรยายให้เห็นลักษณะของตัวละครแล้ว เสนีย์ยังทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของตัวละครด้วยการใช้สื่ออื่นคือจดหมายอีกด้วย

นิยายเรื่องนี้เปิดเรื่องที่นครเชียงใหม่ บอกอาชีพและสาเหตุที่เสนีย์ต้องเดินทางไปฮาร์บินเน้นถึงมิตรภาพระหว่างเพื่อนร่วมอาชีพ ตัวละครแต่ละตัวค่อยๆมีบทบาทจนถึงจุดสุดขั้นของเรื่อง มาเนี่ยถูกจับเพราะต้องสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์ จากนั้นเหตุการณ์ก็ค่อยๆคลี่คลายเพื่อแสดงแนวคิดหลักของเรื่องให้กระจ่างชัด และอธิบายความหมายของชื่อเรื่องในการตั้งชื่อเรื่อง เสนีย์ใช้หลักความขัดแย้ง “ชัชชนะ” ที่น่าจะคู่กับผู้ชนะ แต่เสนีย์กลับให้มาอยู่กับ “คนแพ้” ที่น่าจะคู่กับความพ่ายแพ้ เพื่อให้ผู้อ่านสนใจว่าเหตุใดชัชชนะจึงเป็นของผู้แพ้

เสนีย์มีความสามารถในการบรรยาย ดำเนินเรื่องด้วยภาษาที่น่าสนใจติดตาม และสามารถที่จะแฝงความหมายของคำ เขาไม่ใช่คำว่า “รัก” อย่างฟุ่มเฟือย แต่จงใจซ่อนคำนี้ไว้ในถ้อยคำต่างๆซึ่งหากตีความถ้อยคำที่เสนีย์เลือกสรรคำอย่างประณีตนั้นเป็นภาษาธรรมดาเราก็จะได้คำว่า “รัก” ทุกหน้าันับว่ามีความสามารถที่จะเลือกใช้คำทำให้คำว่ารักและความรักดูไม่ธรรมดา

ตั้งแต่ต้นจนจบ เสนีย์ยังสออดแทรกความคิดส่วนตัวลงไปด้วยเป็นระยะๆ แต่ก็เป็นการคิดเชิงอุดมคติแทบทั้งสิ้น เช่น ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเกราะคุ้มภัยหรือเป็นเกราะป้องกันตัวของสุจริตชน ข้อคิดเหล่านี้อาจจะเคยเป็นจริงในยุคหนึ่ง แต่ปัจจุบันอาจเป็นเพียงอุดมคติเท่านั้น ความคิดเด่นของเสนีย์คือเรื่องสิทธิสตรี เสนีย์ชื่นชมชายไทยที่ให้เกียรติแก่สตรีมากกว่าชาติอื่นๆ และเข้าใจว่าการที่สตรีออกมาเรียกร้องสิทธินั้นเพราะสตรีต้องการมีส่วนร่วมทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน ไม่ใช่การแข่งขันทางเพศ นับว่าเสนีย์มีใจที่เปิดกว้าง ทันสมัย ไม่ใจแคบเหมือนผู้ชายอื่นๆ ที่เห็นสตรีเป็นเพียงเครื่องประดับที่ไม่มีใครความหมาย จึงเป็นการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้เท่าเทียมกัน

โดยสรุปเสนีย์มองเห็นคุณค่าของความรัก เห็นว่าความรักของเสนีย์และมานีย์ไม่ใช่การครอบครองหรือถูกครอบครอง แต่เป็นความสัมพันธ์ทางใจที่เหนียวแน่นยาวนานและเปี่ยมด้วยความปรารถนาดีแก่กัน ต่างฝ่ายต่างมีอุดมคติและความหวังเป็นของตน มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา เป็นกำแพงขวางกั้น มีอุปสรรคที่แต่ละคนต้องก้าวข้าม ความรักครั้งนี้ของเสนีย์ประสบชัยชนะก็จริง แต่เป็นความรักของผู้แพ้เท่านั้น นับเป็นอุดมคติอันสูงส่งของ เสนีย์ เสาวพงศ์ที่หวังจะให้โลกมีความรักที่ยิ่งใหญ่เป็นความรักของมวลมนุษยชาติ เสนีย์ไม่ได้ต่อต้านความรักเพราะความรักเป็นสิ่งสวยงามจรรโลงใจ แต่ควรเป็นความรักที่มีเหตุผล คนเราต้องมีจุดยืนในชีวิต ถึงจะมีได้จับลงด้วยการแต่งงาน แต่ความรักยังคงเบ่งบานในใจของคนทั้งคู่ เสนีย์ได้เสนอความคิดที่นับว่าค่อนข้างจะแปลกใหม่สำหรับนวนิยายในยุคหลายสิบปีก่อน นวนิยายส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องราวๆ ระหว่างหนุ่มสาว เสนีย์ก็เสนอเรื่องรักเช่นเดียวกัน แต่เป็นความรักเชิงอุดมคติ ซึ่งจะนำไปแนวเดียวกันกับความรักของวลยา ซึ่งเป็นผลงานของเสนีย์เอง ที่ตีพิมพ์ออกในระยะใกล้เคียงกัน ผลงานของเสนีย์จึงยังทรงคุณค่ามากมายแต่ปัจจุบัน

บรรณานุกรม

เสนีย์ เสาวพงศ์. ชัยชนะของคนแพ้. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่, มปป.

ความรักในงานเขียนของกฤษณา อโศกสิน

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนสตรีคนหนึ่งที่มียศกวีในวงการนวนิยายไทยมาอย่างต่อเนื่อง ผลงานต่างๆก็ได้รับรางวัลอย่างสม่ำเสมอ งานของกฤษณาเป็นงานที่มีพัฒนาการ โดยเริ่มจากการเขียนเรื่องพาฝัน ต่อมาก็เริ่มเขียนเรื่องสะท้อนปัญหาสังคมทั้งในระดับแคบและระดับกว้าง แต่ส่วนใหญ่จะเขียนเรื่องเกี่ยวกับครอบครัว ความรักและการครองคู่ เรื่องราวต่างๆที่กฤษณานำมาเสนอนั้นมีความ สมจริง

ความรักในมุมมองของกฤษณาซึ่งสะท้อนออกมาในนวนิยายแต่ละเรื่องก็มีหลายแง่มุม บางแง่มุมก็สะท้อนความรักที่ก่อให้เกิดความทุกข์ บางแง่มุมก็สะท้อนที่มีความเหมาะสมและความเข้าใจ บางแง่มุมก็เป็นความรักที่ไม่ใช่ความรักของหนุ่มสาวเท่านั้นแต่รวมไปถึงความรักต่อเพื่อนมนุษย์ในสังคมด้วย ความหลากหลายของความรักในนวนิยายของกฤษณานี้เป็นจุดที่น่าสนใจและน่าศึกษาจุดหนึ่ง ที่เดียวเพราะถือเป็นประสบการณ์ร่วมที่ผู้อ่านสามารถสัมผัสได้

ความรักในทัศนคติของกฤษณา

1. ความรัก คือ กิเลสตัณหาและความหลง

ความรักในแง่นี้เป็นความรักที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทั้งผู้ชายและผู้หญิง เช่น เรื่อง สมมติว่าเขารักฉัน สะท้อนให้เห็นความหลงของ ปุ่มแก้ว ซึ่งไปรักผู้ชายที่มีภรรยาแล้ว คือ อุมา โดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องและเหตุผล แต่ปล่อยให้ความหลงและตัณหาในใจของตัวเองเข้ามาครอบงำชีวิตจนทำให้ต้องผิดหวังและเสียใจในที่สุด ในเรื่องนี้ความผิดเกิดจากตาของปุ่มแก้วด้วยที่ยุงหลานในทางที่ผิด เหมือนยุงเดิมเชื้อไฟให้ลูกลามไปมากขึ้น แทนที่จะดับเตือนห้ามปรามก่อนทุกอย่างจะสายเกินไป เช่น เมื่อปุ่มแก้วถามตาว่า

“ตาคิดว่าเขารักหนูหรือเปล่าจ๊ะ”

เขาก็กลับตอบว่า

“เขาจะรักแกหรือไม่รักไม่สำคัญหรอกแก้ว...สำคัญอยู่แต่ว่าแกรัก
เขาแล้วเอาเขามาเป็นของแกได้...เมื่อได้แล้วก็อย่าไปคิดให้มันปวดคบาลว่า
เขารักแกหรือเปล่า สมมติก็แล้วกันว่าเขารักแก...แกจะได้สบายใจ...”

ความรักของปุมแก้วเป็นความหลงอยู่กับสิ่งสมมติเพื่อหลอกตัวเอง เปรียบเหมือน
ไฟค้นหาที่นับวันก็รังแต่จะเผาใจตัวเองให้พังกินที่ไปในที่สุด เพราะในตอนหลังนอกจาก
อุณาจะถูกฆ่าตายแล้ว ตัวปุมแก้วเองก็เกิดความรู้สึกเสียในชีวิตและจิตใจ มีแต่ความเสียใจ
และความหวาดผวากันไม่มีความสุข

ในเรื่อง เพลิงบุญ ก็สะท้อนให้เห็นความรักที่เป็นกิเลสค้นหา ความอยากได้และ
อยากเอาชนะ โดยปรากฏออกมาในตัว ใจเริง ซึ่งเป็นผู้หญิงที่ไม่รู้จักอ้อม ไม่รู้จักพอ ในใจ
เต็มไปด้วยแรงกิเลสและค้นหาที่จะแย่งสามีของเพื่อนซึ่งเคยเป็นคนรักเก่าของตนมาก่อน
ใจเริงเป็นผู้หญิงที่ไม่รักใคร่จริงและความรักของใจเริงก็ไม่ใช่ความรักที่สวยงาม ขึ้นงมั่นคง
เลยแม้แต่น้อย

นอกจากนี้ในเรื่องอื่นๆที่มีการสะท้อนให้เห็นความรักที่เป็นกิเลสค้นหาของผู้ชาย
เช่น เรื่อง ภมร แสดงให้เห็นความเจ้าชู้ ไม่รู้จักพอของผู้ชาย ทำให้ครอบครัวและลูกมี
ปัญหา หรือในเรื่อง น้ำเซาะทราย กิม ซึ่งแต่งงานแล้วกลับให้กิเลสและความหลงมาทำลาย
ชีวิตครอบครัว โดยไปมีความสัมพันธ์กับเพื่อนสนิทของภรรยาตัวเอง คือ พุดกรอง ทำให้
ความสัมพันธ์ของเพื่อนต้องพลอยร้าวฉานไปด้วย

2. ความรัก คือ การทุ่มเท

ในชีวิตจริงความรักแบบนี้มีให้เห็นบ่อยครั้ง โดยฝ่ายหญิงมักจะเป็นผู้ทุ่มเททุกสิ่ง
ทุกอย่างให้กับฝ่ายชายเพราะคำว่า “รัก” คำเดียว โดยทั่วไปแล้วถ้าผู้หญิงรักผู้ชายคนไหน

แล้วก็จะจริงจังและจริงจัง ซื่อสัตย์กับผู้ชายคนนั้นเพียงคนเดียว ต่างกับผู้ชายที่เอาความจริงจิงแน่นอนได้น้อยกว่า การรักแบบทุ่มเทนี้เป็นความรักที่ขาดขอบเขตของความพอดี ไม่มีการยั้งใจหรือเพื่อใจไว้ หากผิดหวังขึ้นมา ก็จะเสียหลักและเสียใจอย่างรุนแรง ทำให้ไม่มีความสุข ขาดกำลังใจที่จะต่อสู้อุปสรรคและเริ่มต้นใหม่

เรื่อง บ้านชนน เป็นตัวอย่างการรักอย่างทุ่มเทของ เหมือนแพร ที่มีให้กับพัคโบก ซึ่งเป็นผู้ชายที่รักสนุกไปวันๆ รักความสะดวกสบาย ชีวิตไม่เคยลำบาก จึงดำเนินชีวิตไปเรื่อยๆ อย่างเฉื่อยและไม่จริงจังกับอะไร ในขณะที่เหมือนแพรเป็นผู้หญิงที่รักใคร่รักจริง ต้องการมีครอบครัวที่อบอุ่นจึงพร้อมที่จะทุ่มเทความรักทั้งกายและใจให้ แต่แล้วก็ต้องพบกับความผิดหวัง ประกอบกับการไม่ได้เพื่อใจไว้เลย ทำให้ชีวิตพังทลายจนต้องตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด โดยตอนที่เริ่มตระหนักถึงความแตกต่างในความรักของพัคโบกและตัวเธอเองว่าในขณะที่ตัวเองจริงจังทุ่มเทแค่พัคโบกกลับทะเลาะแยะและไม่เห็นคุณค่าความรักของเธอ แต่ก็สายเกินกว่าเธอจะถอนตัวได้แล้ว เช่น ตอนที่เหมือนแพรบอกกับบิดาของเธอว่า

“แพรคิดเองค่ะพ่อ แพร่ทุ่มเอง...แพรรักเขามากจริงๆค่ะ ไม่ได้คิดค้นทุนกำไร แพร่บอกพ่อแล้วใช่ไหมว่าแพรทุ่มแค่หมดตัว”

และอีกตอนหนึ่ง คือ

“เมื่อตระหนักแน่ชัดว่า สิ่งที่ตนผูกพันและทุ่มเททั้งหลายไม่มีราคาค่างวด ไม่มีน้ำหนักสำหรับเขา มันเหมือนปุ๋ยหุ่่นหรือขนนกที่ปลิววูบวาบเพียงเพื่อจะได้ภาพหวานๆตกแต่งบรรยากาศชั่วคราวช่วยยามเท่านั้น”

3. ความรัก คือ ความผูกพันและความสนทนาคือหัวใจ

ผู้ชายและผู้หญิงที่รักกันย่อมมีความผูกพันกันไม่มากก็น้อย แม้เมื่อถึงยามที่มีอุปสรรค ประดังเข้ามาทำให้ชีวิตรักต้องอับปางลงและแยกทางกันไปเริ่มต้นชีวิตรักของตนใหม่ ความผูกพันลึกซึ้งที่เคยมีให้แก่กันก็จะยังคงอยู่ ยิ่งถ้าเคยรักกันมากเท่าไรสายใยแห่งความรัก ความผูกพันก็จะยิ่งเหนียวแน่นมากขึ้น ไม่สามารถจะตัดขาดจากกันได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้น ทัศนคติจึงเลือกเรื่องราวของความรักในแง่มุมนี้มาเสนอไว้ในเรื่อง **เข้มซ่อนปลาย**

นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของ เฉิด ซึ่งแต่งงานกับ เรืองบุญ แล้วไปเรียนต่อที่ต่างประเทศพร้อมกัน ทำให้ได้พบกับผู้ชายอีกคนหนึ่ง คือ ลานนา จนมีสัมพันธ์กันเสียกัน เพราะที่เฉิดแต่งงานกับเรืองบุญนั้นไม่ได้เกิดจากความรักที่เฉิดมีให้กับเขา แต่เกิดจากความผิดพลาดตามประสาวัยรุ่นใจแตก เมื่อเรืองบุญรู้เรื่องเข้าก็โกรธและกีดกันโดยไม่ยอมหย่ากับเฉิดจนลานนาแต่งงานแล้วถึงจะยอมหย่าให้ การที่ลานนาตัดสินใจแต่งงานเริ่มต้นชีวิตรักใหม่กับเขาขอด ก็เพราะคิดว่าความรักระหว่างเขาและเฉิดคงไม่มีทางสมหวังได้ ประกอบกับที่มารดาขอร้องไว้จึงยอมตัดใจจากเฉิด แต่ชีวิตครอบครัวก็ไม่มีความสุขเพราะลานนายังลืมเฉิดไม่ได้ ทำให้เกิดความแตกร้างในครอบครัวสร้างความเจ็บปวดให้กับทุกฝ่าย และเพราะความลังเลไม่เด็ดขาดในการตัดสินใจของลานนา ทำให้ทั้งเฉิดและเขาขอดเลือกที่จะดำเนินชีวิตต่อไปโดยไม่มีเขา

ในเรื่องนี้ทัศนคติต้องการเสนอว่าคนที่ตั้งใจจะเริ่มมีความรักครั้งใหม่และมีครอบครัวที่อบอุ่นและมีความสุขแล้วก็ควรจะลืมความรัก ความผูกพันครั้งเก่าให้ได้เสียก่อน ถ้าจะเหลือเยื่อใยใดๆ ให้กันก็ควรเหลือแค่ความรู้สึกดีๆ ให้กันเท่านั้น เหมือนอย่างเฉิดตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวที่จะตัดขาดและเลิกติดต่อกับลานนา ทำให้รู้สึกว่าเข้มที่ซ่อนปลายไว้คอยสะกิดเตือนถึงความรัก ความผูกพันครั้งเก่ามานานนั้นหลุดออกมาจากใจได้ ทัศนคติบรรยายความรู้สึกของเฉิดไว้ในตอนท้ายๆ เรื่องว่า

“หญิงสาวสลดความหวังใจๆ ความรักและความนับถือใจผู้ชายที่
 หล่อนคิดว่าไม่เคยรักผู้ใดเสมอเหมือนทิ้งไปได้ในบัดดลเข้มยวเล่มนั้นเลื่อน
 หลุดตามแรงใจหล่อนออกมา จนกระทั่งปลายแหลมพั้นเนื้อเกิดรู้สึกเหมือน
 มีเลือดพุ่งปรี่ตามบาดแผลนั้นมาด้วย หากเนื้อนั้นกลับคืนสู่ความปวดร้าว
 ดังเคยเป็นตลอดหลายปีที่แล้ว”

4. ความรัก คือ ความเหมาะสมและความเข้าใจ

เมื่อพูดถึงความรักและการแต่งงาน ทัศนคติจะเน้นเรื่องความเข้าใจและความ
 เหมาะสมเป็นแนวคิดสำคัญ โดยจะสร้างเรื่องราวที่เป็นตัวอย่างความรักและการแต่งงานที่
 ไม่มีความเข้าใจและความเหมาะสมเป็นพื้นฐานซึ่งจะทำให้ชีวิตคู่อยู่ไปได้ไม่ตลอด ต้องเลิก
 ร้างกันไปในที่สุด ต่างกับคู่ที่มีปัจจัยทั้งสองข้อในการครองคู่ก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข
 แม้จะมีปัญหาหรือเรื่องทะเลาะเบาะแว้งก็สามารถพูดจาประนีประนอมกันได้ อย่างไรก็ตาม
 ในนวนิยายบางเรื่อง เช่น เรื่อง ไม้ผัดใบ ทัศนคติชี้ให้เห็นว่า แม้สามีภรรยาจะมีความรัก
 ความเข้าใจกัน แต่ถ้ามีปัญหาจากคนรอบข้าง เช่น พ่อแม่ญาติพี่น้องของฝ่ายสามีหรือภรรยา
 เข้ามายุ่งวุ่นวายในชีวิตครอบครัวแล้วก็อาจทำให้ชีวิตครอบครัวแตกแยกได้ อย่างไรก็ตามหาก
 พิจารณาแค่ความรักของผู้ชายและผู้หญิงแล้วความเข้าใจและความเหมาะสมก็ยังเป็น
 ปัจจัยพื้นฐานในการตัดสินใจใช้ชีวิตคู่ร่วมกันอยู่ดี

ในเรื่อง ฝ่ายแถมแพร ทัศนคติสร้างความรักของชายหญิงสองคู่ด้วยกัน โดยที่คู่แรก
 มีฐานะดี ได้รับการศึกษาสูง ส่วนอีกคู่หนึ่งอยู่ในฐานะที่เล็กลง มีฐานะและการศึกษาดำกว่า
 ทั้งสองคนนี้ต่างก็แอบรักเจ้านายของอีกฝ่าย แต่ในที่สุดก็ไม่สามารถอยู่ด้วยกันได้เพราะเป็น
 คนต่างระดับกัน เปรียบเหมือนฝ่ายกับแพรซึ่งจะนำมาปนกันไม่ได้ ฝ่ายต้องอยู่กับฝ่าย แพร
 ต้องอยู่กับแพร ผู้ชายและผู้หญิงที่จะแต่งงานกันต้องมีพื้นฐานทางด้านฐานะ การอบรมและ
 การศึกษาใกล้เคียงกัน ไม่เหมือนกับพระเอกนางเอกในนวนิยายนี้ นำหลายเรื่องที่เป็นแนว
 เพื่อฝันประเภทผู้หญิงดำด้อยไปหลงรักผู้ชายสูงศักดิ์ หรือผู้ชายที่จนเปรียบเหมือนหมาวัด
 หมายปองดอกฟ้าและสมหวังในความรัก ได้แต่งงานอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในความ

เป็นจริงและในสภาพสังคมเช่นทุกวันนี้เป็นเรื่องยากที่เหตุการณ์จะเป็นไปหรือจบลงอย่าง
ในนวนิยายเหล่านั้น

ในเรื่อง *ฝันกลางฤดูฝน* กฤษณาภิสร้างเรื่องให้นางเอกเป็นลูกของยามเฝ้าโรงงาน
แต่ไปหลงรักลูกชายเจ้าของโรงงานนั้นจนมีความสัมพันธ์กันเสีย เมื่อแม่ของฝ่ายชายรู้เข้า
ก็ขัดขวาง หากเป็นนวนิยายนำเอาทั่วไปผู้ชายคนนี้ก็คงยึดถือความรักเป็นสำคัญอยู่เหนือสิ่ง
อื่นใด และพยายามต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อให้ได้แต่งงานกับผู้หญิงที่ตนรัก แม้ว่าจะมีคนมา
ขัดขวางก็อดทนแต่ไหนก็ตาม แต่ในเรื่องนี้ผู้ชายก็เชื่อฟังคำห้ามปรามของแม่ ยอมเลิกกับ
นางเอก ฝ่ายนางเอกที่หวังสูงเกินตัวก็ต้องผิดหวังในความรัก ทำได้แค่ฝันไปในสิ่งที่ไม่อาจ
เป็นจริงได้ จนมารู้จักกับเชลล์แมนคนหนึ่งที่มาหลงรักตนจึงตัดสินใจแต่งงานด้วย เพราะ
คิดว่าควรจะรักคนที่เขารักเรา และมีฐานะไปด้วยกันได้ดีกว่า จึงจะดำรงชีวิตอยู่ได้
โดยราบรื่น

5. ความรัก คือ ความเข้าใจเพื่อนมนุษย์

ความรักในมุมมองนี้ไม่ได้เจาะจงที่ความรักระหว่างหนุ่มสาวเท่านั้น แต่ยังคงลุบไป
ถึงความรักระหว่างคนในสังคมด้วย ถือว่าเป็นความรักในความหมายกว้างที่กฤษณา
เรียกร่องผ่านทางนวนิยายให้ทุกคนคำนึงถึงและมอบความรักแบบนี้ให้กัน เพราะในสังคม
ปัจจุบันนี้ ทุกคนต่างก็แข่งขันกันอย่างดี มีความเห็นแก่ตัวและไร้น้ำใจมากขึ้น ทำให้
สังคมไม่สงบสุข แต่ถ้าทุกคนเปิดใจให้กว้าง เห็นใจเพื่อนมนุษย์ในสังคม มอบความรัก
ความมีน้ำใจและความหวังดีให้แก่กันก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

ในเรื่อง *บัลลังก์ไยบัว* กฤษณาเขียนสะท้อนเรื่องราวของคนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน
ทางเพศ ด้วยความเห็นใจ เข้าใจ และเรียกร่องเป็นนัยให้คนในสังคมรู้สึกเข้าใจและยอมรับ
คนเหล่านี้ด้วย โดยสะท้อนออกมาด้วยการยอมรับของตัวละครในเรื่อง เช่น คุณสุภาพ
มารดาของสุรสีห์ ว่า

“เธอยอมรับสภาพในทางที่สุรสีห์ประพาศิตนผิดเพศอย่างหน้าขึ้น
นานไปก็ถึงกับคิดว่ามันเป็นเรื่องสามัญสำหรับการเกี่ยวข้องกับผูกพันกัน
ระหว่างชายต่อชาย เช่นเดียวกับสัมพันธ์สวาทระหว่างชายกับหญิง”

หรือในคำพูดของนายจาตุรนต์บิดาของปุตตรา ที่ว่า

“ดีแล้ว...ผมก็ยอมเขาแล้ว...เขาอยากจะทำอะไรก็ไม่ว่าอะไร
เมื่อไหร่เขาเบียดชีวิตอย่างนั้น ก็ตั้งต้นเอง”

และอีกตอนหนึ่งว่า

“นั่นสินะ...ขึ้นบังคับมันก็ได้ประเดี๋ยวประด๋าวให้แต่งงานกับ
ผู้หญิง ผู้หญิงก็จะเป็นฝ่ายข่มขึ้น เท่ากับทำบาปหนักขึ้นอีก”

ในเรื่อง อุทยานเครื่องเทศ กฤษณาเสนอเรื่องราวความรักของหนุ่มสาวที่น่ารัก เขาๆ
ไม่หนักและเศร้าเหมือนเรื่องส่วนใหญ่ แต่ก็แทรกความคิดเกี่ยวกับความรักที่จะจรโลง
สังคมไว้ด้วย โดยให้ คุณย่ามุน่า เป็นคนถ่ายทอดความคิดนี้ให้กับนางเอกว่า ความรักของ
พระเอกและนางเอกไม่ใช่ความรักเพื่อตัวของทั้งสองคนเองเท่านั้น แต่ความรักจะแผ่ไป
ยังสังคมด้วย และถ้าหากสังคมมีความรักให้กัน ทุกคนในสังคมก็จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมี
ความสุข

6. ความรัก คือ ความอบอุ่นและความเอื้ออาทร

ความรักแบบนี้เป็นความรักในระดับครอบครัว ถ้าคนในครอบครัวให้ความอบอุ่น
และความเอื้ออาทรแก่กันแล้วครอบครัวก็มีความสุข นวนิยายหลายเรื่องของกฤษณามักจะ
สะท้อนให้เห็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น มีปัญหาทางจิตใจ เช่น เรื่อง รากแก้ว นางเอกของ

เรื่องถูกสาวใหญ่คนหนึ่งขอมาล้างแล้วนางเอกก็หนีออกจากบ้านเมื่อรู้ความจริงว่าผู้อุปการะเธอเป็นเลสเบี้ยน เมื่อหนีไปแล้วก็ไปพบกับผู้ชายคนหนึ่งซึ่งเป็นวิศวกรโยธาและมีภรรยาแล้ว แต่เขาก็ไม่ได้หวั่นไหวไปตามอารมณ์เมื่ออยู่ใกล้กับนางเอก และท้ายที่สุดก็เป็นคนพานางเอกกลับบ้าน ทัศนคติต้องการเสนอว่า เด็กก็เปรียบเหมือนต้นไม้ ถ้ามีพื้นฐานที่ดี มีความอบอุ่นก็เหมือนมีรากแก้วที่มั่นคงแข็งแรง ทำให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคมได้ และเมื่อเด็กได้รับความอบอุ่นในครอบครัวแล้วต่อไปเมื่อเขาโตขึ้นก็จะให้ความอบอุ่นกับครอบครัวของตนต่อไปได้

นอกจากนี้ในเรื่อง ถ่านเก่าไฟใหม่ ทัศนคติยังกระตุ้นให้คนในสังคมมอบความรักความเอาใจใส่ ความเอื้ออาทรให้กับผู้สูงอายุในครอบครัวด้วย โดยสร้างเรื่องให้ครอบครัวของพระเอกและนางเอกมีแต่คนสูงอายุ คือครอบครัวนางเอกมีตากับทวด ส่วนครอบครัวพระเอกมีแม่ ย่า กับทวด ทัศนคติให้เห็นความสำคัญของบุคคลเหล่านี้ เพราะเด็กรุ่นใหม่ มักจะละเลยความรักความอาทรต่อผู้สูงอายุในครอบครัวไป

เมื่อพิจารณาเรื่องราวความรักในนวนิยายของกฤษณาหลายๆเรื่องแล้วจะเห็นได้ว่าความรักในทัศนคติของกฤษณาเป็นความรักที่กว้าง ทั้งความรักระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ความรักในระดับครอบครัว และความรักในระดับสังคม เมื่อพูดถึงความรักระดับแรกจะมีความรักที่มีทั้งสุขและทุกข์ กฤษณาไม่ได้ให้ภาพความรักที่หวานชื่นเป็นสีชมพูหรือประดับไปด้วยดอกกุหลาบ แต่ก็ไม่เชิงให้ภาพความรักในแง่ร้ายที่เต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานเพื่อแสดงให้เห็นว่าคนเราไม่ควรมีความรัก แต่สะท้อนให้เห็นแง่มุมต่างๆของความรักเพื่อเสนอว่าความรักจะสวยงามและก่อให้เกิดความสุขได้ต้องอาศัยความพอเหมาะพอดี ความเหมาะสมและความเข้าใจเป็นพื้นฐาน และยังคลุมไปถึงความรักต่อคนในครอบครัวและสังคมด้วย ความรักจึงจะเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์สำหรับทุกคน

บรรณานุกรม

กัญญาชลา. ผืนกลางฤดูฝน. 2 เล่ม. พระนคร : ประพันธ์สาส์น, 2517.

กฤษณา อโศกสิน. เข็มช้อนปลาย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2534.

“-----”. ถ่านเก่าไฟใหม่. 2 เล่ม. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2532.

“-----”. น้ำเซาะทราย. 2 เล่ม พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2517.

“-----”. บัดลึงก็โยบัว. พระนคร : ประพันธ์สาส์น, 2516.

“-----”. บ้านขนนก. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2522.

“-----”. เพลิงบุญ. 2 เล่ม. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2528.

“-----”. ทมร. 2 เล่ม. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2534.

“-----”. ฝ้ายแถมเพชร. 2 เล่ม. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2516.

“-----”. ไม้ผลัดใบ. 2 เล่ม. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2518.

“-----”. สมมุติว่าเขารักฉัน. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2519.

“-----”. อุทยานเครื่องเทศ. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2537.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 9

พินิจตัวละคร

ในการอ่านวรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ นอกจากผู้เขียนจะเสนอแนวคิดที่น่าสนใจออกมาให้รับรู้แล้ว ตัวละครก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญเพราะตัวละครจะทำให้เรื่องดำเนินไป เป็นผู้สื่อแนวคิดของเรื่องให้ชัดเจนขึ้น เรื่องหนึ่งๆจะสนุกหรือไม่ก็ต้องพิจารณาจากตัวละครด้วย บางครั้งเนื้อหาดี แต่ตัวละครไม่สมจริง ไม่มีพัฒนาการก็อาจจะทำให้เรื่องนั้นด้อยลงไปได้ เมื่อเราอ่านเรื่อง เช่น สีแผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ตัวละครที่ยังติดปากและอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านเสมอมาก็คือ แม่พลอย คุณเปรม ช้อย เป็นต้น ผู้อ่านจะจำบุคลิกท่าทาง ความคิดความอ่านของแม่พลอยได้ดี เพราะแม่พลอยเป็นเสมือนตัวแทนของหญิงไทยสมัยก่อน ที่มีความสวยงาม นุ่มนวล เป็น กุลสตรี เป็นช่างทำหลัง อาจเรียกได้ว่าแม่พลอยเป็นหญิงในอุดมคติของคนในสมัยหนึ่ง ผู้อ่านจะค่อยๆติดตามอ่านชีวิตของแม่พลอยตั้งแต่ยังเด็กที่มารดานำเข้าถวายตัวอยู่ในวังของเสด็จ แม่พลอยที่เป็นสาว อกหักเพราะรักพี่เนื่องแต่ไม่สมหวัง จนกระทั่งพบรักกับคุณเปรม แล้วค้นพบว่าคุณเปรมมีลูกติด ผู้อ่านก็จะเอาใจช่วยแม่พลอยว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร พอแม่พลอยมีลูกแล้วส่งลูกไปเรียนต่อเมืองนอก ผู้อ่านก็จะเศร้าไปกับแม่พลอยด้วย แม้เมื่อลูกๆเติบโตขึ้นมีปัญหาขัดแย้งกัน ผู้อ่านก็จะยังคงติดตามแม่พลอยไปเรื่อยๆ จากรัชกาลที่ 5 ไปสู่ความเปลี่ยนแปลงในรัชกาลที่ 6-7 และตามแม่พลอยไปรับเสด็จรัชกาลที่ 8 จนถึงรัชกาลที่ 8 แม่พลอยก็ถึงแก่กรรม ผู้อ่านจะติดตามชีวิตของแม่พลอยไปตั้งแต่เด็กจนตาย ได้รู้ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสังคม ของโลกไปเป็นระยะ จะมองเห็นความเป็นอนิจจัง ความไม่เที่ยงแท้ทั้งชีวิตผู้คน เหตุการณ์และสังคม นอกจากจะพินิจตัวละครแม่พลอยแล้ว บางครั้งเราอาจจะศึกษาในกรณีตัวละครคู่เปรียบ เช่น แม่พลอย-ช้อย ผู้อ่านจะเห็นว่าตัวละครทั้ง 2 นี้แตกต่างกันมาก ตั้งแต่เด็กแม่พลอยจะเรียบร้อย ส่วนช้อยจะซุกซน เมื่อโตเป็นสาวแม่พลอยได้แต่งงานกับข้าราชการหนุ่มฐานะดีอย่างคุณเปรม แต่ช้อยก็ยังคงเป็นโสด แม้ในปีปลายของชีวิตช้อยก็ยังสนุกสนานกับชีวิต ผู้อ่านจะมองเห็นความต่างของตัวละคร 2 ตัวนี้ ชีวิตแม่พลอยจะดูเป็นระเบียบแบบแผน อยู่ในกรอบที่ควรจะเป็น และอาจจะดูน่าเบื่อเพราะไม่ค่อยมีอะไร

ต้นตื้น ขณะที่ช้อยสนุกกับชีวิตทุกช่วงวัย ช้อยจะปรับตัวให้เข้ากับความเป็นไปของโลก มองด้วยสายตาที่เข้าใจความเป็นอนิจจัง ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ชีวิตของช้อยจึงดูเหมือนไม่ทุกข์ร้อนอะไร แต่ความจริงก็คือช้อยเข้าใจความเป็นไปของสังขารของสิ่งต่างๆ

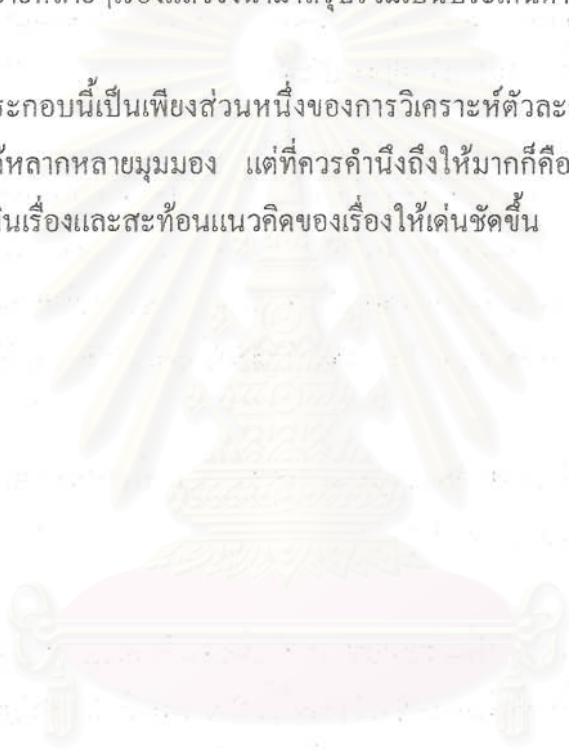
บางครั้งนักเขียนจะสร้างตัวละครเป็นสัญลักษณ์ก็ได้ เช่น ในเรื่อง สวรรพยา ของ ลาว คำหอม ที่ผู้เขียนสร้างตัวละคร ทวยเทพ และองค์อินทร์ ขึ้นมาแทนตัวหนอนใน ส้วมหลุม และแมลงวันหัวเขียว ลาว คำหอม จะแบ่งเรื่องเป็น 2 ภาค คือ ภาคสวรรค์และภาคพื้นดิน ภาคสวรรค์จะมีตัวละครที่เป็นทวยเทพและองค์อินทร์ที่อยู่ในสวรรค์ ส่วนในภาคพื้นดินจะมีชายแก่ที่ถือขวดยาฆ่าแมลง (หนอน) และกล่าวว่ามิแมลงวันหัวเขียวลอดหนีไปได้ตัวเดียว ทำให้ผู้อ่านสื่อได้ว่า 2 สิ่งนี้คือสิ่งเดียวกัน ผู้เขียนจะสร้างตัวละครขึ้นมาเสียดสีและเสนอแนวคิดที่ว่า สวรรค์ของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ผู้ทำบุญมักจะหวังผลไปเกิดบนสวรรค์ อิมทิพย์ มีสมบัติ ขณะที่สวรรค์ของหนอนก็คือส้วมหลุมที่มีอาหารทิพย์คืออุจจาระ

ปัจจุบันตัวละครมักจะเป็นตัวดำเนินเรื่องเพื่อสื่อแนวคิดของเรื่องให้ชัดเจนขึ้น ในการเขียนถึงตัวละครก็อาจจะพิจารณาตัวละครแต่ละตัว ตัวละครที่เป็นคู่เปรียบ หรือจะศึกษาตัวละครของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง เช่น ตัวละครหญิงของกฤษณา อโศกสิน ตัวละครชายของสีฟ้า ตัวละครต่างชาติของโสภาค สุวรรณ เป็นต้น การศึกษาตัวละครอาจจะศึกษาได้หลายแง่หลายมุม ว่าเป็นตัวละครสำคัญหรือตัวละครรอง หรือตัวละครประกอบ มีลักษณะกายภาพ ความคิด อาชีพ พัฒนาการ ความสมจริง นิสัยใจคอ เป็นอย่างไร เป็นต้น

นักเขียนบางคนมักใช้ตัวละครคู่เปรียบเพื่อเสริมส่งให้ตัวละครเอกเด่นขึ้น หรือใช้ตัวละครคู่เปรียบเพื่อสะท้อนแนวคิดของเรื่องให้ชัดเจนขึ้น

ในที่นี้จะยกตัวอย่างการเขียนถึงตัวละครหญิงของกฤษณา อโศกสิน ที่วิเคราะห์ตัวละครหญิงจากหลายๆเรื่อง ตัวละครหญิงเหล่านี้จะมีลักษณะที่โดดเด่นต่างกันไปแต่ละตัวและสามารถนำมาสรุปรวมเป็นลักษณะตัวละครหญิงของ กฤษณา ได้ นอกจากตัวละครเอกแล้วอาจจะพิจารณาตัวอื่นๆเพราะมีบทบาทมิใช่น้อยที่จะช่วยชูรสให้สนุกสนานขึ้น เมื่อพิจารณาตัวอื่นๆจากนวนิยายหลายๆเรื่องแล้วจึงนำมาสรุปรวมเป็นประเด็นต่างๆ

ตัวอย่างที่นำมาประกอบนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ตัวละคร เพราะการวิเคราะห์ตัวละครอาจทำได้หลากหลายมุมมอง แต่ที่ควรคำนึงถึงให้มากที่สุดคือ ตัวละครจะเป็นส่วนสำคัญในการดำเนินเรื่องและสะท้อนแนวคิดของเรื่องให้เด่นชัดขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้หญิงในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน

คือชีวิต คือเลือดเนื้อ คือมนุษย์

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนนวนิยายที่มีผลงานคุณภาพมากกว่า 30 ปี นอกจากนามปากกาแล้ว เธอก็ยังมีนามปากกาอื่น ๆ ซึ่งใช้ในงานเขียนแนวต่างๆ กันออกไป เช่น กัญชูลา กระเรียนทอง สไบเมือง เป็นต้น

กฤษณา อโศกสิน มีผลงานมากกว่า 100 เรื่อง แต่ละเรื่องนั้น ล้วนแล้วแต่สะท้อนแง่มุมของชีวิต สอดแทรกด้วยประเด็นต่างๆ ที่น่าสนใจ และยังรวมไปถึงการเสียดสีสังคมด้วย รวมทั้งมีผลงานเขียนออกมาสม่ำเสมอ และหลากหลายรูปแบบ หลากหลายเรื่องราว งานเขียนของกฤษณา อโศกสิน อาจแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1. นวนิยายสะท้อนปัญหาครอบครัว เช่น น้ำเซาะทราย เมียหลวง เพลงบินใบจิวกรม เสี่ยงนจากพราก

นวนิยายเหล่านี้จะสะท้อนภาพปัญหาภายในครอบครัว และปัญหาที่เกิดจากการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวไม่ยอมทำตามหน้าที่ กลไกระบบครอบครัวจึงต้องหยุดชะงักและส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ในครอบครัวด้วย

2. นวนิยายสะท้อนปัญหาจิตใจของมนุษย์ เช่น หลงไฟ กระเช้าสีดา เนื้อในเพลงสถาป เพลิงบุญ หลังลับแล เนื้อนาง มารสวาท ปีกทอง เรือมนุษย์ ฝ้ายแกมแพร วิมานไฟ เป็นต้น

นวนิยายเหล่านี้จะสะท้อนภาพของชีวิตที่ดิ้นรนอยู่ในสังคมปัจจุบัน บางชีวิตก็พยายามดิ้นรนเพื่อรักษาสถานภาพของตัวเองด้วยความจมไม่ลง แต่บางชีวิตก็ดิ้นรนเพื่อให้ได้มี ได้เป็นทัดเทียมกับผู้อื่น และบางชีวิตก็พยายามดิ้นรนเพื่อตอบสนองความต้องการ

ของตัวเอง กฤษณาสะท้อนให้เห็นภาพของมนุษย์อีกแง่หนึ่งที่ชี้ความต้องการเป็นหลัก โดยไม่รู้ว่ำนั้นเป็นการทำร้ายตัวเองทางอ้อม

3. นวนิยายสะท้อนปัญหาเฉพาะด้าน เช่น

- **หนึ่งห้องหัวใจ** สะท้อนปัญหาชีวิตแม่มา่ยที่ต้องเลี้ยงลูก ๆ ขณะเดียวกันก็ต้องหาหนทางรักษาสภาพจิตใจของตัวเองให้สดชื่น
- **เงาจันทร์** สะท้อนปัญหาคนพิการกับการยอมรับในสังคม
- **อุทยานเครื่องเทศ** สะท้อนปัญหาการขาดแคลนสมุนไพร และอิทธิพลมืดที่มีต่อชีวิตคนกรุงเทพฯ ในปัจจุบัน
- **ชาวกรง** สะท้อนปัญหาคนกรุงเทพฯ การเวนคืนที่ดินและบ้านที่อยู่อาศัยที่มีเนื้อที่เพียงน้อยนิด
- **รูปทอง รากแก้ว และ ประตูปิดตาย** สะท้อนปัญหากร่วมเพศ
- **ข้ามสีทันดร** สะท้อนปัญหาของผู้ติดยาเสพติด

นวนิยายสะท้อนปัญหาเฉพาะด้านของกฤษณานั้น เสนอปัญหาอย่างชี้เฉพาะเจาะจง เช่นเดียวกับเสนอปัญหาครอบครัวซึ่งเป็นแนวถนัดของเธอ

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนหญิงที่มักจะสร้างตัวละครฝ่ายหญิงให้โดดเด่น น่าสนใจเสมอ ตัวละครของเธอจะมีลักษณะน่าสนใจติดตาม มีเลือดเนื้อและชีวิต

ผู้หญิงของ กฤษณา อโศกสิน นั้นมีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น

ลักษณะภายนอก

ตัวละครฝ่ายหญิงของ กฤษณา ไศกสิน โดยเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิงนั้น มักจะเป็นหญิงสาวสวย ผิวจะค่อนข้างคล้ำ มีลักษณะภายนอกเด่นชัดเช่น *ก้านแก้ว* ใน หลงไฟ, *รำนภา* ใน *กระเช้าสีดา*, *พลับพลา* ใน *เนียนาง*, *ปรี* ใน *เนื้อใน*, *เดือนสิบ* ใน *ข้ามสี่พันคร* ฯลฯ

ตัวละครหญิงที่ได้กล่าวมานี้เป็นตัวละครที่กฤษณา ได้สร้างขึ้นด้วยคุณสมบัติดังที่กล่าวไปแล้ว คือ สวย ผิวค่อนข้างคล้ำทั้งสิ้น โดยเฉพาะ *พลับพลา* ใน *เนียนาง* ที่กฤษณาสร้างให้เป็นคนที่มีเชื้อสายจีน คือ มีทวดเป็นคนจีน แต่ทว่าก็ไม่มีลักษณะของผู้หญิงจีนแสดงให้เห็นเลย และตัวของพลับพลาเองก็ไม่พอใจนักที่มีเชื้อสายเป็นจีน เธอจึงพยายามปิดบังไว้ ไม่ชอบที่จะพูดถึงเรื่องชาติตระกูลนัก

ลักษณะภายใน

ตัวละครฝ่ายหญิงของ กฤษณา ไศกสิน จะเป็นตัวละครที่มักจะซุกซ่อนความมุ่งมั่นปรารถนา ความทะเยอทะยานเอาไว้ และก็พยายามทุกวิถีทางที่จะบรรลุให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้น บางครั้งที่พบอุปสรรค ตัวละครเหล่านั้นก็จะไม่รอช้าที่จะฝ่าฟันสู้เพื่อให้ไปถึงจุดมุ่งหมาย และอาจจะหาทางลัดเพื่อไปให้ถึงจุดหมายโดยเร็ว การไปให้ถึงจุดหมายของชีวิตของตัวละครแต่ละตัวนั้น ก็จะต่างกันไปตามบุคลิก ลักษณะ และสภาพต่างๆที่ตัวละครประสบมา เช่น *เขมเพชร* ใน *เนื้อใน* เป็นคนที่มีแต่ความเคียดแค้นและทนอยู่กับสภาพที่พ่ายแพ้ไม่ได้ เธอจึงพยายามทำตัวให้เป็นผู้มีอิทธิพลและบังคับ ชักโยงชีวิตของผู้อื่นพร้อมกับสะใจลึกๆ ที่คนอื่นถูกเธอกำชะตาชีวิตไว้ หรือ *ใจเริง* ใน *เพลิงบุญ* เป็นลูกสาวคนเดียวของพ่อแม่ เป็นลูกที่พ่อแม่ตามใจ อยากได้อะไรก็ได้ เธอจึงเป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง เมื่อสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง ใจเริงจึงอยู่ในสภาพที่จมไม่ลง เธอพยายามที่จะรักษาสภาพของ

เธอไว้ เธอจึงต้องหาหนทางที่ทำให้ตัวเองแน่ใจว่าคนอื่น ๆ ยอมรับเธอ ขณะเดียวกันเธอก็แสวงหาใครที่จะทำให้ชีวิตของเธอสุขสบายอย่างที่เคยเป็น

เนื่องจากว่าตัวละครหญิงของกฤษณาเหล่านี้มีปมในใจที่ลึกซึ้ง และพร้อมจะทำทุกอย่างที่จะไปให้ถึงเป้าหมายในใจ ตัวละครเหล่านี้จึงไม่ได้คิดหน้าคิดหลัง เมื่อทำลงไปแล้วจึงได้รู้เมื่อสายว่าหายนะกำลังจะเกิดขึ้นกับตน แต่ก็แก้ไขไม่ทันเสียแล้ว

ในบางครั้ง กฤษณา อโศกสิน ก็สร้างตัวละครของเธอให้เป็นเหยื่อ ทั้งเป็นเหยื่อของสังคม และเหยื่อของมนุษย์ด้วยกันเอง เช่น *ปติ* ใน *เนื้อใน* ที่เป็นเหยื่อของสังคม คือเป็นเหยื่อของสภาพชีวิตสมรสที่ทรามานกับราเชนทร์ สามีผู้เป็นโรคชอบทรามานผู้อื่น (Sadism) ทั้งยังเป็นเหยื่อต่อมนุษย์ด้วยกันเองอย่างเข้มเพชรที่ดึงเอาปติมาเก็บกักไว้ทรามาน ไว้สนองความแค้นในใจของตัวเองโดยการผูกปติไว้กับคำว่าบุญคุณเป็นต้น

บางครั้งกฤษณาจะมีกลวิธีสร้างตัวละครสองตัวให้เป็นคู่เปรียบกัน คือ กฤษณาจะสร้างตัวละครองให้มีลักษณะที่ต่างออกไปจากตัวละครเอก เพื่อดึงให้ลักษณะเด่นของตัวเอกชัดขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็สามารถเปรียบเทียบให้เห็นจุดมุ่งหมายของบุคคลสองจำพวกที่ต่างกัน และนำไปสู่จุดจบคนละอย่าง เพื่อเป็นอุทาหรณ์แก่คนอ่านเช่น ใน *หลงไฟ* กฤษณาได้สร้างตัวละครเอกคือ *ก้านแก้ว* ขึ้นมา ก้านแก้วคือผู้หญิงที่ทะเลาะหย่าสามีมีชีวิตที่เสมือนตกอยู่ในดินแดนแห่งพระเพลิง เนื่องจากความไม่รู้จักรักพอของตัวเอง ความทะเลาะหย่ากันได้ชักนำให้ก้านแก้วหลงระเหิงไปกับความสุขชั่วครู่ชั่วยามกว่าจะได้รู้ความจริงก็สายไปเสียแล้ว ในขณะที่เดียวกันกฤษณาได้สร้าง *ชาลา* ตัวละครอีกตัวขึ้นมา ชาลาเป็นเพื่อนของก้านแก้วที่มีลักษณะต่างไปจากก้านแก้วโดยสิ้นเชิง ในขณะที่ก้านแก้วเห็นเงินเป็นพระเจ้า ชาลากลับมองเห็นว่าความสุขสำคัญกว่าสิ่งใด และชาลา ก็พยายามที่จะชี้ให้ก้านแก้วเห็นคุณค่าของชีวิตที่ไม่ต้องขึ้นกับเงิน แต่ก้านแก้วไม่เคยตระหนักถึงสิ่งที่ชาลาพรั่ำเตือนจนวาระสุดท้ายของชีวิตถึงได้รู้ความจริง จะเห็นว่า *ชาลา* ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเน้นความเด่นของ *ก้านแก้ว* ให้ชัดขึ้น เป็นการเปรียบเทียบความต่างของตัวละครสองลักษณะ และแสดงให้เห็นจุดจบของตัวละครสองตัวที่แตกต่างกันด้วย

บางครั้งกฤษณา จะสร้างตัวละครให้มีอารมณ์ศิลปิน จะเห็นได้ชัดว่าตัวละครฝ่ายหญิงของ กฤษณา อโศกสิน นั้นจะมีลักษณะของความเป็นศิลปินสอดแทรกอยู่ในอารมณ์ เช่น พุดกรอง ใน น้ำเซาะทราย พุดกรองไม่ใช่ผู้หญิงที่ดำซ้ำถึงขนาดตรงเข้าไปแย่งสามีเพื่อน แต่เพราะความเป็นคนที่มีอารมณ์ศิลปินของเธอทำให้เธอพลัดลงไปอยู่ในวังวนของรักอีกครั้ง การที่เธอกับภีมมีความสัมพันธ์กันนั้นไม่ใช่เพราะความปรารถนาในต้นหาอันเหมายวเสียดิเดียว แต่เป็นเพราะความคุ้นเคยเก่า ๆ และความรู้สึกแบบศิลปินมาครอบงำด้วย การที่มีลักษณะของศิลปินมาเกี่ยวข้องนี้ทำให้ตัวละครฝ่ายหญิงของกฤษณา มีลักษณะแปลกออกไปจากตัวละครฝ่ายหญิงของนักเขียนคนอื่น และก็ทำให้ตัวละครมีอารมณ์ขึ้น ๆ ลง ๆ แปลก ๆ ซึ่งนอกจากจะเห็นได้จาก ตัวพุดกรองแล้ว ก็สามารถพบได้ในตัวละครอื่น ๆ เช่น นวลขจี และ ลอออกค์ ใน เพลงสาป , เกร์ ใน มารสวาท หรือ มिरัน ใน เกสรดอกสวาท เป็นต้น

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่ตั้งชื่อตัวละครได้แปลกคนหนึ่งที่เดียว จะสังเกตได้ว่าถึงแม้ชื่อของตัวละครในเรื่องจะแปลก แต่ก็สามารถสื่อสารได้ เช่น เปลแก้ว ใน เพลงบินใบจิว เปลแก้วเป็นผู้หญิงบอบบางที่ป่วยเป็นโรคหัวใจ มีสุขภาพไม่ดีนัก กฤษณาตั้งชื่อ เปลแก้ว ได้อย่างเหมาะสม คำว่าแก้ว ก็น่าจะบ่งบอกถึงความบอบบาง และต้องการทะนุถนอมอย่างชัดเจน หรือ กานพดู ใน อุทยานเครื่องเทศ การที่กฤษณาแทนชื่อตัวละครด้วยชื่อของสมุนไพร ทำให้ตรงกับสารที่ต้องการจะสื่อในเรื่องอย่างชัดเจน

ตัวละครหญิงในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน ไม่ได้เหมือนกันหมดทุกเรื่อง แต่ละเรื่อง แต่ละตอนก็จะแตกต่างกันไปตามเรื่องที่จะเสนอ บางครั้งตัวละครหญิงของ กฤษณา อโศกสิน ก็จะมีลักษณะเฉพาะตัว เช่น

ลิเกา นีรา และทองพัน : ผู้หญิงที่ทุกข์ทน

ทั้งสามคนคือ ลิเกา นีรา และ ทองพัน นั้นเป็นตัวละครหญิงในนวนิยายเรื่อง “ภมร” ซึ่งเป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลชมเชยจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติครั้งที่ 18 ปี พ.ศ.2532

ภมร เป็นเรื่องที่เกิดกล่าวถึงสถาบันครอบครัว ที่พ่อแม่ได้ทำหน้าที่พ่อที่สมบูรณ์แบบ หากแต่สร้างปัญหาด้วยการไปมีผู้หญิงอื่น ทำให้ภรรยาและลูกมีความทุกข์

กฤษณาได้สร้างตัวละครหญิงสามตัวให้มีบทบาทในเรื่องเท่ากัน เพื่อจะได้นำมา เปรียบเทียบซึ่งกันและกัน เพื่อสะท้อนจุดดี จุดเสียของครอบครัวของตัวละครทั้งสาม

ลิเกา เป็นภรรยาของเจียด ซึ่งเป็นชนชั้นกลางที่ฐานะปานกลาง ลิเกาเป็นแม่บ้านที่มีรายได้นอกเหนือจากเงินเดือนสามีด้วยการทำอาหารปิ่นโตส่งตามบ้าน คู่กันโดยเงิน ๆ แล้วครอบครัวของลิเกาก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร ทั้งนี้เพราะว่าเจียดเองก็ไม่ใช่คนเจ้าชู้ เทียวไปมีบ้านเล็กบ้านน้อย แต่ทว่าเจียดเองก็สร้างความทุกข์ทรมานให้ภรรยาควบคู่ไปกับความสบายใจ เพราะเขาเป็นผู้ชายที่ทำอะไรไม่เป็นเลย ทุกอย่างลิเกาจะเป็นคนจัดเตรียมไว้ให้พร้อม ลิเกาจึงเป็นภรรยาที่เสมือนว่ามากกว่าภรรยาที่เดินเคียงบ่าเคียงไหล่ไปกับสามี ในตอนหนึ่งของเรื่องทีกฤษณาได้สะท้อนภาพความทุกข์ของลิเกาได้อย่างชัดเจนก็คือ ตอนที่เธอปวดฟันมากแต่บังเอิญเจียดก็ไม่สบาย และหงุดหงิดพาลพาโลดตลอดเวลา กฤษณาบรรยายสภาพที่ลิเกาว่าเหนื่อยใจ และสับสนได้อย่างชัดเจน เพราะเธอไม่รู้จะทำอย่างไรดี เพราะจะต้องดูแลตัวเองและดูแลสามีไปด้วย

ทองพัน เป็นภรรยาของคำหลวง ทองพันกับลิเกานั้นแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้ง ๆ ที่เจียดและคำหลวงเป็นเพื่อนเรียนมาด้วยกัน ชีวิตครอบครัวของทองพันนั้นไม่เคยมีความสุข ทั้งนี้เพราะทองพันเอาเวลาทั้งหมดไปตามล่าบ้านเล็กบ้านน้อยของสามีจนต้อง

ปรึกษาจิตแพทย์ แต่ทองพันก็ยังไม่เลิกรา กฤษณาสะท้อนภาพครอบครัวประเภทที่ภรรยา
ทนไม่ได้ที่สามีเจ้าชู้และต้องออกรวีทุกครั้งทุกครา ทองพันที่กฤษณาบรรยายจึงเป็นผู้หญิง
ร่างใหญ่ โทรม และมีท่าทางเหน็ดเหนื่อยตลอดเวลา แต่ส่วนดีของคำหลวงก็คือ เขาไม่
จริงจังกับผู้หญิงคนไหน เขาก็ยังคงอยู่กับทองพันและถึงแม้ทองพันจะเป็นคนโมโหร้าย
แต่เมื่อสามีมาดีด้วยเธอก็จะคิดออบ

นรีรา เป็นภรรยาของชล ในบรรดาเพื่อนสามคนคือ ชล เจียด และคำหลวง ชล
เป็นคนที่ละเหะ ล้ามะเลเทเมาที่สุด การที่ชลมีภรรยาน้อยเป็นตัวเป็นตนสร้างความ
สะเทือนใจให้นีราอย่างยิ่ง นีราเมื่อคิดเป็นความหาวิทยาลัย เมื่อจบมาก็มีงานที่มั่นคงทำ ชล
เองก็เป็นผู้ชายที่ประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แต่งงานกับความหาวิทยาลัย มีงานดี ๆ ทำ มี
ฐานะมั่นคง ทำให้เผื่อแผ่ไปถึงการมีบ้านเล็ก ๆ แสดงถึงบารมีด้วย การนอกใจของชลทำร้าย
จิตใจนีรา และส่งผลกระทบต่อรุนแรงถึงลูกสาวของพวกเขาสองคน

กฤษณา ได้สร้างตัวละครผู้หญิงสามตัวที่มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง เพื่อ
เปรียบเทียบให้เห็นถึงความทุกข์ทนที่แตกต่างกันในแต่ละครอบครัวที่เมื่อฝ่ายชายไม่ได้ทำ
หน้าที่ “พ่อและหัว” ให้ถูกต้อง ทำให้ภรรยาและลูกมีความทุกข์อย่างไร รวมไปถึงการ
ตัดสินใจที่กฤษณาให้ผู้หญิงแต่ละคนตัดสินใจออกมาอย่างชัดเจน เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า
ผู้หญิงไม่ใช่แค่ทาสทางอารมณ์ที่ผู้ชายจะผูกพันธนาคารไว้ด้วยทะเบียนสมรส ด้วยความรัก
อยู่ฝ่ายเดียวอีกต่อไป ดอกไม้ทั้งสามดอกจึงมีสิทธิ์ที่วางดิง ได้ถามและเพิกเฉยต่อหม่อมมรที่
นำทุกข์มาสู่ใจของพวกเธอบ้าง ไม่ใช่แค่ยอมอยู่ร่ำไป

เข้มเพชร : ผู้หญิงที่เต็มไปด้วยไฟริษยา

เข้มเพชร เป็นตัวละครในนวนิยายเรื่อง **เนื้อใน** ซึ่งเป็นนวนิยายที่กฤษณาตั้งใจจะ
สะท้อนให้เห็นว่าจิตใจของคนมีส่วนกำหนดปัจจุบันของคนเหล่านั้น ภาพภายนอกที่
สวยงามอาจปกปิดความเน่าเหม็นภายในได้ **เข้มเพชร** เป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ที่มีเนื้อใน

แม่พะ ไม่ต่างจากปิศาจร้ายในคราบ แม่พระ กฤษณาสร้างเข้มเพชรให้เป็นผู้หญิงที่ฉลาด เชี่ยวชาญด้านธุรกิจ และชีวิต เธอจึงกระเสือกกระสนผลักดันตัวเองจากคนที่ไม่มีอะไรมาเป็นนักธุรกิจชั้นแนวหน้า เข้มเพชรกลายเป็นคนแพ้ไม่เป็น ครั้งหนึ่งที่เธอเกือบพลาดทำให้กับราเชนทร์ ด้วยความแค้นเข้มเพชรจึงดิงป्ली ลูกจ้างเข้ามาผูกพันกับราเชนทร์ และเฝ้าดูความล้มเหลวของครอบครัวของป्लीอย่างสนุกสนาน นอกจากนี้เข้มเพชรก็ยังสนุกกับการเล่นเป็นแม่พระ ทำให้ราเชนทร์คนที่เธอเคยแค้น โมโหโทโสไปกับความเจ้ากี้เจ้าการช่วยเหลือป्लीของเธออย่างสนุกสนาน

เข้มเพชร เป็นตัวละครที่แสดงให้เห็นลักษณะของตัวละครที่มีปมในใจและพยายามที่จะไปให้ถึงจุดหมายของตัวเองอย่างชัดเจน และการที่จะไปให้ถึงจุดหมายนั้น ก็ทำให้ไม่สนใจว่าอะไรเป็นอะไร เช่น เข้มเพชรที่ต้องการแก้แค้นราเชนทร์โดยไม่ลืมหูลืมตา เข้มเพชรได้ดิงเอาป्लीเข้ามาเป็นเหยื่อที่สำคัญในการแก้แค้น และสนุกกับการเห็นป्लीถูกทำลาย สนุกกับการเล่นเป็นแม่พระให้ราเชนทร์เดือดดาล จนกระทั่งเมื่อป्लीค้นพบความจริง เข้มเพชรจึงได้แต่สะทอนใจ ทว่าก็ยังไม่วายที่จะทำร้ายป्लीเป็นการส่งท้าย กฤษณาบรรยายลักษณะของเข้มเพชรไว้อย่างชัดเจน ด้วยภาษาที่คมคาย แสบยล เข้มเพชรจึงเป็นนางมารในคราบเทพธิดา ที่ข้างใน “เนื้อใน” นั้นเต็มไปด้วยไฟริษยาทั้งสิ้น เป็นไฟที่พร้อมจะไหม้ทุกสิ่งทุกอย่าง กฤษณาตั้งใจเขียน ป्ली ขึ้นมาเพื่อเปรียบเทียบ ทำให้ เข้มเพชร โดดเด่นขึ้นเหมือนกับที่กฤษณาใช้ ชาลา มาเปรียบต่างกับ ก้านแก้ว ใน หลงไฟ นั่นเอง

ศตินทร์ : ผู้หญิงที่ไม่ได้พิการรัก

ศตินทร์ เป็นตัวละครในนวนิยายเรื่อง เงาจันทร์ ซึ่งเป็นงานเขียนในช่วงที่กฤษณาหันมาสนใจปัญหาเฉพาะด้านแทนที่จะสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในจิตใจของตัวละคร อันเกิดจากกิเลสและความทะยานอยากของตัวละครอย่างที่เคยเขียน

กฤษณาได้สร้างตัวละครศศินทร์ขึ้นมา เป็นตัวละครที่แทนคนพิการทั้งหลาย โดยสะท้อนแง่มุมของชีวิต ความรู้สึกและความคิดจิตใจของคนพิการออกมาอย่างเต็มที่ ตัวละคร ศศินทร์ จึงเป็นตัวละครที่พิการทางกาย ทว่าไม่ได้พิการทางใจ และไม่ได้พิการทางความคิด กฤษณาสร้างศศินทร์ขึ้นมาเหมือนคนทั่วไปทุกประการ เพียงแต่พิการที่ขาเท่านั้น ดังนั้นตัวละครตัวนี้จึงเป็นตัวละครที่มีความคิดสร้างสรรค์ ฉลาด เก่ง ศศินทร์กลายเป็นบรรณาธิการหนังสือเด็กที่ถูกจับตามองในสังคม และก็มีชีวิตรักที่เป็นสุขกับป้าสัก บรรณาธิการนิตยสารป่าและสิ่งแวดล้อมที่เธอรู้จักเมื่อสมัยเรียน

ศศินทร์จัดเป็นตัวละครประเภทใหม่ที่กฤษณาไม่ค่อยสร้างขึ้นมาก่อนนัก กล่าวคือ เป็นตัวละครที่มองโลกในแง่ดี และมีชีวิตที่ค่อนข้างราบเรียบ รวดรื่น แสดงให้เห็นว่าถึงจะมีร่างกายพิการแต่สิ่งอื่นมิได้พิการไปด้วย ความสามารถและศักยภาพด้านอื่น ๆ ยังคงมีอยู่ และสามารถประสบผลสำเร็จในชีวิตได้ นับเป็นการให้กำลังใจแก่ผู้พิการ

เดือนสิบ : ผู้หญิงที่มองชีวิตผ่านผู้อื่น

เดือนสิบ เป็นตัวละครในเรื่อง ข้ามสีทันดร ซึ่งเป็นนวนิยายในยุคหลัง ๆ ของกฤษณา ใน นวนิยายเรื่องนี้ กฤษณาได้สะท้อนภาพของชีวิตสองชีวิต คือ ชีวิตของพี่สาวคือเดือนสิบ ผู้กำลังอยู่ในภาวะของการตัดสินใจเลือกชีวิตใหม่ว่าจะยุติความรักที่มีต่อลำธาร ผู้ชายที่รักกันมานานดีหรือไม่ และชีวิตของน้องชายคือฉนวน ผู้เป็นทาสของยาเสพติดติดลำธาร คนรักของเดือนสิบนั้นรังเกียจที่ฉนวนคิดยา ทำให้เขาไม่ค่อยพอใจที่จะคบเธอ เดือนสิบมีความทุกข์จึงไปเที่ยวแอฟริกา และที่นั่นเธอได้พบกับเที่ยงวัน ผู้ชายที่เคยผ่านความทุกข์จากการติดยาเสพติด ผลจากการเดินทางทำให้เดือนสิบเองได้เรียนรู้ชีวิตมากขึ้นและส่งผลให้เธอตัดสินใจเรื่องลำธารและเรียนรู้ที่จะทำความเข้าใจน้องชาย และพุ่มพักให้เขากลับมาเป็นปรกติ เลิกยาเสพติดให้ได้

เดือนสิบ เป็นตัวละครอีกตัวที่เป็นลักษณะการสร้างตัวละครใหม่ของกฤษณา กล่าวคือเป็นตัวละครที่มองโลกในแง่ดี แม้ว่าชีวิตของเดือนสิบจะไม่ได้ราบเรียบเช่นศศินทร์

แต่ก็เป็นชีวิตที่ไม่ได้มีอะไรที่เลวร้ายเกินไป อีกจุดหนึ่งที่สำคัญน่าจะเป็นการที่กฤษณาใช้ตัวละคร เคือนลิบ (รวมทั้งศศิรินทร์) ในการเสนอแง่มุมของชีวิตทั่ว ๆ ไปที่พบได้ในสังคม

เกริ : ผู้หญิงที่ไม่พอใจสภาพตัวเอง

เกริ เป็นตัวละครในเรื่อง มารสวาท มีลักษณะตามแบบทั่ว ๆ ไปของผู้หญิงของกฤษณา กล่าวคือ เป็นผู้หญิงที่เต็มไปด้วยไฟ และความทะเยอทะยาน กฤษณาได้ผูกเรื่องในทำนองชิงรักหักสวาทแบบทั่ว ๆ ไป โดยให้เกริได้มาพบกับอธยาที่เคยเป็นคู่รักเก่า ทว่าได้เลิกร้างกันไป เพราะฝ่ายชายเรียนอะไรไม่สำเร็จ เกริแต่งงานไปกับกนก แต่ก็มีชีวิตแต่งงานที่น่าเบื่อ ส่วนอธยา กลับมานะจนเรียนจบ มีหน้าที่การงานดี และมีคนรักใหม่ชื่อ มามะสิริ เมื่อเกริได้พบกับอธยา เธอจึงพยายามดึงเขากลับมา

เกรินั้นมีลักษณะของตัวละครผู้หญิงส่วนใหญ่ที่กฤษณาสร้างขึ้น กล่าวคือ เป็นผู้หญิงที่ปล่อยให้ความทะเยอทะยานมีอำนาจเหนือตัวเอง ลักษณะแบบนี้ปรากฏบ่อย ๆ ในนวนิยายหลายต่อหลายเรื่องของ กฤษณา เช่น *เกี้ยว* ใน *เรือมhusy*, *ไมลา* ใน *เกสรดอกสวาท*, *เมิด* ใน *เข็มซ่อนปลาย* เป็นต้น ตัวละครเหล่านี้เป็นตัวละครที่ปล่อยให้แรงปรารถนา และตัณหามีอำนาจเหนือตัวเอง และผลักดันชีวิตตัวเองไปสู่ความหายนะ โดยไม่รู้ตัว

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า กฤษณาใช้ตัวละครเป็นส่วนที่ช่วยสื่อสารที่ตั้งใจเสนอ นั้นเป็นไปตามแนวทางที่ตั้งใจ และด้วยความเป็นนักเขียนหญิง จึงอาจกล่าวได้ว่าตัวละครฝ่ายหญิงของกฤษณาเป็นตัวละครที่มีบทบาทเด่น เป็นแกนนำของเรื่อง ในขณะที่ตัวละครฝ่ายชายจะเป็นตัวเสริมให้เรื่องแน่นขึ้น ยกเว้นบางเรื่องที่ทั้งสองตัวละครสลับหน้าที่กันเช่น *รูปทอง* ที่ตัวละครฝ่ายชาย คือ เสือ หรือทีฆะ มีบทบาทเด่นกว่าเรียวข้าว ตัวละครฝ่ายหญิง ในทำนองเดียวกัน โครงเรื่องคล้าย ๆ กัน ใน *ประตูที่ปิดตาย* จิตลา ตัวละครฝ่ายหญิงกลับมีบทบาทเด่นกว่า นพี ตัวละครฝ่ายชาย เป็นต้น

นอกจากนี้ก็จะเห็นได้ว่า กฤษณาสร้างตัวละครให้เป็นคนจริง ๆ เป็นคนที่มีเลือดเนื้อ มีความคิด มีความรู้สึก ดังนั้นตัวละครของกฤษณาจึงเป็นภาพสะท้อนที่เก็บตกมาจากชีวิตจริง เช่น ศศินทร์ ใน เงาจันทร์ เป็นภาพสะท้อนของหญิงพิการ์ที่ไม่ได้พิการ์ทางใจ , วรรณรี ใน น้ำเซาะทราย ก็เป็นภาพสะท้อนผู้หญิงที่มีความแค้นครัดส่งผลให้ครอบครัวล่มสลายโดยไม่รู้ตัว, รำนำ ใน กระเช้าสีดา ก็เป็นภาพสะท้อนของผู้หญิงที่ปล่อยให้ความต้องการส่วนตัวเอาชนะจิตใจจนนำไปสู่ความหายนะของชีวิตอย่างเลี่ยงไม่ได้ และเมื่อกฤษณาได้สร้างตัวละครที่เป็นคนจริง ๆ ขึ้นมานั้น ตัวละครเหล่านี้ก็กลายเป็นอุทาหรณ์ที่สอนใจเตือนใจคนอ่านได้เป็นอย่างดี

กฤษณา อโศกสิน จึงเป็นนักเขียนนวนิยายที่กล่าวได้ว่าเป็นนักเขียนที่น้อยกษ่องมากในวงการวรรณกรรมไทย เป็นนักเขียนที่ฝากคุณค่าผ่านงานศิลปะอย่างแท้จริง สมควรแก่การเชิดชูให้เป็นไม้ใหญ่ที่แผ่ร่มเงาสืบทอดสาขาให้ความสุขต่อคนอ่านตลอดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กฤษณา อโศกสิน. กระเช้าสีดา. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2527.
- _____ . ข้ามสี่พันดร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2541.
- _____ . เข็มช่อนปลาย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2534.
- _____ . ชาวกรง. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2535.
- _____ . น้ำเซาะทราย เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร : บำรุงสาส์น, 2512.
- _____ . เนื้อนาง เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2527.
- _____ . เนื้ออิน. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2538.
- _____ . ประตูที่ปิดตาย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2519.
- _____ . ฝ้ายแกมแพร เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2516.
- _____ . เพลงบินใบจิว เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2534.
- _____ . เพลิงบุญ เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร : รวมสาส์น, 2508.
- _____ . ภมร. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2531.
- _____ . มารสวาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2518.
- _____ . เมียหลวง เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2512.
- _____ . เรือนมนุษย์ เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร ; ผดุงศึกษา, 2511.
- _____ . วิมานไฟ เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร : บรรลือสาส์น, 2511.
- _____ . สมมุติว่าเขารักฉัน. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2519.
- _____ . เสียงนกกจากพราก. สายคำ, 2519.
- _____ . อุทยานเครื่องเทศ. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2537.

นางอิจฉาในนวนิยาย

นางอิจฉาเป็นตัวละครตัวหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในนิยายไทย เพราะเป็นตัวละครที่จะเติมสีสันให้กับเนื้อเรื่อง เรื่องใดที่ขาดนางอิจฉาเหมือนจะจืดชืด และไม่สมบูรณ์แบบ บางเรื่องนางอิจฉาร้ายมากจนคนอ่านเกลียด นึกแข่งชั๊กหักกระดูก ยิ่งเมื่อสร้างเป็นละคร ดาราคนไหนเล่นถึงบทบาทมาก แม่ค้าในตลาดแทบจะเข้าไปดบตีแทนนางเอกที่ถูกกลั่นแกล้งอยู่เสมอ

ความสำคัญของนางอิจฉาต่อนวนิยายไทยมีหลายประการ ดังนี้

1. นางอิจฉาเป็นตัวชูรสให้เรื่องสนุกสนาน น่าตื่นเต้น เช่น กลั่นแกล้งนางเอกด้วยวิธีต่าง ๆ อาจจะเป็นการด่าว่า ใส่ร้ายป้ายสี หรือทำให้นางเอกบาดเจ็บ
2. นางอิจฉาถูกสร้างขึ้นมาเปรียบเทียบกับนางเอก เพื่อให้เห็นคุณสมบัติของนางเอกเด่นชัดขึ้น ตามปกติแล้วนางเอกตามแบบฉบับจะเป็นคนเรียบร้อย อ่อนหวาน นุ่มนวล ใจดี เป็นกุลสตรี ซึ่งตรงข้ามกับนางอิจฉาที่เป็นคนร้ายกาจ กิริยามารยาทกระโดดกระเดก พูดจาไม่เพราะ อารมณ์ร้าย ใจดำ ถ้านางอิจฉาตัวใดร้ายมาก ๆ นางเอกจะยิ่งเหมือนเทพธิดา ผู้ทรงความดี บริสุทธิ์งดงาม
3. นางอิจฉาเป็นผู้ยืนยันถึงความหล่อเหลา มีเสน่ห์ของพระเอก พระเอกในนวนิยายส่วนใหญ่เป็นคนรูปหล่อ มีเสน่ห์ ทำให้ผู้หญิงมาหลงรักมากมาย นางอิจฉาจะคอยตามติดพระเอกอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าพระเอกกำลังเข้าประชุม ไปเที่ยวหรืออยู่กับนางเอกก็ตาม
4. นางอิจฉาเป็นผู้สร้างความเข้าใจผิดระหว่างพระเอกกับนางเอก และเป็นตัวละครสำคัญที่จะเร่งปฏิริยาของทั้งคู่ให้เร็วขึ้น เช่น ทำให้นางเอกและพระเอกเข้าใจกันได้และแต่งงานในที่สุด

5. นางอิจฉาเป็นตัวสร้างจุดโศกเศร้าของเรื่อง บางเรื่องนางอิจฉามีได้มีหน้าที่คอยอิจฉานางเอกหรือตะครุบพระเอกเท่านั้น เธอยังเป็นตัวสร้างปัญหาหรือปมให้กับเรื่องอีกด้วย เช่น จ้างวานผู้ร้ายให้มาลักพานางเอก ทำให้พระเอกแสดงความกล้าหาญเป็นที่ประจักษ์แก่คนอ่านอีกด้วย

นางอิจฉาในนวนิยายไทยมักจะมีให้เห็นไม่กี่แบบ ที่เด่น ๆ ก็คือ ร้ายเปิดเผยกับร้ายลึกลับ ประเภทแรกพบมากในนวนิยายทั่วไป โดยเฉพาะนวนิยายรักโรแมนติก หรือนิยายชิงรักหักสวาท นางอิจฉาประเภทนี้ วัน ๆ ไม่ทำอะไร แต่งตัวสวย จ้องจับผู้ชายสวย ๆ แล้วก็คิดกันผู้หญิงอื่นไม่ให้เข้าใกล้พระเอก การกระทำต่าง ๆ ของเธอไม่น่ากลัวหรือเป็นอันตรายกับนางเอก แต่จะใช้ทำทางหรือวาจากระแนะกระแหน หรือทำท่าข่มนางเอกเท่านั้น

นางอิจฉาประเภทร้ายลึกลับจะน่ากลัวกว่า เพราะเธอจะทำดีกับนางเอก หลอกล่อให้ตายใจ แล้วก็ทำร้ายนางเอกถึงขั้นเสียชีวิต เช่น หลอกให้ไปตกเขา หลอกให้คนข่มขืน นักเขียนไทยไม่นิยมเขียนนางอิจฉาประเภทนี้นัก อาจเป็นเพราะยุ่งยาก ซับซ้อน คนอ่านไม่ค่อยชอบ ผู้นางอิจฉาประเภทแรกไม่ได้ เพราะมีลักษณะที่ชัดเจน โง่งเง้ง และเข้าใจง่ายกว่า

นางอิจฉาจากนวนิยายมีจำนวนมาก จะนำมาศึกษาเพียง 16 เรื่องเท่านั้น คือ

- นันทดี จาก กุหลาบไร้หนาม ของ ศรีฟ้า ลดาวัลย์ เธอเป็นคนสวยเข้มสะดูดา อยู่ในวัยสาว เรียนไม่จบมัธยมศึกษาตอนปลาย มีพ่อเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แม่ทำงานอยู่ในชุมชนแออัดมาก่อน นิสัยหยิ่งทะนง อดคิด เชื้อมั่นในตนเอง โทง ออยากได้สิ่งของมีค่าตลอดเวลา ร้อนรัก เจ้าชู้และใจแตก เธอทำทุกวิถีทางที่จะแย่งคู่หมั้นของน้องสาว และทำได้สำเร็จ

- แพง จาก บ่วง ของ จุลลดา ภักดีภูมิรินทร์ เธอเป็นคนสวย คมขำ เป็นบ่าวในบ้านขุนนาง มีความทะยานอยากที่จะมีสภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม เธออิจฉาลูกสาวเจ้าของบ้าน

เพราะเธอนึกเปรียบเทียบฐานะของเธอกับเจ้านายเสมอ ความแค้นพยายามเอาชนะอย่างรุนแรงทำให้เธอไม่ไปผูกไปเกิด และคอยจ้องล้าจ้องผลาญนางเอกไม่ว่าจะกี่ชาติก็ภพ

- หม่อมชูลี จาก ริษยา ของ จุลลดา ภักดีภูมินทร์ หม่อมชูลีเป็นหญิงวัยกลางคนที่จมอยู่กับความแค้นหลังกับน้องสาวและพ่อของเธอเอง เธอเป็นคนรักอำนาจ เข้าระเบียบ ใจดำอำมหิต เธอไม่เคยยกโทษให้ใครเลย ตลอดชีวิตมีแต่ความทุกข์จากความคิดของตัว สุดท้ายก็ตายอย่างไม่สงบ

- ม.ร.ว. ภาวินี จรัสเรือง จาก บ้านทรายทอง ของ ก.สุรางคนางค์ เธอเกิดในตระกูลสูง อาศัยอยู่ในบ้านใหญ่โต มีหน้าตาชื่อเสียงในวงสังคม กิริยากระด้าง พุดจาห้วน ๆ เอาแต่ใจตนเอง จิตใจอิจฉาริษยา ไม่อยากเห็นใครดีเกินหน้า

- หม่อมพรรณราย จาก บ้านทรายทอง ของ ก.สุรางคนางค์ เป็นหญิงวัย 50 ปี ที่ไม่ยอมแก่ แต่งตัวพริ้งราวกับสาว ๆ กินหมาก สูบบุหรี่ ใจดำ เจ้าระเบียบ ชอบชื่อเสียงเกียรติยศ รังเกียจคนจน

- เกี้ยว จาก เรือนมนุษย์ ของ กฤษณา อโศกสิน เธอเป็นเด็กหญิงวัยเพียง 14 ปี สวยผุดผาด เป็นลูกแม่ค้าเกิดในชุมชนแออัด รักสวยรักงาม ปากกล้า เห็นเงินดีกว่าศักดิ์ศรี ชอบนิทาน ไม่มีระเบียบ มักง่าย กิริยามารยาทไม่ดี เธอยอมเป็นเมียขี้ขลาดของคนแก่คราวพ่ออย่างไม่อับอาย

- มาหารัศมี จาก ดาวพระศุกร์ ของ ข.อักษรพันธ์ สวยเฉียว แต่งตัวเก่ง การศึกษาดี อยู่ในตระกูลสูง ช่างพ้อง ชอบฉอเลาะ พุดจาเสียงแปร้น ถือชนชั้นวรรณะเหยียดคนต่ำกว่า

- เจ้าหญิงเอลยา จาก รัศมีจันทร์ ของ ลักษณะวดี เกิดในราชินิกุล สวยหยาดเยี่ยม ฉลาดทันคน ความรู้ดี อัจฉาริชยา อยากมีอำนาจ เข้มโหด สามารถสั่งฆ่าคนได้นับร้อยๆ เจ้าคิดเจ้าแค้น พยาบาท อาฆาต

- ผกาขดาว จาก ดาวแข่งเดือน ของ วลัย นวาระ สวยสะดุคตา ปัญญาทึบ ไม่มี พ่อ ไม่ชอบเรียน รักความสบาย ขี้โอ้อวด พุดปด เจ้าชู้ ปากหวานก้นเปรี้ยว

- ม.จ. วิไล จาก แต่ปางก่อน ของ แก้วแก้ว ถือตัว หยิ่ง ไวยศศักดิ์ รักศักดิ์ศรี ปากคอร้ายกาจ อาฆาตพยาบาท มีชีวิตอยู่บนความผิดหวังขมขื่น

- คุณหญิงสวรรค์ จาก แต่ปางก่อน ของ แก้วแก้ว เกิดในตระกูลนักรบ รัก ความหรูหราฟุ้งเฟ้อ ชอบความมีหน้ามีตา แต่งตัวเก่งน่าสมบัย เห็นแก่ตัว ชอบการพนัน ไม่ รักใครจริงนอกจากตัวเอง เจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจ

- เสาวนีย์ จาก จำเลยรัก ของ ชูวงศ์ ฉายะจินดา สวยหยาดเยี่ยม เอาแต่ใจตัวเอง โลก เห็นแก่ได้ ขี้โอ้อวด เจ้าชู้ ปากหวาน ทะนงในความงามของตน

- พิเศษวัน จาก ฆาตยา ของ ว.วินิจัยกุล สวยคมหวาน การศึกษาดี ถูกขอมาลีเลี้ยง กำพรว้า ทะเยอทะยาน ชอบवादวิมานในอากาศ ชอบความหรูหรา เกียรติยศชื่อเสียง อาฆาต แค้น อัจฉาริชยา มีความคิดที่จะใช้ความรู้เซ็ดชูหน้าตา แต่สุดท้ายก็หลงผิด ใช้เสน่ห์ เล่ห์ กล ทำฝันให้เป็นจริง

- เฉิดลักษณะ จาก รัตติกาลยอดรัก ของ พนมเทียน สวยเปรี้ยว เอาแต่ใจตัวเอง กิริยามารยาทไม่ดี พุดจากระด้าง เห็นแก่ตัว

-ป/ทุม จาก ผู้ใหญ่ลี้ลับนางมา ของกาญจนา นาคพันธ์ สาวบ้านนอก มีความรู้ การบ้านการเรือน ไร้ยางอาย กิริยามารยาทไม่ดี

- **สุพัฒนา** จาก **รักประกาศิต** ของ ก.สุรางคนางค์ ได้รับการเอาอกเอาใจจากพี่ ๆ เอาแต่ใจตัวเอง เจ้าระเบียบ ชอบข่มขู่วางอำนาจ ขี้โอ้อวด เป็นโรคประสาท

- **วิมล** จาก **บุลาภ** ของ โสภาค สุวรรณ สวยหวาน เป็นพยาบาล เอาอกเอาใจ เก่ง ปากหวาน ขี้โอ้อวด กิริยามารยาทนุ่มนวล ซ่อนความร้ายกาจไว้ภายใน

ลักษณะตัวอิจฉาเหล่านี้ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

- **ชาติกำเนิด**

นางอิจฉาแต่ละตัวมีชาติกำเนิดแตกต่างกันไป ตั้งแต่ชาวสลัมซึ่งเป็นชนชั้นต่ำ ถึงระดับเชื้อพระวงศ์ระดับสูง คือ หม่อมเจ้า แสดงให้เห็นว่าชาติกำเนิดไม่มีผลต่ออุปนิสัยใจคอของคน การกำเนิดในชนชั้นสูงไม่ได้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือกีดกันให้คนไม่ทำชั่ว เช่น **ม.ร.ว.ภาวินี จรัสเรือง** หรือ **ม.จ.ปิยะฉัตรโสภา** ในเรื่อง **บ้านทรายทอง** ทั้งคู่คอยกลั่นแกล้งพจนานตลอด ด้วยการด่าว่า ตบตี ใช้ทำงานบ้าน ในที่สุดถึงขั้นล่อลวงให้ถูกข่มขืน แต่เราไม่ค่อยพบนางอิจฉาระดับพระราชวงศ์บ่อยนัก เพราะคนไทยยังเคารพเจ้านาย

ส่วนใหญ่แล้วนางอิจฉาจะอยู่ในตระกูลพ่อค้า นักธุรกิจ หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เพราะความมั่นคงของฐานะบันดาลให้ทำทุกสิ่งได้ตามใจชอบ เช่น ขับรถสปอร์ต เทียวกลางคืน แต่งกายราคาแพง เช่น **เจดีย์** ใน **รัตติกาลยอดรัก** หรือ **มาหลาร์ศมี** ใน **ดาวพระศุกร์** หรือไม่กี่เป็นคนยากจน ไม่มีสกุลรุนช่อง ต้องปากกัดตีนถีบ เช่น **เกี้ยว** ใน **เรือนมุษย์**

- **การศึกษา และความสามารถพิเศษ**

นางอิจฉามักจะเป็นคนที่ไม่รักการเรียน ทั้งที่มีโอกาส และไม่ค่อยมีความสามารถพิเศษ เพราะนักเขียนจะมอบสิ่งนี้ให้กับนางเอก เช่น **ปรินดา** เชี่ยวชาญด้านขี่ม้า เต้นรำและว่ายน้ำ ในขณะที่ระตีขี่ม้าและว่ายน้ำไม่เป็น

ถ้าเป็นคนมีเงิน เธอจะเรียนจบแค่ชั้นมัธยม หรือวิทยาลัยจากเมืองนอก พอให้ได้ใบประกาศนียบัตร เพราะถือว่าพ่อแม่รวย ตนต้องได้รับมรดกอยู่แล้ว ไม่ต้องขวนขวายหางานทำ แต่หากเป็นนางอิจจาระดับในรั้วในวัง เธอจะมีความรู้เรื่องการบ้านการเรือนดีเยี่ยม เย็บปักถักร้อยได้ทุกชนิด ทำอาหารคาวหวาน ร้อยพวงมาลัย มีคุณสมบัติครบถ้วนสมกับเป็นกุลสตรี มีตระกูลสูงส่ง เช่น ม.จ.วิไล มีความเชี่ยวชาญในการประกอบอาหารคาวหวาน ปอกมะพร้าวไว้ได้สวยงาม

นางสงสารนางอิจจาที่มีฐานะยากจน เธอเหล่านั้นจะไม่ได้รับการศึกษาเกินกว่ารัฐบาลกำหนด และตัวเธอเองก็ไม่คิดนรนกระเสือกกระสนที่จะมีความรู้แต่อย่างใด เช่น ผกาดาว ใน ดาวแห่งเดือน เธอเป็นคนไม่ชอบเรียน ไม่ใฝ่หาความรู้ที่จะนำมาประกอบอาชีพหวังแต่จะใช้ความสวยเป็นบันไดแห่งความสำเร็จ

มีนางอิจจาจำนวนน้อยมากที่รักเรียน คิดนรนอยากมีความรู้สูงทัดเทียมคนอื่น เช่น พิศวัน ใน ฅายา หรือ วิมล ใน ปุลาภก ดังนั้น ส่วนใหญ่นางอิจจาทั้งหลายจึงมีปัญญาทึบ สมองเสื่อม และไม่ค่อยมีความคิดในการพูดและการกระทำต่าง ๆ

- อุปนิสัยใจคอ

ความเจ้าอารมณ์ เอาแต่ใจตัวเอง ขี้โมโห ขี้หึง ขี้อิจฉา พยาบาท อาฆาต ใจดำ หยิ่งทะนง และดูถูกคนอื่น ล้วนรวมอยู่ในตัวนางอิจจา ไม่เคยปรากฏเลยว่า นางอิจจาปราศจากโทษสมบัติเหล่านี้ นิสัยเด่นที่สุดของนางอิจจา คือ ขี้อิจฉา ริษยา ไม่อยากเห็นใครดีกว่าตัวเอง สิ่งนี้เองเป็นแรงผลักดันให้เธอทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อคุกคามคนอื่น ไม่ว่าจะเป็น *นันทดี* แพง หรือ *หม่อมชูลี*

นางอิจจาทั้ง 3 ตัว ล้วนมีจิตริษยาคนอื่นอยู่ตลอดเวลา นันทดีอิจฉานุชรีน้องสาวต่างมารดา จึงแย่งคู่หมั้นของนุชรี แพงอิจฉาคุณซึ่งนกลีนลูกสาวนาย จึงแย่งสามีคุณซึ่งนกลีน และหม่อมชูลีอิจฉาน้องสาวจึงแก๊งหลานสาวโดยทรمانด้วยวิธีต่าง ๆ

- ความคิดและทัศนคติ

ตัวละครมีความคิดเป็นไปในทางร้าย มองโลกในแง่ร้ายอยู่ตลอด เช่น หม่อมสุดี มองการกระทำของคนที่หวังดีเป็นการกั่นเกล้า้ง เกือบทุกเรื่องที่น่างอิจฉาจะมีความคิดอยู่ในวงแคบ และไม่คิดเรื่องอื่นเลย ยกเว้นการหาสามี เธอจะทำทุกวิถีทางเพื่อได้ครอบครองชายหนุ่ม รูปหล่อ มีเสน่ห์ ร่ำรวย และนิสัยดี เพราะในสมองมีแต่ความคิดด้านกามารมณ์อยู่ตลอด ดังนั้นนางอิจฉาทั้งหลายจึงเข้าชู้ ชอบหวานเสน่ห์ให้แก่ผู้ชายไม่เลือกหน้า

- วัย

นางอิจฉาส่วนใหญ่อยู่ในวัยสาวรุ่น หรือสาวเต็มตัว และมีสถานภาพโสด นักเขียนไทยไม่นิยมหญิงมีสามีเป็นนางอิจฉา เพราะข้อจำกัดหลายอย่าง โดยเฉพาะขนบธรรมเนียมประเพณีไทย ที่หญิงแต่งงานแล้วจะต้องสงบเสงี่ยมอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน จึงไม่ค่อยปรากฏนางอิจฉาที่มีสามีแล้ว ยกเว้นนวนิยายประเภทเมียหลวง เมียน้อย

ความโสดปราศจากพันธะ ทำให้นางอิจฉามีเวลาอาละวาด ออกฤทธิ์ต่างๆ นานา โดยไม่ต้องกลัวสามีดูค่า หรือนั่งเลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน วัยสาวเอื้ออำนวยให้เธอแสดงพฤติกรรมต่างๆ ได้โลดโผน เช่น สูบบุหรี่ กินเหล้า เพราะสังคมพาไป หรือเพื่อนชักจูง

แต่นางอิจฉามีได้จำกัดอยู่ในวัยสาวเท่านั้น เพราะมีนวนิยายหลายเรื่องที่มีนางอิจฉาคราวช่ยาย เช่น หม่อมสุดี จาก ริษยา หม่อมเจ้าวิไล จาก แต่ปางก่อน หรือ หม่อมพรรณราย จาก บ้านทรายทอง นางอิจฉาเหล่านี้ สร้างความเคียดรอนให้ตัวนางเอกรุ่นลูกหลานด้วยการโขกสับ ค่ากระทบกระทั่งเบียดเบียน แม้จะเด่นเร้งเด่นกาแผดเสียงแปร้น ๆ อย่างสาว ๆ ไม่ได้ เธอก็ใช้สายตาซาเย็นและคำพูดเสียดแทงจิตใจแทน และนางเอกมักจะสู้รบตบมือกับนางร้ายแก่ ๆ ไม่ได้ เพราะวัยวุฒิที่ต่ำกว่า

- ความสวยและการแต่งกาย

ความสวยของนางอิฉาเข้าขำร้อนแรงเปี่ยมเสน่ห์ เพื่อแสดงลักษณะตรงข้ามกับนางเอก นางร้ายจึงสวยคม เฉียว รูปร่างโปร่ง ใบน้ำรูปหัวใจ หน้าอกอวบอิมขวนใจชาย ผิวพรรณผุดผ่องน่าดูได้ เช่น พิตะวัน จาก มายา และ “เสาวนีย์” จาก จำเลยรัก

การแต่งกายออกไปในทางโป๊ ๆ เช่น นุ่งสั้น สวมเสื้อผ่าหลังนำแพ้ชั้นอยู่เสมอ เช่น *คุณหญิงสุวรรณ* จาก แต่ปางก่อน สวมกระโปรงนิวลูกซึ่งเป็นแพ้ชั้นใหม่เอี่ยมในสมัยหลังสงครามโลก สีสันออกไปในทางโทนร้อน เช่น แดง เขียว เหลือง

นางอิฉาทั้งหลายเป็นคนรักสวยรักงาม จึงแต่งตัวเก่ง เปลี่ยนเสื้อผ้าไม่ซ้ำชุด และแต่งหน้าจัด เพื่อดึงดูดเพศตรงข้าม

นักเขียนมักจะดำเนินเรื่องด้วยการให้นางอิฉาและพระเอกมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก่อนนางเอก ในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น ญาติลูกพี่ลูกน้อง เพื่อนในวงสังคมนเดียวกัน หรือคู่รัก การรู้จักกันมาก่อนของทั้งคู่เป็นส่วนได้เปรียบของนางอิฉาที่จะเป็นอุปสรรคในอนาคตของพระเอกนางเอก

แม้ว่านางอิฉาจะมีบทบาทน้อยกว่านางเอก แต่มีบางตัวที่โดดเด่นและดำเนินเรื่องแทนนางเอกตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น พิตะวัน จาก มายา พิตะวันมีบทบาทตั้งแต่ต้นเรื่อง คือ การไปศึกษาต่อปริญญาโทที่ต่างประเทศ ทำให้พบกับบุษยามินตรา นางเอกและชานนท์ พระเอกพิตะวันติดใจหน้าตาและตระกูลสูงส่งของชานนท์ จึงให้มารยาและเล่ห์เหลี่ยมผูกมัดชานนท์ มายา จบลงด้วยการตายของพิตะวัน และการลงเอยของบุษยามินตรากับชานนท์ โดยตลอดทั้งเรื่องแสดงถึงความคิด พฤติกรรม และภูมิหลังของพิตะวันโดยละเอียด ความเด่นของพิตะวันจึงมีมากกว่านางเอกอย่างบุษยามินตรา

เมื่อวิเคราะห์ดูจากเหล่านางอิฉาทั้งหลาย จะทำให้เห็นปัจจัย 4 ประการ ที่ทำให้ตัวละครนั้นกลายเป็นนางอิฉา คือ

1. การอบรมเลี้ยงดู

พ่อแม่หรือรากฐานของครอบครัวมีส่วนสำคัญที่จะทำให้คน ๆ นั้น มีบุคลิกลักษณะ และนิสัยใจคอเป็นอย่างไร การเลี้ยงแบบปล่อยปละละเลยเป็นต้นเหตุให้เด็กไม่รู้ผิดชอบชั่วดี เห็นผิดเป็นถูก หรือเห็นเป็นสิ่งที่ธรรมดาที่ใคร ๆ ก็ทำได้ เช่น เกี้ยว จาก เรือมนุษย์ ถูกเลี้ยงแบบไม่สนใจใยดีจากพ่อแม่ ปล่อยให้วิ่งเล่น เติบโตตามบุญตามกรรม แม่โสแม่ของเกี้ยวไม่เคยสั่งสอนเกี้ยวเรื่องความประพฤติ กิริยามารยาท ยัดเยียดความคิดผิด ๆ ให้เกี้ยว เช่น ให้ทำตัวออกอ้อนอ้อเซาะคุณเพลลา สามีคร่าวพ่อให้เลิกกับภรรยาตามกฎหมาย และกอบโกยเงินทองจากคุณเพลลา หากเป็นแม่คนอื่น คงไม่ยอมงลูกไปในทางเสียหายเหมือนกับแม่นางอิจฉา

การเลี้ยงดูผิด ๆ มิใช่แต่คนระดับชาวบ้าน คนรวยหรือคนชั้นสูงก็เลี้ยงลูกไม่เป็นเช่นกัน เนื่องจากความมั่งคั่งเงินทอง ยศถาบรรดาศักดิ์ ทำให้มีโอกาสปรนเปรอลูกตนได้มากกว่าคนทั่วไป ดังนั้นนางอิจฉาจึงถูกตามใจจนเสียเด็ก และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เอาแต่ใจตัวเอง เช่น เสาวนีย์ จาก จำเลยรัก เป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ จึงได้รับความรัก และการเอาอกเอาใจจากพ่อแม่อย่างมาก อยากได้อะไรไม่เคยถูกขัดใจเลย ทำให้เธอเกิดริษยาโศรยา ลูกพี่ลูกน้องที่ได้แต่งงานกับพระเอก เธอจึงใส่ร้ายป้ายสีนางเอกว่าเป็นคนไม่ดีหนีตามผู้ชาย

2. สภาพแวดล้อม

การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เลวร้ายมีผลทำให้คนเลวร้ายไปด้วย เพราะว่าได้เห็นความชั่วความเลวอยู่ทุกวันจนเจนตาเจนใจ เช่น นันทวดิ จาก กุหลาบไร้หนาม เติบโตในชุมชนแออัด รอบบ้านมีแต่คนชั้นต่ำของสังคม อาทิ โสเภณี นางบาร์ กรรมกร จ๊กโก๋ ในบ้านของเธอเอง ก็เปิดบ่อนเล่นไพ่ มีขายเป็นเก็บค่าตั้ง เธอจึงเล่นไพ่เก่ง แม่ของเธอเป็นหัวหน้าผู้หญิงบาร์ ควงผู้ชายไม่ซ้ำหน้า นันทวดิมองดูสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องธรรมดา และเธอต้องการเป็นพาร์ตเนอร์ที่สวยที่สุดในบาร์เหมือนแม่ของเธอ

3. กมลสันดานภายใน

การอบรมเลี้ยงดูหรือสภาพแวดล้อม อาจจะไม่มียผลอะไรเลย หากคน ๆ นั้นมีจิตใจมั่นคงเข้มแข็ง รู้สิ่งใดผิดหรือถูก ไม่หลงมัวเมาไปกับความชั่วที่ชักจูงไปในทางเสียหาย นางอิจฉานันต์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีจิตใจบาปพยายาอยู่แล้ว แม้ว่าจะได้รับการอบรมเลี้ยงดูดีขนาดไหน หรืออาศัยอยู่ในคฤหาสน์ แวนนางอิจฉานันต์ปรากฏจนได้ เช่น ม.จ.วิไล จาก แต่ปางก่อน ได้รับการเลี้ยงดูแบบกุลสตรีไทยทุกกระเบียดนิ้วในวัง เธอก็ยังเคียดแค้นพยายาบาทเจ้าม่านแก้วมีรูปร่างที่แย่งคนรักเธอไป แม้เจ้าม่านแก้วกลับชาติมาเกิดเป็นราชาชาติแล้วก็ตาม เธอก็ยังคิดฆ่าราชาชาติอีกเหมือนครั้งที่เธอฆ่าเจ้าม่านแก้ว

4. ปมด้อยหรือความกดดันตั้งแต่เด็ก

จริง ๆ แล้วนางอิจฉานันต์ไม่ใช่คนเลวร้ายโดยกมลสันดาน แต่ด้วยความบีบคั้นทางจิตใจแปรเปลี่ยนให้เธอมีความคิดและการกระทำที่ร้ายกาจ เช่น เจ้าหญิงเอลยา จาก รัชสมัยจันทร์ เธอต้องการเป็นองค์รัชสมัยจันทร์ มนุษย์กึ่งเทพที่มีอำนาจสูงสุดของในประเทศสุโขทัย แต่เธอเป็นไม่ได้ เพราะเธอมีรูปจันทร์เสี้ยวที่ข้อมือ ไม่ใช่ที่หน้าผาก ดังเช่นองค์รัชสมัยจันทร์ และเป็นเพราะญาติใกล้ชิดที่มักพูดกรอกหูว่า หากเธอมีรูปจันทร์เสี้ยวที่หน้าผาก คงจะได้เป็นองค์เทพีแน่นอน

สิ่งนี้เองทำให้เธอมีความกดดันภายใน เพราะเธอมักคิดเปรียบเทียบกับองค์รัชสมัยจันทร์อยู่เสมอ เธอจึงกลายเป็นคนหิวอำนาจ เพื่อล้มล้างองค์รัชสมัยจันทร์ ดังนั้นเธอจึงชักนำให้พ่อของเธอก่อรัฐประหาร คร่าชีวิตผู้คนมากมาย

จากลักษณะสาเหตุทั้ง 4 ประการ ส่งผลให้นางอิจฉานันต์มีลักษณะการแตกต่างกันไป นางอิจฉานันต์โดยกมลสันดานหรือความกดดัน จะเป็นนางอิจฉานันต์ที่มีผลานุภาพในการทำร้ายผู้อื่นมากที่สุด เพราะทั้งสองสิ่งยังรากลึกลงในจิตใจที่ละเอียดอ่อน จนยากที่จะแก้ไขได้เช่น หม่อมชูลี พิษะวัน หรือ เจ้าหญิงเอลยา

หลังจากที่นางอิงฉาได้แสดงฤทธิ์ต่าง ๆ นานา สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตัวละครอื่นโดยถ้วนหน้าแล้ว นักเขียนมักจะจบบทนางอิงฉาด้วยความตาย หรือความไม่สมหวัง ไม่มีนางอิงฉาคณใดที่ขึ้นหักดประกอบกรรมชั่วได้ต่อไป เพราะนักเขียนไทยยึดหลักพุทธศาสนา “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” นางอิงฉาต้องได้รับกรรมชั่วสนองกลับ เช่น การตายอย่างทุกข์ทรมาน หรือผิดหวังเรื่องคู่ครอง

นางอิงฉาในนวนิยายไทยมีลักษณะเป็นตัวละครด้านเดียว (flat character) คือ ร้ายอย่างเดียว ไม่มีความดีเจือปนเลย เปรียบเสมือนสีดำ ไม่มีการพัฒนาบุคลิกลักษณะ ทศนคติ และการกระทำในทางที่ดีขึ้น ซึ่งนับเป็นจุดอ่อนของนวนิยายไทย ทำให้เรื่องไม่ลึกเท่าที่ควร และไม่สมจริง เพราะคงไม่มีใครที่เกิดมาร้ายอย่างเดียว มนุษย์ทุกคนย่อมมีชั่วดีปะปนกัน หากนางอิงฉาจะเปลี่ยนเป็นคนดี นักเขียนก็สร้างจุดพลิกผันที่ทำให้เธอสำนึกผิดกลับตัวเป็นคนดีในทันใด ซึ่งเป็นสิ่งเหลือเชื่อเกินไปที่คนจะเปลี่ยนนิสัยได้ในเมื่อมีนิสัยและการกระทำเช่นนั้นมาตลอดชีวิต

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กฤษณา อโศกสิน. เรือมนุษย์. พระนคร : ผดุงศึกษา, 2511.
- กาญจนา นาคั่นนันทน์. ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา. พระนคร : แพร่พิทยา, 2511.
- ก.สุรางคนางค์. บ้านทรายทอง. พิมพ์ครั้งที่ 7. พระนคร : คลังวิทยา, 2511.
- ก.สุรางคนางค์. รักประกาศิต. กรุงเทพฯ : บันดาลสาส์น, 2520.
- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. บ่วง. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2534.
- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. ริษยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2534.
- ชวงส์ ฉายะจินดา. จำเลยรัก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2522.
- พนมเทียน. รัตติกาลยอดรัก. พระนคร : ประพันธ์สาส์น, 2513.
- ลักษณาวดี. รัศมีจันทร์. กรุงเทพฯ : ณ บ้านวรรณกรรม, 2539.
- วลัย นวาระ. ดาวแห่งเดือน. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2522.
- วินิตา ดิถียนต์. คุณหญิง. แต่ปางก่อน. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2543.
- วินิตา ดิถียนต์. มายา. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2523.
- ว. ณ ประมวลวุฒารค. ปรีศนา. พระนคร : แพร่พิทยา, 2514.
- ศรีฟ้า สดาวลัย. กุหลาบไร้หนาม. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2523.
- โสภาค สุวรรณ. ปู่ลากง. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 10

สะท้อนด้วยฉาก

แนวคิดและตัวละครเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาวิเคราะห์วิจารณ์วรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือแนวใดแนวหนึ่ง ฉากเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการพิจารณาวรรณกรรม แม้ว่าบางคนจะเห็นว่าฉากจะไม่ค่อยมีความสำคัญนักเมื่อเทียบกับส่วนอื่น แต่วรรณกรรมหลายเรื่องก็ใช้ฉากเพื่อบ่งบอกอะไรหลายอย่าง เช่น ในวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ เช่น เรื่องสี่แผ่นดิน บุรพา สองฝั่งคลอง ฯลฯ ฉากจะเป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นแนวคิดสำคัญของเรื่องได้ เช่น เรื่องสี่แผ่นดิน เมื่อผู้เขียนบรรยายฉากในพระบรมมหาราชวัง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้ผู้อ่านมองเห็นความสำคัญของพระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นพระประมุขของชาติ ทรงเป็นจุดศูนย์รวมดวงใจของคนทั้งแผ่นดิน หรือฉากที่มีคนมาคอยเข้าเฝ้าฯสองข้างทางรถไฟ แม้รถไฟพระที่นั่งจะแล่นผ่านไปอย่างรวดเร็ว คนมาเฝ้าฯจะไม่ทันได้เห็นพระองค์ แต่ความปลื้มปิติที่แสดงออกมาก็แสดงให้เห็นความจงรักภักดีต่อองค์พระประมุข

ผู้แต่ง คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้บรรยายฉากตอนที่จัดงานรับเสด็จฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสด็จฯ กลับจากประพาสยุโรป ผู้แต่งได้บรรยายฉากและบรรยายกาสดงานรับเสด็จฯ ทั้งพระนคร ยกตัวอย่างท้องสนามหลวงที่ประดับไฟ และประดับตกแต่งเป็นรูปปราสาทราชฐาน ต้นไม้ ภูเขาอย่างงดงาม มีโขนกลางแปลงที่แสดงตอนพระรามเข้าเมือง และสมโภชต้อนรับพระรามคืนเมืองอโยธยาซึ่งเข้ากับเหตุการณ์ที่รับเสด็จฯพระองค์ที่เพิ่งเสด็จฯ กลับจากประพาสยุโรปกลับสู่พระนคร ขบวนข้าราชการเดินถือเทียนเข้ามาถวายพระพร เมื่อถวายพระพรเสร็จแล้วจึงเริ่มแสดงโขนกลางแปลง ดังที่ผู้แต่งบรรยายดังนี้

งานรับเสด็จนั้น มีทั้งนอกวังและในวัง งานที่มีนอกวังนั้น ดูเหมือนจะมีทั่วทั้งพระนคร แต่ที่พลอยจำได้ติดตาก็คือโขนกลางแปลงที่ท้องสนามหลวง โขนกลางแปลงนั้นมีกลางคืน ท้องสนามหลวงจึงถูกประดับประดาด้วยโคมไฟสว่างไสวดูสวยงามแทบจำไม่ได้ โขนคืนนั้นจับตอนพระรามเข้าเมือง มีการสมโภชต้อนรับพระรามคืนเมืองโยชยา ในท้องสนามนั้นตกแต่งเป็นบ้านเมือง ปราสาทราชฐาน มีต้นไม้ ภูเขา กระทบด้วยแสงไฟดูเหมือนกับเมืองเนรมิตหรือเมืองในฝัน เมื่อพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นบนพลับพลาแล้ว งานก็เริ่มด้วยข้าราชการเดินขบวนถือเทียนเข้ามาถวายพระพร ขบวนแห่เดินเป็นสี่สาย แต่ละสายเห็นแต่แสงเทียนในความมืด ดูเหมือนกับงูตัวมหึมาที่มีเกล็ดเป็นไฟ เมื่อเสร็จการถวายพระพรด้วยการโห่ 3 ลาแล้ว โขนกลางแปลงจึงลงโรง มีพลักษณ์พลึงในกองทัพพระรามยาวสุดสายตา แล้วจึงถึงพระราชรถพระราม และรถนุชบกษัตริย์อื่นลากจูงมาเป็นแถวแนว สีทองกระทบแสงไฟเป็นประกายระยิบ

นอกจากนี้ผู้แต่งยังได้บรรยายฉากที่แสดงให้เห็นความจงรักภักดีของประชาชนที่มีต่อพระมหากษัตริย์อย่างยิ่งคือ ตอนที่ประชาชนเฝ้ารับเสด็จฯพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระหว่างทางที่รถไฟพระที่นั่งเสด็จประพาสผ่านบางปะอิน ประชาชนทุกคนต่างหมอบกราบถวายบังคมและสายตาก็มองมายังขบวนรถไฟพระที่นั่งเต็มเปี่ยมไปด้วยความปลื้มปิติ แม้ว่าจะมิได้มองเห็นพระองค์ เพียงแค่ได้มองเห็นและทราบว่าเป็นพระองค์ประทับอยู่บนรถไฟ ทุกคนก็รู้สึกปลื้มใจที่ได้เฝ้ารับเสด็จฯพระองค์ คนที่พายเรือก็วางพายบนตักและถวายบังคมพระองค์ คนชราที่หาปลาอยู่ก็นั่งลงคุกเข่าพนมมือถวายบังคมและอธิษฐานขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก โปรดคุ้มครองพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้พระองค์ทรงเป็นมิ่งขวัญของประชาชนทุกคนตลอดไป ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่แสดงว่าประชาชนมีความรักและผูกพันเป็นอย่าง

มากต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่ผู้แต่งบรรยายผ่านสายตาของพลอย ดังนี้

...รถไฟแล่นผ่านบ้านเล็กเมืองน้อยแถวชานพระนคร บางบ้านรู้ว่า
ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินผ่าน ตามทางรถไฟก็ตั้งที่บูชาตามมีตามเกิด
บางบ้านเจ้าของบ้านออกมาต้อนรับเสด็จฯ พอรถไฟผ่านต่างก็หมอบกราบ
ถวายบังคมแล้วแหงนหน้าขึ้นมองกระบวนรถไฟเสด็จฯด้วยความปลื้มใจ
เป็นล้นพ้น

ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่พลอยได้โดยเสด็จในกระบวนหลวง เพิ่งเคย
เห็นว่าอาณาประชาราษฎร์แสดงอาการกิริยาความรู้สึกอย่างใดเมื่อได้ชม
พระบารมีขณะเสด็จพระราชดำเนินผ่าน รัศมีแห่งความจงรักภักดีจากคน
นับพันนับหมื่นที่เรียงรายตามบ้านช่องและไร่นาพุ่งเข้ามาจับหัวใจเวลาไป
ไหนมาไหนตามลำพัง พลอยไม่เคยรู้สึกที่ชาวบ้านร้านตลาดและบ้าน
ช่องเรือสวนที่ได้เห็นตามทางนั้นมีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
แต่คราวนี้พลอยแลเห็นความสัมพันธ์นั้นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นบ้านไหนช่อง
ไหน ไม่ว่าจะเป็นคนหมู่มากกลุ่มใด ล้วนแต่เป็นบ้านหรือคนใน
ครอบครัวเดียวกันทั้งสิ้น...

...ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งพายเรือจะไปกิจธุระ พอเห็นรถไฟกระบวน
เสด็จพระราชดำเนินแล่นผ่านไป ก็วางพายพาดไว้กั๊กตัก และหันมา
ถวายบังคมทั่วทุกคนพร้อมๆกัน คนแก่คนเฒ่าที่หาปลาอยู่ริมคู ลง
นั่งคุกเข่าพนมมือไหว้ระหว่างหน้าผาก หลับตาทำปากหุบหมิบ
อาราธนาคุณพระคุณเจ้าให้คุ้มครองในหลวง...

นอกจากแนวคิดที่เชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์แล้ว อาจอาจสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิด โดยการใช้ฉากอดีตกับปัจจุบันร่วมกับการสร้างตัวละคร เช่น เรื่องสิคิริยา ของ โสภาค สุวรรณ

ฉากยังแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของบ้านเมือง เช่น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 บ้านของคนไทยจะเป็นบ้านเรือนไทยและเรือนแพ และบ้านที่สร้างตามแบบเชื้อสายของผู้เป็นเจ้าของบ้าน เช่นบ้านแบบสถาปัตยกรรมจีนซึ่งเป็นบ้านของ ฟัก ในเรื่องรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มสร้างพระตำหนักแบบตึกของตะวันตก พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการก็นิยมสร้างตึกแบบตะวันตก พระบรมวงศานุวงศ์สร้างพระตำหนักเป็นตึก ข้าราชการสร้างบ้านตึกแบบตะวันตกเพิ่มมากขึ้น ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาจึงมีทั้งบ้านเรือนไทย บ้านเรือนแพ บ้านตึกแบบตะวันตก และบ้านที่สร้างแบบผสมผสานระหว่างไทยและตะวันตกเช่นบ้านของคุณหลาน ในเรื่องสองฝั่งคลอง และในเรื่องสองฝั่งคลองนี้ ผู้แต่งบรรยายคลองसानในสมัยรัชกาลที่ 6 ว่าเป็นสถานที่ร่มรื่น มีบ้านตึกแบบตะวันตกปลูกอยู่ริมคลองหลายหลังและมีสวนผลไม้ร่มรื่น ด้านหนึ่งของคลองมีถนนปูด้วยอิฐและมีรถม้าวิ่ง และมีสวนขนาดใหญ่ของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ในสมัยนั้นถนนและรถยนต์มีน้อย ชาวบ้านยังคงนิยมใช้เรือเดินทาง บ้านที่ปลูกอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นบ้านที่สร้างบนพื้นดินไม่ใช่บ้านเรือนแพดังที่บรรยายในเรื่องรัตนโกสินทร์ และกล่าวถึงคลองसानที่เปลี่ยนแปลงไป มีริ้วกำแพงบ้านเข้ามาแทนที่ท้องร่องคูน้ำซึ่งแสดงให้เห็นถึงการไม่เปิดรับมิตรเป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน ทั้งนี้ผู้แต่งอาจจะต้องการให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเปรียบเทียบปัจจุบันกับอดีต และให้ผู้อ่านย้อนรำลึกไปถึงช่วงเวลาในอดีตที่บ้านเมืองยังคงมีความงดงาม

ฉากยังใช้เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับภูมิประเทศ ขนบธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ แก่ผู้อ่าน ได้แก่ นวนิยายต่างแดนต่างๆ เช่น ทางรัก-สายสัมพันธ์ ของ ทมยันตี เยี่ยมวิมานของ ว. วินิจฉัยกุล กาลาปาโก๊ส ของ จันทราไพ

ใน กาลาปาโกัส ผู้เขียนได้อธิบายทฤษฎีการเกิดเกาะกาลาปาโกัสที่เป็นสถานที่ที่ผู้เขียนใช้เป็นฉากของนวนิยายเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

“หมู่เกาะนี้เกิดจากลาวาของภูเขาไฟใต้ น้ำ แต่บางทฤษฎีว่าหมู่เกาะเหล่านี้ ครั้งหนึ่งเคยเป็นแผ่นดินเดียวกันกับทวีปอเมริกา โดยสันนิษฐานจากเทือกเขาใต้ทะเลที่แล่นจากแผ่นดินใหญ่ไปพื้นฐานของเกาะเหล่านี้ ถูกแยกออกจากแผ่นดินใหญ่เมื่อตอนที่อัลดันติดา...หรือแอตแลนติสจมหายไปบนทะเล และก็ว่ากันต่อไปว่าเมื่อแอตแลนติสจมหายไปบนทะเล การเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดแก๊สผลักดันขึ้นภายใต้ และแก๊สนี้ได้ผลักดันแผ่นดินให้โผล่ขึ้นมาเหนือพื้นน้ำ...”

ใน ทางรัก-สายสัมพันธ์ ก็ได้กล่าวถึงค่ายกักกันที่ดักเซาอันเป็นสถานที่ที่พระเอกพานางเอกไปท่องเที่ยวไว้ว่า

“...ดักเซา (Dachau) เป็นชื่อตำบลเล็ก ๆ อยู่ห่างจากมิวนิเช่นราว 28 กิโลเมตร ณ ที่นี้เคยเป็นค่ายที่คุมขังเชลยชาวยิวที่ใหญ่ที่สุดของเยอรมัน จนเป็นที่กล่าวกันว่าจำนวนชาวยิวที่ตายลงยังค่ายแห่งนี้มากกว่าคนเยอรมันที่อยู่ในดักเซาปัจจุบันถึงห้าเท่า...ตามประวัติกล่าวว่า ค่ายกักกันเชลยที่ดักเซาสร้างขึ้นในเดือนมีนาคม 1933 และพอสร้างเสร็จก็มีเชลยมาอยู่ประเดิมถึง 4,821 คน (อย่ามาข้อนถามว่าหล่อนไปยืนนับมารอะ...เป็นอันขาด สุลีดูจากสถิติที่เขาทำไว้ นะและแอบลอกของเขามา) จากนั้นก็มีทะยอยมาเรื่อย ๆ จนถึงปี 1945 มีเชลยที่ผ่านและชีบ้องเช็กในค่ายนี้ถึง 206,206 คน...”

ใน เขียวมิวานกับบรรยายถึงความเป็นมาของปราสาทคาร์ดิฟฟ์ ในแคว้นเวลส์ที่คณะทัวร์ของนางเอกไปเที่ยวได้อย่างละเอียดลออ ดังนี้

“ปราสาทคาร์ดิฟฟ์หลังใหญ่นั้นมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่สิบสาม
 ทรุคโทรม ปรักหักพัง จนกระทั่งฟื้นฟูขึ้นใหม่โดยตระกูลขุนนางเก่าแก่
 ของเวลส์ ซึ่งทำมาควสดคนที่หนึ่งแห่งบิวท์ แต่คนที่ทำให้ปราสาทนี้มี
 ชื่อเสียงลือเลื่องก็คือหลานปู่ของเขา มาควสดคนที่สามผู้เป็นเจ้าของ
 ทรัพย์สินและกิจการต่างๆมูลค่ามหาศาลจนเป็นบุคคลร่ำรวยที่สุดคนหนึ่ง
 ของประเทศในยุควิคตอเรียน...ใน ค.ศ.1866 เขาดำริจะตกแต่งก่อสร้าง
 ปราสาทขึ้นมาใหม่โดยปรึกษาศาสนิกแหวกแนวนามว่าวิลเลียม เบอร์เจส
 ให้ออกแบบสร้างปราสาทในจินตนิยายขึ้นมา คุณจะไม่พบปราสาทที่โหด
 ซ้ำแบบกับที่นี่เลย ทุกอย่างมีกลิ่นอายของเทพนิยาย...”

หรือมีการแทรกเกร็ด ตำนาน นิทาน ข้อจำกัด เกี่ยวกับสถานที่นั้นๆเพื่อดึงดูด
 ความสนใจของผู้อ่าน ใน กาลาปาโกส ก็เล่าถึงความเชื่อของคนในเกาะเกี่ยวกับเกาะกาลา
 ปาโกสไว้ว่า

“และยังมีคนเชื่อกันว่า พวกโจรสลัดเอาสมบัติมาซ่อนไว้แถวๆ
 หมู่เกาะนี้ (ว่างๆจะลองเดินไปหา ถ้าหากว่าหายกลัวผี) และยังมีเล่ากันต่อไป
 อีกว่า นายโรบินสัน ครูโซ ของ เคอโฟ (ก็คือนายอเล็กซานเดอร์ เซลเคิร์ก
 ...อ้าว ไม่ทราบว่ามีใครรู้จักนายคนนี้หรือเปล่า...”

นอกจากนี้ฉากยังมีบทบาทเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เข้าใจธรรมชาติโดยเฉพาะฉาก
 ชนบทที่แวดล้อมด้วยทุ่งนา ไร่ สวน ป่าไม้ ทะเล แม่น้ำ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้อ่านเกิด
 ความรู้สึกใกล้ชิดกับธรรมชาติ ผู้อ่านจะซึมซับบรรยากาศและภาพที่สวยงามต่างๆใน
 ธรรมชาติจากการที่ผู้แต่งได้บรรยายพรรณนาไว้ และเรียนรู้ผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่
 โลดแล่น ผจญภัย ออกไปใช้ชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอันจะทำให้เกิด
 ความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงคุณค่าในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เพราะ

ไม่ว่าจะเป็นต้นไม้ พืช หรือสัตว์ตัวเล็กๆ ต่างก็มีคุณประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมและมนุษย์ เช่นกัน นอกจากนี้ผู้แต่งได้สอดแทรกข้อคิดเพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยสะท้อนให้เห็นปัญหาของการทำลายธรรมชาติ ฉากที่เคยกำหนดให้อุคมสมบูรณังคงานั้น ผู้แต่งจะเปลี่ยนแปลงฉากไปสู่ภาวะของการขาดแคลน ภาพของตัวละครที่ประสบภัยทางธรรมชาติ รูปแบบต่างๆ รวมถึงปัญหาด้านภาวะมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากการที่ธรรมชาติถูกทำลายลงไป ดังเช่น บทเพลงแห่งนกกางเขน ของ อุคม วิเศษสาธิต

“อีกครั้งที่สีขาของปูหมอกแปรเปลี่ยนเป็นสีทองสุกปลั่งไปทั่ว
ทั้งผืนป่า ผุ่จนกเงือกกระพือปีกพิบัพบินกลับรัง หลากหลายเชิงแซ่
เสียงนกเพรียกหากัน มวลแมลงกรีดปีกระดมป่า สัตว์ใหญ่ส่งเสียงระเริง
ไพเราะจากที่ไกล...

มันควรจะเป็นวันแห่งความสวยงามที่สุดสำหรับหัวใจแห่งนกกางเขนหนุ่มสาวผู้แสวงหา ควรจะได้ดื่มด่ำดูดซึมความงามที่บริสุทธิ์ของธรรมชาติ ป่าผืนใหญ่ในโอบอ้อมของทิวเขายาวเหยียดสูงระฟ้า นำเสียดายที่กำแพงธรรมชาติ นอกจากจะไม่สามารถปกป้องผืนป่า ในอ้อมกอดได้แล้วยังกลับกลายเป็นกำแพงปิดซ่อนเร้นการเข่นฆ่าทำลายป่าใหญ่ให้รอดพ้นจากสายตาโลกภายนอกอย่างสิ้นเชิง กางเขนหนุ่มถอนหายใจหดหูเศร้าเสียดายต่อภาพของต้นไม้ใหญ่ที่ถูกโค่นอยู่ทั่วไป กองไม้แปรรูปที่ถูกขว้างขว้างขว้างอยู่ในพุ่มไม้ใบหนา เลื้อยย่นต์วางกองสุ่มระเกะระกะอยู่อีกด้าน ผู้คนเริ่มก่อกองไฟเตรียมรับความหนาวเหน็บของค่ำคืน”

บางครั้งฉากชนบทสามารถสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนในหลากหลายรูปแบบ หลากหลายอาชีพและสะท้อนภาพวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมจากหลายๆ ส่วนของประเทศได้ ฉากในสังคมชนบทจึงเอื้อต่อการสร้างเรื่องราวและ

เหตุการณ์ได้อย่างหลากหลาย สามารถนำผู้อ่านไปสู่การเรียนรู้ได้อย่างครอบคลุม ทั้ง ธรรมชาติ ชีวิต และสังคม ดังเช่นตัวอย่างฉากในเรื่อง โลกสีน้ำเงิน ของ อัศศิริ ธรรมโชติ

“บ้านของผมหันหน้าเข้าหาโลกสีน้ำเงิน ผมอยู่ใกล้ชิดกับโลกใบนี้ มาตั้งแต่แรกที่ลืมตามองเห็นภายในเรือนใต้ถุนสูงที่ถูกเขย่าด้วยเสียงคลื่นใน บางฤดูกาลนี้ มีกลิ่นอายน้ำเค็มติดอยู่กับเรือนกายผมด้วย พุผมได้ยิน เสียงทะเลร้องและตามผมก็มองเห็นว่ามันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร พร้อมกับ ที่ใจรับรู้ในอารมณ์อันแปรปรวนที่เอาแน่ไม่ได้ของมันอยู่เสมอ”

ฉากมีบทบาทหลายอย่างดังที่กล่าวมาแล้ว และฉากอาจจะมียุทธศาสตร์ด้านอื่นๆอีก เช่น กำหนดเนื้อเรื่องให้ดำเนินไป ผู้เขียนอาจจะสร้างฉากต่างประเทศเพื่อให้ตัวละครเอก ทั้งชายและหญิงมาพบกัน และรักกันในต่างประเทศ ถ้า 2 คนไม่ได้อยู่ในต่างประเทศก็ จะไม่มีโอกาสพบกัน เนื้อเรื่องก็ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ หรือการใช้ฉาก ต่างประเทศเพื่อให้มีบรรยากาศและทำให้ตัวละครไม่รู้สึกลัวผิดขนบธรรมเนียมประเพณีที่ติงาม ของไทย เช่น การโอบกอดกันเพราะบรรยากาศและอากาศที่หนาวเย็น ก็จะช่วยให้ตัว ละครหญิงไม่รู้สึกลัวถูกล่วงเกินอย่างจงใจ หรือฉากอาจจะสะท้อนอารมณ์ของตัวละคร เช่น ผู้ที่อยู่ในอารมณ์รักก็จะมีฉากที่สวยงาม ดูทุกสิ่งสดชื่นรื่นรมย์ แต่ถ้าต้องการหดหู่ เศร้าหมอง ฉากอาจเป็นพระอาทิตย์ตกดิน อากาศหดหู่ ฯลฯ ก็เป็นได้ บางครั้งผู้เขียน อาจจะสร้างฉากในจินตนาการให้เข้ากับเรื่อง เช่น ฉากในจินตนิยาย หรือ บางครั้งผู้เขียน อาจจะสร้างฉากเป็นเมืองสมมุติ เช่น เรื่อง โสมส่องแสง และ รอยอินทร์ ของ โรสลา เรน ที่กล่าวถึงการต่อสู้ของประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทย โดยใช้ชื่อว่าเวียงสรอง อยู่ริมแม่น้ำโขงติดกับประเทศลาว เนื้อเรื่องจะกล่าวถึงเกี่ยวกับการเมืองและบางครั้งก็จะ วิเคราะห์การเมืองต่างๆ และยกฉากของประเทศที่ไม่ได้มีจริงก็อาจจะเพื่อความสะดวกที่จะ กล่าวถึงตัวละคร และสามารถวิเคราะห์การเมืองและประวัติศาสตร์ได้อย่างกว้างขวางโดยไม่ กระทบบุคคลจริง

มีนักเขียนหลายๆคนสะท้อนสังคม ความเป็นอยู่ของผู้คน ความคิด ความเชื่อ ฯลฯ ด้วยการสะท้อนผ่านฉาก ผลงานของ ป.อินทปาลิต ชุต พล นิกร กิมหงวน ก็จะสะท้อนภาพสังคมไทยผ่านการสร้างตัวละครและฉาก เช่น การให้ลุงเชย ผู้อยู่ต่างจังหวัด เข้ามากรุงเทพฯ ก็จะบรรยายสภาพของกรุงเทพฯผ่านสายตาของลุงเชย เป็นต้น ฉากจึงเป็นสื่อที่สะท้อนสังคมได้ดี เพราะการสะท้อนสังคมอาจทำได้ด้วยการใช้กลวิธีการ ประพันธ์หลายอย่างตั้งแต่โครงเรื่อง ตัวละคร แนวคิด และแม้แต่ฉาก

เมื่อหลายปีก่อนมีนักเขียนหลายคนที่สะท้อนฉากอาหรับและชีวิตทะเลทราย เช่น โสภาค สุวรรณ และประภัสสร เสวิกุล เนื่องจากโลกอาหรับอยู่ค่อนข้างไกลจากประเทศเรา ภูมิอากาศ ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่จะแตกต่างจากเอเชีย การสร้างฉากอาหรับ และทะเลทรายจึงทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้โลกในทะเลทราย ชีวิตของผู้คน ขนบธรรมเนียม ความคิด ความเชื่อ ฯลฯ ในหนังสือนี้จึงยกฉากอาหรับในนวนิยายของ โสภาค สุวรรณ มาเป็นตัวอย่าง

การเรียนรู้เรื่องฉากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทของฉากได้มากขึ้น มิใช่เพียงแต่บอกว่าฉากมีบรรยากาศอย่างไร เรื่องนั้นๆเกิดที่ไหน ในเมืองหรือชนบทหรือต่างประเทศ เท่านั้น ฉากทำให้ผู้อ่านซาบซึ้ง ประทับใจ ได้ความรู้ และเกิดจินตนาการตามไปด้วย ฉากมีบทบาทตั้งแต่กำหนดเนื้อเรื่อง กำหนดบทบาทของตัวละคร สร้างบรรยากาศในเรื่อง สะท้อนแนวคิดของเรื่อง สะท้อนอารมณ์ของตัวละคร สะท้อนสังคมและให้ความรู้ คนอ่านหนังสือจึงต้องพิจารณาฉากโดยละเอียด ในเรื่องหนึ่งๆ ฉากอาจจะไม่ได้สะท้อนหรือมีบทบาททั้งหมดดังที่กล่าวมาข้างต้น อาจจะมีบทบาทมากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับความถนัดและความสามารถของนักเขียนเอง

ฉากอาหารับในนวนิยายของ โสภาค สุวรรณ

นับตั้งแต่หม่อมเจ้าอากาศดำเกิงเขียน ละครแห่งชาติ ไพรัชนิยายเรื่องแรกของไทย ขึ้น นักเขียนคนอื่นๆ ก็หันมาเขียนนวนิยายแนวนี้กันมากขึ้น โดยมากมักจะเกี่ยวข้องกับประเทศในแถบยุโรป เช่น รัตนาวดี และนิกกับพิม ของ ว. ณ ประมวลมารค ทางรักและสายสัมพันธ์ ของ โรสลาเลน แต่ฉากที่เกี่ยวกับทะเลทรายหรืออาหารับนั้น มีนักเขียนเพียงไม่กี่คนที่เขียนถึง เนื่องจากต้องใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลเป็นเวลานาน เพราะถ้าไม่รู้จริงจะไม่สามารถเขียนได้ นักเขียนที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับทะเลทรายและอาหารับมีหลายคน คือ ทมยันตีหรือลักษณวดี โสภาค สุวรรณ และประภัสสร เสวิกุล โสภาค สุวรรณ เป็นนักเขียนที่เขียนเรื่องทะเลทรายและอาหารับมากที่สุด คือ ฟ้าจรดทราย ความลับบนแหลมไซไน ยังมีรักที่อัศจรรย์ พรสวรรค์ และ เจ้าทะเลทราย

อิทธิพลที่ทำให้ โสภาค สุวรรณ เลือกใช้ฉากอาหารับมากกว่าดินแดนอื่นๆ และมากกว่านักเขียนไทยคนอื่นๆ มี 2 ประการ คือ ประการแรก บิดามารดาของเขามีความรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับอาหารับมาก และได้ถ่ายทอดมาสู่เธอ อีกประการหนึ่งมาจากประสบการณ์ของเธอเอง

ผลงานทั้ง 5 เรื่องของ โสภาค สุวรรณ คือ ฟ้าจรดทราย ความลับบนแหลมไซไน ยังมีรักที่อัศจรรย์ พรสวรรค์ และเจ้าทะเลทราย จึงมีเนื้อเรื่องและการใช้ฉากที่ต่างกันไปดังนี้

ฟ้าจรดทราย เป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักและการหลบหนีภัยทางการเมืองของชายหนุ่มชาวอาหรับและหญิงสาวชาวยุโรป ซึ่งเป็นการหลบหนีไปด้วยกันโดยบังเอิญ พวกเขาได้รอนแรม ผจญภัย ร่วมทุกข์ร่วมสุขไปด้วยกันในทะเลทรายอันกว้างใหญ่

ในเรื่องนี้ ผู้เขียนได้เสนอภาพของการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ที่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ตัวละครเอกชายหญิงจำเป็นต้องหลบหนีภัยการเมือง และเดินทางเข้าไปในทะเลทรายตอนที่แห้งแล้งที่สุด

การใช้ฉากอาหารับเพื่อแสดงเหตุการณ์และรายละเอียดต่างๆ ฉากของเรื่องเริ่มที่ประเทศฝรั่งเศส โดยผู้เขียนปูพื้นเรื่องว่า มิเชลล์ ตัวละครเอกหญิง มีทัศนคติว่า การที่ชนชาติอื่นจะแต่งงานกับชาวอาหรับนั้นเป็นเรื่องยุ่งยากมาก จากนั้นฉากของเรื่องก็เปลี่ยนไปเป็นอาหรับ กล่าวคือ มิเชลล์ตัดสินใจไปทำงานในอาหรับกับแคชฟียา เพื่อนสาวชาวอาหรับ ฉากที่โสภาคกล่าวถึงในช่วงนี้ ได้แก่ ฉากเมืองท่าของอาหรับที่มีร้านค้าขายสินค้าชั้นดีของโลก มีความเจริญมาก ฉากที่เป็นบ้านพักของพวกที่มีฐานะดี ฉากท้องพระโรงของพระราชวังอาหรับที่มีความใหญ่โต สวยงาม และหรูหรามาก ฉากต่อไปก็เป็นฉากทะเลทราย

โสภาคได้แสดงถึงเหตุจำเป็นที่ทำให้มิเชลล์ต้องเดินทางรอนแรมไปในทะเลทรายที่มีความแห้งแล้งและกันดารมากที่สุดกับซารีฟ ชายหนุ่มชาวอาหรับ เพื่อหนีภัยจากพวกก่อการกบฏในเมือง ฉากของเรื่องจึงเปลี่ยนไปเป็นฉากทะเลทรายอันร้อนจัดและแห้งแล้งกันดาร เหตุการณ์ต่างๆ ระหว่างนี้ทำให้ตัวละครทั้งสองใกล้ชิดกัน และเริ่มพึงพอใจกันและกันมากขึ้น

เหตุการณ์ได้เข้มข้นยิ่งขึ้นเมื่อทั้งสองถูกพวกโจรเบดูอินปล้นและทำร้ายบาดเจ็บขาดน้ำ ขาดอาหาร ตลอดจนกระโجمที่พัก มิเชลล์เริ่มเจ็บป่วยอย่างหนัก ซารีฟและมิเชลล์จึงตระหนักและยอมรับโดยเปิดเผยว่าต่างรักกัน มิเชลล์ยินยอมเป็นภรรยาของซารีฟ ฉากทะเลทรายจึงมีบทบาทสำคัญต่อเรื่อง คือ ทำให้ความคิดเดิมของตัวละครเอกชายหญิงที่คิดว่า การแต่งงานระหว่างชาวอาหรับกับชาวต่างชาติ ต่างศาสนาเป็นเรื่องยุ่งยาก และมีอุปสรรคมาก กลับกลายเป็นตรงกันข้าม ต่อมาทั้งสองได้รับความช่วยเหลือจากเบดูอินกลุ่มหนึ่ง และซารีฟได้กลับไปช่วยกษัตริย์ของประเทศเขาปราบกบฏสำเร็จ ทั้งสองได้เข้าพิธีแต่งงาน โดยมิเชลล์ยังไหวหวั่น กลัวซารีฟจะมีภรรยาอีกตามที่ศาสนานุญาต เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของสังคมอาหรับที่มีต่อจิตใจของมิเชลล์

เรื่องความลับบนแหลมไซไน เป็นเรื่องของ การหลบหนี การตามล่า และการติดตามหา กล่าวคือ เป็นการหลบหนีของชายหนุ่มลูกครึ่งชาวฟิลิปปินส์มุโร หรือหนุ่มชาวฟิลิปปินส์ที่นับถือศาสนาอิสลามจากการตามล่าของผู้เป็นลุง เนื่องจากเดิมชายหนุ่มผู้นี้เคยเข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายทางการเมืองที่สร้างการรบราฆ่าฟันอันเนื่องมาจากการตีความและการเข้าใจบัญญัติของศาสนาอิสลามอย่างผิดๆ และการติดตามหาตัวพี่ชายโดยน้องสาวผู้เดินทางจากฟิลิปปินส์มาสู่อียิปต์ รวมทั้งการเดินทางผจญภัยของเจ้าชายอียิปต์ ผู้เป็นเจ้าของหน้าที่รัฐบาลกับหญิงสาวชาวฟิลิปปินส์ที่มาติดตามหาพี่ชาย ทำให้ทั้งสองใกล้ชิดกัน เกิดความประทับใจ พึงพอใจกันและกัน

การใช้ฉากอาหรับในนวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนเริ่มที่นครมักกะห์ ด้วยบรรยากาศของผู้ที่ไปทำพิธีฮัจญ์จำนวนมาก รวมทั้งเอมิลา ตัวละครเอกหญิงของเรื่องด้วย เพื่อให้เห็นถึงความศรัทธาอันแน่วแน่นมั่นคงของมุสลิมทั่วโลกที่มีต่อศาสนาอิสลาม ทั้งความรู้สึกเสมือนเป็นพี่น้องกันตามหลักศาสนา จากนั้นฉากก็เปลี่ยนไปเป็นฉากกรุงไคโร ประเทศอียิปต์ โสภาคให้ภาพรายละเอียดของฉากและสถานที่ต่างๆ ของกรุงไคโร เช่น ตลาดที่วุ่นวายจอแจ การจราจรที่ติดขัด สภาพบ้านเมืองที่เก่าแก่ สกปรก ย่านสลัม ตลอดจนเมืองอื่นๆ ในอียิปต์ ได้แก่ เมืองอัสวาน เมืองอเล็กซานเดรีย หรือโบราณสถานต่างๆ อาทิเช่น พีรามิด และแหล่งบันเทิงใจในอียิปต์ที่มีผู้คนทั่วโลกสนใจ เช่น สถานที่แสดงระบำหน้าท้อง โดยให้เอมิลาทำนักร้องและเรียนหนังสือที่กรุงไคโร พร้อมๆ กับหาโอกาสเดินทางไปติดตามหาพี่ชายตามสถานที่เหล่านี้ ขณะเดียวกัน โสภาคก็ให้ตัวละครเอกชาย เจ้าชายฮัซซาร์ เจ้าชายชาวอียิปต์ผู้เป็นเจ้าของหน้าที่รัฐบาลของอียิปต์ คอยติดตามช่วยเหลืออยู่ แต่เอมิลาไม่เข้าใจ และคิดว่าเจ้าชายฮัซซาร์คือศัตรูของชาครี ทำให้เธอคอยปิดบังและเกิดความเกลียดกลัวเจ้าชาย เหตุการณ์เข้มข้นขึ้นเมื่อโกมารับเอมิลาเพื่อเดินทางทางทะเลไปหาพี่ชายของเธอที่คูเวต แต่ถูกขัดขวางจากศัตรูของชาครี เจ้าชายฮัซซาร์มาช่วยเหลือเธอไว้ทัน และบังคับให้เอมิลาเดินทางไปหาชาครีพร้อมกับตน เจ้าชายฮัซซาร์และเอมิลาเดินทางไปคูเวต ผู้อ่านจึงได้เห็นฉากคูเวตที่มีความเจริญต่างๆ มีความสวยงาม หรรษา ใหญ่โต เพราะมีฐานะร่ำรวยจากการขายน้ำมัน ตรงกันข้ามกับเจ้าชายอียิปต์ซึ่งสถาบันกษัตริย์ถูกโค่นล้มลงไป ทำให้มีฐานะยากจนและลำบาก จากนั้นจึงเป็นฉากเหตุการณ์การเดินทางไปภูเขไซไน

ในระหว่างเดินทางไปไซไน ตัวละครเอกชายหญิงคู่นี้ได้พบกับเหตุการณ์ร้ายแรงอื่นๆ อีก เช่น ระหว่างค้ำน้ำก่อนขึ้นชายฝั่งทะเลแดงเพื่อเดินทางไปภูเขไซไน เอมิลากู สัตว์ร้ายกัดบาดเจ็บ เจ้าชายฮัซซาร์จึงให้การดูแล เมื่อขึ้นฝั่งและออกเดินทางอีกครั้ง ฉากก็เปลี่ยนเป็นทะเลทราย ตัวละครทั้งสองได้พบพวกเบคูอินที่ยากจนมาก และได้พบกับ โอเอซิสอันสวยงามน่ารื่นรมย์ ได้ผจญภัยกับพายุทะเลทราย ทำให้ทั้งสองได้ใกล้ชิด และพึ่งพอกัน จากนั้น เรื่องก็ไปคลี่คลายที่ภูเขไซไนเมื่อพี่น้องได้พบหน้ากัน

เป็นความตั้งใจของผู้เขียนที่ต้องการเสนอจากภูเขไซไน ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีประวัติความสัมพันธ์ระหว่างชนชาติยากับมุสลิมหรืออาหรับ ทั้งยังเป็นสถานที่ตั้งโบสถ์ของศาสนาคริสต์ที่มีนักบวชชาวคริสเตียนคอยให้ความช่วยเหลือชาครืออยู่ด้วย แสดงให้เห็นภาพของการมีมิตรภาพที่ไม่เลือกเชื้อชาติและศาสนา หลังจากนั้น โสภาคได้ใช้ฉากฟิลิปปินส์เป็นสถานที่ในการคลี่คลายเหตุการณ์ โดยเสนอว่า ขบวนการก่อการร้ายทางศาสนาที่มีเครือข่ายครอบคลุมไปทั่วโลกในฟิลิปปินส์ถูกรัฐบาลปราบปรามได้หมด จากนั้น ผู้เขียนใช้ฉากอีิปต์อีกครั้งด้วยการให้ตัวละครเอกชายหญิงทำความเข้าใจกัน และตกลงใจแต่งงานกัน ในที่สุด ผู้เขียนใช้ฉากอาหรับที่มีความสำคัญทางศาสนาหลายฉาก ไม่ว่าจะเป็นนครมักกะห์หรือภูเขไซไนนั้น เพื่อให้เรื่องเกี่ยวกับการเมืองและศาสนามีความเด่นยิ่งขึ้น

เรื่องยังมีรักที่อัศจรรย์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเดินทางท่องเที่ยวของชายหนุ่มชาวตา วารีกในประเทศอัลจีเรีย ร่วมกับสาวชาวไทยที่ไปทำงานเป็นมัคคุเทศก์ในอัลจีเรีย ทำให้ทั้งสองคุ้นเคยและเป็นมิตรที่ดีต่อกัน จนภายหลังเสร็จจากการเดินทางเพราะหน้าที่แล้ว ทั้งสองก็ออกเดินทางท่องเที่ยวผจญภัยไปในทะเลทรายซาฮารา ได้พบกับเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งที่แทบจะเอาชีวิตไม่รอด ตลอดจนได้พบกับความสวยงามของธรรมชาติในบางแห่ง ทำให้ตัวละครทั้งสองได้ใกล้ชิด พึ่งพอกันและกัน และพัฒนาไปเป็นความรักในที่สุด

การใช้ฉากในยังมีรักที่อัศจรรย์เน้นการเดินทางในทะเลทราย ทำให้ตัวละครเอกชายหญิงต้องผจญกับสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความร้อนอันรุนแรงในตอนกลางวัน หรือความ

หนาวเย็นเชือกในตอนกลางคืน ภัยในทะเลทราย เช่น ตัวละครเอกหญิงถูกแมลงปองทะเลทรายที่มีพิษมากกัด มีอาการไข้สูง คนขับรถบรรทุกแอบขับรถหนีไปทำให้ต้องเดินด้วยเท้าในทะเลทราย การใช้ฉากไอเอสแอลโกเลอันสวยงามที่มีชื่อเสียงทั่วโลก ตลอดจนเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเดินทางในทะเลทราย ทำให้ตัวละครประทับใจซึ่งกันและกัน โดยไม่ผูกติดกับเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา หรือการตัดสินกันด้วยวัตถุ จึงแต่งงานกันในที่สุด

เรื่องพรสวรรค์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความทุกข์ของหญิงอเมริกันที่นับถือศาสนาคริสต์แล้วแต่งงานกับชายอาหรับ และไปใช้ชีวิตในอาหรับ ทำให้เธอเกิดความขัดแย้งกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวอาหรับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไปตามแนวทางของจารีตและบทบัญญัติในศาสนาอิสลาม จนในที่สุดหญิงอเมริกันก็ต้องแยกกันอยู่กับสามี โดยได้ไปใช้ชีวิตอยู่ในต่างประเทศ ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นความขัดแย้งกับระบบความคิด และวิถีดำเนินชีวิตบางอย่างของหญิงอาหรับ เนื่องมาจากการได้รับอิทธิพลการถ่ายทอดความคิดเห็นเปรียบเทียบสถานภาพและบทบาทของสตรีจากแม่ผู้เป็นหญิงอเมริกัน ทำให้เธอไม่มีความสุขหรือสนใจที่จะแต่งงานกับเจ้าชายอาหรับผู้เป็นคู่หมั้นตามที่พ่อของเธอเป็นผู้ตัดสินใจ ต่อมาหญิงสาวถูกผู้เป็นพ่อส่งตัวไปอยู่ปราสาทร้างกลางทะเลทราย เพราะเธอตั้งครรภ์กับชายหนุ่มชาวฝรั่งเศส และต้องไปอยู่ต่างประเทศกับสามี โดยที่พ่อของเธอไม่ยอมให้อภัยในความผิดพลาดของเธอ จนหลายปีต่อมาจึงได้รับการยกโทษ

การใช้ฉากอาหรับในเรื่องพรสวรรค์เป็นการมุ่งเสนอฉากที่เป็นนามธรรม อันได้แก่เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของอาหรับซึ่งมีที่มาจากบทบัญญัติของศาสนาอิสลามและจารีตของชาวทะเลทราย ทำให้มีรูปแบบเฉพาะตัว เมื่อฮามิดแต่งงานกับอลิซาเบทนั้น เขาตัดสินใจแต่งงานในอเมริกา แต่เมื่อเขากลับไปอาหรับ เขาก็เริ่มรู้สึกถึงช่องว่างและความแตกต่าง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะบรรยากาศของสังคมที่มีอิทธิพลต่อความคิดและจิตใจของฮามิดมากขึ้น ส่วนอลิซาเบท เมื่ออยู่ในอาหรับโดยมิได้เปลี่ยนศาสนามานับถืออิสลาม เธอก็ต้องปรับตัวปรับใจกับสังคมอาหรับ เธอต้องจำยอมรับการมีภรรยาถึงสี่คนของสามี ยอมรับว่าในอาหรับนุรุษมีอำนาจเหนือสตรี แต่สิ่งที่เป็นปัญหาของเธออย่างมาก คือ การยอมรับ

เรื่องความคิดและจิตใจที่แตกต่างกัน ส่วนฮามีด้า บุตรสาวของเธอและฮามิด เกิดความรู้สึกขัดแย้งที่เธอจะต้องแต่งงานกับเจ้าชายนาวัฟ ผู้มีอุปนิสัยเยียมโหด แข็งกระด้าง "ไม่มีความอ่อนโยน"

โศภาคจึงให้ภาพตัวละครเบอร์นาร์ด์ ชาวฝรั่งเศส สะท้อนและเปรียบเทียบว่า ชายหนุ่มในภูมิภาคอื่นส่วนใหญ่จะอ่อนโยน สุภาพ และปฏิบัติต่อสตรีอย่างดี ผิดจากชายอาหรับ เป็นเหตุให้ฮามีด้าประทับใจเบอร์นาร์ด์ เมื่อฮามีด้าเกิดตั้งครรถ์ขึ้น ฮามิดผู้เคร่งครัดในกฎระเบียบและขนบธรรมเนียมประเพณีจึงไม่ยอมให้อภัยแก่บุตรสาว ได้ตัดขาดจากความเป็นพ่อเป็นลูก เพราะถือว่าได้ทำความเสียหายอย่างร้ายแรงมาสู่วงศ์ตระกูล และได้ลงโทษบุตรสาวด้วยการส่งตัวไปไว้ที่ปราสาทร้างกลางทะเลทราย ซึ่งโศภาคระบุว่า ฉากปราสาทร้างดังกล่าวนี้เคยเป็นที่ประหารชีวิตเจ้าหญิงที่ประพฤติกผิดประเวณี เป็นชู้กับชายอื่น การใช้ฉากนี้จึงเป็นการเน้นฉากสถานที่ที่เกี่ยวกับการลงโทษสตรีอาหรับฐานประพฤติกผิดประเวณี และเหตุการณ์ตอนนี้ทำให้ความอดทนของอลิซาเบ็ทหมดสิ้นลง เธอจึงตัดสินใจเดินทางออกจากอาหรับพร้อมด้วยบุตรสาว และบุตรเขยซึ่งได้รับภัยโทษจากกษัตริย์ ทำให้เธอมีความสุขใจมากขึ้น ในตอนท้ายเรื่อง โศภาคเสนอฉากประเทศอื่นที่มีไชอาหรับสุดท้ายฮามิดก็ยอมให้อภัยฮามีด้า บุตรสาว ตามคำเกลี้ยกล่อมของอลิซาเบ็ท ฮามิดรู้สึกเสียใจและเสียใจที่อลิซาเบ็ท ภรรยาของเขาจะขอแยกกันอยู่ตลอดไป การที่ฮามิดคิดและรู้สึกเช่นนี้เพราะเขาอยู่นอกสังคมอาหรับ บรรยากาศความเคร่งครัดทางขนบประเพณีที่มีอิทธิพลต่อชีวิตจิตใจของเขาจึงลดน้อยลงไป

เรื่องเจ้าทะเลทรายและพรสรวง เป็นเรื่องที่แสดงถึงความทุกข์ ความขัดแย้งของตัวละคร ที่มีต่อวิถีดำเนินชีวิตของชาวอาหรับที่ชายเป็นฝ่ายได้เปรียบ อีกทั้งโบราณราชประเพณีก็ล้อมกรอบเจ้านายสตรีมากด้วย ตัวละครเอกหญิงในเจ้าทะเลทรายเป็นหญิงอาหรับระดับเจ้าหญิง ความขัดแย้งดังกล่าวเป็นเพราะเคยไปศึกษาและไปพำนักอยู่ที่ยุโรปเป็นเวลานาน ทำให้ได้เห็นความแตกต่างของสถานภาพและบทบาทสตรีอาหรับว่าด้อยกว่าสตรีในย่านอื่นๆ โศภาคสร้างเหตุการณ์ทำนองเดียวกันสองครั้ง เป็นเหตุการณ์ภาวะจำยอมของเจ้าหญิงอาหรับสององค์ที่เป็นแม่ลูกกัน เจ้าหญิงพระมารดาถูกพระสวามีละเลยหรือ

ทอดทิ้ง เพราะมีแต่พระธิดา ไม่มีพระโอรส ขณะที่เจ้าหญิงพระธิดาไม่มีพระโอรสหรือพระธิดาก็ได้ถูกพระสวามีละเลยเช่นกัน แต่ต่างกันที่เมื่อเกิดเหตุดังกล่าว เจ้าหญิงพระมารดาก็ไม่ได้รับอนุญาตให้หย่าร้างเพราะไม่เคยมีปรากฏในโบราณราชประเพณี เจ้าหญิงจึงหาทางออกด้วยการเป็นชู้กับคนรักเก่าก่อนที่จะแต่งงาน ขณะที่เจ้าหญิงพระธิดาได้รับความช่วยเหลือจากพระญาติในการขอร้องอนุญาตจากกษัตริย์ของประเทศให้หย่าร้างได้เป็นกรณีพิเศษ เพราะไม่เคยปรากฏมาก่อน เจ้าหญิงพระธิดาจึงหลุดพ้นจากการเป็นเหยื่อของโบราณราชประเพณี

โสภาค เปิดฉากแรกของเรื่องเจ้าทะเลทรายด้วยการให้กิริณ ตัวละครเอกชาย เป็น นายแพทย์ชาวอเมริกันที่สำนักพระราชวังของอาหรับจ้างมาประจำการที่โรงพยาบาลในอาหรับ ไปเดินเที่ยวชมตลาดอาหรับกับนักศึกษาแพทย์ชาวอาหรับ และได้พบเหตุการณ์นักโทษชายถูกตัดศีรษะเพราะเป็นชู้กับเจ้าหญิงพระองค์หนึ่ง จากการสนทนาของกิริณมองว่าเป็นการลงโทษที่รุนแรง ขณะที่ซาลา หม่อมอาหรับเห็นว่าเป็นเรื่องเหมาะสม

นอกจากนี้ ฉากที่โสภาคกล่าวถึงอยู่เสมอ ได้แก่ ฉากเหตุการณ์ในโรงพยาบาลที่กิริณทำงาน โสภาคใช้เหตุการณ์อาการป่วยไข้ของตัวละครหญิงที่ส่วนใหญ่ป่วยเป็นโรคทางจิต ที่มีผลมาจากการถูกสามีทอดทิ้งหรือละเลย และฉากที่เห็นได้ชัดอีกฉากหนึ่งว่า หญิงอาหรับถึงแม้จะมีความเป็นอยู่ดีแต่ก็มีได้มีความสุข ดันรนที่จะไปให้พ้นจากอาหรับตลอดจนฉากที่เจ้าหญิงนาบิลลา เจ้าหญิงพระธิดาที่ต้องเข้าโรงพยาบาลทุกครั้งที่พระสวามีจัดงานฉลองพระโอรสกับหญิงอื่น เพราะตนไม่มีบุตรธิดา ทำให้เกิดความเครียดมาก

โสภาคใช้ฉากสุดท้ายของเรื่องที่ประเทศสวีตเซอร์แลนด์โดยแสดงให้เห็นว่า เมื่อเจ้าหญิงนาบิลลาได้รับอนุญาตให้หย่ากับพระสวามีและเดินทางไปพักผ่อนที่ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ เธอก็มีความสุข สดชื่น คล้ายเช่นสมัยที่เธอมาอยู่ต่างประเทศกับเจ้าหญิงพระมารดา ด้วยได้หลุดพ้นจากบรรยากาศของสังคมอาหรับและโบราณราชประเพณีอันเคร่งครัดมากที่ล้อมกรอบเธออยู่

ดังนั้น การใช้ฉากอาหารับในเจ้าทะเลทราย ของ โสภาค จึงเป็นการใช้ฉากบรรยากาศที่เป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม กล่าวคือ เน้นเรื่องบรรยากาศของสังคมที่เคร่งครัดขนบประเพณี เป็นสังคมของเจ้านายอาหารับโดยเฉพาะ โสภาคสนใจเหตุการณ์จริงที่เจ้าหญิงอาหารับพระองค์หนึ่งถูกบันพระเศียรเพราะมีชู้ เธอจึงได้นำมาเป็นโครงเรื่องสำคัญและแสดงความสัมพันธ์กับฉากอาหารับในเชิงนามธรรม คือ นำเรื่องบรรยากาศของสังคมอาหารับที่เต็มไปด้วยความเคร่งครัดในจารีตและ ขนบประเพณีตามศาสนามาก สังคมที่ฝ่ายชายเป็นฝ่ายได้เปรียบ อีกทั้งบทกวีหมายการลงโทษผู้ประพฤติดีประเวณีด้วยการฆ่าว่าเป็นเรื่องรุนแรงเกินไปมาเสนอเข้าด้วยกัน

ฉะนั้น นวนิยายที่ใช้ฉากอาหารับของ โสภาค จึงมีความคล้ายคลึงกันมากในหลายเรื่อง เช่น เรื่องฟ้าจรดทรายกับเรื่องยังมีรักที่ฮัตการ์ หรือพรสวรรค์กับเจ้าทะเลทราย ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ โสภาคได้สร้างเหตุการณ์และสร้างบทบาทให้กับตัวละครต่างๆ ซึ่งทำให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ฉากกับการวางโครงเรื่องของเธอ ไม่ว่าจะเป็นทั้งฉากที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมได้อย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า โสภาค สุวรรณ สามารถถ่ายทอดฉากอาหารับได้อย่างชัดเจน ทั้งสถานที่และบรรยากาศทั่วไป ทำให้ผู้อ่านเข้าใจระบบความคิด ความขัดแย้งของชาวอาหารับที่ต่างจากอเมริกันหรือยุโรป โสภาคแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของคนกลุ่มน้อย เช่น ขนเผ่าเบดูอิน ความยึดมั่นในการประกอบพิธีฮัจญ์ที่มักกะห์ ภาพทะเลทรายที่ร้อนระอุยามกลางวันและเย็นเยือกในยามกลางคืน รวมทั้งการต่อสู้ที่เกิดจากการแย่งชิงอำนาจทางการเมือง และการแตกแยกทางความคิดเกี่ยวกับศาสนา บทบาทของสตรีที่ยังต่ำกว่าบุรุษในสังคมอาหารับ โสภาคเข้าใจความคิดและถ่ายทอดออกมาได้อย่างดี เพราะเธอเป็นสตรีเหมือนกัน ทุกข์ใจจะเท่าทุกข์ที่สามีไม่รัก ทอดทิ้ง และเหยียดหยาม แม้จะสุขกายแต่ใจรุ่มร้อน ปัญหาที่ถ่ายทอดในนวนิยายบางอย่างไม่สามารถแก้ไขได้ในระยะเวลาอันสั้น เพราะปรกาการแห่งประเพณีเป็นขวากหนามกางกัน มีอาจฝ่าฟันได้ดังใจ รวมทั้งความแตกต่างทางเชื้อชาติของชนกลุ่มน้อย แม้จะมีศาสนาเดียวกันแต่ก็ต่างอุดมการณ์ เหล่านี้ล้วนแสดงไว้ในนวนิยายของโสภาคที่

เกี่ยวข้องกับอาหารับหลายเรื่อง ฉากจึงมีบทบาทอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นอีกมุมหนึ่งของโลก “โลกอาหารับ”

บรรณานุกรม

โสภาค สุวรรณ. ความลับบนแหลมไซไน เล่ม 1 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2532.

_____ . เจ้าทะเลทราย เล่ม 1 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2532.

_____ . พรศรวง เล่ม 1 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, 2532.

_____ . ฟ้าจรดทราย. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, 2530.

_____ . ยังมีรักที่อัศจรรย์. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, 2536.

บทที่ 11

หลากหลายและแนวเรื่องของนักเขียน

หลังจากได้พิจารณาองค์ประกอบของวรรณกรรมอย่างกว้างๆ รวมทั้งพิจารณาแนวคิด ตัวละครและฉากไปแล้ว ผู้เขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมอาจจะคิดถึงการวิจารณ์ผลงานวรรณกรรมที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เช่น การวิจารณ์ผลงานของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง เช่น ผลงานของ กฤษณา อโศกสิน สีฟ้า วินิตา วินิจชัยกุล โบตั๋น ประภัสสร เสวิกุล วิมล ไทรนันทน์ ฯลฯ

การที่จะวิเคราะห์วิจารณ์ผลงานนักเขียนคนใดคนหนึ่งนั้น ต้องพิจารณาดูจากผลงานว่า มีเนื้อหาและคุณค่าพอจะกล่าวถึงหรือไม่ และเนื่องจากนักเขียนคนหนึ่งๆก็อาจจะมีผลงานมากมายหลายเรื่อง และอาจจะมีผลงานในแนวต่างๆหลากหลายกันไป ผู้ที่คิดจะวิจารณ์วรรณกรรมของนักเขียน จึงอาจจะต้องกำหนดขอบเขตให้จำกัดลง เช่น จะเลือกศึกษาเฉพาะผลงานที่ตีพิมพ์ในรอบสิบปีหรือผลงานที่ได้รับรางวัลต่างๆ การที่เลือกเช่นนี้เพื่อให้ขอบเขตแคบลง จะได้ศึกษาได้ลึกซึ้งมากขึ้น การที่เลือกวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลก็เป็นแนวทางหนึ่ง เพราะเป็นการประกันได้ว่า ผลงานที่นำมาศึกษานั้นมีคุณภาพผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้าน การอ่านและพิจารณาวรรณกรรมมาแล้ว

นอกจากจะกำหนดขอบเขตของเนื้อหาแล้ว ผู้เขียนบทวิจารณ์อาจจะกำหนดมุมมองให้เล็กลงไปให้เฉพาะเจาะจงลงไปอีกก็ได้ เช่น จะเลือกศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการเมือง ภาพสะท้อนสังคมไทย โลกทัศน์ของผู้เขียนในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ปัญหากร่วมเพศ ฯลฯ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังอาจกำหนดขอบเขตของการศึกษาเพียง 5-10 เล่มก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นต่างๆที่ต้องการศึกษา

เมื่อกำหนดขอบเขตที่จะศึกษาของนักเขียนนั้นๆแล้วก็ต้องพิจารณาหาประเด็นหรือจุดสำคัญที่ต้องการจะกล่าวถึง เช่น ภาพสะท้อนสังคม หรือแนวคิดหลักในการเขียน เพื่อช่วยให้การพิจารณาประเด็นการศึกษาให้เจาะจงมากขึ้น เช่น งานเขียนของสีฟ้า จะมีสิ่งที่น่าสนใจหลายประการ เช่น การสะท้อนสังคมเฉพาะยุคสมัย การสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้กระทำดีในสังคม โครงเรื่องที่หลากหลาย และเป็นเรื่องที่ได้รับรางวัลจากการประกวดจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติมาแล้วจำนวนมาก จึงน่าจะนำมาวิเคราะห์หาจุดร่วมในผลงานนั้นๆ วินิตา วินิจญกุล ก็เป็นคนหนึ่งที่มีงานเขียนหลากหลายแนว ทั้งแนวสะท้อนสังคม แนวจินตนิยาย และแนวอิงประวัติศาสตร์ เรียกได้ว่าเมื่อจะเขียนเรื่องแนวใด วินิตาก็จะค้นคว้าหรือวางโครงเรื่อง ตัวละคร และแนวคิดไว้อย่างน่าสนใจติดตาม เนื่องจากวินิตามีผลงานหลายแนว เมื่อจะศึกษาผลงานของเธอก็ควรจะกำหนดขอบเขต และประเภทของผลงานให้แคบลง เพื่อจะได้ดูได้ละเอียดมากขึ้น ในที่นี้ได้เลือกแนวจินตนิยายมาวิเคราะห์เป็นตัวอย่าง เพราะงานแนวจินตนิยายของวินิตามีจำนวนหลายเล่ม และก็ล้วนแล้วแต่สนุกสนานน่าสนใจทั้งสิ้น

จะเห็นได้ว่าการศึกษาลีลาและแนวเรื่องของนักเขียนนั้นอาจจะไปด้วยกันได้ เพราะนักเขียนคนหนึ่งๆก็อาจจะมีความถนัดไม่เหมือนกัน และการเลือกเรื่องที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาที่ต่างกันอาจทำให้มองเห็นพัฒนาการของนักเขียนได้

ทั้งงานเขียนของสีฟ้า และวินิตา ที่นำมาศึกษาจะมีจำนวนไม่น้อย เมื่อนำมาเขียนแล้วจึงอาจจะมีขนาดที่ค่อนข้างยาวพอสมควร แต่ก็ยังไม่ละเอียดลึกซึ้งถึงขนาดขั้นทำเป็นวิทยานิพนธ์ เพราะจะต้องค้นคว้าหรือวิเคราะห์แจ่มแจ้งมากกว่าที่ปรากฏในตัวอย่าง

แต่บางครั้งถ้าจะเขียนอย่างกว้างๆไม่เจาะลึกนักและมีขนาดไม่ยาวมาก ก็อาจจะพิจารณาที่จุดเด่นของนักเขียนนั้นๆ เช่น งานเขียนของ สุวรรณี สุคนธา จะเขียนถึงผู้หญิงได้อย่างโดดเด่น และใช้ภาษาได้อย่างน่าสนใจ ก็อาจจะเลือกวิจารณ์งานเขียนของเธอในด้านตัวละครและการใช้ภาษา ดังตัวอย่างที่ยกมาประกอบนี้

ภาพสะท้อนสังคมไทยผ่านงานเขียนที่ได้รับรางวัลของสิฟ้า

“สิฟ้า” เป็นนามปากกาของ ม.ล.ศรีฟ้า มหาวรรณ หรือนามเดิมว่า ศรีฟ้า ลดาวัลย์ นักเขียนอาวุโสซึ่งมีผลงานนวนิยายหลากหลายรูปแบบด้วยกัน ทั้งเรื่องรักกระจุกกระจิม เรื่องชีวิตเบาๆ เรื่องแนวย้อนอดีต เรื่องเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว ตลอดจนนวนิยายเนื้อหาหนักๆ เช่น เรื่องการเมือง สังคม ชีวิต

นามปากกา “สิฟ้า” นี้ใช้สำหรับเขียนเรื่องราวชีวิตหนักๆ หรือเรื่องสะท้อนสังคม และการเมือง การที่สิฟ้าสนใจเขียนเรื่องเกี่ยวกับการเมืองเป็นพิเศษนั้น อาจเป็นเพราะเติบโตมาท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองการปกครองสมัย พ.ศ.2475 ระยะเวลาที่สิฟ้าจะเขียนเรื่องแนวพาฝัน และชีวิตครอบครัว ต่อมาในระยะหลัง สิฟ้าตระหนักถึงความทุกข์ยากของคนในสังคม และปัญหาการเอารัดเอาเปรียบ ความไม่เป็นธรรมที่แทรกอยู่ในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบทก็ตาม ทำให้สิฟ้าต้องการเขียนนวนิยายสะท้อนสังคมเพื่อเป็นสื่อกลางกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความคิดและตระหนักถึงปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นร่วมกัน สิฟ้าได้เขียนนวนิยายจำนวนมาก และได้รับรางวัลต่างๆ หลายเรื่อง ในที่นี้จะนำนวนิยายที่ได้รับรางวัลต่างๆ 10 เรื่องมาวิเคราะห์เพื่อดูโลกทัศน์ของสิฟ้าในด้านต่าง ๆ นวนิยายดังกล่าวคือ

1. วงเวียนชีวิต ของ สิฟ้า: รางวัลดีเด่นประจำปี 2515 จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือฯ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
2. ข้าวอกนา ของ สิฟ้า: รางวัลดีเด่นประจำปี 2516 จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือฯ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ
3. ทำไม ของ สิฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2518 จากสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้แทนจำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย และหลังจากปีนี้ นวนิยายของสิฟ้าก็ได้รับรางวัลจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติอีกหลายสมัย คือ
4. แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ ของ สิฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2519
5. ใต้ฟ้าสีคราม ของ สิฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2520

6. เศรษฐินิ ของ สีฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2524
7. ตะวันไม่เคยเลยลับ ของ สีฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2525
8. ห้างเต่ง ของ สีฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2531
9. ตึกตามนุษย์ ของ สีฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2534
10. สมการวัย ของ สีฟ้า: รางวัลชมเชยประจำปี 2536

วงเวียนชีวิต เป็นเรื่องของ *แสนดี* หญิงสาวคนหนึ่งที่ถูกคนรักทิ้งไปแต่งงานกับลูกสาวนักการเมือง เธอจึงเปลี่ยนวิถีชีวิตจากครูในชนบทเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองหลวง ได้มีโอกาสพบกับนักการเมืองที่มีอำนาจและร่ำรวย คือ *นายพลมหัท* เธอจึงยอมเป็นภรรยาของเขา และเมื่อสามีถึงแก่กรรม เธอก็รับมรดกและอยู่ระหว่างการตัดสินใจว่าจะแต่งงานใหม่กับ *วิษณุรังสรรค์* หรือจะใช้ชีวิตอย่างไรดี เปรียบการเลือกใช้ชีวิตเหมือนกับเมื่อเดินทางถึงวงเวียนแล้วต้องเลือกจะไปทางซ้ายหรือขวา การใช้ชีวิตก็ต้องเลือกกว่าจะเลือกศักดิ์ศรีหรือเลือกโอกาสดีๆ ในชีวิต

ข้าวนอกนา เป็นเรื่องเด็กลูกครึ่งที่เกิดจากโสเภณีกับทหารอเมริกันยุคที่เข้ามาตั้งฐานทัพทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ลูกครึ่งเหล่านี้มีทั้งลูกครึ่งนิโกร คือ ดำ และลูกครึ่งอเมริกันผิวขาว คือ *เด็คน* ลูกครึ่งเหล่านี้ถูกทอดทิ้งเพราะเปรียบเสมือนข้าวนอกนาที่ไม่มีใครต้องการ เด็คนมีผู้ชอบรับไปเลี้ยง ส่วนดำต้องอยู่ในสลัม ชีวิตของทั้งเด็คนและดำต่างก็ประสบปัญหา เพราะดำหน้าตาไม่สวยและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ทำให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขต่างๆ ส่วนเด็คนเมื่อโตขึ้นก็มีปัญหากับพ่อที่เลี้ยงดูเธอมา จึงหนีออกจากบ้านมาวิ่งวุ่นกับเด็กลูกครึ่งที่มีปัญหาอื่นๆ ด้วย แต่ในที่สุดดำก็ได้ฝรั่งนิโกรอุปการะทำให้ชีวิตพลิกผันไปในทางที่ดีขึ้น เรื่องนี้เป็นการสะท้อนปัญหาเฉพาะยุคที่เกิดจากทหารอเมริกันที่เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย ก่อให้เกิดปัญหาเด็กที่เกิดขึ้น โดยที่พ่อแม่ไม่ต้องการ

ท่าไม้ เป็นเรื่องของ *แสนไท* และ *บุญเต็ม* สองคนพี่น้องที่มีอุดมการณ์ต่างกัน และต้องต่อสู้กันเพื่ออุดมการณ์ แสนไทต้องการให้ประชาชนมีความเท่าเทียมกันจึงถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ขณะที่บุญเต็มบอกว่าตัวเองเป็นประชาธิปไตยแต่กลับปกครองด้วยวิธีเผด็จ

การ ทำให้เป็นเรื่องของชนเชื้อชาติเดียวกันที่อุดมการณ์ต่างกันจึงต้องแยกออกเป็นฝ่ายเหนือและฝ่ายใต้ และต้องต่อสู้กันเพื่อให้บรรลุอุดมการณ์ของตน

แผ่นดินนี้ยังรื่นรมย์ เป็นเรื่องของ จลา นายตำรวจคนหนึ่งที่ถูกบีบคั้นจากระบบราชการจึงลาออกไปทำไร่ที่ต่างจังหวัด และเกิดปัญหาไม่เข้าใจกันกับภรรยาจึงแยกทางกัน การทำอะไรก็มีแต่ปัญหา เพราะมีพวคนายทุนมาขยงให้ชาวบ้านต่อต้านเพราะหวังผลประโยชน์ของตน ในที่สุดปัญหาก็คลี่คลาย ชาวบ้านหันกลับมาร่วมมือกันทำไร่ และมองเห็นว่า จลาหวังดีกับพวกตนมากกว่าพวคนายทุน เป็นการให้ความหวังแก่ผู้ประสบปัญหาเช่น จลา ว่าโลกไม่ได้โหดร้ายจนเกินไป และแผ่นดินนี้ก็ยังรื่นรมย์ถ้ามนุษย์มีความรักและเข้าใจกัน

ใต้ฟ้าสีคราม เป็นเรื่องเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าม้ง คือ ลีเจ็ง ได้มีโอกาสศึกษาจนจบมหาวิทยาลัย และเลือกกลับไปชีวิตบนดอยตามเดิมเพื่อพัฒนาบ้านเกิดของตน ลีเจ็งแต่งงานกับมัทรี สาวชาวกองผู้เป็นเพื่อนร่วมมหาวิทยาลัย ทั้งคู่กลับไปใช้ชีวิตบนดอย ลีเจ็งพยายามเป็นตัวอย่างที่ดี คือ ขยันทำงาน ไม่ปล่อยให้เป็นที่ของผู้หญิงเหมือนชาวเขาคคนอื่นๆ เขาจึงพัฒนาเรื่องต่างๆ ทั้งบ้านที่อยู่อาศัย ห้องน้ำห้องส้วมให้ถูกสุขลักษณะ ฯลฯ จนชาวเขาคคนอื่นๆ ถูกหว่านแปลกไปจากพวกเดียวกัน เรื่องนี้พยายามชี้ให้เห็นว่า แม้คนเราจะเผ่าพันธุ์ เพศไหน อยู่ใกล้หรือไกล และยากจนเพียงใด แต่ถ้าอยู่บนผืนแผ่นดินไทยก็นับว่าเป็นคนไทยทั้งสิ้น อยู่ใต้ฟ้าสีครามผืนเดียวกัน เป็นมนุษย์เหมือนกัน เมื่อ มัทรีมีลูก ผู้เขียนก็ทิ้งท้ายไว้ให้ผู้อ่านคิดเองว่า เธอจะกลับไปใช้ชีวิตกับลีเจ็งบนดอยสูงหรือจะอยู่ในเมืองต่อไป ผู้เขียนไม่ได้จบแบบสมบูรณ์แต่ทิ้งให้ผู้อ่านคิดเอง

เศรษฐินี เป็นเรื่องราวของ พัด หญิงสาวชนบทคนหนึ่งซึ่งร่ำรวยขึ้นมาจากการขายที่ดินที่ป่าให้ไว้เป็นมรดก การที่เธอได้กลายเป็นเศรษฐินีนั้นทำให้เธอได้สิ่งต่างๆ ที่เธอเคยใฝ่ฝันไว้ รวมถึงการได้แต่งงานกับผู้ชายที่เธอแอบมองมาโดยตลอด แต่การกลายเป็นเศรษฐินีนั้นก็ทำให้เธอต้องประสบกับปัญหาต่างๆ มากมาย ในที่สุดพัดก็ได้ตระหนักความจริงว่าแท้จริงแล้วเงินไม่ได้ทำให้คนมีความสุขเสมอไปอย่างที่เธอเคยเข้าใจ และเธอก็ตัดสินใจยกทรัพย์สินที่ตนมีทั้งหมดให้การกุศล และเริ่มต้นชีวิตใหม่อีกครั้ง

ตะวันไม่เคยเลยลับ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ หาน เด็กจากชนบทที่ พ่อวัน รับเลี้ยงไว้และอุปการะให้เรียนหนังสือจนจบมหาวิทยาลัยจากกรุงเทพฯ เมื่อเรียนจบหานก็กลับมาทำไร่ที่บ้าน ประกอบกับช่วงนั้นจะมีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร หานจึงได้เห็นปัญหาต่างๆ ของการเมืองไทย เช่น การเลือกตั้งที่ไม่โปร่งใส มีการซื้อสิทธิขายเสียง ข้าราชการท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง ปัญหาเหล่านี้กระตุ้นให้หานคิดอย่างจริงจังว่า ที่ถูกแล้วการเมืองไทยควรเป็นไปในรูปแบบใด การปกครองระบอบใดที่จะทำให้เกิดผลดีสูงสุดแก่ประเทศชาติ เขาปรารถนาจะเห็นประเทศพัฒนาขึ้น นั่นเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เขาตัดสินใจเข้าสู่วงการการเมือง และเมื่อได้เข้ามาสู่วงการเมืองแล้ว เขาก็ยังตระหนักถึงปัญหาและความยุ่งยากซับซ้อนของการปกครองไทยว่า นักการเมืองส่วนมากเห็นแก่ตัว ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชน นับว่าขัดกับอุดมการณ์ของเขาอย่างมาก แต่เขาทำตามอุดมการณ์ของเขาจึงมีหลายคนไม่ชอบ เนื่องจากไปขัดผลประโยชน์ของพวกเขาเหล่านั้น ตอนหลังหานเปลี่ยนไปเข้าอีกพรรคหนึ่งที่มีอุดมการณ์ตรงกับเขา ผู้เขียนได้กล่าวว่า สำหรับการเมืองไทยแล้ว มีนักการเมืองน้อยคนนักที่จะมีอุดมการณ์ มีความตั้งใจทำงานเพื่อประเทศชาติอย่างแท้จริง และคนส่วนน้อยนี้มักจะถูกหัวเราะเยาะจากนักการเมืองบางกลุ่มที่มองว่า “อุดมการณ์” เป็นเรื่องไร้สาระ

เที่ยงเต้ง เป็นเรื่องราวของชีวิต *พงศ์แผน* ที่มีโอกาสได้ก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองโดยไม่ตั้งใจมาก่อน แต่เมื่อได้เข้าไปสัมผัสวงการเมืองแล้วเขาก็ไหลไปตามกระแสของสังคม นักการเมืองส่วนใหญ่ที่หลงอยู่ในอำนาจ ยศถาบรรดาศักดิ์ และเงิน ใช้การเมืองเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่คำนึงถึงว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับประชาชนส่วนใหญ่บ้าง เป็นผลทำให้เกิดความระส่ำระสาย จนกระทั่งเกิดการปฏิวัติขึ้น เป็นเหตุให้พงศ์แผนต้องออกจากตำแหน่ง และหลบหนีไปในที่สุด

ตุ๊กตามนุษย์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ *แป้วแห้ว* ผู้หญิงที่มีใบหน้าและรูปร่างที่งดงามใครๆ เห็นก็ต้องหลงไหล แต่เธอเกิดมาพร้อมกับความผิดปกติทางสมอง คือ เธอมีพัฒนาการช้ากว่าคนในวัยเดียวกันมาก แป้วแห้วเป็นคนคิดช้า พุดช้า และทำช้า ทำให้

หลายคนมองว่าเธอเป็นคนโง่ แต่ไม่ใช่ความผิดของเธอ ที่เธอต้องมีความผิดปกตินี้ก็เพราะตอน ปวิช เป็นเด็กวัยรุ่นได้ขับรถชนพ่อแม่ของแป้วแหวนเสียชีวิต แต่แป้วแหวนซึ่งอยู่ในห้องแม่ไม่ได้เสียชีวิตตามไปด้วย การขาดออกซิเจนไปเลี้ยงสมองแม่แค่ช่วงเวลาหนึ่งก็ทำให้เธอมีความผิดปกติทางสมองได้ หลังจากนั้นแป้วแหวนก็ไปอยู่กับครอบครัวของปวิช โดยมี คุณนายนวลวรรณ เป็นผู้ปกครอง ด้วยเหตุที่แป้วแหวนมีความผิดปกตินี้ ทำให้คนอื่นมองว่าแป้วแหวนโง่ คิดอะไรเองไม่เป็น มีความรู้สึกช้า พวกเขาจึงปฏิบัติต่อแป้วแหวนไม่ดี แต่มีบางคนที่ไม่ดูถูกดูแคลนเธอ ทั้งสองคนนั้นคือ ชรินชาติ และ พูนดวง ครอบครัวของชรินชาติมีฐานะปานกลาง พ่อแม่ต้องการให้เขาเรียนหนังสือเก่งๆ จบมาจะได้มีงานดีๆ ทำจะได้ไม่ขายหน้าครอบครัวของ พิศสม ซึ่งเป็นญาติกัน แต่เหนือกว่าครอบครัวของชรินชาติเกือบทุกด้าน ยกเว้นแต่ลูกชายทั้งสองคนของพิศสม คือ เพิ่มบุญ และ พูนดวง เพิ่มบุญเป็นคนเรียนเก่งมาตั้งแต่เด็ก แต่การที่ถูกกดดันให้เรียนมากๆ ก็ทำให้ช่วงหนึ่งสติเขาฟุ้งเฟ้อไป ส่วนพูนดวงไม่ฉลาดเหมือนพี่ชาย ช้าขี้หนุกไปข้างหนึ่ง ทำให้ประสาทรู้เข้าไป พูนดวงเป็นลูกที่พ่อแม่อับอายที่สุด เมื่อโตขึ้น หลังจากที่แป้วแหวนได้แต่งงานกับเพิ่มบุญแล้ว การเข้ารับการรักษาทำให้การรับรู้และอาการดีขึ้น

สมการวัย เป็นเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวสองครอบครัวซึ่งได้ประสบปัญหาคล้ายๆ กัน คือ เกิดความแตกแยกระหว่างสมาชิกในครอบครัวขึ้น ครอบครัวแรกคือครอบครัวของ นายพลแก้ว และ พวงเพชร เมื่อแก้วเกษียณแล้วอยู่บ้านเฉยๆ ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตัวเองหมดความสำคัญ พวงเพชรผู้เป็นภรรยาก็ไม่เข้าใจกัน เมื่อมีผู้หญิงอีกคนเข้ามาในชีวิตและเข้าใจเขา จึงทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองพัฒนาขึ้น และนำไปสู่ความแตกแยกระหว่างแก้วและพวงเพชรในที่สุด ส่วนอีกครอบครัวหนึ่งมี ใจจันทร์ ที่ต้องออกจากงานก่อนกำหนด มีอารมณ์หงุดหงิด เพราะเกิดจากทั้งวัยที่เปลี่ยนไปและการที่ต้องมาอยู่บ้านเฉยๆ ทำให้เกิดความระหองระแหงกับสามี แต่ความสัมพันธ์ของทั้งสองนี้กลับมาเหมือนเดิมได้ด้วยความช่วยเหลือของลูก นำเด็กเล็กๆ คือ เถิดเทิง มาเป็นตัวประสานรอยร้าวที่เกิดขึ้น

จากนวนิยายที่ได้รับรางวัลทั้ง 10 เรื่องนี้ ผู้อ่านจะมองเห็นสิ่งที่สีฟ้าต้องการสะท้อนออกมาให้เห็นด้วยกันหลายประการ คือ

- ปัญหาครอบครัว
- ปัญหาในสังคมชนบท
- ปัญหาเฉพาะบุคคล
- การเมือง
- ระบบราชการไทย
- ค่านิยมของคนในสังคม
- ความคิดของคนรุ่นใหม่

ปัญหาครอบครัว

จากงานเขียนของสีฟ้าจะพบว่า สาเหตุหลักของการเกิดปัญหาครอบครัวคือการขัดแย้งระหว่างสมาชิกครอบครัวโดยอาจแบ่งได้เป็น ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่-ลูก สามีภรรยา และ พี่น้อง

การขัดแย้งระหว่างพ่อแม่-ลูก

เราอาจพบได้จากเรื่อง สมการวัย สาเหตุของความขัดแย้งในเรื่องนี้เกิดจากความแตกต่างของวัย ซึ่งทำให้ความคิดอ่านไม่ตรงกัน และนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันของคนในครอบครัว

สีฟ้า ได้สะท้อนให้เราเห็นถึงความแตกต่างกันของคนแต่ละวัยโดยผ่านตัวละครสำคัญของเรื่องอันได้แก่ เก้งไฟทอร์รี่ ตวงเพชร จามิกร และจินดาहरา ซึ่งเป็นตัวแทนของคนรุ่นลูก แต่ละคนจะมีทัศนคติต่อครอบครัวที่คล้ายๆ กันว่า แม้ว่าพวกเขาโตเป็นผู้ใหญ่กันแล้ว แต่เขาก็ยังต้องการให้พ่อแม่รักและเอาใจใส่พวกเขาเหมือนเดิม และต้องการเห็นครอบครัวของตนเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์ที่ยังมีพ่อแม่อยู่ด้วยกัน จะเห็นได้จากความคิดของเก้งที่ว่า

“นี่มันอะไรกัน ผัวเมียอยู่ด้วยกันมาถึง 30 ปี อยู่ๆ ก็เลิกกันง่าย ๆ อย่างนี้หรือ เก๊งไม่เข้าใจเลย...เก๊งยอมรับว่าเก๊งเป็นลูกที่ออกจะเห็นแก่ตัว ถึงแม้จะโตเป็นสาวแล้วก็ยังอยากเก็บพ่อแม่ไว้ด้วยกันกับเก๊ง”

หรือตอนที่เก๊งพูดกับพ่อของเธอว่า

“คุณพ่อพูดเหมือนคุณแม่ไม่มีผิด...หนูโตแล้วนะลูก...ยังกับว่าพ่อ ลูกโต พ่อกับแม่ก็มีสิทธิ์เลิกกันอย่างนั้นแหละ”

ดวงเพชรก็มีความคิดไม่ต่างไปจากเก๊งนัก

“สำหรับคนอื่น ๆ อาจจะไม่ใช่สำคัญอะไรรื่องพ่อแม่เลิกกัน เขาอยาก อยู่ด้วยกัน เขาก็อยู่ เขาอยากเลิกกัน เขาก็เลิก ลูกๆ ไม่เห็นจะนำ เค็ดร่อน แต่นั่นไม่ใช่หนู”

ส่วนจามิกรก็มีความคิดว่า

“แม้เขาจะเติบโตจนกระทั่งทำงานเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่เขาก็ยังอยาก เกาะอยู่กับรักของพ่อแม่ ไม่อยากให้เข้ากฏอนิจจังไปกับสารพัดเรื่องใน โลก”

นอกจากนั้น ยังมีตัวละครอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นคนรุ่นพ่อแม่ ซึ่งมีความคิดแตกต่างไป จากความคิดของคนรุ่นลูกอย่างเห็นได้ชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องครอบครัว เช่นตอนที่แก้ว พุดกับเก๊งซึ่งเป็นลูกสาวของตนว่า

“หนูไม่ใช่เด็กๆ แล้ว พ่อรักลูกอย่างไร เดี่ยวนี้ก็ยังรักอยู่เท่าเดิม แต่ตอนยังเด็ก กับตอนที่ลูกโตแล้ว มันไม่เหมือนกัน ลูกไม่ต้องการการทะนุถนอมเหมือนเมื่อตอนยังเด็ก...”

หรือตอนที่พวงเพชรพูดกับเก็จว่า

“เมื่ออยู่ด้วยกันต่อไปไม่ได้ เขาก็ไม่มีความสุข และก็พลอยทำให้แม่ไม่มีความสุขไปด้วย แยกทางกันเสียก็ดีแล้ว พวกหนูก็โตเป็นผู้ใหญ่กันเกือบทุกคนแล้ว เหมือนนกพอลูกโตแล้วก็ต่างคนต่างไป ลูกก็บินไปหาคู่สร้างรังของตนเองใหม่ พ่อแม่ต่างตัวต่างแยกกันไป”

จะเห็นได้ว่าสมาชิกในครอบครัวซึ่งมีวัยที่ต่างกัน จะมีความคิดที่ต่างกันไป และอาจนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันได้ ดังเช่นที่พ่อแม่ของทั้งสองครอบครัวต่างตัดสินใจที่จะหย่าขาดหรือแยกกันอยู่ โดยไม่ได้คิดว่าการกระทำของพ่อแม่นี้มีผลกระทบต่อจิตใจและการกระทำของลูกเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากความคิดของเก็จที่ว่า

“ก่อนหน้านั้นหล่อนไม่เคยเห็นความหมายของครอบครัวเพราะหล่อนมีความสุขกับครอบครัวตลอดมา แม้เมื่อจากไปเรียน หล่อนก็ยังมีครอบครัวอยู่ แต่บัดนี้ มันแตกสลายไปหมดสิ้นแล้ว หล่อนไม่มีครอบครัว คู้มกายอุ่นใจอีกต่อไปแล้ว ...เก็จกำลังมีความรู้สึกขมขื่นกับการแตกร้างของครอบครัว”

และความรู้สึกที่ได้เกิดขึ้นนี้ก็ได้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างเก็จกับพ่อแม่ของเธอ เช่นเดียวกับพ่อ

“ต่อแต่นี้ไป แม้สายเลือดจะตัดขาดกันไม่ได้ ทว่าความสัมพันธ์ต่อกันคงหมดสิ้น เราสองคนพ่อลูกคงไม่ได้ใกล้ชิดสนิทสนมกันอย่างแต่ก่อน อย่างว่าแต่ใกล้ชิดสนิทสนมเลย แม้เพียงแค่พบปะกันอีกก็คงไม่ได้พบ”

ในจดหมายที่ดวงเพชรเขียนถึงคนรักของเธอ ก็สะท้อนให้เห็นถึงความผิดหวังและปวศร้าวที่พ่อแม่แยกทางกัน และมีผลต่อการตัดสินใจเรื่องชีวิตครอบครัวของเธอ

“ฉันคิดผิดที่ไม่ยอมแต่งงานกับคุณที่แรก เพราะฉันกำลังขวัญเสีย เรื่องพ่อแม่ของฉันแยกทางกัน...การแตกแยกหย่าร้างของครอบครัวคงจะเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับคุณ แต่ไม่ใช่ฉัน ไม่ใช่ครอบครัวของฉัน ซึ่งอยู่ด้วยกันด้วยความรักความผูกพันมานานถึง 30 ปี จนกระทั่งพ่อฉันปลดเกษียณ...ความผิดหวังและไม่คาดฝันว่ามันจะเกิดขึ้นได้ ทำให้ฉันไม่ยอมมีครอบครัว”

การขัดแย้งระหว่างสามี-ภรรยา

สีฟ้าได้สะท้อนให้เห็นว่ามีสาเหตุได้หลายประการ เช่น ในเรื่องทั้งเต็ง ความแตกร้างในชีวิตครอบครัวเกิดจากการที่สามี-ภรรยามีอุดมการณ์ในการใช้ชีวิตที่ต่างกัน วัตถุประสงค์ซึ่งเป็นภรรยาของพงศ์แผน เป็นคนที่มีอุดมคติ ยึดมั่นในคุณความดี คิดจะดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่หวังในลาภยศสรรเสริญ โดยจะเห็นได้ว่าหลังจากแต่งงานกับพงศ์แผนซึ่งเป็นรัฐมนตรี แม้ว่าเธอจะสามารถเลื่อนฐานะทางสังคมของตนเองเป็นคุณหญิง มียศถาบรรดาศักดิ์ และคนนับหน้าถือตามากมาย แต่เธอก็ปฏิเสธโอกาสนั้น เธอยังคงเต็มใจเป็นนางพยาบาล แม้ว่าเงินเดือนจะน้อย แต่ก็พอใจเพราะได้ช่วยเหลือสังคม เป็นที่พึ่งของคนที่เดือดร้อน เธอก็ยินดียึดมั่นที่จะเป็นพยาบาลต่อไป ในขณะที่พงศ์แผนเป็นคนที่มีทะเยอทะยาน พยายามทำทุกอย่างเพื่อนให้ได้มาซึ่งเงินทองและอำนาจ แม้กระทั่งโกงกินประเทศชาติ การที่มีอุดมการณ์ทางความคิดไม่เหมือนกัน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและห่างเหินกัน ทำให้ต้องแยกทางกันในที่สุด

ส่วนในเรื่องแผ่นดินนี้ยังรื่นรมย์ จลา และ โสภวรรณ มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ตั้งแต่แรก เมื่อจลาจะลงทุนไปทำไร่มินท์ โสภวรรณไม่เห็นด้วยและไม่พอใจเมื่อจลาเบิกเงินในธนาคารไปเป็นจำนวนมากและนำบ้านไปจำนอง โสภวรรณยิ่งน้อยใจหนักมากขึ้นเมื่อจลาเอาแต่ทุ่มเททำไร่มินท์จนไม่สนใจลูกเมีย เมื่อทั้งสองระหองระแหงกันมากขึ้น ครอบครัวก็เริ่มเกิดช่องว่าง โสภวรรณเริ่มคบผู้ชายคนใหม่ จลาเองก็ห่างเหินครอบครัวมากขึ้นเรื่อยๆ

อีกตัวอย่างหนึ่งของความขัดแย้งระหว่างสามี-ภรรยา คือ คีตากับพัชชาจากเรื่อง เสรษฐินี สาเหตุเกิดจากการแต่งงานที่ฝ่ายสามี คือ คีตา ไม่มีความรักเป็นพื้นฐาน เขาแต่งงานกับพัชชาเพียงเพื่อเงิน ทำให้ยังใช้ชีวิตด้วยกันนานวันเข้า ก็ยังเกิดความเบื่อหน่าย เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ก็ไม่มีความพยายามที่จะทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นปัจจัยหนึ่งที่เข้ามามีผลต่อชีวิตคู่ของพัชชากับคีตา คือ บุคคลภายนอก คือคนรักเก่าของคีตา แม้ว่าคีตาจะแต่งงานแล้ว แต่เธอก็ไม่ยอมเลิกรา เธอยังคงพยายามสานสัมพันธ์ต่อไป จากกรณีของคู่นี้ สีฟ้าสะท้อนให้เห็นว่า ชีวิตคู่ที่จะประสบความสำเร็จนั้น คนทั้งสองจะต้องมีความรักความเข้าใจให้แก่กัน ถึงแม้ว่าฝ่ายหนึ่งจะทุ่มเทความรักให้มากเท่าไรก็ตาม แต่หากอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้มีความรักให้อีกฝ่ายหนึ่งเลย ชีวิตคู่ก็ไม่อาจดำเนินต่อไปได้

ในเรื่องวงเวียนชีวิต การที่ ราชิต แต่งงานกับ พัชรวลี นั้นก็เป็นเพราะว่าบิดาของพัชรวลีเป็นนายกรัฐมนตรีที่มีอำนาจมากพอที่จะทำให้เข้าเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานได้อย่างรวดเร็ว เมื่อบิดาของพัชรวลีหมดอำนาจทางการเมือง ราชิตก็เริ่มห่างเหินพัชรวลี และเริ่มไปมาหาสู่กับแสนดี เพราะเห็นว่าแสนดีนั้นให้ประโยชน์กับเขาได้ เพราะสามีของแสนดี นายพลมหัท กำลังมีอำนาจทางการเมืองอยู่ พัชรวลีโกรธมากจึงเกิดเรื่องทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวตามมา

สีฟ้ายังชี้ให้เห็นว่า ความขัดแย้งของสามี-ภรรยาอาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยภายนอกอื่นๆ เช่น ในเรื่องสมการวัย จุดเริ่มต้นของปัญหาคือ การเปลี่ยนแปลงของวัย รวมถึงการ

เปลี่ยนแปลงทางหน้าที่การงาน อย่างใจจันทร์ ซึ่งอยู่ในช่วงที่ประจำเดือนใกล้จะหมด ประกอบกับต้องออกมาอยู่บ้านเฉยๆ ก็กลายเป็นคนขี้หงุดหงิด ขี้น้อยใจ จนกลายเป็นชนวนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาในครอบครัวตามมา

“อาการของคนกำลังจะหมดเมนส์ อยู่ๆ บางทีก็หงุดหงิด ร้องไห้ โดยไม่มีเหตุผล เพราะงั้นคนอายุห้าสิบหกสิบถึงได้เลิกกันง่ายๆ เพราะต่างคนเกิดต่างจะทนกันไม่ได้ขึ้นมา...ส่วนมากมักจะเป็นกับคนว่างๆ หรือคนที่ มีอะไรบางอย่างกดดัน อย่างแม่...ถ้าแม่ยังทำงานอยู่ อาจหงุดหงิด เหมือนกัน แต่คงไม่มากขนาดโทรศัพท์”

หรือในกรณีของพลโทเกล้าที่ว่า

“ออกจะหงุดหงิดขึ้นมาเหมือนกัน เพราะความกดดันตั้งแต่เมื่อ ตอนใกล้ๆ จะเกษียณ รู้ตัวว่าหมดความสำคัญสำหรับลูกน้องยังไม่ทำอะไร แต่ลูกน้องบางคนมันก้ำกึ่งใส่ตั้งแต่ยังไม่ลุกจากเก้าอี้...พอมายู่บ้านคนใช้ ก็ชักจะไม่เห็นความสำคัญ...นอกบ้านหมดความหมายไป แล้วในบ้านยังจะ พลดอยหมดความหมายไปด้วยหรืออย่างไร”

จะเห็นว่าเคิมพลโทเกล้าเป็นคนที่มีอำนาจ เคยชินกับการเอาอกเอาใจจากผู้อื่น แต่พอปลดเกษียณก็เลยรู้สึกเหมือนหมดความสำคัญไป และการที่เขาต้องออกมาอยู่บ้านเฉยๆ ก็ทำให้เขารู้สึกเบื่อหน่าย

“เมื่อก่อนนี้ เขาเคยคิดว่า ถ้าเขาว่างจากการงานเมื่อใดก็คงสบาย... แต่พอมมาถึงวันนี้เขากลับรู้สึกแปลกๆ รู้สึกว่ามันว่างเปล่าไปหมด ตัวเขา สมองที่เคยชินกับการครุ่นคิด มันว่าง มันโหวงเหวงเหมือนไม่ใช่ตัวเขา”

จากสาเหตุพื้นฐานข้างต้นนำไปสู่ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว คือ ใจจันทร์ เกิดอาการระหองระแหงกับสามี ส่วนพลโทแกลัวก็ไปมีผู้หญิงอื่น

ความขัดแย้งระหว่างพี่น้อง

จะเห็นตัวอย่างได้จากเรื่องเศรษฐินี ความขัดแย้งของพ่ดชา กับน้องชายและน้องสาว มีสาเหตุมาจากอิทธิพลของเงินจากเดิมทีที่พี่น้องปรองดองกันดี แต่พอพี่น้องรู้ว่าพ่ดชา มีที่ดิน ก็พยายามยุให้พ่ดชาขายที่ดิน เพื่อจะได้นำเงินมาแบ่งคน เมื่อพ่ดชาปฏิเสธ นื่องๆ ก็เกิดความไม่ไว้ใจในตัวพ่ดชา คิดว่าพ่ดชาจะเก็บไว้คนเดียว อิทธิพลการเงินก็ทำให้เกิดปัญหามากมายถึงขนาดน้องสามารถคิดฆ่าพี่ตัวเองได้

นอกจากนี้ สีฟ้ายังแสดงให้เห็นว่าปัญหาครอบครัวเกิดจากปัญหาเด็กลูกครึ่งที่พ่อแม่ ไม่ได้เลี้ยงดูอย่างดี เป็นเด็กบ้านแตก

ในเรื่องข่าวนอกนา สีฟ้าได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับปัญหา “เด็กลูกครึ่ง” เด็กที่เกิดจากแม่ซึ่งเป็นโสเภณีกับทหารจีไอที่มาตั้งฐานทัพอยู่ในประเทศไทยในช่วงสงครามเวียดนาม ดังจะเห็นได้จากในเรื่อง คือ ดำ ซึ่งเป็นลูกครึ่งนิโกร และ เดือน ซึ่งเป็นลูกครึ่งอเมริกัน ถูกแม่ที่เป็นโสเภณีทอดทิ้งให้อยู่กับ ป้าหมอน โดยได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจตามเกิด ไม่ได้เอาใจใส่จริงจัง เนื่องจากนางสมรมีฐานะยากจน ต้องอยู่ในสลัม เมื่อมีคนสนใจดำและเดือน เธอจึงขายทั้งดำและเดือนแก่ผู้ที่มาขอซื้อ เนื่องจากเดือนมีหน้าตาที่น่าเอ็นดูจึงได้รับการเลี้ยงดูให้เป็นบุตรบุญธรรมของเขมววรรณและคณั ะยะแรกๆ เดือนได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาหรือด้านชีวิตความเป็นอยู่ แต่แม่ของเขมววรรณ คือ คุณขจิต คอยพูดยุแหย่ให้เขมววรรณเกลียดเดือนเนื่องจากรู้ว่าเดือนเป็นลูกของโสเภณี แต่เขมววรรณก็ไม่คล้อยตามเพราะเธอรักเดือนมาก ภายหลังเมื่อเดือนโตเป็นสาว คุณขจิตก็เข้ามาวุ่นวายในครอบครัวของเขมววรรณอีก และพยายามพูดให้ความคิดของเขมววรรณไขว้เขวว่า คณัธรรมมีความรักต่อเดือนแบบซู้สาว ทำให้เขมววรรณคิดมากและเกิดความระแวงในตัวสามีขึ้นมาจริงๆ ส่วนคณัธรรมก็กักกัน ไวกพ ชายหนุ่มที่เข้ามาติดพันเดือน เมื่อเดือนเริ่มรู้ว่าทั้งคณัธรรมและเขมววรรณนั้นไม่ใช่พ่อแม่ที่แท้จริงของเธอ และมีได้ให้ความรักความอบอุ่นความเข้าใจ

กับเธออย่างแท้จริง เมื่อคำที่อยู่ในสแลมได้เข้ามาชักนำให้เดือนเข้าไปมั่วสุมาเสพติดกับพวกเด็กลูกครึ่งที่มีปัญหาเหมือนกัน เดือนจึงตัดสินใจไปกับคำ แม้จะรู้ว่าเป็นการแก้ไขปัญหาที่ไม่ถูกต้องก็ตาม เพราะเดือน

“เป็นคนที่มื่ออารมณ์อ่อนไหวง่าย ความอ่อนไหวทำให้เห็นอกเห็นใจเด็กหนุ่มสาวซึ่งถือกำเนิดมาอย่างเดียวกับตน สงสารพวกเขา พร้อมกันนั้นก็สงสารตนเอง...สงสารตัวเองเสียแหวะมากกว่าตามวิสัยของปุถุชน...ความรู้สึกฝ่ายต่ำลุดให้หนักอึดขึ้นมา...เพราะไม่ใช่ลูกเต้าของเขาจริงๆ ถึงต้องซ้ำใจอย่างนี้”

ส่วนเขมวรธรรมนั้นจากที่เคยเป็นที่พึ่งให้กับเดือน บัดนี้ก็กลับรู้สึกว่

“...ความระแวงแคลงใจจากดวงตาคอให้เกิดกำแพงแห่งความเหินห่าง ความไม่เข้าใจ ให้กีดขวางกันหล่อนและเดือน ขึ้นอีกชั้นหนึ่ง โดยที่ต่างคนก็ต่างไม่รู้ตัว”

ภายหลังเดือนก็ถูกจับตัวพร้อมกับคำ และเด็กลูกครึ่งอีกหลายคนก็ไปมั่วสุมาเสพกัณฐา

นอกจากครอบครัวของเขมวรธรรมและคณิษฐแล้ว ครอบครัวของคุณนายจรูญศรีก็มีปัญหาเช่นกัน เพราะตัวคุณนายจรูญศรีนั้นมัวแต่ทำบุญนอกบ้าน ไม่เห็นความสำคัญของครอบครัว เมื่อลูกมีปัญหาแทนที่จะช่วยหาทางแก้ไข กลับไปปรึกษาพระ ทำให้ลูกชายและลูกสาว คือ จิงโจ้และจิม กลายเป็นเด็กมีปัญหา จิงโจ้นั้นหนีเรียนแอบไปมั่วสุมาเสพกัณฐา ส่วนจิมก็เกิดท้องขึ้นมาทั้งๆ ที่ยังเรียนไม่จบ จะเห็นได้ว่าคุณนายจรูญศรีเป็นคนที่มื่อปัญหาหาเงินให้ลูกใช้ แต่ไม่มีปัญญาอบรมสั่งสอนลูก เมื่อเปรียบเทียบกับบ้านลุงหวัด ถึงแม้ลุงหวัดจะมีฐานะค่อนข้างยากจนแต่ก็อบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีได้ ทั้งนี้เพราะลุงหวัดเป็น

หัวหน้าครอบครัวที่ดี ลูกๆ ของลู่หวัดเรียนเก่งทุกคน และทุกคนก็รักใคร่กลมเกลียวสนิทสนมกันดี

“ครอบครัวของลู่หวัดนั้นเป็นตัวอย่างของครอบครัวที่ยากจนที่มีชีวิตประกอบด้วยระเบียบวินัยอันดี ทั้งๆ ที่ลู่หวัดอยู่ในถิ่นที่มักจะเรียกกันว่าแหล่งเสื่อมโทรม”

จะเห็นได้ว่า สีฟ้าสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาครอบครัวเกิดได้จากหลายปัจจัย ทั้งขาดผู้นำครอบครัวที่ดี การเลี้ยงลูกอย่างไม่ถูกต้อง สามภรรยาที่มีความคิดที่ไม่ตรงกัน ไม่รู้จักปรับตัวเข้าหากัน แต่งงานกันแล้วยังคิดถึงแต่ความสุขของตนเองเป็นที่ตั้ง หรือไม่ก็แต่งงานโดยปราศจากความรักแต่เป็นเพราะเห็นแก่ทรัพย์สินของฝ่ายตรงข้าม หรืออาจเกิดจากคนใกล้ตัว เช่น ญาติ หรือผู้หญิงอื่น รวมทั้งวัยที่เปลี่ยนแปลงมีส่วนทำให้ครอบครัวแตกแยก

ปัญหาในสังคมชนบท

สังคมชนบทที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องใต้ฟ้าสีคราม และแผ่นดินนี้ยังรุ่งโรจน์ เป็นสังคมชนบทที่เป็นปัญหามากกว่าจะเป็นสังคมชนบทที่มีความงดงาม ความสงบ และความเรียบง่าย

ในเรื่องใต้ฟ้าสีคราม เป็นเรื่องของชาวม้งทางภาคเหนือของประเทศไทย ม้งพวกนี้อาศัยอยู่บนเทือกเขาสูง ห่างไกลความเจริญ ทำมาหากินโดยการทำเกษตรกรรม ปศุสัตว์ และพืชที่ทำรายได้ดีที่สุดคือ ฝิ่น นอกจากปลูกแล้ว ผู้ชายชาวม้งยังสูบฝิ่นเองอีกด้วย ชาวม้งมักจะทำไร่เลื่อนลอย เมื่อพื้นที่หนึ่งทำการเพาะปลูกไม่ได้ก็จะย้ายไปที่อื่นเรื่อยๆ ทำให้ดินเสื่อมโทรม นานไปก็จะหมดที่ทำกิน

ความเป็นอยู่ของชาวม้งก็อยู่อย่างไม่ถูกสุขลักษณะนัก เช่น รับประทานข้าวเสร็จแล้วจะยังไม่ล้างจาน เพียงแต่เอาผ้าเช็ดๆ แล้วเอาใส่หิ้วไว้รับประทานมื้อต่อไป และถึงแม้

จะมีน้ำเพียงพอแก่การอาบ กิน และใช้ แต่ชาวเมืองก็ไม่ค่อยจะได้อาบน้ำ แม้จะเป็นหน้าร้อน ก็อาบประมาณสัปดาห์ละเพียงครั้งเดียว

เด็กๆ ชาวเมืองเมื่อเกิดมาจะถูกเลี้ยงอย่างไม่ถูกสุขลักษณะ แม่บางคนก็จะเลี้ยงลูกอย่างไม่ใส่ใจ ปล่อยให้เล่นกับดิน สกปรกอมแมม เด็กที่โตก็ไม่มีโรงเรียนจะให้เรียน นานๆ ที่จะมีครูอาสาสมัครมาสอน สอนได้อย่างนานสุดก็ 2 เดือน

สีฟ้าแสดงให้เห็นว่า ชาวคอยเหล่านี้ขาดสิ่งที่จำเป็นหลายๆ อย่างในการดำรงชีวิต ทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา รวมไปถึงการศึกษา ทั้งๆ ที่เขาก็เป็นคนไทย เกิดได้ฟ้าเดียวกันกับคนเมืองแท้ๆ

สีฟ้าได้สะท้อนให้เราเห็นว่า โอกาสทางการศึกษาของคนไทยยังไม่ได้กระจายไปอย่างทั่วถึง เราจะเห็นความแตกต่างได้อย่างชัดเจนระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบท โดยคนในเมืองส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาค่อนข้างสูง ในขณะที่คนในชนบทจำนวนมากยังขาดการศึกษาอยู่ การขาดการศึกษานี้ก็นำไปสู่ปัญหาต่างๆ เช่น การถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุน จากในเรื่องตะวันออกไม่เคยเลยลับ ชาวบ้านในชนบทจะถูกเอารัดเอาเปรียบในเรื่องการทำเกษตรกรรมอยู่ตลอด โดยเฉพาะในเรื่องการตกลงซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร จะเห็นได้ว่าในตอนแรกนั้นนายทุนมาตกลงรับซื้อในราคาหนึ่ง แต่เมื่อถึงเวลาที่จะรับซื้อจริงๆ ก็ให้อีกราคาหนึ่งซึ่งต่ำกว่าที่เคยตกลงกันไว้มาก ชาวบ้านก็ไม่มีอำนาจและความรู้ที่จะไปต่อรองกับนายทุนเหล่านั้นทำให้ต้องยอมให้นายทุนกดราคาอยู่ร่ำไป

นอกจากนี้ สีฟ้ายังเห็นว่าชาวบ้านในชนบทยังถูกเอารัดเอาเปรียบจากพวกคนที่มีเงินนายทุน และผู้มีอิทธิพลที่คอยแต่กั้นแกล้งรังแกชาวบ้านเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง นายทุนพวกนี้ในหัวสมองมีแต่เงิน ไม่มีจิตใจเมตตา และปราศจากมนุษยธรรมโดยสิ้นเชิง จะเห็นได้จากเรื่องแผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ ชาวบ้านถูกเอารัดเอาเปรียบจากพวกนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น เช่น ชาวบ้านในพื้นที่ที่ ๓ ดาว ตัวเอกของเรื่องไปจับจองที่ดินเพื่อทำไร่ มีพื้นที่ล้วนแต่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง เพราะที่ดินของพวกเขาตกไปเป็นของ *เสี่ยอุดม*

และ นายวันชัย นายทุนใหญ่หมดแล้ว เมื่อชาวบ้านไม่มีเงินทุนในการทำอะไรทำสวนก็จำเป็นต้องไปกู้ยืมจากนายทุนทั้งสอง แม้ว่าจะมีดอกเบี้ยสูงลิบล้อแต่ก็ต้องยอมเพราะจำเป็นต้องนำไปทำมาหากิน เมื่อผลผลิตออกมาชาวบ้านก็ต้องนำมาขายให้แก่นายทุนทั้งสองอีก บางครั้งก็จะถูกกดราคา บางครั้งก็ไม่รับซื้อเพราะนายทุนไม่อยากจะให้ชาวบ้านมีเงินมาใช้หนี้ และอยากจะยึดที่ดินจากชาวบ้านแทน

การที่ชาวบ้านขาดการศึกษาทำให้ไม่ฉลาดเท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของพวกนายทุน ครั้งหนึ่งจลาต้องถูกชาวบ้านบุกรุกที่ดินที่จับจองไว้เพื่อปลูกมันท์ จะเจรจาอย่างไรชาวบ้านก็ไม่ฟัง จลาสืบไปสืบมาจึงรู้ว่าชาวบ้านเหล่านี้มีพวกนายทุนหนุนหลังอยู่ นายวันชัยรู้ว่าต่อไปที่ดินของจลาจะมีราคาสูงเพราะถนนตัดผ่าน นายวันชัยอยากได้ที่ดินนี้แต่ไม่อยากจะจัดการเองจึงขยงชาวบ้านให้มาบุกรุกแทน โดยบอกว่ถ้าชาวบ้านมีที่ดินแล้วต่อไปเขาจะรับซื้อมันท์ในราคาสูง ชาวบ้านต้องการเงินจึงเชื่อคำขยงของนายวันชัย ทำให้ไปบุกรุกที่ดินของจลา

สีฟ้ามีทัศนคติว่าเป็นเพราะชาวบ้านไม่ได้รับการศึกษาจึงไม่รอบคอบและไม่ฉลาดไม่เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของนายทุนเจ้าเล่ห์ นอกจากนี้ชาวบ้านยังต้องการมีเงินแต่ไม่มีความมุมานะที่จะทำงาน พวกนายทุนรู้จุดอ่อนข้อนี้ดีจึงใช้ชาวบ้านเป็นเครื่องมือเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

ความไม่อดทนของชาวบ้านก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สีฟ้ากล่าวถึง ชาวบ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรมมักทนต่อความยากลำบากในการทำเกษตรกรรมไม่ไหว การทำอะไรทำสวนเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความอดทนสูงเพราะต้องพืงดินฟ้าอากาศ และต้องใช้กำลังกายเป็นสำคัญ บางครั้งเมื่อผลผลิตออกมาแล้วก็ยังถูกคนรับซื้อกดราคาอีก ความเหนื่อยยากและการถูกกดขี่เช่นนี้ทำให้ชาวบ้านหมดกำลังใจจนทำให้ต้องตัดสินใจขายที่เพื่อที่จะได้เงินก้อน แต่เมื่อเงินก้อนหมด ชาวบ้านก็จะไม่มีที่ทำกินอีกต่อไป ความยากจนก็จะกลับมาเยือนอีกเป็นวัฏจักรอย่างนี้อยู่ร่ำไป

ตัวอย่างที่เด่นชัดก็คือตอนที่จลาหาคคนมาทำงานในไร่ของเขา เขาเสนอให้คนงานทุกคนมีส่วนถือหุ้นในกิจการไร่มินท์โดยการใช้จ่ายเป็นทุน จลาตั้งใจว่าจะแบ่งที่ดินที่ทำไร่มินท์ให้ทุกคนอย่างยุติธรรม แต่การทำไร่มินท์มิได้ผลผลิตรวดเร็วดังที่ต้องการ ชาวบ้านจึงขอค่าจ้างเป็นรายวันแทนที่จะรอรับส่วนแบ่งเป็นที่ดิน จะเห็นได้ว่าชาวบ้านมองแต่ประโยชน์ระยะสั้นๆ และไม่มีความอดทน จึงไม่มีโอกาสได้เป็นเจ้าของไร่มินท์

จากนวนิยายเรื่องใต้ฟ้าสีคราม แผ่นดินนี้ยังรื่นรมย์ และตะวันไม่เคยเลยลับ จะเห็นได้ว่าสีฟ้าก่อนข้างจะมองว่าสังคมชนบทยังไม่ได้ได้รับความเจริญอย่างพอเพียง ทั้งด้านความเป็นอยู่และการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องเผชิญกับความอยุติธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จากพวกนายทุน และที่สำคัญ สีฟ้ายังมองเห็นว่าปัญหาเกิดจากชาวชนบทเองด้วยที่ขาดความอดทน ต้องการจะมีกินมีใช้แต่ไม่มีความมานะพยายาม เล็งแต่ผลประโยชน์

นอกจากนั้นสีฟ้ายังชี้ให้เห็นว่า การขาดการศึกษายังนำไปสู่การขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองอีกด้วย ชาวบ้านจะไม่เห็นว่าการเมืองมีบทบาทสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับชีวิตของตน ดังนั้นหลักในการเลือกผู้แทนของพวกเขา คือ ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนไหนให้เงินหรือแจกของก็จะเลือกคนนั้น โดยไม่คำนึงถึงคุณสมบัติหรือความสามารถของผู้ที่ตนจะเลือกเลย เช่นในเรื่องแท่งเต็ง จะเห็นได้จากชาวบ้านในเรื่อง เช่น เต็ก พ่อค้าขายหมูที่พูดว่า

“ใครระไม่เห็นแก่เงิน ผู้แทนเลือกไปก็ไม่เห็นทำอะไรให้ อย่างดีก็สร้างศาลาริมถนน ไล่ชื่อตัวเองโฆษณาตัวเอง แล้วก็หายไปช้ำอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่เท่าไรหรือก็รวยกันเป็นแถว”

“แค่แจกเงินบ้านละห้าร้อยอ้าวก็พอใจแล้ว ยังดีกว่าไม่ได้อะไรเลย ผู้ทงผู้แทนอ้าวเลือกไปอย่างนั้นแหละ เขาให้เลือกก็เลือก”

หรือในเรื่องตะวันไม่เคยเลยลับ ที่ชาวบ้านจะเลือกไปฟังคำปราศรัยของผู้สมัครที่นำ
หนังสือมาให้ตนดูเท่านั้น และพวกเขา ก็มักจะลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่แจกของให้

อำนาจของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ในสังคมชนบทนั้น เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน
หรือกำนัน จะมีอิทธิพลต่อชาวบ้านอย่างสูง ชาวบ้านจะตั้งเกรงกลัวและเกรงใจคนเหล่านี้
โดยพวกเขา มักจะทำตามทีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนันบอกโดยไม่ขัดขืนหรือโต้แย้งใดๆ เราจะ
เห็นตัวอย่างได้จากเรื่องตะวันไม่เคยเลยลับ ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นหัวหน้าคะแนนให้กับพรรค
การเมืองพรรคหนึ่งได้สั่งให้ชาวบ้านเลือกหมายเลขที่ตนสนับสนุนอยู่ และชาวบ้านก็ทำตาม
โดยให้เหตุผลว่าผู้ใหญ่บ้าน “สั่ง”

ปัญหาเฉพาะสมัย (ปัญหาลูกครึ่ง)

ลีฟ้าเป็นนักเขียนอีกคนหนึ่งที่ได้ใส่ใจปัญหาเฉพาะสมัย เช่นในเรื่องข้าวนอกนา ลีฟ้า
ต้องการเสนอปัญหาของเด็กลูกครึ่งที่เกิดจากแม่ที่เป็นโสเภณี และพ่อที่เป็นทหารจี.ไอ.
ในช่วงพ.ศ.2516 ทหารอเมริกันได้เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย ทหารพวกนี้เองที่ทำให้
ผู้หญิงหลายคนหันมาเปิดอาชีพขายบริการทางเพศ เมื่อพวกเธอเหล่านี้ให้กำเนิดลูก แน่
นอนว่าลูกๆ ของพวกเธอเป็นภาระและเป็นอุปสรรคในการทำมาหากิน พวกเธอจึงจำเป็นต้องฝาก
ให้คนอื่นเลี้ยง หรือไม่กี่เลี้ยงแบบทิ้งๆ ขว้างๆ เมื่อเด็กเหล่านี้โตขึ้นขาดความอบอุ่นจาก
ครอบครัว ผู้เป็นแม่ก็ไม่สนใจ บางคนก็ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่มีแต่สิ่งชั่วๆ ในทางไม่ดี เช่น
ยาเสพติด ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กลูกครึ่งเหล่านี้กลายเป็นเด็กที่มีปัญหาและเป็นปัญหาของ
สังคม เช่น คำ และเพื่อนของคำ คำต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดเพราะเพื่อนชวน
เพื่อนๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเด็กลูกครึ่งที่เกิดจากทหารจี.ไอ. และโสเภณี

“ที่นั่น ทุกคนในชุมชนเด็กๆ นั้นมีกำเนิดอย่างเดียวกับคำ ถึงแม้ว่า
ชีวิตจะลำบากบ้างน้อยบ้าง แต่ก็ดูเหมือนว่าทุกคนมีความรู้สึกส่วนลึก
ใกล้เคียงกันที่สุด อนาคตอยู่ที่อะไร จุดหมายปลายทาง อยู่ตรงไหน...ไม่มี

ใครรู้และไม่สนใจ ชีวิตปล่อยไปตามบุญตามกรรม มีแต่วันนี้ สำหรับวันพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไรก็ช่าง”

เพื่อนบางคนของคำถือกำเนิดมาแบบเดียวกับคำ แต่มีคนรับไปเลี้ยง มีความเป็นอยู่สุขสบาย ทว่าขาดความอบอุ่นหรือมีปมด้อย เช่น ปิยะ ปิยะถูกขอลไปเลี้ยง พ่อแม่รักเขามากแต่ไม่ยอมบอกว่าปิยะเป็นลูกใคร พอปิยะมารู้ภายหลัง เขาเสียใจมาก ตั้งแต่นั้นมาเขาจึงเกลียดไม่ยอมกลับบ้าน และมามั่วนุ่มอยู่กับเพื่อนๆ เพื่อนบางคนก็ถูกพวกพ้องชักจูงมามั่วนุ่มกับเขาด้วย เช่น สมใจ สมใจมีพ่อแม่ฐานะดี ครอบครัวไม่มีปัญหา แต่เพื่อนชักชวนก็เลยมามั่วนุ่มอยู่ด้วย เพื่อนบางคนมีปัญหาทางบ้าน เช่น ฤทัย ฤทัยมีคนขอไปเลี้ยงเพราะไม่มีลูก ต่อมาคนที่ขอฤทัยไปเลี้ยงเกิดมีลูกขึ้นมา ฤทัยจึงกลายเป็นเด็กที่ไม่มีใครสนใจ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ฤทัยต้องจีปลิ้นคนอื่นจนถูกตำรวจจับ ฤทัยก็เป็นคนหนึ่งที่มามั่วนุ่มติดต่อกับเด็กพวกนี้

“...เขาเอาเราไปเลี้ยงอย่างตุ๊กตา จะแสดงว่าใจบุญหรืออย่างชั่วคราวขณะที่เขาไม่มีลูกไหนละ คนไทยเขาเรียกว่าเลี้ยงสำหรับให้เกิดลูก อิงฉะ เลี้ยงไปพักหนึ่งลูกของเขาเองก็เกิดมาแล้วที่นี้เราก็คือเป็นหมา”

เพื่อนบางคนของคำก็ผ่านชีวิตมาอย่างโชกโชน เช่น เตรีง กับ เหวียน ทั้งคู่เป็นเด็กถูกครึ่งเวียดคนอเมริกัน เกิดตอนที่มิสสงคราม ทำให้ชีวิตต้องอดอยากถึงขนาดต้องคุ้ยหาเศษอาหารกิน จนต้องเข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทย

เด็กลูกครึ่งเหล่านี้เกิดจากพ่อแม่ที่ไม่มีความรับผิดชอบ แม่นั้นทำทุกอย่างให้ได้เงินมาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องตัวเอง เมื่อมีทหารจี.ไอ. กีมิโซเกนิ โสเกนิทำให้เด็กเหล่านี้เกิดมา ด้วยความไม่ตั้งใจของผู้เป็นพ่อและเป็นแม่ ทำให้เด็กเหล่านี้เป็นปัญหาสังคม เด็กเหล่านี้ไม่เป็นที่ต้องการของพ่อแม่ เปรียบได้กับข้าวที่เกิดนอกนา ไม่มีคนสนใจ ลีฟ้าจึงนำชีวิตของเด็กลูกครึ่งเหล่านี้มาสะท้อนไว้ในข่าวนอกนา นับเป็นการสะท้อนปัญหาเฉพาะบุคคลสมัยหนึ่ง

สีฟ้ามีทัศนคติต่อเรื่องนี้ว่า ปัญหาเด็กถูกรังเกียจจากความไม่รับผิดชอบของผู้ใหญ่ ไม่ใช่ความผิดของเด็ก แต่เป็นเพราะผู้ให้กำเนิดที่รักสนุกแต่ไม่รับผิดชอบ และพ่อแม่บุญธรรมที่เลี้ยงดูอย่างไม่คิดว่าเด็กเหล่านี้เป็นลูกแท้ๆ ของตน นอกจากนี้สีฟ้ายังมองว่าเป็นผลจากสงครามอีกด้วย เพราะพวกทหารจี.ไอ. เข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยเพื่อร่วมรบในสงครามเวียดนาม ข้อความหนึ่งออกจากปากของตัวละครที่ชื่อว่าเดรื่องว่า

“อีกหน่อยสมาคมของเราจะตั้งเป็นสมาคมใหญ่ ให้ชื่อว่า “สมาคม
ผลิตผลจากสงคราม”

การเมือง

นวนิยายของสีฟ้ามีการกล่าวถึงการเมืองทั้งที่เป็นส่วนสำคัญและส่วนที่แทรกอยู่ในเรื่อง นวนิยายที่ใช้การเมืองเป็นส่วนสำคัญได้แก่เรื่องทำไม ส่วนนวนิยายที่มีการเมืองเป็นส่วนแทรกอยู่ในเรื่อง ได้แก่ วงเวียนชีวิต และแผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์

ในเรื่องทำไม สีฟ้าใช้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดทางการเมืองเป็นแก่นของเรื่อง โดยเสนอว่าความคิดที่ขัดแย้งกันทำให้คนในชาติเดียวกันฆ่าฟันกันเอง ไม่เว้นแม้แต่คนที่มีความผูกพันกันทางสายเลือด อย่างเช่นแสนไทกับบุญเดิม ทั้งคู่เป็นพี่น้องกัน แต่แสนไทมีความโน้มเอียงไปทางคอมมิวนิสต์ ขณะที่บุญเดิมหันเข้าหาประชาธิปไตย เมื่อความคิดขัดแย้งกันมากขึ้นเรื่อยๆ จนแผ่นดินแยกเป็น 2 ฝ่าย แสนไทจึงต้องไปอยู่กับฝ่ายเหนือซึ่งเป็นฝ่ายคอมมิวนิสต์ ส่วนบุญเดิมเป็นประธานาธิบดีอยู่ทางฝ่ายใต้ และสองฝ่ายต่อสู้กันเสมอจนทำให้เกิดเหตุการณ์นองเลือด

เรื่องทำไม สีฟ้าได้เสนอความคิดเกี่ยวกับการเมืองไว้น่าสนใจ ฝ่ายที่คิดว่าจะเป็นสังคมนิยม คือ แสนไท แสนไทต้องการให้ประชาชนอยู่กันอย่างเสมอภาคตามอุดมการณ์ของมาร์กซ์ เขาจึงไปอยู่กับพวกแผ่นดินเหนือซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์ ความคิดเช่นนี้ทำให้เขาถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ไปด้วย ในเวลาต่อมาแสนไทก็ได้รู้ว่าลัทธิการปกครองที่

เขาเชื่อ ไม่ได้เป็นอย่างที่เขาคิดไว้ พวกผู้นำลัทธิที่เขาเรียกว่า “สหาย” ยังคงอยู่เหนือประชาชน และมีการกระทำที่โหดร้ายทารุณต่อผู้ที่คัดค้านได้แข็ง

“ในที่สุดมันก็นี่ไม่พ้นเผด็จการนั่นเอง จะเป็นเผด็จการที่ทารุณยิ่งกว่าสมัยฮิตเลอร์เสียด้วยซ้ำไป ฮิตเลอร์นั้นยังฆ่าแต่เฉพาะพวกที่ฮิตเลอร์เห็นว่าศัตรูต่อเยอรมัน แต่นี่ฆ่าประชาชนชาติเดียวกันแท้ๆ”

ทางด้านบุญเดิมผู้นำฝ่ายใต้ที่ประกาศว่าจะมีการปกครองแบบสาธารณรัฐตามแนวทางประชาธิปไตย กลับใช้อำนาจเผด็จการทหารปกครองประชาชน สิ่งที่บุญเดิมคิดกับสิ่งที่บุญเดิมทำนั้นขัดแย้งกันเป็นอย่างยิ่ง

“สิบกว่าปีที่ประเทศนี้ปกครองแบบสาธารณรัฐ ก็คือการผลิตกันขึ้นเสวยอำนาจของนายพลต่างๆ บุญเดิมกอบโกยความมั่งคั่งจากตำแหน่งประธานาธิบดีโดยไม่ใส่ใจประชาชน ประชาชนไม่มีสิทธิไม่มีเสียงใดๆทั้งสิ้น ทุกอย่างขึ้นอยู่กับอำนาจของประธานาธิบดี แต่บุญเดิมก็ยังคิดว่าตนเองเป็นฝ่ายประชาธิปไตย และกล่าวหาพี่น้องชาวยุโรปเป็น “ศัตรูของประชาธิปไตย” ”

สี่ฟ้าแต่งเรื่องทำไมหลังเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นช่วงที่คนไทยเกิดความขัดแย้งกันทางความคิดทางการเมืองอย่างรุนแรง สี่ฟ้ามีความเห็นว่าความขัดแย้งกันเช่นนี้เองที่ทำให้คนไทยฆ่ากันเอง และความจริงแล้วก็ไม่มีฝ่ายไหนเลยที่มั่นใจในลัทธิการปกครองของตนเอง ทั้งสองฝ่ายมีแต่ความสับสนว่าอะไรแน่คือการปกครองที่ทุกคนจะอยู่กันอย่างเท่าเทียม

นอกจากเรื่องความขัดแย้งทางความคิดและความไม่ชัดเจนในหลักการของระบอบการปกครองแล้ว สี่ฟ้ายังได้กล่าวถึงปัญหาการคอร์รัปชันในวงการเมืองอีกด้วย

“กระทรวงปัญหาแห่งชาติ...มีหน้าที่เร่งรัดพัฒนาทุกอย่างที่ด้อยอยู่...พร้อมๆ กับเร่งรัดพัฒนาทุกด้าน จำนวนเงินกู้จากต่างประเทศก็เพิ่มมากขึ้นทุกที แต่การพัฒนาจะได้เงินทุกบาททุกสตางค์เต็มเม็ดเต็มหน่วยหรือเปล่ายังเป็นที่สงสัยอยู่...”

สีฟ้ามีทัศนคติว่าเงินที่กู้มาจากต่างประเทศนั้นเป็นหนี้ของประชาชนทุกคน แต่นักการเมืองกลับจับยักยอกเอาไปใช้ส่วนตัว ประชาชนก็หันหน้าหาเงินมาจ่ายเป็นภาษี ใช้หนี้ที่ตัวเองไม่ได้ก่อต่อไป มีหน้าซำยังต้องทนอยู่ในบ้านเมืองที่ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่อีกด้วย

ในเรื่องวงเวียนชีวิต แม้การเมืองจะไม่ใช่ว่าสำคัญในเรื่อง แต่ก็มิแทรกในเนื้อเรื่องอยู่มาก ราชิตซึ่งเป็นคนรักเก่าของแสนดี ตัวเอกของเรื่อง เลิกกับแสนดีเพื่อแต่งงานกับพัชรวลีก็เพื่อหาความก้าวหน้าให้กับชีวิต พ่อของพัชรวลีเป็นรัฐมนตรีจึงมีส่วนผลักดันให้ตำแหน่งหน้าที่การงานของราชิตพุ่งเร็วเหมือนติดจรวด เมื่อกลับจากต่างประเทศในฐานะลูกเขยรัฐมนตรีก็ได้รับตำแหน่งเลขานุการกรมฯ ซึ่งนับว่าเป็นตำแหน่งราชการที่หลายคนใฝ่ฝัน และการมีพ่อตาหนุนหลังการทำงานของราชิตจึงราบรื่นแม้ว่าจะทำอะไรที่ไม่เหมาะสม เจ้านายซึ่งเป็นอธิบดีก็ไม่ว่า เพราะเกรงบารมีพ่อตาของราชิต

จะเห็นได้ว่าสีฟ้าพยายามชี้ให้เห็นระบบอุปถัมภ์ในวงการเมือง ระบบอุปถัมภ์อันมีมาเนิ่นนานในสังคมไทย ปัจจุบันก็ยังมิอยู่ แต่ปัจจุบันเป็นการเล่นพรรคเล่นพวกกันมากกว่าจะช่วยเหลือดูแลเช่นระบบนายกับไพร่ในสมัยก่อน

สีฟ้ามีทัศนคติในทางลบต่อนักการเมือง ในเรื่องวงเวียนชีวิต สีฟ้ายังมองว่านักการเมืองไม่ได้ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติอย่างแท้จริง แต่กลับหาผลประโยชน์ให้ตนเอง เช่น นักการเมืองที่ใช้อำนาจของตัวเองลงชื่ออนุมัติโครงการต่างๆ โดยไม่สนใจความเสียหายต่อประเทศชาติ บางคนก็รับสินบนจากนักธุรกิจหรือผู้มีอิทธิพลที่ต้องการทำ

ผิดกฎหมายโดยไม่ต้องถูกลงโทษเพื่อกอบโกยความมั่งคั่งและอำนาจให้ตัวเอง ใครก็ตามเมื่อมีนักการเมืองหนุนหลังก็ทำอะไรได้ตามอำเภอใจ ไม่ต้องเกรงกลัวกฎหมายหรือใครทั้งสิ้น

สีฟ้าได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการเมืองของไทยว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจากการคอร์รัปชัน บทบาทของนายทุน การซื้อเสียง และเกมทางการเมืองที่มีผลต่อการเมือง ทั้งสองปัญหานี้จะเห็นจากทั้งเรื่องเพ้งเต้ง และตะวันไม่เคยเลยลับ ซึ่งเป็นวาระกรรมสะท้อนสังคมแนวการเมืองที่เขียนขึ้นในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน

การคอร์รัปชัน สีฟ้าชี้ว่านักการเมืองส่วนใหญ่ที่เข้าไปบริหารประเทศนั้น ไม่ได้ทำงานเพื่อประชาชนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง มุ่งแต่จะกอบโกยผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ตัวอย่างในเรื่องตะวันไม่เคยเลยลับ จะเห็นถึงสภาพการเมืองที่

“...ในการบริหารประเทศ นักการเมืองได้เข้าไปมีส่วนในการปกครองนั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนตามที่ควรจะเป็น เมื่อเข้าไปแล้วก็ไม่ได้ทำตามที่สัญญาไว้กับประชาชน คอยแต่หาผลประโยชน์เข้าตัวและพวกพ้อง “มีหลายๆ คนเป็นนักการเมืองเพื่อแสวงหากำไรทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมอยู่บ่อยๆ” ”

เมื่อหาน ได้เข้าไปเป็นนักการเมือง เขาก็พบว่ารัฐบาลที่กำลังบริหารประเทศอยู่นั้น

“ตั้งแต่เป็นรัฐบาลมา ยังไม่เคยทำงานอันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติในระยะยาวเลย มีแต่เรื่องฉาบฉวยอันเป็นการหาเสียง”

และเมื่อเกิดปัญหาที่บรรดารัฐมนตรีกระทรวงสำคัญ ต้องมาประชุมปรึกษารื้อฟื้น แต่กลับไม่มีใครยอมมา

“ดูราวกับว่าเขาไม่ยอมเผชิญหน้ากัน...เพราะต่างคนต่างรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มที่อยู่เบื้องหลังตัวเอาไว้ ก็เลยเถียงที่จะเผชิญหน้ากัน
 กันนี้แหละเป็นเหตุผลที่ว่าเพราะอะไรถึงไม่ยอมให้ประสานกันจริงๆ ระหว่าง
 กระทรวงที่งานต้องเกี่ยวข้องกับโยงกันอยู่ งานที่เกี่ยวข้องกับปากท้องชาวบ้าน
 และเศรษฐกิจของบ้านเมือง”

นอกจากนี้เรายังเห็นถึงปัญหาคอร์รัปชันได้ในเรื่องแต่งตั้ง อีกด้วย จะเห็นได้จาก
 พรรคการเมืองของพงศ์แผนสามารถเข้าไปในสภาได้ แล้วก็ไม่เคยประชุมหาทางแก้ไข
 ปัญหาทางบ้านเมือง ไม่เคยพูดถึงความเป็นอยู่ของประชาชน พูดเพียงแต่ทำอะไรให้ได้
 เงินมาเข้าพรรคมากที่สุด

บทบาทของนายทุนที่มีต่อการเมือง นายทุนเข้ามามีอิทธิพลโดยการให้เงิน
 สนับสนุนพรรคการเมืองต่างๆ จากเรื่องแต่งตั้ง นี้จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า นายทุนได้เข้ามา
 มีบทบาทและอำนาจอย่างมาก เริ่มตั้งแต่การตั้งพรรค และการลงสมัครรับเลือกตั้ง พรรค
 ไหนที่มีเงินสนับสนุนมากก็มีโอกาสมากกว่าพรรคที่ประกอบไปด้วยคนดีมีคุณภาพแต่ไม่มี
 เงินสนับสนุน ทั้งนี้ก็เพราะเงินสามารถซื้อได้ทุกอย่าง ดังนั้นคนที่สมัครรับเลือกตั้งก็แทบจะ
 ไม่ต้องมีคุณสมบัติพิเศษใดๆ เลย หรือไม่มีแม้กระทั่งความสนใจอยากจะเป็นเลยก็ตาม หาก
 เพียงแต่มีเงินและมีผู้สนับสนุนก็เพียงพอแล้ว ดังเช่นพงศ์แผนซึ่ง

“เขาเอง...ก็ไม่ได้หนีก็อยากเป็นเลยสักนิด เขาอยากอยู่ของเขาอย่าง
 สบายๆ ไม่อยากแข่งขันแย่งชิงกับใคร โดยเฉพาะการเมืองนั้นไม่เคยอยู่ใน
 ความคิดของเขาเลย”

นอกจากนี้เรายังเห็นถึงความสำคัญของเงินในการสมัครรับเลือกตั้งได้อย่างชัดเจน
 จากที่นายทินกล่าวกับพงศ์แผน ชายหนุ่มผู้ซึ่งกำลังจะสมัครเป็นส.ส. ว่า

“อยู่พรรคเล็กมันจะมีเงินให้ใช้จ่ายอะ สมัครส.ส. เคียวนี่ต้องใช้เงินโขอยู่นะ ไอ้ที่เกี่ยวกราบไหว้เขาเห็นจะไม่พอ แล้วเราก็นำใหม่... พรรคใหญ่จะเสียใหญ่ในเมืองเขาเป็นนายทุนอยู่ เขาลงทุนให้คนสมัครของเขาเป็นกระสอบ...”

เมื่อเป็นเช่นนี้ สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ แทนที่พรรคการเมืองจะง้อหรือสนใจคนที่สมัครเป็นผู้แทน ก็กลับไปง้อนายทุนผู้หนุนหลังอยู่แทน ดังนั้นหัวหน้าพรรคจึงมักมีอำนาจเด็ดขาดในการควบคุมพรรค ลูกน้องต้องทำตามโดยไม่สามารถขัดได้ ดังเช่นที่สีฟ้าได้สะท้อนให้เห็นในเรื่องว่า

“พรรคของเขาเล็กจริง ทว่าเงินหนา เขาँगอนายทุนหนุนพรรคมากกว่าँगอนสมัครผู้แทน เพราะเขารู้ว่ามีคนอยากเป็นส.ส. เยอะแยะ ที่พอจะมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จัก มีความรู้ ทว่าขาดเงินทองสำหรับใช้จ่ายต่อความเสียง... พรรคของเขาจึงมีลักษณะคล้ายกับว่าเขาเป็นแม่อยู่หัวแถวสุดแต่จะนำลูกงูไปทางไหน ก็เลื้อยตามเขาไปไม่ออกถุ่นอกทาง”

การที่นายทุนให้การสนับสนุนนี้เพราะหวังผลตอบแทน โดยใช้การเมืองเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ การเมืองได้กลายเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งไปเสียแล้ว ธุรกิจที่ได้ทั้งเงิน ทั้งอภิสิทธิ์และอำนาจ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เคยได้ตัวแทนของเขาอย่างแท้จริงสักที ส่วนมากกลายเป็นผู้แทนของกลุ่มที่กุมอำนาจอยู่ในสังคม

สีฟ้าได้สะท้อนให้เราเห็นอย่างชัดเจนว่า ทรราชใดที่ทุนนิยมหรือพวกนายทุนยังเข้ามาบีบบทบาทต่อการเมืองไทยเช่นนี้ เราก็จะไม่สามารถหาความมั่นคงใดๆ ได้เลย หากแต่จะเกิดเป็นวัฏจักรทางการเมืองที่มีผู้ลงทุนเพื่อสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อได้รับเลือกเข้าไปในสภาก็เข้ามาครอบงำหาผลประโยชน์ใส่ตัว และก็ถูกอีกกลุ่มหนึ่งมาปฏิวัติ ผลัดกันเข้ามามีอำนาจ

และกอบโกยผลประโยชน์เช่นนี้เรื่อยไป ไม่มีสิ่งใดพัฒนาขึ้นมา และผู้ที่ยังคงเพ็งแต่ ไม่มีที่ที่จะยึดเหนี่ยวได้ก็คือประชาชน

การซื้อเสียง ทั้งจากเรื่องเพ็งแต่ และตะวันไม่เคยเลยลับ จะเห็นว่าการเมืองไทยยังมีการซื้อขายเสียงกันอยู่มาก เห็นได้จากชาวบ้านในเรื่องเพ็งแต่ เช่น เด็ก พ่อค้าขายหมูที่พูดว่า

“ใครระไม่เห็นแก่เงิน ผู้แทนเลือกไปก็ไม่เห็นทำอะไรให้ อย่างดีก็สร้างศาลาริมถนน ใส่ชื่อตัวเอง โฆษณาตัวเอง แล้วก็หายไปซ่าอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่ทำใหรือก็รวกกันเป็นแถว”

“แค่แจกเงินบ้านละห้าร้อยอ้าวก็พอใจแล้ว ยังดีกว่าไม่ได้อะไรเลย ผู้ทงผู้แทนอ้วเลือกไปอย่างนั้นแหละ เขาให้เลือกก็เลือก”

ส่วนในเรื่องตะวันไม่เคยเลยลับนั้น การที่ห่านเข้าไปมีตำแหน่งทางการเมืองได้นั้นก็ไม่ได้เป็นเพราะเขามีความสามารถ แต่เป็นเพราะเขาได้ซื้อเสียงชาวบ้านโดยการแจกเงิน

กรมการเมือง ในระบบการเมืองของไทยนั้นเราจะพบว่า นักการเมืองมีเล่ห์กลต่างๆ ในการที่จะเอาชนะฝ่ายตรงกันข้าม อย่างเช่นในช่วงก่อนการเลือกตั้งก็จะมีการลอบยิงนักการเมืองที่เป็นคู่แข่ง เช่น ในเรื่องตะวันไม่เคยเลยลับ นายทุนซึ่งเป็นผู้สนับสนุนห่านให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้จ้างมือปืนให้ไปลอบยิงเคชซึ่งเป็นผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งของอีกฝ่ายหนึ่งที่มีประชาชนสนับสนุนมาก เหตุการณ์เช่นนี้ก็เกิดขึ้นในเรื่องเพ็งแต่ เช่นเดียวกัน

นอกจากนั้น ในเรื่องตะวันไม่เคยเลยลับ ยังมีการใส่ร้ายป้ายสีฝ่ายตรงข้าม โดยในตอนท้าย ก่อนที่ห่านและพรรคพวกจะได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะรัฐบาล ก็ถูกกล่าวหาโดย

ฝ่ายตรงข้ามว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์ที่ต้องการทำลายสถาบันชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์

ส่วนในเรื่องแต่งตั้ง ก็มีการสร้างชื่อเสียงให้กับพงศ์แผน โดยการจ้างชาวบ้านจำนวนมากให้มาแสดงความยินดีกับพงศ์แผนตอนที่เขาได้รับเลือกเป็นผู้แทน และจ้างนักข่าวมาทำข่าว เพื่อเป็นการสร้างภาพให้ประชาชนเห็นว่าพงศ์แผนเป็นผู้ที่มีคนนับหน้าถือตามาก

ระบบราชการ

สีฟ้าได้กล่าวถึงระบบข้าราชการไว้ในนวนิยายเรื่องข่าวนอกนา และแผ่นดินนี้ยัง รื่นรมย์ ว่า ผู้ที่มีอาชีพรับราชการจะได้เงินเดือนน้อยนิดจนไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ เต็มที่เหมือนผู้มีอาชีพอื่น

ในเรื่องข่าวนอกนา สีฟ้าได้กล่าวถึงชีวิตของครูสองคน คือ ครูสมปองและครูหวัด (ลุงหวัด) ครูสมปองเป็นครูคนหนึ่งในโรงเรียนประชาบาลที่ดำเนินอยู่ ครูสมปองมาฐานะยากจน บ้านอยู่ในสลัม เงินซื้อข้าวกลางวันก็ไม่มี ต้องกินข้าวเช้าให้อิ่มมากๆ มาจากบ้าน ตอนกลางวันกินแต่น้ำ แล้วตอนเย็นก็กลับไปกินข้าวที่บ้าน ที่ต้องทำอย่างนี้ก็เพราะครูสมปองมีแม่และหลานที่ต้องเลี้ยงอีกหลายชีวิต นอกจากนี้ครูสมปองยังต้องเจียดเงินไว้ซื้อตำราอ่านหนังสือเพื่อสอบเลื่อนขั้นเพื่อจะได้เงินเดือนเพิ่มขึ้น และเพื่อขยับวิทยฐานะของตนเอง เมื่อครูสมปองสอบได้สำเร็จรัฐบาลก็ไม่มีเงินจ้าง ครูสมปองจึงต้องออกจากราชการมาทำงานเป็นคนขับรถให้ฝรั่ง เด็กนักเรียนจึงไม่มีครูที่เป็นครูด้วยจิตวิญญาณอันแท้จริง แต่ถ้าจะให้ครูสมปองทนอยู่ต่อไปก็คงไม่ได้เพราะจำเป็นต้องหาเงินมาจุนเจือครอบครัว

ลุงหวัดของคำก็มีอาชีพเป็นครู แต่ด้วยเงินเดือนที่น้อยนิดและต้องรับผิดชอบคนในครอบครัว จึงต้องหางานพิเศษทำคืองานขับรถแท็กซี่ และลุงหวัดต้องถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ คนที่เป็นครูด้วยจิตใจอย่างแท้จริงอย่างลุงหวัดคงจะไม่ต้องเสียชีวิต เช่นนี้หากลุงหวัดมีเงินเพียงพอที่จะเลี้ยงครอบครัวโดยไม่ต้องทำงานพิเศษ

ส่วนในเรื่องแผ่นดินนี้ยังรื่นรมย์ สีฟ้ากล่าวถึงชีวิตของข้าราชการตำรวจไว้หลายแง่มุมด้วยกัน จลา ผู้กองหนุ่มผู้มีอุดมการณ์ในการทำงานสูงต้องออกจากราชการเพราะทนแรงบีบคั้นไม่ไหว จลาจำเป็นต้องปล่อยผู้ต้องหาฆ่าคนตายที่มีลูกเป็นนายกเทศมนตรีทั้งๆที่รู้ว่าไม่ถูกต้องเพราะถูกผู้บังคับบัญชาสั่ง เนื่องจากผู้บังคับบัญชาของจลาทำเรื่องไม่ดีเอาไว้มาก หากเกิดเรื่องขึ้นอีกอาจถูกโยกย้ายได้ เขาจึงต้องเอาใจผู้บังคับบัญชาของเขา ความผิดที่ปล่อยผู้ต้องหาไปจึงตกอยู่กับจลา ญาติพี่น้องของคนตายกล่าวหาว่าจลาเข้าข้างผู้ต้องหาและรับเงินสินบน จากแรงบีบคั้นทั้งสองด้านทำให้เขาตัดสินใจออกจากราชการไปทำไร่แทน สีฟ้าเห็นว่าในวงการตำรวจ ระบบอาวุโสมีอิทธิพลสูงมาก ตำรวจชั้นผู้น้อยไม่ว่าจะเป็นคนดีแค่ไหน ถ้ามีผู้บังคับบัญชาที่ไม่ดีก็ยากที่จะทำความดีให้ปรากฏได้ เพราะต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา เรื่องการรับสินบนก็เช่นกัน เมื่อผู้บังคับบัญชาทำ จลา ก็ยากที่จะต่อต้าน เพราะระบบรับสินบนนี้มีมานานแล้ว และเรื่อรังในสังคมไทยมาทุกยุคทุกสมัย ไม่อาจแก้ไขให้ดีขึ้นได้

ปัญหาคอร์รัปชันในวงการตำรวจก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่สีฟ้าได้กล่าวถึง ตำรวจเป็นผู้รักษากฎหมาย ผู้ที่จะทำผิดจึงต้องกลัวตำรวจ แต่ตำรวจก็เป็นคนธรรมดาๆ ที่มีกิเลส ผู้ต้องการทำผิดกฎหมายรู้จุดอ่อนเหล่านี้จึงใช้เงินเป็น “ใบเบิกทาง” จลา ก็เช่นเดียวกับตำรวจคนอื่นๆ แม้ว่าเขาจะไม่ได้รีดไถจากใคร แต่ก็มีคนนำมาให้เขาเอง ไม่มีเหตุผลที่จะไม่รับ เพราะลำพังเงินเดือนข้าราชการตำรวจไม่พอเลี้ยงครอบครัว ผู้ให้เองก็เต็มใจให้ จลา ก็ได้แค่ทำเอาหูไปนาเอาตาไปไร่ การที่จะให้จลาลุกขึ้นมาต่อต้านการรับสินบนหรือเงินใต้โต๊ะก็ไม่ใช่เรื่อง เพราะทำกันมาเป็นระบบตั้งแต่ผู้บังคับบัญชาจนถึงตำรวจชั้นผู้น้อย

จะเห็นได้ว่าสีฟ้าค่อนข้างมีทัศนคติด้านลบกับวงการตำรวจ สีฟ้ามองว่าตำรวจมีระบบอาวุโสที่ทำลายอุดมการณ์ของคนดีๆ ที่มีอำนาจน้อยกว่า และการที่ปัญหาคอร์รัปชันแก้ไขได้ยากเพราะปฏิบัติกันมาเป็นธรรมเนียม ถ้ามีคนฝ่าฝืนก็จะถูกเพ่งเล็งให้ออกจากราชการ และยังมีปัญหาเรื่องเงินเดือนน้อยไม่เพียงพอเลี้ยงชีพ ที่มีส่วนผลักดันให้ตำรวจต้องรับเงินสินบนโดยไม่คำนึงถึงคุณธรรม และเป็นผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเสียเอง

ในเรื่องใต้ฟ้าสีคราม สีฟ้าได้กล่าวถึงระบบเส้นสายในวงราชการว่า ผู้ที่จะได้ทำงานดีๆ ตำแหน่งมีหน้ามีตาต้องมีเส้นสาย เช่น เพื่อนคนหนึ่งของมัทธิสามารถเข้าสอนในโรงเรียนแห่งหนึ่งโดยไม่ต้องรอผลการสมัคร เพราะมีเส้นสายช่วยให้เข้าไปสอนได้เลย

ค่านิยมของคนในสังคม

สีฟ้าได้สะท้อนให้เห็นว่าคนมักจะเห็นความสำคัญของวัตถุเกียรติยศชื่อเสียงมากกว่าคุณธรรมทางจิตใจ อีกทั้งมองคนที่ภายนอกมากกว่าคุณงามความดีและความสามารถของคนนั้น ดังจะเห็นได้ดังนี้

จากเรื่องวงเวียนชีวิต จะเห็นได้ว่า เมื่อคุณหญิงเจริญจิตเสียชีวิตลง แสนดีได้เป็นภรรยา ฯลฯ พณฯ มหัทธเนศ ผกาขรรัตน์ซึ่งเคยเป็นคนสนิทของคุณหญิงก็เข้ามาสนิทสนมกับแสนดีและพยายามเอาอกเอาใจ เมื่อคุณหญิงยังมีชีวิตอยู่นั้น ผกาขรรัตน์ใช้สรรพนามแทนคุณหญิงว่า “ท่าน” ทุกคำวาจาที่ออกจากปากก็ล้วนแต่ยกย่องสรรเสริญ แต่เมื่อ คุณหญิงเจริญจิต เสียชีวิตได้เพียงปีเดียว สรรพนาม “ท่าน” ก็เปลี่ยนมาเป็น “แก” จากสรรเสริญก็กลายเป็นค่อนขอด อาจจะเป็นเพราะต้องการเอาใจแสนดีก็ได้ เพราะ

“...ยศศักดิ์วาสนาในยุคนี้ก็เหมือนสวมหัวโขนเพียงชั่วคราว
เมื่อใดที่หัวโขนถูกถอดออก ใ้อัที่เคยกราบไหว้ถึงมือถึงเท้าอาจเหยียบหัวส่ว
เสียด้วยซ้ำ เพราะงั้นถึงไม่อยากหลงตัวเองว่าใครมันจะมานับถือเรา
จริงจ้ง”

นอกจากนี้สีฟ้ายังได้สะท้อนทัศนคติของคนในสังคมชั้นสูงว่านิยมใช้สินค้าที่ผลิตจากต่างประเทศราคาสูงลิบลิ่ว เพราะสิ่งเหล่านั้นแสดงถึงความมีฐานะและมีรสนิยม จะเห็นได้จากบ้านของพัชรวดีใน วงเวียนชีวิต

“หล่อนรินเหล้าสี่ถ้วยลงในแก้วเนื้อใสราคาแพง แนนละ เหล้าฝรั่ง
บนชั้นแต่ละชั้นมีแต่เหล้าฝรั่งชั้นดี แม้แต่เบียร์ในตู้เย็นก็เป็นเบียร์กระป๋อง
จากยุโรป ไม่มีดอก เหล้าผลิตในเมืองไทยหรือแม้แต่เบียร์ตราสิงห์ เหล้า
เบียร์ไทยดำเกินไปสำหรับคนในสังคมชั้นสูงของเมืองไทย”

ในเรื่อง ข่านอกนา สีฟ้ายังได้สะท้อนถึงความเห่อของนอกรของคนไทย คือ
ตอนที่ดำเนินมิสคอลลี ร้องเพลงอยู่ที่ไนท์คลับ คนนิยมมาฟังเพราะนอกจากคอลลีจะเสียงดี
แล้วยังมาจากนอกรอีกด้วย แต่พอความลับแตกว่าคอลลีที่แท้ก็คือลูกโสเภณีกับทหารจี.ไอ.
ความนิยมก็เสื่อมลงแม้ว่าเสียงของคำจะไพเราะเช่นเดิมก็ตาม

ในเรื่องแผ่นดินนี้ยังรื่นรมย์ สีฟ้าได้ชี้ให้เห็นถึงการยึดติดอยู่กับค่านิยมเก่าๆ ว่า
อาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีคนยกย่องนับหน้าถือตา แต่อาชีพเกษตรกรรมเป็น
อาชีพที่ต่ำต้อย ไม่มีเกียรติ จะเห็นได้จากคำพูดของโสภวรรณ ภรรยาของจลา กล่าวกับจลาว่า

“ไอ้การทำไร่ทำสวนนะมันหนักจะตายไป เหนื่อยก็เหนื่อย แล้วมัน
ก็ไอ้แค่นั้นแหละ เกียรติยศอะไรก็ไม่มี ถ้าเธอขวนขวายกลับเข้าทำงาน
อนาคตมันก็มองเห็นๆ อยู่แล้ว ลูกชองเข้าไม่เท่าไรก็ได้เป็นนายพล แล้ว
ก็...ใครเคยเห็นนายพลคนไหนยากจนบ้าง มีทั้งยศ ทั้งเกียรติ ทั้งลาภ
สการ”

จากเรื่องทั้งเต่งจะเห็นว่า เงินและอำนาจมีบทบาทอย่างยิ่งต่อคนในสังคม ทำให้คน
ส่วนใหญ่กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว มุ่งแต่จะแก่งแย่งกอบโกย และทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่ง
เงิน เนื่องจากปัจจุบันนี้เงินได้กลายเป็นสิ่งที่สามารถซื้อได้ทุกทุกอย่าง การคบหรือตัดสินคนก็
มิได้คำนึงถึงนิสัยหรือจิตใจของคนผู้นั้นอีกต่อไป หากแต่คนจะตัดสินกันแต่ภายนอก โดยดู
จากฐานะ ตำแหน่ง หรือยศถาบรรดาศักดิ์เท่านั้น ผู้ใดมีเงินมาก มีตำแหน่งสูง ก็จะเป็นที่

นับหน้าถือตาของคนจำนวนมาก โดยแทบจะไม่มีผู้ใดสนใจว่าเงินหรือตำแหน่งนั้นๆ จะได้มาโดยวิธีใด ดังนั้นผู้ที่เคยมีประวัติเป็นผู้ต้องหาคดีฆ่าคนตายก็สามารถกลายมาเป็นผู้มีชื่อเสียงและอำนาจในสังคมได้ ดังเช่นนายโชคชนะ วัฒนชะชัยสกุล

“ผู้มั่งคั่งและมีชื่อเสียงในสังคมที่เงินตราซื้อได้ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเงินหรือเกียรติ...”

ส่วนวัลลະ ภรรยาของพงศ์แผนนั้น จากเดิมที่ถึงแม้จะมีศักดิ์เป็นเจ้า แต่เนื่องจากไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ทำให้พี่น้องและคนรอบข้างไม่สนใจ แต่พอวัลลະได้แต่งงานกับพงศ์แผนซึ่งได้เป็นรัฐมนตรี คนเหล่านั้นก็กลับหันมาให้ความสนใจ พยายามไปมาหาสู่อยู่เสมอ บางคนวัลลະไม่เคยเห็นหน้าหรือรู้จักเลยก็โทรศัพท์มาหาที่บ้าน และพยายามทำตัวสนิทสนมคุ้นเคย เพราะคนเหล่านั้นต่างก็หวังผลประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่การงานของพงศ์แผน

ส่วนพงศ์แผนซึ่งแต่เดิมเป็นคนธรรมดา แต่พอได้เป็นรัฐมนตรี เริ่มมีเงินและอำนาจ ทำให้คนรอบข้างต่างหันมาให้ความสนใจ ยกย่องและนับถือเขา ทำให้เขาลิ้มตัวเคลิบเคลิ้มไปกับสิ่งเหล่านั้นและลิ้มคุณธรรมที่ตนเคยยึดถือ ลิ้มคนรอบข้าง ลิ้มคนที่ตนรัก และที่สำคัญคือลิ้มไปว่าสิ่งนั้นไม่อินยอง ดังเช่นที่พงศ์แผนเป็น

“จากนายแผน ลูกจ้างบริษัทการเงินธรรมดาๆ “โคจร” เข้าสู่การเมือง แล้วกำลังจะขึ้นเป็นรัฐมนตรี!... แผนนี่ถึงจรวดของชาวบ้าน หรือ บ้องไฟที่เขาเคยแหงนดูตอนเด็กๆ...มันพุ่งขึ้นสู่ฟ้าอย่างสวยงามและรวดเร็ว... ทว่าเขาลิมนึกถึงตอนที่มันดับและตกลงสู่พื้นดินตามกฎธรรมชาติ พอหมดแรงส่ง มันก็ต้องหมดแรงไปด้วย”

เราจะเห็นได้ว่าเมื่อเขาก้าวสู่ตำแหน่งรัฐมนตรีจริงๆ แล้ว เขาก็เริ่มเปลี่ยนไป จากเดิมที่รู้สึกขัดใจเมื่อมีคนมานับถือนับหน้าถือตา ว่างหน้าไม่ค่อยถูก แต่ตอนนี้เขาเริ่มชินและชอบ แล้ว

ติดกับสิ่งนี้แล้ว เขาก็ได้กลายเป็นคนที่หลงอำนาจที่คนมีอยู่ พร้อมกับใช้อำนาจนั้นๆ แสวงหาผลประโยชน์ ในทางที่ผิด สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เราเห็นผ่านทางคำพูดของพงศ์แผนหลายครั้ง เช่นตอนที่เขาพูดกับวิจลละ ภรรยาของเขาผู้ซึ่งขอให้เขาทำอย่างอื่นแทนการเป็นนักการเมือง ว่า

“ก่อนหน้าที่ผมทำงานบริษัทเงินทุนอยู่ ก้าวพรรคเดียวมาถึงขั้นนี้ได้ แปลว่าชีวิตก้าวหน้าคุณจะให้ผมถอยกลับหลังคงเป็นไปได้...”

หรือตอนหลังที่วิจลละพูดเตือนสติเขาถึงเรื่องการทุจริต แต่พงศ์แผนได้ตอบกลับไปว่า

“แล้วจะได้อะไรขึ้นมา...มันก็คักดานอยู่แค่นั้นเอง... ความทะเยอทะยาน อนาคตของคนไม่ใช่อยู่ที่ฐานะทางสังคมหรือกรี? มีคนจนๆ ชาวบ้านธรรมดาๆ ที่ไหนบ้างที่จะลอบหน้ำอยู่ในสังคมได้ถ้าไม่มีเงิน...”

คำพูดของพงศ์แผนได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงการหลงอำนาจ ยึดติดอยู่กับตำแหน่ง ความโลภ และการถือตัวของพงศ์แผนทำให้เขาไม่คิดว่าการทุจริตเป็นสิ่งที่ผิดอีกต่อไป

เศรษฐินีก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สีฟ้าได้สะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่เห็นแก่วัตถุนิยม โดยจะเห็นได้จากพัค ที่เดิมเป็นเด็กสาวจากชนบท คนส่วนใหญ่จะมองข้ามเธอไป แต่พอเธอมีฐานะร่ำรวยขึ้นจากการขายที่ดินที่ป่าได้ทิ้งให้เป็นมรดก พักกลายเป็นที่ยอมรับนับหน้าถือตาจากคนในสังคม เธอสามารถก้าวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชั้นสูงได้ แม้แต่คีตาที่ไม่เคยเห็นความสำคัญของพัค เห็นว่าพัคเป็นเพียงเด็กบ้านนอกธรรมดาคนหนึ่ง เมื่อพัคร่ำรวย เขาก็หันมาสนใจจนถึงกับยอมแต่งงานด้วย แม้เขาจะไม่ได้อะไรก็ตาม

ในสังคมวัตถุนิยมนี้ นอกจากจะวัดกันด้วยเงินและอำนาจแล้ว ก็ยังวัดกันด้วยการศึกษา ยิ่งเรียนเก่งและสูงมากเท่าไร ก็ยิ่งเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ทำให้กลายเป็นสังคมของการแข่งขัน โดยจะเห็นได้อย่างชัดเจนในเรื่องตุ๊กตามนุษย์

เนื่องจากสังคมเป็นสังคม “ของการแข่งขัน ต้องรู้จักแข่งขันกับคนอื่น เริ่มด้วยการเรียนต่อ ต่อไปข้างหน้าคืออาชีพการงาน” ดังนั้นด้วยความทะเยอทะยานอยากให้ลูกตัวเองเก่งเป็นที่หนึ่ง เหมือนเป็นการเติมเต็มความฝันของพ่อแม่ที่เคยฝันในอดีตให้เป็นจริง พ่อแม่ของชรินชาติจึงกวัดขั้นให้เขาเรียนหนังสือหนักๆ ตั้งแต่เด็ก ตอนเข้าอายุ 4 ขวบ เขาก็ “หิ้วกระเป๋าหนังสือใบโตไปโรงเรียนอนุบาลแล้ว พออายุ 5 ขวบครึ่งก็สอบผ่านข้ามอยู่ประถม I... แล้วก็ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา คุณชรินชาติ เด็กผู้ชายตัวนิดๆ ก็เอาแต่คร่ำเคร่งกับการบ้านมากมายมหาศาล” เขาต้องท่องศัพท์ภาษาอังกฤษในพจนานุกรมทุกวัน วันเสาร์อาทิตย์ก็ต้องทำการบ้านตั้งแต่เช้า หากไม่มีการบ้าน พ่อแม่ก็จะหาการบ้านมาให้ทำ โดยที่ไม่ปล่อยให้เขาได้ใช้ชีวิตสนุกสนานร่าเริงสมกับวัยเขาเลย เพราะพ่อแม่เห็นว่าเป็นการทำตัวให้ไร้ระเบียบ เขาเรียนหนักมากจน “บางทีมันทำให้เขารู้สึกเครียดจนเหนื่อยหน่ายและบางครั้งก็พลาดจะอาเจียน”

ไม่เพียงแต่ชรินชาติเท่านั้น เพิ่มบุญก็เป็นอีกคนหนึ่งที่ถูกพ่อแม่บังคับให้เรียนอย่างหนักจนกระทั่งเขาสติฟั่นเฟือน ต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลโรคประสาทเป็นเวลา 1 ปี

ในสังคมแห่งการแข่งขันที่ตัดสินคนจากการศึกษานี้ ใครที่เรียนไม่เก่งหรือเรียนไม่สูงก็จะไม่ได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ ในสังคม หรือแม้แต่คนในครอบครัวของตนเอง อย่างเช่น พูนดวงซึ่งเป็นคนเรียนหนังสือไม่เก่ง ก็จะไม่ได้รับความรักและความเอาใจใส่จากพ่อแม่พี่น้องของเขาเลย เพราะเห็นว่าเขาไม่เพียงแต่จะไม่สามารถนำชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูลได้ ช้ำยังนำความอับอายขายหน้ามาสู่ครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น เขายังถูกพ่อของเขาทำร้ายร่างกายด้วยการดบตีหูจุกหูหนวก เพียงเพราะว่าพูนดวงไม่สามารถจะเข้าใจบทเรียนที่พ่อกำลังสอนอยู่ได้

นอกจากนั้นเรายังเห็นอีกว่า คนในสังคมตัดสินกันเพียงรูปลักษณ์ภายนอกเท่านั้น อย่างเช่น แป้วแห้ว ถ้าเธอไม่ใช่คนที่มีความน่ารักก็คงไม่มีใครสนใจเธอ เนื่องจากเธอเป็นคนที่มีความผิดปกติทางสมอง ทำให้พัฒนาการและการรับรู้ต่างๆ ช้ากว่าคนในวัยเดียวกันมาก เช่น โย่ง เพื่อนของปวิช ต้องการให้แป้วแห้วมาทำงานที่โรงแรมของเขา แต่ไม่ไหวเพราะความสามารถของเธอ เขาต้องการเพียงแค่ความงามของเธอเท่านั้น

“สวย น่ารัก...ก็เท่านั้น เพราะที่เอาตัวมาก็ต้องการแค่นั้น คนทำงานเยอะเยาะไปแล้วคนเก่งก็เยอะเยาะ ได้แบบนี้ก็ดีแล้ว ไม่ได้ตั้งใจเอามาทำงานนี้หว่า...ผู้หญิงคนนี้ก็ค่าอยู่ที่ความสวยอย่างเดียว เหมือนตุ๊กตายุ่งไย่งงั้น แต่ก็เป็ตุ๊กตาทะเยาะ ไม่ใช่ตุ๊กตาระเบียงธรรมดา”

ความคิดของคนรุ่นใหม่

สีฟ้าได้สะท้อนทัศนคติที่มีต่อหนุ่มสาวรุ่นใหม่ในยุคนี้ว่า พวกเขา มีความคิดอ่านเป็นของตัวเอง มักไม่ยอมให้ผู้ใหญ่เข้ามามีอิทธิพลในการตัดสินใจของพวกเขา วัยนี้เป็นวัยที่กำลังแสวงหาความหมายให้กับชีวิต ในภาวะที่สังคมกำลังเปลี่ยนไปสู่ยุคเทคโนโลยี หนุ่มสาวยุคใหม่มีความคิดอิสระเสรีมากขึ้น และไม่ยึดติดอยู่กับสังคมและค่านิยมเก่าๆ ดังเช่นในอดีต จะเห็นได้จากเรื่องใต้ฟ้าสีคราม ตอนที่มัทธิบอภานายกมลผู้เป็นบิดาว่าจะไม่ทำงานหลังจากเรียนจบ แต่จะแต่งงานก่อน นายกมลไม่เข้าใจความคิดของหนุ่มสาวสมัยใหม่ เช่น มัทธิ เขาเห็นว่าคนเพิ่งเป็นหนุ่มเป็นสาว อยู่ในวัยที่กำลังแสวงหาความหมายของชีวิต ทำให้ส่วนมากมีความคิดอิสระไปในทางโลก โหม่น ต้องการต่อสู้กับโลกและสังคมที่เป็นอยู่ ต้องการต่อสู้และเปลี่ยนแปลงสังคมให้ไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และเมื่อนายกมลแน่ใจว่ามัทธิจะคงความคิดจะแต่งงานกับลิเจ็ง นายกมลก็เสียขริมเพราะเห็นว่าทั้งสองเป็นหนุ่มสาวของยุคนี้ที่ถือว่าชีวิตเป็นของพวกเขา โดยเฉพาะชีวิตที่จะต้องอยู่ร่วมกับคนอื่น ทุกข์สุขเป็นของตัวเอง ไม่ได้มีใครมาทุกข์มาสุขด้วย

นอกจากนี้ ในเรื่องแผ่นดินที่ยังรุกราน สี่ฟ้าได้สะท้อนให้เห็นความคิดและการกระทำของหนุ่มสาวที่มีอุดมการณ์ช่วยเหลือสังคมอย่างแน่วแน่ แต่บางครั้งพวกเขาก็ยังเด็กเกินไปที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาสังคม พวกเขายังไม่มีวุฒิภาวะมากพอ แต่กลับคิดว่าตนเองนั้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว และไม่สนใจว่าสิ่งที่พวกเขาทำลงไปนั้นแท้จริงแล้วกลับเป็นการช่วยสร้างปัญหาเสียมากกว่าแก้ปัญหา จะเห็นได้จากตอนที่เด็กหนุ่มสาวจากมหาวิทยาลัยเข้าไปช่วยชาวบ้านต่อสู้กับจลาเพื่อให้ชาวบ้านได้มีที่ทำกิน พวกเขากระทำลงไปโดยไม่รู้ว่าแท้จริงแล้วชาวบ้านเป็นฝ่ายผิด เพราะไปบุกรุกที่ของจลาตามคำยุยงของพวกนายทุน

นอกจากนี้ ในเรื่องข้าวนอกนา สี่ฟ้าได้สะท้อนการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ในยุคนั้นว่าเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีสำหรับเด็ก ดังนั้นเด็กจึงรับวัฒนธรรมตะวันตกมาโดยคิดว่าตนเองนั้นมีอิสระเสรีที่จะทำอะไรก็ได้กับชีวิต สะท้อนให้เห็นว่าสังคมในยุคนั้นรับอิทธิพลจากตะวันตกเข้ามามาก จึงทำให้เยาวชนหรือคนรุ่นใหม่มีความคิดและการกระทำที่เลียนแบบ “ฝรั่ง”

“คนไทยหัวอ่อนอยู่แล้ว ไม่ว่าใครเอาอะไรเข้ามาก็ตามเขาง่ายๆ
ทั้งนั้นคนไทยผู้ใหญ่เองก็ยังตามฝรั่งดิๆ ทั้งความเป็นอยู่ วัฒนธรรม
เพลง ดนตรี วิถีเล่นหัว โอ๊ย...สารพัดนั้นแหละ เด็กๆ มันก็เอาอย่างนะซี
ฝรั่งไว้ผมยาวมันก็จะไว้ ฝรั่งมีอิสระเสรีกับพ่อแม่กับผู้ใหญ่ มันก็จะเอา
บ้าง”

จะเห็นได้ว่าสี่ฟ้ามีทัศนคติเกี่ยวกับคนรุ่นใหม่ว่า ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้พวกเขามีความคิดเป็นของตัวเอง ไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่ช่วยตัดสินใจเหมือนสมัยก่อน พวกเขา มีอิสรภาพในการดำเนินชีวิต รวมทั้งมีพฤติกรรมเอาอย่างมาจากคนในสังคมตะวันตก ในช่วงนั้น (พ.ศ.2515 - 2520) จะเห็นว่าคนรุ่นใหม่มีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น เช่น บทบาทของนิสิตนักศึกษาในการเรียกร้องประชาธิปไตยและความเป็นธรรมทางการเมือง ในช่วง พ.ศ.2516 และ พ.ศ.2519 แสดงให้เห็นว่าเยาวชนไทยเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย

ถึงแม้ว่าสีฟ้าจะสะท้อนปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย แต่สีฟ้าก็มีความหวังกับสังคม เธอเห็นว่าปัญหาสังคม รวมทั้งสภาพการณ์ต่างๆ สามารถเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีได้ โดยจะเห็นได้จากการให้กำลังใจแก่ผู้อ่านโดยการให้ทางออกแก่ตัวละครหลังจากต้องประสบเคราะห์กรรมอย่างแสนสาหัสมาแล้ว

ตัวอย่างเช่น ในเรื่องข้าววนอกนา คำต้องประสบอุปสรรคนานัปการจนเกือบจะหมดอนาคต แต่สุดท้ายเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากฝรั่งนิโกรคนหนึ่งที่มีความปรารถนาดีต่อคำ ชีวิตของคำก็เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น

สีฟ้ามีทัศนคติต่อเรื่องนี้ว่า แม้ว่าชีวิตจะเลวร้ายขนาดไหน แต่ถ้ามีใครสักคนจริงใจช่วยเหลือ ชีวิตก็จะดีขึ้นได้ เช่น นิโกรคนที่ช่วยเหลือคำนี้ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับคำเลย จะมีก็แต่สีผิวและชาติพันธุ์ที่เหมือนกัน นิโกรคนนี้นับว่าเป็นคนที่มีมนุษยธรรมอย่างแท้จริง ถ้าสังคมมีคนอย่างนี้มากๆ สังคมก็จะน่าอยู่ขึ้น

ในเรื่องแผ่นดินนี้ยังรักรมย์ สีฟ้าได้ให้ภาพไว้ค่อนข้างชัดเจนมาก จะเห็นได้ว่าจลา ถูกกลั่นแกล้งจนต้องออกจากราซการ หันไปลงทุนทำไร่มันที่ก็ต้องจำนองบ้านเพื่อหาเงินทุน ต้องระหองระแหงกับภรรยาจนถึงขั้นหย่าร้างกัน แล้วยังถูกผู้มีอิทธิพลเบียดเบียน แต่ท้ายที่สุดสีฟ้าก็ได้ให้จลาฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ไปได้ด้วยความร่วมมือของชาวบ้าน เรื่องราวจบลงด้วยการที่จลาได้ช่วยเหลือชาวบ้านที่รวมตัวกันมาถูกรุกเขา ตอนที่เกิดเหตุน้ำท่วมบ้านเรือนของชาวบ้านถูกพัดหายไปกับสายน้ำ ชาวบ้านทั้งหลายจึงมารวมกันอยู่บนบ้านของจลา เมื่อน้ำลดทุกคนจึงเกิดซึ้งใจและยอมรับผิด จากนั้นทุกคนก็สามัคคีร่วมมือกันทำมาหากิน

สีฟ้าแสดงความคิดเห็นว่า การที่คนเราจะฝ่าฟันอุปสรรคอันเกิดจากความขัดแย้งไปได้ก็ต่อเมื่อทุกคนร่วมมือช่วยเหลือกันไม่ใช่คอยแต่จะแก่งแย่งชิงดีกัน ความสามัคคีของคนในสังคมจะทำให้สังคมสงบสุข

ในเรื่องใต้ฟ้าสีคราม สีฟ้าแสนอภาพของชาวเมืองที่ยังไม่ได้รับความเจริญต่างๆ ที่อยู่ใต้ฟ้าเดียวกันกับคนเมือง บางทีญาติพี่น้องของมัทธิก็ดูถูกดูแคลนถึงขนาดไม่ยอมให้มัทธิแต่งงานกับลิเจ็งเพราะเห็นว่าเป็นชาวเมือง เป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีความศิวิไลซ์ สีฟ้าต้องการแสดงให้เห็นว่าแม้ว่าคนจะอยู่ในระดับไหน กลุ่มใด อยู่ห่างไกลกันอย่างไร ทุกคนก็เกิดและอยู่อาศัยภายใต้ผืนฟ้าเดียวกัน ทุกคนไม่ควรจะมีความรู้สึกแตกแยกเพียงเพราะว่ามีฐานะที่ต่างกัน และคนที่ได้รับการศึกษาสูงควรจะไปพัฒนาถิ่นกำเนิดของตน มิใช่จะมาอยู่ที่เมืองหลวงเท่านั้น นับเป็นการแนะนำที่ดี

ส่วนในเรื่องวงเวียนชีวิต สีฟ้าได้ชี้ให้เห็นว่า คนเรามีสิทธิที่จะเลือกทางเดินชีวิตของตนเอง หลายครั้งที่แสนดี ตัวเอกของเรื่องต้องเลือกทางเดิน แม้ว่าชีวิตของแสนดีจะไม่ราบรื่นและต้องพบความเจ็บช้ำอยู่บ่อยๆ แต่โชคชะตาก็มักมีทางมาให้เธอเลือกเสมอ ความคิดในการเลือกทางของเธอเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าสีฟ้ามีทัศนคติต่อชีวิตว่า คนเราทุกคนมีสิทธิอย่างเต็มที่ที่จะเลือกชีวิตของตนเอง อย่างเช่นตอนที่แสนดีต้องเลือกว่าเธอจะเป็นภรรยาน้อยของ ๗พณฯ มัท ดีหรือไม่ โจหนึ่งเธอก็ห้วงศักดิ์ศรี แต่เมื่อเธอคิดอีกทีความอยู่รอดก็เป็นเรื่องสำคัญ ในที่สุดเธอเลือกที่จะเป็นภรรยาของนายพลมัท

สีฟ้าต้องการสะท้อนให้เห็นว่า ในอดีตคนเราอาจจะคิดว่าศักดิ์ศรีเป็นเรื่องที่ต้องรักษาเท่าชีวิต แต่ในยุคที่สังคมเปลี่ยนไป คนเราอาจจะเห็นศักดิ์ศรีสำคัญน้อยกว่าความอยู่รอดก็ได้

บทสรุป

จากการศึกษานวนิยายของสีฟ้าทั้ง 10 เรื่องนี้ อันได้แก่ วงเวียนชีวิต ข้านอกนา ทำไม แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์ ใต้ฟ้าสีคราม เศรษฐินี่ ตะวันไม่เคยเลยลับ แท่งเต็ง ตุ๊กตามนุษย์ และสมการวัย จะเห็นว่า สีฟ้าได้สะท้อนให้เห็นภาพสังคมไทย โดยได้เน้นถึงปัญหาครอบครัว การเมือง สังคมชนบท และค่านิยมในสังคม ทำให้ผู้อ่านได้ถึงเห็นและ

ตระหนักถึงปัญหาเหล่านั้น นับว่าเป็นนักเขียนที่ช่วยจรรโลงสังคม เพราะจากงานเขียนแสดงถึงความห่วงใยปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย รวมทั้งมีทัศนคติในทางที่ดี มีการเขียนให้กำลังใจและเสนอแนะทางออกให้บางปัญหา การทำงานของสีฟ้าได้สะท้อนภาพปัญหาของสังคมไทยในแง่มุมที่หลากหลายอาจเป็นเหตุผลที่สำคัญอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผลงานทั้ง 10 เรื่องนี้ได้รับรางวัลในปีต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- สีฟ้า. ข้าวนอกนา. [ม.ป.ท.]: บรรณกิจเทรคดิง. 2516.
- _____. ตะวันไม่เคยเลยลับ. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ. 2526.
- _____. ตึกตามนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โชคชัยเทเวศร์. 2533.
- _____. ใต้ฟ้าสีคราม. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้า. 2534.
- _____. ทำไม. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา. 2518.
- _____. แท่งเต็ง. กรุงเทพมหานคร: โชคชัยเทเวศร์. 2535.
- _____. แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ. 2519.
- _____. วงเวียนชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: รวมสาสน์. 2517.
- _____. สมการวัย. กรุงเทพมหานคร: โชคชัยเทเวศร์. 2531.
- _____. เศรษฐินี. กรุงเทพมหานคร: ศิลปาบรรณาการ. [ม.ป.ป.].

จินตนิยายของแก้วแก้ว : หลากรสหลายลีลา

แก้วแก้ว เป็นนามปากกาของวินิตา วิจิฉัยกุล ที่ใช้เขียนนวนิยายแนวจินตนิยาย จินตนิยายในที่นี้ หมายถึง นวนิยายที่ลึกลับย้อนอดีต เหนือธรรมชาติ มากด้วยจินตนาการ นำไปสู่โลกแห่งความฝัน แก้วแก้วเขียนนวนิยายแนวนี้ จำนวนมาก ในที่นี้จะนำมา วิเคราะห์ 11 เรื่องคือ

1. แก้วราหู
2. จอมนาง
3. จากฝันสู่นิรันดร
4. แต่ปางก่อน
5. นางทิพย์
6. มนตรา
7. เรือนมยุรา
8. ปลายเทียน
9. นาคราช
10. อมตะ
11. นิรมิต

แก้วแก้วเริ่มเขียนนวนิยายแนวจินตนิยายจากเรื่อง แก้วราหู แก้วแก้ว เขียนเรื่องนี้ ตามหลัก พุทธศาสนาเกี่ยวกับกฎแห่งกรรมและการเวียนว่ายตายเกิด โดยนำผลของกรรม ดีและกรรมชั่วของมนุษย์นั้นมาสอดร้อยเข้ากับเรื่องพาฝัน คือสร้างความผูกพันของหนุ่มสาวตั้งแต่ภพก่อนต่อนื่องมาผสมกับอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ในทางไสยศาสตร์ ตัวละครที่ได้ ทำกรรมชั่วมาแต่ปางก่อน ผลกรรมก็ติดตามมาเช่นเดียวกัน ตัวละครที่ทำกรรมดีก็ได้ผลดี ตอบแทนเช่นกัน และใช้อำนาจของวิเศษคือ แก้วราหู เป็นสื่อกลางเพื่อช่วยให้ตัวละคร เข้าใจการกระทำของตนในชาติที่แล้วมา เพื่อจะได้สื่อสารกับ นางเอก ซึ่งเป็นตัวละครที่อยู่

คนละภูมิภาคกับพระเอกได้นัดขึ้น และเป็นของวิเศษที่จะช่วยแก้ไขเมื่อเกิดเหตุการณ์คับขัน
อันตราย

ความคิดเรื่องความผูกพันตั้งแต่ชาติปางก่อนนี้มีผลสืบเนื่องต่อมาถึงเรื่องต่อมาของ
แก้วแก้วคือเรื่อง แต่ปางก่อน

แต่ปางก่อน เป็นเรื่องรักสามเส้าที่มีอุปสรรค แก้วแก้ว แบ่งออกเป็น 3 เรื่อง สามภพ
ซ้อนกันอยู่ เรื่องแรกภพแรกเป็นชีวิตรักระหว่างท่านชายใหญ่กับเจ้านางม่านแก้ว ในสมัย
รัชกาลที่ 6 เรื่องที่สอง ภพที่สอง คือ เรื่องรักระหว่างท่านชายใหญ่กับราชวดี ใน พ.ศ.
2490 หลังสงครามมหาเอเชียบูรพา และเรื่องที่สาม ภพที่สาม คือ เรื่องรักระหว่างคุณจิกกับ
อัครา เมื่อ พ.ศ. 2520 แก้วแก้วร้อยเรียงเรื่องทั้งสามนี้เข้าด้วยกันเป็นเรื่องของสามยุคสาม
สมัย โดยอาศัยความเชื่อของคนไทยเกี่ยวกับการเวียนว่ายตายเกิดของตัวละครที่เกิดแล้วตาย
ตายแล้วเกิด มาแสดงบทบาทที่เกี่ยวข้องกันในช่วงชีวิตของแต่ละคน ในชีวิตแต่ละยุคแต่ละ
สมัยก็มีความรัก มีอุปสรรค เป็นเงื่อนไขให้เรื่องดำเนินไปได้ตั้งแต่ต้นจนจบ เนื้อเรื่องในแต่ละ
ยุคนั้นซ้ำกันเป็นรักสามเส้าในสองยุคสมัยแรกและจบลงด้วยดีในสมัยสุดท้าย

นางทิพย์ เรื่องนี้ แก้วแก้วจับเอาความคิดเกี่ยวกับภูมิจักรวาลในคัมภีร์พุทธศาสนา
มาใช้ มีการอธิบายความลึกซึ้งของสิ่งเหนือธรรมชาติด้วยวิธีทางไสยศาสตร์และวิทยาศาสตร์
ปนกัน ด้วยการสร้างตัวละครที่มีชีวิตอยู่กันคนละภูมิภาคให้มาสัมพันธ์กัน ภูมิของ “นางทิพย์
” นั้น ผู้เขียนกำหนดไว้เด่นชัด และ ถ้ายิ่งผู้อ่านมีความรู้เรื่อง “ไตรภูมิ” ก็คงยิ่งเข้าใจความ
เป็น “ยามะธิดา” ของนางทิพย์ในเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้นเพราะผู้เขียนจับเอาความคิดใน “ไตรภูมิ”
มาอธิบายเรื่องสถานะของนางเอกหรือนางทิพย์นี้

แก้วแก้วสร้างตัวละครที่จะมาพิสูจน์ความเหนือธรรมชาตินี้ขึ้นมา 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือ
คุณหลวงที่จบการศึกษาด้านวรรณคดีตะวันออกและภาษาสันสกฤตจากอังกฤษและ
พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์เป็นเจ้าของผู้เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม คุณสมบัติในทาง
ความสามารถและการปฏิบัติจะเป็นเครื่องยืนยันความคิดเห็นของบุคคลทั้ง 2 คนนี้ว่าเชื่อถือ

ได้ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ ดร.ถาวร นักวิทยาศาสตร์ ผู้ที่กำลังขะมักเขม้นค้นคว้าวิชาปรจิตวิทยา (Parapsychology) ที่พยายามจะอธิบายสิ่งเหนือธรรมชาติด้วยหลักวิทยาศาสตร์

มนตรา เป็นเรื่องต่อจาก นางทิพย์ คือ ใช้กลุ่มตัวละครหลักตัวเดิม และเพิ่มเรื่องต่อมาโดยได้แสดงแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการลุ่มหลงในสิ่งเหนือธรรมชาติว่าเป็นอำนาจพิเศษ และแก้วแก้วยังยืนยันความคิดที่ต่อเนื่องมาจากเรื่องนางทิพย์

แก้วแก้ว แทรกเรื่องของปรจิตวิทยาที่ต่อเนื่องจากเรื่องนางทิพย์ เพราะตัวเอกของเรื่องยังคงเป็น ดร.นักวิทยาศาสตร์คนเดิมผู้สนใจวิชาการด้านนี้ และได้อธิบาย เรื่อง Telekinesis คือ การเคลื่อนย้ายวัตถุด้วยพลังจิตในแนววิทยาศาสตร์ไว้ในการให้เหตุผลที่ตัวละครสามารถจะเคลื่อนย้ายวัตถุได้

การเคลื่อนย้ายวัตถุด้วยพลังจิตนี้ได้กลายมาเป็นคุณสมบัติข้อหนึ่งของตัวละครเอกในเรื่อง จอมนางซึ่งเป็นเรื่องต่อมา

จอมนาง เป็นการแข่งชิงอำนาจทางการเมืองของประเทศหงสา ประเทศในจินตนาการ แต่การชิงอำนาจกลับคืนนั้นส่วนหนึ่งใช้แนวทางวิทยาศาสตร์เหนือธรรมชาติคือการเคลื่อนที่วัตถุด้วยพลังจิต แก้วแก้วสร้างตัวละครให้มีพลังจิตในด้านนี้ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิดเพื่อใช้ในการแก้ไขสถานการณ์คับขัน แต่สุดท้ายแก้วแก้วก็ให้พลังนี้หมดไป เมื่อถึงวาระที่ตัวละครควรจะใช้สมองตัดสินใจแทนอำนาจพิเศษ แนวคิดที่เป็นวิทยาศาสตร์ปรากฏอยู่ในเรื่องนี้มากกว่าทุกเรื่องที่ผ่านมา

จากฝันสู่นิรันดร เรื่องนี้เป็นเรื่องของการถอดวิญญาณ ย้อนยุค พระเอกของเรื่องคือ ตรีภ สามารถถอดวิญญาณย้อนกลับไปยังยุคสมัยรัชกาลที่ 6 ไปพบกับหญิงคนรักที่เขาได้วาดรูปเอาไว้ และรูปนั้นก็ยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน เรื่องนี้แก้วแก้วใช้รูปของภรรยาเป็นสื่อให้ ตรีภ รู้สึกอยากค้นหาความจริงที่ตัวเองเกิดความรู้สึกผูกพันกับรูปนั้นและในที่สุดก็ได้

ย้อนกลับไปในอดีตจนได้ และเมื่อกลับไปแล้วเขาก็ได้พบตาของเขาคอนที่ยังเป็นหนุ่ม
ตอนที่ยังก่อร่างสร้างตัวให้กับตระกูลของเขา ในที่สุดเมื่อเขากลับมายังยุคปัจจุบันได้ เขา
จึงรู้สึกสำนึกถึงบุญคุณของตาเขาที่ทำให้เขาได้สุขสบายในปัจจุบัน

เรือนมยุรา นกยูง สาวน้อยจากอดีตกาล ที่ข้ามเวลามาพบกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป
เธอต้องพบสังคมและ ผู้คนที่เปลี่ยนไป ทุกคนที่เข้ามาต่างก็ต้องการตัวเธอด้วย
เหตุผลต่างๆ กัน แต่ก็ต้องมีผลประโยชน์ เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งนั้น เธอตัวคนเดียว มี
วิชาติดตัวนิดหน่อย ซึ่งก็ไม่มี ความหมายอะไรในยุคปัจจุบัน เธอต้องอยู่ในเรือนไทยสมัย
อยุธยาที่มีสงครามไทยกับพม่า และบิดาของเธอผูกมนตรากำบังเรือนไว้มิให้ใครพบเห็น
เธอมีนกยูงตำริคที่เป็นตัวกำหนดเงื่อนไขกาลเวลา ต่อมาพระนาย พระเอก ของเรื่อง ได้มี
โอกาสพบนกยูง เรื่องดำเนินไปเรื่อยๆ จนในที่สุดนกยูงก็ได้แต่งงานกับพระนาย มนตรา
ที่ปกปิดเรือนเธอไว้คลายมนตร์ลง เธอต้องออกมาอยู่กับโลกปัจจุบัน

ปลายเทียน เป็นเรื่องราวการผจญของตัวละครจากอีกมิติหนึ่ง คือโลกของ
วรรณคดี ซึ่งเต็มไปด้วยจินตนาการที่สวยงามของกวี กับตัวละครจากโลกของความเป็น
จริง **เจ้าสร้อยสุมาลี เพชรกล้า ขุนแผน และ เถรवाद** เป็นตัวละครในวรรณคดี
ที่ผู้เขียนสร้างให้มีจริงๆ และไปปรากฏตัวอยู่ในโลกของความเป็นจริง เรื่องราวใน
วรรณคดี ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม รวมไปถึงอำนาจเวทมนตร์ต่างๆ จึงถูกรวมเอาไว้ใน
เรื่องนี้ ตัวละครจากทั้ง 2 มิติ ต้องผจญกับความแตกต่างของทั้ง 2 มิติ ทำให้เกิดเรื่องราว
ต่างๆ ขึ้น เพราะในความเป็นจริง คงไม่มีใครเชื่อว่าจะมีตัวละครจากหนังสือวรรณคดีหลุดเข้า
มาอยู่ในโลกของความเป็นจริงได้

นาคราช เรื่องราวของอำนาจลึกลับจากอีกมิติหนึ่ง คือ เรื่องราวความเชื่อ
เกี่ยวกับพญานาค ชาวเมืองมายได้ให้สัญญากับพญานาคว่าจะมีพิธีบวงสรวงพญานาค
รวมทั้งรักษารูปปั้นพญานาคไว้อย่างดี แลกกับความสงบสุขและความมั่งคั่งของบ้านเมือง
แต่เมื่อมนุษย์ผิดคำสัตย์ เรื่องของคำสาปจึงตามพญานาคออกมาสู่โลกของมนุษย์เพื่อล้าง
แค้น เรื่องนี้สะท้อนให้เห็น อำนาจพิเศษและความลึกลับต่างๆ ของเรื่อง ปฏิกริยาของมนุษย์

ที่มีต่อเรื่องราวลึกลับความเชื่อโบราณ ที่เชื่อว่าไม่น่าจะมีผลแล้ว รวมไปถึงเรื่องราวลึกลับที่กลับมา มี อิทธิพลและมีผลต่อชะตาชีวิตของตัวละครแต่ละตัว โดยเฉพาะ แพงเมือง หญิงสาว ยอมแบกรับผลจากการกระทำทั้งหมดของบรรพบุรุษไว้แต่เพียงผู้เดียว จุดจบของเรื่องที่แปลกประหลาดและเหลือเชื่อ มากกว่าจะเป็นความจริงทำให้ นาคราช เป็นเรื่องที่มีสีสัน น่าติดตาม เพราะเรื่องเต็มไปด้วยการผจญภัยของอำนาจลึกลับ และมีดีพิเศษ ซึ่งเชื่อกันว่ามีอยู่จริง แต่ยังหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ ผู้อ่านจึงต้องสร้างจินตนาการตามบทของ ผู้เขียน

อมตะ เป็นเรื่องราวของ *เจ้าชายศรุต* ที่โดนลงโทษจากหญิงคนรัก นางจันทร์ภา ให้เป็นอมตะ มีชีวิตข้ามกาลเวลา พบและจากคนที่รักมากมาย สร้างความทุกข์อย่างแสนสาหัสให้กับเขาอย่างมาก จนเมื่อเขาได้มาเจอกับ *ณดา* หญิงสาวอีกคนที่ให้ความช่วยเหลือจนเขาสามารถพบกับนางจันทร์ภาที่กลับชาติมาเกิด และสามารถหลุดพ้นจากบ่วงกรรมนี้ได้ การผจญภัยของตัวละครโดยเฉพาะ *ศรุต* เป็นเรื่องราว หลีกหนี เพราะผู้เขียน นำเค้าโครงเรื่องมาจากนิทานมุขปาฐะ และสร้างเรื่องให้นิทานนี้เป็นเรื่องจริง บุคคลที่อยู่ในเหตุการณ์นั้นก็ยังมีชีวิต มีตัวตนให้เห็นในปัจจุบัน

จุดเด่นของเรื่องคือ ตัวละครที่มาจากวรรณคดีมุขปาฐะ มีชีวิตขึ้นมาจริงๆ และที่สำคัญมีชีวิตเป็นอมตะ เมื่อเขาเข้ามาในยุคปัจจุบันเพื่อตามหาวิญญาณที่กลับชาติมาเกิดเพื่อขอกภัย ทำให้ผู้ที่ทราบเรื่องรู้สึกแปลกใจ เพราะเรื่องแบบนี้น่าจะเป็น นิทานปรัมปราที่แต่งขึ้นมา มากกว่าจะเป็นความจริง ทำให้ผู้อ่านต้องจินตนาการ และคอยเอาใจช่วยว่า การตามหา และการหลุดพ้นจากความทุกข์ของศรุตจะมีทางเป็นไปได้หรือไม่

นิรมิต จินตนิยายเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ความฝันของคนเรา *เจ้ากวาง* เป็นอีกคนหนึ่งที่ต้องการจะสร้างฝันของตนเองให้สำเร็จ โดยการสร้างตัวแทน หรืออีกภาคหนึ่งของเขา เพื่อทำในสิ่งที่เขาไม่สามารถจะทำได้ *ไต้หวัน* เป็นตัวแทนความอ่อนโยน จินตนาการและความฝันอันสวยงามของกวาง แต่อีกด้าน *กังคิ* คือตัวแทนความแข็งแกร่ง ความโหดร้าย เด็ดเดี่ยว ที่กวางไม่เคยมี เขาสร้างกังคิ ขึ้นมาเพื่อจัดการกับภาวะบางอย่างแทนเขา แต่กวางก็ไม่

สามารถควบคุมสิ่งที่เขาสร้างขึ้นมาได้ เขาจึงต้องรับผิดชอบ ทำลายทุกอย่าง ที่เขาสร้างด้วยตนเอง

นวนิยายแนวจินตนิยายของแก้วแก้ว จะสร้างฉากและบรรยากาศได้เหมาะสมกับเนื้อหาในแนวไซศาสตร์ มีการสรรคำ ใช้คำขยายที่ทำให้เห็นภาพ การใช้ความเปรียบเพื่อให้ภาพที่แจ่มชัดในใจผู้อ่าน ตัวอย่าง ฉากหนึ่ง que แสดงให้เห็นความสามารถของแก้วแก้ว คือ ฉากในเรื่อง นางทิพย์

“หล่อนก้าวเข้าไปใกล้ ทันใดนั้นความมืดมัวเหมือนฝนจะตกก็สว่างขึ้น เหมือนดวงอาทิตย์เคลื่อนคล้อยออกพ้นหมู่เมฆ ส่องแสงทะลุเงาไม้ลงมาเป็นลำกระทบหลุมที่กลบไว้หายๆ นั้นพอดีราวกับใครสาดลำไฟฉายลงมาอย่างจ้งทำให้เห็นสิ่งต่างๆ ที่โผล่พื้นดินขึ้นมถนัด ”

มือข้างหนึ่งของมนุษย์นั่นเอง

มือขาวซีดจนเหมือนหุ่น โผล่พื้นรำไรขึ้นมาจากพื้นดิน ตกห้อยทาบทับอยู่อย่างแน่นิ่งไม่ไหวติง แสงสว่างที่กระทบทำให้เห็นผิดเป็นสีเขียวซีดอย่างประหลาด ดูไร้ชีวิตชีวา แต่ก็ยังมีลักษณะใหม่ สดราวกับเจ้าของมือนั้นเพิ่งจะลงไปอยู่ใต้พื้นดินมาไม่กี่นาทีนี้เอง ไม่มีอาการเคลื่อนไหวใดๆ นอกจากหยาดเลือดไหลซึมอย่างเชื่องช้า จากมือไหลอาบหยดย่อยลงไปตามนิ้วก่อนจะซึมลงไปเป็นดวงบนระอบงดิน สีแดงฉานของมันเด่นชัด ตัดกับความขาวของผิวหนังอย่างน่าสะพรึงกลัว ... เป็นเครื่องหมายของความเจ็บปวดรวดร้าวถึงขีดสุด ... ถึงความโหดร้ายทารุณอันสุดประมาณ ที่เกิดขึ้นกับเจ้าของมือนั้นก่อนเข้าตัวจะสิ้นลม

ปริตดาหยุดชะงักราวกับถูกตรึง ... ในชีวิตหล่อนไม่มีความเย็น
ยะเยือกครั้งใด ที่จูโจมเข้าจับหัวใจเหมือนครั้งนี้ มันยิ่งกว่าความกลัว ...
ยิ่งกว่าความตระหนกใดๆ ที่หล่อนนึกว่าหล่อนจะพึงรู้สึกได้

เด็กสาวกรีดร้องออกมาสุดเสียงก่อนที่สติจะขาดผิง ... หล่อนร้อง
ก้อง ... ร้องออกมาซ้ำแล้วซ้ำอีก ก่อนจะหันกลับวิ่งกระเจิงไปเหมือนกวาง
ตื่นไฟพร”

ในด้านการสร้างตัวละครนั้น แก้วแก้วสร้างตัวละครอย่างคนที่เข้าใจมนุษย์ ตัวละคร
ของเธอจึงมีความสมจริงและสมควรจะได้รับชะตากรรมเช่นนั้น ผู้อ่านจะไม่รู้สึกว่าแก้ว
แก้วใจให้ตัวละครตัวใดโง่หรือฉลาดเกินไปกว่าความเป็นไปได้ของตัวละครนั้นๆ ตามที่
แก้วแก้วได้ปูพื้นไว้แล้วแต่ต้น ตัวอย่างของการสร้างตัวละคร คือ

สิตลา ในเรื่อง มนตรา มีชีวิตอยู่ภายใต้คำบัญชาของผู้เฒ่าตลอดมา และวันหนึ่ง
เมื่อ สิตลามีอำนาจที่ทำให้มั่นใจว่าเป็นอำนาจที่สามารถกำหนดชะตาชีวิตของผู้อื่นได้ สิตลา
ก็ย่อมจะลุ่มหลงในอำนาจนั้น เพราะเธอกลายเป็นผู้วิเศษ และในที่สุดสามารถจะทำลายผู้ที่
ให้อำนาจนั้นแก่ตน ส่วนตัวละครอื่นๆ เช่นตัวละครที่เป็นสาวกในสำนักปฏิบัติธรรมแห่ง
นั้นล้วนเป็นตัวละครที่ผู้เขียนเลือกสรรมาจากบุคคลต่างอาชีพ ที่มีคุณสมบัติเดียวกัน คือเป็น
ผู้ที่มุ่งหวังหรือคาดหวังความสำเร็จในชีวิตอย่างคนที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง การให้
ศรัทธาความเชื่อที่สูงที่สุด จึงทำให้บุคคลเหล่านั้น จงรักภักดี อย่างแนบแน่น การจะคลี่คลาย
ปัญหาที่จะต้องใช้วิธีเดียวคือทำลายอำนาจซึ่งเป็นที่มาของศรัทธาสูงสุดนั้น

ในเรื่องจอมนาง แก้วแก้วสร้างตัวละครอย่าง *เจ้าชายอัษฎางค์* ด้วยคุณสมบัติที่ทำให้ศัตรู
วางใจเพราะแก้วแก้วให้ภาพว่าเป็นคนขี้เหล้าเมาขาด ไม่เอาเรื่องเอาราวกับใคร แต่แท้ที่จริงแล้ว
ภายในซ่อนไหวพริบไว้ คุณสมบัตินี้ในท้ายที่สุดช่วยทำให้ตัวละครนี้เอาตัวรอดอยู่ได้ท่ามกลาง
ศัตรูที่มุ่งทำร้าย

ในขณะที่ตัวละครอย่าง นายพลอาสนะ และนายพลชิตณรงค์ ศัตรูทั้ง 2 ฝ่ายในเรื่องนี้เป็นตัวละครที่ดูเหมือนจะฉลาด เพราะมีอำนาจอยู่ในมือ แต่ความหวาดระแวง ไม่เชื่อใจใครอย่างคนเกรงจะถูก โคนอำนาจก็ยอมกลายเป็นคนไม่ฉลาด เพราะได้สร้างภาพตนเองให้กลายเป็นศัตรูจนต้องสิ้นอำนาจก่อนคนอื่น

ส่วน *ศรัย* ตัวละครเอก หรือ พระเอก ในเรื่อง จากฝันสู่นิรันดร นั้นก็เป็นนักธุรกิจที่อยู่ในสังคมวัตถุนิยม มีเงินมีอำนาจ แต่เขากลับไม่ได้ไยดีสิ่งเหล่านั้น ไม่สนใจจะสานต่อธุรกิจที่ บรรพบุรุษสืบสร้างมา เมื่อเขาได้ย้อนกลับเข้าไปยังยุคสมัยประมาณรัชกาลที่ 6 สมัยที่คุณตาของเขายังไม่ร่ำรวยเราเพราะเพิ่งมาจากเมืองจีนเข้ามาเป็นช่างทองในเมืองไทย เขาได้เห็นความอดสาหัส ความยากลำบากของก๋ง เมื่อเขากลับมายังยุคปัจจุบันได้อีกครั้งหนึ่ง เขาจึงตั้งใจว่าจะสานต่องานธุรกิจของบรรพบุรุษต่อไปให้ดีที่สุด

นอกจากลักษณะการสร้างตัวละครที่น่าสนใจแล้ว ลักษณะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ แก้วแก้วจะสร้างความน่าเชื่อถือให้งานเขียนในแนวนี้อย่างดีด้วยการใช้อ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการอ้างอิงวรรณคดีซึ่งนับว่าเป็นวิธีการที่ทำให้งานเขียนของเธอดูน่าเชื่อถือ เธอสามารถทำให้งานที่ดูเหมือนจะไร้สาระงมมาย กลับกลายเป็นงานที่มีการค้นคว้าอ้างอิงร่วมกับงานเขียนเชิงวิชาการ

เรื่องที่ได้ชัดที่สุดเกี่ยวกับการใช้อ้างอิงทางประวัติศาสตร์ก็คือเรื่อง แก้วราหู ซึ่งแก้วแก้วอ้าง ประวัติศาสตร์สุโขทัย สมัย พ่อขุนบานเมือง เอามาผูกโยงเข้ากับเรื่องที่แต่งขึ้นตามจินตนาการ พร้อมทั้งสร้างตัวละครขึ้นตามจินตนาการ แต่ให้ตัวละครและเรื่องเหล่านี้สัมพันธ์กับเหตุการณ์จริงและบุคคลจริง ในสมัยนั้น และเพื่อกันความเข้าใจผิดของผู้อ่าน แก้วแก้วก็ได้ หมายเหตุไว้ท้ายเรื่องแล้วว่าส่วนไหนคือเรื่องจริงส่วนไหนคือเรื่องแต่งขึ้น

ส่วนเรื่องที่ใช้การค้นคว้าอ้างอิงทางวิทยาศาสตร์เข้าช่วยสร้างความน่าเชื่อถือก็คือ เรื่อง นางทิพย์ และมนตรา ถึงแม้เรื่อง นางทิพย์ และ มนตรา จะเป็นเรื่องในจินตนาการ เป็น

เรื่องของภพภูมิในจักรวาล นางเอกเป็น ยามะธิดา แต่แก้วแก้วก็ไม่ละเลยที่จะทำให้เรื่องนี้ดู น่าเชื่อถือขึ้นด้วยการให้ตัวละครเอก เป็นผู้ที่ศึกษาวิทยาศาสตร์ทางด้านปรจิตวิทยา และ สนใจค้นคว้าเรื่องการถอดวิญญานนี้ไปด้วย

ส่วนการอ้างอิงถึงวรรณคดีนั้นก็มีส่วนสร้างความน่าเชื่อถือ เช่นในเรื่อง แก้วราหู ซึ่ง ตัวเอก อยู่ในสมัยสุโขทัย เมื่อพูดถึงการลอยพระประทีป ก็มีการยกงานลอยประทีปที่จารึก ไว้ในศิลาจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงขึ้นมาประกอบจึงทำให้เห็นว่าตัวละครทำอย่าง นั้นไม่เกินจริง เพราะในศิลาจารึกซึ่งเป็นงานวรรณคดีและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชิ้น สำคัญบันทึกไว้เช่นนั้น

การอ้างอิงวรรณคดี นอกจากจะสร้างความน่าเชื่อถือแล้ว ยังสร้างความโรแมนติก ให้กับงานเขียนอีกด้วย กล่าวคือ นอกจากแก้วแก้วจะพรรณานาความงามของตัวละครของตนแล้ว บางครั้งแก้วแก้วก็ใช้วิธีพรรณนา โดยคัดลอกบทชมโฉมนางในวรรณคดีมาใช้ กับนางเอกแทน การชมโดยใช้บทวรรณคดีนั้นยังแสดงให้เห็นถึงภูมิรู้ทางด้านวรรณคดี ของผู้แต่งคือแก้วแก้วอีกด้วย

นอกจากการอ้างอิงเพื่อให้เรื่องดูน่าเชื่อถือดังกล่าวแล้ว ลักษณะที่น่าสนใจอีก ประการหนึ่งก็คือ แก้วแก้วมักจะแทรกความรู้ไว้ในเรื่องที่กำลังเขียน แม้บางทีไม่ใช่ความ จำเป็นที่เกี่ยวเนื่องกับเนื้อหาแต่แก้วแก้วก็สอดแทรกความรู้เหล่านั้นให้ผู้อ่านไว้เป็นความรู้ ประดับตัว

ตัวอย่างที่แก้วแก้วแทรกความรู้ไว้ให้ผู้อ่าน คือเรื่องยศของข้าราชการ หลายคนคง ไม่ทราบว่า ยศ จมื่น ในสมัยก่อนนั้นมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด และเป็นใคร อยู่ลำดับ ไດของยศข้าราชการ แต่ถ้าได้อ่านเรื่อง เรือนมยุรา แล้ว จะรู้ว่ายศ จมื่น เป็นตำแหน่ง ข้าราชการที่สูงกว่าพระ และต่ำ กว่าพระยา เมื่ออ่านเรื่องนี้แล้วจะได้ทราบ เพราะแก้วแก้วได้ แทรกเกร็ดความรู้ไว้ตอนอธิบายความเป็นมาของชื่อตัวเอก พระนาย ว่าเป็นชื่อที่คน สมัยก่อนใช้เรียกข้าราชการที่มีตำแหน่งเป็น จมื่น

ความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่นนี้มีปรากฏอยู่ในงานของแก้วเก้าหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความรู้เชิงประวัติศาสตร์ ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ ความรู้เชิงวรรณคดี หรือความรู้ด้านอื่นๆ การแทรกความรู้เช่นนี้นับว่ามีส่วนที่ทำให้งานเขียนจินตนิยาย นี้ดูมีสาระขึ้น

การสร้างวลีกลับเหนื่อจริง

นวนิยายแนวจินตนิยายของแก้วเก้า เรื่องในยุคแรก คือ เรื่อง แก้วราหู แต่ปางก่อน นางทิพย์ มนตรา จอมนาง จากฝั่งสุรินทร์ และ เรือนมยุรา จะใช้กลวิธีสร้างวลีกลับเหนื่อจริงด้วยการใช้สิ่งต่างๆ ที่ยังไม่ซับซ้อน คือ

1. **ของวิเศษ** ที่มีอำนาจบันดาลความเหนื่อจริงให้เกิดขึ้น
2. **สื่อ** ที่ทำให้ตัวละครระลึกถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต
3. **พลังจิต** ที่ใช้หลักวิทยาศาสตร์อธิบาย

1. **ของวิเศษ** ที่มีอำนาจบันดาลความเหนื่อจริงให้เกิดขึ้น ปรากฏในเรื่อง แก้วราหู และ เรือนมยุรา

ในเรื่อง แก้วราหู นั้น ของวิเศษก็คือ “แก้วราหู” ซึ่งมีคุณสมบัติคอยแก้ไขสถานการณ์ที่เลวร้ายให้ดีขึ้น แต่ผู้ที่จะใช้ได้คือ พระเอกคนเดียวเท่านั้น เพราะเคยเป็นผู้นครอครอบมาตั้งแต่สมัยอดีตชาติ ถ้าผู้นครอครอบแก้วนี้ จะมีอันตราย แก้วนี้จะเปล่งรัศมีเป็นสีแดงเพื่อเตือนเจ้าของให้รู้ล่วงหน้า แก้วนี้เป็นต้นตอของเรื่องทั้งหมด เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้พระเอกรำลึกชาติได้ และเมื่อเหตุการณ์ทุกอย่างเรียบร้อยดีแล้วแก้วนี้ก็จะหมดอำนาจลง กลายเป็นแก้วธรรมดา

แก้วเก้าได้บอกไว้ในเนื้อเรื่องเป็นนัยว่าความคิดเรื่องแก้ววิเศษ หรือที่ เรียกว่าแก้วราหู นี้เคยปรากฏแล้วในวรรณคดีเรื่องไตรภูมิ และพระอภัยมณี และใช้ ความวิเศษ นี้ช่วย

สร้างเรื่องที่เหนือจริงขึ้น โดยไม่ได้ต้องใช้หลักที่เป็นไปได้ทางวิทยาศาสตร์อธิบาย เพราะความวิเศษนี้อธิบายไม่ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์

ส่วนในเรื่อง เรือนมยุรา นั้น ของวิเศษก็คือ “นกยูงสาริด” ซึ่งช่วยทำให้เวลาในบ้านที่นางเอกอยู่ในสมัยอยุธยาเดินช้าลง คือเวลาในบ้านผ่านไปหนึ่งชั่วโมง เวลาข้างนอกผ่านไปหนึ่งปี และบ้านหลังนี้ก็ถูกซ่อนไว้ด้วย อำนาจยันต์วิเศษ ไม่ให้คนภายนอกเห็นบ้านนั้น เมื่ออำนาจมนตราเสื่อมลง นกยูงผู้เป็นนางเอกพบว่าตัวเองกำลังอยู่ในยุครัตนโกสินทร์เสียแล้ว และแก้วแก้วก็ให้นกยูงสาริด นี้แตกสลายไปในที่สุดเพื่อให้ความเหนือจริงนี้หมดไป และให้ตัวละครเผชิญกับโลกในปัจจุบันด้วยตัวเองโดยไม่มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ ช่วย

การใช้ ของวิเศษ นี้ คงจะกลายเป็นเรื่องเกินจริง ไร้สาระ งามายมากกว่านี้ถ้าแก้วแก้วไม่ให้ที่มาของ ของวิเศษ เหล่านั้น แก้วแก้วจึงให้ที่มาของ ของวิเศษ เหล่านั้นไว้บ้าง เพื่อให้ดูว่า ไม่ได้เป็นความคิดในจินตนาการที่เลื่อนลอยของผู้เขียนคนเดียว อย่างแก้วราหู นั้น แก้วแก้วก็สนับสนุนความคิดนี้ด้วยการอ้างถึง เรื่องแก้วราหูในวรรณคดีไทยสมัยก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นเรื่องที่คนไทยให้ความเชื่อถืออยู่มาก ส่วนนกยูงสาริด แก้วแก้วก็ได้ความคิดมาจากเรื่องมิติของเวลา โดยเทียบความคิดนี้กับการเดินทางของแสงมาใช้อธิบายผสมเข้ากับความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ที่มีต้นกำเนิดมาจากพวกอินเดียที่เชื่อเรื่องไสยศาสตร์พวกนี้มาตั้งแต่คึกคักบรพพ์ ดังนั้นถึงแม้จะเป็น ของวิเศษ ที่เรื่องลึกลับเหนือธรรมชาติต่างๆ ไปต้องมี แต่สำหรับแก้วแก้วแล้วสามารถทำให้ของวิเศษ นั้น ดูน่าเชื่อถือขึ้นได้ไม่น้อยทีเดียว

2. สื่อ ที่ทำให้ตัวละครระลึกถึงเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตได้ ปรากฏในงาน เรื่อง แต่ปางก่อน และ จากฝันสู่วันนคร

แต่ปางก่อน

นวนิยายเรื่องนี้ได้ใช้สิ่ง 6 สิ่ง เป็นสื่อเชื่อมโยงให้ราชาวดีสามารถย้อนระลึกถึงอดีตชาติครั้งเป็นเจ้านางม่านแก้ว และสามารถย้อนกลับไปสู่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตได้ดังต่อไปนี้

- เพลงลาวม่านแก้ว
- วังของเสด็จในกรมฯ
- ตำแหน่งกรมน้ำเรือนหอร้างของ ม.จ. รังสิธรกับเจ้านางม่านแก้ว
- ดวงวิญญาณของ ม.จ. รังสิธร
- ภาพวาดเจ้านางม่านแก้ว
- คนที่รู้จักเจ้านางม่านแก้ว ได้แก่ ม.จ. วิไลเสชา หม่อมพรพรรณราย ครูทับ และ จางวางจัน

เพลงลาวม่านแก้ว เป็นสื่อแรกที่ชักนำให้ราชาวดีสนใจวังร้างที่อยู่หลังโรงเรียนกุลนาวิวิทยา เพราะในคืนแรกที่เธอมาค้างที่โรงเรียนแห่งนี้ เธอได้ยินเสียงเพลงนี้ลอยตามลมมา โดยที่ตัวเธอเองก็ไม่ว่าว่าเป็นเพลงอะไร แต่รู้สึกว้าวไพละ และคุ้นเคยเป็นอย่างมาก อีกทั้งเพลงนี้ยังทำให้เธอฝันไปว่า เธอได้เข้าไปอยู่ในวังแห่งนั้น

หญิงสาวหลับไปนาน ... หล่อนไม่แน่ใจว่าหล่อนรู้สึกตัวตื่นขึ้นมา
หรือเป็นเพียงความฝันกันแน่ เมื่อได้ยินเสียงดนตรีเจี๊ยงแจ้วแว่วมาจากที่ไกล

หล่อนรู้สึกครึ่งหลับครึ่งตื่น บอกตัวเองอย่างง่วงงุนว่า ดนตรี ...
เด็กนักเรียนที่นี้คงซ้อมดนตรีกันตอนกลางคืน เพลงเพราะจริง เพลง
ไทยเดิมจากวงมโหรีนั้นไม่เหมือนเพลงใดที่หล่อนรู้จักมาก่อน แต่ก็
คล้ายคล้ายคล้าว่าเคยผ่านหูเพียงแต่ไม่ออกว่าจากที่ใดกันแน่ ทุกสิ่ง
ทุกอย่างโดยรอบมีแต่ความสดเจี๊ยบ เสียงมโหรีแม่แพ้วเบา จึงได้ยินชัด

กระทบหู ทอดกังวานอ่อนหวานไพเราะราวกับดนตรีทิพย์ ราชวดีเริ่มรู้สึกว่าคุณตัวเองเบาหวิว ... ล่องลอยไปในอากาศเหมือนเป็นขนนกบางเบา กระแสลมพัดพาให้ลอยล่องไปสู่ทิศทางที่เสียงดนตรีแว่วมา หลอนมองเห็นห้องใหญ่ เพดานสูงกว้างแทบเป็นเว้งว่างผิดจากบ้านคนทั่วไปที่หลอนเคยเห็น สว่างเรืองรองด้วยแสงตะเกียงแก้วอจกลับดูวับแวมอยู่ทุกช่วงเสา... ราชวดีก้าวเดินเข้าไปในห้อง ... เลื่อนลอยและเซื่องช้าเหมือนเคลื่อนในทิวอยู่ในน้ำ หลอนไม่รู้เหมือนกันว่าจะเดินไปไหน แต่ข้าก้าวไปโดยอัตโนมัติ ในขณะที่เสียงดนตรีกังวานชัดเจนขึ้นราวกับมีนักดนตรีบรรเลงอยู่ตรงหน้าอย่างพร้อมเพรียง เพลงที่ได้ยินแต่ไกลนั่นเอง เหมือนกับมีคนเล่นซ้ำอีกครั้งหนึ่ง แล้วเครื่องดนตรีเกือบทุกชนิดก็เงียบเสียงลง ปล่อยให้ขอสามสายกังวานขึ้นเจื้อยแจ้วเสียงเด่นชัดเพียงเสียงเดียว... เพลงอะไรนะ ไพเราะเหลือเกิน ราชวดีตามตัวเองอย่างผลอไผล

“ ลาวมานแก้ว.. น้องจำไม่ได้แล้วหรือ.. ลาวมานแก้วของเราทั้งสองคน ”

สืบเนื่องจากเพลงลาวมานแก้ว ความฝันที่เธอเห็น ประกอบกับคำบอกเล่าประวัติความเป็นมาของวังแห่งนี้ ทำให้ราชวดีสนใจวังแห่งนี้มากจนต้องไปดูให้เห็นกับตา และเมื่อเธอไปเดินเล่นดูวังก็ได้พบกับจางวางจัน ผู้แนะนำให้ราชวดีไปเดินดู “ตำหนักกรมนี้” และได้พบกับ “ดวงวิญญาณของ ม.จ.รังสิธร” ตำหนักกรมนี้ และดวงวิญญาณของ ม.จ.รังสิธร เป็นสื่ออีกสองประการที่ชักจูงให้ราชวดีสนใจเรื่องราวประวัติความเป็นมาของวังและผู้คนที่อาศัยอยู่ ณ ที่แห่งนี้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะดวงวิญญาณของ ม.จ.รังสิธร นั้น จะบอกเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้ราชวดีฟังและเป็นผู้ทำให้เธอระลึกชาติ อีกทั้งยังเดินทางกลับไปสู่ออดีตได้อีกด้วย

“ตำหนักนี้” หลอนพึมพำออกมาโดยไม่รู้ตัว

ความรู้สึกซาบซ่านบางอย่างแล่นเข้าจับใจหญิงสาว หล่อนบอก
ไม่ถูกว่าทำไมถึงติดอกติดใจบ้านนี้ขึ้นมา แทบว่าจะยืนดูอยู่ได้ทั้งวันโดย
ไม่เบื่อหน่าย ... บ้านนี้ดูจะผูกใจหล่อนได้ ยิ่งกว่าบ้านสวยๆ ทัศนีย์...

หญิงสาวเอื้อมมือไปเกาะรั้วเหล็กโปร่ง มองเข้าไปอย่างตั้งใจกว่า
ครั้งก่อน ความรู้สึกที่บ้านนี้น่าจะมีคนอยู่ ยิ่งกลายเป็นความแน่ใจเมื่อเห็น
หน้าต่างประจกชั้นบนเปิดอยู่ทางด้านหนึ่งของตัวตึก สนามหญ้าก็มีรอย
คายนหญ้าใหม่ๆ เหมือนเพิ่งตัดเมื่อวานนี้เอง

บริเวณนั้นเงียบ มีแต่เสียงลมพัดแทรกอยู่ตามพุ่มพฤษภ และ
เสียงนกร้องเบาๆ อยู่ตามคาบไม้แต่เมื่อตั้งใจฟัง ราชวดีได้ยิน
เสียงดนตรีเบาๆ แว่วมาจากทิศทางตัวตึก คล้ายกับใครเปิดวิทยุฟังอยู่อย่าง
เพลิดเพลิน ...

แล้วจู่ๆ เสียงซอกก็ขาดหายลงอย่างกระทันหัน ในขณะที่หน้าต่าง
บานหนึ่งที่เปิดอยู่ปรากฏร่างบุคคลหนึ่งชะโงกหน้าออกมา ทำทางแสดงว่า
มองเห็นหล่อนยืนอยู่นอกกำแพง

“เธอจะเข้ามาข้างในรั้วนี้ก็ได้ ยืนอยู่ข้างนอกนาน คงจะเมื่อย”...

ร่างนั้นหายไปจากทางหน้าต่าง ครู่เดียวประตูมุขหน้าก็เปิดออก
เขาก้าวลงบนบันไดหินอ่อนเตี้ยๆ รูปโค้งเกือบเป็นครึ่งวงกลม ลงมาที่
สนามหญ้า...

แต่ร่างของบุคคลผู้ก้าวตรงมาหาหญิงสาวนั้น ทำให้หล่อนรู้สึก
คล้ายกับอรุโณทัยดวงใหม่กำลังส่องแสงเรืองรุ่งขึ้นในบริเวณตึกขาว
โดยเฉพาะ

ดวงวิญญาณของ ม.จ.รังสิขร นั้นจะปรากฏให้ราชาวดิเห็นเพียงผู้เดียวเท่านั้น ท่านจะ
เป็นผู้เล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับวัง ตำหนักกรมนี้ ผู้คนที่เคยอาศัยอยู่ และ โดยเฉพาะเรื่องราวที่
เกี่ยวกับเจ้านางมันแก้ว ซึ่งเรื่องแต่ละเรื่องที่ท่านเล่าจะทำให้ราชาวดิยิ่งสนใจ ยิ่งผูกพันกับ
เรื่องราวในอดีตมากขึ้นเรื่อยๆ จึงนับได้ว่าดวงวิญญาณของท่านชายใหญ่เป็นสื่อเชื่อมโยง
เหตุการณ์ในปัจจุบันกับเหตุการณ์ในอดีตที่สำคัญที่สุดในเรื่องนี้

และเมื่อราชาวดิได้พบดวงวิญญาณของท่านชายใหญ่ที่ตำหนักกรมนี้ ดวงวิญญาณ
ของท่านก็ได้ชักจูงเธอเข้าไปในตำหนักกรมนี้เพื่อให้เธอดู “ภาพวาดเจ้านางมันแก้ว” และจาก
การได้เห็นภาพนี้เอง ทำให้ราชาวดิได้ย้อนกลับไปสู่ออดีตได้เป็นครั้งแรก

ภาพนั้นจะวาดขึ้นในสมัยใด โดยจิตรกรผู้ใด ราชาวดิไม่อาจรู้ แต่
เท่าที่เห็นสีในภาพยังใหม่ราวกับเพิ่งวาดเสร็จเมื่อไม่นานมานี้ จิตรกรผู้
วาดสามารถจำลองแบบนางในภาพได้อย่างอ่อนช้อยราวกับมีชีวิต จน
หญิงสาวรู้สึกว่ ถ้านางจะขยับกายก้าวออกมาจากรูป แล้วหายใจได้อย่าง
คนมีเลือดมีเนื้อทุกประการ หล่อนก็จะไม่รู้สึกลัวเกินความจริงได้เลย ...

นอกเหนือไปจากความสวยสุดอย่างได้รับการตกแต่งเต็มทีในชุด
หุหรานั้นแล้ว คำหน้าในภาพและคำหน้าสตรีผู้เอยขึ้นมองอย่างตื่น
ตะลึงนั้น แทบจะไม่ผิดเพี้ยนจากกันแม้แต่น้อย ...

บัดนี้หล่อนเข้าใจแล้วว่า ทำไมอาจวางอันจึงทำหน้าที่เหมือนถูก
ผีหลอก เมื่อมองเห็นหล่อน

และสื่อประการสุดท้ายที่ทำให้ราชาวดีสนใจว่าเจ้านางม่านแก้วเป็นใคร ทำไมจึงมี
คนทักคิดว่าเธอคือเจ้านางผู้ นั้น คือ ผู้คนที่เคยรู้จัก เคยพบเห็น หรืออยู่ในสมัยเดียวกันกับเจ้า
นางม่านแก้ว

คนแรกที่ได้พบราชาวดี และสะดุดตาสะดุดใจเธอ คือ อาจวางอัน ยามชราของ
โรงเรียนกุลสตรีวิทยาผู้เคยเป็นมหาดเล็กในวังแห่งนี้และเขาเป็นคนแรกที่พูดชื่อเจ้านางน้อย
ให้ราชาวดีได้ยิน

แกไม่ทันเห็นหล่อน ขณะล้วงกระเป๋ายกยิบกุญแจมาไขกุญแจ
ประตู ตอนนั้นเองที่สายตามัวของแกเหลือบมาเห็นราชาวดีเข้า หล่อนยืน
อยู่ข้างซุ้มอัญชันซึ่งขึ้นรกเป็นซุ้มใหญ่ข้างกำแพง แดดอ่อนทอสีทอง
ซีดๆ ยามตะวันตกใกล้จะตกดินส่องลอดใบไม้มากระทบซีกหนึ่งของ
ใบหน้าผุดม่อง ขณะที่อีกซีกหนึ่งอยู่ในเงามัว

ชายชราตกตะลึงจ้องจ้อง กุญแจร่วงลงบนพื้นกรวดโดยแกไม่รู้ตัว
ดูทานเสียงแหบเครืออยู่ในลำคอ

“เจ้านางน้อย !”.....

“ตาเห็นฉันเป็นใครหรือจ๊ะ” ? ราชาวดีถามยิ้มๆ คงไม่ตาฝ้า
เห็นฉันเป็นผีหรือกะ แลวันนี้เขาคูณักไมใช่หรือ ...

“เห็นตอนแรกคล้ายคล้ายคล้า” ... แต่เมื่อก็ ... เหมือน
เหลือเกิน เมื่อก่อนเจ้านางน้อยเคยเดินเล่นแบบนี้แหละ ตอนเย็นๆ ไม่เคย
ขาด ท่านชายด้วยอีกองค์หนึ่ง ... โปรดนักร ...”

คนต่อมาที่ได้เห็นราชาวดี และคิดว่าหน้าตาของเธอเหมือนเจ้านางม่านแก้ว คือ
หม่อมพรหมมราช ผู้เป็นหม่อมมารดาของ ม.ร.ว. จิรายุส เจ้าของวัง แต่ท่านก็ไม่ได้บอกให้
ใครรู้ นอกจากอาจารย์กาบทองผู้เป็นลูกพี่ลูกน้องแต่อาจารย์กาบทองไม่เคยรู้จักเจ้านางม่าน
แก้วมาก่อนจึงไม่สนใจ

“เออ ... กาบทอง ลูกแม่ดีนี่แปลกนะ หน้าไม่เหมือนแม่ ...
เท่านั้นยังพอทำเนา แต่ฉันว่าหน้าไฟลไปเหมือนใครเข้าอีกคน ... เธอรู้
ไหม ...”

“ฉันว่ากลับไปเหมือนเจ้านางน้อยนะ หล่อน ”

ต่อมาคือ ม.จ. วิไลเสขา อดีตคู่หมั้นของท่านชายใหญ่ ท่านเป็นผู้ที่วางยาพิษเจ้า
นางม่านแก้วในคืนวันวิวาห์ ท่านเห็นราชาวดีในงานทำบุญประจำปีของโรงเรียนกุลนารี
วิทยา ด้วยความตกพระทัยที่ท่านเห็นว่าราชาวดีเหมือนเจ้านางน้อยมาก ท่านจึงประชวร
พระวาโยไป ดังนั้น ท่านจึงจงเกลียดจงชังราชาวดีมาก จนกระทั่งวางแผนฆ่าเธออีกคน
แต่ไม่สำเร็จ ท่านทำให้ราชาวดีสนใจอดีตมากยิ่งขึ้น เพราะเธออยากจะทำ ท่านหญิงวิไล
เสขาในวัยสาวเป็นเช่นไร ทำให้ไม่ถึงต้องสูญเสียคู่หมั้นให้กับเจ้านางม่านแก้วไป

คนสุดท้าย คือ ครูทับ ท่านเป็นคนที่สำคัญที่สุดในสื่อประการสุดท้ายนี้ เนื่องจาก ท่าน
เป็นคนเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นระหว่างท่านชายใหญ่ เจ้านางม่านแก้ว และท่านหญิงวิไลเสขา ให้
ราชาวดีฟังอย่างค่อนข้างละเอียด ทำให้ราชาวดีสนใจใคร่รู้ยิ่งขึ้นจนต้องกลับไปที่ตำหนักกรมนี้
เพื่อสอบถามเรื่องราวจากดวงวิญญาณของท่านชายใหญ่อีกครั้ง

“ท่านชายใหญ่เสด็จไปศึกษาที่อังกฤษตั้งแต่พระชนม์สักสิบสองสิบสามได้ ...” เอ ! หรือจะมากกว่านั้น ครูทับทำท่าคิด แต่ก็ไม่เกินสิบห้าหรือหก กว่าจะกลับมาท่านก็เป็นหนุ่มแล้ว งามมากเสียด้วยซี ขนาดเขาเรียกกันว่าเหมือนอิเหนา อย่าวว่าแต่รุ่นราวสาวเสีย ถึงเฒ่าแก่ก็ยังคิดพิศวง อย่งไรละ แต่ท่านนะไม่ทรงทราบหรือว่าหม่อมแม่จับหมั้นหมายไว้กับหญิงแต่ ท่านเป็นพระญาติองค์หนึ่งเท่านั้นเอง มาเจอกับเจ้านางน้อยเข้าก็เหมือนกับอิเหนาเห็นนุชบาไม่มีผิด ใครจะห้ามท่านก็ไม่ฟัง ”

“แล้วท่านชายใหญ่ ท่านอภิเษกกับใครละคะ ราชาวดีชกอย่างอวยากรู”

“ก็เจ้านางน้อยนะซี เธอ ท่านหญิงแต่ท่านเก็บองค์เงียบเลยนับแต่นั้น จนเดี๋ยวนี้เขาก็พูดกันว่าท่านยังประชวรด้วยพระโรคเก้านั้นแหละ ไม่เคยหายเลย ...โรคเสียพระทัย”

จากฝัน...สู่นิรันดร

สื่อเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันสำหรับเรื่องนี้ คือ หลักฐานต่างๆ ที่ตรัยได้กระทำขึ้นเมื่อครั้งที่เขาใช้ชีวิตอยู่ในอดีตและได้กลับมาพบเห็นอีกครั้งหนึ่งในปัจจุบัน ทำให้ตรัยมั่นใจว่าเขาเคยมีตัวตนอยู่ในอดีตจริงๆ มี 3 สิ่ง คือ

- ภาพวาดสีน้ำมันคุณเกาะเกด
- ภาพถ่าย 3 คน ระหว่างคุณเชื้อ คุณเม่งซ่ง และตรัย
- มีคนเคยพบตรัยในอดีต

ภาพวาดสีน้ำมันคุณเกาะเกด สิ่งนี้เรียกได้ว่าเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ตรัยอยากมองเห็นเหตุการณ์ในอดีต และย้อนกลับไปอดีต

ศรัยได้เห็นภาพนี้เมื่อไปพบ ดร. โปยม น้องชายของคุณเชื้อ ทันทีที่เขาเห็นภาพของคุณการะเถิดเขาก็หลงรักหญิงผู้นี้ทันที เขาพยายามทุกวิถีทางที่จะได้รู้จักเธอมากขึ้น และเมื่อเขาไปบ้านของคุณหญิงศรารัตน์ เขาก็ได้เห็นภาพเก่าที่เป็นภาพของคุณการะเถิด เขาจึงได้ไปสอบถามเรื่องของคุณหญิงงามผู้นี้จากคุณสายหยุด มารดาของคุณหญิงศรารัตน์ซึ่งเป็นเจ้าของภาพ และที่สำคัญ คือภาพวาดสีน้ำมันภาพนี้ เป็นภาพที่ศรัยวาดให้คุณการะเถิดด้วยตนเอง

ภาพวาดเสร็จเรียบร้อยแล้ว แต่ว่ายังไม่ได้อักรอบ ยังคงวางอยู่บนขาหยั่งเช่นเดิม

ศรัยเซ็นชื่อตัวเองลงบนมุมล่าง หวนนึกถึงวันแรกที่เห็นภาพพร้อมลายเซ็น ไม่ได้เฉลียวใจเลยว่านั่นคือลายเซ็นของเขาเองเป็นภาษาอังกฤษ เพราะเขาไม่อาจปัดป้องหลักฐานให้กังและคุณเชื้อสงสัยภายหลังได้หากเขาเขียนชื่อ ศรัย เพชรนานา ลงไป

ครับ อ้อ ! ผู้หญิงคนนี้หรือครับได้ทำผมไม่ได้ดูรูปหรือครับ ผมดูลายเซ็นตรงมุมนี้ต่างหาก...”

“ตอนที่ผมตรวจสอบประวัติของคุณศรัยอยู่ตามคำสั่งของคุณรานี ผมเอาเอกสารหลายอย่างมาดู อย่างหนึ่งที่ผมพบคือคุณศรัยเป็นคนมีลายเซ็นหลายแบบ เขียนไม่เหมือนกันเลย ลักษณะนี้ทำให้ผมเดาว่าเขาเป็นคนอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายมาก ผมจำได้ว่าลายเซ็นแบบหนึ่งของคุณศรัยเป็นภาษาอังกฤษ ถ้าไม่เขียนเต็ม ก็เขียนย่อว่า ที เพชรนานา หรือไม่ก็ ที พี เพชรนานา แต่ว่านานๆ จะใช้สักที ” ...

“ลายเซ็นนี้ผมอ่านได้ว่า ที พี นานา”

ภาพถ่าย 3 คน ระหว่างคุณเชื้อ คุณเม้งซัง และตรัย ภาพนี้ตรัยได้เห็นตั้งแต่อยู่ในห้องนั่งเล่นที่บ้าน ดร. โปยม แต่เขาก็ไม่ได้เฉลียวใจว่าผู้ชายอีกคนหนึ่งที่แต่งกายแบบฝรั่งคือ ตัวเขาเอง แต่เมื่อเขาย้อนกลับไปในอดีต และได้ถ่ายภาพร่วมกับคุณเชื้อ และกิ้งของเขา ตรัยจึงนึกขึ้นมาได้ และภาพนี้ก็พื้นฐานอย่างดีให้กับ ดร. โปยม ดร.กฤษณะ จักร และมารดาของตรัย ให้เชื่อว่าเขาได้กลับไปใช้ชีวิตอยู่ในอดีตจริงๆ

เพียงครู่ต่อมา ชายหนุ่มทั้งสามก็ถ่ายรูปไว้ร่วมกัน

ความทรงจำอย่างหนึ่งแวบเข้ามาขณะจัดอิริยาบถให้เรียบร้อยสำหรับช่างภาพจะได้ถ่ายได้ทันที .....ภาพถ่ายในห้องนั่งเล่นของ ดร. โปยม

ผู้ชายสามคนถ่ายรูปไว้ด้วยกัน คนหนึ่งคือคุณเชื้อในเสื้อราชปะแตนหนุ่มผ้าม่วง โจงกระเบน ยืนอยู่ตรงกลางขนาบข้างด้วยชายหนุ่มชาวจีนในชุดกางเกงแพรปักลินสีด้า เสื้อคอกลมแขนยาวตัดด้วยผ้าฝ้ายสีขาว และอีกคนหนึ่งคือชายหนุ่มแต่งกายแบบชายตะวันตก...

ใครเล่าจะคาดฝันได้ว่า ... เมื่อรูปถ่ายนั้นเก่าแก่จนน้ำยาอาจเป็นสีน้ำตาลดั่งสีใบไม้แห้ง มือของชายหนุ่มในภาพจะหยิบภาพถ่ายขึ้นมาดูอีกครั้งหนึ่งด้วยความสนใจ ตัวเขาผู้นั้นไม่ได้ล่วงรู้เลยว่านั่นคือ ตัวเขาเองเมื่อหกสิบห้าปีก่อน

จักรเดินไปหยิบกรอบรูปที่วางอยู่บนหลังตู้หนังสือเตี้ยๆ ขึ้นมาส่งให้ดร.กฤษณะ เป็นภาพชายหนุ่มสามคนในเครื่องแต่งกายคนละแบบยืนเรียงกันอยู่

“ ผมเห็นรูปนี้มาหลายครั้งแล้วเวลาเข้ามาในห้องนี้ เมื่อไม่มีใคร
 ผมก็หยิบมาดูโดยละเอียด ... เป็นนิสัยของผมเองที่จะไม่ปล่อยอะไรเล็กๆ
 น้อยๆ ผ่านสายตาไปง่ายนัก ผมจำได้ว่า ดร. โปยมเคยบอกว่า ผู้ชายคน
 หนึ่งคือคุณเชื้อพี่ชายของท่าน คนที่สองคือคุณตาของคุณตริย คนที่สาม
 ไม่ทราบว่าเป็นใคร รู้แต่ว่าเป็นเพื่อนของคุณตา แล้วภาพนี้ก็ถ่ายไม่เห็น
 หน้าชัดเจนนักด้วย แต่ผมเคยเอาแว่นขยายมาส่องแล้ว ผมคิดว่าเป็น ....

“ ตริย ” ดร. โปยมตรงออกมา “ ตริยอย่างนั้นหรือ ”

สิ่งสุดท้าย คือ การที่มีคนเคยพบตริยในอดีต และคนผู้นี้ก็ยังมีชีวิตยืนยาวอยู่มาจนถึง
 ปัจจุบัน คือ คุณสายสนม ซึ่งเป็นลูกเลี้ยงของคุณหญิงสวาท มารดาเลี้ยงของการะเกด คุณ
 สายสนมจำได้ว่า สมัยเธอยังสาว ตริยเคยบุกเข้ามาในบ้านของเธอ และนำตัวการะเกด
 ออกไป เธอได้ตะโกนไล่ตริยด้วยเรื่องราวเหล่านี้ แต่ตริยไม่เชื่อ จนเมื่อเขาได้กลับไป
 กระทำเหตุการณ์นี้ด้วยตนเองในอดีต เขาจึงระลึกถึงคำพูดของคุณสายสนมในปัจจุบัน

“ ฉันจำเธอได้ อย่างนี้กว่าจำไม่ได้ วันที่เธอมาที่นี่ ... บ้านเจ้าคุณสูง
 เธอมาหาท่าน ” คุณสายสนมยิ้ม สีหน้าเธอบอกความเดือนลอยขึ้นมาแวบ
 หนึ่งเหมือนทบทวนความทรงจำ “ เธอบังอาจมาก ท่านไม่ต้อนรับ เธอก็ยัง
 หน้าด้านมาจนได้ ”

“ เจ้าคุณสูงก็เลยไล่ออกไป คนไม่รู้จักรั้วที่ต่ำที่สูง ท่านให้บ่าวมาไล่ออกไป
 แทบไม่ทัน ฉันแอบดูอยู่ ฉันเห็น ” ...

ตรัยเหลือบมองเด็กสาวคนนั้น นั่นนะ หรือคุณสายสนมเมื่อยังสาว ... ตอนแรกเขาไม่ทันสังเกต เธอกำลังจ้องเขาอย่างเอาเป็นเอาตายทีเดียว

ความทรงจำกลับคืนมาเหมือนสายฟ้าแลบสว่างวาบ

คุณสายสนมจำเขาได้ ... ผู้ชายคนที่เดินเข้ามาในบ้านเจ้าคุณอดิทูต เมื่อสมัยเธอยังสาว แล้วเจ้าคุณไล่เขาออกจากบ้านเนื่องจากไม่รู้จักรั้วที่ต่ำที่สูง เมื่อคุณสายสนมล่วงเข้าสู่วัยชรา ความทรงจำบางส่วนย้อนกลับไปฝังแน่นอยู่ในอดีต ...

สื่อ ที่แก้วเก้าอี้ นอกจากจะช่วยในการดำเนินการเรื่องแล้ว ยังเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างบรรยากาศแนวรักพาฝันให้กับงานของแก้วเก้าอี้อีกด้วย

3. พลังจิต ที่ใช้หลักวิทยาศาสตร์อธิบาย ปรากฏในเรื่อง นางทิพย์ มนตรา และจากฝันสู่นิรันดร ตัวละครเอกในทั้ง 4 เรื่องนี้ ไม่ได้มี ของวิเศษใด ๆ แต่จะมี พลังจิต ที่เหนือมนุษย์คนอื่น ทำให้สามารถทำเรื่องที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นกับคนทั่วไปได้ ดร.ภาธร พระเอกของ นางทิพย์ และ มนตรา ศึกษาวิชาปรจิตวิทยาขั้นสูงจนสามารถติดต่อกับผู้ที่ไม่ใช่มนุษย์ในอีกภพภูมิหนึ่งได้ ส่วนตรัย ตัวเอกในเรื่องจากฝันสู่นิรันดร ก็ศึกษาวิชาปรจิตวิทยาที่มีการถอดจิตเหมือนกัน ทำให้กลับไปในสมัยรัชกาลที่ 6 ได้

เรื่อง พลังจิต นี้ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าเรื่องที่ยอมรับกันว่าเป็นวิทยาศาสตร์ แต่แก้วเก้าอี้พยายามเอาเรื่องของวิทยาศาสตร์เข้ามาอธิบาย ว่า เรื่องนี้ วงการวิทยาศาสตร์กำลังศึกษากันอยู่ และตัวละครในเรื่องของแก้วเก้าอี้เองที่สามารถเข้าถึงเรื่องทางไสยศาสตร์ คือ พลังจิต โดยใช้หลักวิทยาศาสตร์อธิบายได้ การที่แก้วเก้าอี้พยายามใช้หลักวิทยาศาสตร์อธิบายนี้ ก็เพื่อให้เรื่องในแนวจินตนิยายนี้มีน้ำหนักของความสมจริงมากขึ้น เพื่อที่ผู้อ่านจะได้ไม่รู้สึกลึกลับ

ว่า กำลังเพื่อฝันไปกับนวนิยาย และแก้วแก้วก็สามารถใช้กลวิธีนี้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนวนิยายของเธอได้ไม่น้อยเลยทีเดียว

นวนิยายยุคหลัง ๆ คือ เรื่อง ปลายเทียน นาคราช อมตะ และ นิรมิต แก้วแก้วจะสร้างความลึกลับและลึกลับหนีจากโลกของความเป็นจริงไปสู่โลกแห่งจินตนาการ ให้เป็นจินตนิยายที่สนุกสนาน เข้าใจ ตื่นเต้น น่าติดตาม ด้วยกลวิธีที่ซับซ้อนขึ้นกว่าเดิม คือ มีทั้งการสร้างตัวละคร การสร้างลักษณะพิเศษให้ตัวละคร การสร้างเงื่อนไขหรือปมปัญหา การใช้เวทมนตร์คาถาอาคม เป็นต้น

1. การสร้างตัวละคร จะเห็นได้ว่ามีทั้งการสร้างตัวละครที่มีอยู่จริง และการสร้างตัวละครเพิ่มขึ้น

เรื่อง ปลายเทียน

นอกจากจะมีตัวละครจากยุคปัจจุบันแล้ว ยังมีตัวละครจากต่างมิติซึ่งสามารถหลุดเข้ามาในยุคปัจจุบันได้ ตัวละครเหล่านี้ทำให้เรื่องราวมีสีสัน และเต็มไปด้วยจินตนาการ เพราะตัวละครเหล่านี้เป็นตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมาจากจินตนาการ ตัวละครต่างมิติเหล่านี้มีสภาพร่างกายที่มีแต่ความงดงาม คุณสมบัติแบบ ไม่มีที่ติ

“ แขนขาของคุณสวยสมาลีนี้เหมือนหุ่นเสื่อจ้งเลย ” หล่อนพูด
เรื่อยเปื่อยไม่คิดอะไรมากตามแบบของหล่อน

“ กล้ามเนื้อพวกคุณนี่เป็นไงนะ เนียน เรียบ กลมเหมือนไม่มีกระดูก
ผิวก็สีสวยเหมือนระบายสี เนียนเท่ากันหมดทั้งตัว ใครมองคุณใกล้ ๆ แล้ว
ต้องสงสัย แน่ ๆ คุณเหมือนหุ่นมีชีวิต ไม่เหมือนคนอย่างเรา เรว่าจ้งนั้ย ”

เมื่อแลเลยมองชายหนุ่มอีกผู้หนึ่ง เพียงแค่ท่อนแขนก็เห็นความเนียนของผิวพรรณละม้ายคล้ายคลึงกัน แต่สีสันนวลออกจืดกว่าเล็กน้อย แบบผู้ชาย กล้ามเนื้อแขนได้สัดส่วนงดงามลงมาถึงมือแข็งแรง ข้อสำคัญเรวิทย์มองไม่เห็นขนที่แขนหรือหลังมือขึ้นแซมอย่างชายทั่วไปเหมือนภาพวาด ซึ่งไม่ต้องพิถีพิถันรายละเอียดจนถึงรอยขุมขนบนผิวหนัง มีเพียงสัดส่วนแสงเงาของกล้ามเนื้อให้เห็นเท่านั้น

นี่คือข้อแตกต่างของชายหญิงต่างมิติ

นอกจากลักษณะภายนอกที่ตัวละครเหล่านี้ก่อนข้างจะโดดเด่นและแตกต่างไปจากตัวละครปกติแล้ว ตัวละครเหล่านี้ยังมีบทบาทต่าง ๆ ในวรรณคดีเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ด้วย ผู้เขียนสร้างตัวละครบางตัวเพิ่มเติมโดยเอาร่องรอยมาจากในเรื่อง ขุนช้างขุนแผน เอง และนำตัวละครที่ปรากฏอยู่จริง ๆ ในเรื่องมาใส่เข้าไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อความสมจริง และทำให้เรื่องมีสีสันมากยิ่งขึ้น

ตัวละครที่สร้างขึ้นใหม่

เจ้าสร้อยสุมาลี

โฉมยงหน่อเนื้อเชื้อษัตริย์

จำพัดพรากเชียงใหม่ศรี

ชื่อว่านางสร้อยสุมาลี

น้องร่วมชนนีนางสร้อยฟ้า

ผู้เขียนได้แรงบันดาลใจมาจากบทพรรณนา “นางลูกหลวง” สาวราชสำนักเมืองเชียงใหม่ จากในเรื่องที่กวีบรรยายไว้ได้อย่างไพเราะ ทำให้เกิดตัวเจ้าสร้อยสุมาลีขึ้นมา โดยผู้เขียนสร้างเรื่องให้เจ้าสร้อยสุมาลี เป็นธิดาอีกคนหนึ่งของเจ้าเมืองเชียงใหม่ เมื่อรบแพ้อยุธยา นางจึงหลบหนีมาพร้อมกับสาวใช้ และองครักษ์ 1 คน

เพชรกล้า

“ เป็นลูกชายแม่ทัพแสนตรีเพชรกล้า เชื่อเจ้าท้าวคำแมนของ เชียงใหม่ พ่อถูกพลายงามฆ่าตายในทีรบ ตัวเขาก็เลยได้เลื่อนขึ้นกิน ตำแหน่งพ่อ ทำหน้าที่คุ้มกันสร้อยสุมาลี แต่ฝีมือคงสู้พลายงามไม่ได้ ยิ่ง ขุนแผนยังไม่ต้องพูดถึง เพชรกล้ายังหนุ่มมาก ”

ผู้เขียนได้เค้าโครงตัว เพชรกล้า มาจากข้อเขียนในวรรณคดีที่ว่า แสนตรีเพชรกล้า ผู้เขียนสร้างตัวละครตัวนี้ขึ้นมาและให้บิดาถูกฆ่าตายในทีรบ ทำให้เขาต้องเข้ารับตำแหน่ง แทน และหนีไปพร้อมกับเจ้าสร้อยสุมาลี โดยทำหน้าที่เป็นองครักษ์คุ้มกันเธอ

ตัวละครที่นำมาจากเรื่องขุนช้างขุนแผน

ขุนแผน

เราคือขุนแผนแสนสะท้าน

รับโองการสมเด็จพระพันวษา

ให้ตามตัวนางเชลยลानนา

กลับสู่อยุธยาธานี

ผู้เขียนเชื่อมโยงเรื่องของขุนแผน ให้เข้ากับเรื่องเมื่อตอนที่ขุนแผนไปทำศึกกับเจ้า เมืองเชียงใหม่ เชียงใหม่เป็นฝ่ายแพ้อุทธยา ต้องขกลูกสาวให้เป็นบรรณาการแก่สมเด็จพระ พันวษตามธรรมเนียมของผู้แพ้ แต่เจ้าสร้อยสุมาลีพร้อมกับองครักษ์หนีออกไปจากเมืองได้ ก่อน ขุนแผนจึงต้องออกติดตามหานางให้พบ เมื่อเจ้าสร้อยสุมาลีหนีออกไปอีกมิติหนึ่ง ขุนแผนจึงต้องออกจากมิติของตนเพื่อติดตามมา ทำให้เนื้อเรื่องมีความสมจริง และมี สีสันมากขึ้น

เถรवाद

ตัวละครสำคัญอีกตัวหนึ่งในเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ที่ผู้เขียนนำมาใส่ไว้ในเรื่อง ปลายเทียน โดยผู้เขียนสร้างเรื่องให้มีความสัมพันธ์เป็นอาจารย์ของเพชรกล้า ระหว่างที่เมือง เชียงใหม่มีศึก เถรवादไม่อยู่ เข้าป่าไปหาเหล็กไหล เมื่อลูกศิษย์เดือดร้อนจึงต้องเข้ามา ช่วยเหลือ ถึงแม้จะเข้ามาสร้างสีสันให้กับเรื่อง แต่ในตอนท้าย ผู้เขียนก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลง บทบาทจริง ๆ ของเถรवाद ในเรื่อง ขุนช้างขุนแผน เถรवादไม่มีฤทธิ์มากพอจะเอาชนะ ขุนแผนได้ ในที่สุดก็ต้องกลับไปที่มีติเดิม เข้าไปดำเนินเรื่องต่อตามปกติในวรรณคดี

เรื่อง นิรมิต

“ทำไมไต้หวันจึงหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับปักกิ่ง”

“คนหนึ่งเหมือนกลางวัน อีกคนหนึ่งเหมือนกลางคืน”

“แล้วคุณล่ะคะ”

“ผมอยู่ตรงกลาง”

เรื่อง นิรมิต นี้ ผู้เขียนสร้างตัวละคร “เจ้าภูวง” ออกเป็น 3 ภาค แต่ละภาคมีความแตกต่างกันและแต่ละภาคก็ถูกสร้างขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่แตกต่างกันออกไป การแบ่งภาคนี้ คนทั่ว ๆ ไปอาจจะเพียงแต่คิด แต่ผู้เขียนนำความฝันนั้นมาสร้างให้มีตัวตนขึ้นมาจริง ๆ นับเป็นการพาผู้อ่านหนีจากโลกของความเป็นจริง ไปสู่โลกของความฝันได้อย่างดีทีเดียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เจ้ากวาง

เจ้ากวาง เป็นต้นแบบ หรือเป็นบุคคลที่มีตัวตน ในเรื่อง เขาค้นพบว่าตัวเองมีความสามารถพิเศษ สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ตามที่เขาฝันได้ เขาทดลองสร้างของหลายอย่าง เช่น ขนมหิน กระจกแก้ว แต่เมื่อเขามีโอกาสสร้างลูกกวาง เขาก็ได้ทราบความจริงบางอย่างเกี่ยวกับความสามารถพิเศษของเขา คือเขาไม่สามารถลบหรือควบคุมมันได้ พี่ชายของเขาจึงไม่ต้องการให้กวางสร้างอะไรขึ้นมาอีกเพราะอาจเป็นอันตรายกับตัวกวางเองได้

“ไม่มีข้อแม้อะไรทั้งนั้น น้องสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ตามปกติ โดยไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้เหมือนมนุษย์อื่น ๆ เขา จำเอาไว้นะ เพราะความสามารถพิเศษของน้อง หากว่าน้องยังไม่สามารถควบคุมได้ พี่ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าจะกลายเป็นความยุ่งยากขึ้นมาหรือไม่”

“...และที่ร้ายที่สุด พี่ไม่แน่ใจว่ามันอาจจะเป็นอันตรายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเปล่า ทั้งกับตัวคนอื่น...และตัวน้องเอง”

กวางตัดสินใจหยุดความสามารถพิเศษของเขา เมื่อพี่ชายของเขาถึงแก่กรรม ภาระการเป็นเจ้าหอหน้าจึงตกเป็นของกวางคนเดียว ทั้ง ๆ ที่เขาไม่เต็มใจ เขาทนเห็นความอ่อนแอของตนเองไม่ไหว กังวล จึงเกิดขึ้น เพื่อทำงานรับภาระต่อผู้เพื่อชาติแทนเขา กวางตระหนักดีว่าเขาไม่สามารถควบคุมกังวลได้ เขาจึงต้องสร้างอีกภาคหนึ่งขึ้นมาคือ ไทวัน ผู้เป็นตัวแทนความดีงาม ซึ่งกวางสร้างขึ้นเพื่อเก็บความฝันหรือ “โลกนิรมิต” ของเขาถ้าหากว่าเขาจะต้องตาย

“ที่นี่...เขาเรียกว่าส่วนไหนของโลก...คะ”

“มันไม่มีชื่อเรียกหรอก แต่ผมตั้งชื่อให้เองว่า “นิรมิต”

“ทำไมถึงตั้งชื่อว่า “นิรมิต” ละคะ?”

“นิรมิต หมายถึง การสร้างขึ้นมา หมายถึงความฝัน เพราะความฝันก็คือสิ่งที่มนุษย์เราสร้างขึ้นมาทุกอย่างในนี้ เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นมาทั้งนั้น”

ภูวงสร้างไทวันขึ้นมา โดยหวังว่าจะไรต่าง ๆ อาจจะดีขึ้น แต่เขาคาดผิด ความฝันที่เขาสร้างขึ้นมาให้เป็นจริงนั้น เหนือการควบคุมของเขาไปแล้ว ท้ายที่สุดเขาก็ต้องทำลายความฝันที่เขาสร้างขึ้นมาพร้อมกับคิดได้ว่า ความฝันและความจริง ไม่สามารถจะอยู่ร่วมกันได้

ภังคี

ภังคี เป็นภาคที่ภูวงสร้างขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ของเจ้าหอหน้า ที่ต้องการความเข้มแข็ง คุณันอดทน เค็ดขาดในทุก ๆ เรื่อง โลกของภังคีเหมือนด้านสีดำของคนเรา ที่เต็มไปด้วยการทำลายล้างโดยไม่คำนึงความรู้สึกของใครทั้งสิ้น

ภังคีทรหดราวกับเหล็กไหล การบุกป่าฝ่าดงติดต่อกันหลายวัน หลายคืนไม่ได้ทำให้เขาระย้อหรือแม้แต่เอ่ยปากขอหยุดพักเหนื่อยก่อนคนอื่น เขาใช้ชีวิตกลางป่าไม่ต่างอะไรกับทหารป่าผู้โชกโชกมาเป็นเวลาหลายปี...

“เขามีเกือบทุกอย่างที่ภูวงขาด เพราะฉะนั้น เป็นธรรมชาติอยู่เองที่เขาไม่มีสิ่งที่ภูวงมี ไม่มีความรัก ไม่มีความรู้สึก ไม่มี ความฝัน ทุกสิ่งทุกอย่างที่ภังคีมองเห็น คือความเป็นจริงตามแบบที่สัตว์โลกมองเห็น คุณคิดว่าเสือจะเสียใจหรือเปล้ากับกวางที่มันฆ่าเพื่อกินเป็นอาหาร”

แน่นอนว่าภังคี ดูโหดร้ายเกินไปที่จะอยู่ในโลกของความเป็นจริง หรือแม้แต่เป็นมนุษย์จริง ๆ ได้เขาจึงเหมือนเป็น “ฝันร้าย” ที่ภูวงสร้างขึ้นมาตัวเอง

ไต้หวัน

ไต้หวัน เป็นภาคที่ถูวงสร้างขึ้นมา มีทั้งความดั่งาม ความสวยงาม ความอ่อนโยน ความรัก จินตนาการและเต็มไปด้วยความรู้ที่จริงจัง ๆ ของถูวง เขาสร้างไต้หวันขึ้นมาหลังจากที่ตระหนัก ได้ว่า เขาได้ทำผิดพลาดที่สร้างภาคที่เต็มไปด้วยการทำลายล้างอย่างถึงกั เขาจึงต้องการสร้างไต้หวัน ภาคที่ปราศจากการทำลายล้างขึ้นมาเพื่อชดเชยความผิดที่เขาได้ก่อขึ้น

“ ไต้หวัน ... หมายถึงเทพ หรือเทวะ เขาไม่ใช่เทวดาก็จริง แต่ผม สร้างเขาขึ้นมาด้วยความรู้สึกด้านดี ผมหวังว่าเขาจะเป็นตัวแทนของ ความดั่งาม...พอชดเชยกับความผิดพลาดของผม ”

ไต้หวันเหมือนความหวัง และความงดงามของถูวง เขาไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ใคร เป็นแค่จินตนาการที่ถูวงสร้างขึ้น แต่ท้ายที่สุดเขาก็ต้องสละชีวิตของเขาเพื่อทำลายภาคที่โหดร้าย อย่างถึงกั

2. การสร้างลักษณะพิเศษให้กับตัวละคร

เรื่อง นิรมิต

ลักษณะพิเศษของตัวละครแต่ละตัวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เรื่องนี้น่าสนใจ น่าติดตาม เต็มไปด้วยจินตนาการ เพราะในชีวิตจริงคงจะไม่มีใครที่มีอำนาจพิเศษแล้วจะเปิดเผยตนเอง แล้วใช้ความสามารถพิเศษนั้น ๆ ของตนเองอย่างเปิดเผย จนก่อให้เกิดความยุ่งยากอย่างในเรื่องนี้

เจ้าถูวง

ลักษณะพิเศษของเจ้าถูวง คือความสามารถในการสร้างสิ่งที่เขาคิด จินตนาการ หรือ ความฝันของเขาให้เป็นจริงขึ้นมาได้ โดยการวาดรูป

อำนาจพิเศษชนิดนี้ แม้ตัวเองก็ไม่อาจอธิบายได้ว่ามีสาเหตุมาจากอะไร เริ่มต้นจากที่ใด และครั้งไหน จะว่าไปก็คล้ายกับเป็นธรรมชาติของเขา เหมือนการวาดรูปได้ดี เหมือนการเล่นดนตรีได้นาน ๆ อย่างเพลิดเพลิน เพียงแต่ว่า...มันแปลกประหลาดไม่ธรรมดาเหมือนการวาดรูป หรือเล่นดนตรี ซึ่งเด็กบางคนก็อาจจะทำได้...

“น้องจำไม่ค่อยได้แล้ว จำได้คือเมื่อปีก่อน...” เจ้ากวางพยายามเรียบเรียงคำบอกเล่า “ครั้งแรก น้องเห็นรูปขนมฝรั่งเศสในหนังสือที่ครูเอามาสอน น้องอยากได้ ก็เลยวาดเล่น...แล้ว...แล้วอยากให้มันมีจริง ๆ มันก็มีขึ้นมาจริงๆ”

ความสามารถพิเศษของเขากลายเป็นสิ่งสำคัญของผู้เขียน เพราะความสามารถพิเศษอันนี้ของเจ้ากวาง ทำให้เรื่องราวผจญภัย เหนือจินตนาการจึงได้เกิดขึ้น เขาใช้ความสามารถพิเศษอันนี้สร้างภาคพิเศษ 2 ภาค ไทวัน และ กังที ขึ้นมา

ไกล่รุ่ง

ไกล่รุ่ง เป็นตัวละครสำคัญที่ผู้เขียนสร้างให้มีความสามารถพิเศษคือ การมีสัมผัสพิเศษ หยั่งรู้เหตุการณ์ล่วงหน้า โดยเฉพาะเวลาไกล่รุ่ง เป็นเวลาพิเศษของเธอ เธอมักจะ ได้พบและเห็นเรื่องราวแปลก ๆ เหมือนกับความฝันแต่เป็นเรื่องจริงในเวลาี่เสมอ ๆ

...ผมขอบอกว่ามันเป็นพรสวรรค์ประเภทหนึ่งซึ่งพระเจ้าประทานมาให้คุณ คล้าย ๆ กับพระองค์ประทานดนตรีมาให้เบโธเฟนหรือโมสาร์ท จิตรกรรมให้แวนโก๊ะ หรือคณิตศาสตร์และฟิสิกส์ให้ไอแซกนิวตัน แต่ไม่ได้หมายความว่า คุณจะประสบความสำเร็จมากกว่าคนทั่วไป มันขึ้นอยู่กับตัวคุณด้วย ว่าคุณจะเอามันไปทำอะไร...ใช้สร้างสรรค์หรือว่าทำลาย”

ความสามารถพิเศษของไกล่รุ่ง ชักจูงให้เธอมาพบกับภูวง เขาต้องการหาคนที่มิมีสัมผัสพิเศษ หยั่งรู้อนาคต เขาต้องการหาวิธีจัดการกับภังคี ไกล่รุ่งจึงเป็นความหวังของเขา

ไทวันและภังคี

ตัวละครทั้งสองนี้ มีลักษณะพิเศษอยู่ในตัว ผู้เขียนให้ตัวละครนี้เกิดขึ้นมาจากจินตนาการของ ภูวง ไม่ใช่มนุษย์จริงๆ เพราะฉะนั้น ตัวละคร 2 ตัวนี้จะมีลักษณะพิเศษคือ ไม่แก่ ไม่ตาย เพราะทั้ง 2 คนเกิดจากภาพวาดของภูวง หนทางเดียวที่จะทำลายได้คือการเผาด้วยไฟ

นอกจากนี้ตัวละครเหล่านี้ยังมีความสามารถเหนือมนุษย์ธรรมดาอย่างภูวง กล่าวคือ “ภังคี” มีความอดทนเหนือธรรมดา และมีความแข็งแกร่ง เด็ดขาดมากกว่ามนุษย์ทั่วไป ไร้ความรู้สึกใด ๆ เช่น เขาสามารถรบ และเดินทางกลางป่าทั้งวันทั้งคืน โดยปราศจากความเหน็ดเหนื่อย หรือการสั่งประหารเชลยศึกโดยไม่รู้สึกละอะไร เป็นต้น ส่วน “ไทวัน” เขาสามารถล่องลอยไปที่ไหนก็ได้ตามที่เขาต้องการ สามารถจะปรากฏกายให้ใครเห็นก็ได้ จากเรื่องจะเห็นได้ว่าเขาสามารถนำรูปไปให้ไกล่รุ่งได้โดยที่หล่อนไม่ได้บอกที่อยู่ หรือการที่เขาไปปรากฏตัวตามที่ต่าง ๆ เฉพาะหน้าไกล่รุ่ง แต่เมื่อหล่อนพาคนอื่น ๆ ไปกลับไม่พบอะไร เป็นต้น

เรื่อง นาคราช

การสร้างลักษณะพิเศษและลักษณะเฉพาะให้กับตัวละครก็เป็นกลวิธีที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะจะทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ามันจริง เพราะเรื่องราวอีกมิติหนึ่งที่ยกมาใช้ ก็เป็นเรื่องที่ลึกลับ น่าค้นหา ตัวละครที่มาพร้อมกับมิติลึกลับก็น่าจะต้อง มีความพิเศษ มีจุดเด่น เฉพาะตัว และที่สำคัญมีคุณสมบัติมากพอจะสร้างเงื่อนไข อิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัว “ลำฟ้า” หรือพญานาคในเรื่อง นอกจากนี้ยังมีบริวารของพญานาค และตัวละครที่ได้รับอิทธิพลจากนาคราช เช่น แพงเมืองที่เป็นภรรยาของลำฟ้า สื่อสารกับงู ได้ และมีพิษอยู่ในตัวเหมือนกัน

ลักษณะพิเศษที่สามารถมองเห็นได้จากในเรื่องก็มีตั้งแต่ ลักษณะภายนอกของ “ลำฟ้า” ขณะที่อยู่ในร่างมนุษย์เขาก็มีความโดดเด่น ที่ทำให้สะดุดตา สะดุดใจได้

นอกเหนือจากผิวสีเนื้อจากสะอาดตานั่นแล้ว หล่อนเพิ่งสังเกตเห็น ดวงตาคู่หน้าอย่างแจ่มชัดเป็นครั้งแรกในขณะที่ หันรับแสงสว่าง จริ่งอย่างที่เขาว่า แก้วตานั่นไม่ได้เป็นสีดำอย่างที่มองเห็น ๆ หากแต่เหมือนดวงแก้วสีเขียวเข้มเป็นวงกลมล้อมรอบจุดดำกลางตาและดวงแก้วนั้นยามสะท้อนรับแสงแดด...ช่างใสราวกับเนื้อมรกตก็ไม่ปาน

นอกจากนี้ “ล่าฟ้า” ยังมีความพิเศษคือ มีอำนาจสามารถสะกดให้คนที่ยืนอยู่ตรงหน้า รู้สึกเกรงขาม เกรงใจ และไม่กล้าจะปฏิเสธ

เธออยากจะเข้าไปหาลูกสาว แต่ก็ไม่อาจขยับใกล้เข้าไปมากกว่านั้น ได้ สิ่งที่ยึดยั้งเธอเอาไว้ได้อย่างเฉียบขาดคือท่าทีของอีกฝ่าย จากท่าทางที่โอบอ้อมของเธอเอาไว้ เจ้าแก้วถ่มมองเห็นความมั่นใจ ความท้าทายอยู่ในที่ เหมือนจะบอกว่า...แพงเมืองเป็นสิทธิของล่าฟ้าแล้ว มิใช่ลูกเล็ก ๆ ที่อยู่ในความปกป้องคุ้มครองของเธออีกต่อไป

และคุณสมบัติพิเศษที่สำคัญที่สุดของล่าฟ้า ก็คือ เขาเป็นพญานาคแปลงมา ล่าฟ้าจึงมีทั้งร่างที่เป็นงูและร่างที่เป็นคน เขาสามารถทำให้คนมองเห็นเขาเป็นคนหรืองูก็ได้ และสามารถจะปรากฏกายที่ไหน และคลบนันดาอะไรก็ได้ พญานาคเป็นใหญ่เหนือผู้ทั้งหมด เขาจึงเป็นคนที่สามารถที่จะติดต่อสื่อสารกับงูได้ และพิษของพญานาคถือว่าร้ายแรงที่สุดไม่สามารถรักษาได้

แพงเมืองไม่รู้ว่าจะตอบอย่างไร หล่อนไม่เข้าใจคำพูดของอีกฝ่ายหนึ่ง รู้แต่ว่าเมื่อเขาสวมกอดหล่อนเอาไว้แบบนี้ หล่อนมีแต่ความเจ็บปวด...ปวดแสบปวดร้อนไปทั้งตัว ถึงแม้ว่าในตอนหลังจะผ่อนคลายลงไปแต่ก็ไม่วายเกิดขึ้นอยู่ดี

ปลายนิ้วของเขาแตะอยู่เหนือทรงอก... หนึ่งอย่างสำรวม ถ้ายทอด
อะไอย่างหนึ่งมาให้หล่อน ที่แรกก็ร้อนวาบราวกับกระแสไฟฟ้า แล้วค่อย
เปลี่ยนเป็นความเยือกเย็นเหมือนสายน้ำเย็นเฉียบ ดวงหน้าซีดขาวของ
หญิงสาวค่อยเปลี่ยนเป็นสีชมพูจิ้งจาง ๆ

“ทำไมถึงเป็นอย่างนี้คะ” หล่อนถามเขาด้วยความพิศวงเมื่ออีกฝ่าย
ขยับตัวห่างออกไป

“เพราะว่าธาตุของเราผิดกัน” เป็นคำตอบที่ไม่ได้ก่อให้เกิดหล่อนเข้าใจ
มากขึ้นมากนัก

นอกจากนี้ผู้เขียนยังสร้างตัวละครบริวารของล่าฟ้า เช่น บัวหอม ให้สามารถแปลงร่าง
เป็นคน หรือเป็นงูได้เหมือนกับตัวล่าฟ้าเอง บริวารอื่น ๆ ก็เช่นกัน งูพวกนี้สามารถทำให้คนอื่น
ๆ มองเห็นเป็นงู หรือเป็นคนก็ได้ และผู้เขียนยังได้สร้างให้ตัวละครที่ได้รับอิทธิพลจากพญานาค
ให้มีความพิเศษ แตกต่างจากคนธรรมดา มี ลักษณะที่เปลี่ยนไป เช่น แพงเมือง หล่อนได้รับการ
ถ่ายทอดพิษจากล่าฟ้า หล่อนจึงเคลื่อนไหวได้เร็วขึ้น สื่อสารกับงูได้ และยังสามารถทำร้ายงู
ด้วยกันได้ด้วย

ทันทีที่ฝ่ามือหญิงสาวกระทบผิวเนื้ออีกฝ่ายหนึ่ง บัวหอมก็เซพงะ กรีด
ร้องด้วยความเจ็บปวดราวถูกหนาบด้วยธนูไฟ หล่อนลอยหลังออกไป ยกมือกุม
ต้นแขนตัวเองไว้แน่น นัยน์ตาเบิกกว้างเหมือนไม่เชื่อว่าแพงเมืองจะทำร้าย
หล่อนได้

“เจ้าที่ถ่ายทอดพิษนาคราชให้เรา บัวหอมเจ้าไม่รู้หรือ” แพง
เมืองส่าย

เรื่อง อมตะ

ตัวละครที่มีลักษณะพิเศษในเรื่องก็คือ ญามิน หรือ ศรุต เพราะเขาเป็นตัวละครที่มีชีวิตเป็นอมตะมีชีวิตข้ามยุคและสมัยต่าง ๆ มากมาย เรียนรู้วิชาแขนงต่าง ๆ มากมาย และที่สำคัญเขาไม่มีวันตาย แม้ว่าเขาจะพยายามฆ่าตัวตายกี่ครั้ง ร่างกายของเขาก็ยังเหมือนเดิม ไม่มีแม้แต่รอยขีดข่วน

...ศรุตพยายามฆ่าตัวตาย...เมื่อกระโจนลงจากหน้าผา... ร่างกายของศรุตกลับไม่ระคายเคือง ...เมื่อใช้ดาบฟันตนเอง ดาบนั่นก็กลับด้านกลายเป็นไม้ ไม่มีแม้รอยฟกช้ำ...ไม่ว่าสายน้ำเชี่ยวกราก เปลวเพลิงร้อนจนหลอมเหล็กละลาย หรือยาพิษขนานที่แรงกล้าฉั้วแล้วแต่ไม่อาจทำอันตรายศรุตได้แม้แต่เพียงปลายนิ้ว...

นอกจากนี้เขายังมีความสามารถพิเศษด้านเวทมนตร์ อิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษที่ทำให้เขาสามารถพาใครก็ได้ ย้อนเวลาไปหาเรื่องราวในอดีตของเขาได้เหมือนกับตาเห็นอย่างที่เขาพาคนตาบอดไป ทำให้เธอทราบความจริงว่าแท้จริงแล้วเขาเป็นเจ้าชายศรุต ที่ยังมีชีวิตอยู่

“ถ้าอยากให้เห็นตัวอย่างอีกสักอย่างหนึ่งของอิทธิวิธี...คือนี่ พระจันทร์เต็มดวงเหมือนเมื่อคืนหนึ่ง...ย้อนกลับไปเป็นเวลาเวลายาวนาน อันเกือบประมาณมิได้ เธอจักได้เห็นเรื่องราวอันบังเกิดขึ้นแล้ว และไม่มีสิ่งใดเทือกถอนมันให้ย้อนกลับไปสู่ความไม่บังเกิด...ไม่ว่าจะด้วยน้ำตาสักเท่าไรก็ตาม ไม่อาจจะลบรอยสลักแห่งกาลเวลานั้นได้...”

การมีญาณรู้เหตุการณ์ล่วงหน้า และการใช้เวทมนตร์ต่าง ๆ ก็เป็นลักษณะพิเศษอีกอย่างที่อยู่ในตัวของญามิน อย่างเช่น ตอนที่เขาโบกมือให้รธาธร ขณะที่เขาอยู่กลางทะเล หรือ การอำพรางบังตาชบา เด็กในบ้านของราชินี ไม่ให้มองเห็นเขาและณดา ลักษณะพิเศษเหล่านี้ สร้าง

ความสุขให้กับผู้อ่านได้ดี เพราะในชีวิตจริงคงจะไม่มีแบบนี้ และยังสมจริงตามแบบฉบับของคนที่มีชีวิตอมตะ ไร่เรียนวิชามากมาย น่าจะมีฤทธิ์มาก แต่เขาก็ยังมีจุดอ่อน คือยังไม่สามารถหยั่งรู้ได้ว่าใครเป็นจันทรिकाกลับชาติมาเกิด ต้องมาหาวิธีภายหลัง ทำให้เรื่องน่าติดตามมากขึ้นว่าเขาจะหานางพบได้ด้วยวิธีใด

3. การสร้างเงื่อนไขผูกเป็นปมของเรื่อง

เรื่อง ปลายเทียน

การสร้างปมเงื่อนไขของผู้เขียน ทำให้เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องดำเนินไปอย่างตื่นเต้น ลึกกลับ น่าติดตาม ความสำคัญของปมเงื่อนไขของเรื่อง ปลายเทียน นี้ ก็คือเป็นการทำให้เรื่องราวดำเนินไปอย่างมีข้อจำกัด ตัวละครไม่มีทางเลือกมากนัก ต้องทำตามเงื่อนไขที่กำหนด ทำให้เรื่องมีความสนุกสนาน ผู้อ่านสามารถติดตามไปได้เรื่อย ๆ และจุดจบของเรื่องก็เป็นเหมือนการคลายปมปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องเป็นปัญหาของคนในโลกของวรรณคดี และทางเลือกก็มีไม่มากนัก วิธีที่ใช้แก้ปัญหาก็เป็นวิธีของคนในมิตินั้น ปลายเทียน นี้เต็มไปด้วยจินตนาการ ผู้อ่านต้องสร้างจินตนาการตามไปด้วยถึงจะสนุก เพราะเรื่องราวเหล่านี้ไม่มีทางเกิดขึ้นได้จริงในยุคปัจจุบันเลย

**เขาพอจะดูออกแล้วว่า การที่ได้พบสร้อยสุมาลีและนำตัวหล่อน
ออกจากโลกแห่งจินตนาการมายังโลกของความเป็นจริง น่าจะก่อความ
ยุ่งยากทบซ้อนเป็นทวีคูณขึ้นทุกที จากความไม่ผสมกลมกลืนกันของทั้ง
สองโลก**

จากเนื้อเรื่องที่ยกมาข้างต้น เราจะพบเงื่อนไขที่ว่า คนจากทั้ง โลกแห่งจินตนาการและโลกแห่งความเป็นจริงไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้ เพราะความแตกต่างของทั้ง 2 โลกจะทำให้เกิดปัญหา หรือ

“ดูยงนี่ก็ไม่ออกว่าจะกำจัดขุนแผนได้ด้วยวิธีไหน เขาไม่ใช่ผี เขาเป็นผู้อยู่คนละมิติกับเรา คนแต่ละมิติไม่ปรากฏว่าจะฆ่าฟันกันได้ ทำได้แต่คนในมิติเดียวกัน”

จากตอนที่ยกมาข้างต้น เราจะเห็นเงื่อนไขสำคัญของเรื่องที่ว่า คนในโลกแห่งความเป็นจริงไม่สามารถเข้าไปจัดการกับปัญหาของคนในโลกของจินตนาการได้ ทำให้ตัวละครแต่ละตัวมีปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาที่ต่างกัน ทำให้เรื่องดูวนวายไปหมด

เปลวไฟลูกท่อมสมุดจนกลายเป็นกองเพลิงย้อม ๆ บนโต๊ะ
ประหลาดแต่ว่ามันไม่ได้ระคายผิวไม้ของโต๊ะเลยแม้แต่น้อย เพียงแต่ร่าง
ของหญิงสาวผู้ถือเทียนอยู่นั้นโปร่งใสขึ้นทุกขณะ จนร่างที่เต็มไปด้วยเลือด
เมื่อสมบุรณ์อย่างหญิงทั่วไป ก็โปร่งเบาบางจนมองเห็นทะลุร่างของหลอด
ไปได้ถึงทางด้านหลัง

ตอนนี้เป็นจุดจบของเรื่อง เป็นการสรุปทุกอย่าง รวมถึงเป็นจุดคลี่คลายปัญหาทั้งหมดด้วย เพราะไม่มีใครสามารถแก้ปัญหาให้คนต่างมิติได้ เจ้าสร้อยสุมาลีเลยตัดปัญหาด้วยการเผาสมุดช้อย เท่ากับเป็นการทำลายตัวเอง จะได้ไม่ต้องเดือดร้อนคนอื่น ๆ เรื่องราวยุ่ง ๆ ก็ต้องจบลง

เรื่อง นิรมิต

กลวิธีการสร้างเงื่อนไขให้ตัวละครดำเนินตาม นับเป็นกลวิธีที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เรื่อง นิรมิต นี้เป็นเรื่องไม่ธรรมดา ไม่ใช่เรื่องจริงในชีวิต แต่หลักหนี เพราะตัวละครต้องผจญกับเหตุการณ์ประหลาดมากมาย เพื่อจะนำไปสู่จุด Climax และจุดจบของเรื่อง กว่าที่จะผ่านขั้นตอนดังกล่าว เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ผู้เขียนสร้างขึ้นก็สร้างความเดือดร้อนให้กับตัวละครไม่น้อย ผู้อ่านเองก็ต้องจินตนาการตาม ไม่สามารถเอาชีวิตจริงมาช่วยตัดสินใจหรือแก้ปัญหาให้ได้

นิรมิต เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการสร้างความฝันและจินตนาการของเจ้ากวางให้เป็นจริง เพื่อทำหน้าที่ที่เขาไม่สามารถทำได้ เมื่อเขาสร้างกังคี่ขึ้นมาแต่เขาไม่สามารถควบคุมได้ เขาจึงต้องการหาวิธีการจัดการแก้ปัญหา แต่เงื่อนไขสำคัญคือ เขาจะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไรก็ดี ด้วยเหตุนี้ตัวละครอีกตัวหนึ่งคือ ไกล่รุ่ง ซึ่งมีสัมพัทธ์ที่ 6 จึงต้องเกิดขึ้น และเข้ามาช่วยเหลือเจ้ากวางจนเขาสามารถทำลายกังคี่ได้ในที่สุด

เราจะมองเห็นได้ว่า เงื่อนงายที่เกิดขึ้น เป็นตัวผลักดันให้เรื่องเกิดขึ้นมา กล่าวคือ เพราะกวางต้องการหาทางจัดการกับความฝันที่เขาไม่สามารถควบคุมได้ แต่เขาไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร จึงดึงไกล่รุ่งเข้ามาเกี่ยวกับ ไกล่รุ่งพยายามค้นหาความจริงเกี่ยวกับกวางและสามารถช่วยเขาจากสิ่งที่เขากำลังเผชิญ

เงื่อนงายนี้ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างน่าตื่นเต้น น่าติดตามทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนาน และรู้สึกผ่อนคลายจากความจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงเพราะเรื่องการผจญภัยกับความฝันไม่มีทางเกิดขึ้นได้จริง

เรื่อง อมตะ

การลงโทษ และการให้อภัยเพื่อให้หลุดพ้นจากความเป็นอมตะนี้ ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญของเรื่อง ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างมีข้อจำกัด กล่าวคือ *ศรุต* ต้องโทษคืนน้ำอมฤตให้มีชีวิตเป็นอมตะ ต้องหาและพรางจากคนที่รักมากมาย สร้างความทุกข์ใจใหญ่หลวงแก่เขามาก เขาต้องการตามหา นางจันทร์ภา เจ้าของคำสาปที่ลงโทษเขา เพื่อขอให้เธอยกโทษให้เขา แต่ก็มีปัญหาเพราะเขาไม่รู้ว่าจะตามนางที่ไหน และก็ไม่มีใครสามารถบอกได้ว่านางกลับชาติมาเกิดเป็นใคร

“ เรื่องมันเกิดขึ้น....นานมาแล้ว...นานมาก ผมได้สร้างบาปกรรมอันเลวร้ายให้ผู้หญิงคนหนึ่ง ด้วยความหลงผิด...ด้วยความโง่เขลามัวเมาของตนเอง ในที่สุดเธอก็ต้องจากผมไป...ทิ้งไว้แต่ความทุกข์ทรมานให้ผม ผมได้แต่คิดตามหาเธอเพื่อจะชดใช้หนี้ผิดของตนเอง ”

เงื่อนไขสำคัญของเขาคือ เขาไม่รู้ว่าหล่อนจะกลับชาติมาเกิดเป็นใคร และที่ไหน รู้แต่เพียงว่าถ้าเขามีโอกาสจะได้พบเธอ เรื่องของเขาจะหันทิศทางเข้าหาฝั่ง และเมื่อโอกาสหมดลง เรือก็จะออกจากฝั่งอีกครั้ง ผู้เขียนสร้างเงื่อนไขนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นการจำกัดทางเลือกของตัวละครให้น้อยลง เป็นการสร้างความอยากรู้ น่าติดตามให้กับเรื่องมากขึ้น ผู้อ่านต้องใช้จินตนาการโดยใช้เรื่องเงื่อนไขของเรื่องเป็นหลัก แล้วคาดเดาไปต่าง ๆ นานาเพื่อหาทางออกให้กับตัวละคร โดยไม่ต้องใช้เหตุผลอะไรมากนัก

นอกจากนี้ทางแก้คำสาปของนางจันทร์กายยังสร้างปัญหาให้ไม่น้อย เพราะผู้เขียนผูกเรื่องให้คิดว่าความโกรธของนางมีมากมายจนทำให้นางลงโทษสามีด้วยการให้มีชีวิตเป็นอมตะต้องทนทุกข์ทรมานเกินกว่าที่มนุษย์คนอื่น ๆ จะได้รับ

“ฉันก็ไม่รู้เหมือนกัน ถ้าเธอถือความรักที่มีต่อศรุตเป็นใหญ่ เธอก็คงให้อภัยเขาได้ แต่ถ้าเธอถือความแค้นเป็นใหญ่ ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่เธอจะไม่ยกโทษให้ ฉันจึงพูดว่า ต่อให้เขาพบเธอก็ไม่มีประโยชน์อะไร ”

เงื่อนไขอีกอย่างหนึ่งก็คือ เมื่อหานางพบแล้ว นางจะขอมให้อภัยเขาหรือไม่ ก็ต้องถามต่ออีกว่า ถ้าให้อภัย ศรุตก็ต้องกลับมาใช้ชีวิตแบบคนปกติ แต่ถ้าไม่ให้อภัยอะไรจะเกิดขึ้น นับว่าเป็นการพาผู้อ่านหลุดไปจากโลกของความเป็นจริงพอสมควรทีเดียว

เรื่อง นาคราช

การสร้างเงื่อนไขปมปัญหา พันธะสัญญา และคำสาป นับเป็นกลวิธีที่สำคัญ และโดดเด่นมากของเรื่อง นาคราช เพราะเงื่อนไขทั้งหมดดังกล่าวนี้ เป็นตัวทำให้เรื่องดำเนินต่อไป เงื่อนไข ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเหมือนตัวกำหนดชะตาของตัวละครแต่ละตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แพงเมือง ที่ถูกเลือกให้เป็นผู้รับรู้ความจริงและต้องรับภาระทั้งหมดแทนชวามายทุกคน

“ สิวังไม่รู้ตัวหรือหรือ....” แพงเมืองกล่าวต่อไปอีก เสียงอ่อนลงเล็กน้อยคล้ายกับรำพึง “ เมืองมายของเราอยู่ได้ด้วยกำมือของนาคราชหลายร้อยปี เราเคยอยู่อย่างสงบ อย่างสมบูรณ์จนกระทั่งพวกสอนศาสนาทำให้เจ้าฟ้าเมืองมายเปลี่ยนไป ไม่เคารพนับถือเทพของเราอีก ดูถูกดูหมิ่นประเพณีเก่าแก่ เมื่อเมืองมายไม่มีผู้คุ้มครอง....เมืองมายก็ล่ม บัดนี้ถึงเวลาที่ลูกหลานที่เหลืออยู่จะต้องชดใช้....”

แพงเมือง เป็นตัวละครที่มีส่วนสำคัญมากในเรื่อง เพราะผู้เขียนเลือกให้เธอเป็นผู้รับรู้ความจริงเผชิญหน้ากับนาคราช และยังคงรับกรรมที่บรรพบุรุษก่อไว้ ปฏิกิริยาของเธอ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต รวมทั้งจุดจบของชีวิตของเธอในโลกมนุษย์ จึงถือเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึก ว่า นาคราช เป็นเรื่อง “หลีกหนี” ความเป็นจริง เพราะคงจะยากที่จะเชื่อว่าจะมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นจริง ๆ ในปัจจุบัน ทั้งไม่มีเหตุผลและก็หาข้อมูลพิสูจน์ไม่ได้

“ ถ้าเธอจะถามว่า ...ที่เป็นใคร ถามตัวเอง....ถามสัญชาตญาณของผู้หญิงเมืองมายอย่างที่เธอบอกเจ้าแม่ของเธอซิ เธอไม่รู้หรือหรือว่าเป็นใคร ”

“ เธอยอมเข้าใจได้เร็วกว่าคนอื่น ” ถ้าฟ้ากล่าวต่อไปเสียงหนักถ่วง แม้เบาก็ก้องกังวานอย่างประหลาด “ เพราะว่าเธอถูกคัดเลือกให้รับรู้เรื่องนี้ โดยเฉพาะ เช่นเดียวกับเจ้าหญิงเมืองมายคนอื่นๆ ได้รับรู้แล้วในอดีต สายเลือดของมายยังเข้มข้นในตัวเธอมาก ถึงภายนอกของเธอเหมือนกับว่าเป็นคนไทยคนหนึ่ง....เป็นผู้หญิงในยุคสมัยใหม่ที่มองเห็นความเชื่อดั้งเดิมของเมืองมายเป็นเรื่องโบราณคร่ำครึ แต่ความจริงแล้ว ผู้หญิงเมืองมายบางคนจะเข้าใจเรื่องนี้ได้อย่างรวดเร็วเสมอ ”

การสร้างสัญญาร่วมกันระหว่างมนุษย์และนาคราช ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำให้ นาคราช หลีกหนีจากความเป็นจริงมากขึ้น แม้ว่าเรื่องที่ผูกขึ้นจะสร้างอยู่บนพื้นฐานของ ความเชื่อ แต่เพราะสัญญานี้เองเชื่อมเหตุการณ์ในอดีตเข้าไว้กับปัจจุบัน และทำให้ตัวละครต้องเผชิญหน้ากับอำนาจลึกลับมากมาย

เมื่อเอนกายลงนอน แพงเมืองหวนคิดถึงคำบอกเล่าของ สุภาพบุรุษชราจีนมาอีกครั้งหนึ่ง ท่านพูดถึงพิธีเก่าแก่ ....พิธีบวงสรวง พญานาค ทำไมแพงเมืองจึงไม่เคยได้ยินใครกล่าวถึงพิธีนี้มาก่อน เจ้าพ่อ ของหล่อนผู้ซึ่งพยายามรักษาความเป็นชาวมาয়ไว้กลับมองข้ามความสำคัญ ของพิธีนี้ไปเสีย หรือว่าเป็นพิธีปลีกย่อยที่ไม่มีความหมายอะไร ?

หล่อนเองก็เพิ่งจะได้รู้เหมือนกันนี้แหละว่า ชาวมายนับถือบูชา พญานาค คงจะทำนองเทพเจ้าองค์หนึ่งกระมัง แปลกที่ความรู้สึกนี้ไม่ได้ สืบทอดมาอย่างเด่นชัดนักในปัจจุบันนี้ กลับกลายเป็นว่าชื่อนี้ถูกโยงเข้าไป เกี่ยวข้องกับอาถรรพณ์ลึกลับอะไรสักอย่าง ที่นำมาซึ่งความตายของเจ้านาย หลายต่อหลายคน รวมทั้งล่าสุด คือบิดาของหล่อนด้วย

นอกจากนี้เรื่องของ “ คำสาป ” ที่เป็นผลมาจากกการที่มนุษย์ผิดคำสัญญากับ นาคราชก็เป็นอีกส่วนประกอบหนึ่งที่ทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างลึกลับ น่าติดตาม เพราะการ จะทำให้คำสาปสัมฤทธิ์ผลนั้น ถ้าหากว่าบอกตรงๆ เรื่องราวคงไม่น่าติดตาม แต่ผลของคำ สาปต่างๆ ที่ชวนให้ทั้งตัวละคร และผู้อ่านติดตาม และคาดเดาไปต่างๆ นานาต่างหาก ที่ เป็นตัวล่อผู้อ่านให้เข้าไปในโลกของจินตนาการอย่างแท้จริง

“ เจ้าฟ้าเมืองมายสิ้นแล้ว เมืองจะอล่ม ”

“ เจ้าน้อย ข้าเจ้าพูดจริง ปีนี้มะโรง อีกไม่นาน....เมืองมายจะ

อล่ม ทุกคนจะตายหมด ”

“ ตายหมด ! ตายหมด ! .....มีแต่พิษ แม้แต่น้ำก็กินไม่ได้ ทุกคน
ต้องหนีกันไป ไม่นานก็ตาย ”

“ งูจะมาเอาชีวิตทุกคน จะมาล่อมเมือง ”...”เจ้านาง เจ้านาย
สมัยโน้นทำผิดไว้มาก ทำลายงูไป...ทำลายผู้หญิง ต้องหนีกันมา.....
แตกฉานซ่านเซ็น จะต้องหนีกันอีกแล้ว ....”

“ ข้าเจ้าเห็นงู งูออกมามากมาย .....จากภูเขา ออกมาเหมือน
กองทัพ งูออกมามาก....เรื่องกาลิบ้านกาลิเมือง ต่อไปจะตายกันหมด ”

เรื่องเงื่อนไขพันชะตัญญาและคำสาป ในเรื่องทำให้ นาคราช สนุกสนานนำ
ติดตามเป็นอย่างยิ่ง

4. การใช้เวทมนตร์คาถาอาคมและอำนาจเหนือธรรมชาติ

เรื่อง ปลายเทียน

การเผชิญหน้าระหว่างคน 2 มิติ ที่มีความแตกต่างทั้งด้านความคิด ค่านิยม
และความเชื่อ ที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยที่ต่างฝ่ายต่างก็ไม่เปลี่ยนแปลงตนเองให้
กลมกลืนสภาพแวดล้อมแต่อย่างใด โดยเฉพาะตัวละครจากโลกวรรณคดี เพชรกล้า เกร
ขवाद และ ขุนแผน จากในเรื่องเราจะเห็นได้ว่า ตัวละครทั้ง 3 ตัว ต่างก็เอาเวทมนตร์
และอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ มาประชันกัน และที่สำคัญความพยายามแก้ปัญหาในโลกปัจจุบัน
นับเป็นวิธีการหลักหนึ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง เพราะคนที่มาจากอีกมิติ ที่มีลักษณะเฉพาะ
อย่าง เพชรกล้า หรือขุนแผน เมื่อยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับอีกมิติหนึ่ง
ได้ ต่างคนต่างก็ใช้วิธีดั้งเดิมของตนเองอย่างเต็มที่ ทำให้คนในโลกของความเป็นจริงอย่าง
เรวิทย์ วัจน์ หรือเกาลัด ถือเป็นเรื่องประหลาดและเหลือเชื่อ กลวิธีนี้นับเป็นกลวิธีสำคัญ
ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าได้หลักหนึ่ง และได้เข้าไปอยู่ในโลกของจินตนาการจริงๆ ตัวอย่าง

เพชรกล้า : ทวาดอำนาจครุฑ และ ชัดกรวดหินเป็นเม็ดฝน

เพชรกล้าทวาดลั่นออกมา ไม่มีใครรู้ว่าคำที่ชายหนุ่มเปล่งออกมาคืออะไร .....และแม้แต่เป็นภาษาใดแน่ แต่มันก่อให้เกิดผลประหลาดแก่สี่คนที่อยู่รอบกาย...คือชนลูกชู้ กายแข็งที่อกระดิกกระเดี้ยไม่ได้ รวากับชายหนุ่มทั้งสี่แข็งค้างกลายเป็นก้อนหินภายในพริบตาเดียว.....

รวดเร็วจนหล่อนมองแทบไม่ทัน เพชรกล้าก้มลงหยิบกรวดบนทางเดินขึ้นมาเต็มกำมือ แล้วขว้างชัดกระจายไปรอบตัว

จะว่าไป ก้อนกรวดเล็ก ๆ เหล่านั้นยอมไม่ทำให้ระคายผิวได้มากกว่าการสะกิดสะเกา แต่ในสายตาดีนงของหญิงสาว หล่อนมองเห็นพรรคพวกของแม่ครวมทั้งตัวเขาด้วย ร้องลั่นอย่างเจ็บปวดราวกับถูกสาดด้วยกระสุนลูกปราย...

ขุนแผน : คาถาวิโยธาตุ

เพียงพริบตาเดียว แสงแดดเดือนหายเหมือนตะวันถูกเป่าดับไปชั่วขณะ มีดสนิทจนเหมือนกลางดึก เสียงพายุโหมกระแทกฝ่าเรือน สะท้านไหวไปทั้งหลัง หน้าต่างขอหัดกระซอกปิดเข้าหากันปังปัง กระจาดต้นไม้บนนอกชานก็ล้มลงแตกกระเนระนาดดังสนั่น

“คาถาวิโยธาตุ ” เพชรกล้าพิมพ์ำกับตนเอง

เขารู้มนตร์บทนี้ แต่ยอมรับว่าความเชี่ยวชาญของขุนแผนเหนือกว่าเขามาก ตอนนั้น เม็ดกรวดทรายไม่รู้ว่ามีมาจากไหนปลิวว่อนเหมือนอุกม็อมองไม่เห็นสาดลงมาจากอากาศโดนกายแสบแปลบปลาบราวปลายเข็มทิ่มแทงทั่วตัว...

เถรขवाद : แปลงเป็นนกแรงหัวโล้น

เถรขवादหอบจนตัวโยน แกรวบรวมกำลังสุดท้ายโหมอ่านคาถา พลันก็มีเสียงกระพือปีกพิบัพพ์เหมือนนกใหญ่หลุดลงมาอยู่กลางนอกชาน กลิ่นเหม็นสาปแรงกระจายฟุ้ง ร่างของเถรขवादกลายเป็นนกแรงแก่หัวโล้น

นอกจากนี้ในเรื่องยังมีอิทธิฤทธิ์อื่นๆ อีกมาก เช่น การทำเสน่ห์ ทั้งแบบคาถา มหาละลาย หรือแบบฝังรูปฝังรอย การต่อสู้ระหว่างเพชรกล้ากับโหงพรายที่ขุนแผนส่งมาตามหาตัวสร้อยสุมาลี อิทธิฤทธิ์ต่างๆ ของเถรขवाद ทั้งการอำพรางตัวจากศัตรู หรือเหาะเหินเดินอากาศ รักษาบาดแผลต่างๆ อีกมากมาย เรื่องราวเหลือเชื่อเหล่านี้ นับเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้อ่าน ปลายเทียน ได้เข้าไปอยู่ในจินตนาการ เรื่องราวที่มีสีสันและน่าติดตามมากขึ้น

5. การนำเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับความฝัน มาใช้ ทำให้เรื่องดูลึกลับมากขึ้น

เรื่อง นาคราช

การนำเรื่องราวความเชื่อเกี่ยวกับความฝันมาใช้ ก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่งของการ “หลีกหนี” เพราะจะทำให้เรื่องน่าติดตามมากขึ้น อีกประการหนึ่ง ความเชื่อเรื่องความฝันก็

เป็นความเชื่อประเภทหนึ่งที่มีจะนำเอามาทำนายนกัน ยังหาข้อพิสูจน์ไม่ได้ การนำมาใช้ก็น่าจะเข้ากับความคิดของเนื้อเรื่อง เมื่อพิสูจน์แล้ว เรื่องราวเป็นไปตามที่ฝัน ก็เป็นความเชื่อเชื่อที่เกิดขึ้น ทำให้เรื่องมีความสมจริงในแง่ของจินตนาการที่ถูกสร้างให้มีระบบระเบียบ คู่มือเหตุผลให้เชื่อถือได้ ถึงแม้ว่าจะเกินจริง แต่ถ้าเข้ากับเรื่องได้ก็ถือเป็นการเพิ่มอรรถรส และเพิ่มน้ำหนักให้เรื่องน่าเชื่อถือมากขึ้น ตัวอย่าง

“ ร่างของท่านชัดเจนขึ้น ชัดเจนจนกระทั่งแสงเมืองเห็นว่ากางเกงแพรสีเขียวเข้มนั้นล้วนเป็นประกายวาววับด้วยมรกต ....ประกายสีเขียวเข้มเหล่านั้นเรืองรองขึ้นเป็นลำดับเมื่อต้องแสงสว่างยามเช้า จนเห็นได้ชัดว่าเป็นเกล็ดเรียงกันอย่างเป็นระเบียบ....มันไม่ได้ประดับอยู่อย่างธรรมดา หากแต่ยับ....เคลื่อนไหวอย่างเชื่องช้าคล้ายการโยนตัวของคลื่นในทะเลเรียบ....ลำตัวที่ประดับไปด้วยเกล็ดมรกตที่เคลื่อนไหวหวั่นไหวขึ้นตระหง่านแผ่เหนือศีรษะของเจ้าพ่อของหล่อน ....ปากค้อกว้างเห็นเขียวแหลมโง้งออกมานอกปาก....แววตานั้นเหมือนจะมองหล่อนอย่างแค้นแค้นมองราวกับจะสือถ้อยคำบางอย่างกับหล่อนอยู่ในที่ ....”

จากตอนที่ยกมาข้างต้น เป็นตอนที่แสงเมืองฝันก่อนจะกลับจากอังกฤษ เป็นกลางบอกเหตุ ทำให้เธอคิดว่าน่าจะมีเหตุการณ์ไม่ดีกับเจ้าพ่อของเธอ และยังทำให้เธอสะกิดใจถึงความเชื่อดั้งเดิมของชาวมายเกี่ยวกับคำสาปที่ว่า เจ้าฟ้าเมืองมายต้องตายเพราะงู ทำให้แสงเมืองพยายามสืบหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องของพญานาค ทำให้เรื่องน่าสนใจติดตามผู้อ่านจะคอยเอาใจช่วยว่าแสงเมืองจะรู้ความจริงได้อย่างไร และความเชื่อนั้นเธอจะพิสูจน์ได้หรือไม่ ว่าเป็นความจริงหรือความเท็จ

หล่อนกลับไปยืนอยู่ริมทะเลสาบจำลอง “เ ชอเพนไทน์” ในสวนสาธารณะไฮปาร์คของลอนดอนอีกครั้งหนึ่ง ....สถานที่เปลี่ยนไปเมื่อเหลียวมองโดยรอบอีกครั้ง.....หากแต่เป็นบริเวณเมืองมายริสอร์ท

นั่นเอง...ตะม้ายกับดินแดนจริงโดยรอบ จะแปลกก็แต่ประกายสีเขียว
มรกตยังคงเคลื่อนไหวปรี่มน้ำก่อนจะชูหัวขึ้นที่ละน้อย

พญานาคไม่ได้เอ่ยออกมาเป็นภาษามนุษย์ แต่จากดวงตาที่มอง
แพงเมืองสามารถรับ “เสียง” จากอีกฝ่ายนั้นได้อันด

“ จงจำไว้ข้าจะมาอยู่สู่เจ้า.....เป็นลำดับต่อไป ”

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นตอนที่แพงเมืองฝันเห็นพญานาคราช ซึ่งมาเข้าฝันและบอก
ให้รู้ว่าจะเข้ามาหาเธอ ความฝันนี้เหมือนเป็นกลางบอกเหตุล่วงหน้า ทำให้ผู้อ่านต้องติดตาม
ว่า ใครคือพญานาคที่จะมาเข้าหาแพงเมือง ด้วยวิธีการอย่างไร และแพงเมืองจะยอมรับ
หรือไม่

6. การนำเรื่องราวความเชื่อของอำนาจต่ามิตินี้ยังพิสูจน์ไม่ได้มาเป็น ส่วนประกอบสำคัญ

เรื่อง นาคราช

เป็นเรื่องราวที่นำเอาความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องของพญานาคมาใส่ไว้ โดยสร้างเรื่องให้
เมืองสมมติอย่าง เมืองมาย มีพันธะสัญญากับพญานาค โดยมีข้อแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน
อยู่ ในความเป็นจริง เค้าโครงที่ได้มาก่อนข้างจะสมจริงพอสมควร เพราะอาณาจักรเก่าแก่
ทางภาคเหนือของไทย และพม่าบางแห่งยังมีความเชื่อว่าพญานาคราชเป็นผู้ให้กำเนิด
อาณาจักรของตน และเป็นผู้คุ้มครองดูแลรักษามาตลอด การนำเรื่องนี้มาผูกเป็นเรื่อง ทำ
ให้ นาคราช กลายเป็นจินตนิยายก็คงจะเป็นเพราะ เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคใน
ปัจจุบันไม่สามารถหาข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ และเมื่อผู้เขียนสร้างให้มิตินี้ มีจริง ๆ ทำให้
เรื่องราวดูเหลือเชื่อ และปฏิกิริยาของตัวละครต่อเหตุการณ์แปลกประหลาดนี้ ทำให้

เรื่องราวน่าสนใจ เต็มไปด้วยการผจญภัย ทำให้เป็นการ “หลีกหนี” ความจริงอย่างแท้จริง

“ แต่โบราณมา แคว้นของเรานับถือพญานาค ....นับถือทั้งจากตำนานและจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ที่ครอบงำชาวเมืองมาอยู่พญานาคนั้นถือว่าเป็นกึ่งเทพ...เคยครอบครองดินแดนแถบนั้นมาตั้งแต่โบราณกาลก่อนสมัยพุทธกาลหลายพันปี และเมื่อผู้คนอพยพกันมาจากทางเหนือเข้ามาอยู่ในดินแดนแถบนี้ก็กันมากเข้า บรรดานาคก็พากันถอยร่นไปอยู่ลึกไปในภูเขา เพื่อที่จะได้พ้นการรบกวนแต่ว่าก็ยังมีการติดต่อกันอยู่เสมอกับมนุษย์บางคน โดยเฉพาะเมื่อมีการทำพิธีบวงสรวงบูชา ”

7. การสร้างฉากที่เต็มไปด้วยจินตนาการ

ฉากที่เต็มไปด้วยจินตนาการของเรื่อง นิรมิต ก็เป็นอีกกลวิธีหนึ่ง ที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าคุณเองหลุดเข้าไปอยู่ในโลกของจินตนาการ มากกว่าความเป็นจริง กล่าวคือ ฉากที่ผู้แต่งสร้างขึ้นมีความสมบูรณ์สวยงาม เหมือนความฝันมากกว่าเป็นความจริง

....แทนที่สี่เขี้ยวของพินหญ้า....เรามองเห็นพินซึ่งคารดาดด้วยสีน้ำเงินอ่อน.....สีเกือบจะเป็นหนึ่งเดียวกับท้องฟ้า ซึ่งใสขึ้นทุกทีในแสงเงินแสงทองเรือเรือสุดขอบฟ้า มีลำธาร เปล่งประกายวาววับคล้ายแสงแก้วเป็นเส้นขวางพาดอยู่ก่อนถึงพื้นดินสีน้ำเงินผืนกว้างนั้นพร้อมด้วยสะพานโค้งสร้างด้วยท่อนไม้ใหญ่โค้งขรุขระตามธรรมชาติทั้ง ๆ ต้นพาดข้ามลำธารไปสู่ทุ่งดอกไม้

ฉากที่เต็มไปด้วยจินตนาการนี้ แม้ผู้แต่งจะสร้างขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่ก็สามารถทำให้ผู้อ่านตั้งคำถามกับตัวเองว่า สถานที่แบบนี้มีอยู่จริงในโลกหรือ การจินตนาการตามคำบรรยายของผู้เขียนสามารถทำให้ผู้อ่านหลุดออกจากโลกของความเป็นจริงได้ดีพอควร นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้ให้ฉากอันสวยงาม น่าอยู่นี้ เกิดจากความฝันและจินตนาการของเจ้าภูวง จากตรงนี้ เราจะมองเห็นความพิเศษของเจ้าภูวงที่สามารถสร้างสรรค์ความฝันให้เป็นจริงได้ ฉากนั้นจึงเหมือนการส่งเสริมจินตนาการของเรื่องให้สมจริง น่าสนใจมากขึ้น

8. การนำเรื่องราวในวรรณคดีมาผูกเข้ากับโครงเรื่อง ทำให้เรื่องดูสมจริงมากขึ้น

กลวิธีอีกวิธีหนึ่งของเรื่องนี้ คือการนำเรื่องราววรรณคดีที่ปรากฏอยู่จริงในหนังสือมาผูกเข้ากับโครงเรื่อง ปลายเทียน นี้ ทำให้เรื่องมีความสมจริง เหมือนอยู่ในจินตนาการ เพราะตัวละครในวรรณคดีต้องเผชิญหน้ากับตัวละครที่สร้างขึ้นมาใหม่ กรณีมีตัวละครและเรื่องราวจากวรรณคดีเข้ามาเกี่ยวข้องทำให้เรื่องนี้มีความสมจริง ดูเหมือนว่าตัวละครจากอีกมิตินั้นมีจริง ๆ และตัวละครในยุคปัจจุบันก็ได้มีโอกาสพบ พุดคุย และมีความรู้สึกดี ๆ ต่อกันจริง ๆ ตัวอย่างเช่น

เอศิกเชียงไหม้ครก็รู้

เสียดายกูเข้าป่าไปหาของ

กว่าจะหาเหล็กไหลได้สมปอง

ทางนี้ต้องเสียมืองเคื่องอุรา

เจ้าหนือหัวให้สัจจว่ายอมแพ้

เจ็บใจแท่กูแทบดินสิ้นสังขาร

ตามเสด็จจนถึงอยุธยา

อยู่วัดสร้อยฟ้าเป็นเพื่อนนาง

เจ้าหญิงใหม่ห้วงธิดาประสาธาก

ด้วยลำบากรพ้อมแม่ก็อยู่ห่าง

ตกเป็นเมียหมื่นไวยระคายคาง

ผู้รักเป็นรองนางศรีมาลา

ตอนนี้เป็นตอนที่เถรขวาดมาปรากฏตัวให้เพชรกล้าและคนอื่น ๆ เห็นเป็นครั้งแรก และเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ที่ตนเองไปประสบมา อีกตอนหนึ่ง คือ

ใครบอกเจ้าข้าสิผู้ร้าย
ถ่ายถอน

เมื่อความรักเคลื่อนคลายแล้ว

เสียเมียร่วมเคียงบนเตียงนอน

เสียนบุตรในอุทรให้เพื่อนกด

เพราะประมาทพลาดพลั้งไม่ยั้งคิด

จึงจนจิตเจ็บช้ำเหลือกำสรวล

กลับคืนมากก็เป็นอื่นไม่คืนรส

สุดรันทดจาบัลย์ตราวันตาย

ตอนข้างต้นนี้ เป็นบทรำพึงรำพันของขุนแผน ที่เล่าเรื่องชีวิตของตนให้วันฟัง ว่าเขาต้องเสียนางวันทองและลูกให้กับขุนช้าง เพื่อนของเขาเอง และถึงแม้ว่าจะได้ตัวนางวันทองกลับมา อะไร ๆ ก็ไม่เหมือนเดิม

นอกจากผู้เขียนจะเชื่อมโยงเรื่องในวรรณคดีกับโครงเรื่องแล้ว ผู้เขียนยังได้สร้างให้ตัวละครบางตัวทราบความเป็นไปของตัวละครในวรรณคดีล่วงหน้าด้วย เช่น วงศ์เมืองที่ทราบความจริงว่าทั้ง เพชรกล้าและเถรขวาดไม่มีทางเอาชนะขุนแผนได้ จากการที่เขาอ่านวรรณคดี ทั้งนี้คงเป็นเพราะว่าผู้เขียนต้องการรักษาเรื่องราวเดิมไว้ให้มากที่สุด ถ้าหากว่าผู้เขียนสร้างให้ขุนแผนเป็นฝ่ายเพลี่ยงพล้ำ เสียทีเพชรกล้าหรือเถรขวาด ก็จะเป็นการเปลี่ยนแปลงเรื่องราวในวรรณคดีทั้งหมด รวมทั้งตัวเรื่องเองก็จะหาจุดจบไม่ได้ เพราะขุนแผนก็ต้องตามราววิไม่เลิกจนกว่าจะได้ตัวนางสร้อยสุมาลี

“ ไม่ต้องคิดอะไรมาก แค่ถามตัวเองว่าถ้าขุนแผนมาแพ้อิทร ขววด เขาจะหาตัวคนที่ไหนไปปรากฏในวรรณคดีหลังจากเหตุการณ์นี้ อีกตั้งนาน แคนี่ก็ได้คำตอบแล้วว่าเรื่องของอิทรขววดกับขุนแผนจะจบลงแบบไหน

ในเมื่อแกพ่ายแพ้ แกคงหนีกลับซอกซอนเอาตัวรอดไปได้เพื่อจะไปอยู่ในเสภาขุนช้างขุนแผนต่อไปอีก แต่ว่าสร้อยสุมาลีกับเพชรกล้าเล่า ? ชะตากรรมหลังจากตกอยู่ในเงื้อมมือของขุนแผนจะเป็นอย่างไร บุคคลเหล่านี้ไม่เคยมีตัวตนอยู่ในขุนช้างขุนแผนเท่าที่รู้มา มิแปลว่า.....! ”

9. การนำวรรณคดีมุขปาฐะมาใช้เป็นส่วนสำคัญของเรื่อง

ในเรื่อง อมตะ มีการนำเอาเรื่องราวในนิทานมุขปาฐะมาใช้เป็นส่วนสำคัญของเรื่อง คือเป็นที่มาของตัวละครสำคัญอย่าง ศรุต หรือ ญามิน โดยผู้เขียนสร้างให้ตัวละครนั้นมีชีวิตจริง ๆ แล้วมีชีวิตเป็นอมตะจากการลงโทษ ตามเรื่องเล่าในนิทานจริง ๆ เป็นการสร้างชีวิตให้ตัวละครที่มาจากนิทานมุขปาฐะ

“ ผู้หญิงอาจจะชอบก็ได้ มันเป็นเรื่องรักที่ตื่นเต้นและโศกเศร้า เหมือนเทพนิยาย เจ้าชายศรุตหมั้นหมายกับจันทร์ภา เขากล่าวหาเธอด้วยข้อหาร้ายแรงแล้วประหารเธอเสีย เพื่อจะไปครองคู่กับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง แต่จันทร์ภาก็ได้แก้แค้นเขาสำเร็จก่อนเธอตาย ”

“ มันเป็นนิทานเท่านั้นเอง นิทานจากความทรงจำของชาวบ้านมักมีเลือนและหน้าตาปะปนอยู่ ไม่ว่าจะเรื่องไหนมันเกิดจากกิเลสมนุษย์ที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะประวัติศาสตร์จะล่วงเลยไปกี่พันปีก็ตาม ”

เรื่องราวของนิทานเป็นนวนิยายสำคัญให้เรื่องดำเนินไป เพราะตัวละครต้องทำหรือต้องแก้ไขปัญหาของตนเองตามเงื่อนไขในนิทาน ไม่สามารถจะเอาความเป็นจริงมาช่วยเหลือได้ อย่างเช่นสรุต ที่เขาจะต้องพยายามหาตัวจันทรिकाที่กลับชาติมาเกิดให้พบ ไม่มีใครช่วยชะตาชีวิตของเขาได้ และเพราะตัวละครมีชีวิตเป็นอมตะ ก็ทำให้เป็นเรื่องเหลือเชื่อสำหรับคนทั่วไป ผู้อ่านต้องพยายามคิดตามโดยต้องใช้จินตนาการ ต้องคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องจริง ถึงจะอ่านสนุก เพราะเรื่องที่ผูกขึ้นผู้เขียนก็ได้สร้างให้มีเหตุผลในตัว

“ผมยอมไม่ได้ คุณไม่ยอมเข้าใจหรือว่ามันไม่มีอะไรดีขึ้น.....ผมมีภาระหนักอย่างที่คุณบอกแล้ว คุณกำลังเข้ามาในชีวิตของคนที่ถูกสาป.... ได้โปรดเถอะ ขอให้เราเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน แต่...อย่าเอาจิตใจมาผูกพันกันมากกว่านี้เลย ”

10. การนำบทเสภามาเป็นบทสนทนาของตัวละครบางตัว

ในเรื่อง ปลายเทียน มีการนำบทเสภามาเป็นบทสนทนาของตัวละครบางตัวในเรื่องนี้ นอกจากผู้เขียนจะสร้างตัวละครจากวรรณคดีให้มีชีวิตจริง ๆ แล้ว ยังเพิ่มความพิเศษให้กับตัวละครนั้น ๆ ด้วยการสร้างบทสนทนาให้เป็นกลอนเสภา นับว่าเป็นการสร้างจุดเด่นให้กับเรื่องเป็นอย่างมาก เพราะในความเป็นจริงปัจจุบัน ไม่มีใครพูดจากันเป็นกลอนแล้ว แต่ผู้เขียนสร้างตัวละครอีกมิติหนึ่งขึ้นมา และสร้างรูปแบบและเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นมาให้กับตัวละครนั้น ๆ เพื่อเป็นการเน้นความแตกต่างระหว่าง 2 มิติให้มากขึ้น และยังเป็นการเพิ่มความสมจริงให้กับเรื่องอีกด้วย

ท่านเจ้าขาอย่าว่าข้าขอรู้
ประหลาดทั่วกายทั้งพาที

เป็นผู้ใดหลงมาถึงนี้
อยู่บุรีแดนใดไม่เคยพาน

ดูยี่นตะลึงเหมือนสายฟ้าฟาด เสียงหล่อน....ถ้อยคำหล่อน....
เจ็ยแจ้วกระจ่างยิ่งกว่าเสียงดนตรี เกิดมาไม่เคยได้ยินใครถามเรียงกัน
คต้องจงเป็นบทกลอนขนาดนี้

“ คุณพูดเป็นกลอน ” ดูหลุดปากออกมาอย่างมีนง “ เกิดมาไม่
เคยได้ยิน ”

หล่อนมองหน้าดูง ฉงนฉงายปนสงสัย เหมือนกับว่าใคร ๆ เขาก็
พูดกันอย่างหล่อน ดูเสียอีกที่เป็นมนุษย์ประหลาดไม่พูดอย่างหล่อน

จะเห็นได้ว่านวนิยายในยุคหลัง ๆ ของ แก้วแก้ว คือ ปลายเทียน นาคราช อมตะ
และ นิรมิต จะมีกลวิธีเสนอเรื่องราวให้ลึกลับ สนุกสนาน ตื่นเต้นเร้าใจ น่าติดตามด้วยวิธี
ต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้ คือ

1. การสร้างตัวละคร

ที่เห็นได้ชัดก็คือเรื่อง นิรมิต (ภูวง ไทวัน ภัททิ) ปลายเทียน (สร้อยสุมาลี
เพชรกล้า) นาคราช (ลำฟ้า) และ อมตะ (ฉยามิน) ผู้เขียนจะสร้างตัวละคร จากเรื่อง
เล่า ความเชื่อ จากจินตนาการของผู้เขียน ตัวละครเหล่านี้จะมีความแตกต่างจากคนทั่วไป
ไปในยุคปัจจุบัน และที่สำคัญตัวละครพวกนี้ไม่น่าจะมีชีวิตจริง ๆ หรือแม้แต่ปรากฏให้
เห็นได้ ตัวละครที่แตกต่างเหล่านี้จะมีความสามารถ หรือคุณลักษณะพิเศษเหนือ
ความสามารถของคนทั่วไป หรือไม่กี่ไม่ใช่มนุษย์ ทำให้เรื่องเหล่านี้ น่าสนใจ อำนางเหนือ
ธรรมชาติ หรือเรื่องราวลึกลับ มักจะเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนเราอยู่แล้ว ทั้งยัง
สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้อ่านอีกด้วย

2. การสร้างปมปัญหา และการคลายปม (การสร้างเงื่อนไข)

เราจะสามารถมองเห็นกลวิธีนี้ได้หลายเรื่อง เพราะการกำหนดเงื่อนไขกับตัวละคร จะทำให้ตัวละครมีทางเลือกที่จำกัดมากขึ้น ตัวละครอาจจะมีการลองผิดลองถูก หรือหาทางเลือกใหม่ ๆ ที่อาจตามเงื่อนไขหรือไม่ตาม แล้วเกิดเหตุการณ์ประหลาด ๆ ตามมา ปฏิกริยาของตัวละครแต่ละตัวต่อ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ และเอาใจช่วยให้คลายปมปัญหาได้ ส่วนการคลายปมปัญหา ก็จะแตกต่างกันออกไป ทั้งการจบเรื่องแบบให้เป็นไปตามเงื่อนไข เช่น นาคราช ที่ชะตากรรมของตัวละครที่ต้องเป็นไปตามคำสาป ปลายเทียน ที่ต้องกลับไปอยู่ในโลกวรรณคดีของตนเอง หรือการแก้ไขปมปัญหา จนเรื่องจบลงด้วยดีอย่าง นิรมิต และ อมตะ เราจะมองเห็นว่า การสร้างปมปัญหานับเป็นกลวิธีที่สำคัญ เพราะกลวิธีนี้จะทำให้เรื่องดำเนินไปอย่างน่าสนใจ และหลีกเลี่ยงจากชีวิตจริง

3. การสร้างความสนใจใคร่รู้ หรือ ลางบอกเหตุลวงหน้า

กลวิธีนี้นับเป็นการส่วนสำคัญของจินตนิยาย เพราะกลวิธีนี้เองที่จะทำให้ผู้อ่านสนใจจะติดตามเรื่องราวต่อไป กล่าวคือ ผู้เขียนจะต้องสร้างเหตุการณ์ประหลาด ๆ หรือใช้ความฝันเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่อง จูงใจให้ตัวละครหันมาสนใจเรื่องราวแปลกประหลาดนั้น จนพยายามค้นหาความจริง กลวิธีที่ใช้ความฝันที่เด่นมากก็จะเห็นได้จากเรื่อง นาคราช เป็นต้น นอกเหนือจากนั้นก็ใช้ความฝันเหมือนกัน แต่ไม่ใช่เพื่อชักจูงให้สนใจ แต่เป็นที่ติดต่อกันระหว่างตัวละครในโลกปกติ กับตัวละครที่มีลักษณะพิเศษ เช่น อมตะ ปลายเทียน เป็นต้น นอกจากนี้ลางบอกเหตุลวงหน้าอาจมาจากคำพูด อย่างในเรื่อง นิรมิต หรือจากคำทำนาย อย่างในเรื่อง นาคราช เป็นต้น ได้อีกด้วย ผู้เขียนก็เลือกใช้ได้อย่างน่าสนใจ และอย่างเหมาะสม

4. เรื่องของเวทมนตร์ และคาถาอาคมต่าง ๆ

เนื่องด้วยตัวละครในเรื่องของแก้วเก้าส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับอดีต หรือ เชื่อมโยงเข้ากับอดีต เช่น ปลายเทียน และ อมตะ ทำให้เรื่องความเชื่อ หรือ ความสามารถทางด้านไสยศาสตร์จำเป็นต้องมี ในขณะที่ในปัจจุบันความสามารถเหล่านี้ แทบจะไม่มีให้เห็นแล้ว และถึงมีให้เห็น ก็ไม่สามารถยืนยันหรือพิสูจน์ให้เชื่อได้ นอกจากนี้ในเรื่องอื่นๆ เช่น นิรมิต และ นาคราช เห็นได้ว่าลักษณะความสามารถพิเศษ ของพวกเขาไม่ใช่เรื่องธรรมดา กลวิธีการใช้อำนาจเหนือธรรมชาตินี้จะทำให้เรื่องมีสีสัน ต้องใช้จินตนาการมาก

5. การใช้เรื่องย้อนอดีต และการให้ภูมิหลังของตัวละครพิเศษ

เป็นกลวิธีที่ปรากฏหลายเรื่อง กล่าวคือ ผู้เขียนจะสร้างเรื่องราวในอดีต หรือ ความ เป็นมาของตัวละครเด่น ๆ ในแต่ละเรื่องเอาไว้ เพื่อใช้บอกปัญหา หรือเงื่อนไขของตัวละคร เราจะมองเห็นว่า ผู้เขียนสร้างเรื่องราวต่างๆ ให้กับตัวละคร ตัวละครมักจะต้อง ผ่านเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่างๆ มากมาย เมื่อมาถึงช่วงเหตุการณ์ปัจจุบันในเรื่อง ตัวละครก็มักจะต้องรอคอย หรือ แสวงหาหนทางให้ตัวเองพ้นจากเงื่อนไข หรือปัญหาในอดีต ตัวปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีตนี้เองที่เป็นตัวพาผู้อ่านให้หลุดเข้ามาไปในโลกของจินตนาการ เพราะปัญหาเหล่านี้มักจะเป็นเงื่อนไขประหลาด ๆ หรือ เรื่องของคำสาป เช่นใน นาคราช หรือ อมตะ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าจินตนิยายของแก้วเก้ามีอยู่หลายเรื่อง จากเรื่องแรกๆ แก้วเก้าจะสร้าง เรื่องราวให้น่าสนใจติดตามด้วยการสร้างความลึกลับเหนือจริง ด้วยการใช้ของวิเศษ ลี้อ หรือพลังจิต เพื่อให้ผู้อ่านติดตามเข้าไปอยู่ในโลกของจินตนาการของผู้เขียน สิ่งที่ใช้ไม่ ซับซ้อนอาจจะเป็นสิ่งของ ภาพ ตัวบุคคลหรือพลังจิตที่ทำให้ผู้อ่านสนุกสนาน แต่เมื่อ แก้วเก้าเขียนจินตนิยายในระยะหลัง ความซับซ้อนจะเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ด้วยการ

สร้างตัวละครขึ้นมาใหม่ผสมผสานไปกับตัวละครในวรรณคดีที่ทุกคนรู้จักกันเป็นอย่างดี มีการสร้างปมปัญหา เงื่อนงำให้ตัวละครต้องตัดสินใจ สร้างความสนใจใคร่รู้ หรือลางบอกเหตุล่วงหน้า รวมทั้งการใช้เวทมนตร์คาถาต่างๆ ใช้เรื่องย้อนอดีตหรือการสร้างตัวละครให้มีลักษณะพิเศษเฉพาะ สิ่งเหล่านี้ทำให้งานเขียนของแก้วแก้วดูโดดเด่น และสมจริงด้วยการอ้างอิงประวัติศาสตร์ วรรณคดี รวมทั้งความเชื่อทางพุทธศาสนาในด้านการเวียนว่ายตายเกิด ผู้อ่านจะรู้สึกตื่นเต้น สนใจใคร่รู้ และเอาใจช่วยตัวละครให้แก้ปัญหาด้วยดี ในขณะที่ตัวก้นงานของแก้วแก้วมีเพียงแต่สร้างความบันเทิงเท่านั้น ยังแฝงข้อคิดต่างๆ ไว้ด้วย

ข้อคิดที่ได้จากนวนิยายเหนือจริงของแก้วแก้ว

ถ้ามองกันอย่างผิวเผิน หลายคนอาจคิดว่านวนิยายแนวเหนือจริงของแก้วแก้วไม่ได้ให้เนื้อหาสาระที่เป็นแก่นสารอะไร ตรงกันข้ามกลับเสนอเรื่องที่ไร้สาระลงมาด้วยซ้ำไป แต่ความจริงไม่ได้เป็นเช่นนั้น เมื่อลองพิจารณางานของแก้วแก้วนักเขียนนวนิยายแนวลึกลับเหนือธรรมชาติแล้วจะพบว่า มีข้อคิดที่ให้คุณค่าทางด้านสติปัญญาต่อผู้อ่านไม่น้อย

เรื่องที่แก้วแก้วมักมุ่งเน้นในงานเขียนทุกเรื่องก็คือ เรื่องกิเลสตัณหาของมนุษย์ที่พาใจให้ลุ่มหลง มัวเมาในสิ่งที่เป็นวัตถุ และพึงใจในความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง จนกระทั่งยอมทำบาป ทำกรรมเพื่อให้ได้วัตถุเงินทอง พร้อมกันนั้นก็แสดงให้เห็นถึงเรื่องของจิตใจคนในสังคมปัจจุบันที่คนอยู่ในโลกของ วัตถุนิยม เห็นค่าของเงิน เห็นค่าของวัตถุ มากกว่าคุณค่าทางด้านจิตใจ และอีกประเด็นหนึ่งก็คือเรื่องของมนุษย์ที่มัวเมาในอำนาจจนมักใหญ่ใฝ่สูงและใช้อำนาจนั้นในทางที่ผิด

สรุป

แก้วแก้ว หรือ ดร. วิจินดา ดิถียนต์ เป็นนักเขียนที่มีผลงานในแนวจินตนิยายมาอย่างสม่ำเสมอ จากการวิเคราะห์นวนิยายของแก้วแก้ว เราจะมองเห็นความแปลกใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียน ที่มักจะนำเรื่องที่อยู่ในความสนใจของคนทั่ว ๆ ไปเขียน เช่น เรื่องของความเชื่อ วรรณคดี แนวคิดแปลก ๆ หรือ ประวัติศาสตร์ ที่โดยมากมักจะหาดำเนินย่นว่าเป็นจริงได้ มาสร้างและผูกเรื่องให้ผู้อ่านผจญภัยตามไปได้ที่น่าสนใจ และนำติดตามกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเลือกมานั้น ก็สามารถเลือกได้อย่างเหมาะสม มีการอ้างอิงประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และวรรณคดีให้เข้ากับเนื้อหาและบรรยากาศของเรื่องเป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าไปในโลกของจินตนาการของผู้เขียนได้ และแม้จะเป็นเรื่องแนวจินตนิยาย แต่ก็แฝงสาระไว้ด้วย โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับกิเลสตัณหาของมนุษย์ที่จะนำไปสู่หายนะ และยังแทรกความรู้หลายประการ จึงทำให้จินตนิยายของแก้วแก้วมีคุณค่าทั้งด้านความบันเทิงและให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- แก้วแก้ว. แก้วราหูเล่ม 1 เล่ม 2 . กรุงเทพฯ ฯ : ศิลปบรรณาการ , 2523.
- _____ . จอมนางเล่ม 1 เล่ม 2 . กรุงเทพฯ ฯ : บำรุงสาสน์, 2527.
- _____ . จากฝันสู่นิรันดร . กรุงเทพฯ ฯ : ดอกหญ้า , มปป .
- _____ . แต่ปางก่อนเล่ม 1 เล่ม 2 . กรุงเทพฯ ฯ : บำรุงสาสน์, 2527 .
- _____ . นาคราช . พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพื่อนดี, 2544.
- _____ . นางทิพย์เล่ม 1 เล่ม 2 . กรุงเทพฯ ฯ : บำรุงสาสน์, 2525 .
- _____ . นิรมิต . พิมพ์ครั้งที่ 5 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2540.
- _____ . ปลายเทียน . พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพื่อนดี, 2544.
- _____ . มนตราเล่ม 1 เล่ม 2 . กรุงเทพฯ ฯ : รวมสาสน์, 2528.
- _____ . เรือนมยุรา . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2540.
- _____ . อมตะ . พิมพ์ครั้งที่ 3 . กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เพื่อนดี, 2544.
- ประทีป เหมือนนิล. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. ลพบุรี : วิทยาลัยครูเทพสตรี , 2523
- ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิพากษ์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2530

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สุวรรณณี สุคนธา

สุวรรณณี สุคนธา เป็นนักเขียนหญิงที่มีผลงานเขียนทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย แต่ งานเขียนนวนิยายจะเป็นผลงานที่สร้างชื่อให้ สุวรรณณี สุคนธา เป็นที่รู้จักในฐานะ นักเขียนที่มีฝีมืออีกคนหนึ่งในวงการวรรณกรรม นวนิยายของ สุวรรณณี สุคนธา มี ลักษณะเด่นในหลายๆด้าน ในที่นี้จะกล่าวถึงลักษณะเด่นในด้านตัวละคร การใช้ภาษาที่ สละสลวย และแง่คิดที่น่าสนใจ

นวนิยายส่วนมากของ สุวรรณณี สุคนธา สะท้อนออกมาในมุมมองของผู้หญิงและ มักจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตของผู้หญิงในมุมมองต่างๆ เพราะตัวนักเขียนเองเป็นผู้หญิง จึงสามารถถ่ายทอดเรื่องราวของผู้หญิงและเข้าใจผู้หญิงได้ละเอียดลึกซึ้ง เช่น

เรื่อง เดือนดับที่สบตา เป็นเรื่องของแควงการประกวดนางงาม ชีวิตและเส้นทาง ของผู้หญิงที่จะเข้าสู่แควงนี้และชีวิตหลังการประกวด

เรื่อง ทองประกายแสด เป็นเรื่องของผู้หญิงบ้านนอกที่มีความทะเยอทะยานอยาก เป็นดารามีชื่อเสียงในสังคมเมืองหลวง

เรื่อง ความรักครั้งสุดท้าย ชีวิตของหญิงคนหนึ่งที่มีเรื่องของการความรักว่าเป็น เรื่องยิ่งใหญ่และสำคัญ

นวนิยายของสุวรรณณี หลายๆเรื่องมีตัวละครหญิงเป็นตัวละครสำคัญ หรืออาจจะ มีบทบาทเด่นควบคู่ไปกับตัวละครเอกที่เป็นชาย ลักษณะเด่นที่เห็นได้ชัด คือ ตัวละครหญิง ของสุวรรณณีส่วนมากจะไม่ใช่ผู้หญิงที่อ่อนต่อโลก แต่จะผ่านชีวิตมาอย่างโชกโชน อาจจะไม่มีความบริสุทธิ์ผุดผ่องเหลืออยู่ บางตัวอาจจะมีชีวิตที่รันทศต้องต่อสู้ดิ้นรนหาทางออก เช่น

เรื่อง **ทองประกายแสด** ตัวละครเอกคือ **ทองประกาย** ชอบเล่นหูเล่นตากับผู้ชายที่เข้ามากินกาแฟในร้านแต่ก็ไม่ชอบใครจริงจัง เพราะคิดว่าคนพวกนั้นดูต้อยต่ำกว่าตนเอง แต่ที่เข้าไปก็เพราะรู้สึกคำพอง หยิ่งทะนงในความสุขของตนเอง คิดว่าความสุขทำได้ทุกอย่าง ด้วยความที่มั่นใจในความสุขและเสน่ห์ของตัวเองอย่างที่สุดนี้เองเธอจึงใช้มันเป็นสิ่งที่จะช่วยผลักดันให้ตัวเองไปสู่ฝัน คือการเป็นดารามีชื่อเสียงและมีเงินมากๆ ตอนแรกเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ เป็นพาดเนอร์ ถ่ายรูปเปลือย จนถึงขั้นเป็นโสเภณีชั้นสูง ตอนท้ายจบลงที่การเป็นเมียน้อยนักการเมือง

เรื่อง **ความรักครั้งสุดท้าย** **รส** หญิงม่ายมีลูกติดสามคน คิดว่าตนเองเจ็บแล้วกับเรื่องความรัก ไม่อยากแต่งงานอีกแล้วเป็นคนที่สอง แต่โชคชะตาก็พาให้มาพบชายหนุ่มคนหนึ่งที่มีอายุน้อยกว่ารส ทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน ทางบ้านฝ่ายชายจึงกีดกันส่งเขาไปเมืองนอก ลูกของเธอทั้งสามคนก็ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต ตอนท้ายรสไม่เหลือใครเลย เธอจึงฆ่าตัวตาย

เรื่อง **คนเรึงเมือง** ตัวละครคือ **อิพริ้ง** มีชีวิตและเรื่องราวคล้ายกับ **ทองประกายแสด** เป็นโสเภณี มีความทะเยอทะยานมากทำให้ชีวิตต้องผกผันแทนที่จะดีขึ้นกลับเลวลง

ตัวละครในนวนิยายของสุวรรณณี มักจะเน้นที่ตัวละครตัวแม่ ไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นจนถึงขั้นครอบครัวแตกแยก ตัวละครที่เป็นลูก จะไปอยู่กับฝ่ายแม่ แม่มีหน้าที่เลี้ยงดู เป็นหญิงเก่ง พยายามทำทุกทางให้ลูกมีความสุข เช่น

เรื่อง **ทะเลสาบอิม** ตัวละครเอกเป็นผู้หญิงอีกเช่นกัน คือ **วิพาร** มีบทบาทเด่นพอๆกับ **คุณหญิง** ผู้เป็นมารดา คุณหญิงเป็นหญิงเก่ง มีหน้ามีตาในสังคมชั้นสูง ชอบช่วยงานสังคม วางตัวดี เป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้ว คุณหญิงมีบทบาทในการตัดสินใจและทำเรื่องต่างๆ ในครอบครัวมากกว่าท่านอธิบดีผู้เป็นสามีเสียอีก

เรื่อง พระจันทร์สีน้ำเงิน คล้ายกับเรื่อง น้าพู แม่ของทั้งสองเรื่องนี้เป็นผู้หญิงเก่ง พยายามทำงานหาเงินเลี้ยงลูก หาทางออกเพื่อให้ชีวิตที่ปราศจากพ่อนั้นดีมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนบางครั้งอาจจะลืมให้พื้นฐานที่สำคัญแก่ลูกคือ การให้ความดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด แต่อย่างไรก็ตามแม่ของทั้งสองเรื่องนี้ก็เก่ง คำนึงเพื่อลูก ทำงานหนักเพื่อให้ลูกได้อยู่สบาย

กล่าวโดยสรุปในแง่ลักษณะเด่นของตัวละครคือ สุวรรณีมักจะใช้ตัวละครหญิงเป็นตัวดำเนินเรื่อง เสนอชีวิตของผู้หญิง ตัวละครหญิงของสุวรรณีมักจะเป็นหญิงกล้า ทำตัวไม่คืนึก อาจจะเป็นโสเภณี แม่หม้ายลูกติด ดิศยา มินิสัยเจ้าอารมณ์ ปากร้าย บางตัวอาจจะทำตัวเหลวแหลก ไม่เหลือความบริสุทธิ์

ลักษณะเด่นของนวนิยาย ของสุวรรณี สุคนธา ที่ผู้อ่านเห็นได้ชัดไม่เพียงแต่ในด้านตัวละครที่กล่าวมาแล้วเท่านั้น ด้านการใช้ภาษาสุวรรณีก็ใช้ภาษาได้โดดเด่นอีกเช่นกัน กล่าวได้ว่าสุวรรณีใช้ภาษาสละสลวย เลือกใช้คำก่อให้เกิดมโนภาพ อารมณ์ความรู้สึก แสง สี อาจจะเป็นเพราะสุวรรณีสนใจทางด้านศิลปะโดยเฉพาะการวาดภาพ ดังนั้นการบรรยายสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะธรรมชาติจึงพยายามบรรยายให้เห็นกระจ่างที่สุด มีองค์ประกอบเหมือนภาพวาด ตัวอย่างการบรรยายธรรมชาติของสุวรรณี เช่น

เฟื่องฟ้าสลับขาวกับแดงที่ขึ้นเต็มนอกชานบ้านเป็นกลุ่มระย้า
ไกวตัวตามลมพัด ดูมันไหวตัวเหมือนคุยกับแดดกับไม้ต้นเหลืองที่เอน
ระเนน ใบเขียวแก่กับกิ่งก้านแขนงดูบอบบางและคมเหมือนรูปเขียน
สมัยคลาสสิกของจีน...เฟื่องฟ้าไม้เหี่ยวเฉา มันบานแล้วหลุดจากขั้วปลิด
ปลิวไปตามลม คกลงไปบนน้ำที่สระเบื้องล่าง จับกลุ่มลอยตัวเป็นแพ
จนกว่าจะแห้งแล้วจมลงไปยังพื้นน้ำที่กั้นสระอันมืดมิด

ตัวอย่างนี้มาจากเรื่อง ความรักครั้งสุดท้าย พรรณนาชมความงามของธรรมชาติ มุ่งให้เกิดจินตภาพโดยการสรรคำ คือ เอนระเนน, กิ่งก้านแขนง กิริยาอาการของต้นไม้เหมือนกับ

คนคูมิชีวิต คือ ไหวตัวเหมือนคุยกับแดด... และจากที่กล่าวมาแล้วคือ ให้แสง สี และ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ช่วยทำให้ภาพชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ประโยชน์ยังประกอบด้วยประโยชน์ ความรวม ประโยคความซื่อเพื่อความต่อเนื่อง และอีกตัวอย่างจากเรื่อง ความรักครั้ง สุดท้าย เช่นกัน

ลืมตาดูใจอยู่คนเดียวเป็นเวลานาน หลังจากฝนตกใหญ่เมฆก็ กระจายหายไป เฝยโอกาสให้พระจันทร์เี่ยมหน้าส่องแสงซีดๆลงมา ตามสุ่มทุมพุ่มไม้ แลดูเหมือนเพชรเกาะกระจายกันอยู่ทั่วไป แผลง ชนิดหนึ่งส่งเสียงกรีดแหลมเป็นระยะๆได้ยินชัดเจน เหมือนนักดนตรี เอกที่แสดงเดี่ยวอยู่ผู้เดียวท่ามกลางผู้ฟังที่เงียบงัน

จากตัวอย่างนี้จะเห็นว่า การเปรียบเทียบให้ความรู้สึกดังที่ผู้แต่งต้องการนั้นเด่นมาก คือ เปรียบบรรยากาศของแมลงที่ส่งเสียงอยู่ในธรรมชาติกับบรรยากาศการเล่นดนตรีของนัก ดนตรี เปรียบบรรยากาศที่เงียบสงบในธรรมชาติกับบรรยากาศของคนที่กำลังตั้งใจฟังดนตรี อย่างเงียบงัน ผู้อ่านจะได้ความรู้สึกทางด้านเสียง คือ ความเงียบ และอีกตัวอย่างหนึ่ง คือ

พระจันทร์แสดงมาดูหล่อนพลงยืมให้หล่อนอย่างอ่อนหวาน ทะเลก็ซบกล่อมให้หล่อนเข้าสู่นิทรา และอีกสักครู่หน้าทะเลสีเขียวมรกตก็ จะโอบอุ้มหล่อนอยู่ในอ้อมแขน

จากตัวอย่างนี้เด่นที่การใช้บุคลาธิษฐานให้ธรรมชาติมีอาการเหมือนคน เช่น พระจันทร์แสดงมา, พลงยืม, ทะเลซบกล่อม...โอบอุ้มหล่อนอยู่ในวงแขน จากการเลือกใช้ คำที่สละสลวยของสุวรรณีทำให้ผู้อ่านรู้สึกอบอุ่นคล้ายตามอารมณ์ของตัวละคร

การใช้ภาษาของสุวรรณมิตมิใช่เลือกใช้คำได้สละสลวยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ถ้าตัวเอกเป็นคนชั้นต่ำหรือคนปากตลาด สุวรรณมิตก็เลือกใช้คำได้เจ็บถึงใจเข้ากับลักษณะนิสัยของตัวละคร เช่น

ทองประกาย จากเรื่องทองประกายแสด เป็นหญิงปากร้าย อารมณ์รุนแรง

“กูจะไปให้พ้นไมให้ใครเห็นหน้าอีกเลย ดูซิ...ไม่มีกูแล้ว ไร่ร้านนี้ยังมีคนเข้ามาอีกมั๊ย กูทำงานงกๆเหนื่อยแทบตายโหงตายท่า หนอยแน่...กะอีแค่จะมีผิวเท่านี้ไ้”

ตอนที่ทองคิดค่าแม่เลี้ยงของตัวเอง

“อีดอก คุณมิตรเขารักกู เขาชวนกูไปนอนด้วย...”

ตอนนี้เป็นตอนที่พวกโสเภณีทะเลาะกัน สุวรรณมิตก็จะใช้คำสลดหยาบคายให้เข้ากับตัวละครที่เป็นโสเภณี

นวนิยายแต่ละเรื่องของสุวรรณมิต สุคนธา มิใช่มีแต่ความสนุกสนานเท่านั้น ยังให้ข้อคิดสะท้อนปัญหา และข้อชี้แนะที่น่าสนใจจากนวนิยายเรื่องต่างๆ พอจะสรุปได้ว่า สุวรรณมิตให้ความสำคัญกับปัญหาวัยรุ่น เช่น

เรื่อง พระจันทร์สีน้ำเงิน ตัวละครเอกคือ รอม เป็นเด็กที่อยู่ในวัยรุ่น รอมคิดว่า รอมโตเป็นหนุ่มแล้ว ฉะนั้นรอมก็จะต้องทำอะไรที่เหมือนคนโตๆเขากัน อย่างสูบบุหรี่หรือกินเหล้า ฉะนั้นเพื่อความเป็นชายชาติตรี รอมจึงคิดที่จะหัดสูบบุหรี่ เมื่อได้เงินมารอมจึงนำไปซื้อบุหรี่ ตั้งใจว่าจะสูบให้เท่ไปเลยทีเดียว เด็กผู้หญิงคนที่รอมนึกชอบก็จะได้คิดว่า รอมโตเป็นหนุ่มแล้ว ไม่ใช่เป็นเด็กอย่างแต่ก่อนและตามนิสัยของเด็กวัยรุ่น คือ อะไรที่ห้ามก็คือสิ่งที่อยากรู้อยากเห็นเป็นที่สุด อย่างร้านกาแฟมีดๆที่เรียกชื่อเป็นฝรั่งว่า คอฟฟี่ชอป ร้านกาแฟแบบนี้มีอยู่เกือบทุกแห่ง...หรือหลายๆแห่งในศูนย์การค้า บางแห่งมีดมาก บางแห่งมีด

น้อย ที่ใดมีคามากๆที่นั่นก็จะมีเขาวชนไปมั่วสุ่มกันมาก ทั้งหมดนี้เป็นลักษณะและปัญหาของวัยรุ่นที่ทราบกันดี ประกอบกับพ่อแม่ของรอมแยกทางกัน รอมต้องอยู่กับแม่ แม่เป็นผู้หญิงจึงเลี้ยงดูเด็กผู้ชายไม่เป็น ไม่รู้ว่าความต้องการของเด็กผู้ชายคืออะไร ในตอนท้ายรอมคิดยาเสพยาตีต แม่จะพยายามกลับตัวแต่ก็ไม่มีใครให้อภัย ที่สุดก็ต้องตายเพราะยาเสพยาตีต

เรื่องพระจันทร์สีน้ำเงิน คล้ายกับเรื่องน้ำพุ จุดจบของตัวละครก็เหมือนกัน ทั้งสองเรื่องนี้สุวรรณดีต้องการสะท้อนปัญหาของช่วงชีวิตวัยรุ่นว่าเป็นช่วงหักเหของชีวิต ถ้าเด็กเดินไปในทางที่ถูกอนาคตก็จะดี แต่ถ้าเด็กคนนั้น โชคร้ายเห็นผิดเป็นชอบ คบเพื่อนไม่ดี ประกอบกับอยู่ในครอบครัวที่แตกแยก อนาคตของเด็กคนนั้นก็จะได้ยาก อาจจะถึงขั้นเสียชีวิตดังเช่น รอม และ น้ำพุ

จากที่กล่าวมานี้มีข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คือ สุวรรณดีให้ความสำคัญกับครอบครัว คิดว่าครอบครัวที่อบอุ่นมีส่วนช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นมีทั้งสภาพกายและสภาพจิตใจที่ดี ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กเกิดในครอบครัวที่แตกแยก ไม่ว่าผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูจะทำดีขนาดไหนก็ตาม เด็กก็ยังได้รับผลกระทบและสิ่งที่น่ากลัวที่สุดคืออุปสรรคปัญหาต่างๆจะฝังอยู่ในความรู้สึกเล็กๆของเด็กจนยากที่จะแก้ไข ดังเช่น รอม รู้ว่าแม่รักตนเองมากแต่มีอยู่ครั้งหนึ่งที่แม่ไปต่างประเทศแล้วไม่ได้เขียนจดหมายมาหา ดูเหมือนจะเป็นเรื่องเล็กในความคิดของเด็กที่อยู่ในครอบครัวอบอุ่น แต่สำหรับรอมคิดว่ามันเป็นเรื่องใหญ่ คิดว่าแม่ไม่สนใจตน จึงคิดแก้แค้นแม่ด้วยการทดลองสูบบุหรี่ ทำในสิ่งที่แม่ไม่ชอบและเป็นทางแก้ใจแบบผิดๆ

อีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนปัญหาของเด็กวัยรุ่นอีกเช่นกัน คือ ทะเลอาอิม วิหาร ตัดยาเสพยาตีต มั่วสุ่มทางเพศจนตั้งท้องตั้งแต่อายุ 3 คบเพื่อนไม่ดี ไม่เรียนหนังสือ ปัญหาทุกอย่างนี้เกิดขึ้นมาจากการที่พ่อแม่ของวิหารไม่มีเวลาดูแลลูก ยุ่งอยู่กับงานช่วยเหลือสังคม นอกบ้านจนลืมดูแลเอาใจใส่ลูกตัวเอง

ที่สังเกตได้อีกประการ คือ ตัวละครเด็กที่มีว่สมกับวิฬารทุกคนมาจากครอบครัวที่แตกแยกทั้งสิ้น สุวรรณดีต้องการเสนอว่าครอบครัวที่แตกแยกมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้น สุวรรณดีต้องการเสนอว่าวัยรุ่นไม่ควรรักอิสระมากเกินไปหรือติดเพื่อนจนขาดเพื่อนไม่ได้ อย่าเห็นคนอื่นดีหรือสำคัญกว่าคนในบ้าน เมื่อเกิดปัญหาครอบครัวก็ควรจะร่วมกันแก้ไข พยายามปรับตัวเข้าหากัน ดังเช่นตัวคุณหญิงในเรื่อง ทะเลฤดูอึม ตอนหลังก็ลดงานนอกบ้านลง หันมาดูแลเอาใจใส่ลูก พยายามทำความเข้าใจลูก วิฬารก็ลดทิวติงเห็นใจแม่ที่พ่อบริเวณน้อยจึงอยู่เป็นเพื่อน พยายามปลอบใจและพูดคุยกับแม่ ปัญหาต่างๆจึงเริ่มคลี่คลายไปในทางที่ดี

จะเห็นได้ว่าในเรื่อง พระจันทร์สีน้ำเงิน น้ำพุ และทองประกายแสด สุวรรณดีแทรกความเลวร้ายของปัญหาเสพยัตติคและยังเตือนพ่อแม่อีกว่าควรจะทำใจใส่สนใจลูก มิใช่รู้เมื่อสายไปแล้ว

นอกจากนี้นวนิยายของสุวรรณดียังเสนอข้อคิดเกี่ยวกับกิเลสตัณหาว่าเป็นสิ่งที่ทำให้คนเราทำอะไรได้ทุกอย่าง แต่ตอนท้ายกิเลสตัณหาเหล่านั้นทำให้เรตกต่ำลงไม่มีความสุข เช่น

เรื่อง ทองประกายแสด เรื่องนี้คล้ายเรื่อง คนเริงเมือง เป็นเรื่องของกิเลสตัณหา ตัวเอกของเรื่อง คือ ทองประกาย ใฝ่ฝันอยากจะเป็นดาราและมีเงินทองมากๆ ขอมเอาตัวเข้าแลก สุดท้ายแม้ว่าจะมีเงินมากมายสนองกิเลสตัณหาของตัวเอง แต่เมื่อมองไปรอบตัวกลับไม่เหลือใครที่เข้าใจเลยสักคน จึงเริ่มคิดว่าสิ่งที่ไขว่คว้ามาได้คือเงินทองและชื่อเสียงนั้นทำให้ทองประกายมีความสุขจริงหรือ เช่นเดียวกับ "อิพริ้ง" มีความทะเยอทะยาน มีกิเลสตัณหา มาก จนต้องไปเป็นโสเภณี

เรื่องทะเลฤดูอึม แทรกเรื่องของกิเลสตัณหาไว้เช่นกัน คือ การที่คุณหญิงไม่รู้จักพออยากเป็นคนมีหน้ามีตาในสังคม จนทำให้ลูกเดินทางที่ผิด สามีก๊ก็ทิ้งไปมีเมียคนอื่น

สุวรรณดีต้องการจะเสนอว่า การที่คนเรามีกิเลสตัณหา ไม่รู้จักพอในในสิ่งที่ตนมีสุดท้ายแล้วแทนที่จะได้สิ่งที่อยากได้ กลับทำให้สูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง จนไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ โดยเฉพาะการสูญเสียคนใกล้ชิดและชีวิตครอบครัวที่ไม่สามารถหวนกลับไปเริ่มต้นใหม่ได้ เช่นเดียวกับ ทองประกาย อีพริ้ง และ คุณหญิง

นวนิยายของสุวรรณดียังสะท้อนปัญหาในชีวิตผู้หญิง เช่น

เรื่องเดือนดับที่สับสน เรื่องนี้เกี่ยวกับหญิงที่เข้าประกวดนางงาม ไม่ว่าจะได้อันดับหรือไม่ได้ เพียงแต่ได้เข้ารอบชีวิตก็เปลี่ยนไปแล้ว อาจจะได้ไปเป็นดาราส่ง ไปเป็นเมียเก็บก็ได้ แทนที่ชีวิตจะดีกว่านี้ สุวรรณดีต้องการเสนอว่าชีวิตนางงามไม่ได้สวยหรืออย่างที่พวกผู้หญิงใฝ่ฝันกัน

เรื่อง ความรักครั้งสุดท้าย เสนอชีวิตอาภัพของหญิงคนหนึ่งซึ่งเห็นความรักเป็นเรื่องสำคัญและจริงจังกับมัน ต่อมาเมื่อถูกผู้ชายทิ้งก็ทำใจไม่ได้ จึงต้องหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย โดยปกติผู้หญิงมักจะจริงจังกับเรื่องแบบนี้อยู่แล้ว แต่จะมีผู้ชายสักกี่คนที่เข้าใจ

นอกจากนิงานเขียนของสุวรรณดี สุคนธา ยังมีแนวรักพาฝันที่เป็นทั้งเรื่องสั้นและนวนิยาย เช่น คินหนาวที่เหลือแต่ดาวเป็นเพื่อน รุ่งรองให้ดอกไม้ยิ้ม พรุ้งนี่ฉันจะรักคุณ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องรักๆ ใคร่ๆ มีบทพรรณนาความรู้สึกในใจอย่างเด่นชัด

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนี้จะเห็นได้ว่าผลงานของสุวรรณดี สุคนธา จะเน้นตัวละครที่เป็นผู้หญิงและเสนอออกมาในมุมมองของผู้หญิง อีกทั้งเสนอข้อคิดที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับวัยรุ่น กิเลสตัณหาเรื่องของผู้หญิงและยังมีงานเขียนในแนวรักพาฝันเบาสมองอีกด้วย นอกจากนี้ยังเสนอสภาพชีวิตที่บางคนอาจจะไม่เคยสัมผัสมาก่อน เช่น ชีวิตโสเภณี ชีวิตนางงาม และชีวิตของเด็กวัยรุ่นที่ตกเป็นทาสยาเสพติด เป็นต้น ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้งานของสุวรรณดียังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- สุวรรณณี สุคนธา. คนเริงเมือง. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า , 2540.
- _____ . ความรักครั้งสุดท้าย. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา , 2516.
- _____ . คีนหนาวที่เหลือแต่ดาวเป็นเพื่อน. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น , 2518.
- _____ . “รู้อึ้งให้ดอกไม้ยิ้ม” บางทีพรุ้งนี้จะเปลี่ยนใจ. กรุงเทพฯ : ดวงตา , 2526.
- _____ . เดือนดับที่สบตา. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น , 2516.
- _____ . ทะเลถ้ำอ้อม. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า , 2544.
- _____ . ทองประกายแสด. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น , 2514.
- _____ . พระจันทร์สีน้ำเงิน. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ , 2524.
- _____ . พรุ้งนี้ฉันจะรักคุณ. กรุงเทพฯ : นूरพาสาส์น , 2525.
- _____ . เรื่องของน้ำพุ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์ , 2517.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 12

เรียนรู้เรื่องมุมมอง

นอกเหนือจากการศึกษาวรรณกรรมเฉพาะเรื่อง เฉพาะแนวตามที่ได้กล่าวมาแล้ว บางครั้งแนวเรื่องอย่างเดียวกันแต่นักเขียนหลายคนได้กล่าวถึงก็มีมิใช่น้อย ในครั้งนี้ได้ยกตัวอย่างเรื่องมุมมองของคนต่างชาติที่มีต่อคนไทย คือ เมื่อฝรั่งมองไทย โดยพิจารณาจากวรรณกรรม 3 เล่ม คือ ไหมอีसान สถาปนีสาน และอุดมการณ์บนเส้นขนาน ที่มีตัวละครเอกเป็นชาวต่างชาติที่มองภาพของคนไทย มีทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไป ผู้ที่จะเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมแนวนี้ก็จะต้องใช้วิธีการเปรียบเทียบ ทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่ต่าง ต้องให้รายละเอียดของเรื่องเพื่อปูพื้นให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร แล้วจึงหาส่วนที่เหมือนและแตกต่างกัน พร้อมทั้งพิจารณาคคุณค่าที่ได้จากเรื่องด้วย

นอกจากนี้การศึกษาผลงานของนักเขียนหลายคนเพื่อหาจุดร่วมกัน เช่น นวนิยายต่างแดน ก็มียกเขียนหลายคนเขียนถึง เช่น โสภาค สุวรรณ ประภัสสร เสวิกุล โรสลาเรน ฯลฯ ผู้ศึกษาอาจดูมุมมอง แนวคิดที่แฝงอยู่ในนวนิยายต่าง ๆ นั้น หรืออาจจะศึกษาเรื่องภาพสะท้อนการเมืองไทยที่ปรากฏในนวนิยาย โดยอาจจะแบ่งเป็นยุคๆ เช่น ยุค พ.ศ.2500-2515 , 2516-2526 เป็นต้น หรือศึกษาเกี่ยวกับเรื่องรักร่วมเพศที่มีคนเขียนถึงหลายคน เช่น กฤษณา อโศกสิน สุวรรณณี สุกนธา กิรติ ชนา โสภาค สุวรรณ ฯลฯ อาจจะตั้งประเด็นแล้วนำมาวิเคราะห์ เป็นการนำเอาผลงานของนักเขียนหลายๆคนมาศึกษาในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ

การนำเอานวนิยายของนักเขียนหลายๆคนมาวิเคราะห์เพื่อหาลักษณะร่วมโดยเฉพาะนวนิยายที่ได้รับรางวัลต่างๆ เช่น รางวัลซีไรท์ ก็เป็นที่น่าสนใจ ดังตัวอย่างที่ยกมาประกอบเพราะนวนิยายทั้ง 9 เล่มนี้มีแนวคิดที่มีความเป็นสากล แสดงให้เห็นตัวตนของมนุษย์ สะท้อนเรื่องของกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก ยึดมั่นถือมั่นในบางสิ่งบางอย่าง และแสดงให้เห็นอิทธิพลของสังคมที่มีต่อมนุษย์รวมทั้งการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์

เมื่อฝรั่งมองไทย

เมื่อหลายปีก่อน ข้าพเจ้ามีโอกาสอ่านนวนิยายที่ฝรั่งเป็นผู้แต่ง และมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับเมืองไทย 2 เล่ม คือ ไหมอีสาน (เจราดิน ฮอลส์ แต่ง รัตนาแปล) และสภาพอีสาน (ฟรานซิส คลิปส์ แต่ง ตูลจันทร์ แปล) รู้สึกติดใจมาก เพราะทั้ง 2 เล่มนั้นพูดถึงชีวิตไทยๆ ในอีสานอย่างน่าสนใจ และเมื่อปี พ.ศ. 2517 “อรุณมณี” เขียนอุดมการณ์บนเส้นขนาน ลงพิมพ์ในสตรีสาร หลังจากนั้นเรื่องนี้ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะเนื้อหาและวิธีการเขียนที่น่าสนใจ ข้าพเจ้าเห็นว่านวนิยายทั้ง 3 เล่มนี้ มีสิ่งที่เหมือนกันอยู่ 2 ประการ คือ หนึ่งใช้ฉากอีสานเหมือนกัน และสองเป็นการมองสภาพต่างๆ โดยผ่านสายตาของชาวต่างประเทศ (แม้ว่าอุดมการณ์บนเส้นขนาน จะเขียนขึ้นโดยคนไทย แต่วิธีการมองสิ่งต่างๆ ผู้เขียนก็มองผ่าน “แอนน์” ซึ่งเป็นตัวเอก และเป็นชาวต่างชาติ) จึงน่าจะนำมาศึกษาและเปรียบเทียบกันดู

ไหมอีสาน ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2511 ผู้เขียนเรื่องนี้ตั้งใจจะชี้ให้เห็นความขัดแย้งกันระหว่างเจ้าหน้าที่ต่างชาติที่เข้ามาทำงานในเมืองไทยในฐานะให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากภูมิหลัง ทัศนคติและปัญหาชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ในเรื่องนี้เราจะมองเห็นทัศนคติของคนต่างชาติที่มีต่อคนไทยหลายประการด้วยกัน

สภาพอีสาน ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2514 คริปส์ผู้เขียนเรื่องนี้เป็นอาสาสมัครมาเป็นครูในเมืองไทย และได้บรรยายเหตุการณ์และสภาพอีสานในระยะเวลาสิบกว่าปีก่อนให้เราเห็นอย่างแจ่มชัด เราจะรู้เรื่องสภาพดินฟ้าอากาศ การทำมาหาเลี้ยงชีพ ความเป็นอยู่ นิสัยใจคอ การเล่นต่างๆ ประเพณีขนบธรรมเนียมความเชื่อ ประวัติท้องถิ่น ฯลฯ อย่างน่าสนใจ ยิ่ง อาจจะเรียกได้ว่าเราสามารถมองเห็น “สภาพอีสาน” เมื่อสิบกว่าปีก่อนได้อย่างดี

อุดมการณ์บนเส้นขนาน ตีพิมพ์ครั้งแรกในสตรีสาร และต่อมาได้พิมพ์รวมเล่มขึ้นใน พ.ศ. 2517 และได้รับรางวัลจากงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ. 2520 เป็นเรื่อง

ของอาสาสมัครที่เข้ามาเป็นครู และพยาบาลในเมืองไทย “อรุณมณีย์” ได้ถ่ายทอดความคิดของเธอผ่านสายตาของ “แอนน์” โดยเราจะเห็นได้จากคำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 3 ว่า

“เรื่องนี้เป็นสังเกตการณ์ของผู้เขียนเองทั้งสิ้น เพียงทำเสมือนมองด้วยสายตาและใจของแอนน์”

ดังนั้นสิ่งที่เราได้อ่านในเรื่องนี้ จึงเป็นสิ่งที่น่าจะเป็นความคิดแบบไทยๆมากกว่าฝรั่ง เช่น การคิดคำว่า รู้ใหม่? เข้าใจใหม่? เป็นลักษณะของคนที่เป็นครู มักจะตีควานี่จริงๆ และนี่ก็เป็นการช่างสังเกตของผู้เขียนอย่างหนึ่ง

“คุณแอนน์รู้ใหม่” หล่อนติดคำว่ารู้ใหม่ เข้าใจใหม่ เช่นเดียวกับครูคนอื่น ๆ

เรื่องการตามหิ้งหวงสามีตามสถานที่ต่างๆแล้วนำมาเล่ากันเป็นเรื่องขบขัน นิสัยเหล่านี้ น่าจะเป็นนิสัยไทยๆที่จะเก็บเรื่องเหล่านี้มาจินตนาการ หรือเรื่องการเข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น คนไทยเห็นเป็นโอกาสพิเศษควรแก่การทรงจำและระลึกถึง ถ้าเป็นฝรั่งก็ไม่เห็นจะนำต้นตอต้นตอต้องเก็บไปเป็นเรื่องสำคัญอย่างที่ผู้เขียนเขียนไว้

“แอนน์ได้เห็นจุดรวมอันยิ่งใหญ่ของคนไทยบ้างแล้ว แอนน์หวังอยู่บ้างว่าจะได้เฝ้าทั้งสองพระองค์ และแอนน์อยากให้วันนั้นมาถึงเร็วๆเหลือเกิน แอนน์จะตื่นเต้นจิตใจ ปลื้มใจ และเกิดความทรงจำนี้ไว้ในส่วนสำคัญพิเศษสุดของหัวใจทีเดียว”

การเสด็จในแดนผู้ก่อการร้าย ทำให้แอนน์ไม่สบายใจเลย แอนน์ถามถึงการถวายการรักษา และความปลอดภัยอื่นๆ”

ลักษณะที่ชี้ให้เห็นนี้ น่าจะเป็นลักษณะของคนไทยมากกว่าฝรั่ง เพราะฝรั่งไม่มีความผูกพันกับสถาบันกษัตริย์มากเท่าคนไทย

การที่ผู้เขียนให้แอนน์แสดงความไม่ชอบใจที่ทุกสิ่งทุกอย่างไปรวมตัวกันอยู่ในกรุงเทพฯ หมดหรือการเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์ เช่น

“แม้แต่หนังสือพิมพ์ที่มีส่วนลำเอียงอยู่ไม่น้อย ในเนื้อที่ 16 หน้าจะมีข่าวในนครหลวงเสีย 8 หน้า ข่าวต่างประเทศ 2 หน้า โฆษณา 2 หน้า เบ็ดเตล็ด 2 หน้า และข่าวต่างจังหวัดเพียง 2 หน้า”

ลักษณะที่กล่าวนี้ น่าจะเป็นความคิดแบบไทยๆ เพราะฝรั่งคงไม่สนใจหนังสือพิมพ์ไทย เพราะอ่านไม่แตกฉาน และวิธีการเขียนก็เป็นแบบประชดประชันแกมเสียดสีนิดๆ จึงน่าจะเป็นความคิดเห็นของคนไทยที่ผ่านความคิดและตัวละครฝรั่ง

นอกจากตัวอย่างข้างต้นแล้ว ก็ยังมีอีกหลายๆ ลักษณะที่ล้วนแต่เป็นการมองแบบไทยๆ ไม่ว่าจะเป็นการเก็บค่าโดยสารบนรถไฟที่มีการทุจริตของเจ้าพนักงาน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทันตแพทย์ หรือแม้แต่ชื่อคนซึ่งดูจะใจอย่าง มาก เช่น นักเรียนชายมีชื่อที่ขึ้นต้นด้วย สุ ทั้งหมด เช่น สุนทร สุรศักดิ์ สุรวีทย์ สุรัชย์ สุรพงษ์ สุรพล สุรวัดน์ สุรวีทย์ สุรัชย์ สุรพงษ์ สุรพล สุรวัดน์ สุรวีทย์ สุรพันธ์ สุรวุฒิ หรือชื่อผู้หญิง เช่น สุธิดา สุภาณี สุพรเพ็ญ สุมาลี สุกานดา สุคารา สุวจิตรา เป็นต้น

แต่เมื่อเราอ่านคำนำเราจะเห็นว่า

“อุดมการณ์บนเส้นขนาน... ไม่ใช่สะท้อนชอกมูมที่เร้นลับที่
สายตาของคนธรรมดาๆ ถึงก่อนประเทศก็ไม่มีวันพบเห็น แล้วก็ไม่ใช่มูม
ที่โศกโพนพิศดารเสียจนผู้อ่านนั่งไม่ติดเพราะเหลือเชื่อ แต่เป็นมูมที่มอง
ออกไปเมื่อไหร่ก็เห็นเมื่อนั้น... ‘อรุณมณีย์’ มองเห็นปัญหาว่ามีรอบกาย

และมีได้มองปัญหาเหล่านั้นอย่างรุ่มร้อนและสิ้นหวังเหมือนอีกหลายคน
หากแต่ได้พยายามแก้”

เราจึงจะเข้าใจได้ดีว่าวิธีการเขียนเรื่องนี้เป็น การแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง โดยการเขียนให้คนไทย
มองเห็นลักษณะของตัวเองบ้าง โดยวิธีการที่ให้คนไทยมองเห็นปัญหาต่างๆผ่านตัวแอนน์
ให้แอนน์อธิบาย ชี้ปัญหา ด้วยวิธีการเช่นนี้ดูจะเข้าที่กว่าที่จะให้คนไทยด้วยกันเองมา
“บ่น” ต่างๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า อุดมการณ์บนเส้นขนาน จะมีอะไรที่ดูเป็นไทยๆหลาย
ประการ แต่ผู้เขียนก็เขียนได้อย่างดีทีเดียว ไม่ว่าจะเป็ทางด้านสำนวนภาษาหรือ
โครงเรื่อง

ถ้าหากเราจะดูในแง่ของเนื้อหาเรื่องระหว่าง อุดมการณ์บนเส้นขนาน กับ สภาพ
อีสาน ก็ จะเห็นความแตกต่างกันได้ชัดเจน แม้ตัวเอกของเรื่องจะเป็นอาสาสมัครที่เป็นครู
เหมือนกัน แต่วิธีการมองสิ่งต่างๆก็ยังคงแตกต่างกัน อาจจะเป็นเพราะเรื่องหนึ่งคนไทยเขียน
อีกเรื่องหนึ่งฝรั่งเขียนก็เป็นได้ และอีกลักษณะหนึ่ง คือ ตัวเอกเรื่องหนึ่งเป็นหญิงอีกเรื่อง
หนึ่งเป็นชาย จึงทำให้การมองสิ่งต่างๆต่างกันไปบ้าง

ใน อุดมการณ์บนเส้นขนาน ตัวเอก คือ แอนน์ อยู่ในชนบทอีสานก็จริง แต่
ลักษณะเท่าที่บรรยายจะเห็นได้ว่าน่าจะอยู่ในเมือง สิ่งที่อำนวยความสะดวกมีมากพอ มีโรง
ภาพยนตร์ ร้านอาหาร ร้านขายของ ฯลฯ ผู้คนที่แอนน์ได้พบล้วนแต่เป็นบุคคลชั้นกลางที่มี
มีฐานะค่อนข้างดีเป็นส่วนมาก มีทั้งหมอ ทหารชั้นผู้ใหญ่ ครู ข้าราชการ ดังนั้น
สิ่งแวดล้อมเธอจึงอยู่ในสังคมเมืองเป็นส่วนมาก มีภาพการเดินรำ การเลี้ยงต่างๆ การ
สังสรรค์ ฯลฯ ภาพที่เราเห็นจึงเป็นภาพเมืองและคนชั้นกลาง ส่วนคลิป์ส ใน สภาพอีสาน
นั้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้เร็ว เช่น การนุ่งผ้าขาวม้า การกินอาหาร
การนั่งขัดสมาธิ ฯลฯ และคลิป์สเข้าไปคลุกคลีกับชาวบ้านมากกว่า โดยสนทนากับพระ
ครู นักเรียนและชาวบ้าน เราจึงมองเห็นสภาพอีสานได้กว้างขวาง และในแง่ที่เป็นจริงกว่า

เราจะมองเห็นภาพบั้งไฟ งานบุญต่างๆ การจับปลา เราจะรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ เช่น กบฏผีบุญ การจับนายครอง จันดาวงศ์ รู้เรื่องราวตำนานพื้นเมืองของเมืองจตุรพักตรพิมาน นิทานพื้นเมืองชีวิตผาแดงกับนางไอ่ หรือแม้แต่ความเชื่อซึ่งดูน่าขบขัน เช่น การจับปลาบึกในลำน้ำโขง ที่ต้องมีการตะโกนคำกันหยาบๆ ปลาฟังเพลินแล้วจะขึ้นมาให้เห็นตัวให้จับได้ เป็นต้น ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า สภาพอีสาน เป็นตำราที่ทำให้ได้เรียนรู้ชีวิตของอีสาน ได้อย่างกว้างขวางยิ่งนัก (ทั้งนี้ต้องขอชมผู้แปลด้วยว่าแปลได้ดีมากทีเดียว สำนวนราบรื่น อ่านเข้าใจได้ง่าย)

คริปส์ จะมองอะไรกว้างๆและไม่จุกจิก มองลักษณะที่เด่นๆ และมองเห็นส่วนดีของคนไทย เขาจะเห็นคนไทยเป็นคนที่มีความสามารถ มีพลังใจสูงและกระตือรือร้นในการทำงาน

“ ไม่ใช่แต่แก้วเท่านั้นที่ทำงานอย่างกระตือรือร้นไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ผมได้พบเจ้าหน้าที่โครงการเขื่อนลำปาวอีกหลายคนล้วนแต่พลังใจสูงกัน ทั้งนั้น”

บางครั้งถึงแม้จะมีความกระตือรือร้น แต่เมื่อพบอุปสรรคก็อาจจะทำให้หมดกำลังใจเหมือนกัน อย่างเช่น บุญเดช นักเรียนที่จบเกษตรกรรมมาก็หวังจะปรับปรุงการเกษตรให้ดีขึ้น โดยเริ่มใช้วิธีการเพาะปลูกใหม่ๆ มีการปลูกแตงโม แต่ก็มิอุปสรรคสำคัญคือการขนส่ง แต่ในระยะหลังๆนายอำเภอก็ได้แก้ไขอุปสรรคนี้ได้ พร้อมทั้งพัฒนาบ้านเมืองในเขตของตนอย่างเข้มแข็ง

สิ่งที่คริปส์เห็นว่าคนไทยบกพร่องอย่างหนึ่ง คือ การขาดการทำสถิติ เช่น การที่น้ำท่วมที่แห่งใดแห่งหนึ่ง เมื่อใด น้ำสูงเท่าใด นานแค่ไหน ฯลฯ สิ่งต่างๆเหล่านี้ไม่มีการเก็บสถิติทำให้เกิดความเสียหายให้แก่หมู่บ้านเดิมบ่อยครั้ง เพราะไม่รู้ว่าเมื่อใดน้ำจะท่วม เป็นต้น

ใน สถาปณีสถาน และ อุดมการณ์บนเส้นขนาน มีประเด็นที่มองเห็นตรงกันหลาย ประเด็นเหมือนกัน เช่น การให้เกียรติและนิยมชมชอบฝรั่งมากกว่าคนไทย เช่นการที่ให้ คลิปสั้น่งหน้ารถ

“ทุกครั้งที่ขึ้นรถไฟ เขาจะต้องจัดให้ผมนั่งข้างหน้าในที่นั่งที่เป็น
เกียรติ ติดกับท่านผู้ว่าราชการจังหวัด”

หรือการที่ให้แอนน์เป็นผู้เสนอเรื่องราวต่างๆผู้ใหญ่อึ้งจะเชื่อ

“ถ้าเป็นความเห็นของคนไทยเสนอขึ้นไปมักไม่เป็นที่สนใจ
หรือออกแอนน์” พี่ประนอมกล่าวอย่างทอดอ้อยอย่างยั้ง

“ถ้าฝรั่งผู้เชี่ยวชาญเสนอถึงจะมีน้ำหนัก” คุณแรมสมรต่อ

“บางทีก็ไม่ใช่วิชาผู้เชี่ยวชาญอะไรหรอก แต่เป็นฝรั่งก็เป็นที่รับ
พิจารณาดีกว่า คนไทย”

ประเด็นนี้เป็นสิ่งที่น่าคิดสำหรับคนไทยอยู่มากเหมือนกัน นับว่าเป็นจุดบกพร่อง
ของคนไทยอย่างหนึ่งที่ควรจะต้องเปลี่ยนความคิดนี้ เพราะฝรั่งก็ได้วิเศษหรือเชี่ยวชาญไป
กว่าคนไทย เพียงแต่เรามีค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องนี้ผิดๆเท่านั้น

นอกจากการยกย่องฝรั่งจนเกินไปแล้วก็ยังมีเรื่องอื่นๆ เช่น การเชื่อโชคลาง เวลา
หรือการนัดหมาย ความเห็นเกี่ยวกับการสวดเป็นภาษาบาลีที่ไม่มีใครรู้เรื่อง และการที่พระ
เป็นผู้มีอิทธิพลเหนือจิตใจของชาวบ้าน เป็นต้น

การเชื่อถือโชคลางต่างๆนี้บางครั้งรวมไปถึงสิ่งที่พิสูจน์ได้ยาก เช่น การเข้าเจ้าทรง
ผี การเชื่อหมอดู การรักษาตามแบบโบราณ การไม่กินหมูเวลาตั้งครุฑ หรือคิดในวัดดู

เช่น การห้อยพระ ไหว้ผ้าเหลือง โบสถ์ เจดีย์ ฯลฯ คนไทยยังคิดเรื่องเหล่านี้อยู่มาก และบางครั้งก็ต้องมีการดูฤกษ์ยามในการทำกิจการงานต่างๆ ในเรื่องความเชื่อนี้ คลิปส์ได้เขียนอย่างมีอารมณ์ขันแฝงแง่คิดไว้ด้วย เช่น

“คลองใหญ่ของโครงการชลประทานลำปาวจะต้องอ้อมซานหมุ่มบ้านแล้วมาผ่านป่านี้ ฝ่ายโครงการกับฝ่ายชาวบ้านจึงร่วมกันอัญเชิญปู่ตา ให้ย้ายไปยังศาลาใหม่ซึ่งได้จัดเตรียมไว้ให้แล้ว ปู่ตาไม่ยอมไปอยู่เป็นเวลานาน แม้นายช่างจะได้ประกาศว่าแตรกไลน์หนัก 60 ตันจะเข้ามาทำการขุดในเร็ววันนี้ ปู่ตาก็ไม่สะทกสะทอน ครั้นมีข่าวว่ามีแตรกไลน์มาใหม่ หนักถึง 90 ตัน มีหน้าซำจะเดินไปแต่ข้างหน้าทำทีเดียว ไม่ยอมถอยหลังให้ใครทั้งสิ้น ปู่ตาจึงปลงตกยอมรับว่าแตรกไลน์นี้เก่งจริงแล้วยอมให้อัญเชิญไปสถิตที่คอนใหม่โดยคุณผี”

เรื่องเวลาและการนัดหมายดูจะเป็นเรื่องที่ฝรั่งถือเป็นเรื่องสำคัญ แต่คนไทยมักจะไม่ค่อยคำนึงถึงนัก คนไทยมักจะถือคติที่ว่าทำได้ตามใจคือไทยแท้ เรื่องเวลานี้ฝรั่งเห็นเป็นของสำคัญมาก ไม่ว่าจะไปหาหมอหรือนัดหมายใครก็จำเป็นต้องให้ตรงเวลา แต่คนไทยไม่ค่อยสนใจ นับว่าเป็นจุดบกพร่องที่สำคัญอย่างหนึ่ง กรณีที่แอนน์โกรธมากก็คือการที่ถามว่าจะมีการประชุมไหม เพื่อนครูก็ตอบไม่ได้ว่าจะมีหรือไม่ เวลาใด ล้วนไม่แน่นอน อาจมีหรือไม่มีประชุมก็ได้ หรืออย่างการที่สุวัฒน์บุบไปฉายหนังในห้องที่ต่างอำเภอแล้วชวนคลิปส์ไปด้วย

“การตัดสินใจไปไหนต่อไหนกระชั้นหัน ไม่มีพิธีรีตองเช่นนี้ก็
เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชาวต่างประเทศต้องพยายามเข้าใจ”

“ที่อเมริกาเวลาจะไปหาใครสักทีมันช่างลำบากจริงๆ ต้องนัดหมายกันเป็นการใหญ่”

การกินอาหารตามร้านอาหาร โดยใช้เวลานานมาก 2-3 ชั่วโมงก็เป็นสิ่งที่ฝรั่งเห็นว่า เป็นการเสียเวลาโดยใช่เหตุ แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่เราปฏิบัติกันจนเคยชิน

นอกจากประเด็นใหญ่ๆ ที่เห็นตรงกันดังที่กล่าวมาแล้ว อุดมการณ์บนเส้นขนาน ก็ยังชี้ให้เห็นจุดย่อยๆ ที่ต่างออกไป เช่น การไม่รักษาความสะอาดตามถนนหนทาง การทิ้งขยะในที่สาธารณะ การหวังคืออย่างไม่มีขอบเขตซึ่งทำความรำคาญให้ฝรั่ง การไม่เกรงใจกันโดยซักถามเรื่องส่วนตัวจุกจิก การกินอาหารเหลือไว้ในจาน การชอบใช้ของต่างประเทศของคนไทย ความไม่เสมอภาคระหว่างชายและหญิง เรื่องการเมืองที่คนไทยไม่ชอบพูดถึง การพูดที่เล่นทีจริง การผลัดวันประกันพรุ่ง ฯลฯ และถึงแม้ฝรั่งในเรื่องนี้จะไม่พอใจอะไรหลายๆ อย่าง แต่ก็มีความเห็นว่า คนไทยมีสิ่งหนึ่งที่จะหาจากที่อื่นได้ยาก คือ น้ำใจ และเห็นว่าคนไทยเป็นคนที่โชคดี เป็นคนที่พอใจในชีวิตของตัวเองแล้วใช้ชีวิตไปเรื่อยๆ ไม่รีบร้อนหรือทะเลาะทะเลาะกันและเก็บความรู้สึกรู้สึกได้แก่

ในด้านความเสมอภาคระหว่างชายและหญิง แอนน์มีความเห็นว่าผู้หญิงเป็นเพียงพลเมืองชั้นหนึ่งครั้งเท่านั้น และต้องทำงานอย่างเหน็ดเหนื่อยในขณะที่ผู้ชายได้รับการยอมรับจากสังคมแม้แต่การทำงานก็ไคค่าแรงมากกว่า เธอแสดงความเห็นไว้อย่างน่าสนใจว่า

“งานที่ใช้แรงงานทุกอย่าง ก่อสร้าง หาบหาม ค้าขาย สตรี ทำอยู่มากและแข่งขันเช่นเดียวกับชาย ค่าแรงเท่านั้นที่ต่ำกว่า ซึ่งก็ไม่มีใครบ่ว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น”

“ชายไทยบวชเป็นภิกษุ ทุ่มหม่อมจีวรเหลืองอยู่มาก เป็นเหตุหนึ่งหรือที่ทำให้สตรีต้องมีบทบาทมากขึ้น”

ส่วนใน สภาพอีสาน คลิปส์ชมเชยว่าหญิงมีความสามารถในการทำงานไม่แพ้ชาย แต่ไม่ได้คิดว่าเพราะชายไทยไปบวชมากหญิงจึงต้องทำงานหนัก จะเห็นได้ว่าใน อุดมการณ์

บนเส้นขนาน แอนน์จะสังเกตเห็นเล็กๆน้อยๆรอบตัว และคู่อะไรสมกับเป็นผู้หญิงและ บางครั้งก็เป็นการมองแบบไทยๆมิใช่ฝรั่งมอง เพียงแต่ว่าคนไทยอาจจะมองข้ามสิ่งเหล่านั้น ไปหรือมองเห็นแล้วเคยชินจนไม่เก็บเอาไปคิดเท่านั้น พอมีใครมาชี้ให้เห็นเราก็อาจจะ สะดุดใจหวนกลับไปคิดก็ได้ เช่นการทำศพ การไหว้ผู้ตายที่มีอายุน้อยกว่า

“ในชีวิตคนเป็นๆของไทยผู้อาวุโสจะไม่ไหว้ผู้น้อยก่อนเลย เว้น
แต่ผู้น้อยจะไหว้ก่อน ในความตายมักมีสิ่งยกเว้นเสมอ”

เมื่อหวนกลับมาดู โทมัสฮัน บ้าง เราจะเห็นลักษณะที่ต่างไปจาก 2 เล่มที่กล่าว มาแล้ว คือ เนื้อเรื่องส่วนใหญ่จะเป็นความขัดแย้งระหว่างผู้เชี่ยวชาญด้วยกันเอง เราจะ มองเห็นได้ว่าการช่วยเหลือจากคนต่างชาตินั้นมีเบื้องหลังอย่างไรบ้าง และบางครั้งความ ช่วยเหลือนั้นก็มิได้เหมาะสมหรือไม่อาจแก้ปัญหาของเราได้เลย การที่เราได้อะไรมานั้น บางครั้งมิใช่จะได้มาเฉยๆ เราอาจจะต้องสูญเสียอะไรไปบางอย่างก็ได้ ผู้เขียนได้ให้ ลอ เร็นซ์ เฟรียร์ เป็นกระบอกเสียงแทนคนไทย ต่อผู้เพื่อคนไทย

“พวกเธอควรจะต้องหัดระแวงสงสัยในของขวัญที่เรานำมาให้
ต้องหัดระแวงผมและฝรั่งทุกคนที่อยู่ที่นี่...เราเป็นปุถุชนย่อมมีผิดมี
พลาด...เธอเป็นคนไทยและมีบางอย่างที่การปฏิบัติแบบไทยๆของเธอ
ให้ผลดีกว่าแบบที่ผู้อื่นมาสอนให้เสียอีก...ความคิดความอ่านสมัยใหม่ๆ
เหล่านั้น...ในบางครั้งอาจช่วยแก้ปัญหาที่เกิดในประเทศของเธอไม่ได้
ด้วยซ้ำไป พวกเธอคนไทย มีวัฒนธรรมประจำชาติที่พิเศษสุด และ
เป็นของตัวเองโดยแท้...ผมเป็นคนหนึ่งที่ไม่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลง
จะต้องมีขึ้นตามกาลเวลา เพราะทุกครั้งที่เธอคิดว่าเราได้ผลประโยชน์
แท้จริงนั้น เราก็ต้องยอมเสียอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องแลกเปลี่ยน
ด้วย ทุกๆก้าวเราควรจะต้องถามตัวเองเพื่อให้แน่ใจเสียก่อนว่าการที่เรา

เอามรดกตกทอดจาก ปู่ ย่า ตา ยาย ของเราเข้าเลี้ยงนั้น คุ่มค้ำกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นละหรือ”

ใน ไหมฮีสาน เราจะเห็นความแตกแยก ความเห็นแก่ตัวที่ต้องการให้ตัวเองเด่นที่สุด มีการบิดเบ่งบิดขากัน เราจะมองเห็นภาพ “ผู้เชี่ยวชาญ” ที่บางครั้งอาจจะไม่เชี่ยวชาญเลย และก็อาจจะไม่รู้อะไรดีเท่าคนพื้นเมือง เพียงแต่เป็น “ฝรั่ง” เท่านั้น จึงได้รับความเชื่อถือจากรัฐบาลไทย และบางครั้งการสอนอะไรที่ยุ่งยากก็ไม่ใช่การจำเป็นสำหรับคนไทยเลย เราอาจจะเห็นการปฏิบัติเป็นสิ่งจำเป็นกว่า และบางครั้งฝรั่งก็ไม่ได้เป็นผู้ทำงานอะไร เพราะมีคนไทยเป็นผู้ทำให้ และกลายเป็น “เงา” ของฝรั่งไป

“คุณเข้าใจหรือเปล่าว่า เงา นั้นเป็นอย่างไร พุดง่าย ๆ เงาก็คือคนที่ต้องทำงานหัวซุกหัวซุน และอีกคนหนึ่งเป็นคนได้รับความดีความชอบไงล่ะ”

ฝรั่งบางคนเข้ามาอยู่เมืองไทยในฐานะผู้เชี่ยวชาญแต่ก็ช่างทำตัวสูงส่งกว่าคนอื่น ดูช่างยกย่องตัวเองจนเกินความจริง

“ที่นี่มีผู้เชี่ยวชาญประจำอยู่ที่คนคะ”

“แปดคนครับ... มนุษย์ผู้ชายและผู้หญิง ผู้ประเสริฐ แปดคนที่โลกล้มกำลังต่อสู้ดิ้นรนเพื่อมนุษยธรรมอยู่ที่นี้”

ฝรั่งในเมืองไทยนี้แบ่งเป็น 2 พวก พวกหนึ่งชอบเมืองไทยและคนไทย พวกนี้คือ ลอเรนซ์ เฟอร์รี่ และ โอลิเวีย ส่วนอีกพวกหนึ่งไม่ชอบ เช่น แกรมปี และ แพททริเซีย ผู้เขียนได้มองคนไทยผ่านโอลิเวียว่า คนไทยช่างมีชีวิตอยู่อย่างง่ายๆ กินง่าย อยู่ง่าย และสิ่งนี้เป็น “สมบัติล้ำค่า” ที่อาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับสิ่งใหม่ๆ ที่ก้าวเข้ามาที่เรียกกันว่าความเจริญในสายตาของ ลอเรนซ์

“พวกคนไทยนะมีความดีอยู่หลายอย่างอยู่ในตัวเหมือนกันนะ เขามีไหวพริบ มีความอดสาหัส ความมีเหตุมีผลและรู้หลักรู้เกณฑ์ เขา รู้ดีหรือกว่าเมื่อใดถึงเวลาที่ควรจะหยุด นอกเสียจากเขาจะไม่ทำเพราะ คุณไปบังคับให้เขาทำเท่านั้น...ในที่สุดพวกเขานี้แหละต้องเป็นคนทำงาน เอง พวกเราก็ได้แต่อยู่ห่างๆคอยบอกเขาว่าควรจะทำนั้นทำนี่ ปัญหา ของเขามากมายก่ายกองนั้นพวกเราไม่รู้ถึงครั้งที่เขาจะ”

พวกที่ไม่ชอบคนไทยก็จะดูถูกว่าโง่ ไม่มีการพัฒนา และต้องการพัฒนาคนไทย โดยการให้ความช่วยเหลือ ให้การเรียนรู้ในวิชาที่ไม่จำเป็น โดยใช้ชื่อโก้ๆว่า เช่น Group Dynamics ส่วนแพทริเซียก็จะเห็นว่าเมืองไทยล้าหลัง อากาศก็ร้อนและสกปรก บางครั้ง คนไทยในสายตาฝรั่งผู้เชี่ยวชาญนี้มีสีหน้าเฉยเมย จะโกรธ พอใจ ไม่พอใจก็ไม่แสดงออก มีวิธีการต่อต้านที่เป็นตัวของตัวเอง ไม่ออกความเห็น ไม่ได้เถียงต่อหน้าเช่นประมาญ จะ ทำเฉยๆไม่รู้ไม่ชี้ และฝรั่งก็ทำอะไรเขาไม่ได้ เพราะเขาไม่สนใจ ความคิดเรื่องการไม่ แสดงออกนี้ นวนิยายทั้ง 3 เล่ม เห็นตรงกันว่า คนไทยเป็นคนที่ยากเพราะมีความ อดทน และเก็บความรู้สึกเก่งมาก ตรงข้ามกับฝรั่งที่มักแสดงออกว่าพอใจหรือไม่

ความคิดเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ทั้ง 3 เล่มได้กล่าวถึงว่าคนไทย มักจะเชื่อถือผู้เชี่ยวชาญชาวต่างชาติมากกว่าคนไทยด้วยกันเอง ทั้งๆที่บางครั้ง บางเรื่อง คนไทยอาจเชี่ยวชาญกว่าก็ได้ ใน ไทมฮีสาน ลอเรนซ์ เฟรียร์ ก็ได้พูดถึงไว้ว่า ผู้เชี่ยวชาญก็อาจผิดพลาดได้เหมือนกัน

“พวกเราที่มาอยู่ที่นี้เราเป็นบุรุษชน ย่อมมีผิดมีพลาด เราอาจ สั่งให้พวกเธอทำอะไรลงไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการ ซึ่งอาจก่อให้เกิด ผลร้ายขึ้นอย่างไม่สามารถแก้ไขได้”

ส่วน สถาปทีธาน ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้เชี่ยวชาญไว้ว่า

“ฝรั่งที่มาเมืองไทยแล้วมาทำอวดดีต่างๆนานา ผมทนไม่ไหวเลย มีผู้เชี่ยวชาญคนหนึ่งที่มาวิทยาลัย แกแสบจะไม่เชี่ยวชาญครับ ไม่รู้เรื่องอะไรเลย คนไทยที่ทำงานกับแกต้องเขียนรายงานให้ด้วยซ้ำ แกเพียงแต่แก้ภาษาอังกฤษเท่านั้น ไม่เห็นแกทำอะไรนอกจากออกไปซื้อของส่งกลับไปอเมริกาเป็นหีบๆ”

นอกจากเรื่องผู้เชี่ยวชาญแล้ว นวนิยายทั้ง 3 เล่มยังมีความคิดเห็นตรงกันอีกในเรื่องของเวลา และการที่พระมีบทบาทในสังคมไทย เรื่องเวลานั้น ไหมฮีสถาน มีความเห็นว่าคนไทยมักจะเสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น การร้อยดอกไม้เพื่อต้อนรับแขก หรือการร้อยมาลัยถวายพระบรมรูปรัชกาลที่ 5 ในวันที่ 23 ตุลาคม และคิดว่าถ้าหากเอาเวลาที่เสียไปเหล่านี้ไปทำงานอื่นๆจะดีกว่า ใน อุดมการณ์บนเส้นขนาน และ สถาปทีธาน เห็นว่าคนไทยชอบเสียเวลาไปกับสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น ใช้เวลารับประทานอาหารนานเป็นชั่วโมงๆ หรือการไม่ตรงเวลา ไม่มีกัณนัดหมาย ไม่เห็นความจำเป็นของเวลา ซึ่งฝรั่งเห็นเป็นสิ่งที่จำเป็น

เรื่องการที่พระเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคม มีอิทธิพลต่อความคิด และความเป็นอยู่ของชาวบ้าน เช่น ใน ไหมฮีสถาน สุพัฒน์จะขยายกิจการโครงการทอผ้าไหมให้ผู้คนสนใจก็ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากท่านสมภารที่บ้านบัวน้อยด้วย

สิ่งที่ ลอเรนซ์ เฟอร์รี คิดและพูดออกมาในบางครั้งน่าสนใจมากทีเดียว อย่างเช่นโครงการช่วยเหลือต่างๆนานา บางครั้งก็เป็นไปไม่ได้ หรือไม่ได้ผลอย่างเต็มที่เพราะสภาพแวดล้อมไม่อำนวย ดังนั้นการช่วยเหลือที่ได้ผลดีที่สุดก็คือให้ความช่วยเหลือแก่คนพื้นเมืองให้ตรงกับที่เขาต้องการและเป็นไปได้

“ตลอดห้าปีที่ผมอยู่ที่นี้คุณจะให้ผมเที่ยวไปสั่งสอนชาวบ้านให้ รู้จักนั่งโต๊ะกินข้าว ทั้งๆที่เขาไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้น สอนให้เขากิน เนื้อต่างๆที่ไม่มีรสชาติจะซื้อกิน หรือว่าบอกให้เขาทำสวนครัวปลูกผัก ซึ่งก็ทำไม่ได้เพราะไม่มีน้ำพอย่างนั้นหรือ?”

แต่โครงการไหมอีสาน ก็น่าสนใจและเป็นไปได้ เพราะ

“ผมจะไม่ลากพวกผู้หญิงจากหมู่บ้านเข้าไปนั่งทำงานในโรงงาน ใหญ่ๆหรอก พวกผู้หญิงก็คงอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนได้ต่อไปเพราะผม จะทำแต่อุตสาหกรรมหมู่บ้านเท่านั้น”

ตามปกติชาวบ้านก็ทอผ้าอยู่กับบ้านอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการการสนับสนุนและหา ตลาดให้เท่านั้น กิจการก็เจริญไปได้ และจะเริ่มจากผู้เฒ่าแล้วขยายไปสู่ผู้เยาว์ วิธีการนี้ จะช่วยลดปัญหาการว่างงานได้ และจะช่วยลดจำนวนคนที่จะเข้ามาทำงานในเมืองหลวง แต่บังเอิญในเรื่อง ไหมอีสาน นี้ โครงการไหมอีสานต้องล้มเหลว เพราะความอิจฉาตา ร้อนกันเองระหว่างผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการอยากได้หน้าได้ตา ปิดแข่งปิดขากัน ทำให้ เฟรียร์ถูกย้าย โครงการนี้ต้องซบเซาไปเพราะขาดการสนับสนุนเท่าที่ควร จึงเป็นที่น่า เลียดายมาก

ในเรื่อง ไหมอีสาน นี้เราจะเห็นได้ว่าการทำงานของผู้เชี่ยวชาญที่มาจากองค์การ ช่วยเหลือระหว่างประเทศนี้มุ่งเอาผลงาน การเสนอรายงานการก้าวหน้าของตนเป็นสำคัญ จึงมีการชิงดีชิงเด่นระหว่างโครงการกันมาก และในเรื่องนี้ก็แสดงให้เห็นการเล่นพรรคเล่น พวก มีการเปลี่ยนแปลงผู้ทำงานเมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้บริหารของไทย

ดังได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้ มีลักษณะที่ต่างกันไป เพียงแต่ใช้ฉากอีสาน และมองคนไทยโดยผ่านสายตาของชาวต่างประเทศร่วมกันเท่านั้น

แต่ละเรื่องมีลีลาและการดำเนินเรื่องแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายก็ต่างกัน แต่ก็มีบางจุดที่
รวมกันอยู่ และน่าสนใจไม่น้อย อย่างเช่น ปัญหาเรื่องเวลา การไม่ชอบแสดงความคิดเห็น
พระเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในสังคม การให้เกียรติฝรั่ง (ผู้เชี่ยวชาญ) มากเกินไป การ
เชื่อสื่อโซเชียล หรือการที่คนไทยโชคดีและใช้ชีวิตไปเรื่อยๆ เรียบๆ ง่ายๆ ไม่ทะเยอทะยาน
 เป็นต้น นอกจากจุดที่รวมกันอยู่นี้ แต่ละเล่มก็จะมีลักษณะปลีกย่อยต่างกันออกไป
เล็กน้อยๆ เมื่ออ่านแล้วก็จะสะท้อนให้เราเห็นภาพคนไทยได้ดีขึ้นบ้าง เพราะบางครั้งเรา
อาจจะมองเห็นภาพตัวเองไม่ชัด เมื่อมีคนอื่นมาสะท้อนภาพตัวเราให้เราเห็นก็เป็นสิ่งที่
น่าสนใจมิใช่หรือ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- ฟรานซิส คลิปส์ เขียน; ตูลจันทร์ แปล . สถาปอีสาน . พระนคร : ศึกษิตสยาม , 2514.
 อรุณมณั (นามแฝง) . อุดมการณ์บนเส้นขนาน . พิมพ์ครั้งที่ 4 . กรุงเทพฯ : บรรณกิจ , 2521.
 สอลส์ , เกราดิน เขียน ; รัตนา แปล . ไหมอีสาน . กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม , 2511.

นวนิยายซีไรท์ : วรรณกรรมสะท้อนสังคม

ในปัจจุบันนี้มีนวนิยายที่ได้รับรางวัลต่างๆเป็นจำนวนมาก รางวัลวรรณกรรมที่ดูจะเป็นที่ต้องการของนักเขียนอย่างมากก็คือ รางวัลซีไรท์

ซีไรท์เป็นคำศัพท์มาจากคำว่า S.E.A. WRITE ซึ่งย่อมาจาก South East Asia Writer Award หมายถึง รางวัลวรรณกรรมที่มอบให้แก่นักเขียน 6 ประเทศอาเซียน ได้แก่ บรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ชื่อเต็มภาษาไทยของรางวัลนี้คือ “รางวัลวรรณกรรมดีเด่น อาเซียน” แต่มักจะเรียกกันย่อๆว่า รางวัลซีไรท์ อันเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงการประพันธ์ของประเทศไทย

เมื่อต้นปี 2522 ฝ่ายบริหารของโรงแรมโอเรียนเต็ลได้ริเริ่มรางวัลนี้ขึ้น เนื่องจากโรงแรมโอเรียนเต็ลมีประวัติเกี่ยวข้องกับนักเขียนชั้นนำของโลกมาเป็นเวลานาน จะเห็นได้จากการจัดส่วนหนึ่งเป็น “ตึกนักเขียน” (AUTHORS' RESIDENCE) ขึ้น ประกอบด้วยห้องชุดพิเศษโดยใช้ชื่อนักเขียนคนสำคัญที่เคยมาพัก ได้แก่ ซอมเมอร์เซต มอห์ม, โนเอล โคเวด, โจเซฟ คอนราด และเจมส์ มิเชนเนอร์ นอกจากนี้ยังมีห้องชุด เกรแฮม กรีน, จอห์น เลอ คาร์เร่ และบาบารา คาร์เลนส์ ในตึก ริเวอร์วิวด้วย

ฝ่ายบริหารของโอเรียนเต็ล จึงได้ร่วมปรึกษากับบริษัทการบินไทย และกลุ่มบริษัทในเครืออิตัลไทย จัดตั้งรางวัลวรรณกรรมนี้ขึ้น โดยมีพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเปรมบุรฉัตรทรงเป็นประธานและได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

ต่อมามูลนิธิจิมทอมป์สัน ได้เข้าร่วมในปี พ.ศ.2524 (แต่ถอนตัวออกในปี พ.ศ.2530) ธนาคารกรุงเทพเข้าร่วมในปี พ.ศ.2527 และบริษัท ริชมอนด์ (ประเทศไทย) จำกัด เข้าร่วมในปี พ.ศ. 2531

หัวข้อในการหารือในครั้งนั้นคือ การส่งเสริมนักเขียนในกลุ่มอาเซียนทั้ง 5 และการเผยแพร่ให้โลกรู้ถึงวัฒนธรรมทางวรรณกรรมของภูมิภาคนี้

วัตถุประสงค์ของรางวัลซีไรท์มีดังนี้

- เพื่อให้เป็นที่รู้จักถึงความสามารถด้านสร้างสรรค์ของในกลุ่มประเทศอาเซียน
- เพื่อให้ทราบถึง โศกทรัพย์ทางวรรณกรรม ทรัพย์สินทางปัญญาวรรณศิลป์ แห่งกลุ่มประเทศอาเซียน
- เพื่อรับทราบ รับรอง ส่งเสริมและจรรโลงเกียรติ อัจฉริยะทางวรรณกรรม ของนักเขียนผู้สร้างสรรค์
- เพื่อส่งเสริมความเข้าใจและสัมพันธภาพอันดี ในหมู่นักเขียนและประชาชนทั่วไปในกลุ่มประเทศอาเซียน¹

นวนิยายที่ได้รับรางวัลนี้ นับว่าเป็นเกียรติอย่างยิ่ง เพราะรางวัลนี้เป็นรางวัลที่ชี้ให้เห็นและยืนยันคุณภาพของงานเขียนอย่างแท้จริง นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรท์ 9 เรื่องมีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัว แต่อย่างไรก็ตามนวนิยายเหล่านี้ก็ยังมีจุดร่วมอันเป็นสากลอยู่เช่นกัน

นวนิยายทั้ง 9 เรื่องนี้ได้แก่

1. **ลูกอีสาน** ของ คำพูน บุญทวี (รางวัลซีไรท์ปี 2522)

¹ อ่านรายละเอียด ระเบียบ วิธีการพิจารณาคัดเลือกวรรณกรรมซีไรท์ใน นรนิติ เศรษฐบุตร, 10 ปี ซีไรท์ คำให้การเรื่องรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ปี 2522-2531 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คอกหญ้า, 2531) และนิตยา มาศะวิสุทธิ, "กว่าจะมาเป็นซีไรท์" ใน 15 ปี ซีไรท์ ภาษาและหนังสือ ปีที่ 25 : 1-2 (มีนาคม-เมษายน 2546)

2.	คำพิพากษา	ของ	ชาติ กอบจิตติ	(รางวัลซีไรต์ปี2525)
3.	คลังสูงซุงหนัก	ของ	นิคม รายยวา	(รางวัลซีไรต์ปี2531)
4.	ปูนปิดทอง	ของ	กฤษณา อโศกสิน	(รางวัลซีไรต์ปี2534)
5.	เจ้าจันทน์ผมหอม	ของ	มาลา คำจันทร์	(รางวัลซีไรต์ปี2535)
นิราศพระธาตุอินทร์แขวน				
6.	เวลา	ของ	ชาติ กอบจิตติ	(รางวัลซีไรต์ปี2537)
7.	ประชาธิปไตยบนเส้น ขนาน	ของ	วินทร์ เลียววารินทร์	(รางวัลซีไรต์ปี2540)
8.	อมตะ	ของ	วิมล ไทรนันทน์	(รางวัลซีไรต์ปี2543)
9.	ช่างตำราญ	ของ	เดือนวาด พิมวนา	(รางวัลซีไรต์ปี2546)

เนื้อเรื่องย่อ

ลูกอีสาน ของ คำพูน บุญทวี

เป็นเรื่องราวของชีวิตผู้คนในชนบททางภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งต้องเผชิญกับภาวะความอดอยาก แร้นแค้น เนื่องจากความไม่สมดุลของธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ ด้วยเหตุที่ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ทำให้ผืนแผ่นดินอีสานแห้งแล้ง ทुरกันดาร ไม่สามารถทำการเพาะปลูกใดๆ ได้ตามปกติ ดังนั้น ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นก็ต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังเช่นชีวิตของครอบครัวเด็กน้อยคุณที่เป็นตัวแทนของครอบครัวคนชนบทอีสาน อาทิเช่น การเข้าป่าล่าสัตว์ ประเพณีการแต่งงาน การติดต่อสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ คือคนเชื้อสายจีนและญวน เป็นต้น อย่างไรก็ตามในที่สุด ครอบครัวของคุณพร้อมด้วยเพื่อนบ้านและญาติๆ ต่างพากันออกเดินทางไปหาอาหารนอกหมู่บ้าน และตอนจบต่างก็พากันกลับมาหมู่บ้าน ไม่ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นเหมือนกับชาวบ้านหลายๆ ครอบครัวทำกัน

คำพิพากษา ของ ชาติ กอบจิตติ

ฟักเป็นภารโรงอยู่ในโรงเรียนของตำบลเล็กๆแห่งหนึ่ง บ้านของฟักเป็นกระต๊อบอยู่ในที่ดินของวัดและบางครั้งอาศัยข้าววัดกิน สมัยที่พ่อของฟักมีชีวิตอยู่ พ่อของเขาได้ช่วยวัดทำงานต่างๆ เมื่อมีโรงเรียนมาเปิดที่วัด หน้าที่พ่อของเขาจึงเพิ่มขึ้นมา นั่นก็คือ เป็นภารโรงกินเงินเดือนของโรงเรียน ฟักเคยบวชเป็นสามเณรมีความประพฤติดีเป็นตัวอย่างให้แก่เด็กๆ ในละแวกนั้น

พ่อของฟักมีภรรยาใหม่เป็นคนสติไม่สมประกอบ ชื่อนางสมทรง เมื่อพ่อของฟักเสียชีวิตลง ฟักส่งสารมายังสมทรงจึงให้อาศัยอยู่ด้วยต่อไป จึงเป็นที่นิทราครหาของคนในละแวกนั้น ว่าฟักมีภรรยาคนเดียวกับพ่อ ทั้งที่ไม่มีใครสามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง และจากคำพูด การกระทำของนางสมทรงนั้นยิ่งทำให้ชาวบ้านปักใจเชื่อมากขึ้น

เมื่อนานเข้าฟักก็กลายเป็นที่รังเกียจของสังคม ไม่มีใครคบหาฟัก แม้กระทั่งผู้ละแล้วซึ่งทางโลกเช่นพระสงฆ์ แม้ว่าฟักพยายามจะแทรกตัวเองทำให้ตัวเองมีค่าโดยให้มีหน้าที่มีความสำคัญในสังคม แต่เมื่อสังคมไม่ต้อนรับเขาแล้วก็ไม่มีความหมาย ทุกคนจะเกี่ยวข้องกับฟักก็แต่เพียงเพื่อผลประโยชน์ของตนเท่านั้น ในที่สุดเมื่อวันเผาศพของพ่อฟักเป็นการแสดงให้ฟักเห็นว่าตัวเขานั้นไม่มีใครคบหาสมาคมด้วยเลยจริงๆ มีเพียงสัปเหร่อใจและนางสมทรงเท่านั้น ฟักโกรธและน้อยใจมาก สัปเหร่อใจสังสารฟักอยากให้ลืมความกลัดกลุ้มเสียบ้าง จึงให้ฟักดื่มเหล้า ในที่สุดฟักก็ติดเหล้า

ฟักให้ความเชื่อใจนับถือครูใหญ่มากขนาดฝากเงินเดือนทั้งหมดไว้แล้วตัวเองค่อยเบิกมาใช้ แต่เมื่อฟักได้กลายเป็นผู้ที่ไม่มีความสนใจและถูกมองในแง่ร้ายทุกด้าน ครูใหญ่จึงไม่ต้องเกรงใจหรือเกรงกลัวฟักจึงโกงเงินฟักไปทั้งหมด เมื่อฟักตกงานแล้วและไม่มีเงินซื้อเหล้าคั้งนี้ คนที่ถูกสังคมบีบคั้นถูกสังคมลงโทษทางอ้อมจนไม่สามารถอยู่ในสังคมได้เช่นฟักก็ต้องออกจากในสังคมนี้ออกไป คือ ไปสู่ความตายนั่นเอง ม่ายสมทรงก็ถูกจับไปโรงพยาบาลประสาธ แต่ฟักก็ยังเป็นเครื่องมือในการเรียกคะแนนนิยมของครูใหญ่ ถึงแม้ว่าเขาจะตายไปแล้ว ไม่มีใครสนใจว่าเขาจะอยู่หรือตาย การที่นางสมทรงฟักก็เพื่อมาดูแลศพใหม่เท่านั้น

ตลิ่งสูงซุงหนัก ของ นิคม รายชวา

เนื้อหาของเรื่องกล่าวถึงความสัมพันธ์ของคนกับช้าง ซึ่งก็คือ แต่เดิมนั้นพลายสุดเป็นช้างของครอบครัวคางวย และคางวยก็เป็นเพื่อนเล่นกับพลายสุดมาตั้งแต่เล็ก พ่อของคางวยขายพลายสุดให้กับพ่อเลี้ยงไป เพราะต้องการเงินมาใช้จ่ายค่ารักษาพยาบาลของตนเอง แต่ในที่สุดพ่อของคางวยก็เสียชีวิตตอนที่คางวยไปเป็นทหาร คางวยผูกพันกับพลายสุดมาก เขาต้องการเป็นความฉัญของพลายสุดแต่พลายสุดก็กลายเป็นช้างของคนอื่น และมีความฉัญของมันอยู่แล้ว ช้างเป็นทุกสิ่งทุกอย่างของคางวย มันทำให้เขามีกินมีใช้ ทุกครั้งที่อยู่บนคอช้างเขาจะรู้สึกมันคงแข็งแรงและปลอดภัย แต่หลังจากพลายสุดถูกขาย คางวยจึงแคว้งคว้างว่างเปล่า บางครั้งเขาหวนไหวและทศท้อ แต่แล้วเขาก็ตัดสินใจไปทำงานกับพ่อเลี้ยง

คางวยเริ่มมีความคิดที่จะแกะสลักไม้ให้เป็นรูปช้างเท่าช้างจริงๆ และให้เหมือนช้างจริง เขาแกะสลักไม้ไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งพ่อเลี้ยงมาขอแลกช้างไม้กับพลายสุด คางวยก็ตอบตกลง ในที่สุดเขาก็ได้กลับมาเป็นความฉัญพลายสุดลากซุงท่อนใหญ่ แต่ด้วยความสูงของตลิ่งและความหนักของท่อนซุงทำให้ช้างรับน้ำหนักไม่ไหวจึงพลัดตกลงจากตลิ่ง พลายสุดกับคางวยตายพร้อมกันในตอนจบของเรื่อง

ปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน

สองเมือง เป็น นักรูกริกชนุ่มที่สาว ๆ ใฝ่ฝัน เขามีพร้อมทุกอย่าง ทั้งทรัพย์สิน รูปร่างหน้าตา การศึกษา สิ่งที่ไม่ปกติมีเพียงอย่างเดียว คือ จิตใจที่บอบช้ำจากการขาดความรักจากพ่อแม่ในสมัยเด็ก ๆ ซึ่งไม่เคยมีใครเข้าใจเขา ผู้หญิงต่างก็หวังในรูปร่างหน้าตาและสมบัติของเขา เช่น ก่าไลวง สองเมืองจึงกลายเป็นเพลย์บอยเพื่อความสนุกและเพราะเขายังหาคนที่เข้าใจเขาจริงๆ ไม่ได้ จนเมื่อมาพบกับบาลีน้องสาวของเพื่อนที่รู้จักกันตั้งแต่เด็ก ๆ คือ สกรรค์ ที่เสียชีวิตไปเพราะดื่มเหล้าประชดพ่อแม่ ก็ได้เกิดความเข้าใจกันจนสองเมืองหลงรักบาลีนี่ที่สุด บาลีพยายามบอกให้เขาให้อภัยพ่อกับแม่ ทั้งที่ตัวเองก็ยังทำได้ยากอยู่ ทั้งที่บาลีมีคนรักอยู่แล้วคืออมร แต่ในที่สุดบาลีก็รู้ว่าคบกับอมรต่อไม่ได้เพราะรู้ว่าจริงๆ แล้ว

ตัวเองต้องการอะไร และความต้องการนั้นเข้ากับอมรไม่ได้ และได้รู้นิสัยที่แท้จริงของอมรก็ตอนบอกเลิกคบกัน

ครอบครัวของสกา เพื่อนสมัยเด็กอีกคนหนึ่งเป็นคนที่ที่สองเมืองจะพบกับความรัก ความอบอุ่นของครอบครัวเช่นกัน สองเมืองอยู่กับอา เมื่อเหงาก็ไปบ้านของสกาซึ่งเขานับถือแม่ของสกายิ่งกว่าแม่เขาแท้ๆเสียอีก

พ่อของสองเมืองมีภรรยาหลายคน สองเมืองจึงเป็นพี่คนโตที่ต้องรับผิดชอบน้องๆ ต่างมารดา เช่น ฝากงานให้ ในกรณีของยาม/ตลอดและเรืองราม แต่ทั้งสองก็ไม่เคยสำนึกบุญคุณของเขา นำความเดือดร้อนมาให้ตลอด เพราะทั้งสองเป็นคนมีปัญหาเสียแล้ว เป็นปัญหาที่มีสาเหตุเดียวกับสองเมือง แต่เป็นทางออกที่ทำร้ายตัวเองเช่นเดียวกับสกรรจ์

ครอบครัวของบาติและสองเมือง โดยเฉพาะพ่อของบาติและแม่ของสองเมืองชอบมานั่งพูดคุยกัน จากความสนิทสนมของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย บาติได้ตกลงใจใช้ชีวิตอยู่กับสองเมืองแบบไม่ได้จดทะเบียนกัน ในช่วงที่สองเมืองมีความรัก แม่ได้เข้ามามีบทบาทให้คำแนะนำแก่เขาอย่างมาก จนเขายอมรับแม่ได้ในที่สุด

เมื่ออยู่กับสองเมืองแล้วบาติก็ต้องพบปัญหามากมาย ทั้งเรื่องมือที่สาม (เพชรเรียง) และเรื่องน้องๆของสองเมือง แต่บาติก็อดทนและฝ่าอุปสรรคทั้งหลายมาได้ ทำให้ทั้งคู่เกิดความมั่นใจที่จะใช้ชีวิตร่วมกันมากขึ้น จึงได้มีลูกและจดทะเบียนสมรสกันในที่สุด และเมื่อทั้งคู่มีลูกแล้วก็สามารถทำให้ช่องว่างของความไม่เข้าใจกับพ่อแม่ของตนลดลงได้มาก

เจ้าจันทน์หม่อม นิราศพระธาตุอินทร์แขวน ของ มาลา คำจันทร์

เจ้าจันทน์ คือ ตัวละครเอกในเรื่องนี้ เป็นเจ้าหญิงเมืองเชียงใหม่ในยุคที่กำลังสูญเสียดำนาจเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่กรุงเทพฯ ๙ ได้รวมเชียงใหม่เข้ามาเป็นจังหวัดหนึ่งในประเทศไทย เจ้าจันทน์มีคนรักชื่อ เจ้าหล้าอินทะ ทั้งสองคนมีชาติกำเนิดเท่ากัน คือมีเชื้อสายเจ้าเมืองทาง ล้านนาหรือเชียงใหม่ แต่ความเป็นเจ้าในยุคนั้นก็เหลือเพียงยศถาบรรดาศักดิ์ และชาติ

ตระกูลเท่านั้น ส่วนอำนาจการปกครองตนเองและทรัพย์สินเงินตราได้เปลี่ยนไปอยู่ในมือผู้อื่นแล้ว เจ้าพ่อของเจ้าจันท์เป็นหนี้พ่อเลี้ยงอยู่มาก ดังนั้นเมื่อพ่อเลี้ยงต้องการแต่งงานกับเจ้าจันท์ทุกฝ่ายก็ต้องยอม สร้างความปวดร้าวให้เจ้าจันท์และเจ้าหล้ามาก เจ้าจันท์จึงยื่นเงื่อนไขกับเจ้าพ่อเจ้าแม่ว่า ขอให้คนเลี้ยงผมหอมไว้ 5 ปี แล้วตัดถวายพระธาตุอินทร์แขวน ซึ่งเป็นพระธาตุประจำปีเกิดเสียก่อน เพราะเจ้าจันท์มีความเชื่อในตำนานที่ว่าถ้าใครเลี้ยงผมหอมแล้วนำไปตลอดพระธาตุอินทร์แขวนได้ก็จะสมปรารถนา ประกอบกับพระธาตุเคยช่วยชีวิตตนไว้จากความป่วยไข้เมื่อเด็กด้วย

เจ้าจันท์ศรัทธาและเชื่อในอำนาจความยิ่งใหญ่ ความสวยงาม และความศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุมาก เมื่อถึงกำหนดวันถวายผมหอมก็เดินทางไปกับขบวนช้างที่พ่อเลี้ยงจัดไว้ เมื่อเดินทางไปถึงพระธาตุแล้ว เจ้าจันท์จึงได้ค้นพบสังขรณ์ว่า สิ่งที่คุณเชื่อและจินตนาการไว้สูงส่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องตำนานของพระธาตุอินทร์แขวนและสถานะของคุณนั้น ต่างก็มีความเปลี่ยนแปลงไปแล้วทั้งสิ้นเป็นเหมือนมายาหรือจินตนาการที่คุณยึดติดอยู่เท่านั้น ความจริงตัวพระธาตุก็มีฐานติดกับดินไม่ได้ลอยแขวนอยู่อย่างความเชื่อโบราณ และไม่มีทางเอาอะไรมาลอดผ่านได้ ถึงแม้เจ้าจันท์จะมีความคิดหวังในความเชื่อ และคิดหวังในความปรารถนาของตน แต่เจ้าจันท์ก็ยอมรับได้โดยมีสติจะเป็นเครื่องยึดถือ โดยยอมแต่งงานกับพ่อเลี้ยง

เวลา ของ ชาติ กอบจิตติ

เป็นเรื่องของผู้กำกับภาพยนตร์คนหนึ่ง ได้ไปดูละครเวทีซึ่งมีบทวิจารณ์ไว้สั้นๆว่า “เป็นละครที่น่าเบื่อที่สุดในรอบปี” ครั้งแรกเขาก็ไม่ได้สนใจอะไรนัก แต่มาสะดุดใจตรงที่อายุของคณะผู้ทำละคร ที่เพิ่งอยู่ในวัยราวยี่สิบกว่า ๆ เท่านั้น และตามประวัติบางคนก็ยังไม่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย แต่กลับประกาศว่าจะทำเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกภายในใจของคนแก่

ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจไปดูละครเวทีเรื่องนี้ ฉากของละครเป็นเรือนพยาบาลของผู้ป่วยชรา มีทั้งหมดสิบเอ็ดเตียง มีห้าเตียงที่ป่วยจนลุกไม่ได้ มีผู้ดูแลสามคน หญิงสองคน ชายหนึ่งคน คนงานชายและล่าเจ๊กทำงานที่นั่นมาหลายปี ล่าเจ๊กนั้นมีครอบครัวมีลูกอยู่ที่

บ้าน ส่วนอุบลหญิงสาวผู้แสนดีนั้นอยู่ในช่วงการตัดสินใจว่าจะเปลี่ยนงานใหม่ดีหรือไม่ แต่เพราะความสงสารและความรัก เธอจึงยังคงตัดสินใจไม่ได้และยังคงอยู่ดูแลผู้ปวยชราเหล่านี้

เรื่องราวในเรื่องก็จะเป็นเรื่องของคนแก่ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราที่ดำเนินไปเรื่อย ๆ ไม่มีปมขัดแย้งหลัก ๆ ที่เห็นได้ชัดเจนในเรื่อง ไม่เหมือนเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ตัวละครจะมีปมขัดแย้งกับอะไรสักอย่างเป็นจุดหลักของเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งกันระหว่างตัวละคร ความขัดแย้งภายในใจตัวเอง ความขัดแย้งกับสังคม หรือแม้แต่ความขัดแย้งกับธรรมชาติ เรื่องนี้มีปมขัดแย้งที่ผู้เขียนผูกไว้ตลอดเรื่อง ซึ่งแม้ว่าจะไม่มีปมขัดแย้งหลักเป็นจุดใหญ่ แต่ก็ยังมีปมขัดแย้งในส่วนของตัวละครแต่ละตัว อาทิเช่น ขยายจันทร์ที่โวยวายแต่เข้ามิดว่าเงินหาย แกพูดทำนองโทษยาย บุญเรือนซึ่งอยู่เคียงข้าง ๆ จนทำให้เกิดความขัดแย้งกับยายบุญเรือนถึงกับต้องย้ายเตียง แต่สุดท้ายแกก็พบเงินตอนกางมุ้งจะเข้านอน สรุปว่าแกหลงลืมไปเอง ตัวละครอีกตัวหนึ่ง คือ ขายนวลที่มีหลานมาเยี่ยมสามคน แกเปิดตู้ที่มีขนมอยู่เต็มเอาให้หลาน เอาเงินและผ้าห่มที่เก็บไว้ให้ลูกที่เป็นอัมพาตโดยผ่านหลานซึ่งมีหน้าที่ส่งข่าว แกรู้สึกสงสารลูกชายแก่กับคำพูดที่ฝากหลานมาบอกว่าเขารู้สึกเสียใจที่ไม่สามารถเลี้ยงแม่และลูกได้ ขายนวลให้ข้าวของไปหมด เหลือเพียงเสื้อผ้าของแกเท่านั้น แต่เดิมแกเคยบวชชี แต่ถูกคนในวัดตำหนิเนื่องจากนำของในวัดไปให้ลูก ขายนวลจึงตัดสินใจมาอยู่ที่นี้

ประชาติปโตยบนเส้นขนาน ของ วินทร์ เลียววารินทร์

เรื่องประชาติปโตยบนเส้นขนานนี้ เป็นเหมือนเรื่องสั้นที่เอามาผูกไว้ด้วยกันรวมเป็นนวนิยายเรื่องใหญ่ มีการแบ่งตอนด้วยปีพุทธศักราชและเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ผู้เขียนมีกลวิธีการผูกปมขัดแย้งทั้งปมใหญ่ของเรื่องและปมย่อยในแต่ละตอน โดยเริ่มจากการเกริ่นเรื่องที่มีตัวละครชายชราสองคนนั่งคุยกันในปี พ.ศ. 2535 คือในช่วง “พฤษภาทมิฬ” ชายสองคนนี้นั่งคุยกันถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต อันเป็นชีวิตของเขาทั้งสองคนนั่นเอง

เริ่มจากปี พ.ศ. 2476 ตัวละครเอกที่เป็นตัวเดินเรื่องคือ ดุษฎี พันเข็ม ซึ่งเป็นตำรวจในแต่ละตอนนั้นจะมีเรื่องราวทางการเมืองที่เขามีส่วนเข้าไปรับรู้หรือเกี่ยวกันด้วย มี

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันทำให้เขาต้องปฏิบัติการทำอะไรบางอย่าง และเรื่องแต่ละตอนก็จะถูกผูกไว้ให้เขาต้องมาพบกับหลวงภคคาวินิจ หรือเสื่อย้อย ซึ่งมีสถานะเปรียบได้กับกบฏของประเทศ เพราะหลวงภคคาวินิจมีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกับนายตำรวจคู่ย์ จึงทำให้ทั้งสองคนต้องยืนอยู่ฝ่ายตรงกันข้ามและเป็นศัตรูกัน แต่ทว่าทั้งสองคนนั้นต่างก็มีพื้นฐานความคิดในการรักประเทศชาติเหมือนกัน มีประสบการณ์ในอดีตคล้ายกัน จึงกลับกลายเป็นตัวช่วยสร้างความสัมพันธ์ให้ตัวละครทั้งสองตัวนี้กลายมาเป็นเพื่อนกันในที่สุด

อมตะ ของ วิมล ไทรนันทน์

เรื่องนี้มีตัวละครเอกอยู่ 3 คน คือ พรหมินทร์ ผู้เป็นนายแพทย์ที่เป็นเจ้าของและประธานบริษัทกิจการต่างๆมากมาย ได้โคลนมนุษย์ขึ้นมาเพื่อตัวเอง และการค้า ชีวิต โคลนคนหนึ่งชื่ออานแอ แต่มีความกตัญญูรู้คุณต่อพรหมินทร์ที่เขาคิดว่าเป็นพ่อแท้ๆ และ อรุณ โคลนอีกคนหนึ่งที่มีความแค้นต้องการแก้แค้นและฆ่าพรหมินทร์ ผู้เป็นต้นแบบโคลนของเขา ชีวิตจะมีบทบาทน้อยกว่า อรุณและพรหมินทร์ แต่ก็จะเป็นคู่เปรียบเทียบให้เห็นถึงโคลน 2 แบบ คือ ชีวิต ผู้ที่ยอมรับชะตากรรมโดยไม่ต่อต้าน และ อรุณ ผู้มุ่งมั่นและแข็งแกร่งทำทุกอย่างอำนาจของพรหมินทร์

พรหมินทร์ ต้องการเปลี่ยนถ่ายอวัยวะที่เชื่อมกับชีวิต เขาเปลี่ยนนัยน์ตา แขน 2 ข้างจากชีวิต ทำให้ชีวิตมีสภาพเป็นท่อนไม้ที่มองไม่เห็น เคลื่อนไหวไปไหนไม่ได้ เพียงแต่ฟังได้เท่านั้นเอง อรุณ โคลนคนหนึ่งที่ต้องการแก้แค้นพรหมินทร์ได้ผ่าตัดเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าแล้ว มาทำงานในบริษัทของพรหมินทร์ทราบเรื่องก็เสนอตัวเอง โดยให้ พรหมินทร์ ผ่าตัดเปลี่ยน นัยน์ตา แขน ขา กลับไปให้ ชีวิต ตามเดิม และให้ พรหมินทร์ เปลี่ยนถ่ายเฉพาะสมองมาใส่ศีรษะของเขาแทน ผลการผ่าตัดสำเร็จเป็นอย่างดี ผู้เขียนจบท้ายลงโดยให้ผู้อ่านคิดว่า แท้จริงแล้วร่างของอรุณที่มีสมองของพรหมินทร์ จะเป็น พรหมินทร์ ที่เป็นอมตะโดยแท้หรือ จะคงเป็น อรุณ เหมือนเดิม เพราะจิตของอรุณ เป็นผู้บงการทั้งร่างกาย (ตัวเอง) และสมองของ พรหมินทร์ และได้ครอบครองทุกอย่างของพรหมินทร์

ช่างสำราญ ของ เดือนวาด พิมวนา

เป็นเรื่องของเด็กชายกำพล ช่างสำราญ อายุ 5 ขวบ พ่อแม่ของเขาแยกทางกันเดิน และทิ้งเขาให้อยู่ในความดูแลของชุมชนห้องแถว คุณแม่ทองจันทร์ กำพลจึงย้ายไปอยู่กับคนนั้นบ้างคนนี้บ้างแล้วแต่ว่าจะมีใครชวน บางวันก็ต้องอดเพราะชาวบ้านลี้มหรือคิดว่าคนอื่นดูเลเขาแล้ว กำพลจึงต้องหาทางเอาตัวรอดไปวัน ๆ และมีความหวังว่าจะได้กลับไปอยู่กับพ่อแม่ แต่ความหวังนั้นก็ดูจะลางเลือนและริบหรี่มาก กำพลเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดี เพราะแม้จะไม่มีบ้านพักเป็นหลักแหล่ง ถูกพ่อแม่ทิ้งไปแต่เขาก็ยังมองโลกในแง่ดีได้ ผู้เขียนใช้มุมมองของเด็ก 5 ขวบ มองสิ่งต่างๆ เพื่อไม่ให้ดูเครียดและโหดร้าย หดหู่เกินไป เพราะเด็กจะลี้มง่ายและสนุกไปวัน ๆ ไม่คิดมากเหมือนผู้ใหญ่ แม้จะมีความทุกข์ แต่ประเดี๋ยวก็ลี้ม เพราะมีเรื่องอะไรใหม่ๆ ผ่านเข้ามาเสมอ ทำให้ลี้มความทุกข์ไปได้

เมื่อพิจารณานวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรท์ทั้ง 9 เรื่องนี้ ทำให้น่าคิดว่า เหตุใดเรื่องเหล่านี้จึงได้รับคัดเลือกจากนวนิยายจำนวนมากให้เป็นนวนิยายดีเด่นและได้รับรางวัลซีไรท์ จะเห็นได้ว่า นวนิยายแต่ละเรื่องอาจจะมีลักษณะบางอย่างร่วมกันและบางเรื่องจะมีลักษณะโดดเด่นต่างกันไป อาจจะมีโดดเด่นด้านแนวคิด กลวิธีการเสนอเรื่อง การใช้ภาษา ฯลฯ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวตามแนวคิดของนักเขียนแต่ละคน แต่สิ่งที่น่าจะเหมือนกันอยู่อย่างหนึ่งคือ มีแนวคิดหลักหรือแนวคิดรองที่มี ความเป็นสากล สามารถสะท้อนความเป็นตัวตนของมนุษย์ออกมาให้เห็นได้อย่างดี

ลักษณะสากลที่ปรากฏในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรท์

1. จากนวนิยาย 9 เรื่องนี้ สิ่งที่มีร่วมกันมากที่สุดคือเรื่องของกิเลสตัณหา ความทะยานอยาก การยึดมั่นถือมั่นในบางสิ่งบางอย่าง นวนิยายที่สะท้อนความคิดดังกล่าวคือ ตลิ่งสูงซุงหนัก เจ้าจันทร์หม่อมม ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน และ อมตะ

เราจะเห็นได้ว่า มนุษย์เชื้อชาติเผ่าพันธุ์หรือเพศใด ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงจากกิเลส ตัณหาอุปาทานได้ มนุษย์มักจะยึดมั่นถือมั่นในความคิดของตนเอง และมีความทะยานอยาก

ไม่รู้จบสิ้น จาก ตลิ่งสูงซุงหนัก เราจะมองเห็นการยึดมั่นถือมั่นของร่างกาย ที่ยึดมั่นถือมั่น ความเป็นเจ้าของพลายสุด เมื่อต้องเสียพลายสุดให้กับพ่อเลี้ยง ไปแล้ว ร่างกายก็ยึดมั่นกับตัวตน หลงติดอยู่กับซากความคิดในอดีต ทำให้เขาสูญเสียสิ่งดีๆ ในชีวิต นับแต่ ลูก เมีย และสิ่งที่รัก ที่สุดคือ ตัวเอง เขามุ่งมั่นจะแกะสลักซ้างไม้เพื่อนำไปแลกกับพลายสุด และทำที่สุด ซ้างก็ไม่ได้ ไม้ก็เสีย ลูกเมียก็พลัดพราก เพราะความยึดมั่นหลงติดอยู่กับซาก โดยแท้ สิ่งนี้เมื่ออ่านอย่างพิจารณา นิคมจะใช้สัญลักษณ์ตั้งแต่ ตลิ่ง, ซุง, ซาก เพื่อจะบอกว่าคุณเรามีภาระหน้าที่ มีอุปสรรค และถ้าหลงอยู่ในซาก จะเป็นซากอดีต ซากความคิด หรือซากอะไรก็แล้วแต่ ชีวิตก็ จะพบกับความสูญเสีย

เรื่อง **เจ้าจันทน์ผมหอม** ผู้อ่านก็จะมองเห็นว่า เจ้าจันทน์มีความยึดมั่นติดอยู่กับความเชื่อ โบราณที่ว่า เมื่อเกิดปีใดจะต้องเดินทางไปไหว้พระธาตุประจำวันเกิด หรือเจ้าพ่อของเธอที่ยึดมั่นกับตัวตนกับยศศักดิ์ความเป็นเจ้านาย และก่อนซ้างจะถูกพ่อเลี้ยงที่เป็นสามัญชน แต่ กิเลส คือความปรารถนาที่จะไปไหว้พระธาตุทำให้ เจ้าจันทน์ยอมสัจญญา กับพ่อเลี้ยงว่าจะ แต่งงานด้วย ถ้าหากว่าพ่อเลี้ยงสามารถพาเธอไปไหว้พระธาตุอินทร์แขวนได้ หรือเจ้าพ่อของเธอยอมให้เจ้าจันทน์แต่งงานกับพ่อเลี้ยงที่เจ้าพ่อดูถูกว่าต่ำศักดิ์ เป็นชาวบ้านสามัญชนก็เพราะ เจ้าพ่อคิดว่าถ้าเจ้าจันทน์แต่งงานกับพ่อเลี้ยง เงินทองของพ่อเลี้ยงก็จะช่วยสนับสนุนพยุงฐานันดรศักดิ์ให้เจ้าอยู่ต่อไปได้อย่างสมฐานะ

เรื่อง **ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน** เราจะเห็นความยึดมั่นและกิเลสตัณหาของพวก นักการเมืองที่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ทำให้เส้นทางประชาธิปไตยของไทยไม่เป็นไปตามที่คิด ต้องขรุขระเต็มไปด้วยขวากหนาม เพราะความเห็นแก่ตัว เอาแต่ใจ ของนักการเมือง คนที่อยู่คนละฝ่ายจะมีมุมมองเกี่ยวกับประชาธิปไตยแตกต่างกันไป จึงทำให้ เส้นทางประชาธิปไตย แตกต่างกันไป ทำให้เส้นทางประชาธิปไตยเป็นได้แค่เส้นขนานที่ไม่มีวันมาบรรจบเป็นเส้นเดียวกันตามอุดมการณ์ทางการเมือง

และเมื่อกล่าวถึง **อมตะ** จะมองเห็นได้ชัดเจนว่า สิ่งที่เป็นอมตะไร้กาลเวลาก็คือ กิเลส ตัณหานั่นเอง ไม่ว่าจะกาลเวลาจะผ่านไปเพียงใด โลกมนุษย์เจริญขึ้นเพียงไหน เทคโนโลยีก้าว

ถ้าถึงขนาดการโคลนมนุษย์ แต่กิเลสก็ยังคงครอบงำใจของผู้คนอยู่ ทั้งคนจริง(พรหมมินทร์) และคนโคลน (อรชุน) สิ่งเหล่านี้นับเป็นลักษณะสากลของความเป็นมนุษย์ กิเลสตัดหาความทะยานอยากเหล่านี้จะสอดแทรกอยู่ในนวนิยาย บางครั้งจะเป็นแนวคิดหลัก บางครั้งจะเป็นแนวคิดย่อยที่แทรกอยู่ในเรื่อง แต่ก็นับได้ว่านวนิยายเหล่านี้สะท้อนสังคม สะท้อนตัวตนที่แท้ของมนุษย์ออกมาว่า แก่นแท้ของมนุษย์นั้นเต็มไปด้วยกิเลสตัณหา และความยึดมั่นถือมั่นอย่างยิ่ง

2. นอกจากจะสะท้อนความเป็นมนุษย์ที่แท้ที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหาแล้ว ปัญหาสำคัญของมนุษย์มักจะมีเกิดจากพื้นฐานในชีวิตคือครอบครัวนั่นเอง ครอบครัวจะมีบทบาทต่อมนุษย์และคนในสังคมมาก ครอบครัวที่อบอุ่นจะช่วยสร้างมนุษย์ให้เป็นคนมีคุณภาพ ไม่ก่อปัญหาแก่สังคม ในขณะที่ครอบครัวที่แตกแยกจะก่อปัญหาให้กับเด็ก และเด็กนั้นจะก่อปัญหาให้สังคม นี่ก็เป็นลักษณะสากลที่จะเห็นได้ในทุกประเทศ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ถ้ามนุษย์คนหนึ่งมีปัญหา ก็จะเกิดผลกระทบต่อสังคม ต่อคนรอบข้างเป็นลูกโซ่ไปจนถึงระดับประเทศ

เรื่องปูนปิดทอง จะสะท้อนให้เห็นว่า ครอบครัว พ่อแม่ มีผลต่อเรื่องอย่างไร ครอบครัวที่แตกแยก พ่อไปทาง แม่ไปทาง ลูกๆจะขาดความอบอุ่นเป็นเด็กบ้านแตก ส่งผลต่อจิตใจของลูก ทำให้จิตใจไม่มั่นคงเปราะบาง แนวคิดที่ว่าครอบครัวเป็นพื้นฐานสำคัญนี้ กฤษณา ได้นำมาเสนอไว้ในนวนิยายหลายเรื่องเช่น บ้านชนนิก ภมร ฯลฯ แต่ไม่ได้เน้นให้เป็นความคิดหลักของเรื่องเหมือนปูนปิดทอง ตั้งแต่ชื่อเรื่อง ปูนปิดทอง ก็แสดงให้เห็นแล้วว่าเน้นที่พ่อแม่ เพราะว่าคนไทยเรารู้ว่า พ่อแม่เปรียบเสมือนพระของลูก พระที่ดีและสวยงามมักจะเป็นทอง เปรียบได้กับพ่อแม่ที่ดี รักและเอาใจใส่ลูก ให้ความอบอุ่น เลี้ยงดูลูกในทางที่ลูกที่ควร อบรมสั่งสอนด้วยความรัก โกลัซิดลูก คอยแนะนำสั่งสอนทั้งความรู้และกิริยามารยาท ให้เป็นคนมีคุณภาพในสังคม ถ้าพ่อแม่เพียงแต่ให้กำเนิดลูกๆแล้วไม่ให้ความอบอุ่น ไม่เลี้ยงดูอบรมสั่งสอน เด็กๆก็จะขาดความมั่นใจ ไม่มีคนแนะแนวทางอาจจะประพฤติผิดได้ พ่อแม่นั้นก็เปรียบเสมือนเพียงพระที่เป็นปูนแล้วปิดทองมิใช่ทองแท้ เพราะให้กำเนิดแต่ไม่เลี้ยงดู

ปูนปิดทอง ยังสะท้อนผลเสียของปัญหาครอบครัวที่พ่อแม่แตกแยกกัน บางครั้งจะเกิดปัญหาเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กติดยาเสพติด ก่อปัญหาอาชญากรรมเหมือน ยามปลอดและเรืองราม น้องคนละแม่ของบาลี แม่แต่สองเมือง แม่จะสร้างตัวเองจนร่ำรวย แต่สัก ๆ แล้วเขาก็กังมีปัญหาทางด้านอารมณ์อยู่ไม่น้อย จะมีอารมณ์ไม่มั่นคง ดีที่ว่าเขามีเพื่อนที่ดีคือสกา และครอบครัวของสกา เป็นเหมือนครอบครัวทดแทนให้เขา แทนที่ครอบครัวของเขาที่แตกแยก พ่อไปทาง แม่ไปทาง หรือบาลีที่พ่อแม่แตกแยกกัน ไป เธอก็จะไปใช้ชีวิตที่ต่างประเทศ โดยไม่สนใจวัฒนธรรมไทยที่สั่งสอนให้สงวนเนื้อสงวนตัว เธอปล่อยตัวไปตามวัฒนธรรมตะวันตก ไม่ถือสากับความบริสุทธิ์ เมื่อกลับมาเมืองไทยพบกับสองเมืองจนมาอยู่ร่วมกัน สองคนนี้ก็ยังไม่มั่นใจในสถาบันครอบครัวนัก เพราะทั้งคู่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เพียงแต่เขาพยายามจะสร้างความรักความเข้าใจให้กลับมาสู่ครอบครัวใหม่ของเขา

เรื่อง**ปูนปิดทอง**นี้กฤษณาจะชี้ให้เห็นผลเสียของครอบครัวที่แตกแยก แต่เธอก็ให้พ่อแม่ของสองเมืองกลับมาอยู่ด้วยกัน พยายามที่จะเข้าใจลูก แม่เกือบจะสายเกินไป แต่ว่าก็ดีกว่าที่จะไม่ทำอะไรเลย การสร้างเรื่องให้พ่อแม่กลับมาคืนดีกันและหันมาหาลูก แสดงให้เห็นถึงความประนีประนอม พยายามแสดงให้เห็นคุณค่าของพ่อแม่ที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของลูกๆ จึงนับได้ว่า **ปูนปิดทอง** มิใช่เพียงแต่สะท้อนปัญหาสังคมที่ครอบครัวแตกแยก เกิดเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กติดยาเสพติด หรือคนที่หลงลืมวัฒนธรรมของตนเองเท่านั้น แต่ชี้ให้เห็นว่า **พ่อแม่เป็นสถาบันครอบครัวที่ทรงคุณค่าทางจิตใจแก่ลูก แสดงให้เห็นความประนีประนอม ลดทิวามานะ หันหน้าเข้าหากัน หรือทำสังคมให้ดีขึ้น** นับเป็นการสร้างสรรค์สังคมทางหนึ่ง และเป็นการชี้้นำให้พ่อแม่หันมาให้ความสำคัญกับลูกๆ ควรทำตัวเป็นพระที่แท้ของลูก มิใช่เป็นเพียงปูนปิดทองเท่านั้น

ครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญและเป็นรากฐานของสังคม ในเรื่องข้างตำราญ ผู้เขียนจะเสียดสีสังคมและผู้คนอยู่ในที่ เพราะเด็กชายกำพล ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง และได้รับความอุปการะจากชาวบ้านที่ดูเหมือนจะมีน้ำใจโอบอ้อมอารีเพราะต่างก็ช่วยกันดูแลเขา แต่เขาก็

ไม่เคยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใครอย่างเต็มตัว คนในชุมชนคุณแม่ทองจันทร์ ได้แต่ช่วยๆ กันไป ให้อาหารให้ที่อยู่แก่เขาเป็นครั้งคราว เมื่อดูรวมๆ ก็ดูเหมือนสังคมไทย ก็ยังไม่แล้งน้ำใจเสียทีเดียว ยังอุปการะเด็กชายกำพล และเด็กชายแม่จะถูกพ่อแม่ทิ้งแต่ก็ยัง “ช่างสำราญ” อยู่ได้สมกับนามสกุล ที่ผู้เขียนตั้งใจสร้างให้เสียคติสังคมอย่างลึกๆ เพราะแท้จริงแล้วเขาควรจะถูกขังไว้เพราะถูกทิ้ง เขาโทษหาครอบครัวแต่ไม่เคยมีครอบครัวใดรับเขาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งอย่างแท้จริง ครอบครัวเป็นส่วนย่อยที่มีความสำคัญต่อสังคม แต่ครอบครัวของกำพล เป็นครอบครัวที่แตกแยก ไม่สมบูรณ์ คนที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวก็น่าจะมีความไม่สมบูรณ์ไปด้วย เมื่อส่วนเล็กๆ ไม่สมบูรณ์ สังคมจะสมบูรณ์ไปได้อย่างไร แต่ผู้เขียนก็จะใช้วิธีการเขียนแบบเสียดสี ตั้งแต่ชื่อเรื่องและนามสกุล ของเด็กชายกำพล คือช่างสำราญ รวมทั้งการใช้มุมมองแบบเด็กๆ ที่อะไรๆ ก็อาจจะดูช่างสำราญไปได้ทั้งนั้น เพราะเด็กจะลืมนอะไรได้เร็วและอาจจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ใหญ่

ช่างสำราญ จึงให้ภาพสะท้อนสังคมในแนวเสียดสีกว่า ภาพรวมที่ดูเหมือนจะดีนั้นจริงแท้แล้วเป็นอย่างไรเห็นคือ ช่างสำราญ หรือเปล่า ภายใต้ภาพรวมนั้นอะไรที่ซ่อนอยู่ในสังคมนั้น เมื่อคิดลึกๆ แล้วระหว่างความสำราญนั้นก็ยังมีอะไรที่สะท้อนใจอยู่ไม่น้อย

3. นอกจากนี้แล้ว เวลาของชาติ กอบจิตติ ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนปัญหาที่น่าสนใจ ปัญหาของคนชราที่ถูกทอดทิ้งให้เปลี่ยวเหงาไร้ญาติมิตรมาดูแลนับวันจะเป็นปัญหาใหญ่ในสังคมไทย เพราะความเจริญในปัจจุบัน และปัญหาทางเศรษฐกิจจึงทำให้ครอบครัวไทยจะมีขนาดลดลง เป็นครอบครัวขนาดเล็ก มีเพียงพ่อแม่ลูกเท่านั้น ปู่ย่าตายาย จะไม่มีส่วนอบรมเลี้ยงดูหลานๆ เหมือนสมัยก่อน และมักจะถูกทอดทิ้งให้อยู่เดียวดาย แต่แนวคิดของ เวลา อาจจะไม่ได้โดดเด่นเท่ากับรูปแบบ กลวิธีที่เสนอเรื่องราวโดยใช้เทคนิคที่ต่างไปจากนวนิยายเรื่องอื่นๆ มีลักษณะเป็นสื่อผสมระหว่าง ละครเวที และวรรณกรรมร่วมกัน แต่ถึงแม้แนวคิดจะไม่ได้โดดเด่นเท่ากลวิธี แต่ก็มีลักษณะเป็นสากลคือ ได้เสนอแนวคิดที่ **ทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง ไม่คงทน ทั้งชีวิต ลาก ยศ สรรเสริญ และความสุข เวลาผ่านไปทุกสิ่งทุกอย่างก็เปลี่ยนไปไม่สามารถหยุดรั้งกาลเวลาได้** เป็นสังขารที่เป็นจริงตลอด

ทุกกาลสมัย เจ้าฉันท์ผมหอม ก็ได้สะท้อนแนวคิดนี้ด้วยเช่นกัน คือ สังคมเปลี่ยนไป ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนไป ทั้งความคิดความเชื่อ ขศถาบรรดาศักดิ์ และอื่นๆ

4. นอกจากเรื่องดังกล่าวที่สะท้อนกิเลสตัณหา และปัญหาต่างๆในสังคมไทยแล้ว คำพิพากษา ของชาติ กอบจิตติ ยังได้สะท้อนสิ่งที่เป็นสากลคือ มนุษย์ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคม สังคมจะกำหนดบทบาทและความเป็นไปของมนุษย์ สังคม(ซึ่งคือคนในสังคมนั้นๆ) จะมีอิทธิพลต่อความเป็นหรือความตายของมนุษย์ได้ เช่น ฟัก แต่เดิมมาคนในสังคมจะบอกว่าฟักเป็นคนดีคนหนึ่ง ขยันขันแข็งทำงาน แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป เมื่อพ่อของฟักตาย และฟักต้องเลี้ยงดูสมทรงผู้เป็นแม่เลี้ยง คนในสังคมก็ตัดสินว่าฟักเป็นคนเลว เอาแม่(เลี้ยง)มาทำเมีย ทั้งๆที่หลายๆคนก็รู้ว่าไม่จริง ฟักต้องตกเป็นเหยื่อของสังคม สังคมจะตัดสินมนุษย์จากหน้าตา ความน่าเชื่อถือในสังคมเช่น ครู พระ น่าจะเป็นคนดี พุดอะไรก็น่าเชื่อถือกว่าฟักผู้เป็นภารโรง แม้ครูใหญ่จะโกงเงินฟัก แต่เมื่อพุดไปก็ไม่มีใครเชื่อ หรือแม้แต่พระ แม้จะรู้ว่าฟักไม่ได้มีอะไรกับสมทรง แต่พระก็ไม่สามารถช่วยฟักได้ เพียงแต่บอกว่ามันเป็น “กรรมของฟัก” เท่านั้นเอง สังคมจะเป็นผู้พิพากษา บอกว่าใครผิด ใครถูก ใครดี ใครเลว มนุษย์ไม่อาจต่อต้านสังคมได้ เหมือนฟักที่ต้องพ่ายแพ้ต่อสังคม ต้องกินเหล้า ในที่สุดก็ตาย

ความจริงเรื่องอิทธิพลของสังคมต่อมนุษย์นี้ไม่ใช่ของแปลกใหม่ ใครๆก็เข้าใจ แต่ชาติ กอบจิตติ สามารถนำมาผูกเป็นเรื่องราวง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ทำให้เราเข้าใจและเห็นใจฟัก ผู้อ่านอาจจะรู้สึกถูกบีบคั้นจิตใจที่คนดี ๆ อย่างฟักถูกสังคมทำร้าย แต่คนส่วนน้อยย่อมไม่มีอำนาจต่อรองกับคนหมู่มากในสังคม เสียงของคนเล็กๆย่อมพ่ายแพ้แก่อำนาจเงินตราและคำพิพากษาของสังคม คำพิพากษา จึงเป็นนวนิยายที่ทำให้เราหยุดเพื่อคิดและสงสัยว่าเราได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษานั้นหรือเปล่า แท้จริงแล้วความผิดถูกชั่วดีอยู่ที่การกระทำของคนคนหนึ่งจริงๆหรือ หรือขึ้นอยู่กับความความคิดของสังคมนั้นๆ

5. สุดท้ายนวนิยายที่จะสะท้อนความเป็นสากลออกมาก็คือ ลูกอีสาน ของคำพูน บุญทวี ลูกอีสาน จะสะท้อนให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ การต่อสู้ของคนที่จะเอาชนะความยากลำบาก รู้จักต่อสู้เพื่อศักดิ์ศรีของความเป็นคน เพื่อเกียรติภูมิท้องถิ่นของตน ทำไมจึงกล่าว

ได้ว่า ลูกอีสาน มีความเป็นสากล เพราะมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ในโลกนี้ล้วนแล้วแต่ต้องการรักษาเผ่าพันธุ์ความเป็นชาติสืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน ด้วยกันทั้งสิ้น

คำพูน บุญทวี ได้ถ่ายทอดชีวิตชาวอีสานผ่านคนให้ผู้อ่านได้รับรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับชนบทอีสานมีผู้เขียนไว้หลายคน แต่จะสะท้อนความยากลำบากกับแค้นหรือปัญหาต่างๆ ส่วน ลูกอีสาน เป็นความภูมิใจที่จะเสนอชีวิตและเรื่องราวของท้องถิ่นอีสานรวมทั้งขนบธรรมเนียม ประเพณี อันติงามที่ควรสืบทอด แสดงให้เห็นการต่อสู้กับจิตใจของตนเอง และการต่อสู้กับธรรมชาติ ความยากแค้น โดยไม่ละทิ้งถิ่นกำเนิด ความรักศรัทธาที่รักท้องถิ่นและสี่ส้นอีสานที่เสนอไว้ใน ลูกอีสาน ทำให้วรรณกรรมเล่มนี้โดดเด่นจากวรรณกรรมสะท้อนชนบทอีสานทั่วไป

จะเห็นได้ว่านวนิยายทั้ง 9 เรื่องที่กล่าวมานี้มีลักษณะเป็นสากลจึงทำให้โดดเด่นออกมา จากนวนิยายเรื่องอื่นๆ นับได้ว่ามีคุณค่าสมกับที่ได้รับรางวัลซีไรต์เป็นอย่างยิ่ง

นอกจากจะมีจุดร่วมอันบ่งบอกถึงความเป็นสากลของนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์แล้ว นวนิยายทั้ง 9 เรื่อง ยังสะท้อนสิ่งต่างๆ ออกมาอีกหลายประการ คือ

1. แสดงให้เห็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์
2. ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคม
3. แสดงให้เห็นความสำคัญของครอบครัว
4. แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมดาโลก

1. แสดงให้เห็นธรรมชาติของความเป็นมนุษย์

เมื่อผู้อ่านได้อ่านนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดก็ตาม จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่ามนุษย์ทั่วไปจะมีลักษณะเป็นอย่างไร เมื่อเข้าใจมนุษย์แล้ว ผู้อ่านก็จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเข้าใจผู้อื่น และสามารถมองลึกลงไปในตัวตนของมนุษย์

นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรท์ทั้ง 9 เรื่อง สามารถสรุปได้ว่า มนุษย์ในนวนิยายทั้ง 9 เรื่องมีจุดร่วมกันในความเป็นมนุษย์ คือ มนุษย์มีความยึดติด และมนุษย์มีความต้องการดังนี้

มนุษย์มีความยึดติด

ความยึดติด หรือ ความหลงของมนุษย์ มนุษย์ธรรมดาหลายคนมักจะยอมรับเรื่องความเป็นอนิจจังของโลก ส่วนใหญ่มักจะยึดติดกับสิ่งต่างๆ จนก่อให้เกิดความทุกข์แก่ตน ความยึดติดนี้ก็จะมาจากสิ่งที่ตัวเองเคยมีเคยเป็น แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงไป แต่เขากลับไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงนั้น ความยึดติดนี้มีทั้ง ยึดติดกับอำนาจ ยึดติดกับความเชื่อเก่าๆ ยึดติดกับอดีต ยึดติดกับมายา และยึดติดกับความคิดของตนดังนี้

- **ยึดติดกับอำนาจ** ความยึดติดกับอำนาจนี้มีที่มาจากความต้องการอำนาจ และเมื่อได้อาชาวนั้นมาแล้วก็จะไม่ต้องการที่จะสูญเสียไป หลายคนจึงทำทุกวิถีทางที่จะรักษาอำนาจไว้ให้คงอยู่กับตัวนานที่สุด ดังเช่นเรื่อง ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ที่ผู้ปกครองแต่ละคนที่ขึ้นมาใช้อาชาต่างก็ไม่ต้องการที่จะสูญเสียอำนาจของตนไป ส่วนคนที่ไม่มีอำนาจก็พยายามไขว่คว้าให้ได้มา เป็นอย่างนี้ไม่มีวันจบสิ้น ในเรื่องเจ้าจันทน์ผมหอม เจ้าจันทน์และฟองคำยึดติดกับฐานะอำนาจความเป็นเจ้า รวมทั้งพรหมินทร์ในเรื่อง อมตะ ที่ต้องการมีชีวิตเป็นอมตะ เพื่อครองอำนาจไว้ตลอดไป

- **ยึดติดกับความเชื่อเก่าๆ** ในเรื่อง เจ้าจันทน์ผมหอม เจ้าจันทน์ยึดติดกับตำนานความเชื่อโบราณของท้องถิ่นที่จะต้องไปไหว้พระธาตุประจำปีเกิดของตน เมื่อความเป็นจริงไม่ได้เป็นอย่างที่เคยเชื่อเธอก็ทำใจไม่ได้

- **ยึดติดกับอดีต** เรื่อง คำพิพากษา พักยึดติดกับอดีตของตนเองเมื่อสมัยบวชเป็นสามเณร เรื่อง ปูนปิดทอง สองเมือง สกรรจ์ และบาติ ยึดติดกับอดีตที่พ่อแม่เคยทิ้ง

ขว้างตนสมัยเด็ก ทำให้ทำใจยอมรับพ่อแม่ตนเองไม่ได้ จากที่กล่าวมาแล้วว่า มนุษย์มักจะยึดติดกับสิ่งที่ตัวเองเคยมีเคยเป็น อย่างเช่น ขาบุญเรือน ในเรื่อง เวลา ก็จะยึดติดกับอดีตของตัวเองที่เคยเป็นเศรษฐีเป็นผู้ดี แม้นอนจะมาอยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราที่ยังนึกถึงอดีตและยึดติดกับสภาพนั้นเสมอ เรื่อง ตีลังสูงซุงหนัก นั้น ค่ายาก็ยึดติดกับอดีตที่ตนเคยใช้ชีวิตอยู่กับปลายสุด เมื่อปลายสุดถูกขายไป ค่ายาขอรับไม่ได้เลยเป็นทุกข์

● **ยึดติดกับมายา** การมองคนที่ภายนอก ในเรื่องคำพิพากษา ฟักถูกชาวบ้านมองว่ามีภรรยาคนเดียวกับพ่อ จากพฤติกรรมภายนอกที่หน้าเชื่อว่าเป็นเช่นนั้น ทั้งๆที่ไม่เป็นความจริง แมแต่ฟักเองก็ยังมองคนแต่ภายนอกเช่นกัน ในตอนแรกฟักมองว่าสัปหรือไข่มาท่าดีกับตนเพราะอยากได้เงินค่าทำศพมากๆ และอาจ โกงโดยการเบิกเงินซื้อของทำศพไปเกินจริง แต่เขาก็ไม่เคยระแวงครุใหญ่เลย เพราะครุใหญ่มองจากภายนอกไม่น่าจะเป็นคนเช่นนั้น คนเรามักจะยึดติดอยู่กับสิ่งที่คิดว่าน่าจะเป็น

คนเรานั้นยึดติดกับสิ่งต่างๆ โดยไม่ได้คิด ไม่ได้เข้าใจสิ่งๆ นั้นอย่างแท้จริง คนเรามักจะยึดติดกับมายาที่ตนเองสร้างขึ้น ทั้งๆ ที่บางครั้งมายานั้นไม่มีตัวตน และไม่มีคุณค่าอะไรเลย ดังเช่นในเรื่อง ตีลังสูงซุงหนัก ทุกคนที่ทำงานให้พ่อเลี้ยงรวมถึงตัวพ่อเลี้ยงเองก็ยึดติดอยู่กับซากที่ไม่มีชีวิต แต่กลับไปตีค่าราคามันว่ามีชีวิต ส่วนสิ่งที่มีชีวิตก็ไปทำให้มันไม่มีชีวิต แล้วพอมันไม่มีชีวิตก็กลับต้องการทำให้มันมีชีวิต ความคิดของคนเรานั้นเป็นสิ่งที่เข้าใจได้ยากยิ่ง ไม่ปล่อยให้ไปเป็นไปตามธรรมชาติหรือเป็นไปตามครรลองของมัน ไม่ให้มันเป็นอย่างที่มีมันเป็น ค่ายาก็เป็นตัวละครหนึ่งที่ยึดติดกับมายา เขาอยู่กับการแกะสลักไม้ให้เป็นช้าง แต่ไม้ก็คือซากไม้ ไม่ใช่ช้าง ไม่มีทางที่จะมีชีวิตขึ้นมาได้ นั่นคือความเป็นจริงที่แทบจะไม่มีตัวละครใดในเรื่องมองเห็น ชีวิตก็คือชีวิต ไม่อาจมีสิ่งใดมาแทนที่ชีวิตได้ แต่คนในเรื่องก็พยายามสร้างมายามาแทนชีวิต อีกทั้งตีค่าตีราคาสูงกว่าชีวิตจริง ๆ เสียอีก

● **ยึดติดกับความคิดของตน** ตัวละครในหลาย ๆ เรื่องยึดติดกับความคิดของตนเอง เช่น ความคิดในเรื่องประชาธิปไตยตัวละครในเรื่อง ประชาธิปไตยบน

เส้นขนาน ต่างก็มีอุดมการณ์ มีความคิดทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกัน และต่างก็ยึดติดกับความคิดของตัวเองจนกลายเป็นความขัดแย้ง และเกิดการปะทะต่อสู้กันที่สุดในที่สุด เช่น แนวความคิดของปรีดี พนมยงค์ กับแนวความคิดของจอมพลป. พิบูลสงคราม และแนวความคิดของนายตำรวจคู่กับหลวงกฤษดาวิณี เป็นต้น

มนุษย์มีความต้องการ (กิเลส)

มนุษย์ทุกผู้ทุกนามเกิดมาย่อมมีความต้องการเป็นพื้นฐาน แต่จะมากหรือน้อยนั้นก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าใครต้องการสิ่งใดมากกว่ากัน บางคนต้องการความรัก บางคนต้องการความอิสระ ในขณะที่บางคนต้องการอำนาจและความสุขสบาย เป็นต้น ความต้องการเหล่านี้ เช่น

- **มนุษย์ต้องการความรักความเอาใจใส่จากคนรอบข้าง** เรื่อง ปูนปิดทองสองเมือง ต้องการผู้หญิงที่รักตนจริง ๆ ไม่ได้มองแต่ภายนอก ต้องการครอบครัวที่อบอุ่น และต้องการให้พ่อแม่พี่น้องรักตน แม้บางครั้งจะแสดงออกอย่างตรงกันข้ามเพื่อประชดก็ตาม แม้แต่ผู้ที่เป็นพ่อแม่เองที่นอกใจคู่สมรสของตนก็อาจเป็นเพราะความรักที่มีต่อกันจืดจางลงไป จึงต้องแสวงหาความรักใหม่ เรื่อง คำพิพากษา พิกต้องการความรักความเข้าใจจากคนในสังคม เพื่อที่เขาจะได้ไม่รู้สึกรว่าอยู่ตัวคนเดียวในโลกที่ไม่มีที่พึ่ง เขาจึงต้องคบหากับสัปเหร่อไข่ เรื่อง เวลา คนแก่ทุกคนที่อยู่ในสถานสงเคราะห์คนชราต่างต้องการความรักความเอาใจใส่จากลูกหลานของตนด้วยกันทั้งนั้น บางคนก็เฝ้ารอการมาของลูก เช่น ยายทับทิม เป็นต้น

- **มนุษย์ต้องการปัจจัยสี่** รวมทั้งความต้องการทางวัตถุ เรื่องคำพิพากษา ทั้งพิกและครูใหญ่ต่างต้องการเงิน พิกต้องการเงินเพื่อประทังชีวิต ในขณะที่ครูใหญ่ต้องการเพื่อสนองความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของตน เรื่องปูนปิดทอง กำไลวงต้องการสิ่งที่เป็นสิ่งของมากกว่าสิ่งที่สัมผัสได้ด้วยหัวใจ ในขณะที่สองเมืองและบาลีได้ทุกสิ่งทางวัตถุ แต่ทั้งสองยัง

“หิว” ความรักอยู่ ส่วนเรื่องลูกอีสาน จะเห็นได้ชัดมากกว่า มนุษย์ต้องการปัจจัยในการดำรงชีวิต เพราะสภาพความเป็นอยู่ของตัวละครในเรื่องนั้นอดอยาก

● **มนุษย์มีความรักและมีความต้องการทางเพศ** เรื่องเจ้าจันทน์ผมหอม พ่อเลี้ยง เจ้าจันทน์ เจ้าหล้า ต่างก็ต้องเจ็บปวด มีความทุกข์ก็เพราะความต้องการความรักทั้งสิ้น เรื่อง **ปูนปิดทอง** ครอบครัวล่มสลาย ก็เพราะพ่อแม่ไม่รู้จักระบายยังขังใจเรื่องความต้องการทางเพศของคน สองเมืองสามารถมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้หญิงที่เขาไม่รักได้ เรื่อง **คำพิพากษา** พิกเคยคิดจะลองทำอย่างที่ชาวบ้านนินทาเหมือนกันคือ เอาแม่เลี้ยงมาเป็นเมีย เพราะเขาเองก็ยังไม่เคยมีความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนใดเลย แต่เขาเห็นว่ามันเป็นเรื่องน่าอับอายและผิดศีลธรรม เขาไม่ทำเพราะยึดมั่นในความดี แม้วางสมทรงจะทำให้ห้วนไหวเป็นบางครั้งก็ตาม ส่วนชาวบ้านเองที่นินทาพิกเรื่องนี้ก็เพราะเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ดีว่า ผู้หญิงกับผู้ชายถ้าอยู่ใกล้ชิดกันสองต่อสองในที่ลับตาคน อาจจะมีมีความสัมพันธ์ทางเพศกันได้ เพราะเรื่องเพศเป็นความต้องการธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนทั่วไป

● **มนุษย์ต้องการอำนาจ** เรื่องเจ้าจันทน์ผมหอม เจ้าพ่อเล่าให้เจ้าจันทน์ฟังว่า แท้จริงแล้วตระกูลของเจ้าพ่อ น่าจะได้เป็นเจ้าเมือง ถ้าเจ้าปู่ไม่ถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏเสียก่อน และพูดถึงชาวใต้ (กรุงเทพฯ) ว่าได้แผ่ขยายอำนาจเข้ามาทุกที แสดงถึงความเสียดายอำนาจ เรื่อง **คำพิพากษา** ครูใหญ่ต้องการเป็นที่นับหน้าถือตาของคนทั่วไป ไม่ยอมที่จะสูญเสียอำนาจของตน จึงแกล้งทำดีกับพิกเพื่อให้ชาวบ้านชื่นชม ในตอนท้ายเรื่องเมื่อพิกเปิดโปงว่า ครูใหญ่โกงเงินตน ชาวบ้านจึงไม่เชื่อ ส่วนเรื่อง **ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน** แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่น ในแต่ละยุคแต่ละสมัยนั้นผู้ปกครองต่างก็แย่งชิงกัน ขึ้นมามีอำนาจในทางการเมืองด้วยกันทั้งสิ้น ดังเช่นตอนที่รัชชัญญ์การเมืองหนุ่มกล่าวกับหลวงภุชฉวนินิจว่า

“ถ้าต้องการฆ่าปลาดูดตามตัวหนึ่ง วิธีที่ดีที่สุดก็คือ ใช้เหยื่อล่อ มันขึ้นมาจากน้ำ ขึ้นมาอยู่บนหาดทรายและค่อย ๆ ตายไปเอง โดยที่เราไม่ต้องทำอะไร เหยื่อในครั้งนี้ก็คือคำว่า ‘อำนาจ’”

- **มนุษย์ต้องการรู้เรื่องราวความเป็นมาหรือความลับของผู้อื่นเพื่อสนองความอยากรู้ของตน** มีการนิทานว่าร้ายกันก็เพราะเหตุนี้ เช่น เรื่องคำพิพากษา เนื่องจากวัดเป็นที่ชุมนุมของคนจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อชาวบ้านมาวัดจึงอดไม่ได้ที่จะสอดสายสายตามายังบ้านของพิกเพื่อความอยากรู้อยากเห็น และบางครั้งก็นำไปขยายความเพื่อเพิ่มความสนุกสนานเพราะคนเราชอบที่จะพูดถึงความไม่ดีของผู้อื่นมากกว่าความดีของเขา

- **มนุษย์ต้องการอยากได้อะไรเหมือนคนอื่น** เป็นจุดเล็ก ๆ จุดหนึ่งในเรื่อง ลูกอีสาน ที่ผู้คนในเรื่องก็อยากได้อะไรเหมือนคนอื่น เช่น เด็กชายคูณอยากได้ชุดนักเรียนใหม่เหมือนเพื่อน ชาวบ้านอยากมีของที่ชาวญวนเอามาขาย เป็นต้น

2. นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคม

ประเด็นนี้นับเป็นประเด็นหลักของนวนิยายที่สมควรจะได้รับรางวัลซีไรต์ เพราะนวนิยายเรื่องนั้น ๆ จะต้องส่งผลกระทบต่อสังคม มิฉะนั้นนวนิยายเรื่องนั้นก็จะมีคุณค่ามากพอที่จะได้รับรางวัลอันทรงเกียรตินี้ สังคมจะต้องได้อะไรจากนวนิยายเรื่องนั้น ๆ ด้วย ไม่ใช่เขียนขึ้นมาลอย ๆ โดยไม่เกิดอะไรและไม่เป็นแรงผลักดันให้เกิดอะไรตามมา มิฉะนั้นนวนิยายเรื่องนั้นก็จะมีคุณค่ามากพอที่จะได้รับรางวัลอันทรงเกียรตินี้ จากการวิเคราะห์นวนิยายทั้ง 9 เรื่องจะเห็นได้ว่า นวนิยายเรื่องที่ได้รับรางวัลซีไรต์จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจสังคมได้มากขึ้น โดยทำให้เห็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม และความสัมพันธ์ของคนในสังคม ดังนี้

ผู้อ่านเห็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม

เรื่อง ลูกอีสาน จะมองเห็นปัญหาเรื่องความอดอยากแร้นแค้นของคนในสังคมชนบท อันเป็นที่มาของการอพยพย้ายถิ่นฐานออกจากหมู่บ้านของตน ทำให้วัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมหายไป อีกทั้งการอพยพย้ายถิ่นทำให้คนหลังไหลเข้าสู่เมือง กลายเป็นปัญหาชุมชน

แออัดในเมืองตามมา เรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนาน จะชี้ให้เห็นปัญหาเรื่องความแตกต่างทางอุดมการณ์ของผู้ปกครองกับประชาชน ทำให้เกิดการต่อสู้ปะทะกัน และเกิดความสูญเสียตามมา นอกจากนี้เรื่อง เวลา จะชี้ให้เห็นปัญหาเรื่องคนชรา ปัจจุบันคนทั่วไปมองข้ามความสำคัญของบุพการีผู้มีพระคุณ เอามาทิ้งไว้ตามสถานสงเคราะห์คนชรา ทำให้บ้านที่เคยมีคนชราดูแลลูกหลานอย่างอบอุ่นไม่มีให้เห็นอีกต่อไป การอบรมด้านจริยธรรมลดลง เพราะส่วนใหญ่ผู้ใหญ่ในบ้านทำงานนอกบ้าน ทำให้เด็กที่จะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าขาดจริยธรรมคุณธรรมมากขึ้น สังคมที่ดีก็อาจเปลี่ยนไปได้

เรื่องปูนปิดทอง เห็นปัญหาเรื่องความขัดแย้งในครอบครัว เป็นที่มาของปัญหาความไม่ลงรอยกัน ส่งผลกระทบต่อจิตใจและพฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวในทางลบ และก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาเช่น การติดยาเสพติด การลักขโมย ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมต่อไป เป็นต้น

ผู้อ่านเห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม

นวนิยายซีไรต์จะทำให้ผู้อ่านมองเห็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระดับที่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระดับเดียวกัน และมองเห็นสังคมว่ามีส่วนกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ ดังนี้

- **ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระดับที่แตกต่างกัน** เช่นเรื่องเจ้าจันทร์ผมหอม มีการแบ่งแยกความสัมพันธ์ชัดเจนตามหน้าที่ ระหว่างเจ้านายชั้นสูงกับชนชั้นสามัญ ชนชั้นสามัญมีหน้าที่คอยรับใช้ดูแลเจ้านาย และต้องจงรักภักดี ซื่อสัตย์ต่อเจ้านาย ส่วนเจ้านายมีหน้าที่ให้ความปกป้องคุ้มครองชนชั้นสามัญ นับเป็นความสัมพันธ์ของคนในสังคมยุคศักดินา เรื่องคำพิพากษา ความสัมพันธ์ระหว่างพิกกับครูใหญ่เป็นไปตามหน้าที่ ครูใหญ่เองต้องทำตัวให้ชาวบ้านและพิกเชื่อถือ ทำให้ครูใหญ่ดูน่าเกรงขาม มีการแบ่งระดับความสัมพันธ์ของคนจากสูงสุด คือ ครูใหญ่ และต่ำสุด คือ พิก แม้ว่าสังคมไทยจะไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะเหมือนในอินเดีย แต่ก็มีการแบ่งสถานภาพของคนในสังคมเช่นกัน เช่น

พระภิกษุสงฆ์นั้นถือว่าเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา จึงเป็นที่เคารพนับถือของคนทั่วไป รวมถึงเป็นที่รวมจิตใจของคนในสังคม ดังเช่น ในเรื่อง ลูกอีสาน หลวงพ่อเคนเป็นทั้งพระและครู เด็ก ๆ ก็จะเกรงกลัว และใครมีอะไรก็มักไปปรึกษาท่านเสมอ นอกจากนี้ ยังมี ความสัมพันธ์ของคนในลักษณะผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง เช่น เรื่อง ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน จอมพลป. เป็นเจ้านายของของนายตำรวจดู้ย แม้จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน แต่ก็ไม่ได้สนิทสนมกันเหมือนชาวบ้านสนิทสนมกัน เห็นได้จากสรรพนามที่นายตำรวจดู้ยเรียกจอมพลป. ว่า “ท่าน” ทุกคำ ในเรื่องตลิ่งสูงซุงหนัก ก็มีความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง โดยมีงานและเงินมาเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์นั้น

- **ความสัมพันธ์ของมนุษย์ในระดับเดียวกัน** มีความใกล้ชิดผูกพันกัน เรื่องคำพิพากษา พักกับคนอื่น ๆ ในตำบลจัดได้ว่ามีความเป็นอยู่ในระดับเดียวกัน คือ ระดับชาวบ้าน จึงมีการหยอกล้อกันเพื่อความสนุกสนาน มีการพบปะติดต่อกัน มีประเพณีร่วมกัน มีการรับรู้เรื่องราวส่วนตัวในระหว่างคนใกล้ชิดกัน คนในระดับนี้จะผูกพันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาก ชาวบ้านในเรื่องลูกอีสานและตลิ่งสูงซุงหนัก จะเป็นคนระดับเดียวกัน มีการเกื้อกูลกันฉันพี่น้อง มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เรื่อง เวลา คนแก่ในบ้านพักคนชรา รวมถึงผู้ดูแลก็เช่นกัน ต่างก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพราะต้องอยู่ร่วมกันตลอด

- **สังคมมีส่วนกำหนดพฤติกรรมมนุษย์** เช่น ในเรื่อง เวลา นั้น ลูกของยายทับทิม ที่ไม่ได้เป็นบ้านั้น ไม่มาเยี่ยมยายทับทิมเลย เพราะอายุที่จะให้สังคมรู้ว่าตนมีแม่อยู่สถานสงเคราะห์คนชรา และในเรื่อง ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน หลากๆ ครั้งที่นายตำรวจดู้ยต้องทำอะไรลงไปเพราะหน้าที่ เพราะสังคมของเขากำหนดให้เขาทำเช่นนั้น ทั้งที่บางครั้งเขาไม่ได้ต้องการจะทำ เช่น การไปจับเพื่อน คือ หลวงกฤษดาวิณี หรือเสื่อข่อย นอกจากนี้ในสังคมที่นิยมงานแกะสลักไม้ และสัตว์สดัฟฟ์ ธุรกิจประเภทนี้ก็รุ่งเรือง มนุษย์ก็ต้องผลิตสิ่งที่คนในสังคมต้องการ เพื่อที่จะได้ “เงิน” อันเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดทุกอย่างในสังคม ในระบบทุนนิยมนั้น เงินเป็นสิ่งที่ใช้ในการแลกเปลี่ยน ใครผลิตของขายได้มากก็ได้เงินมาก สามารถนำเงินไปซื้อหาสิ่งที่ตนต้องการได้

3. แสดงให้เห็นความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเลือกดำเนินชีวิตของเรา คนทุกคนย่อมมีครอบครัวของตนเอง ดังนั้นตัวละครซึ่งเป็นตัวแทนของคนในสังคมก็มีครอบครัวเช่นกัน ในนวนิยายทุกเรื่อง จะกล่าวถึงเรื่องของครอบครัว แต่จะกล่าวถึงในแง่ที่แตกต่างกันไป อาจจะเป็นความขัดแย้งในครอบครัวและความผูกพันในครอบครัว ดังนี้

ความขัดแย้งในครอบครัว

- ความขัดแย้งระหว่างสามีกับภรรยา ในเรื่องปูนปิดทอง จะมีความขัดแย้งในครอบครัวของบาตี และสองเมือง ระหว่างพ่อแม่จริง ๆ ของพวกเขา หรือระหว่างแม่จริงกับพ่อเลี้ยง พ่อจริงกับแม่เลี้ยง ความขัดแย้งนี้อาจเกิดจากความเบื่อหน่ายชีวิตคู่ของพวกเขาเอง หรือเกิดจากบุคคลที่สาม

- ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก ในเรื่องปูนปิดทอง ความขัดแย้งเกิดจากความไม่เข้าใจกัน เนื่องจากช่องว่างระหว่างวัยและกิเลสตัณหา ทำให้ลูก ๆ ทำตัวไม่ดี ประชดพ่อแม่ที่ไม่สนใจเขา หรือพ่อแม่ประพฤติตัวไม่เหมาะสมทำให้ลูกอับอายหรือมีความทุกข์ ถ้าความขัดแย้งนี้เกิดขึ้นเป็นเวลานาน ก็จะส่งผลกระทบต่อจิตใจของลูก ถ้าลูกมีจิตใจไม่เข้มแข็งพอก็อาจเกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เช่น เสพยาเสพติด ซิงสุกก่อนห้าม เป็นต้น และปัญหาเหล่านี้ก็จะกลายเป็นลูกโซ่ต่อเนื่องกันไปในสังคมด้วย

- ความขัดแย้งระหว่างพี่กับน้อง ในเรื่องปูนปิดทอง เรื่องรามและยามปลอดภัย เป็นน้องคนละแม่กับสองเมือง ทั้งคู่มิมีความคิดเหมือนกันคือ อิงฉาสองเมืองที่มีความเป็นอยู่ดีกว่าตนทั้งๆ ที่รู้ว่าทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากน้ำพักน้ำแรงของสองเมืองเองทั้งสิ้น สองเมืองนั้นมีหน้าที่ของพี่คนโตต้องรับผิดชอบการกระทำของน้อง และช่วยเหลือในด้านต่างๆ เช่น การเงิน การงาน แต่เมื่อทั้งสองคนนี้ประพฤติตัวไม่เหมาะสมแล้วนำซ้ำยังทำให้สองเมืองเดือดร้อนอีก สองเมืองจึงต้องใช้มาตรการเด็ดขาด คือ แจ่งตำรวจให้มาจับไป

ความผูกพันของคนในครอบครัว

- ความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก เช่น ในเรื่อง เวลา นั้น ขายทับทิมแกจะมี ความผูกพันกับเจ้าเล็ก ลูกชายคนที่มีสติไม่ดี แกจะนั่งเหม่อลอยมองไปที่ประตู เพื่ารอเจ้า เล็ก ด้วยความรักและเป็นห่วง แกหวังจะให้เจ้าเล็กกลับมาเยี่ยมแกบ้าง ในที่สุดลูกชายของ แกก็กลับมาด้วยใบหน้าเฉยเมยไม่มีรอยยิ้ม แต่ด้วยความรักความอบอุ่นที่เจ้าเล็กสัมผัสได้ จากแม่ทำให้รอยยิ้มแสนซื่อซ้นกลับมา และจะมองเห็นความผูกพันของยายนวลที่เก็บ เงินและผ้าห่มไว้ให้ลูกชายที่เป็นอัมพาตด้วยความรักและความสงสารลูก

- ความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่อีก ในเรื่องเจ้าจันทน์ผมหอม เจ้าจันทน์ได้ แสดงความกตัญญูต่อเจ้าพ่อและเจ้าแม่ โดยยอมแต่งงานกับพ่อเลี้ยงเพื่อปลดภาระหนี้สิน ใน เรื่อง ลูกอีสาน และ ตลิ่งสูงซุงหนัก พ่อกับแม่จะทำสิ่งต่างๆเพื่อลูก ถ้ามีของกินก็จะเอามาให้ ลูกได้กินอย่างอึดหน่าสำราญ แสดงให้เห็นถึงความผูกพันในครอบครัว นอกจากนี้ยังเห็น ความผูกพันระหว่างพ่อลูก เช่น เด็กชายจูนไปหาอาหารกับพ่อ พ่อก็จะสอนการค้าสัตว์ ต่างๆให้ และในเรื่อง ตลิ่งสูงซุงหนักการที่พ่อแม่ต้องสูญเสียลูกอันเป็นที่รักของตนไปนั้น ก็ เหมือนกับสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างไปด้วย เช่น ครอบครัวของค่างายที่ต้องสูญเสียแอไป ตอน แอตาย

- ความรักความผูกพันระหว่างลูกกับพ่อ ในเรื่องคำพิพากษา แม่ของฟัก เสียชีวิตไปนานแล้ว ฟักไม่เคยเห็นหน้าแม่ คังนั้นเขาจึงไม่เคยรู้สึกว่าเขาเพราะขาดแม่ เมื่อ ฟักต้องอยู่คนเดียว คนในครอบครัวที่ฟักนึกถึงก็คือพ่อ ฟักนึกถึงอดีตที่เคยอยู่กับพ่อที่โรง ลิกะ พ่อทำให้ฟักต้องยอมสึก แม้ว่าอยากจะทำบวชต่อ เพราะอยากมาดูแลพ่อเป็นห่วงพ่อ หรือ ถึงแม้เมื่อพ่อเสียชีวิตแล้วฟักก็ไม่อาจทิ้งนางสมทรงผู้ซึ่งได้ชื่อว่าเคยเป็นภรรยาของพ่อได้ เพราะเห็นแก่พ่อ และเมื่อฟักสูญเสียพ่อก็เหมือนสูญเสียคนที่เข้าใจเขามากที่สุดไป ทำให้ ชะตาชีวิตเขาได้พลิกผันไป

4. แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เป็นธรรมชาติของโลก และมนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวยอมรับความเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงก็คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยงแท้ของทุกๆ สิ่งบนโลกนี้ แต่คนทั่วไปมักจะไม่สามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงนั้นได้ เพราะธรรมชาติมนุษย์ย่อมมีกิเลส คือความยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ นั้นเอง อย่างไรก็ตาม นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ทุกเรื่องชี้ให้เห็นประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจน ว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนไม่คงที่ ต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ตลอดเวลา

ในเรื่องเจ้าจันทน์หม่อม แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของยศถาบรรดาศักดิ์ทรัพย์สินเงินทองและอำนาจ การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่ทำให้ความเชื่อแต่โบราณค่อยๆ หายไป และการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ ที่ลึกลับจนผู้คนไม่กล้าเข้าไป แต่ปัจจุบันนี้มีผู้คนเข้ามาถากถาง ทำให้การเดินทางไปมาสะดวกขึ้น สถานที่ลึกลับเหล่านั้นจึงค่อยคลายความลึกลับน่ากลัวลง

ในเรื่องคำพิพากษา แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในชีวิต จากที่เคยได้รับการยกย่องจนได้รับการดูถูกเหยียดหยาม นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขาร เช่น ในตอนทำศพของพี่กและดาฟูพ่อของพี่ก และตอนบรรยายถึงร่างกายนางสมทรง

ในเรื่องปูนปิดทอง แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของความคิดและพฤติกรรมที่ล่องลอยไปตามเวลา เมื่อเวลาผ่านไป สามภรรยาที่หย่ากันเคยทะเลาะกัน ก็ลดทิฐิมานะลงไป พ่อแม่เมื่อเริ่มเข้าวัยแก่ชราก็ต้องหาลูกหลานไว้เพื่อให้อุ่นใจในยามเฒ่า ในฐานะที่พ่อแม่เป็นผู้อาบน้ำร้อนมาก่อน ก็สามารถให้คำแนะนำแก่ลูก ๆ ได้ เช่นเดียวกับเมื่อลูกโตขึ้น มีวุฒิภาวะความรับผิดชอบมากขึ้นก็เข้าใจโลกเข้าใจชีวิตมากขึ้น เมื่อถึงวัยและเวลาที่เหมาะสมทุกคนก็จะเข้าใจซึ่งกันและกันได้ เนื่องจากได้ผ่านสิ่งต่างๆ มากมาแล้ว ไม่ควรที่จะมีทิฐิต่อกันให้เกิดความทุกข์ ควรปรับตัวเข้าหากันมากกว่า

อำนาจในเรื่อง ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ก็ต้องมีการเปลี่ยนมือ อุดมการณ์ ความคิดของคนแต่ละยุคแต่ละสมัยก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง ในเรื่อง เวลา และ ตลิ่งสูง ชุงหนัก ก็จะมีให้เห็นว่าสิ่งที่มนุษย์ยึดติดนั้นเป็นเพียงมายา แท้จริงแล้วชีวิตมนุษย์นั้นไม่มีอะไร คนต่างหากที่คิดที่ยึดติดกับสิ่งต่างๆกันเอง เวลา และ ตลิ่งสูงชุงหนักชี้ให้เห็นว่า ความตายเป็นจุดจบที่จะทำให้มนุษย์ไม่ยึดติด หากมีชีวิตอยู่ก็ยังคงยึดติดกับ มายา นั้นต่อไปอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้เรื่อง ลูทธิสถาน ก็ชี้ให้เห็นว่า ธรรมชาติเองก็ไม่มีแก่นนอน ดังนั้นคนจึงต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัว หรือหาทางออก เพื่อที่จะให้สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้

สรุป

จากการที่ได้วิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ทั้ง 9 เรื่องแล้ว สรุปได้ว่า ถึงแม้จะดูเหมือนว่านวนิยายแต่ละเรื่องจะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไป เช่น รูปแบบการนำเสนอ แนวคิด หรือกลวิธีต่างๆ แต่สิ่งที่ทุกๆเรื่องมีเหมือนกันก็คือ คุณค่าต่อสังคม นวนิยายซีไรต์ที่ได้ให้แนวคิดต่อสังคมในด้านต่างๆ นอกจากนั้นยังมีเนื้อหาที่มีลักษณะของความเป็นสากล ที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ดี คือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ที่ไม่ว่าชาติใด ภาษาใด ต่างก็ย่อมมีเรื่องราวประเภทนี้อยู่และสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ร่วมกัน เพราะนั่นก็คือธรรมชาติของความเป็นมนุษย์นั่นเอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กฤษณา อโศกสิน. **ปูนปิดทอง**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ดับเบิ้ลเดย์ พรินติ้ง, 2537.
- คำพูน บุญทวี. **ลูกอีสาน**. กรุงเทพฯ: อักษรพิทยา, 2523.
- ชาติ กอบจิตติ. **คำพิพากษา**. พิมพ์ครั้งที่ 29. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หอน, 2542.
- ชาติ กอบจิตติ. **เวลา**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์หอน, 2542.
- เดือนวาด พิมวนา. **ช่างสำราญ**. กรุงเทพฯ: สามัญชน, 2546.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. **10 ปีซีไรต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2531.
- นิคม รายวา. **ตลิ่งสูงซุงหนัก**. กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์, 2538.
- มาลา คำจันทร์. **เจ้าจันทร์ผมหอม นีราศพระธาตุอินทร์แขวน**. กรุงเทพฯ: ภูเก็ตวิว, 2534.
- วินทร์ เลียววาริณ. **ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2540.
- วิมล ไทรนันทวล. **อมตะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สยามประเทศสำนักพิมพ์, 2543.

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 13

บทสรุป

จะเห็นได้ว่าการวิจารณ์วรรณคดีของไทยที่เป็นระบบ เริ่มมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการเปิดสอนวิชาวรรณคดีวิจารณ์ในมหาวิทยาลัยก็ได้เริ่มแนวการวิจารณ์แบบต่างประเทศทั้งแนวการวิจารณ์ทางตะวันออกและตะวันตกมากขึ้น การวิจารณ์วรรณคดีตามแนวตะวันออก ที่รู้จักกันดีคือ ทฤษฎีรส และทฤษฎีอรรถกถา ที่มีผู้นำมาวิจารณ์วรรณคดีโบราณของไทย แต่ปัจจุบันจะได้รับความนิยมน้อยลง ส่วนการวิจารณ์วรรณคดีตามแนวตะวันตกนั้นได้รับความนิยมมากขึ้นหลังจากที่กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) ได้วิจารณ์นิราศนรินทร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 เป็นต้นมา ก็มีผู้สนใจสืบต่อมาจนได้มีการนำเอาการวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกเข้ามาใช้ศึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ในมหาวิทยาลัย การวิจารณ์วรรณคดีตามแนวตะวันตกก็ได้รับความนิยมมากขึ้นทั้งการวิจารณ์วรรณคดีในแง่จิตวิทยาทั่วไป การวิจารณ์วรรณคดีในแง่หลักแบบฉบับ และการวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์ การวิจารณ์วรรณคดีในแง่สุนทรียศาสตร์นี้ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางเพราะใช้หลักเกณฑ์การอ่านละเอียด (Close reading) ทำให้เข้าใจและเข้าถึงศิลปะของวรรณคดีมากขึ้น เมื่อนำมาปฏิบัติก็อาจนำมาปรับใช้ได้ทั้งการวิจารณ์วรรณคดีโบราณและวรรณกรรมปัจจุบัน ในวงการมหาวิทยาลัยก็นิยมศึกษาทั้งวรรณคดีและวรรณกรรมตามแนวสุนทรียศาสตร์ บางครั้งนำมาประยุกต์ใช้เพื่อหาตีลาการเขียนของนักเขียนหรือกวีบางท่าน

ปัจจุบันนี้วรรณกรรมปัจจุบันเป็นที่นิยมอ่านมากขึ้นทั้งร้อยแก้ว (นวนิยายและเรื่องสั้น) และร้อยกรอง รวมทั้งมีการให้รางวัลวรรณกรรมหลายประเภทจากหลายหน่วยงาน นับได้ว่าเป็นการประเมินคุณค่าวรรณกรรมได้ประการหนึ่ง และเป็นการส่งเสริมการอ่านอีกประการหนึ่ง รางวัลวรรณกรรมที่รู้จักกันดีคือรางวัลซีไรท์ ที่ให้แก่นวนิยาย เรื่องสั้น และร้อยกรอง สลับกันไปแต่ละปี ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์วรรณกรรมอย่างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

การวิจารณ์วรรณคดีหรือวรรณกรรมนั้นจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้อ่านต้องการทราบอะไรบางอย่าง ต้องการหาคุณค่าหรือคำตอบจากวรรณคดีหรือวรรณกรรมนั้นๆ ถ้าผู้อ่านอ่านแล้วไม่สนใจติดตาม ไม่ต้องการรู้ก็จะไม่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ และการวิจารณ์ต้องเกิดจากการฝึกฝนหมั่นสังเกต พินิจพิจารณาอย่างละเอียด

การเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมมิใช่เรื่องยาก หากผู้อ่านพิจารณาอย่างละเอียดก็จะมองเห็นแนวทางที่จะหยิบยกเรื่องต่างๆ มาเขียนถึงได้ ผู้อ่านจะต้องตั้งคำถามกับตัวเองตลอดเวลาว่า ผู้เขียนต้องการเสนอเรื่องราวอะไร เรื่องนั้นๆ พுகถึงใคร มีการดำเนินเรื่องเป็นอย่างไร ตัวละครน่าสนใจหรือไม่ ฯลฯ เมื่ออ่านหนังสือเล่มหนึ่งๆ จบลงแล้ว ผู้อ่านประทับใจ ตัดใจ เห็นว่าอะไรน่าสนใจก็นำมาเขียนถึงได้ โดยอาจจะแยกพิจารณาเป็นส่วนๆ ตั้งแต่แนวคิดของเรื่อง ผู้เขียนต้องการเสนอแนวคิดอย่างไร ด้วยวิธีการอย่างไร เช่นผู้เขียนอาจจะมีแนวคิดเชิดชูสถาบันกษัตริย์ว่า ประเทศไทยสงบร่มเย็น เพราะมีพระมหากษัตริย์ที่ประเสริฐปกครองประเทศ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นผู้ทรงคุณธรรม ฯลฯ ดังเช่นในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์หลายเรื่อง คือ สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช บุญเพรงพระหากสวรรค์ ของ ศุภร บุญนาค เป็นต้น

ผู้เขียน นวนิยายที่สะท้อนแนวคิดดังกล่าว อาจเสนอแนวคิดนี้ผ่านตัวละครที่มีความจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์ผ่านฉากที่แสดงความงดงามของปราสาทราชวังหรือผ่านบทสนทนาก็ได้ นอกจากแนวคิดที่น่าสนใจแล้ว ตัวละครและองค์ประกอบอื่นๆ ก็ล้วนแต่น่าสนใจนำมากล่าวถึงทั้งสิ้น

จากบทต่างๆ ที่กล่าวถึงมาแล้ว โดยเฉพาะการวิจารณ์วรรณกรรมปัจจุบัน คือ วรรณกรรมปริทัศน์ นานาทัศน์แนวคิด พินิจตัวละคร สะท้อนด้วยฉาก หลากเรื่องหลายลีลาของนักเขียน เรียนรู้เรื่องมุมมอง คงจะพอเป็นแนวทางให้ผู้เขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมมองเห็นว่า การอ่านวรรณกรรมอย่างละเอียดเพื่อนำมาเขียนบทวิจารณ์นั้นมิใช่เรื่องยาก แต่ต้องอาศัยความสังเกตและรักที่จะเขียนออกมา เมื่อฝึกฝนมากเข้าก็จะ

สามารถเป็นนักวิจารณ์วรรณกรรมได้ผู้หนึ่ง และสิ่งที่ต้องพึงระมัดระวังคือ ต้องเขียนถึง ด้วยความเป็นกลางอย่างไม่มีอคติ พึงระลึกไว้เสมอว่า การเขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมนั้น ควรเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์มิใช่เพื่อการทำลาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ก.สุรางคนางค์. บ้านทรายทอง. พิมพ์ครั้งที่ 7. พระนคร : แพร์พิทยา, 2511.
_____ . รักประกาศิต. กรุงเทพฯ : บันดาลสาส์น, 2520.
กระแส มาลาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พระนคร : โรงพิมพ์มหามงกุฎราช
วิทยาลัย, 2512.
กาญจนา นาคพันธ์. ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา. พระนคร : แพร์พิทยา, 2511.
กุสุมา รักษาภรณ์. การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต. กรุงเทพฯ :
มูลนิธิโครงการ
การตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2534
กฤษณา อโศกสิน. กระเช้าสีดา. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2527.
_____ . ข้ามสี่ทันดร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2541.
_____ . เข็มซ่อนปลาย. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2534.
_____ . ชาวกรง. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2535.
_____ . ถ่านเก่าไฟใหม่. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2532.
_____ . ทรายล้อมสี่. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2540.
_____ . น้ำเซาะทราย เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร : บำรุงสาส์น, 2512.
_____ . เนื่อนาง เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2527.
_____ . เนื้อใน. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2538.
_____ . บัลลังก์ยัยบัว. พระนคร : ประพันธ์สาส์น, 2516.
_____ . บ้านขนนก. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2522.
_____ . ปู้นปิดทอง. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : ดับเบิ้ลนารายณ์พรีนติ้ง,
2537.
_____ . ประตูปิดตาย. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2519.

- _____ . ปลาผิคน้ำ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2537.
- _____ . ฟันกลางฤดูฝน.2 เล่ม. พระนคร : ประพันธ์สาส์น . 2517.
- _____ . ฝ่ายแถมแพร เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2516.
- _____ . เพลงบินใบจิว เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2534.
- _____ . เพลงบุญ ล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร : รวมสาส์น, 2508.
- _____ . ภมร. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2531.
- _____ . มารสวาท. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2518.
- _____ . เมียหลวง เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2512.
- _____ . ไม้ผลัดใบ เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2518.
- _____ . รากแก้ว เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2517.
- _____ . เรือนมนุษย์ เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร ; ผดุงศึกษา, 2511.
- _____ . วิมานไฟ เล่ม 1, เล่ม 2. พระนคร : บรรลือสาส์น, 2511.
- _____ . สมมุติว่าเขารักฉัน. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2519.
- _____ . เสียงนกจากพราว. สายคำ, 2519.
- _____ . อุทยานเครื่องเทศ. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2537.
- กุสุมา รัชมณี. การวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2534.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณกรรมไทย. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517.
- _____ . แก้วแก้ว. แก้วราหู เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2523.
- _____ . จอมนาง เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2527.
- _____ . จากฝันสู่ฝัน. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, มปป.
- _____ . แต่ปางก่อน เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2527.
- _____ . นาคราช. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพื่อนดี, 2544.
- _____ . นางทิพย์ เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2525.
- _____ . นิรมิต. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2540.

- _____ . ปลายเทียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ; สำนักพิมพ์เพื่อนดี, 2544.
- _____ . มนตรา เล่ม 1, เล่ม 2. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2528.
- _____ . เรือนมยุรา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2540.
- _____ . อมตะ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพื่อนดี, 2544.
- คำพูน บุญทวี. ลูกอีสาน. กรุงเทพฯ : อักษรพิทยา, 2523.
- จุลลดา ภักดีภูมินทร์. บ่วง. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2534.
- _____ . ริษยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น, 2534.
- เจตนา นาควัชร. “วรรณคดีและการศึกษาวรรณคดี” ใน วรรณไวทยาการ :
วรรณคดี หน้า 15. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.
- เจือ สตะเวทิน. “การศึกษานวนิยายในมหาวิทยาลัย” ใน รายงานการสัมมนาการ
สอนวรรณกรรมไทยปัจจุบันระดับอุดมศึกษา, หน้า 115. เชียงใหม่ : คณะ
มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2516.
- ชลธิรา สัตยวัฒน์. “การนำวรรณคดีวิจารณ์แผนใหม่แบบตะวันตกมาใช้กับ
วรรณคดีไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513. (อัดสำเนา)
- ชัตตสุณี สีนุสสิงห์, บรรณาธิการ. วรรณคดีทัศน. พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538
- ชาติ กอบจิตติ. คำพิพากษา. พิมพ์ครั้งที่ 29. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หอน, 2532.
- _____ . เวลา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หอน, 2536.
- ชวงส์ ฉายะจินดา. จำเลยรัก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2522.
- เดือนวาด พิมวนา. ข้างสำราญ. กรุงเทพฯ : สามัญชน, 2546.
- ด้อย ชุมสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิช, 2516.
- นรนิติ เศรษฐบุตร. 10 ปีซีไรต์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2531.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, กรมหมื่น. ข้อคิดเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี. พระนคร :
สถาบันไทยคดีศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2518.

- นิคม รายขวา. ตลิ่งสูง ชุงหน้ก. กรุงเทพฯ : นำอักษรการพิมพ์, 2538.
- นิมิตร ภูมิดาวร. แต่คุณครุด้วยคมแฝก. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2518.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. แนะนำทางอ่านนวนิยาย. (อนุสารหมวดวิชา
ภาษาไทย). นครปฐม : คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2511.
- _____ . วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช,
2517.
- _____ . “หัวใจของวรรณคดีไทย” ใน วรรณไวทยากร : วรรณคดี หน้า
74-75. พระนคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2514.
- โบทัน. สุดแต่ใจจะไขว่คว้า. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2529.
- ประทีป เหมือนนิล. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. ลพบุรี : วิทยาลัยครูเทพสตรี, 2523.
- ประภัสสร เสวิกุล. ขอมหอมใบนั่น . . . ที่เธอฝันยามหนุน. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า,
2534.
- พนมเทียน,(นามแฝง). รัตติกาลยอดรัก. พระนคร : ประพันธ์สาส์น, 2513.
- พิทยาลงกรณ์, กรมหมื่น. นิราศนรินทร์. ใน ผสมผสาน ชุดที่ 1. พระนคร: เขมม
บรรณกิจ. 2503
- ฟรานซิส คลิปล์ เขียน; ตุลจันทร์ แปล. สภาพอีสาน. พระนคร : ศึกษิตสยาม,
2514.
- มโหธร (นามแฝง). “เขาชื่อกานต์ของสุวรรณี สุคนธา”. วิทยาสาร(ตุลาคม 2514).
- มาลา คำจันทร์. เจ้าจันทร์ผมหอม นิราศพระธาตุนรินทร์แขวน. กรุงเทพฯ : ไม้ครีวิว,
2534.
- ยุพร แสงทักษิณ. วรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: คุรุสภาลาดพร้าว. 2541
- ยุรฉัตร บุญสนิท. วรรณวิพากษ์. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2530.
- ลัลลนา ศิริเจริญ. อลังการในมหาชาติคำหลวง. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524,
- ลักษณะาวดี. รัศมีจันทร์. กรุงเทพฯ : ฦ บ้านวรรณกรรม, 2535.
- ว. ฦ ประมวลมารค. ปรีศนา. พระนคร : แพระพิทยา, 2514.

- วลัย นวาระ. ดาวแข่งเดือน. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2522.
- วินิตา คิถียนต์, คุณหญิง. แต่ปางก่อน. กรุงเทพฯ : เพื่อนดี, 2543.
- _____. มายา. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2523.
- วิมล ไทรนันทวล. คนทรงเจ้า. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ทานตะวัน, 2532
- _____. อมตะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สยามประเทศสำนักพิมพ์, 2543.
- วิทย์ ศิวะศรีบานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. แก้ไขเพิ่มเติม.
พระนคร : สมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย, 2507.
- _____. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์เพชรวิทยา, 2518.
- วินทร์ เลียววาริน. ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ดอก
หญ้า, 2540.
- ศรีฟ้า ลดาวรรณ. กุหลาบไร้หนาม. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.
- สิทธา พิณีภูวดล. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2514.
- สิทธา พิณีภูวดลและคนอื่น ๆ. ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรง
พิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515.
- สีฟ้า. ข้าวนอกนา. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2519.
- _____. ตะวันไม่เคยเลยลับ. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2526.
- _____. ตู๊กตามนุษย์. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2533.
- _____. ใต้ฟ้าสีคราม. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2534.
- _____. ทำไม. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2518.
- _____. เท่งเต็ง. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2535.
- _____. แผ่นดินนี้ยังร้อนรมย์. กรุงเทพฯ : บรรณาการ, 2519.
- _____. วงเวียนชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2517.
- _____. สมการวัย. กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, 2531.
- _____. เศรษฐินี. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, [ม.ป.ป.].

สุชาติ สวัสดิ์ศรี, บรรณาธิการ. **แล้งเข็ญ : รวมเรื่องสั้นร่วมสมัยของไทย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2518.

สุภารัตน์ เสรีรัตน์. "วิวัฒนาการของเรื่องสั้นในเรื่องไทยตั้งแต่แรกจนถึง พ.ศ. 2475." **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520. (อัดสำเนา)**

สุพรรณิ วราทร. "ประวัตินวนิยายไทย ตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475." **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515. (อัดสำเนา)**

สุวรรณณี สุกนธา. **คนเรึงเมือง**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2540.

_____ . **ความรักครั้งสุดท้าย**. กรุงเทพฯ : ผดุงศึกษา, 2511.

_____ . **คืนหนาวที่เหลือแต่ดาวเป็นเพื่อน**. กรุงเทพฯ : ประพันธ์สาส์น, 2518.

_____ . **"รู้งี้ให้ดอกไม้ยิ้ม"** บางทีพຼຽงนี้ຈະเปลี่ยนใจ. กรุงเทพฯ : ดวงดาว, 2526.

_____ . **เดือนดับที่สบตา**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2516.

_____ . **ทะเลฤดูอิม**. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้า, 2544.

_____ . **ทองประกายแสด**. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2514.

_____ . **พระจันทร์สีน้ำเงิน**. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, 2524.

_____ . **พຼຽงนี้ฉันจะรักคุณ**. กรุงเทพฯ : บุรพาสาส์น, 2525.

_____ . **เรื่องของน้ำพุ**. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2517.

เสนีย์ เสาวพงศ์. **ชัยชนะของคนแพ้**. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือเชียงใหม่. [ม.ป.ป.]

โสภาค สุวรรณ. **ความลับบนแหลมไซไน เล่ม 1, เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2532.

_____ . **เจ้าทะเลทราย เล่ม 1, เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2532.

_____ . **ปลาทอง**. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2523.

_____ . **พรสวรรค์ เล่ม 1, เล่ม 2**. กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, 2532.

_____ . ฟัจรดทราย. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2530.

_____ . ยังมีรักที่ฮักการ์. กรุงเทพฯ : รวมสาส์น, 2536.

อรุณมัย (นามแฝง). อุดมการณ์บนเส้นขนาน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ,
2521.

อิงอร สุพันธ์วิณิช. เรื่องสั้นของไทย. อักษรศาสตร์(กรกฎาคม. 2523).

ฮอลล์, เจราดีน เขียน; รัตนา แปล. ไหมอีสาน. กรุงเทพฯ : ศึกษิตสยาม, 2511.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

- Allen, Walter Earnest. **Writer on Writings**. Boston : The Winter, Inc., 1960.
- Brooks, Cleanth and Warren, Robert Penth. **Understanding Fiction**. 2d ed.
New York : Appleton-Century-Crafts, Inc., 1959.
- Encyclopedia Britanica**, vol. 6. Chicago: Encyclopidia Britanica, Inc. 1971.
- Helen E. Haines, **What's in a novel**. New York: Columbia University Press. 1974.
- K. L. Knickerbocker and H. Willard Reninger, **Interpreting Literature**. New
York: Henry Holt and Co., 1995.
- Rene Wellek and Austin Warren, **Theory of Literature**. London: Penguin Books,
1973.
- Richards Ivor Armstrong, **Practical Criticism**. New York: Harcourt, Brace and
Company, 1929.
- _____, **Principle of Literary Criticism**. New York: Harcourt,
Brace and World Inc., 1925.
- The World Book Encyclopedia**. Vol. 3., Chicago: Field Enterprises Education
Corperation, 1960.
- Walter J. De Morduant, **A Writer's Guide to Literature**. New York: McGraw -
Hill, 1965.

Chulalinet

3 0016 00082300 5

หนังสือ วรรณกรรมวิจารณ์ เสนอเป็นหนังสือที่ผู้เขียนซึ่งเป็น
ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวรรณกรรมและการวิจารณ์วรรณกรรมยืนยัน
ว่าไม่ตั้งใจตอนทฤษฎีด้วยการอธิบายทฤษฎี แต่จะแนะนำทฤษฎี
ด้วยการปฏิบัติให้เห็นจริง จากการวิจารณ์ด้วยทฤษฎีร่วมสมัย
ดังนั้น วรรณกรรมวิจารณ์ จึงเป็นหนังสือที่เปิดกว้างสำหรับทุกคนที่รัก
วรรณกรรม

ถ้าเชื่อว่าความเข้าใจทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิด และความเข้าใจ
ลึกซึ้งทำให้เกิดความรักอันดีต่อกันย่อมทำนายได้ว่าหนังสือนี้จะช่วย
สร้างสัมพันธ์แห่งรักอันงดงามยิ่งขึ้นเชื้อให้ผู้อ่านวรรณกรรมกลายเป็น
ผู้รักวรรณกรรม สามารถถ่ายทอดคุณค่าให้คนอื่น ๆ เข้าใจและ
รักวรรณกรรมต่อไปได้

รองศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา
หัวหน้าภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนใจติดต่อสั่งซื้อได้ที่ : ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
โทร.0-2218-4687

วรรณกรรมวิจารณ์

ISBN 974-13-3090-1

ราคา 250 บาท